

কথা-গুরুচরিত

সম্পাদক

উপেন্দ্রচন্দ্র লেখাঙ্ক এম, এ, বি, এল

দত্তবকরা এণ্ড কোম্পানী
কলকাতা

প্ৰকাশক :

শ্ৰীজ্যোতীস্ম নাৰায়ণ দত্তবৰুৱা
কলেজ হোষ্টেল বোড, পাণবজাৰ
গুৱাহাটী : অসম

“প্ৰথম প্ৰকাশ

১৮৭৪ শক (খঃ ১৯৫২)

পঞ্চদশ সংস্কৰণ ১৯৮৭ চন

Price Rs. 85.00

মুদ্ৰক :—হৰাইজন পাব্লিচিং হাউচ
১৪৮৮ পাটাউদি হাউচ
দৰিয়াপাড়া, নিউ দিল্লী-২

প্ৰকাশকৰ নিবেদন

১. ১. ৫২

ই আজি প্ৰায় পাঁচ-ছয় বছৰৰ আগৰ কথা—এসময়ত অক্ষাৰ্পদ ডাঃ বানীকান্ত কাকতি ডাঙৰীয়াৰ গুৱাহাটীৰ ঘৰত পুৰণি সাহিত্য সম্বন্ধে আলাপ কৰোঁতে তেখেতে আমাৰ ভাষাৰ মহা মূল্যবান, অধ্যাপক লেখকদেৱৰ সম্পাদিত “কথাপুৰাণচৰিত” কথা উল্লেখ কৰে। এই মহাগ্ৰন্থ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ চৰিতকে আলম লৈ লিখা প্ৰাচীন কামৰূপীয়া ভোগৱতী ধৰ্ম্মৰ তথ্যে ভৰা বুৰঞ্জী। তেখেতে কলে—ইয়াক প্ৰকাশ কৰিব পাবিলে প্ৰাচীন কামৰূপীয়া গল্পসাহিত্যৰ এখনি উৎকৃষ্ট নিদৰ্শন বক্ষা পৰিব পাৰে।

শঙ্কৰী যুগৰ সাহিত্য মোৰ প্ৰাণৰ বস্তু যদিও আজিলৈকে ইয়াৰ বস এধানো গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰিলোঁ। ডাঃ কাকতিৰ মুখত কথা পুৰাণচৰিতৰ প্ৰশংসা শুনাতে তাক বাইজৰ আগত দাঙি ধৰিবলৈ মোৰ হাবিলাস জন্মিল; কিন্তু এই সময়ত অক্কেয় ডাঃ কাকতি ডাঙৰীয়াৰ উৎসাহতেই আনি বৈকুণ্ঠনাথ কবিশ্বৰ (ভট্টদেৱৰ) ভক্তিবিবেক (সংস্কৃত) ছপাবলৈ আৰম্ভ কৰিছিলোঁ। তথাপি “কথাপুৰাণচৰিত” খনিও প্ৰকাশ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিম বুলি ছবাসাৰ উচিতনিমিত্ত মত প্ৰকাশ কৰিবলগীয়া হলোঁ।

আমাৰ কাৰ্য্যস্থললৈ (নলবাৰীলৈ) আহি কেইবাহমান ধকাৰ পাচতেই ডাঃ বিৰিকিকুমাৰ বৰুৱা ডাঙৰীয়াবৰা পত্ৰ পালে।—যে “কথাপুৰাণচৰিত”ৰ সম্পাদন কাম হৈ উঠিল। ইয়াক এম, এ,ব পাঠ্যও কৰা হব—বেগেতে ছপা কৰিব নোৱাৰিলে নলবাৰীলৈকে অন্তৰ্ভুক্ত হব।”

এই সময়ত আমি “চিত্ৰ ভাগৱত” ছপা কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিলোঁ; তথাপি মনিষীসকলৰ অনুবোধকেই আদেশ মানি “কথাগুৰু চৰিত” ছপাবলৈ পঠোৱা হয়; কিন্তু কিছু অংশ ছপা হোৱাৰ পাচতেই কলিকতাত ১৯৪৬ চনৰ সাম্প্ৰদায়িক গোলমাল ঘটিল আৰু তাৰ ফলত আমাৰ অন্ত্যাত্ম ছপা কামৰ লগতে “কথাগুৰুচৰিত”ৰ ছপা কাৰ্য্যতো বাধা পৰিল। গোলমাল কিছু শাম কটাত আমি এজন বন্ধুৰ হতুৱাই প্ৰেছৰপৰা ছপা-কাকত কিছুমান উদ্ধাৰ কৰোঁ—কিছুমান ছপা-কাকত নষ্ট হৈ যায়। ইয়াৰ নষ্ট হোৱা ছপা ফৰ্মা তিনিটা পাচত পুনৰ ছপা কৰা হয়। সেই সময়ত যি পোৱা হ'ল তাকেই প্ৰথম খণ্ড নাম দি ৰাইজৰ আগত দাঙি ধৰা হৈছিল।

সকলোৱে শুনি সন্তোষ পাব, যে আমি কেইজনমান বন্ধুৰ সহায়ত বিশেষকৈ শ্ৰীশিৱকুমাৰ দত্ত আই. চি. এচ. (সেই সময়ত কামৰূপৰ ডিপুটি কমিচনাৰ, বৰ্তমান অসম চৰকাৰৰ মুখ্য সচিব) ডাঙৰীয়াৰ সহায়ভূতিত কামৰূপীয় বৈষ্ণৱ গ্ৰন্থ প্ৰকাশৰ উদ্দেশ্যে প্ৰায় একৈশ হাজাৰ টকাৰ “শ্ৰীমদ্ভাগৱত ফাণ্ড” নামে এটা ভাৰাল তৈয়াৰ কৰিছিলোঁ, আৰু টকাখিনি গুৱাহাটীৰ “নাথ বেঙ্ক”ত জমা ৰাখিছিলোঁ। দৈৱদুৰ্বিপাকত এই বেঙ্ক বন্ধ হোৱাত আমাৰ গ্ৰন্থ প্ৰকাশৰ সম্বলো নাইকিয়া হয়—আমি অলপ চিন্তিত হৈছিলোঁ।

চিত্ৰভাগৱতৰ কাম এই সময়ত শেষ হ'বলগীয়া হৈছিল; সেই কাৰণে “কথাগুৰু চৰিত”ৰ ছপা কাম কিছু দিনলৈ স্থগিত ৰাখিবলৈ বাধ্য হওঁ। পিছে যোৱা বছৰ ডাঃ কাকতি ডাঙৰীয়াৰ মিঠা সুৰৰ টান কথাৰ তাগিদ পত্ৰ পাই শ্ৰীগুৰুক চিন্তি কথাগুৰু চৰিতৰ ছপা কামত বিশেষ জোৰ দিয়াওঁ। তাৰ ফলতেই আজি ৰাইজে শ্ৰীগুৰুৰ এই অমৃতময় চৰিত দেখিবলৈ পালে।

ইয়াতে এষাৰ কথা কৈ থোৱা ভাল, যে নাথ বেছ মৰা পৰোঁতে চিত্ৰ-ভাগৱতৰ ছপা কাৰ্য্যৰ দৰে খবচবহল কাম চলি থকা অসম্ভৱ হৈ উঠিছিল কিন্তু শ্ৰীগুৰুৰ কৃপাত ইয়াৰ কাম কৰা কলিকতাৰ ছপাঘৰে আমাৰ অৱস্থা বুজি টকাৰ ভাগাদা নিদিলে তত্পৰি আমি টানি লিখাত “কথাগুৰু চৰিত”ৰ বাকী কাম থিনিও যিমান পাৰে সোনকালে সমাধা কৰি দিলে। এই সকলো— শ্ৰীগুৰুৰ বা ভগবানৰ ইচ্ছা। তেওঁৰ শ্ৰীচৰণত আমাৰ একান্ত প্ৰাৰ্থনা—যি সকল বন্ধু-বান্ধৱৰ শ্ৰম আৰু উৎসাহত আমাক নিমিত্ত মাত্ৰ কৰি মঙ্গলময়ে এই কাম সাধন কৰালে, সেই সকলৰ যেন সৰ্বপ্ৰকাৰ মঙ্গল হয়।

শঙ্কৰ কিঙ্কৰ---হৰিনাৰায়ণ

দেবীৰাম পাঠশালা, নলবাৰী, অসম

১ ১. ৫২

পাতনি

কথা-গুৰুচৰিতৰনি উক্তৰ বাণীকান্ত কাকতীদেৱৰ সংগ্ৰহ। তেখেতে প্ৰায় পচিশ বছৰৰ আগতে এট পুথিখনি স্বৰূপেটা সত্ৰৰ ভেটিয়াৰ বুঢ়া অধিকাৰ ৮তুতুজ মিশ্ৰদেৱৰপৰা পাইছিল, আৰু এটি প্ৰতিজিপিও কৰাই থৈছিল। প্ৰায় ছয় সাত বছৰৰ আগতে তেখেতে এই গ্ৰন্থ সম্পাদন কৰি উলিয়াবলৈ আমাক আদেশ দিয়ে। উক্তৰ বিৰিকিৰুমাৰ একহা আৰু আমি একেলগে এই কাম আৰম্ভ কৰোঁ। কিন্তু, আৰম্ভ কৰাৰ চুমাৰ পিছতে বৰদায়েউ বিলাতলৈ ঘাব লগা হোৱাত সম্পূৰ্ণ ভাৱ আমাৰ ওপৰত পৰে। এট কাৰ্যত মাথোন একেখন পুথিৰ ওপৰতে নিৰ্ভৰ কৰিব লগা হৈছিল। গতিকে কোনে ঠাইত দুট এটি বুজিব নোৱাৰা শব্দ তেনে ভাবেই ৰখা হৈছে। পাঠকৰ সুবিধাৰ অৰ্থে বিষয় অক্ষুণ্ণৰ দফাবোৰ ভিন ভিনকৈ দিয়া হৈছে, আৰু কাৰ্যৰপিনে বিষয়ৰ শিৰোনামা দিয়া হৈছে। বৈ বোৱা কথাৰ এটি পৰিশিষ্টও পুথিৰ শেষত দিয়া হৈছে।

ত্ৰিমন্ত শব্দৰদেৱৰ চৰিত আৰু আত্মযজ্ঞিক অষ্টান্ত দেৱকৰ বিতং বিৱৰণ এই পুথিত দিয়া হৈছে। এই চৰিতখনেই আটাইবোৰ চৰিততকৈ বেচি বিশদ।

পুথিখনিত গ্ৰন্থকৰ্তাৰ নাম নাই। কিন্তু কেতবোৰ প্ৰামাণ অনুমানৰ পৰা ৰচনাৰ সময় নিৰ্ণয় কৰিব পাৰি। পুথি আৰম্ভনিত গুৰু সকলৰ প্ৰতি প্ৰণাম জনোৱা হৈছে। সেইটো এইদৰে আছে :—

ত্ৰিশঙ্কৰং নমো নিত্যং মাধৱ সমৰ্থিতং

পুৰুষোত্তমং চতুৰ্ভূজং ত্ৰীঅনন্তং কৃষ্ণং পাণিচক্ৰং

লক্ষ্মীনাথং বাম ত্ৰীৰামেতি নমো নমঃ

শতসহস্ৰমহং বন্দে ।

সেইদৰে শেষত আছে :—

ত্ৰিশঙ্কৰ নমো নমঃ ত্ৰীমাধৱ নমো নমঃ

পুৰুষোত্তমো নমো নমঃ চতুৰ্ভূজ নমঃ ত্ৰীঅনন্ত নমঃ ।

ত্ৰীচক্ৰ চাক ত্ৰীলক্ষীকান্ত নমো নমঃ ।

পুথিৰ পাঠত খুঁত থাকিলেও শ্ৰীৰামৰ সময়তে এই পুথিখন লিখা সম্ভৱ ।
কিয়নো, শ্ৰীৰামতে গুৰুসকলৰ নাম শেষ কৰা হৈছে ।

ভাটোকুটীয়া আতাই জয় আঠৈ আৰু ভোগপুৰ দামোদৰত ধৰ্মবস্ত্ৰ ধৈ
য়ায় । “তাৰা কুকুৰাবহীয়া পৰীক্ষিত আঠৈত থলে । তাৰা মণিপুৰ আঠৈত
থলে (পৃ: ২) । মণিপু আঠৈৰ ওপৰত পুথিৰ কাষৰত যি টোকা আছে
(পৰিশিষ্ট চাওক) তাত এইদৰে লিখিছে—তাৰাৰ দিনত হালধিয়াৰ দয়াময়
আঠৈ বৰবহাত : চক্ৰপাণি বৈৰাগী আঠৈ পুৰুষ : তিনিও ৰাজ্য বেৰাই
ফুৰাত জটীয়াৰাজ্য ৰজ্ঞতে নাম সেৱা কৰাত “ৰাম গোমৰ্ত্তে চাইটা গীত
+ পৰিশিষ্ট চাওক ।

চাৰি প্ৰকাৰে চৰ্চ্চাত বৰ কাপৰ দি মানকৈ বৰবহাত চৰিত হুখিছে বোলে
শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ জ্ঞাৰ্ত্তে পদ্মাগলৈ কক, আমি তেনেকৈ নপাঞ । তেহে
আঠৈএ ছমাহ বৈ কৈছে : জি ৰই তাকো পূৰকৈ লৈ আহিচে : বৰভৱাত
বৈচেহি : তাত গাৱনৰাপু, সিদ্ধৰাপু, কলিয়ামুৰাবাপু, লিখকৰাপু,
হৰিনাৰাঃ, হৰিনন্দন, শ্ৰদ্ধায় আঠৈ ৰামৰাই দেউৰি, এই সবে প্ৰাৰ্থনাকৈ
হুখিচে, আঠৈএ কৈচে জ্ঞাৰ্ত্তে পদ্মাগলৈ দুগুজনা গুৰু, সেৱকসমে সাৱশেৰে ।
তাৰণে তাৰাসবৰ ৰ'ল সেই ডালে গ'ল, আমাৰ হ'ল এই ক্ৰমে । (অৰ্থাৎ
গ্ৰন্থ লিখকৰ ডালৰ) এই দৰে মণিপু আঠৈৰ দিনত চক্ৰপাণি বৈৰাগীয়ে
চৰিত কীৰ্ত্তন কৰে । মণিপু আঠৈএ, বৰজনা আঠৈত, বৰজনাই সৰজনা
আঠৈত, সৰ জনে গবলীয়া বাপুত ধৰ্মবস্ত্ৰ থলে । গবলীয়া বাপুয়ে জন্মবাপুক
জজীয়া পাতি ধন্য আঠৈ পুৰুষক মহাশুদ্ধ ধৰ্মবস্ত্ৰ দি সেৱকৰ মুখ্য পাতি গ'ল
বৰবহাত । জয় বাপুৱে বিকৰাপুক আজ্ঞা দিলে । ধন্য আঠৈএ থলে কৃষ্ণৰাম
জয়ৰাম আঠৈত । কৃষ্ণৰাম, জয়ৰাম প্ৰমুখ্যে আনো সৰ সেৱকে আঠৈক
অৰ্থাৎ ধন্য আঠৈক চৰিত্ৰ কীৰ্ত্তন কৰিবলৈ ধৰিছিল । আঠৈয়ে বোলে,
“নাৰদক কৃপাসে কৰিলা । যাতো গোবিন্দৰ গুণ কহিবে বুলিলা ।” বোকে
তোমাসেবে কৃপাসে কৰিলা, দায়ক তিনিতাণে পুৰি মাৰে, প্ৰাণগুৰু হুমৰাইলা
আজি (পৰিশিষ্ট চাওক) । এইদৰে ধন্য আঠৈৰ পৰা চৰিত্ৰ শুনা
হয় । এই ধন্য আঠৈয়ে কৃষ্ণৰাম জয়ৰাম আঠৈত ধৰ্মবস্ত্ৰ ধৈ যোৱা
বুলি গ্ৰন্থলিখকে উল্লেখ কৰিছে । গতিকে কৃষ্ণৰাম, জয়ৰামৰ থিক পিছৰ লোকে
এই গ্ৰন্থ লিখিছে । ইপিনে গুৰুসকলক কৰা প্ৰণাম শ্লোকত শ্ৰীৰামকে শেষত
দিয়া হৈছে । গতিকে গ্ৰন্থকাৰ শ্ৰীৰামৰ কালৰে লোক হব পাৰে । শ্ৰীৰাম

ববজ্জহা সত্ত্বৰ, সত্ত্বীয়া বিক্ৰমাপুৰ সমসাময়িক। এখেত ববজ্জহা সত্ত্ব স্থাপক কেশচৰণ ভাটোচুচিয়া আতাক ধৰি নবম শতক। ১৫১৮ শকত ৮মাঘৰ পূৰ্ণম চলে। কেন আতাই শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱে পতা বাবজ্জন প্ৰধান ধৰ্মাচাৰ্য্যৰ ভিতৰৰ এজন। এখেতেই ববজ্জহা সত্ত্ব স্থাপন কৰে। প্ৰত্যেকজন সত্ত্বাধিকাৰৰ কাল পোনৰ বছৰকৈ ধৰিলে তেতিয়াৰ পৰা অৰ্থাৎ ১৫১৮ শকৰ পৰা ১২০ বছৰ পাৰ হৈ যায়। গতিকে অসুমানিক ১৬৩৮ শক বা ১৭১৬ খৃষ্টাব্দৰ যিক পিছতে এই গ্ৰন্থ লিখা হয় বুলি ধৰিব পাৰি।*

* ১২০০, ১০ জানুৱাৰীৰ নতুন অসমীয়াত শ্ৰীযুত মহেশ্বৰ দেওদেও ভেবেতক—'চৰিত্ৰ তোলা' এখা আৰু 'কথাওচৰিত্ৰ'ৰ বক্তা- বোলা আলোচনাত এইদৰেই সময় নিৰ্দ্ধাৰণ কৰিছে।—সঃ।

ওপৰৰ অসুমানৰ লগতে আৰু এটি কথাৰপৰা ধৰিব পাৰি যে অন্ততঃ ইংৰাজসকল ভাৰতত সোমোৱাৰ পিছতহে এই গ্ৰন্থ লিখা হৈছিল। গ্ৰন্থ-লিপকে পৃথিবীৰ সৰ্বশেষত বিনয় বচন লিখাৰ লগতে লিখিছে—“পশ্চিম দেশত কিবিন্দিএ সুৰা খাই চিচা পেলায়, যাত্ৰীএ কিনি গন্ধাজল আনে। অনেক সাধু-সন্তে লয়” ইত্যাদি। গতিকে এইবোৰ কথাৰপৰা ধৰিব পাৰি যে ইংৰাজ সকলৰ ভাৰতত পাতনি তৰাৰ সময়তে এই পুথি লিখা হৈছিল।

মহাপুৰুষ শতক হুজুৰ চকুৰি বছৰৰো পিছত এই গ্ৰন্থ লিখা হলেও ইয়াৰ কথাবোৰ পৰম্পৰা চলি অহা কথা। কোনো বিষয়ে যতাস্তৰ থাকিলেও সেই যতাস্তৰবোৰ ইয়াত উল্লেখ কৰা হৈছে। শতকসকলৰ জীৱনৰ বিতং বিৱৰণৰ উপৰিও ইয়াত সেই কালৰ ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, সামাজিক আদি অৱস্থা আৰু ধৰ্মসংস্কাৰ আদিৰ বিষয়ে বিশেষৰূপে বুজিব পাৰি। অসমৰ বাহিৰেও অন্যান্য দেশৰ সম্বন্ধে নানা কথা ইয়াত পোৱা যায়। আমাৰ দেশৰ ভক্ত সমাজ কেনে জ্ঞানোন্নত, কেনে কুশীলুপ, কেনে দাঠ মনৰ, কেনে স্মৃতিমন্ত্ৰ, কেনে সদসঙ্কল্পৰ, কেনে সমাহিত চিন্তাৰ আৰু কেনে নিষ্ঠাবান আছিল তাক এই গ্ৰন্থৰপৰা কটকটীগঠকৈ জানিব পাৰি। মহাপুৰুষ সকলৰ বচিত নানা ঘোষা পদ, নাট, গীত ভটিমা আদি লিখাৰ সময় উদ্দেশ্য আদি আৰু সেইবোৰৰ ভিতৰত তত্ত্ব সমূহৰ সন্ত্ৰস্ত আৰু মহাপুৰুষ শতক সকলে প্ৰচাৰ কৰা একশৰণ ধৰ্মটোনো কি বস্তু, এই সকলো কথা পাঠকে সহজে বুজিব পাৰিব। ভগৱন্তৰ গুণগুণবিগ্ৰহ, ‘ভৃগুৰূপ বৈষ্ণৱ-প্ৰধান’, মহাপুৰুষৰ এই নীলাচৰিত্ৰৰ পৰা ভক্তই ভক্ত, ভগৱন্ত আৰু ভাগৱতৰ যুগল উপলব্ধি কৰিবলৈ সহায় পাব আৰু

সংসদৰ মাহাত্ম্যও অল্পভৱ কৰিব পাৰিব। গুৰুচৰিতখনিৰ বাকীবোৰ মূল্যৰ বাহিৰে ই মধ্যযুগৰ অসমীয়া গল্প-সাহিত্যৰ এটি উৎকৃষ্ট নিদৰ্শন। সচৰাচৰ ব্যৱহাৰ কৰা ভাষাকে ইয়াত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে।

প্ৰথমে চৰিতখনিৰ ভাষা সম্বন্ধে সামান্ত পৰিচয় দিয়া যাওক। একোটা সৰু সৰু বাক্যৰ ভিতৰতে, একোটি খণ্ড বাক্যৰ ভিতৰতে একোটি মহৎ আৰু স্পষ্ট ভাব প্ৰকাশ পাইছে। দুই এটি উদাহৰণ এই :—

“নিশ্চয়ে পাব, অনিশ্চয়ে সংসাৰ”

“ৰজাৰ হেঁজান পাত্ৰৰ কি ?”

“বৰে চোট হব পাটিলে সংসাৰ হাত সৰকি সাৰিব পাৰি।”

“নামে সমস্ত মন্ত্ৰৰ গুণ বীৰ্য্য।”

“কুকৰা নৰ .পুতি বহিল”—অৰ্থাৎ দৃঢ় মনে ধৈৰ্য্য ধৰি একান্ত সৈয়ক হৈ থাকিল।

“কৈচল্লীদালে যাঠি পুৰা পায়,

পকালৈ চালে মূল হৰায়।

“তৈল লোন নাই, শুদা ব্যঞ্জনবটু এনে স্বান, বিনা জক বন্ধন” (গুৰুজ্ঞানৰ প্ৰথম ৰচনাৰ স্বৰূপ।)

“ভাও পৰশি লবহু থবা, শিশ্য পৰশি তব কবা।”

“অসম ৰাজ্যৰ বিষয় কবা।”

“চুক ভেকুলিৰ পায়স, দৰিদ্ৰৰ অষ্ট নিধি, ধোৱাৰ পৰ্কত, কণাৰ বস্ত্ৰ, ডিম্বকৰ অমৃত—ইচা মন দৰে মোৰ অখম পানীৰো চিত্ত গ’ল তব্ মুখপদ্মত জ্ঞান পাই, পিছাব পাবো নিকিন ?

(ইয়াত ভক্তই বিনয়ভাবে ভক্তি সৰ্ব্বস প্ৰাৰ্থনা কৰিছে)

এনেবোৰ বাক্য খণ্ড বাক্যৰ বাহিৰে ফকৰা, ঘোজনাও ঠায়ে ঠায়ে আছে। আৰু সেইবোৰৰ তত্ত্ববোৰ পাঠকৰ বোধগম্য হব পৰা অৱতৰণাবোৰো আছে। দুই এটি উদাহৰণ তলত দিয়া হ’ল। যেনে :—

(১) পণ্ড নকৰিবা শৰ

মৰাও নানিবা, কীৰ্ত্তাও নানিবা

শুদা হাতে নপৰিবা স্বৰ।

(২) আহিছা হৰিপো, কি বুলি কাট্টিলা বাও

সংসাৰ কুৰি গুৰু বহিছে ক’তদি আহিলা পাও ?

(৩) হবির আজ্ঞাত আহিছে গোশাই পৃথিবীত যি পাও
কদম্বৰ মাজে শুক আছে আপুনি বিচাৰি চাও

(৪) নাও ছপ ছপ দেখো ঢউ অপাৰ ?

হুবুৰে নৌকা হুজান কঢ়াৰ ।

ন—কৈ নাৰ্জো পুৱনি খাওঁ

ভিক্ষা দিয়া মাও ঘ'লৈ যাও

ৰূপক অৰ্থত ভক্তিৰ তত্ত্ব, সাধনৰ ক্ৰম ইত্যাদিবোৰ ঠায়ে ঠায়ে দিয়া
হৈছে। যেনে :—

“কাঠৰ মালা ফাটে ফুটে,

মনৰ মালা কাহা চুটে ?”

“শুক ভূমি, শৰণ বীৰ্য্য বিধান, সজমাৰ্গে চহোৱা, ইৰিষা অসুখা নল
হেৰুবা, মৰম শ্ৰীতিয়ে দলি মুৰা, জবকা, খেদ অহুৰাগে বায়ু-বহি, প্ৰহণ
কীৰ্ত্তন বিজ্ঞা মৈ, হিঃসা পৈশূন্য টোকবল বিলৈ কহুৱা স্নেহ শ্ৰদ্ধা, নিবল, গচল,
চিন্ত বুদ্ধি কোৰ খন্ডি, মনে নাল, কাষবাক্যেমনে পেৱা স্থৰ সন্ধ্যাৰ পকন,
কাষ, ক্ৰোধ, লোভ, মহ্ বৰা, হস্তী ; মোহে গাঙ্কি, সন্ধে দোষ, শুকত জ্বৰ
খববান, নিশ্চয় কাচিৰে দাই প্ৰেমৰ সূত্ৰ বাঙ্কি আনি ভক্তি ভাগ্যবত খই,
ধৰ্ম, অৰ্থ দ্বাৰ কাম মোক্ষ ভাং মাৰি খই পাই থাকা হুখে। এই খেত
নকৰা কিয় ? ইত্যাদি।

ওপৰত উল্লেখ কৰা কথাবোৰৰ উপৰি প্ৰাসঙ্গিক পদ, ঘোষা, গীত, কীৰ্ত্তন
আদিৰ অৱতাবগাই গ্ৰন্থখনি অতি সুখপাঠ্য কৰি তুলিছে। একো একো
ঠাইৰ বৰ্ণনাই পাঠকক বিশেষ বিশেষৰূপে ভাবমুগ্ধ কৰি তুলিব পাৰে।
শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ পুৰুষৰ বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণৰ বৰ্ণনা, শ্ৰীশ্ৰীমাধৱপুৰুষৰ বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণৰ
বৰ্ণনা বিশেষৰূপে চিত্তহৰকাৰী। বাহুল্যৰ ভয়ত সেইবোৰ উদ্ধৃত কৰা নহল।

ভাষাৰ কেতবোৰ বিশেষত্ব এই :—পঞ্চমী বিভক্তিৰ ‘পৰা’ ‘হন্তে’ আদিৰ
ঠাইত সাধাৰণতে—‘ৰতে’ বা ‘তে’ ব্যৱহাৰ দেখা যায়। যেনে :—তোমৰা
ক’ৰতে বা ক’তে অহা যাই ? তাৰতে (তাৰপৰা) ; উজানতে নদীয়া
শান্তিপুৰতে ইত্যাদি। ‘তেতিয়াৰপৰা’ অৰ্থ বুদ্ধান্তো ‘তাৰতে’ ব্যৱহাৰ।
সাহায্যৰ ঠাইত যথাস্থা ব্যৱহাৰ হৈছে। ‘ঐত’ব’ ঠাইত ‘বৈত’, ‘ক ঐব’
ঠাইত ‘কৈব’।

এটাইত কৈছে—কামৰূপত 'বালা'ক 'দ্বিয়া' বোলে।

'ভোট'ক বুজাবলৈ 'বগা' ঘৰন' শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে।

বপাৰ ঠাইত কেৱল 'পা' ব্যৱহাৰ। যেনে : "বোলে পা কি সোধা?" 'ভেনেহলে'ৰ ঠাইত 'তেনো' 'ঘেন'ৰ ঠাইত 'ঘো'—যেনে :—'তোমাত লাগিলে ঘো কুশল নহয়'।

সবেগ ভকত হ'ল অস্থগা এৰি; পাছত চোট আতা শুকবাক্য মনকৈ ঘোষা কৰিছন্ত সুন্দৰীত, দেখি ৰশ্মি গাত চমৎকাৰ লাগি ৰ'ল হুকি চুপে; পাছে কোনবা বুলি ৰাগকৈ শাপ দিছে বংশ ছেদহ হক বুলি, বোলে বাপ, ভলে সমে চাউল এপহা গিলা হ'ল, গা বিষমৰ হেতু, দুয়ো পানীয়ে গৈছে গৰা তলে, ইত্যাদি। আকৌ চমু প্ৰশ্ন-বাক্য। যেনে :—

'ভোজন আছে নাই', 'স্নান কৰা আছে নাই' অৰ্থাৎ ভোজন হৈছেনে নাই, স্নান কৰা হৈছেনে নাই। ইত্যাদি স্বাভাৱিক কথা কোৱাৰ ভঙ্গিমাৰে পুথিখনি লিখা বাবে ই চিত্তাকৰ্ষক হৈ উঠিছে।

ইয়াত নানা পুৰাণ সংহিতাৰ বিতোপন বিতোপন তত্ত্বমূলক উদ্ধাহৰণৰ সমাবেশ আছে। এইবোৰে সেই কালৰ লোকৰ জ্ঞানৰ বিশদ পৰিধিৰ পৰিচয় দিয়াৰ উপৰি গদ্যখনিৰ মূল্য বঢ়াইছে।

এই চৰিতপুথিখনিৰপৰা কেতবোৰ বিশেষ বিশেষ প্ৰমাণ পোৱা যায় :—

১। ইয়াত উল্লেখ আছে যে ৰামায়ণ কবি মাধৱকণ্ঠী ক্ৰীষ্ণক শঙ্কৰদেৱৰ ছাত্ৰাৱস্থাৰ ষাতিমান পণ্ডিত ৰাঘৱাচাৰ্য্যৰ গুৰু আছিল। এই কথা আন ঠাইত পোৱা নাযায়। ইয়াৰপৰা মাধৱকন্দৰীৰ কাল নিৰ্ণয় কৰাত সহায় কৰে। (আমাৰ কৃত "অসমীয়া ৰামায়ণ সাহিত্য চাওক।)

২। মাধৱ কন্দলীৰ ৰামায়ণৰ অধ্যায়বোৰৰ শেষত মূলতে "শুভ শুভ" হৈ আছিল, উপদেশ নাছিল; পিছত মহাপুৰুষ গুৰু দুজনৰ দিনতহে সেইবোৰ ষোণ দিয়া হৈছে—এই সম্বন্ধে এই গ্ৰন্থতহে আছে। এই প্ৰমাণৰ আলোচনা এই গ্ৰন্থৰ মূল পুথিৰ গৰাকী ডক্তৰ কাকতি দেৱেহে প্ৰথমে প্ৰচাৰ কৰে।

৩। ক্ৰীষ্ণকদেৱৰ কালত অসমৰপৰা কোনো কোনো লোক বিষ্ণু আৰু ধৰ্ম্মতত্ত্ব বিচাৰি শিক্ষাৰ কেন্দ্ৰ আৰু নানা তীৰ্থ ঘূৰিফুৰাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়। এই সকল লোকে ঘূৰিফুৰি আহি মহাপুৰুষ গুৰুজনৰ ওচৰত ধৰ্ম্মলাভ কৰেহি। ইয়াৰ বাহিৰে বিদেশৰ পণ্ডিত, ব্ৰহ্মচাৰী আদি লোকে তৰ্কাদি কৰিবলৈ অসমলৈ অহাবো প্ৰমাণ আছে।

৪। অসমৰ উত্তৰ প্ৰান্তত যে কলিতা দেশ বুলি এখন ঠাই আছিল সেই কথা আৰু অন্ত্যস্ত চৰিত পুথিত নথকা নানা কথাই ইয়াত আছে। সেইবোৰ বাহুল্য ভৱত লিখা নহ'ল।

এই পুথিযতে যথাপুৰুষ শুক দুজনাৰ জীৱনলীলা ক্ৰম এই বৰ্ষে চিয়া আছে :—ত্ৰিমন্ত শকৰ দেৱৰ

জন্ম—কান্তিকৰ সংক্ৰান্তি, বাৰ বৃহস্পতি, পুণিয়া শ্ৰৱণা নক্ষত্ৰ, মধ্য নিশা, জ্যোতিষৰ ১৩৭১ শক।

আলিপুখুৰী—	৪৮	বৰ্ষ
পছিমক্ষেত্ৰত—	১২	বৰ্ষ
বৰদোৱাত—	৭২	"
বটাত—	৩	"
গাংমোত—	৭১	"
কোমোৰাকটাত—	২	"
বেলগুৰি (ধুৱাহাট) ১৪২		"
গঙ্গলা স্থতিত—	৩	"
কাপালত—	৩	"
পথে—		২০ দিন
চুনপোৰাত—	৩	বৰ্ষ
কুমাৰ কুচিত—	১	"
পাটবাউসীত—	১৪	"
গঙ্গাজগন্নাথে—	২	"
বেহাৰে অহাযোৱাত—	২	"
চিলাৰায়ৰ গৃহত—	২	"

১০৪২ বছৰ ২০ দিন

এই হিচাপত বাহু পৰা সময়খিনি ধৰি শকৰদেৱৰ মুঠ জীৱন-কাল “ছম্ভাৰ কম ছকুৰি বছৰ পাৰল্যাৰ্থ।”

ভাদৰ ২১, বৃহস্পতিবাৰ, শুক্লাষিটীয়া দুশৰীয়া চাৰি বণ্ড, আত্ৰী নক্ষত্ৰ, পৰ্ণাম শক ১৪২০।

মহাপুরুষ ৮ মাধবদেবর লীলা ক্রম :—

জ্যৈষ্ঠ মহা বিবিবাব, অমাবস্যা তিথি, ভবণী নক্ষত্র ১৪১১, এদিন যার্ত্তে দুই গ্রহর নিশা ছন্ন নবদেহা বেকত টৈছে শুকজন ।

শ্রীমদেবর ৭৫ বর্ষ যোৱাত শ্রীমাধবদেব ৩২ বছর যার্ত্তে ফেলভবিত লগ পাইছে ।

ভবাৰি ডুবিত—	১১ বর্ষ
আহত শুৰিত—	৬ মাহ
কাপলাত—	৩ মাহ (মাতৃ চলিছে)
বাৰাদিত—	৩ বর্ষ
কলানিকুচিত	৩ মাহ
গণককুচিত—	১৮ বর্ষ
পাটবাউসীত—	১ বর্ষ
সোন্দৰাত—	৩ মাহ
হুন্দৰীত—	১২ বর্ষ
গোম্বাত—	৩ মাহ
হেৰেমদত—	৩ মাহ
বৰপেটাত—	৮ বর্ষ
বাথব ভাগাবত—	৬ মাহ
দ্বামবাত—	৩ মাহ
চোপগুৰি—	৩ মাহ
মালদৈয়াত—	৩ মাহ
বৰকুচিত—	২ মাহ
মাগুৰিত—	৩ পক্ষ
চৰাবৰিত—	৭ দিন
বামাৱণ ঠাকুর পাট গোহালিত—	৩ মাহ
বামদিয়া বালিত—	৩ মাহ
বিজয়পুৰ—	২০ দিন
বেহাবত বাম বাম আটত বাৰিত—	৩ মাহ
খৰিয়া ধলৈ বাৰিত, ভেলা মধুপুৰে—	২ বর্ষ
মুঠে আন পাচ কদ এশ বর্ষ	

ভেলা মধুপুৰে ভাত্ৰমাহে কৃষ্ণা পঞ্চমীত সাতাইশ দিন বাওঁতে পূৰ্ণভদ্ৰা নক্ষত্ৰে, মঙ্গলবাৰে, জ্যোতিষৰ ১৫১৮ শকত সৰনাট সামৰিছে পৃথিৱী এৰি।

আনো সৰ—দুজন ঠাকুৰ দেউ, ন জনা আতা আৰু নানা সেৱকৰ বিতং বিৱৰণ পৃথিবী ভিতৰত আছে আৰু বিসৰব বংশাৱলী ক্ৰম ইয়াত পোৱা হৈছে, তাৰ পৰিৱৰ্তিত দিয়া হৈছে। এইবোৰৰ উপৰি যি সকল পণ্ডিত ব্ৰাহ্মণ, ভক্ত আৰু ঠাই সমূহৰ উল্লেখ আছে বাহুল্যজনক সেইবোৰ দিয়া নহ'ল।

মুঠতে গ্ৰন্থখনি অসমীয়া সাহিত্য ভঁৰালৰ এক অমূল্য সম্পদ।

অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ উন্নতি কামী গুণগ্রাহী গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ডাইচ্ চেকেলাৰ শ্ৰীযুত কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াৰ অনুমোদনত—এই গ্ৰন্থখনি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ উচ্চতম মহলাৰ পাঠ্য হৈছে। ই সমূহ বাইজ, পণ্ডিত আৰু ছাত্ৰসমাজৰ আদৰৰ বস্তু হ'ব বুলি আশা কৰিলোঁ।

সন্মুখৰত কওঁ যে, অসমীয়া সাহিত্য প্ৰচাৰত মহাত্মা শ্ৰীযুত হৰিনাৰায়ণ দত্তবৰুৱা। ডাঙৰীয়াই বিশেষ খৰচ কৰি এই গ্ৰন্থ ছপোৱাতহে ই বাইজৰ আগত দেখা দিব পাৰিছে।

ভেবেতৰ আন্তৰিক শলাগ লওঁ। সমূহ বাইজো ভেবেতৰ গুচৰত কৃতজ্ঞ থাকিব।

আমাৰ বন্ধু সকলৰ দুই একে কেতিয়াবা আমাৰ কামত সহায় কৰিছিল আৰু দুই এক সন্তাই গ্ৰন্থখনিৰ বা-বাতৰি লৈ আমাক আশীৰ্বাদ জনাইছিল ভেবেত সকলক আন্তৰিক শলাগ, আৰু প্ৰভা জনালোঁ। ইমানতে মহাপুৰুষ গুৰুদুজনাক হৃদয়ৰি আমাৰ বক্তব্যৰ সামৰণি মাৰিলোঁ।

কটন কলেজ

গুৱাহাটী

২৪/১/৫২

}

ইতি—

বিনীত

শ্ৰীউপেন্দ্ৰচন্দ্ৰ লেখক

FOREWORD

Early Assamese literature is abundantly rich and varied in prose writings. The two great Sanskrit texts the *Gīta* and the *Bhagavata Purana* were reduced into Assamese prose as early as the 16th century A.D. Besides other kinds of religious writings Assamese developed a secular prose literature in the *Carita Puthis*—biographical narratives of the Vaisnavite saints, such as Sankara Deva, (1449-1569), Madhava Deva (1489-1597), Gopala Deva (d. 1537). Written from a devotional point of view and recording the day to day experiences and incidents of the saints' lives personally witnessed by the authors or handed down by sacred traditions, the *Carita Puthis* may be considered to be the most human and realistic documents of early Assamese literature. They further possess immense historical value for the light they throw upon contemporary social life, manners, Vaisnavite movement and institutions.

Of all the biographies of the Vaisnavite saints of Assam hitherto discovered, the *Katha Guru Carita* appears not only to be the most voluminous and complete but very trustworthy and authoritative as it was compiled within the sacred precincts of a *Satra*. The manuscript of the book was obtained from His Holiness the Late Shri Chaturbhuj Mishra Satradhikar of the Barpeta Satra. It contains one hundred and fifty folios written on strips of *Saci* barks, each folio measuring $6\frac{1}{2}'' \times 18''$ and bearing an average of seventy lines per page. The Vaisnavite modesty prevented the author from putting down his name in the book. But from an examination of the list of successive Vaisnavite saints enumerated in the book, it may be surmised that the book was compiled immediately after the ninth *guru*, whose time may be placed at the end of the seventeenth century, if not earlier.

The *Katha Guru Carita* is a remarkable compilation. It does not confine itself to the description of the life of a single saint, but throws light on the lives of several great men of mediaeval Assam. All eminent men and women of Assam who came into contact with the Vaisnavite movement and worked for it are portrayed in the pages of this book with details and attendant circumstances. In no period of our history do we find such a galaxy of men of letters as in the fifteenth and sixteenth centuries. The first thing which strikes us most on the study of the present publication is the tremendous awakening of learning during this period. We hear of a large number of *Chatrasalas* or schools providing instruction in important villages and towns which were mainly maintained by public charity. The schools were cosmopolitan in character and admitted pupils from all castes. Both Sankara Deva and Madhava Deva had their early education in such schools maintained respectively by Mahendra Kandali at Bardova (p. 25) and Rajendra Adhyapaka at Banduka (p.62). A school kept by Jadavendra Bhattacharya at Srihati on the north bank of the Brahmaputra attracted students from different parts of the country (p 321). Vyaskuchi, Hajo, Cooch Behar, Ratnapur were among the other prominent centres of learning. The syllabus was wide and comprehensive as it is reported to have included the four *Vedas*, the fourteen *Sastras*, the eighteen *Puranas*, the *Mahabharata*, the fourteen *Vyakaranas*, the eighteen *Kavyas*, the eighteen *Koshas*. Education generally commenced from early years on an auspicious day (p 25). Among the pupils there were keen students as well as dullards who used to while away half their lives in schools like the Brahmana Dhillai (p 405). Sometimes old people, like Buda Ata showed a keen desire to join school (p. 310).

There are many instances to show that the Vaisnavite teachers were greatly responsible for educating the masses of

the country. Without the aid of a slate and a pencil, Bhavanipuriya Gopala Ata made Laksmāna Ojha remember the entire Book XI of the *Bhagavata* (p.270). We may refer to another instance where an old couple arranged among themselves that the wife would manage the household duties and the husband daily attend the *Nama-Kirtana* party held by Gopal Ata and his disciples during the day and would in the evening recite the verses learnt during the *Kirtana* to his wife. One evening on his return home, the old man could not however, remember the verses heard in the day's congregational gathering. His wife, therefore, refused him food and drink till he would go back and learn the verses. The old man then went to the *Satra* and narrated his lot to a disciple, who taking pity on him taught the verses again (p. 332). Such was the zeal of the Vaisnavites to teach the illiterate people.

The Vaisnavite epoch was an era of classical learning in Assam. During this period Sanskrit was assiduously studied in our schools, and all the Vaisnavite teachers and theologians were erudite scholars in Sanskrit language and literature. King Naranarayana of Cooch Behar maintained in his court not only a circle of reputed Sanskrit scholars, but also directed his officers high as well as low, to cultivate Sanskrit for administrative purposes (p 193). An interesting incident is noted in the text in this connection. Once to Naranarayana's capital came a profound scholar named Kavichandra with two hundred pupils as his followers in search of a rival disputant. While the scholar with his pupils was moving around the city enquiring about the residence of Sankara Deva, they, to their utter surprise found that all their enquiries to the passers-by were ably replied to in Sanskrit. Kavichandra then made a significant remark to his followers. "Look! this seems to be a country of scholars" (p.193). The Persian language was also cultivated and songs were composed in it (p 187).

It should be noted that during this period Assam main-

tained constant contact with all-India centres of learning. The *Katha Guru Carita* records many instances of Assamese scholars going out for higher studies to centres like Benares, Mithila and Nadiya. Scholars from these places, also particularly from Santipura in Nadia (p 10, 194, 357), came to Assam to hold scholarly discussions. Even women were found solving knotty problems of scriptures (p 116).

Our text gives us a detailed account of the growth and development of the huge mass of Vaisnavite writings; it records how, when, where and under what circumstances a particular treatise was compiled or translated, and a certain *Kavya*, drama, or song was composed. As such, the *Katha Guru Carita* serves as a splendid commentary upon the works of the early Vaisnavite poets. Without the light thrown by such a historical document much would have remained unintelligible; for Vaisnavite literature was mainly the outcome of the religious experiences of our saint poets. Further, the book incorporates incidents relating to the popularity of the Vaisnavite authors and their works in their own time. It records that even illiterate people preserved manuscript copies of texts like *Ratnavali* with veneration (p 275). Murari Koch, who was hardly conversant with the three R's, showed his eagerness to transcribe Vaisnavite texts (p 342).

The *Katha Guru Carita* not only gives an elaborate and faithful account of the Vaisnavite faith and movement of Assam, but also throws much light on the organisational aspects of the Vaisnavite movement, the nature and structure of the *Satra* institution and its administration, method and procedure followed in winning converts, difficulties and hardships undergone in its propagation, history of the schisms and accounts of the different sects. It further gives us glimpses of the religious history of the other faiths such as the Sakta, the Tantric, and the Buddhist which were prevalent in the

country during the period. Incidentally it refers to and records incidents from the lives of the contemporary saints of India, such as Visnupuri Sannyasi, Caitanya, Kabir, Rupa, Sanatana and others. The book is a treasure-house of information on religious beliefs, customs, and superstitions of the Assamese people. It gives a vivid account of the ordeal systems prevalent at the time (p. 30)

The institution of pilgrimage and the system of setting up *Satras* (monasteries) immensely advanced the geographical knowledge of the people. In connection with the accounts of the pilgrimages, we get valuable information regarding many sacred places of India and of the then-existing communication systems. To propagate their faith and to build up monasteries and *Nam gharas*, the Vaisnavite teachers were on constant move within the state. In describing these accounts the *Katha Guru Carita* indirectly refers to the internal communication and other route from Sadiya to Cooch Behar.

The book sheds a flood of fresh light upon the economic condition of the time. Generally speaking the people enjoyed considerable prosperity and trade and commerce progressed favourably. Eastern Assam has been described as a land of plenty and prosperity, as it possessed gold, silk, ivory in abundance. The book refers to various arts and industries that were flourishing, particularly, weaving, rearing of silk cocoons (p. 57), designing, basket making, net-making, wood-carving, and pottery. The village wells were constructed by the potters with burnt clay-rings (p. 252-253). In rural areas barter was frequently resorted to, though gold, silver and cowries were also employed as other mediums of exchange. Occasionally there were famines (p. 55) when food became difficult to obtain even by begging (p. 57). In respect of social customs what strikes us most is the slave system. The slaves were not always kindly treated and they often changed hands

(p. 101). The condemned criminals were sold and sometimes bartered for horses to the Bhotiyas (p. 179).

As referred to above, the book narrates chiefly the events of the 15th and 16th centuries. During this period Assam was politically divided into a number of independent principalities. The Chutiyas ruled over the easternmost region of the country while the south-east was under the Kacharis. West of the Chutiyas and of the Kacharis on the south were the domains of some petty chiefs called Bhuyans. To the extreme west was situated the kingdom of Cooch Behar, and the rest of the Brahmaputra valley was under the Ahoms. In narrating the life of Gopala Ata, the book gives an interesting information of a *Kalita Desa*, an Aryan settlement at a distance of fifteen days' march through hilly roads from the Ahom territory beyond the regions occupied by the Abors and the Miris. The people of the region bore Hindu Vaisnavite names like Vasudeva, Harideva, Sankarsana, etc. There was also a king in the *Kalita Desa* (p 249). The *Katha Guru Carita*, therefore, affords us glimpses of the political history of several states. The references to different kings and to their courts therefore seem to be wider in scope and as they were made incidentally and in a historical context they are more trustworthy and realistic than the official accounts of the *Buranjis*, the chronicles of the Ahom court. The *Katha Guru Carita* recounts incidents relating to the alliance of Gauda with Kamata, the conflict between the Koch kings of Cooch Behar and the Ahoms, the struggle between the Kacharis and the Bhuyans, and the invasions of the Muhammedans. Further it preserves accounts relating to the menace of the Bhotiyas, who later on, though for a short period, established suzerainty over the Cooch territory. Moreover the book presents a picture of the prevailing administrative system, and of the various punishments imposed by the court on the culprits (p. 177).

Apart from its historical importance, the *Katha Guru Carita* stands pre-eminently as a detailed and systematic prose biography in the early Assamese literature. Any language may feel proud of a prose work of such magnitude produced as early as the 17th century A.D. Here for the first time we come into more intimate relationship with the great personalities of our country and see them in social surroundings in which they lived, and the contemporary men and women with whom they worked and daily conversed. In this respect the *Katha Guru Carita* claims to be a human document of irresistible charm, absorbing interest and of wide appeal.

The language in which this classic is written is elegant and elevated; it perfectly befits the dignity of the narration. The author was wholly conscious of his sacred task and he tried his best to reproduce the Vaisnavite atmosphere with right use of right expressions. It is a kind of hieratic prose which in its rhythmic movement may be compared with the English prose of the Authorised Version of the Bible.

This magnificent prose work of immense national interest would not have been published so soon if we had not received Shri Harinarayan Dutta Barua's financial assistance at the opportune moment. A self-made man, Sri Harinarayan Dutta Barua is a very silent and solid worker in the field of Assamese literature. Beginning his career as a school pundit on a salary of rupees eleven per month, Shri Dutta Barua has made himself very conspicuous by his manifold literary activities, and has become to-day an outstanding figure in the publication enterprise of Assamese Vaisnavite texts. He patronises individual scholars and writers in the matter of publishing their works. He has thus become the pride and ornament to the teaching profession of the province for his intellectual pursuits. His life has well revealed how sincere individual efforts alone can further the cause of

the literature of a province. Shri Dutta Barua to-day spends his well earned retired life by collecting, compiling, editing, and bringing to light rare and valuable early Assamese texts and paintings. His manuscript hunting led to the recovery of an artistically illuminated manuscript of the Assamese version of the *Bhagavata Purana*. This has now been published with a learned introduction by Shri K. K. Handiqui, Vice-Chancellor, Gauhati University under the title *Chitra Bhagavata*, which stands as a monumental work in the field of mediaeval Indian painting. Shri Dutta Barua earns the gratitude of the Assamese people by having creditably edited and published the Assamese versions of the *Bhagavata Purana* (1948), *Madhava Deva* (1937), *Bhakti Rasnavali* (1949) by Madhavadeva, *Sankardevar Bani* (1948), *Sri madbhagavata Gita* by Govindamisra (1946), the *Ramayana* (1952), *Bargits* of Sankara and Madhava Deva (1950) and the *Namaghosa* of Madhava Deva (1937). His *Kamarupar Kayastha Samaj*, a history of the Kayasthas of Kamarupa, is a publication of much historical importance. At present he is engaged in editing the Assamese version of the *Mahabharata* and *Sri Sankarakyamrita*, the entire works of Sankara Deva. We may therefore join with Shri K. K. Handiqui, and rightly say that any of these publications alone would have done credit to any research institution. But Shri Dutta Barua has to-day individually done more than what an institution could do, and the Assamese people will ever remain grateful to Shri Dutta Barua, and will cherish his name in love and admiration.

Gauhati University.
Gauhati.
Feb., '52.

B. KAKATI
B. K. BARUA

সূচী

বিষয় প্ৰবেশ—১

পূৰ্বকথা আৰু অন্তৰ্ভাৱণ ৩—৮

কামেশ্বৰ তুলন্ত নাৰায়ণ—৯

কামেশ্বৰ গোবিন্দৰ যুদ্ধ, সাত শূদ্ৰ সাত ব্ৰাহ্মণ, লেখামাণ্ডবি, চণ্ডীবৰৰ শাস্তি, শাস্তিপুৰীয়া পণ্ডিতেৰে বাদ, সম্মান লাভ; গন্ধৰ্বৰায়, ৰাজধৰ, ভোটৰ উপদ্রৱ, ৰাজধৰৰ উদ্ধাৰ, বাৰভূঞাৰ ভলুকান্তৰিলৈ প্ৰস্থান, বটা, ভোটৰ পৰাজয়, চণ্ডীবৰৰ মৃত্যু, আলিপুখুৰী, ভূঞা আৰু কছাৰী যুদ্ধ, সূৰ্য্যাবৰৰ জয়, খেবহুতী, ৰাজধৰৰ মৃত্যু, সূৰ্য্যাবৰ বাৰভূঞা হয়, কুহুধৰ, কামেশ্বৰ, কুহুধৰৰ সপোন,

বৈকুণ্ঠৰ চৰিত্ৰ—১৭

অস্তবজা, বিৰলা, ভাগবতী, হৰিণ্যাস, কপসনাতন, চৈতন্ত, বৃন্দাবন দাস, ১৩৭১ শতক শুক অৱতাৰ, দশনাম, বনগঙ্গাগিৰি, শঙ্কৰদেৱৰ ঐশ্বৰীক লক্ষণ, টাটকীয়া, মাসভক্তি, বালালীলা কুহুধৰৰ মৃত্যু, ১২ বছৰত খেবহুতীৰ ত্ৰিৰম্বাৰ, শঙ্কৰ পাঠ আৰম্ভণ, ৰাঘৱাচাৰ্য্য, শঙ্কৰৰ আন্ত ৰচনা, হৰিচন্দ্ৰ উপাখ্যান, অধ্যয়ণৰ বিস্তৃতি, যোগ শাস্ত্ৰ অধ্যয়ণ যোগাত্ম্যাস, বিবাহ, যন্ত্ৰ কলা, ভাৰ্ঘ্য্য বিয়োগ, তীৰ্থপৰ্য্যটন, কপসনাতন বৃন্দাবন দাস, তীৰ্থৰণৰা প্ৰত্যাবৰ্ত্তন, পুনৰবিবাহ, কৌৰ্ণৱৰ নিৰ্ম্মাণ, চাৰিবিহু, বটপ্ৰহা, ভক্তিপ্ৰদীপ, কল্লিগীহৰণ, ভাগৱত, জগদীশ মিশ্ৰ, উদ্ধৱ সংবাদ, গুৰেশ্বৰকৌৰ্ণৱ, চিক্কাভা, বাণমৰ্দ্দন, বাধিকা শাস্ত্ৰী, অনন্ত কন্দলী, মধুভাৰতী, সাক্ষীভৌম ভট্টাচাৰ্য্য, কছাৰী আৰু ভূঞাসৰৰ দ্বন্দ্ব, গীতাপাশ্ৰ লভ, কোচমাৰণ, গাৰ্জমৌ, তুলসীৰাম, ডক্লামাৰণ, কোমোৰাকটা, বৰঠাকুৰদেউ, বেণগুৰি, পায়ণমৰ্দ্দন,

ছোট আতাৰ বংশাবলী চৰিত্ৰ—৪৬

ভোটঘাৰণ, ধোবাবাজাৰ মৃত্যু ১৪১১ শতক মাধৱদেৱৰ জন্ম, উৰুশীৰ জন্ম, বাঘদাস, উৰুশীৰ বিবাহ, মাধৱদেৱৰ শিকাবল, শিকুৰ মৃত্যু আচৰণ ব্যক্তিচাৰভ অনাটন, শঙ্কৰদেৱৰ সৈতে সাক্ষাত, মাধৱদেৱৰ শৰণ, ধৰ

দেউতি ভাঙি উটায়, বিষ্ণুপ্ৰিয়াক মাধৱত বিবাহ দিয়াৰ কামনা আৰু
 মাধৱদেৱৰ উত্তৰ, বিষ্ণুপ্ৰিয়াৰ মৃত্যু, নামত দৈতৰ আৰিৰ্ভাৱ, দৰনা পুন্সৰ
 উৎপত্তি, বামদাস, বামবামগুৰু, ভাস্কৰগুৰু, বিধৱাৰ ৰত্ন, সৰ্বজয় আঠৈৰ
 ভক্তি আৰু শঙ্কৰদেৱৰ শুক্ৰবা, খৰিঘৰ ধুতিধান, দ্বিজৰ সপোন, চণ্ডা চৌধৰী
 চুণপোৰা পালেংদি, ঠাকুৰ আতাৰ জয়হুমি, বৰভূই, ডিৱানগৰ, হালধা
 গাঁও, কুপাজাৰ গাঁও, আতাৰ বিবাহ, ভৱানন্দ, চৈতন্তপন্থী লোক, নামা
 নগৰ, সন্দৰা গ্ৰাম, ভাস্কৰ গুৰু, দেৱী পুত্ৰক গৌৰিন্দ গৰমলি, বামচৰণৰ
জন্ম, চণ্ডীয়া মাজি, পীতাম্বৰ কবি, জন্তিৰ মধাই, চণ্ডালৰ লৰাৰ মুখত
 কৃষ্ণ-নাম, মাধৱদেৱ, নাৰায়ণ দাস আৰু জন্তিৰ মাধাইৰ কবিতা, কুমাৰ
 কুচি, তান্তিকুচি, বামুণা, কমাৰকুচি, ভকতদ্রোহী, বিধৱাৰ শোকত কন্দা,
 বাউনী, পাটবাউনী নাম, দীঘলা কাথ, তপাৰ বলোৰাম আঠৈ, পত্নীপ্ৰসাদ
নাট, শ্ৰীৰাম আতা, গণককুচি, বুঢ়া দৈৱজ, দ্বিতীয় অনাৰি পাতন,
 নপৰন্ত, নিমিনবসিক্ৰুপংবাদ, জয়ন্তিৰ মধাইৰ জ্ঞান লাভ, লোকলৈ আহিবখাৰ
 উপদেশ, বৰনগৰ, শুক্লধ্বজৰ শৰণ, শুক্লধ্বজৰ অসম আক্ৰমণ, শুক্লধ্বজ নামৰ
 কাৰণ, হালোৱাৰ বামত শৰণ, গৰোৰ গৌৰিন্দ আঠৈ, মধাই আঠৈৰ ঠাকুৰ
 আতাৰ গৃহত শিক্ষা, একাদশীত ভোজন, কালীদয়ন নাট, পদৰ অৰ্থ, হৰিগুৰুৰ
 বাসনাগুণ, ভক্তৰ ধন আৰু অভক্তৰ ধন, হৰিগুৰুক কণা বুলি কণা হোৱা,
 শঙ্কৰদেৱৰ গুৰু, চন্দ্ৰবী আইৰ গীতাতত্ব ব্যাখ্যা, মাধৱদেউৰ বিকছে কখন,
 বধুপতি ধোবাৰ মৰণ, খিৰামৰলৰ পুত্ৰ গোপাল, মাধকন্দলীৰ বামায়ণ, জটীয়া
 আঠৈ, জইতী মধাই, ২য় স্বৰূ ভাগৱতৰচনা, ব্ৰাহ্মণ সৰব প্ৰশ্ন, বগায়ষণ,
 খৰীয়া, গদা গজুলা, ভূষণ গুৰু, ৰতিকান্ত দলৈ, ৰত্নাৱলী চৰ্চ্চা, ঠাকুৰ আতাৰ
 ভেদভাৱ, ৰাগজীড়া নাট, কাৰলা বাটৈ, তুষ্টি, সন্তোষ, ধৈৰ্য, কমা, গুৰুসেৱা
 বাণ্ডা, বৈবাগ্য কুঠাৰ, আশ্ৰমী আৰু উদাসীৰ আদৰ্শ, মৃতকৰ পুনৰ্জীৱন,
 কঠৰ প্ৰচলন, গুৰুপদৰেণু, বুঢ়ালৈৰ দ্ৰোহ, ভকতৰ পৰীক্ষা, দলৈৰ শৰণ,
 শ্ৰীৰাম আতাৰ জীৱনকৃত অৱস্থা, উজানৰ কথা ১৩৮, গীতৰচনা ১৪০, বামবাম
 গুৰুৰ নিষ্ঠা ১৪০, কবি চন্দ্ৰ, কোৰ দামোদৰ ১৪১, ঘোৰা, বামবাম গোসাঁইত
 দামোদৰ দেৱৰ শৰণ, ১৪১, বাসকলাই ১৪৩ মাধৱ গুৰুভক্তি ১৪৪, পৰমাৰ্থ
 সাৰ ঘোৰা ১৪৫, উদাৰ আঠৈ ১৪৬ দ্বিতীয়বাৰ তীৰ্থ বাজাৰ উভোগ ১৪৭,
 বেহাৰ, মধুপুৰ, পঞ্চপকৌলৈ দয়া ১৪৮, বামৰ পৰা ককচৰিতলৈ ১৪৯, ডকাইতৰ

প্রতি বাহ্যিক ১৫০, চৈতন্যৰ লগত সাক্ষাত ১৫২, কবিত্বৰ ভেটি দৰ্শন ১৫৩,
 দ্বাদশী নচা সমস্ত শব্দৰ ইতি ১৫৫, গীত, লখাই ছন্দাৰ ১৫৭, কপসনাতন,
 কটক ১৬০, মহানন্দা স্নানপুৰ, বালেশ্বৰ বন্দ্য, বগী, বুঢ়ীৰ সিধা, ১৬৩,
 বৰ্দ্ধমান, কামাৰপুৰ, গোপীনাথ, শান্তিপুৰ, কাটুয়া, কাচিমগজ, মুচোৱাবাজ,
 ১৬৪, ভটিমাটোটিৰ বচনা, জন্মিনপুৰ, গীত, চন্দাগজ, বিনাশপুৰ, গোবিন্দগজ
 ১৬৫, ঘোৰাঘাট, সিদ্ধিগগজ, পাটবাউনী, ১৬২, গীতবচনা ১৭০, উদাৰ
 আটৈ ১৭১, কৰ্ণভূষণ ১৭২, ব্রহ্মানন্দ, বিষ্ণুপুৰী ১৭৫, বন্দ্যাবলী ১৭৬,
 ব্রাহ্মণৰ বল ১৭৬, নবনাবায়ণৰ সভাটল শব্দৰ দেহৰ আগমন ১৮৪,
 নবনাবায়ণ চিলাৰায়ৰ মিল সাধন ১৮২, কাৰিচন্দ্র পণ্ডিত ১৮২, নবম স্তম্ভ
 ভাগবত বচনা ১৮৩, শিলৰ পথলিত মাগাখ্যা, দেহবত অধ্যাপক ১৮৫,
 ঠাকুৰ আতা ১৮৬, ভেলা মদপুৰ ১৮৮, স্তম্ভৰ অহঙ্কাৰ ১৮৮, বজাৰ
 একবহাতে ভাগবত শ্রবণৰ ইচ্ছা ২০০, গুণমালা বচনা ২০১, জন্মপুৰাণ
 ২০১, ভক্তৰ পৰিচয়, হৰিদাস বনিয়া আটৈ, ২০৩, বজাৰ গৃহত ঘোণী,
 বোদ্ধ সন্তানী ২০৫, বজাৰ দিয়া দৰ্শন পণেশ্বৰ সন্তানীৰ বাহ ২০৭,
 অনন্তকন্দলীৰ দণ্ডম বচনা শেষ, ভৌমাবায়ণ, চাকুলী পোন হয় ২০৮,
 ব্রন্দাবনী কাপোৰ ২১০, বুৰাৰাম আতাৰ স্বৰ্গগমন আৰু পুনৰাগমন ২১১,
 ধৰ্মবস্তৰ স্থিতি ২১২, মদন গোপাল মুক্তি, দামোদৰ, বাবকুৰি বৰগীত বচনা
 ২১২, মাধবদেৱৰ বৰগীত বচনা, ব্রন্দাবনীয়া কাপোৰ বাহুদেৱ মুক্তি, বজাৰ
 নানকাৰ দান ২১৩, তৰ্ক কৰিবলৈ অহা বামুণ, কাকত কুটা নামৰ কাৰণ,
 বামবিজয় নাট, শব্দদেৱে কাপ কাটি এৰিছে, বাউসী ২১৪, বৈকুণ্ঠগমন,
 ঘোষা বচনাৰ আদেশ, যুগীৰ ঘোষা ২১৮, কুমাৰগাৰি বিষ্ণুপুৰ, কাকতকুটা
 ২১৯, চকুৰি মাটৈ, ২২০, অস্তিমকালত বামানন্দৰ ভক্তি প্রাৰ্থনা, স্বজান
 গোবালৰ দষ্টোত্ত ২২২, মহাপুৰুষৰ নবদেহা সম্বৰণ ২২৩, শ্রীশ্রীমাধৱদেৱ ধৰ্মৰ
 গবাকী হয় ২২৮, মাহেকীয়া ভাৰ, শ্রীমাধৱদেৱ আৰু শ্রীদামোদৰ দেৱৰ
 জ্ঞাএবি ২২৯, ঠাকুৰদেৱ আৰু বাকলি পো বামৰ মৃত্যু, বন্দ্যাবলী ২৩০,
 স্বন্দৰী নামৰ অৰ্থ ২৩৩, সোন্দৰাপৰা, শ্রীক নিৰ্মালি দান ২৩৪, ভূজমালা,
 জাখলি, মালচা কোটাৰা খেলোৱা নাট বচনা ২৩৮, কুসাৰি ঠাকুৰ ২৩৯,
 সৰুগুৰুৰ লিকা ২৪৩, নুসিংহ বাজা ২৪৭, ফুলগুৰি সজ আৰু আন আন
 সজ ১৪৮।

ভনীপুৰ আতাৰ চৰিত্ৰ ২৪২, কলিতা দেশ ২৪২

বৰ্গনাৰায়ণ সিংহ, জয়সিংহ ২৫০, জকাইচুক, গজপুৰ, বেচাপৰা, অৰ্জুন গুৰি, চাৰিঘাৰ, পাকৰি গুৰি ২৫১, দৰঙ্গ বৰভাগ, সিদ্ধৰা, হুন্দৰী, বাজুহুই বচনা, কুমাৰ গাঠ ২৫২, গোপাল আতা ২৫৪, অচ্যুত গুৰু ২৫৭, বাৰভূঞাৰ সভাপণ্ডিত, গোপালৰ পশ্চিম ক্ষেত্ৰ গমন ২৬০, ধৰ্ম্ম দৰে, গোপাল আৰু য়হ্মনিৰ ভিন ভিন পথ, হৰিবৰৰ পৰা পাঁচ সত্ৰ ২৬২, বংশীগোপাল ২৬৩, গুৰুধৰ্ম্মত আহাৰ বিচাৰ ২৬৩, মদনগোপল মুৰ্ত্তি, নুঢ়া আতাৰ উপৰি পুৰুষ ২৬৪, মিছামুণ, কুখৰা পাতিদৰঙ্গ, তাঁতীকুচি, গোপালৰ চৈতনীয়া মত গ্ৰহণ ২৬৫, মহাপুৰুষক গুৰু বোলে ২৬৭, গীত বচনা ২৬৮, দামোদৰ আঠৈ, শ্ৰীৰাম আতাৰ ভোজন হ্ৰাসৰ উপায় ২৭০, হৰিগতিৰ উপৰি পুৰুষ, সংসঙ্গৰ মাহাত্ম্য ২৭১, শ্ৰীৰাম আতাৰ ভিক্ষা গ্ৰহণ, বৈদমোৰাম, হিৰণ কাঞ্চি ২৭৫, চোৰধৰা নাট, হৰিকৃষ্ণৰ মাদৱদেউত শৰণ ২৭৬, গুৰুধৰ্ম্মৰ উদাৰতা ২৭৭, বাসকুম্ভা নাট, যতুমণিৰ শৰণ ২৭৮, বালক দাসৰ শৰণ ২৭৯, বধু আঠৈৰ শৰণ, ঘোষা বচনা, প্ৰথম কাণ্ড ৰামায়ণ বচনা ২৮০, গীত বচনা ২৮২, শিৱাল কন্দলী ২৮৩, গীত বচনা ২৮৪, ৰমাইগুৰু সনাতন আঠৈ দিগ্ৰৈব নাৰায়ণ আঠৈ ২৮৫, অৰ্শ্বকন্দ আঠৈ, সনাতন আঠৈ ২৮৭, মাউতৰ জয়ানন্দ আঠৈ, বৰচুলিয়া মুকুন্দ মাধৱ ২৮৮, নবনিদি আঠৈ ২৯২, বধু আঠৈৰ ভয় নিবাৰণ ২৯২, জীৱহিংসা ২৯৩, গোপাল আতাৰ ভেদ বুদ্ধি ২৯৪, ঠাকুৰ আতা আৰু পৰ্ম্মানন্দৰ দ্বন্দ্ব, পঞ্চায় অৰ্পণ ২৯৭, মেকণীয়া জয়ন্ত ২৯৮, গোবিন্দ আঠৈ ২৯৯, খাৰাবায়, জকৰাৰাম ৩০০, সিধা ভোজনৰ আৰ্হি ৩০২, গুৰুজনৰ চাউল সিজোৱা লোক, গৃহাশ্ৰম ভক্তিধৰ্ম্ম ৩০৩, গোবিন্দ আঠৈ, জালোৱাৰ দৃষ্টান্ত, লীলাৱতীৰ দৃষ্টান্ত ৩০৫, মৰাজীয়া বনমালী আঠৈ ৩০৬, ভক্তত শ্ৰদ্ধা অশ্ৰদ্ধা, কৰিভঙ্গা গোবিন্দ ৩০৮, মহৰাপাৰ গোবিন্দ ৩০৯, খাতাৰ হৰিচৰণ ৩১০, নামৰ অনন্ত মহিমা ৩১১, বাট্টে কমলা আঠৈ, হাৰিয়া দিঘাৰ জীৱনা আঠৈ ৩১৩, হিৰদলৈ, বিষয়া, বৃহৎ-পুৰানৰ আৰ্হি ৩১৪, লঙ্ঘৰে ধৰ্ম্ম ধৰে, চোৰধৰা নাট বচনা ৩১৫, কমল-লোচন আঠৈৰ বেদ ৩১৮, 'উৰপোতৰ পঢ়িয়া আঠৈৰ তীৰ্থত উপদেশ লাভ ৩১৯, লুকিয়ায়া আৰু ভক্তি ৩২০, শ্ৰীহাটীৰ যাদইন্দু ভট্টাচাৰ্য্য, অন্ত দেৱী

দেউ পূজা ৩২১, পাঠিয়া আঁতৰ লাভি, শুকজনৰ দ্বা ৩২২, বাবৰি, চুমবিৰ উদাৰ গোবিন্দ আঁত, হৰিনামত কাল, দ্বৈপ পাঞ ৩২৩, গোবিন্দ আঁতৰ অদ্ভুত দৰ্শন আৰু গৃহভাগ ৩২৪, দিব্যদৰ্শন ৩২৬, দিনবৈ গাঠৰ ভোবোৰা আঁতৰ নামত শ্ৰেয় ৩২৬, শ্ৰীৰাম আতাৰ বোধ ৩২২, গৰুড় কেশবাগমণ ৩৩০, দাউকী গাঠৰ বুঢ়াবুঢ়ী ৩৩১, অমৃতাকৰ দলৈ ৩৩২, শ্ৰীমাধৱ দেৱে ঠাকুৰ দেউৰা শিৱত কঙ্গমালা বস্তু শোদায় ৩৩২, কালিদা দলৈ ৩৩৬, বৰতিয়া গোপাল ৩৩৭, ভদ্রলা মাৰণত বাধৰ মাৰ্জি ৩৩২, গীত ৩৪০, নীলাচলত মাধদেউ, হাজোত মাধদেউ ৩৪১, জাৰাৰ কৃষ্ণ মাধদেউ আৰু দামোদৰ দেউ লচাকনৌয়া গোবিন্দ, যতিৰা গোবিন্দ, গদাৰ গোবিন্দ ৩৪৪, গৃহস্থ আৰু উদাসীন ৩৪৪, খটৰা সত্ৰ ৩৪৫, গোবিন্দৰ দত্ত ৩৪৬, বধুৰাজা ৩৪৭, কেবল ধৰ্মৰ দৃষ্টান্ত ৩৪২, বৰপেটাৰ মঠ ৩৪৩, উত্তম মদ্যম তৃত্য ৩৪৫, বৰায়ণ গৃহ, লটা কটা ঘোষা ৩৪৬, ভকতৰ শৰণ ৩৪৮।

ভাটোকুটীয়া আতা—৩৫৮

হাজোৰ দ'ল নিখাণ ৩৫২, আতাৰ বিবাহ, কেশচৰণ ৩৬০, দাম্ভলাব, কেবল দম্ভ, মথুৰা দাম, কনগুৰ ভাগবতী ৩৬১, কাম্ভল ৩৬২, ভকতচিলা ৩৬৩, ঘোষা, বুঢ়ীপো গোবিন্দ ৩৬১, ঘোষা ৩৬৬, ভকতৰ অৱশেষ, বৈষ্ণৱানন্দৰ শ্লোকৰ পদ, প্ৰাৰ্থিবাম আঁত ৩৬৬, মৰ্পভকত ৩৬৭, ভকতৰ সঙ্গ মাহায়া ৩৬৮, ভকতৰ কিলাকিল ৩৬৮, এক বুঢ়াৰ শৰণ, জনাৰ্দ্দন আঁত, দুই ভকতৰ দত্ত ৩৭০, কৃষ্ণাই আঁতৰ শৰণ নাৰায়ণ নিবন্ধনৰ শৰণ ৩৬১, বাৰাদি ৩৭২, লোকবাদ, বেদ ৩৭৭, ৰামশুক আঁতৰ বদৰিকাশ্ৰম আৰু উত্তৰ দৰ্শন ৩৭৫, মহন্তৰ সন্ধান ৩৭৬, মাগুৰিত শুকজন ৩৭৭, কৰ্ণভূষণ ৩৭৮, বিজ্ঞাধৰ মহন্ত ৩৭৯, শ্ৰীৰাম আতা ৩৮০, শ্ৰীমতী উদাসীনৰ স্নানঘাট ৩৮১, নিকিনি খোৱা ভকত ৩৮২, দাৰাই আঁতৰ বন্ধন ৩৮৩, জ্ঞানানন্দ আঁতৰ নৰিয়া ৩৮৫, শ্ৰীৰাম আতাৰ পৰিচয়্য গুহহৰি শ্ৰীহৰিৰ অৰ্ঘি ৩৮৬, অনাচাৰত অনাটন ৩৮৯, ধনচিন্তা ৩৯০, ঘোষা বচনা ৩৯১, টকাৰ মোহত বন্ধ ৩৯১, শুৰপতীৰ ঘৰ বন্ধা ৩৯৩, ভূষণ শুকৰ দ্ৰব্য ভাগ ৩৯৬, বিষ্ণু আতা ৩৯৬, অজায়িল উপাখ্যান ৩৯৮, শুকজন কাৰ শুক নহয় ৩৯৯, ঘোষা বচনা ৩৯৯, আম আৰু কেতেকী ফুল বোপন ৪০১, গীতৰ ভণিতা ৪০১, বৰবৈকুণ্ঠ আঁত ৪০৩,

ককিলা গুৰু ৪০৩, নন্দ নন্দনে গাৰীয়া খায় ৪০৪, ঘোষা, ধিলাই বামুণৰ শৰণ,
 যেবে তেবে অৰ্থ, গোপাল আতা ৪০৫, জন্ম যাত্ৰা ৪০৬, গোপাল আতাৰ
 দুহিত্ৰী ৪০৮, কল বৰ্জ্জন, গোপালৰ প্ৰতি উপদেশ ৪০৮, বামভাণ্ডা ৪০২,
 শ্ৰীবাম আতা আৰু গুৰুজন ৪১০—৪২৬, পমানন্দ ৪২৬, কুফাই দেউৰি ৪২৭,
 আসন ভিৰা লোক, গাৰোৰ গোবিন্দ আঠে, গোমাৰ গোবিন্দ ৪২৮, গীতৰচনা,
 মন বিৰাল ৪২২, ভকতৰ অজগৰ বৃত্তি ৪৩০, কৰ্মজৰি ছেদন, মোহ ছেদন,
 ৪৩১, ভকতজোহীলৈ গুৰুজনৰ খেদ ৪৩২, গোবৰ্দ্ধন যাত্ৰা ৪৩৩, দৈবজ্ঞৰ
 বলোভক্ত আঠে ৪৩৪, গোবিন্দ আঠেৰ সৰ্পদংশন, হেৰেহেশ্বৰ বজাৰ নাম
 পৰীক্ষা ৪৩৫, ব্ৰাহ্মণৰ বিদেহ ৪৩৭, বাধানাচ, গীত ৰচনা ৪৩২, বিষমজল
 ৪৪২, বাগীশ ভট্টাচাৰ্য্য ৪৪৩, কুমাৰ গাৰী ৪৪৫, জীৱৰ অৰ্থে নাম, জিগিৰি
 ঘোণাত গুৰুজন, বৌ বৌৰা মুখত ৪৪৬, ঈশ্বৰে খাদ্য দিযে, মাদল কোবাই
 সভা গোৱা ৪৪৭, গুৰুজন হুন্দৰীত ৪৪৮, হাজো পুণ্যভূমি, শোৱালকুচি ৪৪২,
 তিনিকলাৰ আহি, বামদিয়া ৪৫০, হুমানিনী বুৰী ৪৫১, উদাৰ গোবিন্দ ৪৫২,
 কুলবিচাৰ, মনদিয়া পৰিয়া আঠে ৪৫৩, গাৰো খৰামীৰ বণ, কাঠামি ঘাট ৪৫৪,
 গজিয়াঘাট ৪৫৫, বামচৰণক কীৰ্ত্তন গোটোৱা আদেশ, খাগৰিকটা, মৌ তৰিয়া
 ঘোষা ৪৫৬, বঠাপোতা ঘাট, হিংসাধৰ্ম্ম, সাবধানি ঘাট, ভকতগুৰু ৪৫৭, লুহিয়া
 বটাবাৰি ৪৫৮, গুৰুজনৰ বেহাৰ গমন ৪৫৯, ঘোষা ৪৬৮, গুৰুজনৰ বেহাৰ
 গমন ৪৬২, ঘোষা ৰচনা ৪৬০, তেলীকুক্ষ, ৪৬১,

বজ্জলা আতাৰ চৰিত্ৰ—৪৬৩

ডকলা মাৰণ, উদয়াদিত্য বজ্জা ৪৬৫, গোপীবাজখোৱা ৪৬২, ভাটোকুচীয়া
 কেশচৰণ আতা ৪৭১, কাটীকটা নদী ৪৭১, শুৱালকুচী ৪৭২, দেবেবাণাৰ,
 কৰজ ৪৭২, হাজো, দধিৰ লক্ষীকান্ত আঠে ৪৭৪, বাক্যব্ৰহ্ম, তীৰ্থ আৰু ভকত
 ৩৭৬, গজলা স্তুতি ৪৭৭, বাম বাম আঠে ৪৭৭, হৈদাহ আঠে ৪৮১, চিবাম
 আতা ৪৮৩, নবনাৰায়ণ, চিলাৰায়, উদয়াদিত্য ৪৮৫, বঘু ৰাজা বঘু আৰু
 লক্ষীনাৰায়ণ ৪৮৬, হুদনাৰায়ণ শ্ৰদ্ধানাৰায়ণ, পৰীক্ষিত নাৰায়ণ ৪৮৭, পুৰানৰ
 আহি, গুৰুৰ ছাত্ৰ ভোজন ৪৮৮, বাউগাৰ নৰহৰি আঠে ৪২০, তিনিবিধ লোক
 ৪২১, বিষয়া ৪২২, ব্ৰহ্মাণ্ডপুৰাণৰ আৰ্হি ৪২৩, মন, বাক্য, কাহ্ন, ৪২৩, শ্ৰীবাম
 আতা ৪২৫, কাহ্নবা কুফাই আঠে ৪২৫, পুৰুষোত্তম গজপতি, নাম মালিকা

৪২৬, মুকুণ্ড আঠে ৪২৭, পদ্মনাভ লক্ষ্য ৫০০, ভকতৰ প্ৰতি ভিন্ন বাহ্যাব
 ৫০১, ৪শম, কীৰ্ত্তন, ঘোষা বস্ত্ৰাহলী ৫০২, বৈকুণ্ঠ আঠে, জনাৰ্দ্ধন আঠে ৫০৩,
 ভকত স্থান ভকতৰ হৃদয়, ভকতৰ কামনা ৫০৪, জনাৰ্দ্ধন আঠে, বিজয়পুৰ
 হৰিকৃষ্ণ আঠে ৫০৫, বহুমণি ৫০৬, হৰিকৃষ্ণ আঠে ৫০৮, হাজৰা আঠে ৫০৮,
 বান্ধনি বলাই আঠেবুঢ়া আতা, বৌমাৰি ৫১১, বাটিমৰা, হাকমা, বৰামাটি,
 বলিচন বক্ৰা, গদাধৰনৈ, বকণ ডোবা, বামবায় কুঠি, ঘৰঘৰি জ্ঞান, লক্ষণ
 ওজা, মথুৰা আতা ৫১২, বজ্জেশ্বৰী ৫১৪, বামাচৰণ ঠাকুৰে কীৰ্ত্তন গোঠাই
 আনে, প্ৰেমকলহৰ কীৰ্ত্তন, চোপণ্ডৰিৰ লক্ষীকান্ত আঠে ৫১৫ নাৰায়ণী টকা
 ৫১৬, গুৰুপদসেৱা, হুহুয়ন্তী কাব্যৰ আৰ্হি ৫১৭, ন বিধ ধন, ভক্তি লয়লুৰ
 পাত্ৰ ৫১৮, হংসনাম ৫১৯, ভগৱতী, নিগুণা, কেবলা, সপ্ৰেমা, চাৰিবিধ
 ধৰ্ম, শ্ৰীবাম, সন্তানী, ব্ৰহ্মচাৰী, চৈতন্ত, হৰিবাস, সদাশিৱ, শ্ৰীমন্তশঙ্কৰ ৫২১,
 হৰিপৰ্ৱা ৫২২, তিৰোত্তাক মেধী পাতে, ৫২৩, পাৰোনিধি আঠে ৫২৪,
 গুৰুৰ প্ৰতি ভাব, খবাই হৰি ৫২৪, ভাগৱতৰ আৰ্হি ৫২৬, বজালগা দেশ,
 গুৰুলগা ভক্তি ৫২৬, ভাৰ্গৱ-স্বামী ৫২৮, শুৱালুকাঙ্গী, শ্ৰীহৰি আঠে ৫২৯,
 সন্তানীৰ জগৰ ৫৩০, অসম ৰাজ্যৰ বিষয় কথা, উজনিয়া বাপুঘৰ ৫৩২,
 চাৰিকথা ৫৩৪, সঙ্গপৰব আৰ্হি ৫৩৫, কলানি ভিটা, নন্দবাজখোৱা ৫৪০,
 নেপাল ৫৪১, ধনেশ্বৰ অধ্যাপক, তিনিচুকীয়া হাট ৫৪২, কপ্তানী বিল ৫৪৩,
 দামোদৰ আঠে ৫৪৩, বাটেই গুৰু আঠে ৫৪৫, জয়ভাৰতী ৫৪৬, চণ্ডাভিটা,
 হৰিপতি আইৰ জগৰ ৫৪৭, পিতামৰ ভকত ৫৪৭, চিন্তামনিৰ আৰ্হি,
 বেণ কাব্যৰ আৰ্হি ৫৫১, কাত্যায়ণ কাব্যৰ আৰ্হি ৫৫২, গোপাল
 আঠে ৫৫২, কলাকৃষ্ণ আঠে ৫৫৪, বান্ধনী, নিছৰী বিষ্ণু আঠে ৫৫৫,
 সুহুবৰ মুক্তি ৫৫৬, বেকুৰীৰ মুক্তি, এংলী গোপাল, মৰাই নামলয় ৫৫৭,
 নিত্যানন্দ আঠে ৫৫৮, শ্ৰীবাম আঠেৰ ৫৫৮, গোমথা মাহৰা, ৫৬০,
 সেৱাৰ পাত্ৰ, বিহুজয়, শিৱলায়ণ ভক্তি ৫৬২, পাকলি হৰি চৰদাৰ, মৰিচাৰ
 লুটুৰা বুৰা, চবাইমৰা বলাই ৫৬৩, গহপুৰত আড়াই বৰ্ষ, চতুৰ্ভুজ
 আঠে ৫৬৪, দিহিৰ কোটোহাঘাট, আমহাঘাট ৫৬৫, মহৰামুখ ৫৬৬, পাচনৈৰ
 নিৰাময় আঠে ৫৬৭, জয়ভাৰতী, পাচতীয়া ভিটা, মইনান্তৰি ৫৬৯, শ্ৰীবাম
 আতাৰ নিষ্ঠা ৫৭০, জীৱনা, শ্ৰীহৰি আঠে ৫৭১, ৰাজখোৱা গোবিন্দ
 আঠে ৫৭২, বহুমণি আঠেৰ খেদ, ছবিধ ভক্তি ৫৭৩, বিকৰ জোখ, বামপুৰ

খল ৫৭৪, মাধৱ ভট্টাচাৰ্য্য, একশৰণ ধৰ্ম্ম আৰু কালীপূজা ৫৭৫, মালাভ মেক, শঙ্কৰদেৱৰ চন্দ্ৰ, সূৰ্য্য বিপ্ৰভক্ত ৫৭৬, বামচৰণ আৰু গুৰুজন ৫৭৭, বিকৰ ঘৰা গোবিন্দ আঠৈত আৰু কৃষ্ণা আঠৈতৰ পৰীক্ষা ৫৭৮, আঠৈতসত্ৰৰ পুনৰ পৰীক্ষা, গুৰুজনৰ ভক্তৰ প্ৰতি আজ্ঞা, ৫৮০, হৰিবল্লভ আঠৈত ৫৮৬, মাণ্ডৱ সংহিতা স্বন্দপুৰান ৫৮৭, মাধৱদেৱৰ পিচত ভক্তিৰ গৰাকী ৫৯১, বলোৰামৰ সত্ৰ মধুপুৰ ৫৯৩, গুৰুজনৰ বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ ৫৯৪, অচ্যুত গুৰু, বৰপেটাত উৎসৱ, উজ্জনীত উৎসৱ, ৫৯৮, মাধৱদেৱৰ জীৱন কাল ৫৯৯,

হৰিহৰ আতাৰ চৰিত্ৰ ৬০০

মঙ্গলবৰীয়া শিষ্যালৰ আহি ৬০১, চোৰ কণা হয় ৬০৬, মইনাবৰি ৬০৭, হাট্টোবাৰী ৬০৮, হৰাম, হৈৰামৰ পৰীক্ষা ৬১৩, গোপাল আতাৰ প্ৰশ্ন ৬১৪, চন্দৰগৰ, সৰঠাকুৰ দেউ ৬১৫, যোগৰ দ্বাৰা তত্ত্বভ্যাগ ৬১৭,

বৰঠাকুৰদেউৰ চৰিত্ৰ ৬১৮

ব্ৰহ্মঘটি, নিকষটি, কালঘটি, কমললোচনৰ বোৱাৰী ৬১৯, পাটকীৰ জীৱনৰ অধ্যাপক, চৰিত্ৰ লিখকৰ স্মৃতিপ্ৰাৰ্থনা ৬২০, পশ্চিমৰ ফিৰিদি ৬২১,

১। বিশ্বস্ত প্ৰবেশ

প্ৰথমে আদি পুৰুষ, ছুজনা গুৰু, ন জনা আতা ছুজনা ঠাকুৰ দেৱ। আকৈ মুখাকৈ আনোসৰ সেৱক ; পূৰ্ণ গুৰু পূৰ্ণ ভক্ত পূৰ্ণ বৈকুণ্ঠৰ পৰা জীৱক কৃপাবে নামিল পৃথিৱীলৈ। মায়া নৰদেহাৰ জন্ম আলিপুথুৰী লেটেৰু পুথুৰীত। বৰপ্ৰৱাৰ পৰা পাটবাউসিলৈ কথাচৰিত্ৰ ঘোষা কীৰ্ত্তন হৈ আছিল। সক আতা, ঠাকুৰ আতা প্ৰমুখ্যে সোধে, গুৰুজনে মুখপদ্যে কীৰ্ত্তন কৰে দশ অৱতাৰ বাইশ্ অৱতাৰ শ্ৰীৰামকৃষ্ণ বলোজ্জৱ চৰিত্ৰ। আটৈ সৰে মহাপ্ৰজ্ঞাভাৱে কৰ্ণাঞ্জলি ভাৰ পিএ। গুণমালা, লীলামালা, ভটিমাৰ ক্ৰম নাছিল, মাত্ৰ কীৰ্ত্তন ওজাহে গাইছিল ॥

শ্ৰীশ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ জগত গুৰু ; চোট আতা, দামোদৰ, হৰিগুৰু পঞ্চিশ্ মহন্ত এই সৱত ধৰ্ম্মবন্ত থৈ উনবিংশতি শতবৰ্ষ বহি বেহাৰে কাকতকুটাত পৃথিৱী এৰি নৰদেহা সঞ্চৰণ কৰি বৈকুণ্ঠে গলন্ত ॥

তেহে মাধদেৱে গুৰুবাক্য শিৰে ধৰি গুৰুজনৰ সদাসৰ্ব্বদা চৰিত্ৰ কীৰ্ত্তন কৰিছিল। আটৈ সৰে অৱণ কৰে। সুন্দৰীত গৰুড়ৰ কন্ধে ভগৱন্ত অহাতহে চৌধ গোটা প্ৰসঙ্গ ক্ৰম লগাই চৰ্চ্চি মুৰ্ত্তিমন্তকৈ পাতিছে, শাৰী, ক্ৰম, লগাইছে। গুৰুজনৰ পাচত শুদ্ধমত ধৰ্ম্মক ধৰি, গুৰুবাক্য পালি জীৱক কৃপাকৈ আঠাইশ্ বৰ্ষ আছিলন্ত। ছুজনা ঠাকুৰদেৱকে মুখাকৈ ন জনা আতা, বামচৰণ ঠাকুৰ, লাৱঠিয়া শ্ৰীহৰি, গোমাৰ

গোবিন্দ, দধিব লক্ষ্মীকান্ত, পঢ়িয়াৰ মাধৱ, হৰিকৃষ্ণ, অচ্যুত
গুৰু, মানিকবৰিয়া কৃষ্ণ, লচাকুনীয়া খটৰা গোবিন্দ বংশী-
গোপাল আৰিলিয়া যতুমনি এই পচিশজন আচাৰ্য্য পাতি
ধৰ্ম্মবস্ত্ৰ থৈ আজ্ঞা দি, নিষ্ঠুৰ্ণা, কেৱলা, সপ্ৰেমা ভাগৱতী,
বিৰলা, অস্তৱজা যাক যি ভাগৰ ইছা পাত্ৰ চাই দি বেহাৰত
ভেলা মধুপুৰে নৰদেহাএৰি বৈকুণ্ঠে গলন্ত ॥ * ॥

সেই ন জনা আতাৰ সঙ্গৰে ভাটোকুছীয়া বদলা আতা
একে বস্ত্ৰ। সদাসৰ্ব্বদা গুৰুবাৰ্য্য শিক্ষা ধৰি শ্ৰৱণ, কীৰ্ত্তন,
প্ৰেম, ভক্তি কথা চৰিত্ৰ স্মৃতিত ৰত। পাচে আতা ধৰ্ম্ম
বস্ত্ৰ জয় আটৈতে, ভোগপুৰ দামোদৰতে থৈ পৃথিৱী এৰি
বৈকুণ্ঠে উঠিল।

পাচে তাৰা থলে কুৰুৱাবহীয়া পৰীক্ষিত আটৈ ; তাৰা
থলে মনিপু আটৈ, তাৰা থলে বৰজনা আটৈ ; তেওঁ থলে
সকজন আটৈ ; তাৰা থলে গৰলীয়া বাপুত ; তাৰা জয়বাপুক
সত্ৰীয়া পাতি ধৰ্ম্মজয় আটৈ পুৰুষক মহান্তৰু ধৰ্ম্মবস্ত্ৰ দি সেৱকৰ
মুখ্য পাতি গ'ল বৰবহাত। জয়বাপুৰে বিক বাপুক আজ্ঞা
দিলে। আটৈএ থলে কৃষ্ণৰাম জয়ৰাম আটৈত। ৰামগতি,
মনিৰাম, শ্ৰীৰাম, ৰঘুৰাম, পৃথুৰাম, কৃষ্ণৰাম, ভাগৰাম,
জয়ৰাম আটৈ, এই সৰ সকলো ৰাজ্যৰ শিৰোমণি আনো
সৰ সেৱকে শ্ৰৱণ কৰে, আটৈএ কীৰ্ত্তন কৰে নিতে ;
দেৱৰ অমৃত উচ্ছৃত কৰি কামক বঢ়ায় ; হৰি কথাবৃত্তে
সংসাৰ বন্ধ চিস্তি শৰীৰ শুদ্ধ তুচ্ছ কৰি অস্তকালে পৰম্পদ
বৈকুণ্ঠক দিএ ॥

অনন্ত চৰিত্ৰ ব্ৰহ্মা সিদ্ধ মুনি সবেও অন্ত কৰিব পৰা নাই ;
আমি খুজ টিপটী মুখ, জুই আজনি সিংহ গৰুড়ৰ বিক্ৰম
কিকপ নিয়মিম আগ-পাচ, বঢ়া-টুটা, ভ্ৰম-ভ্ৰান্তি, হুস্থ-দাৰ্ঘ্য,
বুদ্ধিৰ দোষত যি হয় সাধু শাস্ত্ৰ শুনি নিন্দা এৰি ক্ষমিবা।

উত্তমোত্তম অৱ গুণক বিস্তৰ কৰে, উত্তম দোষ এৰি গুণ
লয়, মধ্যমে দোষ গুণ বিচাৰ কৰে, অধম খলুৱা একা দোষ
কহে কল্লে। মহাপুৰুষৰ একান্তিক সেৱকৰ দাসবো দাসৰ
চৰণত ধৰে। গুৰু যশ, লীলা চৰিত্ৰ শুনি মোৰ সহস্ৰ
অপবাধ ক্ষমিব ॥ ৬ ॥

২। পূৰ্বকথা আৰু অৱতৰণ

পাচে একদিনা নাৰদ দেৱ ঋষি—অবাদিত গতি ; কলা
অৱতাৰ কেৱলা পূৰ্ণভক্ত গোলক ঠাইলৈ গ'ল। পাই সবস্বতী
সমন্নিতে কৃষ্ণক সেৱা কৰিলে। তেহে কৃষ্ণে পৰম স্নেহত
জন্মবহন্ত কলে, যত যি অংশ কলা, বিভূতি পুহু হবহি কলে।
সঙ্গ প্ৰীতি কৰাই বহন্ত প্ৰেম নাম দিছে। মাতিলে, ওহ্লাই
বাধা সমে কৃষ্ণে নাৰদক বোণা দি বোলে এটি গীত গোৱা।
তেহে নাৰদে মহাপ্ৰেমৰসে পঞ্চতন্ত্ৰে পঞ্চ শ্ৰব তুলি তাৰ মন্ত্ৰ
ঘোষকৈ গীত গালে। শিলা শ্ৰবি কৃষ্ণৰ ঘৰ্ষ বলে। পাচে
কৃষ্ণে আত্মা কৰিলে সবস্বতী ভক্তি মাতৃক, বোলে প্ৰিয়া
ভূমিও এটি গীত গোৱা ॥ পাচে আইএ শাৰঙ্গদাৰ চচ্চি গীত
ধৰিলে সাত বস্ত্ৰৰ সপ্ত শ্ৰব তুলি। পাচে শিলা শ্ৰবি, বৃক্ষ
জৱি, মঞ্জৰি পত্ৰ সব কৃষ্ণৰ শৰীৰ ভ্ৰম হৈ টলবঙ্গাব ধৰিলে।
মাতৃ দেখে স্বামী হৰাইছে। তেহে গীত এৰি অস্বাসি ধৰিলে।
পাচে সেই প্ৰেমানন্দ জলবে ঈশ্বৰ ইচ্ছাত একটি শিশু সকল
শিশুৰ শিৰোমণি দুয়োজনৰ মধ্যতে উদ্ভৱ হ'ল। পাচে
নাম থলে কৃষ্ণ প্ৰেমে পূৰ্ণানন্দ। গীত, বাগ, গান বান,

তাল-শুৰ নাট সৰ্বগুণাকৰ, সুলক্ষণ, সুশোভিত স্তম্ভৰ দিব্য
 পুৰুষ হ'ল। পাচে গোলকতে কতোদিন বাধাকৃষ্ণৰ আগত
 গান নাট কৰি আছে। পাচে একদিনা শ্বেতবলাসৰ ঈশ্বৰ
 গৈছিল গোলকৰ নাথক ঠাইলৈ; গান নাট দেখি মোহ হৈ
 প্ৰাৰ্থনাকৈ কৃষ্ণত খুজি আনিলে। তৈব পৰা সান্তান ভগৱন্তে
 আনিলে খুজি প্ৰাৰ্থনাকৈ। তাৰ পৰা কৃপণ ঈশ্বৰে আনিলে
 তৈব পৰা অশ্বক বলাসৰ কৃষ্ণে আনিলে। তাৰ পৰা কণক-
 দন্ত হংসনাৰায়ণে আনিলে। তৈব পৰা নিত্য বলাসৰ
 ত্ৰীনাৰায়ণে আনিলে প্ৰাৰ্থি। তৈব পৰা কালপুৰ নাথে
 আনিলে। তৈব পৰা সনাতন বলাসৰ নিৰঞ্জন আনিলে।
 তাৰ পৰা সতালোকৰ পালক বিষ্ণুৱে আনিলে। তৈব পৰা
 ব্ৰহ্মলোকতো আছিল কতোদিন। তৈব পৰা কৈলাসলৈ
 পাৰ্ৱতীনাথ সদাশিৱে নিলে। পাচে অনাদি শিৱৰ ইচ্ছা ইল
 পৃথিবীলৈ নিজকুল ভাৰণ কাৰণ হেতু সেই বংশত। পাচে
 ত্ৰিপুৰাৰি বিশ্বেশ্বৰে কাশী বাৰানসীলৈ অহাত ভাগীৰথী তীৰে
 ধৈ গ'ল। কনৌজপুৰে পূৰ্ণানন্দক নাম দি গ'ল। পথতে
 থিত কৈ গ'ল দেখি সুপহুগিৰি। পাচে ঈশ্বৰশক্তি পুৰুষ,
 ধনে ধানে গ্ৰামে দাস দাসী গো মহে জনে অচলানন্দী হ'ল।
 দানী, মানী দাতা, কৃপা অতিথি শুভ্ৰাষা যশে জগত জুৰিলে।
 পত্নী বিহালে সেউতী। পাচে পুত্ৰ নাই; বিপ্ৰ আনি ব্ৰত
 কৰি বিধিৱতে বীজ ব্ৰহ্ম মন্ত্ৰেৰে হোম আছতি কৰালে পুত্ৰ
 অভিষেকে প্ৰাৰ্থি। তেহে পুত্ৰ জাত হ'ল নাম থলে ব্ৰহ্ম
 দাতা গুণে ব্ৰহ্মগিৰি। জাত কলে কায়স্থ বুলি। পত্নী
 বিহালে মিত্ৰা নামে; পুত্ৰ নাই; ব্ৰতে হুয়া থাকি বীজ মন্ত্ৰে
 চন্দ্ৰক আৰাধনা কৰি পুজিলে, পাচে হ'ল। চন্দ্ৰদাতা অৰ্থে
 গনাই চন্দ্ৰগিৰি নাম দিলে। সেই মতে আকৌ পুত্ৰ নাই।
 তেহে গোলকৰ নাথ কৃষ্ণক চতুৰ্মাস ব্ৰতে গজা স্নান দান

হুপহুগিৰি

ব্ৰহ্মগিৰি

চন্দ্ৰগিৰি

হোম কৰাই পুজিলে পুত্ৰ অভিষেক। পাচে হ'ল পুত্ৰ, নাম
 দিলে কৃষ্ণদাতা গুণে কৃষ্ণগিৰি। পুত্ৰ অপুত্ৰক। তেহে ব্যাস,
 পৰাশৰ, ভৃগু, পুলহ, পুলস্তি, অগস্তি, গৌতম, ভৰদ্বাজ, কৰ্দম
 আৰু মুখ্যকৈ অনেক ঋষিক পুজিলে। অত্ৰৰ সঙ্কল্প গোটলৈ
 হ'ল। পুনাম গোট গুণে নাম থলে অত্ৰ, পত্নী হ'ল হৰিপ্রিয়া,
 পুত্ৰ পুত্ৰ নাই। পূজা সংকল্প লৈ সূৰ্য্য মণ্ডলী নাৰায়ণক
 আৰাধণা কৰিলে তেহে জন্মিল বেটা। নাম দিলে সুবৰ্ণগিৰি।
 দাতা, কৃপা শক্তি বলে নাৰায়ণ সদৃশ হ'ল। তথাপি অপুত্ৰক।
 তেহে মনকষ্টে জ্যোতিষীয়া বিপ্ৰ আনি পূজা, হোম কৰাই
 গন্ধৰ্বক প্ৰাৰ্থিলে। পাচে পুত্ৰ হ'ল জাত, কপে গুণে বিভাট
 গন্ধৰ্ব সদৃশ। গন্ধৰ্ব আফিক হেতু নাম থলে গন্ধৰ্বগিৰি,
 পত্নী হ'ল শশীপ্ৰয়া। সকলো প্ৰকাৰে আচাৰ্য্যস্তু, সম্ভৱি নাই।
 খেদকৈ সন্তানৰ প্ৰতি বৈশাগৰ দশদিন যোৱাতে শুক্লা দশমীত
 ত্ৰীৰামক চিন্তি পুত্ৰ মাগিলে। সপ্তমাসে জন্মিল। জাত
 গনাই নাম থলে ৰাম দাতা অৰ্থে ৰামগিৰি। পত্নী বিহালে
 ভাৰতী। সেই ৰাম সদৃশ বলে, ধৌৰ্যো, পৰাক্ৰমে. হ'ল,
 তথাপি পুত্ৰ নাই। ভক্ত দ্বিজ সব আনি বেদ মন্ত্ৰেৰে পুজিলে
 হেমবলাসৰ ঈশ্বৰক। ভুজাই দান, গো, বস্ত্ৰ, বজ্ৰত, সুবৰ্ণদি
 পুত্ৰ দান মাগিলে। পাচে পুত্ৰ হল মহাধীৰ, গম্ভীৰ, শাস্ত্ৰ,
 দাতা। গনাই হেমদাতা অৰ্থে নাম থলে হেমগিৰি। পত্নী
 হ'ল ইন্ধনী। পূৰ্বৰ ৰীতি পুত্ৰ নাই। তেহে দণ্ডী, যতি,
 ব্ৰহ্মচাৰী, সন্ন্যাসী, বৈষ্ণৱ, বৈৰাগীত ভূষাকৈ হৰক পূজি পুত্ৰ
 দান মাগিলে; হ'ল পুত্ৰ আঘনৰ কৃষ্ণা একাদশীত। হৰদাতা
 গুণে নাম দিলে হৰিবৰ গিৰি। পত্নী হ'ল, প্ৰকৃতি। আকৌ
 পুত্ৰ নাই। খেদকৈ তেহে সেই মতে জ্ঞাতি বিপ্ৰ পণ্ডিতক
 ভোজ দি পুত্ৰবৰ প্ৰাৰ্থিলে অশুব বলাসৰ হৰিক পূজি। পাচে
 পুত্ৰ জন্মিল, হৰিগিৰি, সুন্দৰ, সুলক্ষণ, সুশীল, কামদাতা।

কৃষ্ণগিৰি

অত্ৰ

সুবৰ্ণগিৰি

গন্ধৰ্বগিৰি

হেমগিৰি

হৰিবৰগিৰি

কুকৰাতি

গুণবন্ত, পত্নী বিহালে তিনি—ইন্দুলী, অকলী, অনুশুৰা
পুত্ৰ নাই। পাচে সৰস্বতীক চিন্তি পূজি বৰ মাগিলে, হ'ল
জন্ম দুহিত্ৰী, কৃষ্ণৰ যি একান্ত ভক্তি মাতৃ শৰীৰ পৰা বাজ
হৈছে নিজ শক্তিএ। তানে দাতা মানস গুণে কৃষ্ণকাস্তি
নাম দিলে হৰিগিৰি। মহামুন্দৰী, সৰ্বমূলকণী, শাস্তী, সতী,
লক্ষ্মী, পার্ৱতী সম ৰূপে গুণে। ৰাত্ৰি দিনে শয়নে ভোজনে
কৃষ্ণৰ চৰণ সদা সৰ্বদা ধ্যান, সীতা ক্লান্তিনী ভাব প্ৰাই।
অনেক কায়স্থ সৰ স্নিহবলৈ আহে। পাছে হৰিগিৰি পুত্ৰ নাই
দেখি জামাতা বেটাকৈ ৰাখিবলৈ নিদিএ। তেহে একদিনা
আপি মাতৃক কলে বোলে আমি কাতো বিহা মুশুমাঞ',
পিতাত কবা। পাচে নিশা স্বামীত কলে, বিষই নকৰে বুলি।
পাচে বিহানে কষ্টে হৰিগিৰি বেটীত পুছিলে, বোলে, আপি,
তুমি তন্ন কলকো নয়ৰা হয়নে? বোলে, পিতা, বিভৎস
বিষয়, সংসাৰত আয়াযাত। প্ৰহ্লাদৰ বাক্যে গৃহ অঙ্ককূপ
একলোতা, পশুআদি সৰো যোনিত পায় যাক, হৰি ভক্তি
মানপী। বিনে নাই আক। ব্ৰহ্মাৰ প্ৰাৰ্থনি নৰদেহা ভাৰতবৰ্ষত
পাইছোঁহি। ফু-টি সম ব্ৰহ্মাৰ নিমেষ কৃষ্ণক চিন্তি থাকিমহে।
পিতা, কাতৰ কৰোঁ, ইসৰ জঞ্জাল নপাতিবা আক ॥ * ॥ পাচে
হৰি উত্তৰ না পাট খেদকৈ ৰহিল। তেহে আপী পুষ্পোৎসব
যৌবন হ'ল, ভৰ বয়স, চল্পে, সূৰ্য্যো, বথ ৰাখে দৃষ্টীপাতে।
একদিনা শিবস্নান হৈছিল, স্নান দানকৈ গজা স্নানে
গৈ, কৰি ভাৰে বাস কৃষ্ণক ধ্যানকৈ হৃদয়ত চিন্তি দেখিলে,
অস্তৰ্দ্ধান হ'ল। তেহে চক্ষু মেলি উৰ্দ্ধদৃষ্টি কৈ চালে। দেখে
গকড় বাহনে শঙ্খে, চক্ৰে, চাক শ্ৰামতনু, চাই বাঁধ্যপাত হ'ল।
আপীৰ মুখে পৰি গুৰ্ভে ধিত হ'ল। ৰশ্মিত চক্ষু মুদি লোম
শিহৰি আৰিছে। তেনেতে গজা দেখা দি সম্বোধন কৈ
পঠাইছে ॥ পাচে আজি কালিকৈ গৰ্ভ বেকতে হ'ল। জন

মুখে কণাকণি কৰে, কৃষ্ণকান্তি শাস্তী বুলি কয়, মহাবেজা, দেশ
বিটালিলে। সেই বস্তুত এক লোকৰ সভা হুইছিল। তাতে
হৰিগিৰিৰ ধৰিবলৈ আলচিলে। সেই কথা শুনি হৰি অনা-
হাৰে কঠেৰে শুলে। পাচে স্বপ্নত কৃষ্ণে বোলে, তুমি কিছু ভয়
সংশয় নকৰিবা, আমাৰেবে বীৰ্য্যে সন্ততি। সেই ক্ৰমে গাঞিৰা
মুখ্য সবক দেখা দি কলে ॥ পাচে প্ৰাতমে হৰিগিৰি ছুতিতাকে
বোলে, আপী, লোকৰায়তে আমাক আজি ধৰিব খুইছে;
বিনাইশ কৰ্ম্মত তোমাৰ এই কথা ক'ব বাহিছে, সত্য স্বৰূপ
কৰা, মিছা নকৰা। আপী বোলে পিতা, মোৰ কৃষ্ণহে স্বামী,
গুৰু, বন্ধু, সুহৃদ, সোদৰ, পিতা, মাতা, আত্মা, প্ৰাণ; নিশ্চয়
নিশ্চয় স্বৰূপ, স্বপ্নতো পৰপুৰুষৰ ছায়াতো পাৰ নিদিক, দিঠকত
যি নাই; আৰু গজা মাঞি বিজ্ঞানে এই কথা জানে। তেহে
পিতৃ স্বপ্নে সমে স্বজু খালে জানি মন ডাঠে সন্তোষে বহিল ॥
পাচে মধ্যাণ বেলা হৰি কীৰ্ত্তন হ'ল, তাল'কে গল, দুফঁ খলুৱা
সবে হাই দি হৰিগিৰিক ধৰিলে, তোৰ বেটাৰ জন্ম'ই নাই,
কেনে গৰ্ভজ হ'ল কিবা উত্তম, অন্ত্যজ আৰু কি চিগ কচোন।
তেহে-আৰা বোলে আমি আপীতো শুধিছোঁ, স্বপ্নতো কৃষ্ণ
কৈছে আৰু গজা বিজ্ঞানে জানে ॥ পাচে মুখ্য সবও কলে,
বোলে আমাতো ভগৱন্তে কৈছে স্বপ্নত কৃষ্ণহে পতি, কিছু
সংশয় নকৰিবাঁক। তেও দুই, খলুৱা নমানে। তেহে আপী
গৈ বোলে মোৰ মাংস সুবৰ্ণ বজতৰ বজ্জিৰ অলঙ্কাৰ গজাত
খোঁপোঁ, ভাসেহে কৃষ্ণে স্বামী, তল গলে মই বেজা। তেহে
বোলে এয়ে কথা স্বৰূপ, তেহে পেলালে ভাসিল। আশ্চৰ্য্য
অদ্ভুত হ'ল। কতো মুখে কই, সীতাৰ দৰে পৰীক্ষিছে অগ্নিত।
তেও হেমাঈ, কেসাই, কেসেৰা এই তিনি মহাদুই খুহু কৈ ব'ল।
নিশা স্বপ্নত খুন্দাত গাল ভিঙাকাৰ কৈলে কৃষ্ণে। তেহে
সবাৰে মুখে চাই পৰি পতিয়ালে ॥

লগাব

পাচে কালৰ প্ৰমাণে আদ সপ্ত মাসে দেৱ বীৰ্য্যে উদ্ভৱ হ'ল। মহাসুন্দৰ, গহণ, ধীৰ, গভীৰ হ'ল। পাচে মাতৃ মাতামহে নাম দিলে পিতৃ নাই দেখি লগা, দেৱ বীৰ্য্যে দেখি দেৱ, বৰ দাতা দেখি লগাবৰ। পাচে কৌশিকৰ ছাত্ৰশালে পঢ়িবলৈ দিলেনি। ছাত্ৰে আগ শাৰী নিদিএ পাঠশালি মচাত বাপ নাই বুলিলে। নিশা অধ্যাপকত স্বপ্নত ভগৱন্তে দেখা দি বোলে মোৰ কলাকহে অশুৱা কৰ ? তেহে গুচ্চ সবাতৈ কৈ আগশাৰী পাঠ মান দিছে। পাচে আহি ক্ৰমে বয়স যৌবন হ'ল। পত্নী বিহালে সুপ্ৰভা। পুত্ৰ নাই। চণ্ডীক আৰাধনা কৰে, ডুমচা কাফি আনি হৰন কৰাই বিপ্ৰ আনি দান কৰে, গো, বস্ত্ৰে বজ্জত, সুবৰ্ণ, লোম, কধিৰ দি অগ্নিত পুত্ৰ অভিষেকে। পাচে স্বপ্নত চণ্ডী বোলে, হক পুত্ৰ। পাচে কালৰ প্ৰমাণে হ'ল পুত্ৰ ভাৰ্য্যৰ গুৰু দশমীতে, সুন্দৰ শাস্ত্ৰ পুৰুষ, নাম দিলে চণ্ডী-দাতা দেখি চণ্ডীৰ, কাল অন্তক্ৰমে যৌবন হ'ল। পত্নী বিহালে সন্ধা নামেৰে।

চণ্ডীৰ

আদি বিক্ৰম আদি গোবিন্দৰ ; তাৰ পাচে ভোজ নাম ; তাৰ পাছে পুৰুষ ; তাৰ পাচে কল্প নামে। তাক মাৰি হ'ল পাঠান। তাক মাৰি লাল কুচানে তিনি পুৰুষ। পাচত অৰাজ্য হ'ল। তেহে দিল্লীখৰ একবৰ পাঠান হ'ল। তৈ ব্ৰাহ্মণ, ক্ষত্ৰিয়, বৈশ্য, শূদ্ৰকে মুখ্যকৈ সবে জাতিক ধৰি বুৰঙ্গী, ফলি, মহজৰ দেখাই বুজাব বুজাইলৈ কুল মাৰি যবন কৰে। চণ্ডীবৰক ধৈলৈহি বুৰঙ্গী পুৰুষনীত পেলাই থৈছিল, জাল, জকাই, পল জুলুকি বাই চাই নপাই ছুখ কণ্টে পাৰে বসি আছে। তেহে বৰ অগাধ কাছ পৃষ্ঠে তুলি দিলে ; চণ্ডীবৰে হৰে ৰাজ্যক দেখাই জাত ৰখালে। তেহে অঙ্গীকাৰ খাই পাচলৌ কছপা খাবলৈ বাধা কৈলে পৰম উপকাৰ দেখি বংশত ॥

৩ ॥ এতিয়া কামেশ্বৰ দুৰ্গৰ্ভ মাৰাণ ॥

গৌৰেশ্বৰ ধৰ্মনাৰায়ণে জমিন দেশৰ পৰা বিবাদ সংগ্রাম
 লাগি কামেশ্বৰে সেনা জন্তাই লৈ, হস্তী, ঘোৰা, উট, গৰ্ভত,
 বথ যো কৈ খেদি গৈ গৌৰেশ্বৰৰ ৰাজ্য পালগৈ। মহানন্দা
 ভীৰে ব'ল গড়কৈ। বৈ কটোৱলে দি যুদ্ধ বা দেশ খুজিলে।
 পাচে গৌৰেশ্বৰে ৰাগি নিচান দি সেনা জন্তাই বিহানে
 ঠেকিলেহি। পাই যুদ্ধ যো কৈ পাতিলে, কাৰো ভয়, জয়
 নাই। বখী, বথ, হস্তী, ঘোৰা, সেনাপতি ছয়োদলৰ ক্ষয়কাৰ
 হ'ল, সাদিন সাত নিশা। মাহনা গজা শোনিতে কৰ্ম্মে হৈ
 বহি যাই, তীব ঢাকি শএ জুৰিলে। ছয়ো ৰাজা দেবীৰ শিষ্য,
 পূজাতে সাক্ষাত কৰে। চণ্ডী দেখে ছয়ো পুত্ৰ দেশ উছন
 হয়। পাছে স্বপ্নত বোলে ছইকো, যি দেশক লাগি যুদ্ধ, সবে
 প্ৰাণী মাৰিল, কা-ৰে ৰাজ জমি ভুঞ্জ? জয় পৰাজয় কেহে
 কাকো নপাব হক। মোৰ বাক্যে যুদ্ধ এৰি মিত্ৰৱৰ্ত্তি হ।
 গৌৰেশ্বৰেকো কলে, তোৰ মাৰক কাইলৈ সৰ্পে খাব;
 কামেশ্বৰে চালে জীব। এই বুলি দুৰ্গা অন্তৰ্দ্ধান হ'ল।
 পাচে খালে। সেই ক্ৰমে কটকৌ দি অনাই অনেক সাদৰে
 মিত্ৰ হ'ল; মানকো জীলে। দেশলৈ নি দাসী, দাস, গজ, ৰাজী
 বথ, ৰজত, সুবৰ্ণ বস্ত্ৰ, বানাত, হিৰা পোৱাল, ৰাখৰ দি সন্মান
 কৰি মিত্ৰ কৈলে। কামেশ্বৰেও ৰজত, সুবৰ্ণ, বস্ত্ৰ, দি গজাতে
 হাত দি ছয়ো চাই মিত্ৰ সখীত কৰিলে। অনেক প্ৰাণীক
 ভক্ষ্য, ভুঞ্জ দি ৰাখিছে নমাহ। পাচে কামৰূপৰ লোকে
 আৰ্ত্ত হবৰ শুনি বিদায় কৈলে। আক বোলে, আমাৰ দেশত
 পণ্ডিত ব্ৰাহ্মণ, কায়স্থ নাই, তোমাৰ আমাৰ সুখ দুখৰ বাৰ্ত্তাও
 বুজিব লাগে। চাই আমাক ঘৰিচাৰেক মানুহ দিয়া যক।
 পাচে গৌৰেশ্বৰে চাই বাচি সম্পূৰ্ণে উত্তম পণ্ডিত জনা

কামেশ্বৰ
 গৌৰেশ্বৰৰ দ্য

মিত্ৰতা

সাত শূদ্ৰ
সাত ব্রাহ্মণ

চৌধেটিয়া পণ্ডিত ব্রাহ্মণ সাত, শূদ্ৰ সাত ঘৰ দিলে। হৰি, জীহৰি, জীপতি, জীধৰ, চিদানন্দ, সদানন্দ, চণ্ডীবৰ, এই সাত কায়স্থ। পুৰোহিত, কৃষ্ণপণ্ডিত, বসুপতি, বামবৰ, লোহাৰ বয়ন, ধৰম, মথুৰা, এই সাত ঘৰ ব্রাহ্মণ। দুৰ্গাক সাক্ষাত কৰে পূজাত; চণ্ডীবৰে দেবীদাস নামৰ্দি ৰাজা বোলে, সবাৰে মুখ্য কৈ ভোক দিছোঁ, হিত, অহিত, সুখ, দুখৰ আমাৰ সখি, দেশৰ বাৰ্তা বৎসৰ উদানে আহি গৈ থাকিব।” বস্ত্ৰ, তাম্বুল ৰাজ্যক দিলে নি। এক প্ৰহৰ পথ আগ বাহি পঠালে ॥ ৰাজা আনি চৌধে ঘৰক ধান, কোৰ, দা, বন্দী, বেটী দি লেঙ্গা মাণ্ডৰিতে পাতিলেনি বৰনদীৰ নামে হাজোৰ উপৰে। পাচে গৃহ, বাৰি, কৃষি কৰি ছমাহৰ অন্তে চৈধে ও জন নোকা লৈ ঘৰোৱাহি তুলি আনিবলৈ গল। পালত, কালৰ প্ৰমাণে লগাবৰ চলিল। পাচে চণ্ডীবৰে সাহস্কাৰকৈ প্ৰেত কৰ্ম কৰিলে। গৰু, ধান থৰ্চা কৈ নাঞ ভৰা দি ব্ৰহ্মপুত্ৰে উজাই গজা ভটিয়াই পালেহি। পাচে গোবেশ্বৰত লগালে দিপ কটোৱালে, বোলে, এনে স্নেহৰ চণ্ডীবৰ। ভাললৈ থাইছিল, আহি গ’লহি, ওচৰ মানে নাহিল। ৰাজা মনে বোলে বৎসৰ উদানেহে মাতিছো, আহিব। পাছে বৰ্ষকৈও চাৰিল, নযাই পিঠিদি। তেহে ছলেৰে সোনোৱালী দগলা টুপী দি নিৰণ সুদামক পঠালে নিবলৈ। পাঠ ৰাজ আজ্ঞা শুনাই নিলেহি চাব খুইছে বুলি। পাই ৰাজ্যৰ আগ কৈ দিলেনি। চাই ক্ৰোধে বোলে মোক পাসৰিলেই, ওচৰ মানে নাহে, গাইতে কুন্দা মাৰি থকনি। নিমিষত আগহিত গাত থানি চাক শাল কুন্দা দি থলৈগৈ। দুখত পৰি ছমাহ হল। তেনেতে এক পণ্ডিত আহিল চন্দ্ৰ কবি নামে ষাঠিজন ছাত্ৰ লগে শাস্তিপুৰৰ পৰা। দেশে দেশে বাদ কৰি জিনি বান্ধা বান্ধি আহিছে। ৰাজ্যৰ চ’ৰা উঠি বাদ

লেক্সামাণ্ডৰি

চণ্ডীবৰ শাস্তি

পণ্ডিত খুজিলে। বোজ দি ৰাখি দিলে, পাচ দিনা মাতিবকে নপাইলে, মুখ প্ৰাই হ'ল। সিহঁত মহাকবি সিংহপ্ৰাই, ৰাজা ভাই মানি মাতিলে। জিনা বানা বান্ধি কহৰ তু নোপোৱাত ৰাজা প্ৰজা মূৰ্খ বুলি নিন্দা যাওঁতে সঙ্ক্ৰান্ত্য দিলে গাতৰ পৰা চণ্ডীবৰে। নিন্দা উভতি গৈ ৰাজাক ডকি বোলে, এনে পণ্ডিত থৈ মিচা মাত ? পুত্ৰ ৰাখি বোজ দি লখী কমাৰক দি লোহা কটাই তুলি, পসৰ নাপিতে ক্ষোৰে কৰ্ম্ম কৰাই পঞ্চামৃতে ভোজন কৰালে; টাব, হাব, কিৰীটি, কুণ্ডল পিন্ধাই ৰাজাৰ কাছে পণ্ডিতৰ আগত কাথ চুটলিয়া কহল 'দিলে, বসিল। পণ্ডিতত স্থিলে সংস্কৃতেৰে কোন দেশ, গ্ৰাম, বেদী, গোত্ৰ। সংস্কৃতে কলে পোতনিপুৰ বুলি। পণ্ডিতেও পুছিলে চণ্ডীবৰত। সংস্কৃতে কলে গোগৰিয়া গ্ৰাম বুলি। পাচে পণ্ডিতে হান্স কৰিলে, একে মচল গৰু, তাতে গৰিয়া দগা, নিন্দিত এামে জন্ম। পাচে চণ্ডীবৰে সংস্কৃতে চৰ্ছিলে, বোলে, গৃহস্থে ভাত খায়, চৰিয়াত পোতনি থয়, এটাত বাকে, বাজে গাত, তাত ৰয়, চিকা, কাকে লুটে; তাক চোতাল খলাত পৰিলে জল মাতিবৈ তিনি মচা, সেই গো গৰিয়াৰ লাদেৰে হুই মচা দিলেহে ওচি হয়। তোমাৰ সজ, আমাৰ নিন্দিলি ? পাচে গাটো চৰ্ছিলে-চাৰি পাণ্ড, কাণ, নাক, বেদ ওলাই পৈল। পণ্ডিত আশ্চৰ্য্য অন্তত হৈ বাদেৰে নপাৰো-যেন জানি ভজ মানি মাতিবা নাসখাই গুচি গল। চণ্ডীবৰক ৰাজা সন্মান কৈ বস্ত্ৰ, টকা, নাঞ মাজি দি থোৱানি। পাই মাগুৰিতে কতো দিন আছেহি। মাগুৰি জানে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ জল সোমাই প্ৰজাৰ শত্ৰু হানি কৰে। পাচে বাউসীয়া গন্ধৰ্বৰায় ৰাজা আজ্ঞা কৈলে ৰায়তক ধৰ বান্ধিবলৈ; হাত চপাই বজাইছে; আৰাৰ মহা মহা প্ৰচণ্ড বেগ বাঢ়ি সোমাইছে, মাটি দিএ, উটাই নিএ, প্ৰজা হাৰা শাস্তি হল। তেনেতে চণ্ডীবৰ ওলালগৈ। বোলে কি

চণ্ডীবৰ
শাস্তিপুৰীয়া
পাণ্ডিতৰে বাঢ়

চণ্ডীবৰ সন্মান
লাত

গন্ধৰ্বৰায়

বুদ্ধিজন লোক ! প্ৰাণীহে মাৰিব ধৰ নহই। পাচে ৰাজা
 শুনি বোলে ভাৰাকে দিছোঁ মুখ্যকৈ, জ্ঞানটো বান্ধক। লগ্না
 কাঠ অনাই পঞ্জালি টাঙনি বান্ধি মামুহ তুলি লেজুৰে কঢ়ালি
 পোতাই চতি খুৱাই, ঢৰা মৰাই বৃন্দ পেলাই মাটি দি খুন্দি
 মৰাই পেলালে। ৰাজা দেখি পৰম সন্তোষ লভি গুৱা এক
 সঁফুৰা দি বোলে, তুমি বৰ কাৰ্য্য কৰালা, সবে প্ৰাণী, শস্ত্ৰ বন্ধা
 পালে, ৰাজ্য ৰাজা সন্তোষ হৈ হৰিধ্বনি কৈলে, বোলে এটি
 পুত্ৰ হক ॥ পাচে পুত্ৰ কালৰ প্ৰমাণে মাঘ মহা কৃষ্ণচতুৰ্দশী
 দুপৰ চাই দণ্ডে নিশা জন্ম। মহা সুন্দৰ, ধীৰ, গহন, গম্ভীৰ,
 শাস্ত্ৰ, ধৌৰ্যো সৰ্ব্ব সুলক্ষণ দিব্য পুৰুষ হ'ল। চণ্ডীবৰে পৰম
 সন্তোষ হৈ ধৰ বন্ধা ৰাজৰ বৰত হ'ল দেখি নাম দিলে ৰাজধৰ।
 বয়স যৌবন হ'ল, পত্নী বিহালে দেৱহুতি নামে। তেনেতে
 ভোট নামি আঘন মহা দেশ লুটি মাৰি নিছে, গো,
 মহিষ সমে। ৰাজ ভাঙি বন সোমাইছে। গন্ধৰ্বৰায় চোট
 ৰাজা কামেশ্বৰ কৰতলীয়া ভাগি দখিন পাৰ হ'লগৈ। পাচে
 গধূলি বেলা ৰাজধৰে ডাঙৰি বান্ধিছে, তাতে ভোটে পাই
 ধৰি বান্ধি নিলে। নিশা চণ্ডীবৰে শুনি আৰ্ত্ত হৈ দেহ এৰি
 দা শেল লৈ খেদি গ'ল। বোলে বেটাৰ লগে হেনেবা মৰোঁ
 কিবা জীওঁ। গৈ দেখে পথে স্ত্ৰী, শিশু ব্ৰাহ্মণ ছেদি
 গৈছে; অগ্নি লাগি গৈছে শৰীৰত। দৈ মৰা বোলে, তাতে
 ভোটে সুৰা ভাত খাই। মামুহ কল কুন্দা মাৰি মহ, গৰু
 বান্ধি শুলে। তাতে পাই এমুৰ পৰা ছেদি ক্ষয়ক্ষাৰ কৈ
 পেলালে। কতো বেলি পাই দেখি কুন্দা মেলি লই যি পাৰে
 আনিলে ভ্ৰব্য, আন সবাকো বান্ধ কুন্দা কাটিলে। প্ৰজা
 শুনি যাৰ যি নিছিল সবে আনিলে গৈ। চণ্ডীবৰ বীৰহক
 প্ৰশংসা কৰিলে ৰাজ ৰাজা। পাচে তাৰ গজা গোঁথা যি
 আছিল, পৰ্বতে চাৰি পাঞ্চ বৰ্ষৰ অন্তে ডেকা হৈ আলচ

ৰাজধৰৰ জন্ম,
বিবাহ

ভোটৰ উপদ্ৰৱ

দৈমৰাৰ পৰা
চণ্ডীবৰে
ৰাজধৰক উদ্ধাৰ
কৰে

কবিলে, আমাৰে গোল্ডিক যি মাৰিছে, চলে বলে দিনে নিশা
মাৰোঁহক। পাচে সেই আলচ শুনি ৰাজ ৰাজা ভয়ত
বোলে আমি তাৰ ভোট মৰা নাই; যি দ্ৰোহী পাব সি।
পাচে চণ্ডীবৰে শুনি বাৰেও ভূঞা চপাই মেলকৈ বোলে,
মই সবাবো হিতকাৰীহে, তেও আমালৈ খাল চাফে।
আমাৰে আশীধান ঢালেৰে এই ৰাজা ৰাজ্য ভাৰসা কৈলে
আমিএ পাৰোঁ। তেও যে আমাকেহে দেখাই ই অধম্য
দেশত নথাকোঁক। এই বুলি বাহুও ভূঞা উজাই কাজলি
মুখে স্কোমাই ভলুকাণ্ডৰিতে ব'লহি। চমাহ বৈ খেতি কৃষিৰ
আচল পাই পৰ্বতৰ নিকট উলপাৰে কুঠাৰ ডুবি ফেটা
সিমলুতে ব'লগৈ। মাছ, পানী, খৰি কষ্টে পাই একবৰ্ষ বৈ
আছিল উজাই। সিহঁৰি পোনে বটাতৈ চাৰি গড় বান্ধি
বাৰেও ভূঞা ব'ল। পাচে তত ভোট পৰ্বত নামি নপাই
কৈ পাচিলত অতে যুদ্ধ বেড়ি বেড়ি ধৰিলেহি। পাচে দিনে
নিশা তিন দিন যুদ্ধ কৈলে। তাৰ কিছু পৈল। ৰাজৰ
লোক মাৰি দ্ৰব্য লৈ ভোট হাৰি গুচি গল। পাচে তৈতে
কালৰ প্ৰমাণে আউ অনুক্ৰমে পৌষৰ কৃষ্ণা ইকাদশীত
চণ্ডীবৰ বিহীন হ'ল। কৰ্ম কৰ্মা আচাৰি ৰাজধৰ ববভূঞা
হ'ল সবাবে উপৰি। সেইখিতে মহেশত হস্তে বিশ্বাসিংহে
সবাকে জিনি একছত্ৰে ৰাজ লৈছে। পাচে ব্ৰহ্মপুত্ৰ স্নান
কৰোতে দেখিলে কেবা দিনো, এটা কপিলী বেধু পাব হই।
ৰাজধৰে চোট নৌকা লৈ চাই গৈ, দেখে, দখিনে অটব্যত
এচলা লম্বা শিলতে শুতি আছেগৈ দুক শ্ৰবি মখা বান্ধি
বৈছে। খাই চাই দেখে মাটি, পানী, বিল, মাছ, খৰি,
চলবল ঠাই। আহি বাহুও ভূঞা আলচি বাৰে বৰ্ষ ৰতি
উঠি পাব হৈ গ'ল। চাৰিহঁদকৈ আলি বান্ধি পুখুৰী খান্দি
বহিল, আলি পুখুৰী গ্ৰাম বোলে। ভেনেতে কছাৰীএ দেশ

গাৰভুঞা
ভলুকাণ্ডবিলৈ
গ্ৰাম

বটাত ব'লগৈ

ভোটৰ পৰাজয়

চণ্ডীবৰ সূতা,
ৰাজধৰ
ববভূঞা হয়

আলিপুখুৰীত
বসতি

ভূঞা আৰু
কছাৰী যুদ্ধ

খেদি, লুটি, মাৰি নি কপিলী মুখতে বৈছেগৈ। ৰাজ ভাগি
হাবি সোমাইছে। ভূঞা সবে ওলাই নিশাই সবে যো হৈ
নাঞৰে বেড়ি ধৈলৈগৈ, কতো মাইলে, কতো পানীত পৈল,
কত পলাল। সবে বস্তু নাঞ লৈ আহিল। তাৰে পৰা
কছাৰী চুপ খালে, নোলাল। ৰাজ বক্ষা পালে ॥

সূৰ্য্যবৰ জন্ম

পাচে ৰাজধৰ মনে কষ্ট, সকলো সম্পত্তিৰে শ্ৰেষ্ঠ, তথাপি
বংশধৰ পুত্ৰ নাই। পাচে জ্যোতিষীয়া বিপ্ৰ আনি সূৰ্য্যক হবন
কৰি পূজিলে। পাচে কালৰ প্ৰমাণে পুত্ৰ হল, মহা বিচক্ষণ
সুন্দৰ পুৰুষ। প্ৰথমে সূৰ্য্যক আৰাধনে হ'ল ত নামদিলে
সূৰ্য্যবৰ। ৰাম চৌদীৰীৰ পত্নী জয়ন্তী প্ৰসবৰ দিনা তুলি
পাতি কুটা চুলে, নিশা খেৰ পাৰি শুলে। তাতে জন্মিল
কাৰণে নাম দিলে মাতৃ খেৰসুতী। তাকে বিহালে সূৰ্য্যবৰে।
চোট আকৃতি। মধ্যম হ'ল জয়ন্ত, পত্নী বিহালে গুটিমালী,
কনিষ্ঠ হলাউৰ্দ্ধ, পত্নী সুভদ্ৰা, ছোট মাধৱ, পত্নী হ'ল
সুভগা। হলাউৰ্দ্ধ অল্পতে চলিল সমৃদ্ধি ন'হল। জয়ন্তৰ
পুত্ৰ সতানন্দ, তানে পুত্ৰ জগতানন্দ, পত্নী নাৰায়ণ প্ৰিয়া,
মাধৱৰ পুত্ৰ মাধবি দলৈ, তানে পুত্ৰ ৰতিকান্ত দলৈ, তানে
পুত্ৰ হাতীয়া দলৈ। পাচে কালৰ প্ৰমাণে কতো দিন থাকি
চলিল ৰাজধৰ। পাচে সূৰ্য্যবৰে কুয়া কৰ্ম্ম আচৰিলে।

বেবসুতী

ৰাজধৰৰ মৃত্যু,
সূৰ্য্যবৰ
বৰভূঞা হয়

প্ৰধান বৰভূঞা হ'ল। পুত্ৰ নাই, মনত অন্তৰ্ভ। ধনেধানে
সম্পূৰ্ণ সম্পত্তিৰ পতি, পুত্ৰ নাই পিণ্ডজলক। পাচে
পণ্ডিত চন্দ্ৰবিপ্ৰ আনি ব্ৰত পূজা হোম কৰাই দান দক্ষিণা
ভূঞাই সবে দেৱক আৰাধন কৰি পুত্ৰ দান প্ৰাৰ্থিলে।
পূজাত সন্তোষ হৈ দশোদিগপালে কুসুম বৃষ্টি কৈ বৰ দিলে।
মাঘ মাসে খেৰসুতী শিৰ স্নান হল, সূৰ্য্যবৰে বীৰ্য্যধান
কৰিলে। পাচে কালৰ প্ৰমাণে আশিনৰ একদিন যাঞতে
শুল্লা দশমীত শুক্ৰবাৰে জন্ম হ'ল। মহাধীৰ, গম্ভীৰ, চাক

কুশল

শুলক্ষণ, গহন শাস্ত্ৰ, দিতল হ'ল। দেখি সূৰ্য্যবৰে সন্তোষ
 আনন্দ লভি জ্ঞাতি দৈৱজ্ঞ ব্ৰাহ্মণক ভূঞাই বজত সুবৰ্ণ গো
 দান কৈলে। দেৱ অভিষেক কুসুমদানৰ নিমিত্ত কুসুম্বৰ
 নাম দিলে। পাচে আজি কালি কৈ যৌবন হ'ল। পাচে
 সূৰ্য্যবৰে ত্ৰিহৰি নামে ভূঞা, তানে পত্নী মালাকান্তি, তানে
 পুত্ৰ, হৃদয়ানন্দ, পত্নী বামপুৰী, তানে পুত্ৰ হ'ল অনিৰুদ্ধ পত্নী
 হ'ল স্বৰস্বতী নামে। তাহানে হুহিত, মহাকপৰতী, সতী
 শাস্তী, নামত সত্য সন্ধ্যা। তাৰাকে খেৰ শুভী আএ সূৰ্য্যবৰে
 জুৰিলে গৈ। পাচে শুভ মাসে, বাৰে, তিথিত বিবাহ
 কৰালে। কালৰ প্ৰমাণে পুষ্পোৎসৱ হ'ল। শাস্তি লৈ
 কুসুম্বৰে ৰতিবসে আছে। পাচে কতো দিনৰ অন্তৰে কালৰ
 প্ৰমাণে সূৰ্য্যবৰ পৰলোকে গ'ল। পাচে কুসুমদেৱ কৰ্ম,
 ভোজ, কায়, কৃয়া, দান, দক্ষিণা, কৰি বাৰেও ভূঞাৰ উপৰি
 শিৰোমণি ভূঞা হ'ল। পুত্ৰ নাই দেখি আৰ এক কন্যা
 ত্ৰিপতিৰ গৃহৰ ভূঞাৰ হুহিত বিবাহ কৰালে, মহাসুন্দৰী,
 দিব্যকান্তি অনুশ্ৰুতী নামে। কতোদিন আছে, তথাপি পুত্ৰ
 নাই হুও পত্নীৰ। সকলো সম্পত্তিৰে লক্ষ্মী ঐশ্বৰ্য্যশালী,
 বংশধৰ পিণ্ডলক পুত্ৰ নাই। কুসুম্বৰৰ মনে কষ্টেৰে আছে।
 পাচে বুঢ়া ধা দলৈৰ এক কপিল ধেমু আছে, বান্ধে বাথানে,
 নিতে ন ঘটি হুহু সৰে। পৰা পুলকা দি যাই পুত্ৰ সেই
 তন্ত্ৰতে থাকেহি; গা-টি তিতা পাই গুৱালে লক্ষা কৈ
 একদিনা জুপি আছে। দেখে চাই গিলেৰে জপনা কাতি কৈ।
 গ'ল ওলাই। পাচ ধৰিও গৈছে। লোহিত পাৰ হৈ সিজৰি
 গোপেশ্বৰ হান্সা দিলেগৈ। পূজাৰী উঠি ন ঘটি হুহু খীৰাই
 গোপেশ্বৰ সদাশিৱক স্নান কৰাই ভোগ দিএ। পুত্ৰ আহি
 সেই তন্ত্ৰতে বাথানে বলহি। পাচে গুৱালো আহিল নৌকা
 বাই। পুৰা সবাতে কলে আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত কথা। থাকে

কামেশ্বৰ

কুসুমদেৱে
সপোন

শুনি কুসুমদেৱে জাগ্ৰত সদাশিৱ মানি জানি জৰা, পুৰা,
দধি, দুগ্ধ, দুত, মধু, আঠা, পিঠা, পায়স, পনস, চেণী, চুৰা,
ঘল, খাঁৰ, খীৰিসা সবাকৈ নি পুজিলে গৈ পুত্ৰ অভিজাষেৰে।
সন্তোষ হৈ তুলসীৰ চোপ ধাৰ পৰিল। পূজাৰী বিধি আশংসা
কৈ দিলে হৰ্ষে, বোলে, পুত্ৰ হব, গৌৰীনাথ সন্তোষ। পাচে
বজ্জত স্বৰ্ণ বস্ত্ৰ দান কৈ আহিল হৰ্ষে। পাচে মাসেকৰ
অন্তে শিৱস্নান হ'ল আইৰ। সাদীন অস্তে নবীন বিচনাকৈ
ধূপ, দীপ, গন্ধ, ঘট পাতি সাৱধানে আছে। খানিক নিজা
আছিল। স্বপ্নত দেখে বৃষভ যানে গৰুৰ স্বৰ্গে সদাশিৱ
ভগৱন্ত শঙ্খ, চক্ৰ, গদা, পদ্মে, দেখিলে। মাই খান দিয়া
বুলি অন্তৰ্জান হ'ল। চমৎকাৰে বশ্মি লাগি সাৰ পালে,
বামকৃষ্ণ বুলি বসিল। পাচে মধ্য নিশা কুসুমদেউ গ'ল
ভাৰ্য্যা সঙ্গে গৈ ৰতি সম্ভোগ কৰিলে। পাচে আএ
স্বামীত কলে স্বপ্নৰ কথা। তেহে কুসুমদেৱে পৰম সন্তোষ
হৈ পুত্ৰ হব যেন মনেৰে ভাবি বোলে, কা-তো নকৰি ॥

৪ ॥ এতিয়া বৈকুণ্ঠৰ চৰিত্ৰ ॥

সত্য যুগে তৃদশ কোটি দেৱতা পূজা নাপাই আদি নিৰঞ্জনক
চিন্তিলে, খীৰ সাগৰৰ তীৰে। পাচে ভগৱন্তে তুতি তুম্ব হৈ
ব্যক্ত হ'ল। আজ্ঞা কৰিলে মহেশ্বৰ বাম নামৰ ধ্যানৰে
মোৰ পৰম্পদ পাই, তোত্ৰা সবৰ পূজা নাই। আগম কৰি
স্বৰ্গলোভ দেখাই মোক ঢাকা। লোক সংসাৰী হক, মোৰো
সৃষ্টি আয়াযাত হৈ বাঢ়ক। সএ গৈ অংশ ৰূপে ত্ৰেতা ষাণ্মবে
নানা পূজা যজ্ঞেৰে পূজি যজি গৈ, দেখি সবে ধৰিব। তোত্ৰা-
সবৰ ভোগ ভুকুতি পূজা মিলিব। শুনি সবে দেউ হৰ্ষ
হ'ল। পাচে মহেশ্বৰে গাত নলই। তোত্ৰাক ঢাকি অমোচন

ব্ৰহ্মহত্যা পাপ হ'ব, নপাবোৱা ঐশ্বৰ্য্য। তেহে শাক্তনাম দিলে
জপিবলৈ। তেও নলই। পাচে ভগৱন্ত তুই হৈ বোলে তোমাৰ
নাম ধৰি কলিত ছদ্ম ৰূপে শূদ্ৰ কুলে জাত হৈ সংসাৰী যত জীৱ
এক শৰণ কৈ উদ্ধাৰিম। তুমি নিসংশয়ে কৰা মোৰ বাক্যে।
পাচে কৰিলে। দিনে কৰে মন্দ হই, নিশা অপে গুচে।
অনেক জীৱ ভোগ ঐশ্বৰ্য্য অত্যাৱতী ইচ্ছাবে লাগি স্বৰ্গে
নৰ্কে নানা যোনী, গৰ্ভবাসে আয়াষাতকৈ ভ্ৰমিছে। নিস্তাৰ-
হেতু অন্তৰঙ্গা, বিবলা, ভকতিৰ ভাগ দি বিমুক্তি পৰিনাতি
সৱক পাচিলে। তেহে পূৰ্ব সনাতনৰ আজ্ঞাবে ৰাজব্ৰহ্মদেৱ
ঋষি হৈ পৃথিবীৰ আধো দিশে যুৰি দোকান পাতিলেহি।
পৃথু, প্ৰিয়ৱ্ৰত, দশৰথ, ঋষভ, নিমি, অশ্বৰিষ, দিলীপ,
যুধিষ্ঠিৰ, দুই, ইন্দ্ৰদ্যুম্ন, সুধৰ্মা, সুবথ, ভগিৰথ, ভৰত, নহুষ,
ধটাজ, যযাতি, বহুগণ, ভীষ্ম, যজ্ঞ, অলক, হৈহয়, উগ্ৰসেন,
মুচুৰুন্দ, সুগ্ৰীৱ, গুহ, ঋষিৰ পৰাশৰ, বশিষ্ঠ, বাল্মীকি,
বৈসম্পায়ণ, জৈমুনি, জামদগ্নি, ভৰদ্বাজ, গৌতম, গৰ্গে,
ব্ৰহ্মঋষি, দেৱ বৃহস্পতি, শুক্ৰ, সপ্তঋষি, কব, নন্দী, ভৃগু,
কান্তপ, কৰ্দম, অত, ভৃগু, মৰুচি, অৰি ঋষি। এই সবে
হাট পাতি বেসালে। লাভ ঘটিব জুৰাইলৈ। মূল ৰাখি
গা বৈ দোকান এৰি গুচি গল। পাচে অনাদি ব্ৰহ্মে মূল
নাঠি দেৱি জীৱৰ স্নেহত নাতি সৱক চপাই আজ্ঞা কৈল
ভাৰতলৈ ভাগৱতী ভক্তি ভাগ দি ॥ বাহুজনা বৈষ্ণৱ, চৈধ
জনা পাৰ্শদ, ছজনা ভক্ত ॥ সজয় বিহুৰ মৈত্ৰেয়, সৌনক,
জলভৰত, দাতাত্ৰেয়, মোহিনী, ধনন্তৰি নৰ চাৰিসিক, নৰনাৰায়ণ,
হৰিয়জ্ঞ, হৰ্যগ্ৰঞ, আহি হাট পাতি বেসালে হিৰা বস্ত্ৰ।
খনো মূল পালে, ক'তো গা হৈ বল; কেহো মূলে পৈল।
বনিজ ফলাব নপাৰি হাট এৰিগৈ পিতামহত কলৈগৈ।
পাচে সনাতন ব্ৰহ্মে জীৱৰ কৃপাবে দণ্ডো পুত্ৰক চপাই মন্ত্ৰ

অন্তৰঙ্গা, বিবলা

ভাগৱতী ভক্তি

কুৰ্ম, নৃসিংহ, বামন, পশুৰাম, হৰিবাম, শ্ৰীবাম, বোধ, কৰ্কি, কৃষ্ণ ॥ ন-বিধ ভক্তি ন ভাগ্যকৈ দি অংশৰূপে কেবল অমূল্য সৰ্বসৰ গুটি কৃষ্ণৰ হাতে অৰ্পি জম্বু দ্বীপে ভাৰতবৰ্ষে আজ্ঞা পাচিলে। আহি ভাৰত হাটত দোকান পাতিলে। খনে দুই এক গৰাকী, বড় ললে, কডো মূল বাখিলে, কেহো লাভ পালে। চল কৰিব নপাৰি গল হাট এৰি। ভুৱলায়া পুত্ৰে একা মথুৰাতে বসুদেব মনে দৈৱকী গৰ্ভে খিড লৈএ অমূল্য ফলৰ গুটি পঢ়ালে। গোকুলে আহি বসেহি। বৃন্দাবনে অকুৰে সমে বৃক্ষ পূৰ্ণ হ'ল। ভোজন বেহাৰে মাৰ দি চুপহি খবিলে মথ ভঞ্জে অজ্ঞ দেউ বাহুলি আদি পক্ষী গোৱৰ্দ্ধনে আবৃত কৈলে। মহাবাসোৎসৱে অমূল ফুল ফুলাই স্বকমক হ'ল। ভক্তিহাট পাতি দোকান মেলিলে। পাচে হাট খোৰা পাই বৃক্ষে ফলে পুষ্পে দোকানে সৈতে নিলে। চাৰি বিধ সোমাই হাট ভাগি বিচাৰি ব্যাকুল হ'ল। বৃক্ষ পশু পৰ্য্যন্তে সুখি নপালে। ভেহে গোলকপুৰৰ বেণক আহিব শুনাৰ বালাত প্ৰেম বসেৰে বৰ্ণাই কেবল মন্ত্ৰ গালে। বৃক্ষে ফলে দোকানে কাৰকে উৰ্দ্ধ হ'ল। পাচে জলে স্থলে বাগিছা কৰিলে। ধন ডাকৰ অমূল্য সৰ্বসৰ দৰ টান। মূল দাজিৰ নপাৰি, হাট সমাই ভাগিল। ভৈৰ পৰা গৈ মথুৰাতো হাট হৈছিল। দশ-বিষ বেসাক দশলাখ টকাৰে দশ ভাবে মূল কৰিলে। লব নপাৰি হাট দোকানী ভাগিল। দ্বাৰকাতো পাতিলে হাট। ভৈতে একা ফল নিচিনেলে, দৰাওঁতাই নহ'ল। ভৈৰ পৰা গৈ ৰাজস্থাইত ধৰ্ম্মৰাজ্যৰ ইন্দ্ৰপ্ৰস্থগঙ্গত দোকান পাতিলে গৈ। অনেক কয়ুৰা হৈছিল, কিনোতা নহ'ল। যিবা মধ্যম পাণ্ডা দৰ মোল কৈ লৈছিল টকা যোৱাৰ নপাইলে, দাৰ থাকিল। পাচে দোকানী খেদকৈ বোলে অনেক কোটি, লাখৰাতি, লাখবত্ৰৰ ফল বুঢ়া

সদাগৰে দিলে। লাভ চাৰি মূল বাখিৰ যে নপাইলো একা ॥
 সূৰ্য্য গ্ৰহণত তেহে গৈ কুকক্ষেত্ৰত দোকান পাতিলে। তাতে
 গুহালীপাৰ সমাএ কিছু ফল কিনিিলে। দৰ ভাওকৈ
 দোকানী দিলে, মূল বাখি লাভ নাপই সামৰিলে।
 পাচে ভাৰত হাটত যি অনেক অনেক অধৰ্ম্মী সোমাই আছে,
 আপুনিও অনব হতাও গোটে সমে মাৰি মৰাই নিজ ঘৰে
 গৈ পিতৃত জনাই ভেটালে যি পালে। তেহে একা সদাগৰ
 বুঢ়া নৃপবৰ বেসাৰ মূল নাঠি হ'লত আলচ কৰি মেল পাতিলে।
 নাম ধ্বজবলাস, বলাসৰ অৰ্থে বৈকুণ্ঠৰ এই চাৰি ব্ৰহ্ম
 বৈকুণ্ঠৰ শক্তি, নাম পুৰবলাস, নাম পঙ্কজবলাস, গোলকবলাস,
 নিত্যানন্দ বলাস, শ্বেত বলাস, নিত্য বৃন্দাবন বলাস, সনাতন
 বলাস, কৃপণ বলাস, অম্বক বলাস, পদ্মবলাস, শ্ৰেয়স বলাস,
 চন্দ্ৰবলাস, কালপুৰবলাস, অনন্তবলাস, হংসবলাস,
 ত্ৰুকুটবলাস, চিদানন্দবলাস, কনকদণ্ডবলাস, ভণ্ডিবলাস,
 মৰকতবলাস, শ্মতলবলাস, শ্বেতকুটবলাস, বজ্জবলাস, নিলম-
 বলাস, নিৰাকাৰ বলাস, প্ৰসিদ্ধ নিগুণবলাস, ভক্তি
 বলাস, প্ৰতিৰ বলাস, সত্যবলাস, কল্যাণবলাস, বজ্জন
 বলাস, এই বিংশতি পঞ্চদশ বৈকুণ্ঠৰ ঈশ্বৰ চলাই ধ্বজপুৰ
 বৈকুণ্ঠত বৰ মেল কৈলে। কৰি বোলে মোৰ অংশে যত
 জীৱ দুখত আছে, আৰু পূৰ্বেও বাক্য বুলিলো, তেহে আজ্ঞা
 কৰিলে—উত্তৰে হৰিব্যাস, পূবে ৰূপ সনাতন, দখিনে চৈতন্য,
 বায়বো কবিৰ, পচিমে বৃন্দাবন দাস, নৈৰিতে নিত্যানন্দ,
 মধ্যত অনন্ত অচ্যুত শুদ্ধ সনাতন ব্ৰহ্ম চাৰিগুটি মাৰি চাৰি
 পাত্ৰ নজনা মন্ত্ৰী একুৰি চৈধ বৈকুণ্ঠকে মুখাকৈ অমৃত বৈকুণ্ঠৰ
 পুত্ৰ নাতি ঈশ্বৰে ললেগৈ অংশ কলা বিভূতিৰ শক্তি আদিবো
 ঈশ্বৰ অনাদিৰ উপৰ শুদ্ধ সনাতন, আদি, অস্ত, মধ্য, জবা,
 মৃত্যু, শিশু, যুবা পৰিচিন্ন পঞ্চ পৃথিবীলৈ গমন কৰিলে।

হৰিব্যাস, ৰূপ
 সনাতন, চৈতন্য
 বৃন্দাবনদাস
 আদি

১৩১১ শকত
শুক অৱতাৰ

স্নেহ শ্ৰদ্ধা প্ৰীতি শৰণ, ভজ্ঞন, শ্ৰৱণ, কীৰ্ত্তন, কেৱল সাপ্ৰেমলৈ,
শুক সেবকৰ আগ পাচৰ বাদকৈ আহি অযোনিজাত পুৰুষ
নিজ কুল তাৰণ হেতু চন্দ্ৰমায়া নৰদেহা কাৰণকৈ, সত্যসন্ধা মাতৃ
স্বীমধ্যে মহাবত্ব। কালৰ প্ৰমাণে মাঘৰ পৰা আশ্বিনলৈ ন মাহ
সম্পূৰ্ণে কাৰ্ত্তিকৰ সংক্ৰান্তি, বাৰ বৃহস্পতি, তিথি পূৰ্ণিমা,
শ্ৰাৱণা নক্ষত্ৰ, মধ্য নিশা জ্যোতিষৰ তেৰণ একসত্তৰিশকত
ত্ৰীত্ৰীমস্ত ভক্তৰ তিনি নিৰ্বন্ধৰ কল্পতক আত্মা মহাপুৰুষ শুক
অৱতাৰ। নাৰদী, পাতালী, বৈকুণ্ঠী, তিনিও সম্প্ৰদা গোটাই
এক কৰিলে। তিনি হাচি মাইলে; তিনি হামি তুলিলে,
স্বৰ্গ, মৰ্ত্তা, পাতালৰ সেৱক জীৱ আনিছে; অসম, কামৰূপ,
বেহাৰত, জন্ম তিনিও ৰাজ্যে ভক্তি প্ৰচাৰি তাৰিব। তিনি
কাহ মাৰিলে, গুণা নিৰ্গুণা ভাগৱতী অস্তবজা; শুক, দেউ,
নাম, গোটাই কেৱল একশৰণ, খীৰ লৱণ্য, দুখ মখি ঘৃতকৈ সেৱক
দি তাৰিলে। নব বৈকুণ্ঠৰ পৰা সুবৰ্ণভদ্ৰাৰে স্নান
কৰালেহি। জল নি সোণা কল গোৰে ছাটি মাইলে,
উৰ্দ্ধে গ'ল। পাচতহে নমাইছে। জলজন্তু, থলজন্তু,
বনচৰ, হস্তী, ঘোৰা, কাঁহ, ভেক, দৰা, কালি, শঙ্খ, ঘণ্টা পৰ্যাস্ত
বাজিল, উৰলি মঙ্গল কৰিলে। কুসুমদেএ শুনি মনে ভাই
সপটে স্নান কৰিলে; জ্ঞাতি বিপ্ৰক মনে অন্ন, বস্ত্ৰ, ধেনু
মানিলে। কসটিৰ চণ্ডা হালি পৈল, এশ বান্ধ ৰাত কৰে
জুমলে, মেৰ ভাগি এশ পুৰা সৰিহ পৈল কাৰণৰ নিমিত্ত আক
এহাত পৃথিৱী উঠিছে, আক তিনগছ নাড়ি মেৰাই আৰ্হিছিল,
তিনি গুণে। তেহে বেদ নীতি, তিনি দিনত গৃহৰ ক্ৰিয়া কৰ্ম
আচৰি চাইদিনত স্ত্ৰীসবে পাচটি মঙ্গল কৰিলে। পাঁচ দিনত
সন্টৰা গৰ্গে গণিলে। বেদ, জ্যোতিষত চাই দেখে, পূৰ্বে
শক্তিধৰ ভগৱন্ত অৱতাৰ, তেহে কুসুমক বোলে তোমাৰ পুত্ৰ
ঈশ্বৰ শক্তি। যত্নে শ্ৰদ্ধা কৰা, আস্ত হস্তে বহুজীৱ নিস্তাৰ

জন্মগণনা

হব, ভোমাবো কুশল, সাহাধানে পালি ৰাখা। গনি চাই নাম
দিলে কোটিত গজাধৰ, পিতৃদত্ত শঙ্কৰ দাতা বৰ দেখি শঙ্কৰ,
বংশে থলে ডেকাগিৰি, ভক্তৰ একা আতা, বাপ, মহাপুৰুষ,
আঠৈ, হৰি, গোপীনাথ, কিঙ্কৰ, এই গুপ্তে দশ অৰ্থে দশ নাম
ধৰিলে ॥

বনৰাম

কছাৰী মাৰনাৰ ভয়ত বৰ জজ্বলত পাম ধৰি তাতে
দ্রব্যবস্ত্ৰ, গৰু, মহ, স্ত্ৰী, চৰা, খই তাতে জন্মিছে তেৰ বৰষ
পাচত বৈষাগত বৈমাতৃৰ পুত্ৰ বনৰ্গঞা গিৰি, পত্নী সূচৰিতা।

বনৰ্গঞাগিৰি

হুদিনত সৰ্পে শিস্তানত ফেট তুলি ছত্ৰ ধৰিছিলে।
আইএ দেখি আৰ্ত্ত হৈ চিঞৰিলে, এৰি অস্তবিল। দেখি সৰ্বে
অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হ'ল। আৰু তিনি দিনত গ্রামৰে লেহুৱা
হাৰামি, য'তে লৰা জন্মিবৰ শুনে যাঠ, টকা বস্ত্ৰ দিএ,
নেপালেহে ৰাগি যাই। সেইকপে দি থৈ মাতে গৈ, ভাল
কৰেহি। তল'কু গ'ল শুনি। পিতৃ কুশুম দেউ নাছিল, একো
দিঞতা নহ'ল। নেপাই কসিস্ গ'ল। ঘৰ পালত গৈএ পেট
উসহি নিকৰু হ'ল। টকা বস্ত্ৰ আগে থৈ স্তুতি তপণ কৰিলত
সজ হৈ, সেই দিনাবে পৰা এৰিলে। আৰু চাইদিনত
ঘুনেখোৱা বৰ চতি মাৰলি ভাগি খেৰ গাচ অস্তবি পৰি ব'ল।
সবে দেখি অত্ৰাহি হৈ ব'ল। পাচ দিনত আএ তন দিছিল,
গাদিৰ লাগি ভৰ সব নপাৰি থবৰ স্তুতি নপালে। শয্যাতে
চিঞৰি আই বাই বুলি সবাতে কলে, অদ্ভুত মানি
ব'ল। সাত দিনত চ'তি ভাগি শুৱাই থৈছিল, এক
ধান পাতৰ অস্তবে পৰি এমুঠন মাটি ব'ল দেখি অত্ৰাহি হৈ
ব'ল। এঘাৰ দিনত কপখাৰ পুত্ৰ ৰামখা পত্নী ৰাখা, তানে
পুত্ৰ বন্ধাৰাম বোলে, মধ্যাণ কালে ভোজন বেলা কতো
গৃহ কৃত্য আছিল, নিৰ্জানে শুৱাইছে। গৈ চাউল, বস্ত্ৰ,
টকা, আগে থৈ চাৰিবস্ত্ৰ আপুনি মাতি লভিছে। তেহে

শৰৱ-ধৰ
ঐৰবিক লক্ষণ

গুৰু উঠি নিজকপে ব্যক্ত হৈ বোলে ভকতহে বলৱন্ত ছলিলা,
 শেষে আগ হ'ব। কথন কৰি গুচি গ'ল। পুত্ৰ ছদ্ম বেশে
 গুতি ৰহিল, কেৱে তৰ্কিব নপাইলে। আৰু চতুৰ্দশ দিনা
 'হন পান কৰাই, মাত্ৰ চাই দেখে মুখৰ ভিতৰে পুৰ, বাৰী,
 গো, মহিষ, বৃক্ষলতা পৰ্য্যন্তে গৰ্ভতে দেখি ভ্ৰম কি স্বপ্ন খণিত
 খাই অত্ৰাহি হৈ ব'ল। আৰু সপ্তদশ দিনা খেৰ গুতি আবু
 মাএ লৈছিল। সূৰ্য্যৰ প্ৰকাশ যেন জ্যোতিৰ্ময় হৈ অগ্নি
 লগাদি দহে দেখি নমাই থৈ আই বাই বুলি সবাকৈ মাতি
 জান দিলে আহি। চাই দেখে শিশু পূৰ্বৱৰ্ত আছে।
 আশ্চৰ্য্য হৈ গলাগোপা কৰি মাৰ গ'ল। আৰু অষ্টদশ
 দিনা আই শুৱাই স্তুতি গৈছে, বগা সৰ্পে ডলৰ মান ফেট
 তুলি ছাঁকৈ আছে, আহি দেখি চিঞৰি অত্ৰাহি হ'ল, সব
 চাপি চাই যে কিছু নাই, আশ্চৰ্য্য হৈ ব'ল, গল॥ আৰু
 বিংশতি দিনে চোৰ সোমাই সবে দ্ৰব্য লৈ ওলাব নপাৰি
 বেবুৱা লাগি ভুঁহৰাই নিশা পুৱাল দেখি ধৰি মাৰ কিলকৈ
 এৰিলে। আৰু একৈশ দিনা বৈদ যোগীএ ডাঁহী ফেঁটী
 সৰ্প ধৰি বৰভূঞা গৃহে নচাব নিলে। মন্ত্ৰ পঢ়ি মেলিলতে
 গৈ মাতৃ সমে নমি ফেঁটী সোমালেহি। সি ঈশ্বৰ শক্তি দেখি
 আশ্চৰ্য্য অধুত হৈ গুচি গ'ল। আৰু বাইশ দিনত টাটকীয়া
 বাজীকৰে ছাঁয়াপুতলা নচাব ধৰিলেহি। ভ্ৰমে ঠৰে জৰে
 ব'ল। লাজ হৈ গ'ল বৰলোক মহিমা আছে বুলি। নাৰদ
 আহিছে কানীয়াৰ বেশ ধৰি বীণা বাই। নমি বোলে আমাকো
 গুৰু লৱা, প্ৰভু তোমাৰ চৰণ সেৱা বলে তমু যোগমায়া জানো
 সকলে আহি ছত্ৰ ধৰিছেহি। আৰু চৌবিশ দিনা বতাহে
 মিঠা আম ভাজি গৃহ ভাগি এহাতৰ খাটৰ উপৰে ৰৈছে।
 চৌবিশ দিনে বজ্ৰপাত কৈলে। সূৰ্য্যৰ দিনবেপে যে সপ্তহাত
 বেবে পান দিছিল এফাল ভাগি গৃহে পৰি কৰা ভাগি এজুলৈ

টাটকীয়াৰ

বাজী

উপৰে বয়ৰ খাটৰ সবে দেখি আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হ'ল। আক
মাস শুধি হোম কৰিছে। বাবে কুণ্ডা অনেক বাস্তৱ গাই
বাইছে; অগ্নি হোমৰ্ত্তে ওহলাই যুষ্টি ধৰি নমিছে।
সবে দেখি আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ ঈশ্বৰ মানি নমি গৈছে ॥

যাসন্ততি

এই মতে আনো অনন্ত মহিমা দেখাট চাৰি পাচ বৰ্ষ
হ'ল। অনন্ত চৰিত্ৰ সাৱশ্বেৰে কোনে জানে। জন্ম, কৰ্ম্ম,
জাতকৰ্ম্ম, নামকৰণ, অন্নপ্ৰাসন, চূড়া কৰ্ম্ম, কৰ্ণ বিদ্ধন,
বিবাহ এই ষড় কৰিলে। এতেকে ষড় কৰ্ম্ম কায়স্থ
বোলে ॥

বহুবাহুব
বাল্যলীলা

পাচে মহাপুৰুষ নিতে নিতে বাঢ়ি যৌবন হৈ আহিছে।
সমনয়া জইবাম, বিতোপন, চান্দ তিতাবাম, ভেকুৰি,
কেতাই, সনাতন, হৰিবৰ, সতানন্দ, বাম বাম, বাঁম বাই,
এই বাহুভূঞাৰ শিশু সবকে মুখ্যকৈ আনো সব অসংখ্য
বৃন্দাবনত যি লীলা কৃষ্ণদেৱে সেইৰূপে গুৰুজনো কৰিব
ধৰিলে। আক অষ্টমাসে উষা লগতে সব শিশুৰে কথা
বান্ধি কচ্ছপ ধৰি আনিছে বুৰ মাৰি ব্ৰহ্মপুত্ৰত একদশে।
বাই বনগঞা কান্দিছিল নোলাবৰ দেখি কিবা হ'ল বুলি।
বাম বাম গুৰুৰে একেদিনে জন্ম, পাচ বৰ্ষ আগ বুলিও কয়।
একদিনা কুশুম্বৰ চণ্ডী পাৰি বসিল। দেখি সত্যসন্ধা
আএ স্বামীক বোলে তোমাৰ পুত্ৰৰ কাম চোৱাহি। কুশুম্ব
দেৱে চাই বোলে তাকে গুচাবলৈহে আহিছা। আক সবে
শিশু বটা খেদে, আন সবে ছুই চাৰিহে পায়, গুৰুজনে
একো কোঁচ ধৰে। সবেটি চাই চিন্তি এৰি দিএ পুহু। চতুৰ্দশ
মাসে কৃষ্ণ দেউ ধান চাবলৈ গৈছিল। অজগৰ সৰ্পে বাৰীত
ভঙৰা গৰু খেদি ফুৰিছে শুনি, আহি পাই, চাতি বাক পাতি
কাটিলে। ভেক আহি গুৰুজনৰ পদ চুই গলহি কাৰণে সাৰিল।
আক এক দিনা পঞ্চদশ মাসে চান্দৰ চিৰা, শিকিয়াৰ দধি

খাইছিল বাটি। চিন ধৰি বোলে বাপু থৈ গ'লোঁ। চিৰা, কিয় খালা? বোলে, তোমাৰ বেটা দিয়াতহে খালে। হই বাম বামে দেখাইছে। বাম বামৰ মাতৃ মুকুতা আএ খেদা মাইলে গুচি আহিল। আএ পাটি কাখে লৈ পানী ঘাটে গ'ল, নিজ ৰূপ ধৰি চিৰা চেনি হৃদ্য দিলে ॥ আৰু শিশু সবৰে ভাঙ্গমহা লুইতে সান্থৰি, চোট নাঞ নিএ আন সবে, মাজতে খনো সব উঠে, কতো পাৰ হৈ নাৰে আহে, পুনু গুৰুজনে সান্থৰি আহে। আৰু তপ্টাডু গছোৰ ঢোক অনেক লীলা কৰে। সবাতে জয় পৰাজয় নাই কতু ॥ আৰু একদিনা “ভেকুৰিৰ” ডুগডুগলি খেদোতে হাত ভাগিল। পিতামাতা সপোতে গুৰুজনে, ক'তনো ভাগিল বুলি ধৰি চালে। মুহূৰ্ত্তে সজ হ'ল ॥ আৰু একদিনা টোপ খেদোতে ‘চান্দ’ৰ বস্ত্ৰ খণ্ড খণ্ড হ'ল। পাচে গৈ বাপেক কেতাই খাঁ ভূঞাত গোচৰ দিলে। সেই কথা আএ শুনি সপিলে। গুৰুজনে হাতে চুই মেলি দেখালে, পুনু সজ হ'ল। আৰু তিতাবাম আতৈৰ ভটা খেদোতে কাণ ছিগিল। কুশুমদেৱে শুনি দাবি দি খেদা মাইলে। গুৰুজনে পলাই গৈ বোলে, চাওঁচোন, ক'ত নো ছিগিল, এই বুলি ধৰি টিপা মাইলে, যোৰা খালে পূৰ্ববত। দেখি শুনি আশ্চৰ্য্য হ'ল। পাচে তেনেতে কালৰ প্ৰমাণে আউ অমুক্ৰমে কুশুমবৰ চলিল। শাস্তী সত্যসন্ধ্যা আই স্বামী পদে অমুগামী গ'ল। পাচে গুৰুজনে পিতৃৰ ক্ৰিয়া কৰ্ম আচৰিলে। সূৰ্য্যবৰ পত্নী খেৰশুভি বুঢ়ী মাতৃএ পূৰ্বৰ মাৰণৰ নিমিত্তে তুলিলে ॥ আৰু একদিনা আএ অন্ন বাঞ্জন চকত থৈছিল। আনি খাব দিলে, বাৰ জলা চাই দেখে দুটি হাতে অন্নৰ বাটি দুই হাতে আজ্ঞা লৈ ওলাই আহে ঘৰ জ্যোতিৰ্দ্দয় প্ৰকাশকৈ। বিস্ময়, বিজ্ঞতি হৈ ঈশ্বৰ যেন জ্ঞান মানি পাচদিনা বস্ত্ৰ শুৰা আগে

কুশুমবৰ চলিল
সত্যসন্ধা
অমুগামিনী হ'ল

দি শৰণাপন্ন হ'ল ॥ আৰু মাঘ মহা বৰদলনিভ হিঙ্গলগুৰিত
সব লৰা বালাভাত খাইছে চাউল নি। গুৰুজনে সিজাই
দিছে সবাকৈ, ডেমডেউকা মাগুৰ মাছৰ গৰিদি, বালি চুকা
সল মৎস্তে, বালিচুকা লাকী ভাজন দি, বালি বাবৰিএ
বৰিয়ালা মাছে অমৃতপ্ৰায় হৈছিল ॥

আৰু একদিনা আএ গুৰুজনক স্নান ভোজন কৰাই তৈল
দি বোলে টামন, তোৰ আৰু পঢ়িবৰ মন নাই। ভটা খেৰি
গৰু জাকতহে চিন্ত। বাবে বংসৰীয়া হালিকে। আমাৰ
বংশত অপণ্ডিত নাই। তই মূৰ্খ হব খুইছনে? দৈবজ্ঞে
চাই পণ্ডিত হব বুলি কলে, সিহঁদ দেখো মিছা হ'ল।
“আমাৰেমে কৰ্ম্মতৰে, পণ্ডিতৰো বাক্য লৰো।” বাক্যক
স্বদেশেহে পূজে, বিজ্ঞানন্ত সৰ্বদেশে পূজ্য। “মাতা শত্ৰু
পিতা বৈৰী, যেন বাল্য ন পাঠিত। সভামধ্যে ন শোভন্তে
হংসমধ্যে বকো যথা ॥” পাচে গুৰুজনে বোলে আইচোন
পঢ়িব পাৰো নপাৰো পঢ়াশালাতে থোৱানি। পাচে আএ
দাসী জোৰাই চাউল এপাচি, টকা এটি, বস্ত্ৰ, আগতকৈ
গ'ল। পাচে কন্দলিএ আথে বেথে স্মৃথিলে, আঠ কিয়
অহা গ'ল? বোলে, চুৱাটি পঢ়াই দিয়া। পাচে বঢ়া বহা
আছিল, তাকে আওতাই দিয়ালে। তাতে চক জুৰিলে।
পাচে বিপ্ৰে সজ বাৰ তিথি চাই ফালি দিলে। একবাৰ
মাত্ৰ দিএ দেখাই, মাত আখ সবে আহে। পাচে পুথি
দিলে। পুথিতো সেই মতে আছিল। পাচে দিবা নিশা
আঠো পৰে পঢ়িব ধৰিলে। দোহাল পিহাতে শয়ন কৰে।
এফালে এক শাস্ত্ৰ বস্ত্ৰ, ইফালে সেইমতে গুৱাবটা, ছাগৰে
ছকালে পঢ়ে অবিচ্ছেদে। পাচে ছাজে পাঠশালী মচাত
বাগি ধৰি অসূয়া কৰে। একদিনা স্নান কৰি মহাপুৰুষ গুৰু
এচলা শিল আছে বহাৰ বুথতে, তাতে বহি চুলি ফালিছে।

১২ বছৰত
শেষশুক্ৰীয়
ভিবৰ্য্য

কন্দলী
গুৰুগৃহে পাঠ
আৰম্ভণ

ওজা ছাত্ৰ
নিয়োগ

বাবৰাচাৰ্য্য

তুই হাতে তুই হস্তে গা মচিছে। তেহে কন্দলিএ দেখি
আশ্চৰ্য্য্য তুই পাৱত পৰিবলৈ যায়। পাচে তুই হাত ছগ্নকৈ
বোলে, গুৰু, কি কৰা ? তেহে পাঠশাল মচিবৰ নিবাব
কৰি ওজা ছাত্ৰ পাতিলে। তাৰে পৰা ঈশ্বৰ বোধে মানে।
সবাকৈ পাঠ দিয়াই, দেউ বোলায়। তাকে নসৈ ছাত্ৰ
ভাগি মাধকন্দলিৰ শিষ্য ৰাঘ আচাৰ্য্যত কলৈগৈ। পাচে
তেওঁ আহি মহিষ কন্দলিক ধৰিলেহি, বোলে শূৰু ক হে
ওজা কৈ বামুনক পাঠ দিওআ, দেউ বোলোৱা, কিয় ?
নকৰাবা। পাচে সেই নিশা ভগৱন্তে ভব্য ৰূপ ধৰি হেচি
টোকন খুণ্ডি দশন সবাই ভিণ্ডাকাৰ কৈলে। ভই খাই
সেই স্বপ্নতে চাৰি বস্ত্ৰ লভিছে। পুৱা সবে ছাত্ৰ আনি দি
সবাতে কৈ, নমি, ঈৰিষা এৰি, একৱাই গলহি বিপ্ৰে।

আক কন্দলিৰ ধান এফেৰি বৈছিল। জেঠ মহা পকাত
হাতী সাতোটা! খাইছেহি। একো ৰূপে খেদিব নোৱাৰি
এৰি গ'ল গোলাম। শুনি গুৰুজন খেদি গ'ল। দেখিএ
বিদ্যাত সন্ধে ভিৰি গৈ দল পলসত সোমাই মাৰ গ'ল জন্ম
নিবাৰি। সূৰ্য্যৰ ৰথৰ সপ্তঘোটকে সপ্ত বৃষভ হৈছে। লক্ষণা
সয়ম্বৰে মৰ্দ্দিছে, বৈত (ঐত) হস্তী হৈছে, তুই মহ মাৰিছে
কাৰণ তুন্দ্ৰি তুই ত.সুৰে হৈছে, ত্ৰিৰামে জঙ্ঘাদলি মৰাত
ৰ'ত (অ'ত) জন্ম সাৰিল ॥

আক ভালে দিন ধৰে, গৃহলৈ যাবলৈ, নপঠায়। ন'কৈ
একদিনা গৃহৰ আৰে এক বজ্ৰ, টকা আনি অধ্যাপকক দি
কৈ গ'ল ঘৰে। পাচে বিপ্ৰে আন ছাত্ৰত কৈ দি পঠালে
আইলৈ। পাই আবু মাএ ধৰিলে, বোলে, কেলৈ গৈছিলি ?
গুৰু বোলে, পঢ়িছিলোঁ। বোলে, তাকে ক ? এই টকা
বজ্ৰ চুৰকৈ নি দি গৰুজাকত ফুৰগৈ ? দেখি অধোমুখে
তলমুণ্ডে ৰ'ল ॥

আৰু একদিন অধ্যাপকে সবে ছাত্ৰক বোলে, মোক একোটা শ্লোক কৰি দেহঁক। পাচে আন সব ছাত্ৰে কৰিলে, খনো এফাঁকি, কতো গোটে খনো আদধান; তাৰো অৰ্থ নাই। গুৰুজনে কৰি দিলে। বৈকুণ্ঠৰ পৰা পাত, কাপ, মহী, মৈলাম চাইটা বস্তু নমাইছে। আৰু শংখ অক্ষৰ শক্তি নমাই গঢ় কৰিলে, “শংখচৰ, নগধৰ”, আকাৰ ইকাৰ নাই, শুদা; অৰ্থে পৃথিবী, পাতাল, বৈকুণ্ঠ স্বৰ্গ ভেদি গ’ল। অধ্যাপকে চাই তৈল লোন নাই, শুদা ব্যঞ্জনৰ এনে স্বাদ, বিনা জক বন্ধন, আৰা শুদা নক্ৰি মনুষ্য মুক্তি, কিবা হৰিহৰ ছন্দে আছেহি।

পদবৰ আভ
বচন।

আৰু একদিনা কন্দলিএ বোলে, দেকাগিৰি, ভূৰ্গাৰ বিচ আফিক শিখাওঁ, মাত, চাউল, জখা, পুৰা, হাঁছ, পাৰ, কি পাৰা আনা চপাই। গুৰুজনে বোলে ক’ত পাম, নিশিকোঁ, কৃষ্ণস্তবকে দিআ, তুলসী পাতেৰেই সম্ভোষ। আমাৰ পূজিবৰ শক্তিও নাই। গুৰু সম্ভোষ হৈ বোলে, এনেই কওঁ, শিকা। আগুনিও পূজিবা, লোকে মাতিলেও কৰিবা, চাউল-কানি হব। তেহে কৃষ্ণ কৃপাত চণ্ডীতৰ পাসৰি কৃষ্ণ বিচ’শিকালে ॥

গুৰুপ্ৰাণতাৰ
প্ৰকাশ

আৰু কুম্ভনদেউৰ তিথি বস্তু কৰি গ’ল ছাত্ৰশালে। পথতে এটা পশু পাই মাৰি সবাকৈ সিদাৰে দিছে।

আৰু মাৰ্কণ্ডেয় পুৰানৰ পৰা প্ৰথমে কাপ ধৰি হৰিচন্দ্ৰো-পাখ্যান কৰিছে চাৰি খুটা মাৰি সেরুকলৈ।

হৰিচন্দ্ৰ
উপাখ্যান

আৰু কথা বান্ধি এটা ম’ৰা ধৰি এৰি দিছে পুনচ; আৰু সান্ধৰি পাৰ হৈ সিদ্ধৰিত এটা ভালুক মাৰিছে কাৰণে; আৰু একদিনা লুইতে স্নান কৰাত সবে ছাত্ৰেৰে এটা শিহু ধৰি মাৰিছে কাৰণে; আৰু কথা বান্ধি বুৰ দি দুই-দাঁৰ মানে কাটল মাছ ধৰি সাজি কৈ আনিছে, বুঢ়ী আইএ বাগকৈ

অধ্যয়ন
বিহিত

কটাই সবাকৈ দিয়াইছে ॥ এই মতে পঢ়িছে। সাম, ঋক্, অথর্ব, যজুৰ, ত্বেদ, চৌধ শাস্ত্র, শিক্ষা, কল্প, জ্যোতিষ, বীতি, নীতি, নিজ্জন্ম, ছন্দঃ, শ্রুতি, স্মৃতি, মীমাংসা, তর্ক, কলাপ, তৃক, শ্রায় এই চৌধ শাস্ত্র অষ্টাদশ পুৰাণ, শিৱ, মংস্ত্র, বৈষ্ণৱ পুৰাণ, স্কন্দ, কুৰ্ম, গৰুড়, মার্কণ্ডেয়, ভাগৱত, বামন, বাবাহ, লিঙ্গ, ভবিষ্যৎ, ব্রহ্মাণ্ড, বৈবৰ্ত্ত, বৃহৎ, নারদী, ব্রহ্ম, পদ্ম ॥ অষ্টাদশ ভাৰতঃ—আদিপৰ্ব, সভাপৰ্ব, বনপৰ্ব, বিৰাটপৰ্ব, উদ্যোগ, ভীষ্ম, দ্রোণ, কর্ণ, শৈল্য, সৌপ্তিক, দশম, জ্ঞানপৰ্ব, শান্তিপৰ্ব, অশ্বমেধ, আশ্রম, বানস্বৰ্গ, স্বৰ্গাৰোহণ, বিজয়পৰ্ব ॥ সংহিতা—সুত, ব্যাস, গোতমী, নারদী, অগষ্টি, বশিষ্ঠ, মার্কণ্ডেয়, ব্রহ্ম, ভৃগু (ভৃগু ?) পৰাশৰ, বিশ্বামিত্র, ভৰদ্বাজ, দুৰ্ব্বাসা, বৈশ্বানৰ, কপিল, অজিবস, সৌৰি, এই অষ্টাদশ ॥ চৌধ ব্যাকৰণ—পানিনি, কলাপ, পঞ্জিকা, শব্দৰত্ন, মুৰ্খবোধ (মুৰ্খ ?), জ্ঞানাকুশ, সদ্ম, স্বৰপ্রদীপ, শব্দজ্ঞান, প্রশ্নবোধ, প্রাকৃত, সন্ধি, বৃত্তি, কৃতি, আখ্যাত ॥ অষ্টাদশ তত্ত্ব। অষ্টাদশ কাব্য—মাঘ, ভাৰবী, ভাৰতী, নৈষধ, হিতোপদেশ, বৃন্দাবনচন্দ্রধারী, অগ্ন্যুপদেশ, মোহমুদগৰ, প্রধান, হনুমন্তী, হিমৱন্তী, মেঘদূতজ্ঞান, নববত্ন, পঞ্চবত্ন, দৰিদ্ৰ, অষ্টক, মুঞ্জান্তক, বিদ্যাবিহুৰী, শান্তিশতক, এই আঠাৰ কাব্য। দণ্ড, প্রবোধচন্দ্র, আনন্দলহৰি, শৃঙ্গাব-তিলক, শ্রুতবোধ, ঋতুমঞ্জৰি, হান্তার্ণব, কবিবত্ন, অমৰ, হাৰাবলি, মেদিনী, শব্দৰত্ন, কলাপ, পঞ্জিকা, শব্দজ্ঞান, প্রশ্নবোধ, শ্রুতবোধ, শ্রুতিবোধ, এই আঠাৰ কোষ। অমৰ, ১৭৭১ আনো শাস্ত্র সবাকৈ পঢ়াই গুণ কন্দলীয়ে বোলে, যিখানি জানে, পঢ়ালোঁ একা; নাইও আৰ। আনে শত বৰ্ষ পঢ়িও নপাৰে একা। মই কাৰণে হে। “আপুনি নিৰ্ম্মলা শাস্ত্র। তাকো পঢ়া হয় ছাত্ৰ”, এই বুলি বিদায়

দিলে। একবৰ্ষ পঢ়ি আছিল। পাচ দিনা আএ গুৰুক অনাই ভোজন কৰাই দক্ষিণাকৈ পঠালে।

যোগ শাস্ত্ৰ পঢ়িবলৈ আছিল, গৃহতে পঢ়ি জলত এপৰ বুৰ দি থাকে, বস্ত্ৰ নিতিতে। পাট সূতাৰে বন্ধ কৈ বায়ু নিৰোধে, ভট্ট ভট্ট কৈ হিগে, আলসে বয়, হৰণ, পূৰণ, পাচে তাকো এবিলে।

যোগ শাস্ত্ৰ
অধ্যয়ন আৰু
যোগাভ্যাস

পাচে সূৰ্য্য ভূঞাৰ ছহিত সূৰ্য্যায়ত্তী আএ খুজি বাঢ়ি। শুভ বাৰ মাহ তিথিত গুৰুজনৰ একৈশ বম, আই চৈধ্য বৰ্ষত বিবাহ কৰালে। গুৰুজনৰ বাইশ বৎসৰ, আইৰ পোন্ধৰ বৰ্ষত পুষ্পোৎসৱ হ'ল। শাস্ত্ৰিয়নি কৰাই বতি সম্বোগে আছে। সপ্তদশ বৰ্ষত মন্থকন্যা জন্মিল। ন মাহৰ অন্তে আই চলিল। কতো মুখ ভেদে কই তেহু বৰ্ষত আপীক হৰি জমাইত বিহা দি গৈছে। কৃয়াকৰ্ম আচৰি তেৰ বৰ্ষ বহি আতিনৰ এদিন যাঞতে বৃন্দাবৰে। ৰামচন্দ্ৰ কাঠৰ বেটা হৰি জমাইত বিহা দি গৃহে থৈ গৈছে বিৰকত বৈৰাগ্য হৈ। কতো মুখে কয় নাঞৰে গৈ তেলকুপিত উঠি সূমালিনী পসারীএ স্বপ্ন দেখি ভোজন সম্ভাৰ দি পুৱা দুশ টকা, দুকৰি সোনা, জপা দুই দি গুৰুভক্তক দি ৰাম নাম লৈ চলিছে। গুৰুজনে সহস্ৰাৰ কৰাই গৈছে। মদাৰগজত নিশা ঈশ্বৰে ভোজন সম্ভাৰ দিছে। জগন্নাথ পাঠ মহিন্দ্ৰকন্দলী আদি অনেক যাত্ৰীক দেশে পঠাই আঠজনে সৈতে গৈছে। বাহুজন ভক্তেৰে পছিম ক্ষেত্ৰ কৰিবলৈ যাত্ৰা কৰিলে। ৰাম ৰাম, সৰ্ব্বজয়, পৰমানন্দ, বলোৰাম, বলোভদ্ৰ, গোবিন্দ, নাৰায়ণ, বৰচিৰাম, গোপাল, চোট বলোৰাম, মুকুন্দ, মুৰাৰি এই সৱ চাতেৰে (চাত্ৰ বান্ধি) ওলায়। জয়ন্তক আনি ষাঠি বলদ, ছয় কুৰি ধেনু, বৰভূঞা বিষয় সোধাই গৃহ বাৰি পৰিকৰে সমে দিলে, বিপ্ৰকো ছয়কুৰি বোকণা শ্ৰেয় দান কৈ গ'ল।

বিবাহ

মন্থ কন্যা

ভাৰ্য্যাবিযোগ

তীৰ্থযাত্ৰা

পুনৰ্ভৱা কৰতিয়া প্ৰথমে স্নানকৈ ভাগিৰথী চিলিপুৰ ঘাটে স্নান দান কৈলে। তাৰ পৰা গৈ গয়াত বিষ্ণুপদত চৈধ্য পুৰুষৰ পিণ্ড দিলে ফাল্গুনীৰে, দান দক্ষিণাকৈ গ'ল।

তৈৰ পৰা বাৰানসী, কাশী বিশেষৰ থানে স্নানকৈ দান দক্ষিণা দি বাস কৰি গ'ল। প্ৰয়াগ পাই মুণ্ডন কৰাই ব্ৰহ্মবট দৰ্শন হৈ দান কৈ গ'ল। যমুনা গঙ্গাত পৰিছে, পুৰুষ তীৰ্থ স্নান দান কৈলে। তৈতে কবি গোপীনাথ শৰণ ললে। তাৰ পৰা গৈ প্ৰভু শ্ৰীৰামৰ থান অযোধ্যা পাই ফুৰি, সীতাক সিংশপাতলে থকাত ব্ৰহ্মাৰ আদেশে ইন্দ্ৰে পায়স, মিছিৰি অগত দিছেনি। একবৰ্ষ ক্ষুধা ভুগা নাই। তাৰে গুটি ৰাক্ষসী সবে আইচাতে আহি কলোহি, কলিত খালে মাতোকলৈ ভোক নাই। প্ৰাই সাতজনহে বেৰে পায়, চহালিচা জুৰিছে। গছতলে ব'লতে মৰিব ধৈলে। আকাশ জান দি ৰাজা থৈছে ; ৰখীয়া সবে বিস্ময় হৈ দি ঈশ্বৰ মানি সেৱা কৰিছে। প্ৰদক্ষিণ কৈ সবয়ু গঙ্গা স্নান দান কৈ গ'ল। গৈ কুশৰ নগৰ কুশৱতী পুৰে নিশা বন্ধি চাই গৈ। লৱৰ প্ৰস্নাৱতী নগৰে ৰতি বন্ধি গ'ল। গৈ বিষ্ণাগিৰি পৰ্বতৰ কাছে নদিগ্ৰামে ভৰদ্বাজ আশ্ৰম পালে। তাতে কতো দিন ৰহে গৈ। নিজ আপোন কৃষ্ণদেৱৰ বৃন্দাবন গকুল পালেগৈ। তৈতে ৰাধা নামে সন্ন্যাসীএ শৰণ ললে। ৰতি কালিন্দী তীৰে কালীহুদে স্নান কৈ কদম্বতলে বাস কৰিছে। তৈতে ৰূপ সনাতনে বৃন্দাবন দাসে গুৰু মানি শৰণ লৈছে।

ৰূপ সনাতন,
বৃন্দাবন দাস

লুহ, মুহ, লাল, তাল, কুঞ্জ, মুঞ্জ, নিকুঞ্জ, খাজুৰ, অশোক, ভাণ্ডিৰ কামাখিদ্ৰ, অশোক কেশীঘাট, বংশীবট, যমুনাত স্নান দান কৈ নমি প্ৰদক্ষিণ কৰি গোবৰ্দ্ধনে কতোদিন বৈ গৈছন্ত। তাৰ পৰা গৈ হস্তিনাপুৰ পাই বিদূৰৰ আশ্ৰম নমি, পাছ

পাণ্ডৱৰ ইন্দ্ৰপ্ৰস্থ পাই নমি একবৰ্ষে ৰহি, কুৰুক্ষেত্ৰ পালেগৈ।
ভক্তি হাট কৃষ্ণ গোপীক জ্ঞান দান কৰা ধান নমি গ'ল ॥

গৈ বদৰিকাশ্ৰমে উঠি উদ্ধৱক দৰ্শন হৈছেগৈ। তাত
দক্ষিণ বাহুত বাঢ়িছে মাংস। সৰ্ব্বজয় আঁতৈ ৰোলে, কিবা
হবহে। গুৰু বোলে, আমাৰে সখা ইফৈ এজন পুৰুষ
মাধৱ নামে জন্মিছে ॥ আহি হিমালয় পাই গঙ্গা বহি পাৰিছে,
বেত্ৰকুট, সদাশিৱৰ মাথে, তাতে স্নান নমস্কাৰ কৈ আহিচন্তু।
তাৰ পৰা নেপাল, নৈমধ, কৈকেট, কৈশলা, জবিত্ত, পাকাল,
শ্বেতদীপ এই সব দেশ গ্ৰাম ৰাজ্য ফুৰি চাই বাৰণে যুদ্ধলৈ
অনা ক্ষুদ্ৰ নদী কৰ্মনাশাৰ কাষে বৈতনাথ পালেগৈ। চাই
চিন্তি ৰহিলগৈ। কেশৰী পাঠি স্নান দান কৈ কাবেৰী
পাই পৰ্ণি স্নান কৈ ৰতি মাৰ্গকাশী পাই নমি স্নান বাস কৈ।
বিন্দুকাশী কতো দিনে পাঠি সেৱা স্নান কৈ, গৈ পয়োশ্বিনী
পাই দৰ্শন হৈ স্নান কৰি গৈ মহাত্ম্য কোসিক পাঠি
বক্ষি স্নান কৰি বন্দি গৈ মকণ্ডু আশ্ৰম পাই চাই
পুন্ডৱতে স্নান বাস কৰি গৈ সোনাকত স্নান কৰি ৰতি
গৈ কপিল পালেগৈ। পাঠি স্নানি পৰ্ণি গৈ গজুকী পাই
স্নান দান কৰি গৈ মথুৰা পাঠি ফুৰি চাই, উপদ্বাৰকা পাঠি,
তৈতো কতো দিন বক্ষি তৈতে ৰামাকান্ত নামে ক্ষত্ৰিগু গুৰু
মানি শৰণ লৈছে। কতো সবে ভোলে কল্পিতী মন্দিৰেও
গৈছে বুলি।

তাৰ পৰা গৈ লক্ষ্মণ পুত্ৰৰ দেশ অঙ্গদীয়া নগৰ পাই চাই
ৰহি ফুৰে গৈ। শিখৰ ভূমি চন্দ্ৰকেতুৰ নগৰ চন্দ্ৰাৱতী নামে
গ্ৰাম দেশ চাই ৰহেগৈ। ৰামেশ্বৰ সেতুখণ্ড পাঠি দৰ্শন
পৰ্শন হৈ গ'ল। গৈ সাগৰত স্নান পান কৈ গৈ, সীতাকুণ্ড
শ্ৰীৰামে পৰীক্ষা সীতাক দিয়া পাই দেখি ৰহে গৈ। শত্ৰুঘ্ন
পুত্ৰৰ দেশ নগৰ সুবাহু চাই ৰহেগৈ। মাকচ সুবাহু বহু

কৌষিকৰ যজ্ঞভূমি চাই বঞ্চি গৈ, সুচৰিতাৰ বিদিশ নগৰ
 পূব গ্রাম চাই বহি গৈ দণ্ডকা চিত্ৰকূটে শ্ৰীৰামৰ থান ভিতা
 নমি, খৰ তুষণৰ মুক্ৰৰ সূৰ্যনাথক দণ্ডা চাই গৈ, গোদাবৰী
 পাই স্নান পান কৰি বাস কৈ গৈ, গোমতী গঙ্গা পাই স্নান
 দান কৈ গৈ তক্ষক নামে নগৰ পাই তৈতে বহি চাই গৈ,
 পঞ্চবতী তীৰ্থে স্নান পান কৈ গৈ, দশকন্ধ জটায়ু যুদ্ধ সহস্কাৰ
 পাই চাই বহি গৈ, বিচমুখ পৰ্বত পাই চাই শ্ৰীৰামে তালভেদা
 পঞ্চ বানৰে শৰণ লৱা পাই বহি গৈ, কিছকিছা নগৰ পাই
 বহি গৈ, পুষ্কৰাবতী ভৰতৰ পুত্ৰৰ দেশ, পূব, নগৰ গ্রাম চাই
 বহি গৈ ভৰবাজ পাই ক্ষেত্ৰ ভূমি নমি, পৰ্শি শুক্ৰকই গৈ,
 ক্ষেত্ৰ হৰিছাৰ পাই চাই চিন্তি গৈ, জয়ছাৰ পাই চাই বহি
 কতো দিন গৈ, নৰ্মদা গঙ্গা পাই স্নান দান কৰি গৈ, মহানন্দা
 গঙ্গা পাই স্নান পান কৈ কটক নগৰে বহি গৈ, উৰিষা দেশে
 বগৰ্গী ৰাজ্য ওৰেবা পুৰী শ্ৰীপুষ্কোত্তম ক্ষেত্ৰ পৃথিবীৰ বৈকুণ্ঠ
 পূৰ্ণ জগন্নাথ দৰ্শন হ'লহি। শ্বেত গঙ্গা, মাৰ্কণ্ডেয় চন্দন
 সৰোবৰ, ইন্দ্ৰদমন, লোকনাথ এই পঞ্চ তীৰ্থ স্নান পান দানকৈ
 সবে তীৰ্থৰ ভূমি সিন্ধুৰাজ স্নান কৈ, পাতালী গঙ্গা স্নান কৈ
 দেৱ দল দৰ্শনে গ'ল। দ্বাৰিকানাথ, হনুমন্ত, জাহ্নৱন্ত,
 বিভীষণ, সুগ্ৰীৱ, যম, বলি, ব্ৰহ্মা, লক্ষ্মী, সৰস্বতী, ঘনুচা,
 উগ্ৰসেন, চৈতন্য, বাংশীধাৰী কৃষ্ণ, গোবৰ্দ্ধনধাৰী, নৃসিংহ,
 শ্ৰীৰাম, লক্ষ্মণ, ভৰত, শক্ৰঘন, নন্দ, যশোদা, বশুদেৱ, দৈৱকী
 একাদশী, গৰুড়, হৰগৌৰী এই সবকে মুখ্য কৈ প্ৰাতে
 চাৰি সৰোবৰ স্নান কৰি সবে দৰ্শন হৈ দিনমানে,
 নিশায়তমানে পাণ্ডা চাপে, গুৰুজনে ব্ৰহ্মপুৰান কয় ইন্দ্ৰদায়
 জগন্নাথ অপাৰ মাহাত্ম্য। এইক্ৰমে একবৰ্ষ বহি চাই কৃষ্ণ,
 বলভদ্ৰ সুভদ্ৰা, ব্ৰহ্মবট, সমুদ্ৰ স্নানি পাণ্ডাসকল দক্ষিণা কৈ
 আহিল। তৈৰ পৰা গঙ্গা সংগমত স্নান পান কৈ কপিল মুনৰ

আশ্ৰমে বাস কৰি ভগীৰথৰ আশ্ৰম চাই আহি জাহ্নবী মোহনা
কলিন্দী পূৰ্ণভোয়া কৰতিয়া স্নান পান কৰি এই সৰকে মুখাটকৈ
আনো যত পৃথিবীৰ ভীৰ্ষক্ষেত্ৰ আছে দেশ, ৰাজ্য, বীপ,
বীপাস্তব পুণ্ড্ৰমি চাই চিন্তি কুৰি বেড়াই বাহু বৰ্ধে আহি
আলি পুথুৰী আজমাহা এপৰ নিশা বোহাত বুঢ়ী আইক মাত
লগাইছেহি। মাত বুঝি আৰ্ত্ত হৈ আহি কচাৰি খাটৰ ধুৱাত
উকটি খাই পৰি আৰ্ত্তমুৰ ভাগি সাবটি ধৰিলেহি মোৰ বাপু
বুলি। পাছে খান দান কৈ নিশা ৰহিল, পুআ জ্ঞাতি মিত্ৰ,
বন্ধু বৰ্গ, বাহুও ভূঞা চাপি গুৰুজনক চাই বাৰ্ত্তাবিত্ত শুধিছে।
মহাপুৰুষ গুৰু যি ভীৰ্ষৰ যি ভাৱ কথা কাৰ্যা, মাত বলি ফাৰ্চি
মহাজ্ঞা, যি দেশত যি ধাৰা নীতি খান-পিছন সৰাতে সৰে কথা
কৈ ভীৰ্ষৰ জল মৃত্তিকা, প্ৰসাদ নিৰ্ম্মালি দিলে। লৈ বাবে
ভূঞা প্ৰসংসা কৰি বোলে বাপু, তুমিহে আমাৰ বংশত পদ্ম,
প্ৰদীপ) হল, পুৰুষকো উদ্ধাৰিলা। এই বুলি গল দিশা
দিশি জয়ন্তক চেনৌ দিছে, নি বাট মাছ পুৰি সানি খাই কলেহি।
বোলে মুৰ্খ একো নাজান কি কিহেৰে খাব লাগে, পগা দৈ
খাইগৈচো, কেনে পা। খাই চাই তেহে শলাগি টকালি পাৰে।

দিনা চাৰি বৈ বাথানে পালৰ ধেমু ধৰিলে আনিবলৈ
গুৱালে নিদিঞতে হুতুকু মাৰি আনিলে সি গৈ ৰতিকাশ্ৰুত
কলে। বোলে তাৰাৰ ধেমু নিএ, ধৰ কিয়? যদি আমাকে
বিলন দিএ ডেকা গিৰিএ, নগলে পাৰোনে? কতো মুখে কয়,
বনগঞা গিৰিহে গৈ ধৰাত হানি মাৰিছে দাইকৈ বাজকৈ দণ্ড
লৈছে।

আক একদিনা খেবশুতী মাতৃবোলে বাপু, তুমি মোৰ
বংশধৰ নাতি। আগলৈ সম্ভতি 'মাই এটা কন্যা জোবো'।
গুৰু বোলে মাতৃ, বিবাহ কৰালো গুচিল, কৃষ্ণৰ কৃপাহে সি।
জঞ্জাল নপাতো আক। শুনি আই মনকট্টে ৰহিল। পাচ

পূৰ্ণাৰ্ধাং
মন্ত্ৰাঃ

৪৪ বছর
দ্বিতীয় বিবাহ

কীর্তন ঘর
নির্মাণ

চাৰিঘৰ

বদা আনন্দ
ঘটনা

দিনা বংশব ভূঞা বামখা, কপখা, গাভুৰী, কেতাই খা, বুঢ়াখা, হৰিখা, বুদ্ধ মতাই আনি সবাকৈ হেৰাই ধৰালে । তেহে গুৰুজনে সবাবে বাক্য পেলাব নপাৰি কষ্টেৰে বোলে বাক । তেহে ছকুৰি চৈধে বৰ্ষ আই পোন্ধেৰ বৰ্ষত বিবাহ শুভ মাহ বাৰ তিথিত কৰালে । অষ্টাদশ মাসে পুষ্পংসৱ হল । শাস্তিঅনি লৈ বতি বসে আলিগুখুৰীত পাঞ্চ বৰ্ষ আছিল । পাচে অনেক শাস্ত্ৰ বস, তৰ লৈ হৰি কীর্তন কৰি কৃষ্ণ কথা চৰ্চ্চিবলৈ ধৰিলে । অনেক জঞ্জাল পাই বাম বাম সখি, নাৰোত্তম, চতুৰ্ভূজ, সৰ্ব্বজয়, পৰ্মানন্দ ও লসি বাম, বৰ জীৰাম, বুঢ়া দৈবজ্ঞ, জগতানন্দ, বৰ বলোবাম, চোট বলোবাম, বলোভজ, নাৰায়ণ, সাতকুৰিয়া, নাৰায়ণ, গোবিন্দ, হৰি এই সবে আলচ কৈ আমৰ দূৰ কুসুম দেবৰ সৰিহ তলি, তাতে গৈ গনক জানে চাৰি হাতি কৰি গৃহ বান্ধিবলৈ চান মাৰোতে বাসুদেৱ মূৰ্ত্তি ওলাইছে । সমস্তে শাস্ত্ৰ খীৰ সাগৰে বিচাৰি মথি অমৃত উদ্ধৃতকৈ প্ৰচাৰিলে । ভাগৱত সম্বন্ধ, সহস্ৰনামৰ নাম, গীতাৰ এক শৰ্ণ, এই তিনিটি বস্তু ব্যক্ত কৈলে । সিটি গুপ্তে ৰাখিছিল ; চোট আতা পাই বেলগুৰিত প্ৰচাৰিলে । ভক্তে হৰি গুণ গাই আছে পক্ষ তিনি । পূৰ্বে বৰপেটা বিল, তাৰে জল খায়—দূৰ, গৰ ভালুকৰ ভয় নিশা যাবলৈ ধুতিএ নপাৰে । কষ্ট পাই গুৰুজনত সবে ভক্তে প্ৰাৰ্থনা কৰিলে । বোলে ভোত্ৰাসবে দিনে নিশা নাম ডাকা, পাস কৈ জল দিব ভগৱন্তে । পাচে নাম দিলে । মহাপুৰুষ গুৰু হুপৰ নিশা গৈ বুদ্ধান্ত্ৰে ধেমুএ কাৰ কৰি উৰ্দ্ধ হস্তকৈ গোহাঁনি মাৰিলে ; গিবগিৰ শব্দে আকাশী গজা নামিলহি পূৰ্ব্বৰো নিমিত্ত । পুৰা দেখে যাই ভক্তে, বাকৰা বাৰীতে বিল জল হ'ল ; বট গ'ল কলৈ, আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ গুৰুজনত কলে । বোলে ঈশ্বৰে কৃপাকৈ ভোত্ৰাসবক নাম জল দান

কৰিছে। তৈতে গডুৰ পুৰাণ চাই “ভকতি প্ৰদীপ” কৰিলে; হৰিবংশৰ পৰা কল্পিনী হৰণ কৰিছে। তেহে বাহু কঙ্ক কৰিবৰ মন দিলে। মূল অৰ্ঘ্য নাইকাত সূচক খলুৱা নিন্দে বুলি তোচা খাই আছে। তেনেতে পছিমৰ পৰা বাহু কঙ্ক ভাগৱত লৈ জগদীশ মিশ্ৰ পালেহি। গাঞ মূৰতে ৰাই আতাক পাই বাৰ্তা সুধিলে শ্ৰীশঙ্কৰ কত থাকে বহা। বোলে আছে নাই মই চাই আছোঁ, তুমি খানেক তন্ত্ৰ। বাএ গৈ বোলে দদা, তোহ্ৰা পছিমত কাৰৰাৰ টকা খৰ্চাকৈ আহিছানে? এক বিপ্ৰ তোমাক বিচাৰি আহিছে দেখোঁ। বোলে আনাগৈ; আমি লোকদ্ৰব্য খাই নিদি আছোঁ, তোমাৰ মনে লয়, যোৱা আনাগৈ। আনিছে। মহাপুৰুষ গুৰু খোজা চাৰি আগ বাঢ়ি আনি ঠাই মচাই ঠগা দি শাস্ত্ৰ থলে। আসন দিছে বহিল। ছুই চাকৰে পাও ধুৱালে। পাচে গুৰু সুধিলে, তোহ্ৰা ক’ব পৰা অহা যায়; কি শাস্ত্ৰ আত? বিপ্ৰে বোলে বাৰানসী তিকতীয়া গ্ৰামে গৃহ, পঢ়িলোঁ ব্ৰহ্মানন্দৰ ছাত্ৰ শালে বাহু বৰ্ষ, গুৰু নাম দিলে জগদীশ। বাহু কঙ্ক কঠোৰত হৈ জগন্নাথলৈ স্তনাবলৈ নিলোঁ। স্বপ্নত জগন্নাথে বোলে কিয় আহিলা? বোলে ভাগৱত স্তনাবলৈ। বোলে মই অন্তৰে চৈতন, লোক দেখাই জৰ ভাবে আছোঁ। দোষণ সিদ্ধান্ত কেনেকৈ দিম? মই অ’ত কলাহে, পূৰ্ণে শঙ্কৰ ত’ত হে। ত’ত কলেহে আমিও পাঞ শঙ্কৰেও পাই। মাতা জগন্নাথ তাৰা হে। যোৱাগৈ সুধি পূব দেশে ‘ব’ আদি গ্ৰাম। ছয় মাসে সুধি পাইছোঁহি আপুনাক। তেহে ৰামৰামৰ গৃহে ঠাই দি ভোজন কৰালে। তেহে দ্বিজ বোলে গীত কথা শ্ৰবণতে দহো বাহুও কঙ্ক গ’ল, কম নো কি? পাচে সজ বাৰ তিথিত সৰাই দি ভাগৱত পঢ়ালে। এক বৰ্ষে ভাগৱত অৱসান হলো, বিপ্ৰও ৰাম

ভক্তিপ্ৰদীপ,

কল্পিনীহৰণ

ভাগৱত

জগদীশমিশ্ৰ

বুলিলে। কতো মুখে গান্ধত বুলিও কয়। বামবামৰ হতুৰা
 সহকা কৰাই কুয়া কৰ্ম কৰালে। তেহে মূল চাই আহি লৈ
 পয়াৰ পদ কৰিলে, প্ৰথমৰ পৰা দ্বাদশলৈ আঠ কক্ষ, উচ্চ
 সংবাদ মূল নাইকাতো কৰা। পাচে গুৰুজনে জগন্নাথৰ কৃপা
 মানি গুণ বৰ্ণালে ওড়েবাৰ একৈছটা কীৰ্তন। পাচে দশম
 পঢ়োতে ওলাল—

“বিষ্ণু বুদ্ধি কৰি নন্দৰ পোক।

দেখাইলা বৈকুণ্ঠ ব্ৰজৰ লোক॥”

শুনি ভক্তে প্ৰাৰ্থনা কৰিলে বাবে ভূঞা সন্ম, গোপ গোপী
 যে কৃষ্ণে দেখালে, আমাৰো কৃষ্ণ তুমি, ইচ্ছা গৈছে দেখোৱা
 যক। তেহে ভূঞা সবে দল কৈলে। গুৰু কপিলী মুখৰ
 কলঙ্গ কাখৰ কুমাৰত খোল গঢ়ালে জোখা দি, দাইনা
 সাত আঙ্গুল, বেঞা ভেৰ আঙ্গুল হ’ল, চালে। ঘুন দিবৰ
 ভূ নাপাট মাত নোলায়। কষ্ট পাই অসন্তোষে আছে
 ঘুমাই। ভাত খাই পাতৰ কাকে চোট খহালে মাত
 ওলাল। তেহে বৰা ভাতৰে খোলা গুৰি বটি দিছে। নাট সূত্ৰ
 সৰ্জী আৰিয়া জো কৈ পাতিলে, চন্দ্ৰকৈ সন্ন্যাসী কপ ধৰি
 এককপ ধৰি দেখাইছেহি লোক দেখাই। তুলাপাতত
 সাত বৈকুণ্ঠ লিখিছে, কল্লতৰু দিবলৈ ভ্ৰম হৈ ৰাগিত খাই
 আছে। চন্দৰী আইএ ধান হতাইছিল। বোলে ডেকাগিৰি,
 সেইৰিতে নিদিয়া কিয়, শ্ৰীমন্দিৰ কাণে সপ্তমদ্বাৰ আগ কৈ ?
 তেহে গুৰু দিছে, পচিমে বাহু ভূঞা চাপি দল বান্ধি যাত্ৰা
 পাতিলে, বৈকুণ্ঠৰ পৰা বৰধেমালি ঘোষাধেমালি তাল
 মান নমাই গালে ভীমা বায়নে, গুৰুজনে বায়মগুলি ৰাগ
 দিলে। লক্ষণ গায়ন বলাই গায়ন তিমিৰ ৰাগ দিছে।
 পাতিসোন্দৰ পাত সৰি গ’ল মেঘমগুলি ৰাগ দিলে, লাগিল

পাত। গুৰুজন সাত বৈকুণ্ঠৰ ঈশ্বৰ। বহাগু গায়ন হৈ মেঘমণ্ডল বাগ দিছে। পাতিসোন্দা গাহ আহিল, পাত সৰিছে; পূব হলত লাগিছে। মেঘ দি বৃষ্টি আনিছে। নদী বিলে খলকি চৌ উঠিছে। ত্ৰাভিদিন পুৰুষ স্ত্ৰী অচিন হ'ল। বায়নত, নটুৱাত, সূত্ৰ, ওজা, নাৰদ, এই চৈধ্যকপ হৈছে। লোক বায়তে দেখি অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হ'ল। ঈশ্বৰ বুদ্ধি কৈ মানিলে সবেও। ত্ৰাঙ্কণ সবে মহিমা ঈশ্বৰশক্তি দেখি শৰণ লবলৈ ধৰিলে। এবাৰ নোহাবি গুৰুজনে বোলে দেবী দুৰ্গা সেৱা পূজা এৰিলেহে ই বস্তুত ৰব পাৰি, দিবও পায়, আৰু দশম শাস্ত্ৰ লাগে, আজিলৈ যক বুলি দান দক্ষিণাকৈ পঠাইছে ভাণ্ডি। পাছদিনা কবিকল্প, বিজ্ঞাবত্ৰ, সৰস্বতী, বাম, বাম-বাম গুৰু চতুৰ্ভুজৈ স্বপ্ন কথা কৈ শৰণ লৈছে, সিহঁতেও লৈছে উদ্ধৱ সংবাদ আগে ধৈ।

আৰু একদিনা স্নান ভোজন কৈ, নবিন বস্ত্ৰ পৰিধান কৰি, তুলসী ধোপ মাথে লৈ কমলধৰা পৰমানন্দেৰে গৈছে কপৰ্থাৰ আলিয়ে। পথকৰা লোকে সেৱা কৈ কতখানি গৈ ৰয়, খনো সোধে বোলে বাপ কলৈ যায়? বোলে এইখিনিতে আছে। এটা স্ত্ৰীয়ে চাই আছে দৃষ্টিলৈকে। পৰমানন্দে সুধিছে, গুৰুজনে কৈছে বেণুকাৰ জন্মৰ কাৰণ, ইবাৰ সাৰিব বুলি। পাছে গৈ দেওবা কাষে গৈ দলনি ভূঞা পালেগৈ। পৰমানন্দে বোলে ডেকাগিৰী এই পথে ক'লা যাণ্ডে পাব, লোকে পন্থ এৰিলে ভয়ত। তুমি যা ক'লৈ? গুৰু বোলে ভয় নকৰিবি আহ। যাণ্ডে চকুৰ দৃষ্টিৰ দেখি বিদ্ভাৎ সঞ্চাবে খেদি আহিছে, বায়ু বেগে দুই শিং তাৰি, সমীপ পাই চাই দেখে বৈ আছে। আন লোক ভিৰি লব মাৰে গোবত গোৰে খেদি নিএ। তেনেতে গুৰু

ধোপটি মাৰি দিলে, শিঙত পৰিচকু থাকি ধৰিলে। গৈ শিঙত ধৰি থুঠিৰি ঠেকেছি আলি খাট্টেলে মাৰি পঠালে, অৰিষ্ট মৰাদি পকাই। কতো বেলি বৈ পৰমানন্দে জুৰি চাই দেখে শ্বাস নিশ্বাস নাই। ভয় হৈ বোলে ডেকাগিৰী ভাল কৰিলো, গক মৈল। পাছে কতখানি থাকি এক আখি পিৰিকিয়াই চাই দেখে আগতে আছে। তেহে প্ৰাণৰ কাতৰে উঠি লৰ মাৰিলে। কমলিধৰা হাস্ত কৈ বোলে ডেকাগিৰী ধৰা ধৰা। তাৰে পৰা আনসবে যত দেখে ডেকাগিৰীৰ কথা ক'লে ভিৰি ল'ৰ মাৰে। পাছে পৰমানন্দে সৰাতে কলে ষাট-মৰ্দা। শুনি আশ্চৰ্য্য হ'ল; ভয় ভাগিল ফুৰিবলৈ।

আক বা স্তুতিএ লোহিত গৈছিল। টেশুৱা জানে জল সোমাই প্ৰজাৰ শস্য হানি কৰে। কেতাই খাঁ, বুঢ়াখাঁ, বামখাঁ, হৰিখাঁ, গাভুৰখাঁ, শ্ৰীৰামখাঁ, হৰামখাঁ, কপখাঁ, বিৰামখাঁ, শ্ৰীহৰিখাঁ এই সবকে মুখ্যকৈ বাহুভূঞা চাপি ধৰ বান্ধে, চামধৰাতে কপিলীমুখলৈ উত্তৰে শিঙৰী বোতাতে মানুহ চপাই গোজ ধাম মাৰি চতি থুৰাই বান্ধে, ভাঙে বাৰম্বাৰ। প্ৰজা হাবাশাস্তি হ'ল। পাছে সবে চাপি শ্ৰীশঙ্কৰদেৱকো নিয়ালে, অনেক ব্ৰাহ্মণ পণ্ডিতো চপালে। অনন্তকন্দলি, মহেন্দ্ৰকন্দলি, গোবিন্দ মিশ্ৰ, খৰা মিশ্ৰ, অৰা মিশ্ৰ, গৰা মিশ্ৰ, চন্দ্ৰ সৰস্বতী, ৰাম সৰস্বতী, সন্ধি সৰস্বতী, ঠেঙাল সৰস্বতী, বাগী ভট্টাচাৰ্য্য (১) হৰি ভট্টাচাৰ্য্য, বাগী ভট্টাচাৰ্য্য (২) তৰ্ক বাগীশ, ভানু বাগীশ, কণিৰত্ন, বিত্তাৰত্ন, হেমবত্ন, পঞ্চবত্ন, চন্দ্ৰখড়ি, সূৰ্য্যখড়ি, বিজয়খড়ি, বত্নখড়ি, বত্নভাৰতী * * * অনেক। গুচ্চজনে গৈ বোলে বিপ্ৰসব এই জান ধৰ শাস্তী হলেহে বান্ধিব পাৰি। পাছে ব্ৰাহ্মণে বোলে আমাৰ ঘৰে পতি শাস্তী আছে, কাইলৈ অনা হব। বোলে

আনিবাহা, এইখানি ক'বা—পলৰে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ জল আনিব লাগে, ব'লেহে পতিব্ৰতা সত্য। তেহে গৈ সবে বিপ্ৰে সুধিলে, গৃহে পতি ওলাল। পলৰে জল অনা ক'লত তোছাখালে নপাবো বুলি। পাছদিনা সবে চাপিল। গুৰু সুধিলে। বোলে আগে ঘৰে ঘৰে মএ বুইলে, জল অনা ক'লত পাছ হুইকি পৈল। তেহে গুৰুজনে বামুণৰ আগত ব্ৰহ্ম পুৰানৰ এক আহি কৈছে—কলিঙ্গ দেশৰ ৰাজ্যৰ মুখত বেথা ৰোগ হ'ল। পাছে দুখত ৰাজা এনে অঙ্গীকাৰ কৰিলে বোলে মোৰ ব্যাধি যেএ চাব পাৰে তাকে মোৰ অৰ্দ্ধ ৰাজ্য দিম। তাকে শুনি অনেক দেশৰ অনেক বৈদ ধনন্তৰী, অথৰ্ববেদী আহি অনেক টকা বাখৰ বজত, সুবৰ্ণ ভাতি জাৰণ কৰি খুয়াই দিএ; ফোত মিহা। পাছে ৰাজ্যৰ আপাল লাগি নিহলে ৰাধি থয়। এই মতে কত বন্দী হৈ পাৰি আছে আশাত। পাছে কতোদিনৰ মূৰত এটা বেজ মজলীয়া আহি দ্বাৰত বোলে ৰাজা বন্দী নকৈলে আমি এ চালোহতে পাবো কি চাবো। দ্বাৰী জান দিলেগৈ ৰাজা নিয়ালে। গৈ বৈজে বোলে চাব পাৰি, শাস্তীৰ এটোপা বীৰ লাগে। ৰাজ্যৰ ওচৰতে গুৰু ব্ৰাহ্মণ আছিল চালে। বোলে মহাৰাজা, আমাৰ গৃহে আছে, এতিয়ানে অনা যাব। এই বুলি উঠি গগ্ৰ ভৰি গৈছে। পথে পাট যি লোকে সুধিলে বোলে বৰ বেগ দহো? বোলে ৰাজা ঠৈখলৈ শাস্তীৰতন আনো আমাৰ গৃহৰে। পাছে সি বোলে তই সৰ্বনাশ হবি—ব'ছো মই কওঁ, তুমি গৈ চোতালৰ মূৰে মূৰ ঘূমাই বসি থাকগৈ অসন্তোষ ভাৱে। আনসবে মাতিলে গা মুখুৰি। পাছে তোৰ ভাৰ্যা মাতিলে এই কথা কৰি বুলি এশপতি-বেস্তাৰ তন বিচাৰি দিব দিছে ৰাজা ঠৈখলৈ, বৈদে খুইছে-ক'ত পাওঁ, কি গা ধুম যা। বিপ্ৰে গৈ সেই

মতে আছে বহি। পুত্রে ভাত্ মাতে, নমাতে। পত্নী
ওলাই মাতিলেহি, কলে সেইক্রমে। তাই বোলে গা ধোৱা
কি চিন্তা কৰা মোবে নহৈছে একহে কম। পানীলৈ যাওঁতে
পুৰাম; নি দিবা। বিপ্ৰে শুনি অগ্রাহি হৈ শুনি মনে বোলে
মোৰ জাতি ক্ৰিয়া সকলো গ'ল। এই বেষ্টাৰি সন্নে—জীৱ
হুথহে হব। এই বুলি সবাকৈ ছাৰি বনে গৈ যোগ চিন্তি
গতি লভিলে। জানা শুকসব, তোম্বা সবোৰো তেনেহে
হৈছে। বামুনে শুনি মৌনে তুষ হেট মাথে অধোমুখে
ব'ল। তেনেতে লুইতে পূৰ্ণানন্দ নামে পত্নী যোগমায়াৰে—
বাধিকা বুলি কভো সবে কয়, উজাইছে। পত্নীয়ে শ্বশিলে
বোলে সেই কিহৰ মেল? বোলে বাবে ভূঞা ধৰ বান্ধিবলৈ
শাস্তী বিচাৰিছে। বোলে মএ শাস্তী। পূৰ্ণানন্দে বোলে
সবাতো হীন তুচ্ছ অধম জাত, আমাত তই জো শাস্তী!
বোলে কিয়? তোম্বাত বাজে পৰ পুৰুষত মুখ যি নাচাওঁ
হাঁতো ভৰি দিয়া আছে নায়। এনে বোলা কৰা শুনিলে
কিনাৰত। গৈয়ে সেই মেলতে কলে বলদা মূদৈএ। পাছে
শুক তেতিয়াকৈ মতাই নিয়ালে। পাই সেৱা কৈলে। শুক
এজুৰি ধোত বস্ত্ৰ পল দি আশীৰ্বাদ কৈ পঠালে। সেৱাকৈ
শুক আত্মা শিবে ধৰি জল আনিলেগৈ। চাকৰ চাৰি আঙ্গুল
কম হ'ল। শুক শ্বশিলে কিবা দোষে কম হ'ল জল? বোলে
হুমখিবা ভনীজামাইক পাত কাটিবলৈ কাচি দিওতে মুখ
দেখা গ'ল। দাসীত এইখানি অপৰাধ, শুক বোলে এইখানি
হলে আমি সবেও লৈছো। পুত্ৰ আনাইগৈ। আনিলে, চা'কৰ
পৰা বাঢ়ি আহিল। বাকি দিলে, বেগ জুৰ হল। কভো
মুখে কয়—মাটিহে আনিছে পলৰে। সবে লোকে মাটি দি
খুন্দি বান্ধিলে—শাস্তী জান নাম হ'ল, কু-তৰ্কী সূচক কৰ্ম্মী
বামুনৰ মুখে চাই পেলাই, শাস্তী পূৰ্ব কাৰণ সাৰি গ'ল।

বাধিকা শাস্তী

অবন্ত কন্দলী
মধুভাবতী

আকপোতনি পাৰ্শ্বি গৈ ননৈৰে জলাহৰে মাজ পৰ্বতৰ
নিকটে অনন্ত কন্দলীৰ গৃহ বাৰী খাত । মহাপণ্ডিত, পুৰান,
ভাৰত, ভাগৱত বেদ, জ্যোতিষত, পাৰ্গত, তথাপি হৰিবিমুখ
শাক্ত । ধৰ্ম পূজে । সম্ভাৱ হৈ পূজা ব্যক্ত হৈ—বৃষভ
স্বৰূপে গ্ৰহণ কৰে নিতে । তাৰাৰ পত্নীটো মহা শাক্তী,
বিষ্ণুভক্তা, অশোকৰ বিপ্ৰপত্নীৰ সদৃশ । আএ নিতে হৰি
গুণ পাই গুৰুজনৰ মাহাত্ম্য উৎকৰিষা কৰি থাকে । বিপ্ৰে
নসই আনত লগাই মাৰিলে । সেইদিনাৰে পৰা পূজে,
নোহুলায়ো নাখাইও । পূজা নলয় যেন জানি মনত কষ্ট বিপ্ৰৰ ।
আএ একদিনা স্বামীত হুখিলে বোলে তোমাৰ দেখো মনটি
কষ্ট ? বোলে কি সোধ, মই যাক পূজিছিলোঁ চৈতন্যৰূপে
লৈছিল । তোক মাৰিবৰ পৰা নোলাই নাখাইও । পাচে
আএ বোলে য'ৰ বস্তু তলৈ গ'ল । বোলে ক'বনো ? বোলে
শ্ৰীশঙ্কৰৰূপে হৰি অৱতাৰ পূৰ্ণে বৰভ্ৰৱাত । ত'লকে গ'ল ।
কন্দলী সেই বেগেই গ'ল । পাই দেখে গুৰুজন বসি
আছে হৰি কথা চৰ্চি ভক্তে সন্মত ; 'পাচেত ধৰ্ম পৰি আছে
কপিল গোকৰ্ণে । দেখি বিপ্ৰৰ লোম সিহৰি প্ৰেম ৰবি
আছিল । তেহে মহাপুৰুষ গুৰু বোলে মধুভাবতী দেখো
অহা যায় ? তোমা মহাভাগৱতভক্তা পণ্ডিতৰ মধো
শিবোমনি । তেহে বিপ্ৰে নম্ৰ ভাঞ পৰি বোলে বাপ,
দৰশনৰো কাৰ্য্য, আক আমি ধৰ্মক পূজিছিলোঁ উদ্ভৱ হৈ
পূজা লৈ গ্ৰহণ কৰিছিল । অত দেখো আছেহি । তত
পূজোঁহে হই নাই । বোলে তোমাৰ যদি হয় নিয়া যক,
আমি অনা নাই । তেহে বিপ্ৰে সেৱাকৈ তুতি নতি
কৰি ধৰি তুলিব খোজে লোমো লাৰিব নপাৰি অধোমুখে
গুচি গ'ল । গৈ ব্ৰাহ্মণীক বোলে হয়, ধৰ্ম গুৰু মোৰ
আছেগৈ' আক তই যাৰ গুণ শীল বখান দিববেই হয় ।

তাৰাক অনুয়াটকৈ তোক মৰাতহে মোক এৰিলে ধৰ্ম্মে।
 তাৰে পৰা নিতে গৈ ভাগৱত কয়, নাম লয়। একদিনা
 শৰণ পৰীক্ষা মনে নিচই কৰি বোলে আকে যদি বুজ
 মনৰ কথা, আৰা কৃষ্ণ, ভক্তিম গুৰু। পাচে সেই দিনা
 ভাগৱত কৈ ব'ল। গুৰুজন ভোজন কৈ উঠাৰ বেলা হৈছে।
 তেনেতে স্বৰ্জা আতৈত কৈ জনোৱালে বোলে আমি গুৰুজন
 ঠাই যাব খোজোঁ, কি বোলে? গৈ কলে। তাৰা বোলে
 সজ, আনাইগৈ। নিলেহি। পাই দণ্ডৱতে পৰি বোলে
 বাপ, অৱশেষ প্ৰাৰ্থনা কৰিছোঁ। মহাপুৰুষ গুৰু হস্ত
 দাঙ্গি বোলে বিপ্ৰ উঠা, যক, পাবা। বোলে আমি
 আদ্য কৰিম, মধ্য শেষ কৰিবা তুমি। কৃষ্ণৰ ভক্তি লীলা
 বৰ্ণাই গাহিবা। সম্পূৰ্ণ কৰিব খুইছিলোঁ, তুমি যি প্ৰাৰ্থনা
 কৰা গৈছে। তেহে বিপ্ৰ অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হ'ল প্ৰভাব
 কাৰ্য্য চাৰি ভবিষ্যৎ কথা জানে বুলি। আৰাহে দৈবকী
 পুত্ৰ, ঈশ্বৰ কৃষ্ণ, নৰদেহা ছলহে ধৰিছে। এই বুলি নিচই
 কৈ গুৰু মানি শৰণ ললে। তেহে কবিতা কৰিছে দশম
 দোছৰা, সাতকাণ্ড ৰামায়ণ, ৰামকীৰ্ত্তন, ৰামগুণ মালা, ঘুৰু
 কীৰ্ত্তন, বৈষ্ণৱায়ত, মনুস্মৃতি, মৎস্য মাধৱৰ চিত্ৰকেতু চৰিত্ৰ,
 চতুৰ্থ, পঞ্চম, সপ্তম, নবম, বৰহুতীয় ৰামমালািকা, কাণ খোৱা,
 জীউস্ততি, কদ্রয়ামল, সাহিত তন্ত্ৰ আনো শাস্ত্ৰ সব কৰিলে
 আজগায়ে গুৰুজনৰ।

সান্নিভোম
 ভট্টাচাৰ্য্য

আক সান্নিভোম ভট্টাচাৰ্য্যে কালী, বাৰানসীতে পঢ়ি পণ্ডিত
 হৈ গুৰুজনক বাদে ভজাবৰ চিন্তে ফুৰে শাস্ত্ৰ বিচাৰি। একনিশা
 খপ্তত বৰ তাত্ৰৰ জকাত তৈল-বসাই ভাজিছে জীৱক। দ্বিজ
 অহাহি হৈ সুধিলে এই প্ৰাণী কি পাপ দোষ কৈলে? বোলে
 শঙ্কৰক গুৰু নমানি শাস্ত্ৰ গৰ্বে বাদ কৰা পাপী। শুনি
 ক্ৰম্যানে বিৰক্তি হৈ সাৰ পাই শঙ্কৰ গুৰু স্মৰণ কৰি আহি

ঈশ্বৰ বোধে মানি শৰণাপন হ'লহি। পাচে শাস্ত্ৰ চাউ যোগিনী তন্ত্ৰ, হৰগৌৰী সন্থাদ, কজ্জ যামল, সাহিত্য তন্ত্ৰ, দীপিকা ছন্দ, পদ্মপুৰাণ, স্বৰোদয়, এই সমস্ত পাউ স্বৰ্গখণ্ড, স্বৰ্গ আৰোহণ স্বৰ্গ-খণ্ডত গুৰুজনৰ ঈশ্বৰ শক্তি পূৰ্ণে বান্ধি পণ্ডিতৰ মুখে চাউ দিলে।

আক কছাৰীয়ে বাবে ভূঞাৰে গক, খেতিপথাৰ একেলগে কৰে। কছাৰী সুৰা পি লৈ সহ খুৱাই লৰা মাৰে। অমুৰিত বৰ নপাৰে ভূঞা সৰ। বাজা প্ৰজা যবে পাই লুৰি মাৰি নিএ আগুৰি। বুঢ়া খা, কেতাই খা, গাভুৰ খা, কপ খা, বাম পা সবেও চাপি আলচি বোলে এহ কছাৰী কেঘৰ বুদ্ধিকৈ চলেবে মাৰোহঁক। এই বুলি তাৰে শঠামিত্ৰ হৈ ভোজ পাভিলে হাবিত দেওৰা বিনৰ কাখে। সবাকৈ কছাৰী তালকে মাতিনি খাওন্তে-বেঢ়ি মাৰিলে, কতো লৰ মাৰি কছাৰী বজাত পৈলগৈ, কতো বন সোমাল। শুনি বজা লক্ষৰে প্ৰজা খাণ্ডা বাকুৰি আছিল খেদি। মহাপুৰুষ গুৰু ভক্তে সমে হৰি কথা আনন্দতে অৰ্ক বৰ্ষ গল। পাচে ভূঞা সবে মাৰি গৈ গুৰুজনত কলে; বোলে কিয় প্ৰাণী বধ কৰ ? সবাকো মাৰিব কছাৰীএ। বোলে কলৈ যাম, কি হবন্তু ? গুৰুবোলে আগে নোসোধ যি কৈলি, এতিয়ানে ওলাইক, লুইত পাব হ। যাৰ যি পাউ ধাপতে লৈ ভাগিল। ধান, বস্ত্ৰ, গো, মহ সব ব'ল। গৈ ব্ৰহ্মপুত্ৰ পালে, দেখে নৌকা নাই। গুৰু বোলে এইতে নামইক যাব, পাইহি হে। নামি গৈছে জাজ থালে যমুনা নন্দক, সমুদ্ৰে বামক পথ দিয়াদি ব্ৰহ্মপুত্ৰ অগাধ জল গুৰুবাকো তৰাজ হৈ পথ দিলে। সবে লোক নামি গৈছে; গুৰুজন গৰাতে আছে। সবাবে পাচত নামি দুবেঞ মান গৈছে। তেনেতে কছাৰী দা শেল, ধেমু, বাকএ খেদি পালেগৈ শৰ শেল জুৰি হানে আক; দেখি গুৰু মাত লগালে। তেতি সমএ জলতে গীতা শাস্ত্ৰ খন

কছাৰী আক
ভূঞাসৰৎ ৪৩.

কলত
শীতা নায় লাভ

উটা পাইধৰি দাজ্জি বোলে, মই বৈবাগী, সন্যাসী, অধিতছে, তইতৰ দ্ৰোহী নহঞ পা। বোলে, আমাৰ নো মাহুহ কোনে মাইলে? বোলে এই ভোৰ মাৰি পলাইছে ভাগি। পাচে নামি গৈছে-খেদি অনেক কছাৰী। গুৰু-আগতে গৈছে। দৃষ্টিৰে-দেখি লুইতক চাৰিও নামি এতাল, গুৰুজনো উঠিল উত্তৰে আখাউনি হৈ সবে কছাৰী ভাঙি তেনেই মাৰ-গ'ল। ভুঞাসব দেখি অত্ৰাঙ্গি হৈছিল।

সংগৰে ধাতু নামিল গুৰুজনৰ প্ৰসাদত। পাচে ব'তাতে বহি জ্ঞাতি মিত্ৰে এটা খেতি কৰি খাই মুস্থই ছমাহ আছে।
 কোচমাৰণ
 গানমোত বিত্ত-
 পাচে কোচ মাৰণ লাগি দেশ ভাঙিছে-নিশা আকাশী বাণি শুনি পুৱা উজাল। আহি গান্ধৰ্মোতে থিত লৈ কৃষি গৃহ কৰি ব'ল বাৰেও ভূঞা।

জয়ন্তৰ পাৰিনাতি তুলসী ৰাম স্মেত ৰোগ হ'ল পূৰ্বৰ কাৰণ নিমিত্তে। জীৱিকাৰ কষ্ট পাই। গুৰুজনত প্ৰাথিলে গৈ। ঘাটেৰে বাটৰ জলৰ আলিৰ ঠিকানা চাই এটি-গৃহ বাৰী কৈ এস তুলসী কই নাম-গোৱাগৈ, অন্ন বস্ত্ৰ দিব ঈশ্বৰে। সেইৰূপে চাই কৰি নাম ধৈলে, খাব নপাৰা দ্ৰব্য মিলিল। আকজন চাৰি চাপি গাই খাই আছে। তেহে কালৰ প্ৰমাণে চলিল। সেই শৰীৰেই নিলে। গ্ৰামৰ লোকে-বথৰ প্ৰকাশ জ্যোতি দেখি চালেহি, তুলসী হালি আছে, তাৰা গ'ল। নামৰ মাহাত্ম্য দেখি আশ্চৰ্য্য হ'ল। তৈতে পাচ বৰ্ষ বহি ডফলা মাৰণ লাগি উজাই গৈ চাজিনি চোমবা কটাত ব'ল চাৰিমাহ। পানী তল গ'ল। মলহালৰ আটিত গৈ চাগ্ৰ পাতি চোম গাচে আছিল দুমাহ। তৈতে বৰঠাকুৰ দেৱৰ জন্ম। পাচে মহাপুৰুষ গুৰু জীৱক কৃপাকৈ বিষয়ৰ দুখ দেখাই ভৱটুপি বন্নৰ ছটি গীত কৰিছে “পাএ পৰি হৰি”, “গোপাল কি গতি কৈলে”। মাহ পানীৰ ঠেক, খেতিও জলে নিলে, ডফলাৰো জোট ছমাহ বহি

ডফলা মাৰণ
 কে মৰা কটাত
 চাৰিমাহ
 বৰ ঠাকুৰদেৱৰ
 জন্ম

সবেও আলচি বাম বাম গুৰু, বামদাস, বুঢ়াখা, কেতাউ খা,
গাভুৰু খা, বাম খা, হৰি খা, কপ খা, জইহৰি, সেতেৰি,
বহাইদলৈ, জহাই ঠাকুৰিয়া, উত্তৰাবাৰি, জৰামবাৰি, বাজনবাৰি,
অৰ্জুনামুদৈ এই সব গৃহ খেত কৰিবলৈ লুইত পাৰহৈ বেলগুৰি
ধুৱাহাটা গ্রামত বহিলহি। পাচত মহাপুৰুষ আছিল।
সেই গ্রামে দুটা বোধমতীয়া টাটকীয়া আছিল। এটা হয়
ব্যাধি, এটা হয় বৈজ্ঞ। হৈ জাৰে ফুকে সজ হয়। বস্ত্ৰ,
টকা, ধান, উপাধি দিএ যায়। এই মতে প্ৰৱৰ্ত্তি আছে।
গুৰু শূনি পাৰশুৰমৰ্দ্দনৰ কীৰ্ত্তন কৰি দিলে। ভকতে গাই
ফুৰে। বৰ নপাৰি গ'ল গুচি দাখিলে। পাচে কীৰ্ত্তন গৃহ
কৰি কথা শ্ৰৱণ, কীৰ্ত্তন গুজা সবে ভক্তে শূনে, গুৰুজনে কয়।
বাম বাম, বামদাস ঘোষা কীৰ্ত্তন কৰে, এই মতে বহিচলু।

বেলগুৰি
বহিলহি

পাৰশুৰমৰ্দ্দন

আৰু বাৰে ভূঞা কামৰূপ আলি পুখুৰীতে ইদেদে উজাই
অহাত নৰনাৰায়ণে শূনি নিবলৈ যুদ্ধেৰে পঠালে চিলাৰাইকে
গাভুৰখাকে। ইন্দুৰ সন্তান। মনকুণ্ডৰ পৰা নামি অহা ৰাজা
দিহিঙ্গৰ হালধি বাৰীত নগৰকৈ চুপ খা সিংহে লাইখা বল
তেতে পাত্ৰ লেকাই চেটিয়া চিন্তামনি গঢ় বান্ধি যুদ্ধ দিলে
ভজালে। ৰায়ত ভাগি বন সোমাইছে। পাচে উপাই নপাই
ৰাজা বাতিএ দুতক পাচিলে গুৰুজনক নিবলৈ। বোলে তাৰা
সব বাৰে ভূঞা অহাত মোৰ দেশে বজালৈৰে যুদ্ধ। কি উপাই
বুদ্ধি দিএ আনগৈ। দুতে গৈ পাইকলে ৰাজ আজ্ঞা। পাচে
গুৰু জগদানন্দ আতাকে শিকাই বুদ্ধাই দিলে। বোলে ৰাজাত
কৰি আৰে মতে চলিব যি কই কয় হয়। আনি যোগালেনি।
তেহে গৰুত বামুণ তুলি নটাত আনকো যঁতৰ বটিয়া, তাম,
পিতল, আজুঠি দি যুদ্ধত আগ কৈলে। চিলাৰাই সোনাৰ
বাখৰাম মাহুলিধাৰ থৈ গা ধোঁতে বজাচিলা খাপ দি নি
ৰাজাক দিলেনি, ভাতো ভজ পালে। ৰাজাবংশে চিলা দেখা

পালে নাশ। চিলাৰাএ গোত্ৰাক্ষণ দেখি যুদ্ধ এৰি ছুহকিল।
অহমে খেদি কলিয়াবৰ নাম কৈ চামধৰা গৰ বান্ধি সীমা
কৈলেগৈ। পাচে ৰাজা বটা বাহণ দি ৰাম ৰায় নাম দি
থৱালে নি। কতো চিন মাৰি কতো ধন ভৰি লেকাই
চেটিয়াত শূদ্ৰে বায়ু হ'ল। পাচে চুপখাৰ পুত্ৰ হল ছেঙ্গ-
মলুখা ৰাজা হৈ দলৈ গুৰিত নগৰ গৰ কৈ ৰ'ল। তানে
পুত্ৰ মনচেঙ্গ ডুখৰিদিচামত নগৰ বাহৰ কৈ ৰ'ল। তানে
বেটা চাৰি ভগা ভগনীয়া লাইখা চুঙ্গফাৰ বেটা খোৰা
লেঙ্গফা।

আক কমললোচন, হৰিচৰণ ; হুহিত হৰিপ্ৰিয়; কল্পিণী
আপীৰ জন্ম হ'ল ॥

॥ এতিয়া ছোট আত্মাৰ বংশাবলী চৰিত্ৰ ॥

(মাধৱ দেৱৰ জন্ম বৃত্তান্ত)

প্ৰথমে আদি কৃষ্ণ ভূঞা, তানে পুত্ৰ বিষ্ণু ভূঞা, তানে
পুত্ৰ গোপাল ভূঞা, তানে পুত্ৰ কৃপাল ভূঞা, তানে পুত্ৰ ৰাণ
ভূঞা, তানে পুত্ৰ জনাৰ্দন ভূঞা, তানে পুত্ৰ চিৰাম ভূঞা,
তানে পুত্ৰ যুবুন্দ ভূঞা, তানে পুত্ৰ গোবিন্দ ভূঞা, তানে পুত্ৰ
কাৰণ গুৰুজন জোষ্ঠ ভাতৃ দামোদৰ, পত্নী শচী তানে পুত্ৰ
অনিকক, তানে পুত্ৰ পৰ্শুৰাম, তানে পুত্ৰ ৰামদেৱ, তানে পুত্ৰ
পৰমানন্দ বন্তুকাত।

একদিনা বৃষভযানে হৰাগোৰা যাই আকাশে খীৰ সাগৰ
ত্ৰিকুটলৈ। শাখিয়া কছাৰী মাঘতে গৈ জিলৈ পৰ্বতে আৰা
কাটি ধান, কছু কোমোৰা, কপাহ, আলু, মাজ, সবিয়হ কৰি
টলি দি থাকে। তাৰ পত্নী ইৰা, হিৰা নামে শিৰ স্নান হৈ

গা মুৰ খুই মোৱা নদীতীৰে ৰতি সন্তোষক ইছাবে স্বামী লৈ
 খেদ কৈ বসি ঘুমাই আছে। দেখি গোৰী হৰত পুচিলে
 ইটো স্ত্ৰী কিয় কান্দে ? বোলে আলকে আহা তুমি।
 শৃঙ্গাব ইছা কৰে, ক'ব পাৰ; পতি আছে পৰ্ব্বতে। বোলে
 প্ৰভু মন তাইৰ শাস্ত কৰা যক। আমাৰো তেনে। পাচে
 সেই স্ত্ৰী গৈ ভাত, পিঠা, চিৰা, দধি, মধু লৈ কছাৰী তলৈ
 গৈছে। পতিব্ৰতা শাস্ত্ৰী ভক্ত প্ৰিয়াৰ বাক্য ৰাখি হৰে সেই
 কছাৰী কপ ধৰি পথে সবে দ্ৰব্য খাই লৈ শৃঙ্গাবকৈ গ'ল।
 কছাৰী ফিৰি গৃহে আহিল। কছাৰীৰ চাউল খুকাল।
 নিবলৈ নামি পালেহি গধূলি। পাই ডকি বোলে সোমাই
 খাই থাক, ভোকে, জাৰ, বতাহে থাকোঁ, এগাল চাউল পিঠা
 লৈ যাব সুৱাৰ ? তাই বোলে অথনি খাই লৈ শিলিখাতলে
 বহি নগৈছ ? সি ৰাগি টাঙ্গন লৈ উঠিল। নিজম দি ব'ল
 তাই। পাছে দুয়ো স্ত্ৰীতি বশে ব'ল। পাছে অল্পকালে
 সদাশিৱৰ এক্সবীৰ্য্য উদ্ভৱ হ'ল। মহাবজ্ৰময় অজৰ অবধ্য
 শৰীৰ আজি কালিকৈ সাত বৰ্ষ, গক চাৰিব ধৰিলে। সৱাবে
 উপৰি দলৈ হ'ল। গৃহতে মাটিৰ ছুৰ্গা সাজি ফৰিজ কাটি
 বলি দি পূজা নিতে। গাপতি লৰা ফৰিজ দিএ চেচুৰে চেকনি
 কুদা পুতি কাটে। পাছে এটা লৰা নাপালে। ছুই তিনি
 লৰা বলে ধৰি আচাৰিত ডিঙি স্ত্ৰমাই চেচুৰে ৰেপ মাইলে
 সেইতে ছেদ হ'ল। দেৱী লৰাৰ পূজাতে চৈতন্ত হৈ ললে।
 পাছে তাৰ পিতামাতা ৰায়তে সৈতে ছল্লভ নাৰায়ণ কামেশ্বৰত
 কলেগৈ। গৰখীয়া দলৈ ৰাজা হৈ দেৱীক মানুহৰ বলি দিছে।
 পাছে ৰাজা যুদ্ধসেনাপতি দিলে। সব মাইলে, ৰাজাকো
 মাৰিলেগৈ। আনোৰাজ্য দেশ দেশান্তৰে ভদ্ৰাই নিষ্কৰিয়
 কৰিলে মাৰিলে, কতো পলাল। ঢুৱাৰ ঢাল, কাঠ
 তৰোৱাল, চেৱাৰ জাঠিৰে জিনিলে। সমুখ হঠহা নহ'ল যে

বীৰভদ্ৰৰ সদৃশ হ'ল। প'চে সাওৰাজ মাৰি একেছত্রে
 জেমাল পৰ্বতে দা, শেল, ঢাল, মাৰি থলে; শিলা হৈ ব'ল।
 পাছে পূৰ্বৰ চেকনি পোতা ওভোতা বাঁহ হ'ল। তাতে দেৱীঘৰ
 কৈ নগৰ কৰি চিকনা নগৰতে ব'ল। পাছে ৰাজ্যৰ তিনি সপত্নীৰ
 মধ্যে ওঠেৰজন পুত্ৰ হ'ল। যট পৰিখি ৰাজ্য বাণ্টি দিলে।
 তাম, ৰাজ, কাঁহ, পিতল, কপা, সোনা, সেতু, সিহ, লোহা,
 বগীতাম, চিচা, কাচ, মাটি, লোন, মুগা, কপাহ, সূৰুগা, অস্ত্ৰ,
 টুপলি, পতুকাকৈ ভৰালে। যেয়ে যিহকে আনিলে যি দেশত
 উৎপন্ন হয় সেই দেশে দেশে নগৰ, গৃহ, ৰাজ্য দি ৰাজ্য পাতি
 থলে। বেজিনি, দেবাধৰ্ম্মা, ৰাণী, লুকি, পানতনৌয়া, বগল,
 বনগঞা, চয়গঞা, মহৰাপৰীয়া, ভোলাগঞা, বেছেকা,
 বৰনগৰীয়া, কুৰৈবৰীয়া, আঠিয়াবৰীয়া, কামতাবৰীয়া,
 বলোৰামপুৰীয়া, বেলতনৌয়া, ডিমকুৱা। মৃতিকা নৰনাৰায়ণে,
 অস্ত্ৰ শুক্লধ্বজে আনিলে। যুৱৰাজ ডেকাৰাজ্য পাতি বেহাৰে
 নগৰ কৰি থলে। এই ক্ৰমে বিভাগি ৰাজ্য কন্দল ভাঙ্গি বাণ্টি
 দিন কুৰি তিনিধিক বৰ্ষ বহি কালৰ প্ৰমাণে কৈলাসে গ'ল।

বাৰে ভূঞাৰ মুখ্য ৰামখা বিশ্বসিংহৰ দিনত বাৰেখান ঢাল
 বহিছিল। কামেশ্বৰ দুৰ্লভ নাৰায়ণক মাৰিলত তেওঁৰে তল
 ৰাজ্য সজল গ্ৰামে ৰামখা ভূঞাৰে যুদ্ধলৈ আলচ পাতিলে।
 বলে নপাৰে যেন জানি পলাই বজ্জুকা প্ৰতাপ ৰাই নগৰে
 ব'লগৈ। পাছে পতাপ ৰাএ ছবিত ৰাজ্যৰে যুদ্ধ সমৰ লাগি
 দেশৰ পৰা। পাছে নগৰ ৰক্ষা দি গজ ৰথ, প্ৰজা, সেনা,
 জন্তাই গ'ল প্ৰতাপ ৰাই। পাছত ৰামখাৰ বেটা গাভুক খা
 প্ৰতাপ ৰাই বজ্জত, সুবৰ্ণ, বস্ত্ৰ ভণ্ডাৰ ভাঙি চেৰেঙ্গা ভৰি
 সোমদৈ নৈএ একে নিশাই তোৰোচাত পাৰ-বেহাৰত বলহি।
 পাছে ধন, বস্ত্ৰ, গাভুক খাৰ ভনীয়েক দি নৰনাৰায়ণক মিত্ৰ
 কৈলে। তেহে নাৰায়ণে চোৱাই চিতাই গাভুক খা লুলুৰ

হাতে অচম মৰে। বাজলি গৰ পূৰ্বে বিশ্বসিংহে বান্ধি সীমাৰ
পৰা হোহকাই চামধৰালৈ ললে দেখি যুদ্ধে পঠালে সেনা,
গজ, বথ, দি। যুদ্ধ লাগি অচম ভান্ধি খেদি উজাই আনিলে।
চিঙ্গফু সিংহৰ পুত্ৰ খোৰা বাজা সলখৰ পোৰা নগৰত লাদৈ
মেৰাগৰ বন্ধাই যুদ্ধ দিলে। ডেবেৰা বৰুৱা কেৰোৰা পাত্ৰ।
চোট বাজা বাক চাট মাৰি গৰতেই মানুহ কাটি ভজালে।
তেহে চিলাবাই নাম হ'ল। পাছে একেনিশা মাছখোৱা গৰ
বান্ধি যুদ্ধ দিলে। তাৰে পৰা হুহকি গ'ল ভটিয়াই।
তেহে ই ৰাজ্য সি ৰাজ্যৰ মানুহ চলিব পাৰিলে চকী মুকলি
হ'ল।

চিলাবাই নাম

পাছে লামকণা গোবিন্দ আতাৰ পত্নী চলিল। দামোদৰ
বেটাৰ বহাৰি আনিলে, খানেক বিৰাজী হ'ল। পাছে কামেশ্বৰে
যি চৈধ্যঘৰ লোক ইদেৰে আনিলে আতাৰ জীয়তী, পুততি, মিত্ৰ,
তাকে বিচাৰি আহিল উজাই। বিচাৰি সুখি আলি পুখুৰীতে
পালেহি। তেওঁ বঙকীয়া ৰাজ্যৰ কাকতী আছিল। তেহে
আতিগুৰি ক'লত কুসুমদেৱে চিনি পাই আতাক জী বোধে
বংশৰ এটি কন্যা বিহা দিলে মনোহৰী নামে। আঠ ভজা
দোলা দিলে, আঠ ছলিয়া দি ৰ'তাৰ পাৰে বৰা পাতি থলে।
তেনেতে ভোটমাৰণ লাগিল। পাছে সেই আঠছলিয়া দ্ৰব্যবস্ত
বান্ধি আৰা ছইকো দোলা জুৰি অটব্য চাপৰি হাবি
সোমালগৈ। এক বৃক্ষৰ তলে জিৰাইছিল। ধৰি বিবস্ত্ৰ কৈ
সবে দ্ৰব্য বস্ত্ৰ লৈ গ'ল গুচি। গাছৰ পাত পিন্ধি আছে মনুষ্য
ভাৱক লৈ গুৰুজন। আই পাঁচ মাহ, ক্ষুধা তৃষা আইৰ
চিন্তাৱিত্ত হৈ লাগিল, পানী খুজিলে আতাত, নলৰ চূৰ্ণ কৰি
ব্ৰহ্মপুত্ৰে গৈ পাই স্নান পানকৈ জল লৈ আহে। তেতি সমএ
খোৰা বাজা চলিল। তানে পুত্ৰ স্বৰ্গনাৰায়ণ। মাক নাহৰক
উপপতি ললত নাৰি নগৰ এৰি বাজা হৈএ আহি ডৰিকাত

ভোটমাৰণ

বোৰাবাৰণ
বহু

বাহৰ কৈ বৈ গৰগাঞ কবাই বৰ ঘৰ সিংহাসন উঠিছে।
 বাজগৰ সিংহদ্বাৰ কৈ বাহগৰা বন্ধালে। লাছিকত বৰ ফুকণ
 পাতি বঙ্গাল খেদি গুৱাহাটী পাতিছে। হৰসিংহ উজীৰ
 বৰাক দি উজাই মানুহ চলাই পাতিছেনি ৰাজ্যৰ আজ্ঞাবে একে
 হাজাৰ লোকেৰে চৰাৰে আহিছে। দৃষ্টিৰে পৰা দেখি মানুহ
 দি আগচাই ধৰাই নিলে। বৰা সুধিলে, আতা সকলো বৃত্তান্ত
 কলে আদি অন্তে। স্নান কৰে, ভূনি পচৰা এজুৰি দিলে।
 আইলকু ৰিহা পাট দি অনালে হাবিৰ পৰা। দুখ চিৰা ভোজন
 কবাই, বৰা আহন গুলি পাটি গাক আতা আইক তুলি ভাৰী
 নারত উঠিল বৰা। পাছে সবে হজুৱাক বোলে মই আৰা
 ছ'জনক পিতৃমাতৃ বুলিছোঁ। যাৰ মুখত অবাচ্য শুনিম শুদাই
 নেৰিম। পাছে ঘাট পাই মানুহ দি গহলৈ কৈ তুলি পঠালে।
 বোলে মই আৰা দুইক পিতামাতা বুলিছোঁ, অনাদৰ নকৰিব।
 নগৰে ৰাজ কাৰ্য্যে গ'ল বৰা। পাছে শুনি বৰাৰ পত্নী পুত্ৰে
 অভ্যন্তৰে ঠাই দি থলে। ৰাজ জঞ্জাল ভাঙ্গি তিনি মাহে
 উজীৰো পালেহি। তেহে পাঁচ মাহত পঞ্চামৃত জেউৰ গুৰা
 দিছে আইক বৰা নিএ অন পিঠা সমে। পাছে সম্পূৰ্ণে নমাহ
 হ'ল। জ্যেষ্ঠ মাহ ববিবাব অনাবস্থা তিথি, ভবণী নক্ষত্ৰ ১৫১১
 এদিন যাগ্ৰতে দুই প্ৰহৰ নিশা ছদ্ম নৰদেহা বেকত হৈছে
 গুৰুজন। সাতজন দেব দিব্য নাৰী সুবৰ্ণৰ ঘট ধৰি বুৱালে,
 বেষৰ্থা ক্ৰম লগাই গ'ল। প্ৰসূতাৰ বেদনাত আএ বোলে
 জানো বৰাৰ গৃহবহে। পাচে মাতে, সাৰ নাই; তেহে জাগি
 সবে চাপে। পাছে লামকণা আতা শুনি মনে সপটে স্নান
 কৰিলে। ব্ৰাহ্মণ জাতিক দান কৈলে। বৰাগীএ পাছ দিনা
 পত্ৰ কচু জাল পিম্পলি দিছে। পাঁচ দিনত গৰলা দলৈএ জাত
 গনিছেহি। বেদ জ্যোতিষত অনন্ত মহিমা পালে। দেখে
 ঈশ্বৰ শক্তি, কাৰণ হে মনুষ্য। বোলে তোমাৰ তনয় যে মাধৱ

বোহিণী সূত সেই মাধৱ। আৰু কোণ্ঠিতো সেই নামেই
সুজিছে। মহাধীৰ, গহণ, ক্ষমাশীল, কৃপা ধৈৰ্য্যে বিয়ুসম,
বলজীৱ নিস্তৰিব, তোমাৰ কুশল। পাছে নাম কৰ্ম, জাত
কৰ্ম, চুৰাকৰ্ম, কৰ্ণবিক্ৰম, উপনয়ন, অন্নপ্ৰাসন ক্ৰমে বডকৰ্ম
কবালে।

পাছে বৰাৰ তোলতে আট্ট বৰ হ'ল। বৰাৰ তোলত
গোলাম, বহতা, বান্ধা, লঠৰিয়া ৰায়তে সৈতে আদ সাতকুৰি
গিৰি। চোৰ, ডাক, বেজ, ওজা, মচল, দেশ ৰায়ত ভাঙ্গি
চল কৈলে। ডমাই চহৰীয়া ফুকণত কৈ বাজে ঘৰ লুটিবলৈ
হ'ল। আতা ভূ পাই বাৰীতে এযুৰি গৃহ বান্ধি চাৰি বৰ
বহি তালকে গল। গুৰুজন জন্মতে বৰাৰ গৃহে ধান, পন,
গৰু, মহ চলে বলে আনে বানে বাঢ়িব ধৈলে। আৰু চ'তমহা
বাতৰুটি শিলা, বৃক্ষ, শস্ত্ৰ, দেশ, চল কৈলে। পশুপক্ষী কত
মৈল ভিতৰ বাজে চাৰিশ্ পুৰা মাটিত শিল বাত বৃষ্টি কিছু
নহ'ল পাতো নলৰিল। বাজে দেখি শুনি বৰ আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত
হ'ল। বৰা বোলে মই জন্মতে প্ৰমাণ পাতিছোঁ। বৰা দুই
বৰানী, লৰা নাই, দাসী দাস টোলৰ লোকে দেখি মোহ য'য়।
ছত্ৰাকৃতি মাথ, আকৃষ্ণিত কেশ, পূৰ্ণ চন্দ্ৰ বদন, কৃন্দ কটি দৰ্শন,
নাসা তিলকুল, আয়তলোচন, বাহ বক্ষস্থল, উক ৰামকল,
চৰণ কমল দেখি মনোহৰ। সমস্ত লোকৰ সদায়ে আদৰ,
স্নেহ, দয়া কোলে বোকে, মাথে লুঙচায়। লৰা নাই, বৰা
বৰানীৰ প্ৰাণতো অধিক। ব্ৰজৰ গোপীক যেনেকৈ কৃষ্ণে
মুহিলে গুৰুজনে মোহ কৈলে।

আন এদিন বৰ কাঠ খৰি আনি বৰ মেজি বান্ধি থৈছে ;
ঠেলা মাৰি পেলাই বহি আছে। আই, আতা, বৰা, বৰানী,
শব্দ শুনি হিয়া ধাকুৰি যাই দেখে উপৰে বহি আছে।
আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হল। আৰু এদিন ধান বহাই আখা জুই

আছে, গৈ তাত বহি আছে। দেখি আইববানী হিয়া থাকুৰি কান্দি গৈ চায় একো হোৱা নাই। সবে আচৰিত অদ্ভুত হ'ল। আৰু এদিন চাউল পাত যতাই বাজ ওলাইছে। গুৰু সোমাই বগুভঙ কৈ পেলাই পানীয়ে সৈতে। বৰাগীএ দেখি কোলে লৈ বোলে আই, চোৱাহি তোমাৰ পুত্ৰৰ কৰ্ম। আএ দেখি খেদকৈ অতাইছে। বৰা পাই দেখি বোলে মোৰ গিৰি-দ্রব্য কি বস্তু? আতা আইক মাও বাপ বুলিছে। আৰা একা পিতৃ, মাতৃ, গুৰু, বন্ধু, সুহৃদ, সোদৰ, দেউ, মোৰ শিৰৰ শিখৰ সিন্দূৰ।

আৰু জেঠ মহা বৰাৰ চণ্ড জ্বৰে ধৈলে। তেৰ দিনে অনাহাবে তত হবাই বিক্ষতি হ'ল। সকলো বিহ্বল হ'ল। দেখি তেহে গুৰুজন গৈ হাত দিলে মাথে। তেতিক্ষণে সৰ্-সৰ্ কৰে নামি গ'ল। তৎ পাই জল পান কৈ গাৰ নবীন বৰ কাপৰ দি সেৱাকৈ বোলে আৰা মনুষ্য নহয়, ঈশ্বৰ সাক্ষাত, নৰদেহা ছদ্ম হে, জন্মতে প্ৰমাণ পাইছে। মই।

আৰু এদিন বৰাৰ বাথানে সাতটা বৎস খীৰাই; বান্ধি থৈছে, সি হেস্থাই ধৰুৰাইছে। গৈ দেখি মেলি দিলে, সব পিলে। গুৱালে আতাহপাৰি বৰাত খল দিলেহি। গুৰু বান্ধি থৈ আহে। বড়া বোলে বাপু, কিয় মেইলা বৎস, তেইশ ভাও ছুদ দৈন্য পৈল। বোলে দদা মিচা, দোৱাই চক, নেপালে ছুদ, হয়। তেহে মানুহ দি খীৰালে, আগতকৈ ছুগুণা পালে। দেখি সবে বিস্ময় হ'ল, আশ্চৰ্য্য, নাশ্ৰুত। বোলে শুধা শক্তি নুই।

আৰু বৰাৰ মহপালত এক ৰুম এশ জাত বনৰীয়া যেনে, গুৱাল বিতিৰি আন যাবৰ অসাধ্য। এদিন গৈ জাক সোমাল যাই। দূৰত গুৱালে দেখে দাউৰ গেৰি দি, হা, হা, মাইলে, মাইলে, কৈ দেখে যাই ডাইল ঘাই মহ কেজনী

খেদি গৈ আগ ঠেঙ পাৰি সেৱা কৈলে। দেখি আশ্চৰ্য্য
অদ্ভুত হৈ বৰাত কলেহি বোলে আগতে প্ৰমাণ কত পাইছে।
ঈশ্বৰালি কৰ্ম।

আক বৰাব টোলৰ সমনীয়া ছাতৰ উমলা হৰি, হৰিবৰ,
হৰাই, নিৰাই, নিৰঞ্জণ, নিৰাময়, নৰহৰি, নাৰায়ণ নৰোত্তম, এই
ন-কে মুখ্যকৈ ডুগ টোপ, চোইৰ বাঘ, পঞ্চি, পাহ, ঘিলা,
সোবটাক্স অনেক খেলা কৰে, সবাতো জয়। এদিন ডুগত
হাত ভাগিল, হৰিৰ মা বাপে সাম্ভা হালগিৰিএ গৈ বুঢ়া
আতাক বহু বুইলে গৈ। আতা বাগকৈ খেদা মাইলে।
গুৰুজনে গৈ চায়, অৰে বিষে পৰি আছে। ক'ত টান পালি বুলি
হাত দিলে, সেইতে পানী হ'ল। সবে দেখি আচৰিত হ'ল।
বোলে এৰা জন নোহস্ত মানুহ, এহেস্তে সে মহা পৰম পুৰুষ।

আক বৰাব হু'শ ছাগ হু'টা পাট গোহালি, চাইটা গোৰখ।
এদিন তেৰা ছাগ যুজাত পাছ ঠেঙত ধৰি দলি মাইলে,
হুইটাবে ঠেঙ ভাগি পৰি ব'ল। বখীয়া বৰাত কৈলেহি, বোলে
যা ছাগ ভাল হব। বুৰা আতা শুনি বাগকৈ বোলে আৰাত
অ'ত বব বন্ধিব লুৱাৰি। কত লোকৰ জগৰ শুনিম। তেহে
গৈ পৰি থকাত পাও ফুৰালতে উঠি দাউব মাইলে। দেখি
সব লোকে আচৰিত হ'ল। বৰা বোলে মই আগে কৈছে।
বাক হব বুলি।

আক পাকৰি গাছ ঘাইকৈ হৈ খেদিছিল। হৰাম খা
বাটে লৰ দি থাপ মাৰিছোতে ঠাৎ কৰে পাকৰি ছিগি পৈল।
সব লৰা আচৰিত হৈ বৰাত কলেহি। বৰা গৈ চাই বোলে
লুহি। বুলি আছে। পথে গাছ পৰি আছে, সাৰি, থবকা খাই
ব'ল। আতা আগ হৈ বাম হাতে দলি মাৰি পঠালে। বৰা
দেখি বোলে ভজা হই। বুলি দণ্ডৱতে পৈল পাৱত। বোলে
অৰ্জ্জুন দৰে হ'ল, আৰা কৃষ্ণ।

আৰু দিন কলিজি বৰুৱা গোচৰ দিলে মমাই বৰুৱাত।
বৰখা, সতখা, ছুই সাৰা দি ঠাৰা বন্দী কৈলে, গা ধুব নিদিএ।
শুনি গুৰুজন গৈ বহি কথাবাৰ্তা হ'লতে তেজে ধৰি শান্ত হ'ল,
বৰাকো মেলিলে। কপ, কাপৰ, দি পঠাই দিলে, এৰি গ'ল,
জাগৰো ভাগিল।

আৰু নাৰায়ণপুৰে বৰা যায়। গিৰি উলিবলৈ যাবলৈ
হ'ল। বোলে বাপু আহা, চাউল সিজাই দিবা, কিবা কিছু
মিলেই। তেহে গৈ সেইদিনা গমিৰ হাজাৰি গৃহে ব'ল।
বৰা গুৰুজন ক'ব বুলি সোধাত, গুণ শীল মহিমা কোৱাত বৰুৱা
বোলে মঞি খাঞ তেহে দিছে। বৰুৱাৰ আইকুৰি লোকে
খালে ঢুকি চাউল। বৈন্যত সূৰি আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ পুৱা
পাঁচটকা, বস্ত্ৰ এজুৰি দি সেৱা কৈ পাঠাইছে। বিহানে গৈছে,
চ'ত মহা বৰ যুগ। একযোজন ফৰুবাৰি, ছ'পৰবেলা। হঠাৎ
বৰা গা হৰি বোলে বক্ষ ছাঁ নাই, এনে ব'দে টেজাদৈ
মিঠৈ কলা পায়া হাপাহ মৰে। পাছে কিছু গৈ বৰ আহত
তিনি বাট মুৰে পাই বহি পৰিছে। তেনেতে ছটিলোক গুৰ
কল দৈ লৈ ব'ল। আতাক দেখি মোহ গৈ সব দি গৈছে
সেৱাকৈ। খাই লৈ ঠাণ্ডা হৈ গৈছে। পাছ দি চাই দেখে
গাছ নাই। বৰা মনে আশ্চৰ্য্য হ'ল। মনৰ ইচা হয়, এনেহে
আতাৰ মহিমা। গৈ ছ'শ কপৰ থলত ডেৰ কুৰি পাৱনা হ'ল।
আহি দহ টকা দিলেহি।

আৰু মাঘ মহা সাৱতী দাসীয়ে ধান সিজাইছিল। জুই
লাগি এথোটালি পুৰিলে। সব টোলৰ লোকে ধৰি একৱাৰ
তুৱাবে। গুৰুজন গৈ পালতে জাম খাই লুমাই গ'ল। সবে
লোকে মহিমা দেখি আচৰিত অদ্ভুত হ'ল।

আৰু বৰাৰ শাওনা হালগিৰি চামনে পাই মাৰি থৈছে
মাধ, মাধও নাম লোৱাত চাৰি গ'ল, হৰতকি গাছ ভাজি।

সবে লোকৰ দেখি ঈশ্বৰ বোধ হ'ল। আক বৰাৰ পাৰ সোমাই চক চুলে, ছাগ চোতাল খচে। তেহে বৰাত কলে বোলে হাহ, পাৰ, ছাগ, ধুৱা, ভাঙ্গ, আয়ু চাছি, হাত ভৰি কেশ মাৰ্জনী, শয়ন, ভোজন, গমন, হাত, কাচ, মাত, হুসঙ্গ, অনাচাৰ, দুৰাচাৰ, বিভিচাৰ, এই একৈশটা বিভিচাৰ হলে নৰ্ক। অন্ন বস্ত্ৰ নাটে। বৰা শুনি সৰু দূৰ কৈলে।

আক কাতি মহা বৰ আকাল দেশত। আই আতা দুই তিনি সাজো উপাসে থাকে। এদিন শুনি, বৰাক কাঁহী বেবাতকৈ ভাত দিছে। তেহে ৰাগকৈ বৰাকীকে দোপিছে বোলে যাৰ যণে শাঁখ সিন্দূৰ, তাক পাত ভেকোলা ইন্দূৰ। মই ৰাজ কাৰ্য্যে ফুৰোঁ, তই বিচাৰ নল (ৱ)। আতা মোৰ মাও বাপ, মাধৱ মোৰ জীৱৰ ঈশ্বৰ। তেহে চাউল, লোন, তেল, পাচি ভৰি দিছেনি, ভাত খাইছে।

আক কলনপুৰে গ'ল জাইগিৰি তুলিবলৈ। বৰা গুৰুজনক লৈ সতাই নেওগৰ গৃহে ব'ল। চকখুটি দিলে চৰা ঘৰে। গুৰুজনে বোলে চাউল সিঙাব নুৱাৰি, চুৱা মনুষ্যৰ হাৰ, পাঁচ হাতৰ তলে খনাই চালে, ওলাল। আশ্চৰ্য্য হ'ল। বৰা বোলে অনেক প্ৰমাণ ঈশ্বৰ শক্তি দেখিছে। তেহে টকা বস্ত্ৰ দি সেৱা কৰিছে। তেহে ৰাজা ধন তুলিছে জাইগিৰি এবাৰকুৰি উঠিছে। একুৰি ঘাটি টকা শিকাৰে। শাস্তিত মাৰিছে প্ৰাণী। গুৰু বোলে বৰা এৰা নাই দুখী দৰিদ্ৰ লোক। বোলে উপা বজা ধন ক'ব দিন কুৰি টকা, দুই এক নহই। বোলে টকা চাওঁ, হাত ফুৰাই বোলে দহো পুৰে হৈছে একা, শুদাই প্ৰাণী দুখ দিয়া। গনি চাই ছমহা বেছিহে। সবে লোকে আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হ'ল, ঈশ্বৰ শক্তি।

তেহে তাত আচাৰি বৰ্ষ ডাঙ্গৰ গৃহ, বন্দী, বেটী, গৰু, মহ, জাখ পায় অনেক ধন, বাৰ্তা সোধকৈ চকী দৰ হ'ল।

তবে পৰাগৈ লেটেৰু পুখুৰী পছিম পাৰে দুটি গৃহ কনাকৈ বল। এদিন হৰি পুখুৰী পাৰে বৰা মেললৈ গৈছিল। গুৰু গ'ল, বহাত কাপৰ ভিতৰে বস্তু ডাব কটাৰীৰে খানি থৈছে, চঁপা ফুল পাৰি পিন্ধাইছে। গধূলি আহিছে সূৰ্য্যৰ মান প্ৰকাশ কৈ আহিছে। গৃহ খলতে যাৰ নপাৰে। দহ দাৰ নিশা আন্ধাৰ হল। ঘৰে জোৰ লৈহে গল। বৰা অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হ'ল ঈশ্বৰ শক্তি দেখি, বোলে মানুহ আৰা নহয়, যাৰ প্ৰকাশত বাতি দিন হয়, মহিমা বাপ। আজি কালি কৈ গুৰুজনৰ ন বৰ্ষ হল। পাছে এদিন উজ্জীৱৰ ধান নিবাবলৈ নিলে মাতি। পাছে গুৰুজনে ধান কাতে, বনকে ৰাখে। পাছ বেলা উজ্জীৱ গৈ দেখে সব ধান, কাতি গৈছে, বন ৰাখি নিছে। বোলে নজনা ছৱা, তোমাক কোনে আনিলে? কাহানি ধান নিকাইছে আৰা? বোলে এই হালগিৰিএ আনিছে, কলো আমি নজানো বুলি। বোলে যক গৈ আপুনি। আহিল গুচি। এখেত আএ বাট চাই খেদকৈ আছে। পালত বোলে কেনেকৈ আহিলা বাপু? বোলে এনে বাদি কৈ আহিলে।

আতা কাকতী আছিল বুদ্ধিমন্ত। এদিন উজ্জীৱক বোলে তোমাৰ এহেজাৰ বজা দিয়া গা মানুহ আৰু কি পোৱা? বোলে কিছু নাই। ওলাই সোমাই লগে খৰি পাতেই যায়, পাৰে যদি উপায় কৰক। পাছে কত ধনী খতিয়া লিকচৌ, মুগা, কপাহ, জালুক, ক্ৰম লগাই দিব খৰিলে। আতা মুৰিয়লি তিনি কুৰি টকা পালে তাতে। পাছে উজ্জীৱ নগৰে গল। পাইকে বকৱাত গোচৰ দিলে বোলে এই উজ্জীৱে, লগত ভাটিৰ কাকতী এটা আছে, ধন খাই দেশ ভাঙিলে আমাৰ। বকৱা হুত দিলে আনিবলৈ। উজ্জীৱে হিত মানুহ পঠালে নিশাই আগকৈ

বোলে ৰায়তে গোচৰ দি সাৰা দিছে, অন্তৰক শীত্ৰে ।
 ভৈত হয় বৰ বেহি তিনিও নিশাই ভাগিল । সেই সময়
 বৰ আকাল পৰিছে দেশত । আভাৰ গাত জিকিৰি পিতা ।
 নিতে গা সেকিবলৈ একভাৰ ৰবি কিলে । কলৰ ঠিয়
 মোকচ এটা লাগে, কল ঠোকাৰ ধন লয় । লোন, তেল,
 অন, বজ্জ, এনে ডেৰ কুৰি টকা ভাগিল । তেহে পিতা
 পুত্ৰে ছয়ো ভিক্ষা ধৈলে । দিনতে ভিক্ষা কৰে, গধূলি
 খায়, পুৱা নাটে । এদিন দিনটো ফুৰি কণটো নপালে ।
 আভাৰ গা ৰহি স্নানে গ'ল । গুৰুজনে পমুৱা চয় বাৰী
 চাই এটি কচু পাই বাঁহৰ কৰ্ডনেৰে কছুপাতে চাচি
 বুকু দিলে । আহি আভা খাই ক্ষুধা ত্যা গুচি স্নান হৈ
 আশীৰ্ব্বাদ কৈলে, পিঠি খানি গুৰু ভোজন কৈলে । গুৰু
 বোলে আএ বাটলৈ চাইহে থাকিব । সেই কাচি কটা
 কাথৰে বৃগীৰ গৃহতে সেমায় । সি পাট পলু বাচিছে চাইছে ।
 বোলে বাপু, কি চোৱা ? বোলে পলুহে চাইছোঁ ।
 ভোমালোকে মেলিব নাজানা । বোলে কেনেকৈনো মেলে ?
 পাছে তিনি খন ডলা অনালে । তাতে বৰ, সৰু, মাজু
 বাচি দিয়ালে । পাতো সেই ক্ৰমে দিয়ালে । পলু চপ চপ
 কৰে পাত খাব ধৈলে । গুৰু বোলে এনেকৈ দিব লাগে ।
 চাবৰৰ খচাত সৰু কত মৰিছে । সি বোলে পাত পলু
 পুহি এতমান হলোঁ, তেও এনে বুদ্ধি নজানোনোপা ।
 ভোজ্যাসত্ত্বক কি লাগে ? বোলে, ভিক্ষুক, দিলে সৰু লগে
 তেহে দোদোন মান খান, লোন, শাক, দিলে । আনি
 গুৰুজন গুৰিত দিলে । আএ আগত লৈ এসজ্জা খালে ।
 গুৰু নিশা অসন্তোষ কৈ বোলে পিতৃ, পাবলকু নাই,
 কিনিবলৈ অৰ্থ খুকাল । ভোমাৰ চিনা জনা ইফঁ মিত্ৰ
 আছে নেকি ? বোলে এঘৰ দৰিনে বংশৰে জোঁট আছে,

দুখৰ দিনত সোধে নোসোধে জানো ! তেহে বিহানে উঠি
 ব্ৰহ্মপুত্ৰ পাৰ হৈ গধূলি পালেগৈ। তিনি কঠি চাউল দিলে
 ঢেঁকীশালে খালে ঢৌ জুৰ। পুৰা মুখেৰেও নামাতিলে।
 বোলে পিতৃ আৰু প্ৰমাণ পালে। আৰু আছেনে ? বোলে
 খনৰ সেই খিতে সমস্কীয়া ভাই বুলি এটা আছে, তল'কে
 ব'ল। গৈ দুই দণ্ড বেলা থকাত পালেগৈ চিৰকালি ঘৰ।
 পাছে চোতাল মুৰে গাঁথি খৰি এখতৰ আছে, ফালি এৰা।
 বুঢ়ী আৰু কুঠাৰ খান দিলেনি। বোলে আৰু ফালা, তোমাৰ
 আমাৰ ভাত খাবলৈ। গুৰু ফালি নিলে ফাহ ফাহকৈ। বুঢ়ীয়ে
 নি আছে। বোলে পিতৃকে লাগিব এভাৰ ভাতৰ জহত। এ
 বোজামান ফালি তাতে কুঠাৰ পথালিকৈ বাহিল। গাঁথিও
 ধুকাল। সেয়েহে বলে। আৰু। মু আন্ধাৰি গিৰি পালেহি।
 মুখলৈ চাএ ভিতৰ সোমাল। নমাতিলে চিনিও। পাছে
 মাকে বোলে তোৰে ভাই বুলি কই দহো। বোলে থ,
 খাবৰ দিনত ওলাইছেহি। তিনি কঠি চাউল, চক দিলে।
 তাকে আএ ঠাই মাজি বহালে। এখানি পাততে পাৰিলে।
 অগ্নে আতাকেহে জোৰে। আদ খানি খালে, অৰ্দ্ধখানি
 ব'ল। আএ বোলে বাপু আমাৰ কিবা হেতু ক্ষুধা নাই,
 তুমিএ ভোজন কৰাহি। বোলে মাতৃ মোৰো নাই, আপুনি
 কৰি আহক। নেৰাত দুই মা পোএ ভোজন কৈলে। শয়ন
 কৈ গুৰু বোলে পিতৃ, ভাই বুলি আহিলা, আৰু প্ৰমাণ
 পালো। আৰু ইফঁ মিত্ৰ আছেনে ? ছমাহতে দুখে দেহ
 নৰই দহো। আতা বোলে বঙুকাত থকাতে প্ৰতাপ বাএ
 মানুহ এঘৰ মাৰিব খুজিলে, তাকে ধন ভৰি খাটি বাখলে।
 সেএ এই দেশে আহি বৰলোক হৈছে বুলি শুনিছে।
 সি হলে নেৰে। পাছে কপসিয়া উত্তৰলৈ পাৰ হ'ল। গৈ
 ঘাঘৰ নদী বোলে পালেগৈ। এটা বুঢ়ী লাগ পাই

শুধিলে—এইটো মাজিৰ ঘৰ হইনে? বোলে হয়। আছে নাই? বোলে আছে ঘৰে। বোলে আমাৰ কথা কঠৈ বুলি ভবাৰগিৰি বৰকণা কাথ আহিছে বুলি। সেই ক্ৰমে গৈ কলে বুঢ়ীএ। পাছে নপতিয়াই মাজিএ। বোলে তেঞ কিয় আহিব ই ৰাজ্যে? বৈ বোলে কিবা আহিছে? এই বুলি উঠি গ'ল আগবাঢ়ি। দেখি তবধ দি চাই বোলে এনে লোকৰ এনে অৱস্থা কিয় হ'ল! ভোজন আছে নাই? বোলে আজিহে চাৰি ছদিনো নাই। বোলে আহক পাছেও বাৰ্ত্তা শুধিম। আনি ন চৰিয়াত পাও ধুৱালে। ভিতৰত নি পত্নীএ আইৰো ধুৱালে। গুৰুজনক লোটা দিলে। তিনিকো দুগ্ধ, চিৰা ভোজন কৰাই গুৱা দি বাৰ্ত্তা শুধিছে। আতা পূৰ্বৰে পৰা দুখ সুখ কৈ বোলে এতিয়া তোমাৰ গৃহ শুধি পাইছেহাঁহি, তোত্ৰা কি কৰে। মাজীএ বোলে এতিয়া আক পৰৰ গৃহ বোলা নাযাব। তোমাৰে ঘৰ-বাৰী, গো, মহ, দাস, দাসী সকলো, মঞ দাস, কুৰি বৰ্ষো থকা যক, একো চিন্তা নাই। তিনিকো বস্ত্ৰ, তাম, পিতল, একো সাজ দিলে। কতো দিন খাই লৈ মহা সুখে আছে। উৰ্বশী আপীও জন্মিল। একদিন মাজীএ আতাক বোলে আতে ৭ বৰ্ষো থাকক, কালৰ গতিত কলুবা গলে হাতে কিছু নাই দহো? আমাৰ সকলো কৃষি কৰে। তাতে এই খানি মোৰ বুলি কঠিয়া সিঁচি থবা। খাবা মোৰ। তাকে বেচি টকা শিকাটো লবা। ভাদ্ৰ মহা মাহ বৈছে। এমুৰীয়া মান নিএ ভৰিত মোৰ বুলি খুটি মাৰি বলে। সি খোপা খাই গজিল। হাল গিৰিএ দেখি বোলে আমাতো নোসোধে, আপুনিও নাজানে; মূল কঠিয়া হবাল। শুনি গুৰু মাজীৰ গৰু পাল নি খচালে; বোকা উঠিল। লোকে দেখি বোলে আগে মূল কঠিয়া পালে কি বা,

উৰ্বশী

এতিয়া স্কুলো শুচালে। পাছে সেই নিশাই বৰ বৰষুণ
 আনিলে। হাতৰ অন্তে একো জুপি ওলাই লতা বাই
 গুটি দম খালে। মাজী গৈ দেখি বোলে এই ডবা কাৰ ?
 গোট পথাৰ মাহ আতে হ'ল। বোলে ভাবা সবৰ বৈছে।
 সেইকপে মাহ, সবহ, খান, শুক সবাকৈ বৈ বেচে, খাস্ত ঘৰৰ।
 কিছু টকা হ'ল হাতে। তাতে শুকহনৰ পাঁচ দিন পানী
 তুলি ধোলে, মিবদজে নোৱাই ধুৱাই ছুৰাকৰ্ম, কবালে মাজীএ।
 একদিনা মাজীত কলে আতা, বোলে—তোমাৰ ৰাজত কাথ
 বুলি কয়, ছাল ভাব বয়, বেটা খানি বিবাহৰ কাল হ'ল,
 বেটাকো কৰাব লাগিল, সজ জ্ঞাতি নাই মিত্র কৰিবলৈ।
 মাজীএ বোলে এই খানিৰ উপাই নাই মোৰ। আতা বোলে
 ঈশকৰদেৱ বটাৰ পৰা ধুৱাহাটালৈ আহিছে বুলি শুনিছে।।
 তাতে আমাৰ জ্ঞাতি মিত্র, ভাই বন্ধু সকলো আছে। তালকে
 যাৰ খোজোঁ, কি বোলা যায় ? মাজী বোলে বাক। আমি
 ভোজ্যাক এক বৰ্ষ জোৰাকৈ সকলো দিয়া যাব। মাজী বৰ
 নাঞত এনাঞ খান কাপৰ, মাহ, সবিয়হ, লোন, তৈল, কচু,
 কোমৰা, খাৰ, কিছু টকাও দি আগে গোৰে মানুহ দি চৈধ্য বৰ্ষ
 ৰাখি পঠাইছে। ভৰাবি ডুবি, সেইখানি পাইছেহি। আদি
 সবস্বতী, তানে পুত্ৰ গোপাল, তানে পুত্ৰ কৃপাল, তানে পুত্ৰ
 ৰাম, তানে পুত্ৰ বিষ্ণু. তানে পুত্ৰ গই, এশ যাত্ৰীৰে গোট
 খাই গজা জগন্নাথে গ'ল কথা বান্ধি নেৰাটেক। গজা স্নানকৈ
 জগন্নাথ পালেগৈ। পাই যাৰ যি ইফ বৰ প্ৰাৰ্থিলে। গ এ
 মাগিলে সম্ভৱ সজ। নিশা বৰ পাণ্ডাক স্বপ্ন কবালে জগন্নাথে
 কবলৈ, পূব দেশে যক, সম্ভৱ সজ পাব। পুৱা বিচাৰি
 কলে। পূবে এৰা এৰি কৈলে মাৰিবলৈ কথা বন্ধা গুণে।
 বোলে কোন কলৈ যোৱা ইক ? কতো বোলে বৃন্দাৱন
 ৰাঞ, কেহো ৰামেশ্বৰে, কেহো সেতুধৰে, কেহো বোলে

বদৰিকাশ্ৰমে, কতো অৰোধ্যা, কেহো সজমে, কতো কুকক্ষেত্ৰে। এই মতে দহ আঠ গোট খাই—যাওঁ যুইলে। এঞ বোলে সবে কথা এবিলাইক; মই আক দেশেহে উজাই যাঞ। এই বুলি গা সাৰি গুৰু জনক পাই ধৰ্ম্মক ধৰি সজতে আছে, গুৰুজনে ৰামদাস নাম দি থৈছে। স্তান কৰিছেহি, তেঞতে বান্ধা। স্মৃছিলে, বোলে শ্ৰীশঙ্কৰদেউ বটাৰ পৰা আহিবৰ শুনিলাঁ হইনে? ক'ত খাইছে? বোলে হয়, আমিএ তাৰাব লগৰে। কিয় স্মৃছিল, তুমিনো ক'ব? আতা বোলে আমাকে দীঘলা কাখ বোলে। স্মৃছিলোঁ কিয়, তাৰা লগে জ্ঞাতি মিত্ৰ সবে আছে? তৈতে বেটী খানি বিহা দিব লাগে, বেটীকো কৰাব লাগে পালে। তাতে বিচাৰি আহিছোঁ। ৰাম দাসে বোলে বেটী খানি দিলে আমিএ কৰাম। বেটীলৈ বিচাৰ কৰা যাব। বোলে তেনো আমিও দিলোঁ আক তোমাতে। মিত্ৰ হৈ ভৰা বস্ত্ৰ তুলি আনিলে তাৰাৰ গৃহতে সোমাল গৈ। নাঞ উজাই পঠালে, এটি গৃহ কৰি তাতে থলে। (.....তানে পুত্ৰ ৰামচৰণ, ছহিতা উৰ্ম্মিলা, হৰিচন ঠাকুৰত দিলে, ৰামচৰণ পুত্ৰ দৈভ্যাৰি, ত্ৰিপুৰাৰি। নবহৰি ত্ৰিপুত্ৰ। বিকাই ঠাকুৰ, তানে বেটা মনি, তানে পুত্ৰ ৪ কান্ধ, অকণ, পৰাণ, কণনাৰায়ণ। কান্ধৰ পুত্ৰ ৰত্নেশ্বৰ, অকণ, তানে পুত্ৰ পৰ্ম্মানন্দ, আত্মাৰাম, পৰ্ম্মানন্দ পুত্ৰ হাটিৰ বাপুৰাম, কণনাৰায়ণ, পুত্ৰ ৪ ভোগবাপু, সন্তৰাম বাপু, ভদ বাপু, বিজই বাপু।) পাছে শুভ বাৰ, তিথি, মাহ, চাই উৰ্ব্বশী আপীক বিবাহ দিলে। শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ একবৰ্ষৰ পাছতে আতা পাই বিহা দি ছমাহ বৈ, আইক জী জমাই লগে থৈ গিতাপুত্ৰে সহোদন কৈ নিজ ৰাজ্য ভাঙ দেৱাবলৈ গ'ল শুটিয়াই নিয়াই মূদৈৰ নাঞ। বগুকা পাই গৃহৰ চোতালে ব'ল। বৰবেটা দামোদৰে দেখি

ৰামদাস

উৰ্ব্বশী
বিবাহ

বঙকাত
মাথৰপেৰে
শঙ্কাবন্ত

পিতৃৰ মৃত্যু

আগবেথ কৈ চৰিয়াত পাও পখালিলে, পাৰি সেৱা কৰিলে।
চাই বোলে এইটি নো ক'ব ছাঁতে? আতা বোলে সি ৰাজ্যে
গৈ বৈমাতৃ এজনী তোমাৰ বিহা কৰালোঁ। তোৰে কনিষ্ঠ
ভাতৃ হয়। দামোদৰে সাবটি ধৰি সাদৰিলে, সোটা দিলে,
পাও ধুলে। তেহে তিনি পিতাপুত্ৰে আনন্দে ভোজন কৈলে।
দামোদৰৰ পুত্ৰ নাই। চোটি আতাক বৌ মাতৃএ বৰ বেথা
স্নেহ পুত্ৰ বোধে কৰে। পাছে তৈতে আতা গুৰুজনক ৰাজেশ্বৰ
অধ্যাপকৰ ছাত্ৰশালে পঢ়াবলৈ দিলে। এক বৰ্ষে সাত
ব্যাকৰণ, ভাৰত, পুৰাণ, ভাগৱতৰো শিক্ষিত হ'ল, একবাৰ
কলে পুত্ৰ কব নালাগে। আহি কায়খালি পঢ়িলে। পঢ়ি
পিতাপুত্ৰে উজাব খুজিলে। কালৰ প্ৰমাণে আতা চলিল।
দুয়ো ভাতৃএ নিকিতা নদীৰ তীৰে চিতাকৈ দহন কৰিলে।
গৃহে আসি অসন্তোষকৈ আছে মূৰ সূমাই। গুৰু বোলে দাদা
কিয় অসন্তোষ কৰা? বোলে বুপা, মই হয়হে ভৰাৰী বকৰা
নাঞ, তিনিকুৰি টকা ধাৰহে লোকৰ। আক এই দেশত
এশ চকুৰি টকা হলে কৰ্ম কায় ভোজ হয়, নিয়মকৈও তিনি
কুৰি তেও লাগে। বামুনৰ কাৰণেই ৰক্ষা নাই। হাতে
আমাৰ দেৰকুৰিহে আছে। আৰে কি কৰিম, বুদ্ধি পোৱা
নাই। বোলে দদা গোটা চাৰি টাকা দিয়া, চিন্তা এৰা।
দিলে, তাকে ভজাই কৰি। চোট ৰূপ লৈ বৰ ভট্টাচাৰ্য্য
অধ্যাপক কন্দলী, কবিৰঙ্গ, মিচিৰ এই সবক ঘৰে পতি গৈ
শিকা, মহা, আদমহা, একাঞ্জন দি মাতিলে সন্তুৰ্ণকৈ
নাযাবলৈ। পাছে দহা কায় হ'ল, অনেক জব্বা ভৰিপুৰ হ'ল।
বামুণ বৰ সৰু নাযাবৰ দেখি সৰু ভোৰ নগ'ল। পুৰোহিতেৰে
কৰি দান দক্ষিণা কৰালে। তেহে ভোজ দিবলৈ ধৰিলে।
সি দেশত মাছ পাবলৈ নাই। পাছে এটি ভাৰী লৈ গ'ল
মাছলৈ। দুটা কাতল মাছ আনিলে, সি গোটেই পানী

কুয়া। পথে পথকৰা দেখি বোলে ইহঁতৰ ভোজত গঞা দাঁৰিবহে। গৃহে দদাএকে দেখি বোলে উপা, কি কৈলি? কি মাছ আনিলি? পুত্ৰ ভোজ দিব লাগিব, দাঁৰিবও। ই দেশত আজ্ঞা মাছ বেয়া হলে, দাঁৰেও, ছুহুৰি খায়ও। পাছে গুৰুজনে বোলে দদা, আমিএ চাউল সিজাম। এই বুলি মাছ দুটা বাচি পেটা কাটি ধুই কলত জ্বৰি দি আৰি ফিচা কাতি ডাবৰ পাতি চেপিলে, খামুচিলে, চালে হাৰেহে ব'লগৈ। অগ্নিসম জলত দিলে, গোট হৈ পৈল। কটাৰীৰে কুতি আদ খাব কৈ, টেঞ্জা দি, ভাজি কৈ লোন, জালুক, যনী, গন্ধ, গাঙিয়ন দি, মাহ, মগু, মাটি পাঁচোখন আজ্ঞা আমোদিত হ'ল। বাঢ়ি দিলে, গঞা জ্ঞাতিএ বোলে তেনে মাছ এনে হয় বুলি কোনে জানে? একোদিনে খোৱা দেখা মাছ আজ্ঞা নাইপা, নানুত নাশ্ৰুত, আমাক এই ট্ৰ'তে আজ্ঞা সবহকৈ দিয়া, খাব মাছ চোৱাটো এৰিলোঁ আক। দিব ধৰিলে দুও ভাত। অন্ন আজ্ঞা বাঢ়েহে মুটুটে। মৰদে খাই গ'ল, জীলোকে দিনাত খাই ওৰ কৰিব মুৰাইলে। ক্ৰিয়া-কৰ্ম ভোজ কৰি আছে।

দামোদৰ দদাএক খাব, খনৰো খানৰো সাধেহি। দেখি বোলে তোমাৰ যে খাবলৈ নাটে কিবা অন্মায় কৰা হবলা? বোলে বুপা কি কৰোঁ? গুৰু বোলে কিয়, বাতিতে গৃহ আওতাই চাউল সিজাই খোৱা, বাহি গা নহয়, তাতে নখৰা? এই এটা, আক বেলা দেৱ পৰত গাই দোহা। বংস ত্ৰ্যাত মৰে, এই এটা। আক বাতিতে নি হাল জোৰানি। এই বোখ অন্মায় কাৰণেহে খাবলৈ নাটে চাউল কানিএ। বোলে দদা দুটামান খেতি আমিএ কবালোঁহতে। বোলে বুপা, পাৰা যে কবোৱা। পাছে হালোৱাক নি মাটি সীমা চাই খান বোৱা। তাৰে আধখানি এৰিলে। দুই ঠাই তাৰে হাল জোৰাই বলে

আচৰণ
ব্যক্তিগত
অন্যটন

ধান। ছপব নৌ-হাওতেই মেলায়। পাহ বেলাও গধূলিহে যায়। তেহে গুণ বোলে দদা, ড'বাল এটি আক সাজিব লাগিল। বোলে কেলেই? মাটিও ছন্নু আদখানি এবিলা, হাল জোবে বেলাটেক, মেলেও বেলিতে, পথকরা যায় তিনি-পৰীয়া, আগটাকত বো মাখন। তেও এটি সাজিলে। ধান দালে, চপালে আগবটো ভবিলতো। ভবি কতখানি ব'ল আদিকি। মবাই মেবতে থলে দু'শমান। বোলে দাদা, কাব ধাব আছে সুজানি। মাহ, সবহ, গুব, তাকো অভ্যন্নয় কৈ পাই বেছি ধনবো নির্ধারী হ'ল। “আপুনি লক্ষ্মীপতি, তান কি বস্ত্র ক্ষতি”। আকতো কৃষি কবাই আহন্ত। ভবাবী বকরা কাহিলা পৈল। বোলে বাপু, রাজাব পাসে আছে। গুণে এক চাইটা মানুহ লোন, তৈল, গুদা, পান ভাবে বনে আছে পাইছোঁ, ঘবে পৰি থাকিলে আমাক কোনে দিব, গুচাবহে। মোব হ'ল জব কাহ দিনা চাবি থাকিব পাৰা। বোলে দাদা সজ। পাছে গৈ রাজাত ভেটাই চিনাই থলেনি। তেহে রাজা বব দয়া কবিব ধবিলে। যেই বাক্য বোলে অখণ্ডিত। ধীৰ, গহণ, গন্তীৰ, ধৈর্য্যে এই দেখি জায় উচিত প্রবর্তন। পাছে একবর্ষ অন্তে বৈজ্ঞ ঔষধ খাই গা সজ হ'ল। পঠাবলৈ গৈ যা বুলিব নপাবে খাটনি দেখি রাজাত। গুণ মন বুদ্ধি বোলে দাদা, তোম্রাই থাকা, আমি গৃহলকে যাও, কত পাপ সিজ্ঞে। বোলে বাক বাপু, বকগৈ। গৃহতে আচন্ত। একদিনা বোলে দদা, মাতৃটি আছে, কিছু নাই; আমাতে আশা, পিতৃও চলিল, তাকো জনা নাই। যাবকে খোজোঁ, কি বোলা যায়? বোলে বাক ভেনো। ধুহাহাটাব পবা গুদা সজাই মুদৈক ধবি পঠালে খর্চাদি। উজাই এদিন গৈএ উদব চলিব ধবিলে। গুণজনে বোলে কিবা আক টানেই হয়? আমাব রাজ্যতে তুলি থ। ছহাত মান শাবাতে থৈ

গ'ল এৰি। গৰু চৰা লৰা দেখি বোলে মোক বাম তোলহঁক। বোলে কেনে কৈ? বোলে গোচাৰি পৰা মেলি জোৰাই দি জাক লৰা বল দেহঁক। পাছে সৰেঙ দি বল দিলে, ধৰি আহিল ভাতে। নৈ কাষে বাজপথ, পৰি আছে। ছপৰীয়া গাঞৰ লোকে দেখি বাৰ্তা কলেহি দদাএক নাই, বৌ-মাতৃ চাকৰ ধৰি পিৰা পিঠা দখি দি খেদটকৈ নিশাই পঠালে। পুৱা পাই খুৱাই, খুৱাই পিৰা দোলাটকৈ নিলেহি। পালত পৰম শ্ৰদ্ধাবে বেজে ঔষধে চালে বৌএকে, সজ হ'ল। হুমাৰে গা টঙ্গাই থাহি এটি ভোজন কৰি সজ হ'ল। খুৱাহাটাৰ ডামোল বৰীয়া লাখটকীয়া ধনাই মুদৈ গুৱা সজাই নাএ ধৰি পুহু উজাই আহিছে। ভাজ মহা হোকবাকুছীয়া হিবমল লোন মুদৈএ চিনি পাই বিখনাথে বাৰ্তা কলে বোলে খেদটকৈ গ'লে বা মাৰক দেখাটগৈ, নাপৰা টান। তেহে গুৰু খেদটকৈ, পিতৃও গ'ল মাতৃও নেদেখোঁ বুলি গোসানীলৈ এজোৰ পাঠা মানিবোলে যেন মাতৃক দেখোঁগৈ। ভৰাবী ডুবি পাই নাৱৰ পৰা খেদটকৈ উঠি গৈ দেখে আই সজ হ'ল। বোলে শাশু, সিন্দূৰ ধহাবহে লাগে, আতা চলিল। আইএ শুনি কান্দি ব্যাকুল বিহ্বল হৈ সৰে ধহাই গা স্নান বস্ত্ৰ পতিল দূৰ কৈলে। সত্যটকৈ সজ হ'ল। পাছে বামদাস আঠেক বোলে বৈনাই, আই নাপৰা শুনি পাঠা এজোৰ মানিলোঁ গোসানীক, আনি দিয়া, পূজাতে কতাঞ, পালেহি দিন। বোলে বোনাই, যোৱা আজি। তাৰা গৈ গুৰু সেৱাটকৈ গুচি আহিল, নাপালোঁ বুলি। শুনি গুৰু বাগি বোলে মৰ মৰ, "নামত হোকবা বুদ্ধিত পাগল, বিহানে টকা দিলোঁ, নানিলি ছাগল।" "তেওঁ বোলে কি পাঠা পাঠা কৰা, আক যি বাধা কৰ্ম কৰে নবকতাহে যান। বোলে তই. ভালহে নান? কোনে কৈছে?" "মুখৰ আগত যেন কথা কহ তয়।

ধৰ্ম চিনাক্তস কিছু নাজানোহৌ মঞ ॥”

বোলে যাৰাহে আক বাত কৰ্ম লেখি ধৈছে ভাৰাৰ আগত
একাষাৰো মাতিব নপৰা, একে আৰাৰে নিমাত কৰিব।
বোলে “মোৰ আগতহে বৰ বাগ গোট, শঙ্কৰ গুৰি পালে তুমি
হবা সোত লোট।” বাগি বোলে ব’ল চোন যাঞ, দুৰ্গা
দেবীকে নো কোনে কেনেকৈ খণ্ডে চাঞ, যাৰ সৃষ্টি মায়াত
ব্রহ্মা হব সৰা নাই। ওলাই চায়, বেলা চোট হ’ল। বোলে
কালৈ বিহানে ওলাবা, যাম। পুৱা স্নান কৈ ছয়োজনে
বঙুকীয়া ছবুৰি, পকা গুৱা এচক লৈ গৈ দেখে ত্ৰিশঙ্কৰদেৱ
নিহানে শৌচ, শুদ্ধি, স্নান, গুৰু সেৱাকৈ, নাম কীৰ্ত্তন কৈ
ওলাই ভক্তে সমে চালিতে কৃষ্ণ কথা চৰ্চি বসিছন্ত। দেখিএ
গা-টি জাকি মাৰি লোম সিহৰি পৈল। কোটি সূৰ্য্যৰ
সদৃশ জ্যোতি, গৌৰবৰ্ণে, ছত্ৰাকৃতি মাথ, নীল আকৃষ্ণিত কেশ,
শঙ্খপ্ৰায় গীৰা, কৰ্ণত মকৰ কুণ্ডল, চাক উজ্জ্বলিত। পদ্ম
পাহী সদৃশ আয়তলোচন, মদন চাপ ক্ৰম যুগ, নাসা তিলফুল,
অথৰ বক্তিম বাতুল, পূৰ্ণশৰী মুখ পদ্ম, দশন কুন্দকাৰ পাতি
দাবিধ, খেত হান্ত, বাক্য গম্ভীৰ, মধুৰ অমৃত বৰষে, চাক চিবুক
শ্ৰাম, সিংহ বন্ধ স্বৰূপ, বহল বাহ বন্ধনুল অশ্বৰ পত্ৰ নয়, জুজ
বান্ধকীপ্ৰায় আজামুলস্থিত, বত্ৰৰ মোলান অঙ্গুলি, নথ চন্দ্ৰ সম
জ্যোতি, নিভন্ন কৃষ্ণ কটি পীত ভূনি, উক বামকল জাহ্নু স্ঠাম
নবপল্লৱ পাদপদ্মকোষ, বত্ৰৰ পাকৰি আজুলি, পদতল ছতয়
পঞ্চ চিহ্নে বিৰাজি নেত পিচুৰা উজ্জ্বলিত, সাগৰ সদৃশ গহন,
পৃথিবীৰ সম সহন, বুদ্ধি বৃহস্পতি, ধৈৰ্য্যে মেক গম্ভীৰে বিষ্ণু,
এনে দিব্য ৰূপ দেখি চমৎকাৰ হৈ ৰামদাসে পৰি দণ্ডত
নমিলে, সঙ্কোচিত ভাঞ চোট আতাও পৰি নমস্কাৰ কৰিলে।
গুৰুজনৰ প্ৰাণে দৰিণ ভুজ ফলি স্তম্ভ সখা দৰ্শন জানি
সন্তোষে আছে। দেখি মেঘৰ গম্ভীৰে মহাপুৰুষ গুৰু মধুৰ

নাথদেৱ
শঙ্কৰদেৱ
সৈতে সাক্ষাত

বাক্যে স্মৃতিৰে বামদাস, আৰা কোন ? বোলে বাপ, বৰকমা কাথৰ বেটা। তেহে গুৰু বোলে অ, মনোহৰী নাইব বেটা। এমনি মৰম হ'লনে, বাটে পছে লগ পালেও নিচিনো নেপা। বোলে তোমাৰ প্ৰভাপ বাৰ আছে ? বোলে বাপ, কি সোধা বাৰ, কাইলৈ অজ্ঞাতৰী ভুৱন হব, বেলবোধন দুৰ্গোৎসৱ।

পাছে শ্ৰীশঙ্কৰ দেএ মুখ বাস্ত কৰিলে বোলে বাটকৰ্ম্মৰ কথা কোনে স্মৃতিছে ? কি বাত কৰ্ম্ম বোলা যায় ? গ'ল। এ নাহি, মূল কৰ্ম্মহে। তেহে অনেক প্ৰবৃত্তি, আগম, ভৰ্ক, নীতি, জ্ঞায়, কল্প, স্বৰোদয়, অনেক মাৰ্গৰ প্লোক আনিব ধৰিলে। শ্ৰীশঙ্কৰদেএ নিবৃত্তি বাহুকৰ্ম্মৰ আনি খণ্ডি পেলাই

“হংস ছাগ, কাটি ঘিটে কথিবে কৰ্ম্ম কৰে।

সি যেন স্বৰ্গে যায়, নৰকত নো কোন পৰে ?

বোলে নাজানিসে ব্যাসে কলে বোলে বেদৰ শাখা, ব্যাসৰ ভাগৱত চম্ভৱ আগে জলোকা, সূৰ্য্য আগে বন্দী আগম কৰি ব্যাসৰ মন কণ্ঠৰ বিহিনে নাঞ সাগৰে কুবাৰি মন অধিব হ'ল। নাৰদ কণ্ঠৰ ভাগৱত ব'ঠা ধৰি কলে, অজ্ঞান অধিব চো বতাস নিৰ্ম্মল হৈ জৰ চৈতন্ত মায়ী সবাকৈ দেখিলে। এই প্লোক মাতি অৰ্থ কলে। এই মতে আনে, ডাৰা খণ্ডে। প্ৰবৃত্তি, নিবৃত্তি, তিনি প্ৰহৰ বেলি বাদ কৈলে। শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ ‘তকমূল’ প্লোক আনিলে।—এই প্লোক নাতি অৰ্থ দৃঢ়, কলে—প্ৰাণৰ ভোজনে ইন্দ্ৰিয় তুই, বক্ত্ৰিণ জলকাৰে কঢ়ালে শিব নহলে অশোভন। এই মতে চৰ্চ্ছিলত সেৱা কৰিলে ভক্ত গৈ। বোলে বৰাৰ পো, যোবানে এতিয়া ? বোলে বাপ নযাঞ। বোলে দেখো আহিও সেৱা কৈলা, এতিয়াও সেৱ কৈলা, কিয় ? চোট আতা বোলে আগে বি কৰিলো বৰ ভূঞা বিষয় মানি এতিয়া বি কৰিহেঁ। অভয় পাদ পৰজত বিজ্ঞাই

জীৱ কৰি গুৰু মানি। পাছে ছয়োজনা বিদায় কৈ গধূলি
ভৰাৰি ডুবলৈ গল।

মাধৱদেৱৰ শব্দ

পাছ দিনা মাহ, চাউল, জৰা, পুৰা শুৱা পান বস্ত্ৰ
হৰিচে গৈ বস্ত্ৰ লভিছে আহি দিনা চাৰি আছে। আহিনৰ
পূজাৰ সময়ত গৈ বাম বাম গুৰু নিহেহি। প্ৰসাদ
নৈবেদ খোৱাই কটাই বিষ্ণু পূজা কৰাইছে। বোলে
অশ্ব দেৱ নামে ফুল পাভো নিদিবা। বোলে সজ কৰি
ঘোৰা কীৰ্ত্তন ও জাগালে। প্ৰসাদ ভাজি চকতকৈ
আনিলে গুৰু ঠাইলৈ। বোলে বৰাৰ পো, ইয়াক দহো
লাবিব নো হয়। বোলে বাপ সি নহয়। ৰাজাৰ হেজদান
পাত্ৰৰ কি? বোলে কিনো? বোলে বিষ্ণু নৈবেদ হে তাক
আমি কিয় কৰিম? বোলে কালি লাগ পাই গৈ এক
চিত নিচই বিষ্ণুত পূজি প্ৰসাদ আনিছে। এগৃহৰ
জীয়ে বুজাব নপাইলো। বোলে বামানন্দৰ মাক খবানি,
স্নানকৈ লম। পাছে শৌচ শুদ্ধি স্নান গুৰু সেৱকৈ
প্ৰসাদ ছোট আতাকো দিলে। আই, ঠাকুৰ ভকতকো
দি ভোজন কৈলে বিৰলে ছয়োজনা গুৰু আলচি এক দৃষ্টান্ত
কৈছে। এক বুঢ়া বুঢ়ী ছয় অৱণ্যত গৃহ, পুত্ৰ হ'ল।
সি সমস্ত ধৰে বুঢ়া বুঢ়ী বুলি। পাছে ছয়ো আলচি বোলে
আই বোপাই ছয়ো দুইক বোলোঁ। ই লৰা শুনি তেহে
বোল ধৰে। এতেকে বৰাৰ পো, শিশু গুৰু ভাৱ দেখালেহে
ধৰিব আঙুৱা জীএ। সেৱ্য হল গুৰুজন, সেৱকৰ
ভাৱ ললে ছোট আতা। আগে বস্ত্ৰ তিনিটিহে
আছিল, গুৰুজনৰে পূৰে চাৰিপোৱা সেৱকৈ দেখায় সেৱকত।
নিতে কুক কথা শুনে ছয়ো বেলা আহি গৈ। গুৰুজন ভোজন
কৈ একেৰি শোৱে। ছোট আতা আহি বৈ বহি থাকেহি।
গুৰু বোলে বামানন্দৰ মাক, মাধৱ ৰাজৰ আহিলে আমাক

জগাবা। পাছে হৰিপ্রিয়া আশী জগাই গৈ বোলে আঁতা, মাথৰ বান্ধৰ আহি বৈ আছে, উঠা বক। উঠি বোলে আহি জানো মাথৰ বান্ধৰ বুলি তুমি কালিৰ ছৰা, তুমি জানিলা কি কৈ ? এই বুলি যুগুত চুহন কৰিলে।

এদিন গোসানীয়ে বোলে বাহান বাপখন, তাৰা দেখো কালি বেলা ভাটীত গৈ বেগেই আহে, চাউল বা সিজায় নিসিজায় ? অ'ন্তে লবলৈনো কি ? বোলে সোধা যাৰ। পাছ দিনা আহিলত স্মৃথিলে বোলে কালি যে বিয়লা গ'ল, চাউল সিজাব পৰা হ'ল নহ'ল ? বোলে বাপ, নহ'ল। বোলে আমাৰ অভেনো লবলৈ কি বোলা যায় ? বোলে বাপ, তোজা ঠাইত নলৈ ক'তনো লম, যাৰ প্ৰসাদত সেৱাকৈ সংহাৰ তৰিবলৈ আশা কৰিছো ? তেও আমি ভিতৰ চাওঁ। ভিতৰ সোমাই গৈ দেখে একালে পতিলা, এচুকে ভিটি বান্ধি ঘট পাতি আমডালি আৱা সূতা থৈছে। বোলে মাতৃ, এই কি ? বোলে বাপু, তোজা স্মৃথিব নালাগে ; চাইটি ছাৱা চিতা আছে, আবে কিবা পাৰতেহি কাৰণে থৈছোঁ। বোলে ঘৰতে পৰম ব্ৰহ্ম, তাৰা যো বিপ্লু দূৰ কৰিব নপাৰে, এই ভোৰে দূৰ কৰিব, যাৰ দাসী ঘৰ দেউতি ? এই বুলি মৰিয়াই ভাঙ্গি পাচি ভৰি কলা কাউতে উঠালে নি। গুৰু বোলে, আমি কলে নলয়, এতিয়া পাইছে কাজীএ। তেহে স্নানকৈ আহি বোলে মাতৃ পাগ পাত্ৰ দূৰকৈ বস্ত্ৰ ধুই খাবে টেক্স স্নানকৈ উপাসে থাকি চাউল সিজাবা। পাছ দিনা আহি গুৰুজনক সেৱাকৈ ভিতৰে গ'ল। সেই ক্ৰমে আছিল আহি বস্ত্ৰ লভি। পাৰতে শিব দি সেৱা কৈ বোলে বাপু, স্মৃথ্যক কুহলীএ ঢকা দি অগ্নিক জ্বলো ঢকা দি চাকিছিল। তোজাহে চক্ষুৰ পতাল গুচাই দিবা অজ্ঞান দিলা আজি, প্ৰভুৰ মায়াত ভালোহে ব্ৰহ্মাও বিজ্ঞতি, হৰো লৰে, মোৰে মায়া মোকে চাকে। বোলে মোৰ গুৰুজনক

ঘৰ দেউতি
ভাঙ্গি উঠাৰ

কি বুলি জানিছা? বোলে স্বামী বুলি। বোলে তাৰা পূৰ্ণ
ঈশ্বৰবো ঈশ, তুমি লক্ষ্মী। আক মাতা কি বুলি? বোলে
বামানন্দ বাপ বুলি, বা হৰিচন বাপ বুলি। বোলে সামান্ত
লোকবহে ই সমক? বৈকুণ্ঠৰ বস্ত্ৰ আমাৰ গোসাই বুলিবা।
শয়ন কৰা কেনেকৈ? বোলে একে শয্যা পাটি গাকএ।
বোলে ভেনেকৈ কৰা নাযাব, নাভিৰ সমে মাথা ধৈ কৰিবা,
সেৱাকৈ শুবা, ধূলা লৈ উঠিবা, এতিয়া চাউল সিঁজাক গৈ।
হ'ল, ছয়োজনা শুক আনন্দ মুখে ভোজন কৈলে। বসি
মুখশুদ্ধি কৈ বোলে বাপ, আপোনাৰ বাক্যে এসকল ভোজন
কৈলোঁ। শুক-পত্নী অৰ্দ্ধ শৰীৰ আপুনাৰ, আক বোলা নাযাব,
অপৰাধ হুই।

বিক্ৰি প্ৰিয়াক
নাথৰত বিবাহ
দিবলৈ কামনা
আৰু
নাথৰসেৱন
উদ্ভব

এদিন গোসানীএ বোলে বিষ্ণুপ্ৰিয়াক তাৰাতে বিবাহ
দিলোহঁতে, জুখিব কি বোলে। শুক পাছদিনা সন্মিলে বোলে
এখানি বাক্য বুলিব খোজো-কৰা কি নকৰা? বোলে বাপ,
সৰেখানি কৰা যাব, এটিহে ৰাখিব নপাবিম। জীৱৰ কুশলৰ
হেতুহে আপুনাক শুক মনা গৈছে। মায়াময় বিষয়, পশুপক্ষী
শৰীৰতো পায়, আক লাগি আশা-ভাববা কৰা নাই বাপ।
বোলে বৰাৰ পো, গড়বাক্ষি যুজিলে সজ, প্ৰাণৰ সংশয় নাই।
বিনাগড়ে যুজিলে ভয়। বোলে বাপ, গড় বাক্ষি যুজাক একাক
কেজিয় বোলে কোনে? বিনাগড়ে যুজিলেহে যুদ্ধাক। তেহে
মহাপুৰুষ শুক বোলে-কাত বলে বোলা? ব্ৰহ্মা সদাশিৱ
বিনা নিৰ্জ্ঞান গৰ্ভ বাক্য বুলি পাইছে; চেষ্ঠা হেৰাই মৰে
বিশ্ৰুতি হৈ। বোলে বাপ, তোম্বাৰ অভয় হুই চৰণত ধৰি
অৰ্গমোক্ষ নৰকক মানে তুল্য কৰি। মোক্ষকো অভিলাষ
নাহি হ'ব, তোমাৰ চৰণ কেনেকৈ এৰি। নপান্ত ব্ৰহ্মা হৰে দেএ
বাক, হেনজানি নাথ ৰাখা আমাক। এ বাপ, সংসাৰ তিনি
তাপে পুৰি বন্ধকৈ বাগবোতে জুনি, জেষ্ঠা নাপাৰ্ভ; তম্বু কথাযত

পানকৈ পদ খেতহুৱা হাঁয়াত জিৰাওঁ দিনা চাৰি। বিষয় বিষ
বহুিভ নেপেলাৰ ঠেলি। বোলেবি আপোনাৰ অভয়পদ
আশ্ৰয় বলেহে কঞ। তেহে বোলে বৰাৰ পো, আক দিনা
চাৰি আগে লাগ পালোহেঁতে তোমাক, এ আমিও বামানন্দৰ
মাকক বিবাহ' নকবিলোহেঁতে। তেও কৰাইছো বুলি গৃহ
অন্ধকুপত প্ৰাণত্যাগ কৰা নাযায়। হৰমোহনৰ কীৰ্ত্তন
কৰিছিল সেইখিতে ঘোষাত দিছে "মাধব বান্ধৱ দেৱ হৰি কৰা
কৃপা দাসে ক্ষেমা কৰি।" তেনেকৈ বুলিলতো আইমাতৃৰ
আপীক দিবৰ প্ৰবীন চিত। পৰিচৰ্যাখানি কৰাই, কঠ পৰাই
দিএ, গুৰাখানি দিৱাই, বহালৈ মাছ গাখীৰ, শাক, লোন তেল,
জলকীয়া বেদেনাটি দি পঠাই, শয্যাখানিও পৰাই জোকৰাই
যয়। এদিন ছোট আঁতা আপীক ধৰি কন্ধে তুলি বোলে তুমি
গুৰু হুহিত্ৰী, সেৱাৰ বন্দনী, আমাৰহে বনকৰা বুলিনি গুৰুজনৰ
আগত ধলৈগৈ। মহাপুৰুষ গুৰু বোলে, বামানন্দৰ মাক
চোৱাহি। মই কওঁ নপতিৱা, নিগুৰ্ণত গুন দিব খোজা?
তাৰে পৰা নপঠাই আক।

হুজনা আইৰ দুটি হুইত্ৰী। কুষ্টিত নাম, মন্তকল্যা,
কন্নিণী; আএ দিয়া হৰিপ্ৰিয়া, বিষ্ণুপ্ৰিয়া। হৰিপ্ৰিয়া আপীক
হৰি জমাইত দিলে বিহা। সৰু আহৰ ছোট আপী আছে
যৌবন বয়স হৈ, কপে জ্যোতীৰ্ম্ময়, চক্ৰে সূৰ্য্যে বথ বাখে, লক্ষ্মী
পাৰ্ৱতী সম। বসে ভেজে কুটি ঘাই, গৌৰ বৰ্ণ, ত্ৰৈলোক্য
মোহিনী দিবা কন্যা। একদিন দেখি মায়াক শক্তি বোলে
কোন বৰ? দৰ্প চুৰ হে কৰিব লাগে। এই বুলি বোলে
আপী এটি বস্ত্ৰ দে মোক। বোলে আঁতা কি বস্ত্ৰ? বোলে
তোমাৰ ৰূপটি দিয়া বুলি হস্ত পাতিলে। আপীএ আঁতা দিছো
বুলি দিলে। হুই হাতমোহাৰি পেলালে। তাৰেপৰা ঐটো
হত হৈ শুকাই খীলাই গৈ কুমাৰ কুষ্টিত শয্যাতে চলিছে।

বিষ্ণুপ্ৰিয়াৰ স্তব্য

বামদাস
আবিত্য

আক এদিন ঘোষা কীৰ্ত্তন গাইছে। ওভাৰা বৰ্ণব দহনা
পুস্পৰ জাগ উঠিল। শুকজনে বোলে বাপুসৰ, নাম নেবিবা,
জগন্নাথ আহিছে দহনাৰ জাগ উঠিছে। সেই দিনা বামদাস
নাই। পাছ দিনা আহিছে। শুক বোলে কালি নাছিল।
জগন্নাথ আহিছিল, দহনা পুস্পৰ জাগ ওলাইছিল, বোলে বাপ,
মই মহাপাপী, ভাগ্যহীন, দুৰ্ভগীয়া, নাপালে।। ‘স্বপ্নতো
নেদেখে অদ্বয়কৃত্ত লোকে’। ব্রহ্মপুৰাণৰ কথা তুলিলে। সেই
ক্ৰমে আকৌ জাগ উঠিল দহনাৰ। শুক বোলে নাম মোভী
প্ৰভু কালি যি আহিল, অজ্ঞে, আজি একা বামদাসৰ
প্ৰসাদত হে পাইছোঁ সবেও। বোলে পূৰ্বে ত্ৰেতা যুগে
ইন্দ্ৰহায়ে বাজসূয় যজ্ঞে যজি ওৰেবা পুণ্য ক্ষেত্ৰত জগন্নাথ
খাপি সেৱা পূজা ভোগ দি ৰাজ্য, দেহ, ছহিতাকো দি
আছে। নিতে ভোগ নিৰ্ম্মালি পান্ডা দিয়েনি। একদিনা
ভক্তিত বশ্য হৈ পূৰ্ণ জগন্নাথ চৈতন্য হৈ গৈ পাছৰ
পৰা ৰাজ্য ৰাজকথা চৰ্চি আছে, পান্ডা দিছে বুলি
হস্ত পাতি ললে, গহন গধূৰ লাগি গা জাকি বাম মাৰি
লোম থিয় হ’ল চাই উভতি কৃষ্ণ। তেহে খৰ্গ ধৰি
সক গাঁঠিতে ছেদকৈ দস্তব্ৰতে পৰি কান্দি স্তুতি নতি কৰিলে।
পাছে সন্তোষ হৈ বৰ দিলে, হাত পূৰ্ব্ববৰ্ত্ত হ’ল। কটা
হাতে গৈ পাৱত পৰি আছে। নিজ ভৃত্যৰ বস্ত্ৰ, বৰ দিলে,
দহনা পুস্প হ’ল, ‘চিহ্ন ৰ’ল পাঁচ আঙ্গুলিৰ। মহাভক্তৰ অঙ্গ
দেখি সদায়ে নেৰে জগন্নাথে।

দহনাপুস্প
উৎপত্তি

আক মাঘ পুহ মহা সেৱা ধৰি আনি মাজতে জুই ধৰে,
শুকজন বসি থাকে নাম সেৱাকৈ। ভক্তে নাম কীৰ্ত্তন কৰে।
বামদাস আঠে ওজা, প্ৰহ্লাদ চৰিত্ৰ পদ গাইছিল। “হাতে
গলে বান্ধি অগ্নিত পেলাই” এই পদ মাতি প্ৰেমে ধৰি অগ্নিত
জাপ মাৰি লৈল। শুক বোলে ধৰা ধৰা। তুলি ধৰি গৃহলৈ

বামদাস
কীৰ্ত্তন
বৰ্ত্ত

পঠালে। পুৱা বাৰ্তা লোৱাই পানীজলা ছিগিছে বুলি চাই দেখে সজ। কলেহি।

আক একদিনা বাম বাম গুৰু ওজা গাইছিল কংস বধৰ পদ। কুবলয়ৰ দন্ত উভৰা পদ মাতিএ কীৰ্ত্তন ঘৰৰ টুপৰ খুটাটো উপাৰি লৈ ফুৰিলে তিনি পাক। গুৰু বোলে ধৰা ধৰা, প্ৰেমত লৈছে। পাছে ছুজনেহে ধৰি খুৱাইছে।

বাম বাম গুৰু
কীৰ্ত্তনৰ দৰ্শন

আক বাম দাস আতৈএ, বাম বাম গোসাঁএ প্ৰসাদ বিলায়। দেউৰি প্ৰসাদ দিছে, পুণ্ডৰী, গিৰি, দুই ভাইএ প্ৰসাদ নলয়, গালিহে পাবে সুটিয়া, বৰিয়া বুলি। শুনি আছিল আগে মানে, দেখে ৰাজ সভাতে লাজ হয়। তেও শুনি আছে প্ৰসাদ দি; কছু পাতে পানী দ্বৈ, ক্ষুদ্ৰ শৌচৰ চলে ওলাই যায়। ছোট আতা দেখি বোলে গুৰু, কি কৰা? এক ৰাজা ৰাজস্বয় যন্ত্ৰ কৰি অস্ত্ৰে দান দিবৰ বেলি পলাল। তুমিও তেনে কৰা কিয়? নাযাবা, গুচি আহা। বালকে শিলত বজ্ৰমুঠি মাৰে, ভ্ৰভঙ্গ নাই, হাতহে ভাগে। তেহে ব'ল।

আক এক সভাত বাম দাস আতৈএ বিলাইছে। সেই দিনাও প্ৰসাদ নলয়। ঠেহ পাতি ছয়ো উঠিল কঁকালত কাপোৰ বান্ধি। তাৰাও পাচি থৈ যুদ্ধ সাজে হ'ল। ছোট আতা বোলে বৈনাই কি কৰ? ছুও একল তোকে নপাবে, আক আমিও আছোঁহে; বহুচো অথন। বাম দাসে, বামে বামে গৈ গুৰুজনত কলে, বাপ, পুণ্ডৰী দুই ভাই গুণে প্ৰসাদ বিলাব খুৱাবি। বোলে কি বুলি নো নলয়? বোলে আগেই প্ৰসাদ খোজে। বোলে তেনো দিবা তাকে। এদিন দিলে লাজ হৈ নলয়। যেন তাৰ মনে গুৰুজনৰ পাছত দিব নপাই, নিন্দা কৰে। গুৰুজনে সবাতো কয় বোলে যদি আমাৰ ভক্তক মাতা তাক নমাতিবা যদি তাৰা দুইক মাতা আমাক নামাতিবা। এই বুলি নিষেধিলে, সবে ৰাজ্য, এবিলে।

২১ ক

ভাৰ্য্যক

আক বৈয়াত্ৰভ গ্ৰামৰ ভাস্কৰ শুল্ক বৈবাগ্য বিবকত হৈ ফুৰিছিল তীৰ্থ বেবাই। “গোপাল কি গতি কৈলে, কি মতি দিলে” এই গীতৰ ভঞ্জিতা পাই শুল্কজনৰ অৰ্থে বিচাৰি গৈ মহাপুৰুষক শুল্ক বুলি আছে। বেদ, ভাগৱতৰ অৰ্থই হুই হুই বাদ যেন হৈ ভটিয়াই জগন্নাথে যাওঁ বুলি মনে পঢ়িবৰ ইচ্ছাবে বিদায় কৈ গ’ল।

বিধবাব বয়

আক বামদাস আঠৈএ হৰি কীৰ্ত্তন কৰিলে লাক বন্ধাই, বিলাই খাই গ’ল ঘৰাঘৰি। এক ব্ৰাহ্মণৰ বিধৱা স্বপ্ন দেখি শঙ্কৰদেৱত কলেহি, বোলে বাপ, কালি সভাৰ এনে সুন্দৰ ছৱাটি, সূৰ্ণৰ লক হাতে লৈ তাতে বহি আছে, বোলে সকলো জব্য পালে, এই মিঠে চক নিদিলে, এনেকৈ বুলিলে। পিছে শুল্কজনে মতাই আনি বোলে তোমাৰ ত’ত কেনেবাকৈ লাক থাকিল নে? বোলে বাপ নাই। বোলে চুকে কোনে সজকৈ চোৱাগৈচো। গৈ চাই দেখে, এনে চুকত লাক এচক পাতৰ আঁৰত আছে আৰি থৱা। আহি কলেহি বোলে বাপ আছে হয়। বোলে কালি যেনেকৈ মাতিছিল, আজিও সবাজে জান দিয়া। দিলে, সকলো গ’ল। নাম কীৰ্ত্তন কৈলে। শুল্কজনে বোলে লাক কৈ যে নাটে ভাঙ্গি শুবি কৰি সবাকে দিয়া। দিলে। মহাপুৰুষ শুল্ক বোলে কালি যি তোত্ৰা সবে ভোজন কৈলা, প্ৰসাদ, আজিৰ এই একা মহাপ্ৰসাদ।

আক যজ্ঞাধাৰি বিলৰ কাখে সবহ বৈছিল, মাটি মঘুৱা তলি দ। হালোৱা সবে কয় শুল্কজনত, কাণ নকৰে। ছোট আতা শুনি বোলে বিলত যে মাছ মাৰিব খুইছে, কাহানিলৈ? বোলে একাদশীত। পাছে ভিতৰে গৈ আই গোসানীক বোলে মাড় চাইদোনমান চাউল, হুইদোন মাহ, কল, তামোল, যন্ত কৰক। বোলে সবহৰ কাখে মূঢ়া ইকবা নলৰ আছে, নাই? বোলে

বাপ দল। গৈ থুৰাই লালিকৈ থবা। একাদশী হ'ল সাতখান গ্ৰামৰ লোক নামিল বিলত। ছোট আতা মাহ চাউল জোৰাই গ'ল। জাবত ভাটি বেঙ্গা উঠিছে। মূঢ়াত জুই লগাই দিয়ালে, সবেও পুৰাইছে। একো পোহা মাহ, প্ৰসাদ, কল, তামোল দিলে। তাৰা সবে বোলে বাপ, মাহ চাইনে? বোলে নহই, এ জগতগুৰু ক্ৰীষ্ণদেৱদেৱ এই মঘুৱা তলি মাটিখানি পলস হয়। আবে যেন সবেও একোপজালি সৰিহ বাকবানিতে পেলাই দিবা। অ, বোলে বাপ, এপজালি নলাগে হুপজালিও পাৰিম। এই বুলি হাতে হাতে নিমিষতে বাকবানিতে থলে যায়। উদঙ্গ হ'ল মাটি। বোলে হালোৱা সব, এতিয়া কঠিয়া সিঁচি বাই থবা, কালি পশু লৈ পাচলৌ সৰিহ মাৰি নিয়া।

আক একদিনামান কীৰ্ত্তন কৰিছে, মহাবাসৰ দশমৰ পদ গাই। বৃদ্ধ সৰ্ব্বজয় আতৈ প্ৰেমৰসে মজি দেহ পাসৰি মৌনে ভক্তিযোগৰ খেলাত আছে, ক্ষুদ্ৰ শৌচ গ'ল, শ্ৰেষ্ঠা নপালে। কঠৰ তলে বৈ খালে ডোঙা বান্ধি আছে। ভকত উঠি আহে, দেখি নিলগে ডেওদি যায় ফুৰা হয় বুলি। উপহাস কৈ গ'ল সবেও। পাছত গুৰুজনে দেখি বস্ত্ৰ থৈ আতৈক ধৰি তুলিনি স্নান কৰাই কাপৰ কঠ তিয়াই ধুতকৈ চৰিয়াত আটালৈকে ভৰি মচি মাটি পানীএ স্নান কৈলে। ছোট আতা দেখি আশ্চৰ্য্য হৈ বোলে বাপ, দাসী দাসে কৰিলে একা? আপোনাৰ যেন ই বন? বোলে বৰাবপো, সকলো বৰ হবহে খোজে, হৈতেও নপাবে, মধ্যবৰ্ত্তী হৈ পান্দৱলত লাগি বয় আয়াজাতকৈ। বৰে ছোট হব পাইলে সংসাৰ হাত সবকি মাৰিব পাৰি। দেখা সকলো বাম টিকতে গৈ, দেখালত হে বৈছে বৈ। ব্ৰহ্মা হব লক্ষ্মী যি প্ৰসাদ পোৱা নাই ইয়াৰ ছু অন্ত কোনে পাব? হৰি ভকতিৰ বিষম সন্ধি দেখি শুনি ছোট

সৰ্বজয়
আতৈৰ ভক্তি
আৰু পদবোধন
গুৰুবা

আতা নান গোৱা মালা সেৱাত শ্ৰদ্ধা এৰিও গুৰুজনৰ পৰিচৰ্চ্যা কৃত্য সেৱা অহো পুৰুষাৰ্থে কৰিব ধৰিলে।

আক একদিনা ভৰাৰি ডুবৰ পৰা আহে, লালি বৰষুণ। বহিলত বোলে বৰাৰ পো, আজি আমাৰ উপবাস হে। বোলে বাপ, কিয়বা? বোলে শুকান উখান নাই। পাছ দিনা আহি বোলে আই, তুৰুৰিমান ধান উলিয়াই দিয়া যক। দিলেনি। শুকালত চোকা খলাকৈ সিজাই ধনু ধৰি শুকাই উপৰ চাক্ৰে ডুলি ভৰি থৈ বোলে মাতৃ, তোম্ৰা আক ভোজন নকৰিবা, আগে যেনেকৈ কৰিছিল, এতিয়া সেই ক্ৰমে কৰিব। ইয়াক ডাৱৰত উলিয়াব। এতেকে গৃহস্থৰ উপবাস নপৰে।

আক এদিন বোলে বৰাৰ পো, আজিও আমাৰ উপবাস হে। বোলে বাপ, কিয়বা? বোলে খৰিব পৰা ডাৱৰত। সেই বেগে হালোৱা সৱক লৈ ঠাইতে জাৰনি, গছ কাটি ফালি দম কৈ শুকালে। গৃহকৈ চাক্ৰ পাতি চকুৰি ভাৰ ভৰাই থলেনি। হালোৱা সৱক বোলে আগৰ মতে খৰি লুৰি দিব। আক বৰষুণে উলিয়াবা। এতেকে গুৰুজনৰ উপবাস নপৰে। খৰি-ঘৰ, ধুতি ধানৰ আৰ্হি তাৰে পৰা হ'ল।

আক গুৰুজনৰ গাপ লগা আহ চাউলৰ অৱ্বে উদৰ মন্দ হ'ল, বনবৰা, বকৰাক আগে লৈ, গোৰে ব'ঠা ধৰি পোকপৰা সোমাই উত্তৰ শালি ধান আনিছেগৈ। বোলে মাতৃ আৰে সিজাই বানি দিবা, আন সবে আত্ৰ খাব, এতেকে গৃহস্থৰ উদৰ ভেদ নকৰে।

বৰিষ
যুগ্মান

আক এদিন গুৰুজনে স্নান কৰিছে, পাৱত বালি, মাটি ছিটিকি পৰিছে, পদজল বৈ গৈছে, সবেও খচে। ছোট আতা দেখি মনে বোলে যিবস্ত্ৰ মহেশ জটা পাতি ধৰে, বলিয়ে সবংশে সূতল পালে, দেও নপাই, এই বুলি কোৰ দা লৈ বাহ আনি গাত থানি দলজ বৈ গৃহকৈ বেৰি ডাঁৰ দি দিলে।

আক এক ব্ৰাহ্মণ জগন্নাথলৈ গ'ল, ছটকি সোণ লৈ।
পাই এটকিৰ ভোগ লগাই এটকি নিদি আনে। স্বপ্নত
জগন্নাথে বোলে মই অ'ত জব হে, নেথাকোঁ, চৈতন আতা
জগন্নাথ শঙ্কৰতহে থাকোঁ, মই ত'তে দিলেহে পাওঁ। বায়ুণ
হুনাই আহি পালেহি। বোলে শঙ্কৰ কেহেলৈ গ'ল। বোলে
সেই স্নানে গৈছে। বসি হাত পাও ধুইছে বায়ুণে। গৈ
পালে। গুৰু বোলে ক'ব তুমি? দ্বিজৈ স্বপ্ন জগন্নাথৰ
আজ্ঞা কলে। বাক বুলি ঠাইতে (মূল সাচি পতীয়া পুথিৰ
২২ৰ পৰা ২৮ পাতলৈকে পোৱানাই) পা তোমাৰ আমাৰ
আক নাতি এই সব আহিছেও, বৈকুণ্ঠৰ পৰা কেৱল ধৰ্ম ধৰি
আচৰি প্ৰবৰ্ত্তি যাৰও। পাছৰ লোক আমাত তোমাত
পৰমব্ৰহ্ম চতুৰাত (বাট?) হস্তে অনেক পথ হব, ডালপত্ৰ
বাঢ়ি সবে আমাক তোমাক গুৰু দেখাব। আপুনি নাচবে
লোকতহে কয়। শিষ্যোও বচনে কেৱল হব, চিত্তে অশু
দেউ ভজি গুৰু শিষ্যৰ কৰ লৈ, দুয়ো ভূমিৰ সংসাৰে, মৰণ
শৰত পৰি আয়াযাতকৈ গৰ্ভবাস নৰ্ক ভুঞ্জি। আক যি
ধৰিব চাৰি সিদ্ধে একাদশ স্কন্ধত কৈছে নিমিত—

হুহি সুখ কিছু মাত্ৰ আছে জ্ঞানি।

ভকতিক নধৰে হুহিকে তদুজ্জানী ॥

সিটো মধ্যবৰ্ত্তী সব যাইবে অধোগতি।

কোটি কোটি কল্পত নেৰাই মৰণ উৎপত্তি ॥”

এতেকে বৰাৰ পো, ষিধাৰ, বিভিচাৰ, ভকত জোহ,
অনেক কোটিৰ মাজত কংচিত সাৰিব। বোলে বাপ, এই শুদ্ধ
মত ধৰ্ম্মনো পৃথিবীত সম্পূৰ্ণে কত দিন বহিব? বোলে
বৰাৰ পো, ছকুৰিবৰ্ষ। বোলে বাপ, বৈকুণ্ঠৰ বস্ত্ৰ
আনি অনেক অৰণ্য কাটি বাদকৈ বখা গৈছে। ছকুৰি
বৰ্ষ দহো এক পুৰুষবহে, কি জীৱ সাৰিব? বোলে অনুৰূপে

জলহ মলহকৈ আকঁ ছয়কুৰি থাকিব পোতু অংশে। এ বাপ কোবে কটা বগৰা জীৱ আক কিছু হলে সাৰে। তেহে বোলে কলাকটাত যেতিয়া খাব ধান বব তাৰে পৰা খেলপ জ্বেলপ হব। যি ধাৰ, ঘাট ভগা, নাঞভগা। টানমুঠে বঠা বাবৰ মূৰে বা পাৰ হয়। পাছে ঠাই খৰাক, হাবি, কষ্ট, দুখ, তেল টেঙ্গাবো ঠেক পায়। জ্বৰে খৰে ধৰি মাৰে। কিন্তু যুবা বৃদ্ধ ছয়কুৰি ভক্ত চলিল। ছোট আতাৰ মাতৃ, সৰ্বজয় আতৈও চলিল। দশা কৰ্ম কৰি সবেও আলটি গুৰু ভক্ত ছমাহ বহি নাৱে ভাটিয়াল। গৈ চকীয়া মাজীত বাৰ্তা পুছি গৈ জানে সোমাল গুৰু ভক্তে সমে। পাছত খান চাৰি নাঞ গৌছিল, ভূনপাই গ'ল ভটিয়াই। ছোট আতাৰ নাঞ গৈছিল, চকুদেখাতে কাপৰ বাউলি দিলে, আহিল উজাই। সি কেঘৰ গৈ চপৰাতে বৈ বহিল, মাটি, পানী, মাছ খৰি চল পাই, ভূপায়ো পাছত নাহিল আক। তাতে চপৰা চৌধাৰী হ'ল পৰজনাৰ। গৈছে উজাই ধাৰ নিমিত্তে যাবই মূৰাৰে।

গৈ জ্ঞানত কুৰি ববাৰি দেই নাৱত পৰিছে। দেখি গুৰুজনে বুলিলে, ববাৰ পো, নাঞ বৈ ভকতে উঠি চকচো মাটি খাবে পানীএ, মাছে সজ যেন দেখোঁ। উঠি গৈ চাই সজ দেখি কলেহি। ভক্তে সমে গ'ল। উঠি গৈ এজোপা বাৰ পাৰলি বৃদ্ধ আছে, তাৰ সমীপে বহিছন্ত। পাছতে অনেক চড়াই বাহা ই লাদি বগাকৈ থৈছে। আক ভাটি ফালে চমাব, হিৰা আছিল সেই নিমিত্তে চুনপোৰা বোলে। প্ৰথমে কোৰ চাৱ মাৰি বিৰিণা জোপ উতাৰি এচক চুন ওলাল, পোৰা শামুক। আক কৃষ্ণদেউ কল্লিণী সৈতে অহাত কুণ্ডিলতে গুৱা ভোজন কৰাত টেমিৰ চুন পৰিছে এতেকে চুন পৰা। এই চাৰি অবগুএ নাম। ববিৰ নাম পালেংদি। গৃহ বাৰী কৰিবলৈ হাবি খাগৰি কাটিছে সবে ভক্তে।

চপৰা চৌধাৰী

চুনপোৰা
পালেংদি

এডিয়া ঠাকুৰ আতাৰ চৰিত্ৰ বংশাৱলী

প্ৰথমে ঈশ্বৰ অৱতাৰ হ'ব হিবথাক বধি, পৃথিৱী উদ্ধাৰি
শৃঙ্গাৰ কৰিলে বজ্জ চলাত, পুত্ৰ হ'ল নৰক। তানে পুত্ৰ ভগদত্ত,
তানে পুত্ৰ সিধিৰ, তানে পুত্ৰ বিধিৰ, তানে পুত্ৰ চপাহ'। তানে
তনয় সুবাহু, তানে সূত মিহিৰ, তানে বেটা শশধৰ, তানে
নন্দন যশধৰ, তানে পুত্ৰ ৰূপধৰ, তানে সূত সগৰ, তানে পুত্ৰ
ধৰম, তানে সন্ততি ভৱানন্দ পিতৃ দত্ত নাম। আতাৰ পুত্ৰ চাৰি;
পৰ্ম্মানন্দ, তানে পুত্ৰ হৰিগতি ঠাকুৰ, তানে বেটা দামোদৰ
তানে সূত হৰিচন্দ্ৰ, তানে নন্দন বজ্জৰাম ঠাকুৰ, তানে গৰ্ভে
পুমা ঠাকুৰ, তানে অনুজ কামদত্ত মনোৰাত জগতানন্দৰ পুত্ৰ
অনন্ত ৰাম, তানে বেটা বেথাবাম, তানে সূত অনন্ত।
শিৱানন্দৰ পুত্ৰ কৃষ্ণৰাম ঠাকুৰ। তানে বেটা হৰাম ঠাকুৰ, তানে
সূত কানু ঠাকুৰ, তানে নন্দন বনমালী ঠাকুৰ, তানে সনাতন
ঠাকুৰ, তানে বীৰ্য্যো দয়া ঠাকুৰ, তানে গৰ্ভে বভিকান্ত,
হৰিকান্ত। ৰামাই-ঠাকুৰ পুত্ৰ কুমা ঠাকুৰ, তানে বেটা লক্ষণ
ঠাকুৰ, তানে সূত বল্লভঠাকুৰ।

ঠাকুৰ আতাৰ
জন্মকথা

গুৱাহাটীৰ উত্তৰ পাৰে দুই পৰ্ব্বতৰ মাজে, মালৌ বোলে।
তাতে ঠাকুৰ আতাৰ জন্মভূমি। পাঁচ বৰ্ষৰে পৰা সমনীয়া
শিশু সবেৰে বালিৰে খুলাই গক চৰাতো। শ্ৰীতিৰ্কে ফুলে জলে
হৰিকহে পুজে। উমলাতো বৃন্দাবনৰ খেলাহে কৰে। গহন
গম্ভীৰ থিৰ স্বভাৱ শাস্ত। চোপ, ভটা, ঘিলা, চোৰ, ডুগ,
ছুৱাৰ, পচি, বাঘ, ছাগ অনেক ক্ৰিয়া কৰে। কেহো হয়
গোপী, কতো কৃষ্ণ, কতো বালক। এই মতে বৃন্দাবনৰ খেলাহে
কৰে। পছলি যুবে এজোপ বৰ আহত আছে। তাৰ তলে
ক্ৰিয়াৰ থান যত লৰাৰ। সবে শিশু বোলা বুলি কৰে, খনো
খইলে শলে মলে, কেহো বোলে কাঠৈ পালকে, কতো বোলে

বৰভুই

দৰিকে বান্ধনে, কতো বউএ ঔএ, কতো কয় চুকা মাগুৰে, ঢেকোয়া মোৱা, বাবৰি বটিয়া, শেষত ঠাকুৰ আতা বোলে খলিহা বেহাৰে। এই মতে বাল্য ক্ৰিয়া এৰি যৌবন যৌব বৰ্ষ হ'ল। আয়ুষৰ প্ৰমাণে পিতৃ চলিল। ক্ৰিয়া কৰ্ম আচৰি কৃষি, দাসী দাস, গো, মহ, পালি পাচি কৰাইছে। গুৱাহাটীৰ নামে বৰভুই বোলে, তাতে পিতাকে একুৰি ৰূপ লগাইছিল। তাকে আতা আহি গৈ সাধি থাকে। একবাৰ যাওঁতে সুধিলে বোলে আমাৰ যি ঠাই, ঠেক। পানীগতিয়া, ধান চাউল কঠা কষ্টে। অ'লকে আহিব খোজো, কি বোল? সি বোলে অহা যক। পৰা খনি মাটিএ গাতিএ চেপ্টা কৰা যাব। আহি আতা লোক দেখাই যাব নপাৰে দিনত, চকীও ৰাজেও দেৰে। চৈধে প্ৰাণী, গো, মহে—ঘৰোৱা চহকী। গৃহে বৰ নাঞ আছিল, তাতে ভৰা দি গৰু যতৰি পৰ্য্যন্তে ভৰা দি খুড়াক চতন আতৈ গুৰিত, আতা আগে হৈ নিশা মেলি দিলে। ভাদ্ৰ মহা প্ৰচণ্ড ব্ৰহ্মপুত্ৰ জল। আন্ধাৰ লাহ দখিনে বিলাহৰ উতৰে। সিরনিহে হুই নাঞ মাৰে। তকিব নুৱাইলে, লাহত সুমাই ঘূৰি ঘূৰাই পুজা বহাদি বহালেনি। গৰু, মানুহ, বস্তু সবে মাৰ গ'ল। আতা তলতে তিনিপাক দি মাথাটি ওলালহি। চতন আতৈৰ হাতে ব'ঠা আছিল, তাকে দিলে, ধৈলে ছয়ো। মেলা পাকে ঘূৰি ঘূৰি পুৱতিয়া দখিনে চাপিল না। কতো বেলি সুস্থ হৈ শ্ৰেষ্ঠা পাই চায় কটিতে কষ্টা নাই। ছয়ো পানীয়ে গৈছে গৰা তলে। ঘাট এটা পাই বৈ আছে এনাভি জলত। গ্ৰামৰ বুঢ়ী এটি আহে পানীলৈ। দেখি বোলে সুন্দৰ পুৰুষ হ'জন দেখো পানীতে, উঠা নাই কিয়? পাছে বুঢ়ীত সকলো বৃত্তান্ত কলে। এনে অৱস্থা হৈ বিবন্ধে পৰি আছে।। গুনি বুঢ়ী হুহকি গৈ একুচি পিন্ধি উপৰিয়ান খানি ছছিটিকৈ পেলাই দিলে।

তাকে পিছি উঠি বুঢ়ীতে বাৰ্তা শুধিলে, কি গাঞি বুলি। বৰভূই বোলে। তেনো সুকাই আছেনে? বোলে সেই ৰিতে মেলত বহিছে। আতাৰ কন্ধে বঠা, চতন আঠৈ আগত গৈ ঠিয় হ'ল। দেখি মেলুৱাএ শুধিলে, স্নানৰ পুৰুষ ছুজন কৰ? বস্ত্ৰ কাৰন কি হ'ল? পাছে আতা সকলো খানি বৃত্তান্ত কলে। কৈ বোলে এঞে একুৰি ৰূপ দিব লাগে। পূৰ্বেও আৰ আলসেহে আমাৰ এনে অৱস্থা হ'ল। এতিয়া সৰ্বস্বান্ত হ'লু। পাছে সকলো বোলে ৰূপ কুৰি তই দেহে। সি বোলে কিছূ নাই দিবলৈ, অষ্টোন্ধে পৈল। ঠাকুৰ আতা বোলে দহোটা এৰিলোঁ, দহোটাকে দে উপা। চতন আতএ বোলে অপা, কি কৰ এতিয়া? মৰা ভগাত জো এৰিবৰ কাল। আতা বোলে মৰা হৰোৱাতোৰ কত পাম? সেই লগে হৰাল জানিবা। পাছে সি গোট দৰিদ্ৰ, দহোটা দিবলৈইও কাউৰহে কৰে। আতা বোলে পাঁচোটাকে দে। সি নাই বুলি কাকুতিহে কৰে, জাতে দৰিদ্ৰ অৰ্থম হুশিত। আতা বোলে তাকো এৰিলোঁ এজুৰি লোটা, বাটি, টৌ দে, দুইক দুসাজি কাপৰ দে, দুসক্কা ভোজন কৰাই পাৰকৈ থক। পাছে মেলৰ মানুহে তাক হেচি হেৰাই ধৰিলে, বোলে যা যা দেগৈ। পাছে সি গৃহে নি ভোজন কৰাই, দি, পাৰকৈ থৈ আহিলগৈ। আতাৰ কন্ধে বঠা খানি, চতন আগে গৈছে। ডিঙ্গা নগৰ সমীপে পেহীএক এজনী আছে, তালকে গৈ গধূলি গৃহ পালে। নিশা বৈ এসাজ ভোজন কৰিলে। পুৱা পেহীএক বিলৰ ঘাটে গ'ল। তাক এজনীএ শুধিলে, বোলে কালি ক'ৰ মানুহ বৈছেহি সেই ছটা? বোলে মোৰে জাই ভতিজা হয়। সজ সম্পদত বিচাৰি সোধোতা নাই, এতিয়া মানি এটাইবোৰ মাৰি ছুখত খাবলৈ পাইছেহি। আতা নাম ঘাটে হাত পাও ধুবলৈ গৈ শুনিলে। আহি খুৰাকত কলেহি, বোলে এই অখন

ডিক্কাৰগৰ
হালধাগাঁও

হুসাজো নৌ দিএ, এতিয়াই হুগুৰ্ণ বতিব ধৰিলে। এইব এখেত
নখাওঁ, নখাকোঁ ব'লা যাওঁ, বুলি গ'ল। গৈ ডিক্কা নগৰৰ
উত্তৰে হালধা গ্ৰাম, তাতে এঘৰি কলিতা মানুহ, তেওঁতে
কৈ বাৰীতে এটি পজা কৰি পৰলা হাট নিকটে, তালকে
গ'ল। গৈ হাট পাই বুঢ়ী পসারী গুৰিতে বল। আতাব
শ্ৰী, শক্তি সুন্দৰ দেখি স্থখিলে, বোলে বাপু, তোমাক কি
লাগে ? আতা বোলে আমাৰ কিছু নাই, দিলে সব লাগে।
বুঢ়ীএ ভোজন সম্ভাৰ সমগ্ৰে দিলে, আছিল। পাছত বুঢ়ীএ
এই প্ৰমাণ পালে বহু খৰ্চা লাভ হ'ল। ভোজন কৰি আকৌ
গ'ল পসারলকে। বুঢ়ীএ বোলে বাপু, তুমি আনৰ পহাৰে
নাঙ্গাবা, যি লাগে আমি দিম। আলকে আহি গৈ থাকিবা।
তাৰ বিস্তৰ পান বেহা কৰে। বুঢ়ীৰ এপাচি পান আছে।
বুঢ়ীএ বোলে বাপু, খানেক থাকা, ঘৰতে আহো মই।
তেনেতে গোপাল কোষৰ তিনি কুৰি খৰিভাৰী আহে। সি
হজুৱা, হুই চাৰি দৰাৰ পান খোজে। সমাএ নিদিএ গুছি
ভাজি, তাৰ নাটে কৰি গুছিকে নিবলৈ। পাছে আতা ভাজি
হুই চাৰি পাতকৈ দিলে। বেগত নিলে পাচিকে। বুঢ়ীএ
বাটৰে পৰা চাই আহে। দেগে পান পাচিত নাই। বোলে
বাপু, পান কি হ'ল ? বোলে বিকিলোঁ। একে তিলে দেখো
নিলে ? কেনেকৈ বেচিলা ? বোলে তহঁতে গুছি ভাজি
নিদিয়া, তাৰ নাই কৰি, ভাজি দিলোঁ, নিলে। বুঢ়ীএ বোলে
বাপু বুঢ়া হলো পানকে বেচি, এনে বুদ্ধি নঙ্গানোনে।
ভোজনৰ সমগ্ৰ দি পঠালে। আতা আনি ভোজনকৈ বহিল।
আক সেই দেশত সবেও পান বেহা কৰে। সেই বুঢ়ীৰে
আতা চাৰি পোন কৰি ধাৰে লৈ গ'ল সমাই লগত। গৈ
কূপাজাৰ গাওঁ পাই। আন সব সবহীয়া ধনী সোমাই গ'ল।
আতাৰ চাৰি পোন কৰি। মুখৰ ঘৰিতে জুপিচাৰেক পান

কূপাজাৰগাঁও

আছে, তাতে সোমাল। তাৰ মৰদ নাই, জীটে তাঁত বৈ আছে। দেখি বোলে ক'ব লোক, কি লাগে? বোলে আমাক চাৰি পোন কৰিত পান লাগিল। বোলে আমাৰ পাৰোঁতা নাই, যদি আপুনিএ পাৰি নিয়ে তেহে। বোলে মৈটা, পান খাজ, ভোমাল দেখাই দিব্বক, সবে দিলে। আতা উঠি পান মূৰীয়া-মূৰি চিন্তি সলসলীয়া কৈ বাকি নিছে। তেনেতে গিৰি পালেহি। বোলে কোনে পান পাৰে? কলৈ, সি চাইগৈ, দেখে, বোলে আমি গিৰিও এনেকৈ নপাৰোঁ। নেকি, সজলোক জন একা? আতা নামি পান বাকিলেহি। কৰিবো দিলে, সক খুৰা এনেকৈও দিলে। দি বোলে তোমাক যি পান লাগে, অৰে নি থাকিবা। আতা লৈ লাঠিৰ আগতে পান আছিল, তাকেহে ভাৰ কান্ধে লৈছে। পাই ভজাই গুছিয়াই বিকিলে, মূলে ছলে আঠ পোন পালে। তাৰে চাৰি পোন সৃজিবলৈ নিলে। বুৰীএ নললে। পান বেহাতে হাতে কিছু টকা হ'ল, তাক এৰিলে। কৰি খেদিবলৈ ধৰিলে। কতোদিনা আতা জিকি পায় ভালে থানি। কতো দিনা একৰাও নথাকে, নিএ। একদিনা আতা চাই টকা পালে জিকি। চলাথানে ভৰি লৈ আহিল। গধূলি খুৰাকেৰে আলচ কৰিলে বোলে খুৰা, ই-বৃত্তি সজ নহই, মিছা, হোচা দন্দবাদ, হতাহতি কত, নগলেও নেৰে সজালৰ জিকি আনিছোঁ। কালৈ তুমি গৈ দাৰি হুকি দি লাঠিৰ হনা মাৰি কৰি চলা, কাঢ়ি লৈ আহিবা, এতেকে জুৰাৰে আক। পাছ দিনা সেই মতে পথৰে পৰা গালি পাৰি লাঠি হান মাৰি কৰি চলা লৈ আহিল। আতা লৰ মাইলে। তাকো এৰিলে আক। পাছে চতন আঠৈএ বোলে বাপু, তোমালৈ এটি কন্যা আনো। আতা বোলে খুৰা, তোমালকে আনো। বোলে বুপা, সৰে গুচিল, এতিয়া নকৰাওঁ আক। আতা বোলে খুৰা, তোমাৰ

আতাৰ বিবাহ

হলে খুব বুলি সবে খানি আমি খুজি খাব লবলৈ সজ।
বোহাৰীটি হলে তোহা খোজা-মেলা অচল। সজ কলিতা
চাই আতালৈ এটি কহা বিবাহ কৰাই আনিলে। বৰ কলিতা
যি ঘৰৰ আশ্রয়ত, বাৰীত আছে তাৰে ছহিত্ৰীটি আছে। মহা
গহীন, গম্ভীৰ, ধীৰ, শাস্ত, দিব্য সুন্দৰী,—সৰ্ব্ব-সুন্দৰী। তেওঁ
আতাৰ পৰিচৰ্যা সেৱাখানি কৰিছিল আগতে। মচা, সৰা,
মঁহি, খৰি, পানী শাক কুটা-বছা বস্তু খুই-জুই পাত পৰ্যাস্ত, থিত
লবৰে পৰা। এদিন মাকত কলে বোলে পিতাত কৰা আমাক
আৰাতে বিয়া দি থব। পাছে পিতা মাকে আলচি আতাতে
কুটা গছা নখৰাটক সম্প্ৰদান কৈ আতাতে সাদৰে বিবাহ
দিলে।

ভবানন্দ

আক এজনৰ নাম ভবানন্দ, আতাবো নাম সেই, পিতৃদত্ত।
দুও সখি কৰিছে। তাৰে এমহা কৰি দিবলৈ এটি ছাগ আনি
পাট গোহালি দিলে, অনেক ছাগ হ'ল। তাৰে বিকিও কিছু
পালে, আছেও। পাছে এদিন তেওঁ ধৰিলে বোলে সখি, ছাগ
যে আনিলা, কি কৈলা? আতা বোলে তোমাৰ কৰি মহা লৰা,
কি ছাগৰ কথা কোৱা? বোলে এতিয়া কৰি দিলে লম কিয়
যি মোৰ অনেক ছাগ হৈছে। ছয়োবো তাতে দন্দ লাগিল।
বোলে কাইলৈ মেল নিম, যাকে দিয়ে তাৰে হব। এই বোলা
কৰা কৈ আহিল। ভোজনকৈ গধূলি জুৰত বহি খুৰাকত কলে
দন্দ মেলৰ কথা। তুমি চোন তেওঁ হৈ উত্তৰ কৰা। পাছে
দুও উত্তৰ পাতৰ কৰি আতাক ঘটালে। বোলে বপা, লোকে
আমাক ৰখা বন্ধা বেচহে দিয়াব। বোলে খুৰা, মই তেনে শুই
থাকিম। তুমি, আহিলে এই বুলি কৰা। সেই মতে আছে।
পালেহি, বোলে খুৰা সখি কলৈ গ'ল? মই মানুহ আনিছোঁ।
বোলে বোপা, তোমাৰে হেনো কিবা লাগি, ভাতো নখাই
পৰিছে আছেহি। বোলে সখি আহিলে কৰা, বেলাই ছাগৰ

পৰা মই মিঞা ভাঙ্গিব নোৱাৰিলোঁ, নিব। কতো যুথ ভেদে কয় খুৱন খুৱন সস্তোৰাকৈ দিছে। বোলে কালিনো দন্দ কৰে কিয়, এনেয়ে কয়? খুৱা, মইভেনে এৰিলোঁ, সখিকহে লাগে। বেলাই ছাগ কৰি সবাকৈ এৰি গ'ল।

আক নাৰ বেহা ধৰিলে। কালিৰাম, ধৰম, ৰামধন, ভৱানন্দ, বঙ্গ আতা, বাকলি পো ৰাম সৈতে সাতজনৈ বেহা বনিজ কৰে চাইও দাৰে। বজা দানহাট মাৰি গোপাল কোৱঁৰ বুলি কৈ ফুৰে। বস্তি চকীদাৰে নাঞ তলচালত বোলে মই ৰাজ্যৰ জামাতা। পাছে দুফে শঠে ধল দিলে কোৱঁৰত, বোলে এটা সদাগৰে দান হাট ফাট মাৰি বেহা কৰে, নাহে, একো নিদিএ। তেহে দুই সেৱা দিলে আনিবলৈ। গৈ পাই, বোলে ৰাজ আজ্ঞা, তুমি যাব লাগে। আতা তাহাতক খুৱন বুৱন কৈ পঠালে। বোলে কাইলৈ যাম মই, বুলি। পাহ দিনা দুখন ভাৰ লৈ গ'ল, দুই দুতে ভেটালে। চৰাত দেখি কোৱঁৰে বোলে চাপি আহক। গৈ বহি ভাৰে ভেটিএ বোলে কিয়বা মতাইছে? বোলে তুমি হুচু চাৰিও ছৱাবে বেহা কৰা, অচম, গাৰো, ভোট, বজাল, দান হাটিল মাৰি আমাৰ কথা কৈ, দহোঁ আলুকে নাহা? কিয়? তাতে অনাইছোঁ। পাছে আতা শ্লোক মাতি সংস্কৃততে কলে। বোলে চৰ্চি কোৱাচোন। আতা বোলে দৃষ্টান্তহে বুজাব পাৰোঁ। এক লোকে কিনি এবাহ ছাগলিএ বৰ হাৰি চৰাই এক দেশলৈ। তাৰে এটি ছাগল পলাই, ভু হৰাইছে, ব'ল জজলে। পাহত পাই বাঘে, ভালুকে, ঘোজে, মহে, বৰা, হস্তী বেবী ধৰি খাব খোজে। ছাগে ভয়ত অত্ৰাহি হৈ বোলে মই সিংহৰ মাহীমাক, নাখাবিহঁক। সবে বনচৰে শুনি বোলে যদিহে সিংহ ৰাজ্যৰ মাক আমাক দহোঁ বছৰ দান কৰব পশুটো একদাবই পাৰে। বোলে সিংহৰ হে মাক হৰা, আমাক কৈ এবাব পাৰিবি?

বোলে কিয়, মোৰ বেটাত মই যেই বোলে। সেই। তেহে
সবে মিলি ঘাঁহ যোগাই হস্তীৰ কন্ধে লৈ ফুৰাইছে। এক বৰ্ষৰ
অন্তে যুগেন্দ্ৰ পালেহি। শুনি নেল, কেকটুৱাৰ পৰা হস্তীলৈ
ছাগ আগকৈ পালেগৈ। দেখিএ সিংহই স্মৃধিলে, বোলে
তই কোন? বোলে মহাবাজ, মোকে ছাগ বোলে। মহা
আপদ শঙ্কটত তোমাৰ নাম ক'লত আৰা সবে কৰ এবাবলৈ
কন্ধে বৈ আহাৰ দিছে। এতিয়া যেই কৰে তোভ্ৰা সেই।
তেহে সিংহে সম্ভাষ হৈ বোলে মোৰ যশ কৈ তোৰ প্ৰাণ ৰক্ষা
পালে এই যুধৰ পশু এৰিলে। যাগৈ-ইক, এই বুলি পঠালে।
এতিয়া মইও তোভ্ৰাৰ যশ, গুণ, শীল, মহিমা কৈ চকৌ, হাট,
ফাটেন্দ্ৰকা হৈ ফুৰোঁ। এতিয়া যেই কৰে তাকে কৰক।
এই ক্ৰমে ক'লত কোৱাৰ পৰম সম্ভাষ হৈ বোলে মইও সবে
এৰিলোঁ, আতাৰ তেজ শক্তি ধৰি। তোভ্ৰাই আমাৰ নাম কৈ
চাৰিও দ্বাৰে ফুৰাটৈ, বছৰ উদানে আহি যাবা, সম্ভাষা, দৰশন
হম; যকগৈ।

চৈতন্তপত্নী
লোক

আক সেই দেশত সকলো গুৰু পতিকা শিখা লয় সোহল
নমীয়া চৈতনৰ। এঘৰ কৰ্ম্মত আতাক ধৰিলে গঞা, বোলে
তুমি ডোৰ কপিঙ্গ নাই, নধাঞ তোমাৰে। আতা বোলে
আমি নধবাটকএ মনেৰে ভাবিছোঁ, লম পশু মানলৈ। এই
বুলি আহি গুৱাপান আনিবলৈ গ'ল হাটে। তেনেতে এজন
দ্বিধ্য পুৰুষ আহিল। আইএ তাঁত বৈছিল। বোলে ক'ৰ
লোক কলুবা যায়? বোলে হৰিজী, হৰিপো, লবানো কলৈ
গ'ল? আইএ বোলে তাৰাও নাই, গৈছে; যাবানে বহা
যায়? বোলে তাৰাক লাগ পাইহে যাম। আইএ আসন
দিলে, বহিল। তেনেতে আতা পালেহি। পাইএ আইত
স্মৃধিলে বোলে গহন পুৰুষ জন দেখোঁ, ক'ৰ? বোলে নিচিনোঁ;
তোভ্ৰাকে লগ পাবলৈ আছেহি দহোঁ। পাছে আতা গ'ল

ওচৰলৈ। তাৰা স্মিলে, তোত্ৰা কলৈ গৈছিল? আতা বোলে এই দেশত সকলো গুৰু পতিকা হয়। আমিও এঠাইত হব খুইছোঁ, নহলেও বাইজে বাচে। তাতে হাতে গুৰা পান বিচাৰি গৈছিলোঁ। তাৰা বোলে তুমি ক'লকো মন নিদিবা, নাযাবা, তোত্ৰা মহা বিশিষ্ট সম্পূৰ্ণ গুৰু অচিৰ কালে পাবা। সেই বাক্যে মন্ত গজক অঙ্কুশে বাহুতাদি ব'ল মন। আতা বোলে তোত্ৰা আমাক এনে হিত জ্ঞান উপদেশ দিয়া গ'ল, মই কি দিম? তোত্ৰা আত খানেক বহা যক, মই হাতে এখানি বস্ত্ৰ আনোঁগৈ। এই বুলি চাৰি পোন কৰি লৈছে। তাৰা বোলে আমাৰো এই চাৰি পোন নিয়া যক। নি আঠপোনৰ ছুখানি যোটাগমচা পাই লৈ আহিল। পাই এখনি কাটি দি সেৱা কৈলে। পাছে তাৰাও আতাক স্নেহ আদৰ কৈ ইখানি দিলে। বোলে এতিয়া আমি বিদায় হে, যাঞ। কতো মুখ ভেদে কয় ৰাখি ভোজন কৰাই পুৱাহে পঠাইছে। আতা গৈ চক্ষু দেখালকে আগ বঢ়াই ধলে নি। থৈ পাৱতে শিৰ দি চাই দেখে, নাই। আশ্চৰ্য্য বিস্ময় হৈ বোলে এৰা ঈশ্বৰহে, মনুষ্যৰ এনে কাৰ্য্য নহয়।

তেহে আতা ডিঙ্গা নগৰ পৰা নামা নগৰলৈ গৈ মাটি কিনি গৃহ বাৰী কৈ সৰিহ বেহা কৰিছে। বুৰী লুইন্তে সোমাই গৈ সৰিহ জোখাই লৈ কৰি গনি দিলে গৃহতক। সি গিৰিএ লেখি চাৰি কান বঢ়ালে ভুলি। আতা বোলে দেহঁক তাৰ কৰি নলাগে আমাক। ভাগী সবে বোলে গৃহতে দিছে আমি এৰোঁ। কিয়? ভৰাই লৈ আহিল। উজাই আহে এঘৰা খাগৰিত খোচ খাই চৈ ছুও ভৰপ ফুটি একৰি একৰি কৈ পড়িছে। আতা কুনি বোলে কি পৰে হৈক চোৱা চোৱাহকচোন। চাই দেখে কৰি পৰিছে। বাম তুলি চাই গনি, চাৰিও কাওন পৈল। আতা বোলে আমি তেতিয়াই কঞ, লোকৰ কৰি আনিবই নলাগিল।

ৰামানন্দ

গঢ়াগ্ৰাম

আহি লুইত ওলাইছেহি। সন্টৰা গ্ৰামৰ ঘাটেবৈ সন্ধ্যা তৰ্পণ কৰিছে, মধ্যাহ্ন বেলা সূৰ্য্য নমি অৰ্ঘজল চলু চলু দিছে। সেই সময়তে ভাস্কৰ গুৰু বৈ শৌচ শুধি হৈ বামলৈ জল চটিআইছে।

ভাস্কৰগুৰু

দেখি ঠাকুৰ আতা বোলে বালাত পানী কিয় দিছা? বোলে ধুৱাহটা গ্ৰামে কল পুলি দুটা কই আহিছোঁ, তাতে দিছোঁ। বোলে অ'ত দিলে ত'ত পাব জীবনে, মাহেকৰ পথ? ভাস্কৰ আতা বোলে সূৰ্য্য দহো এক লক্ষৰ উৰ্দ্ধ, অ'ত দিলে ত'ত নেপাবনে, তুমি যে দিছা? তেহে বুৰ মাৰি উঠি বস্ত্ৰ স্নমৰি বাম বুলি জল পান কৈলে। কৰি গ'ল আতাৰ নিকটে। বোলে তোত্ৰা শূদ্ৰ নহয়? বোলে হঞ। হোৱা যে এই বোৰ কি কৰা তপ জপ? কলি যুগত পাতকীৰ কৰ্ম্ম আছে শুনি মৰিছিলে। কলিকালে হৰিনাম বিনে ধৰ্ম্মৰ তিনি চৰণ ভাঙ্গিলে। যত ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম হৰি নামত শৰণ পশি ৰৈছে। 'ৰাম নাম যিটো লয়, সবে ধৰ্ম্ম তাৰে হয়। কৰিলে কলি সৰ্ব্ব ধৰ্ম্মকে ছুৰিত। ভৈল একাকাৰ সবে পাতকেসে চিত্ত।' এতেকে শূদ্ৰৰ তন্ত্ৰ মন্ত্ৰ ক'ত আছে? আমি ব্ৰাহ্মণৰ নেদেখা জাপ্ৰাই বুৰটা প্ৰাই গ্ৰাহ। তুমি কি কৰা সন্ধ্যা তৰ্পণ? সি তিনি যুগতে গ'ল। এক শৰণ ৰাম নাম বিনে জীৱে সংসাৰ পাৰ নপায় কলিত। আতা বোলে কোনেনো গুচাই কয় আক? ভাস্কৰে বোলে ধুৱাহটা গ্ৰামে শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ নামে পূৰ্ণ ঈশ্বৰ অৱতাৰ হৈছে, তাৰাএ সবাকে গুচাই শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কলিযুগত সাৰ কৰিছে। বোলে তুমি নো ক'ৰ পৰা আহা? বোলে তাৰাৰ ত'ৰে পৰা আহোঁ। বোলে তাৰা যে তেনে হৰি অৱতাৰ তুমি নো এৰি আহিলা কিয়? বোলে তাৰাৰ মায়াএ মুহিলে মোক, চক্ষুৰ পটালে অজ্ঞান আন্ধাৰে। তাৰাতে প্ৰাৰ্থনা কৈ বিদায় কৈ জগন্নাথে যাওঁ। বোলে মোকো নিয়া যক। বোলে তোত্ৰা মাতা জগন্নাথ মহাপুৰুষ গুৰু ত'লকে উজাই যকগৈ। বোলে

কতদিনে পায়গৈ ? বোলে এপুৰা চাউল, এপোৱা লোন, এপোৱা তৈল, আদপোৱা খাব খৰ্চা কৈ উজাই পায়গৈ। আতা বোলে এনে পূৰ্ণ গুৰুৰ বাৰ্তা, জ্ঞান অজ্ঞান দিলা মোক, এই বুলি আদ টকি দি নমি পঠালে, বাৰ্তা পাএ হালধা গ্ৰামলৈ মনে খেদ কৈ আহিল। পাই সাতোজনক চপাই আলচিলে।— এখানি নকই গৰ্ভেহে, মুখে বোলে উজানত শুনিছো। সুবৰ্ণ, পাট বস্ত্ৰ, হস্তীদাস্ত, ডাব কটাৰি, জালুক, বঙাপতীয়া, বাইলুঙীয়া জাপি পায়, সজাহে আনিলে মূল ছুনা পায়। যাওঁক কি বোলানো ? সবে বোলে সজ, পাছে নাও সজাই ভবাদি সাতো জনমান হাট কৰিবলৈ বুৰী লুইতে ভটিয়াই গৈ জানৰ মুখ চুনপৰাৰ পোণ হৈছেহি। তাৰেদি আতে ভকতে খাগৰি কাটি-গীত গাইছে “মন মেৰি ৰাম চৰণেহি লাগু”; ভণিতা পেলালে “জানিয়া শঙ্কৰে কহে ৰামবিনে গতি নাই।” আতা শুনি আসৰ্নন্তে উঠি বোলে সোধাহকচোণ, কাৰ ভাষা ভণিতা গাইছে ? শুধিলে, কোনে কৰা গীত গোৱা ? বোলে শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ, বোলে ভ্ৰাৰানো ক’ত আছে ? বোলে সেই চুণপৰা বৃক্ষৰ তলতে ৰহিছেহি। বোলে দহৌ ধুৱাহটা গ্ৰামতহে থাকিবৰ শুনিছিলো ? বোলে হয়, সি দেশ এৰিবৰ সাতমাহ হ’ল, অ’ত আজিহে থিত লৈছেহি। বোলে ভাৰা ঠাইলৈ কেনি যাব পাৰি ? বোলে সেইতে পাৰি। ঘূৰণে দেখাই। তাৰা সব পোনতে গৈ গুৰুজনত কলেহি। বোলে বাপ এজন লোক ডাঙৰীয়া বন্ধীয়া যে সাযোৰা আহি আপোনাক বিচাৰ কৈ আহিছে। বোলে বাক আহক। পাছে বাৰ্তা শুনি আতা যেন মনে আকাশৰ চন্দ্ৰ হাতেহে ঢুকি পালে, পাছে নাও কিছু গৈ জানে সূমাই ৰাখি মগুমাহ, কতো কম সৰিহ বুলি, চাউল টুপলি কক্ষে, তেলচুঙি হাতে, আনে লব খুজিলে নিদি লৈ গৈছে। শ্ৰীশঙ্কৰদেউ কোটি সূৰ্য্যৰ সদৃশ মধুৰ মূৰ্ত্তি, কোটি শশাক জিনি,

কোটি কামদেউ তুচ্ছ, সমুদ্ৰ গহণ, পৃথিবীৰ মান সহন, ধৈৰ্য্য
 মেৰু, বুদ্ধি বৃহস্পতি বনখলি বিৰাজি পছিম মুখে গীৰা কমলীত
 বসি বন কটাব লাগিছে ভকতক। পূব পাছতে গৈ ঠাকুৰ,
 আতা সেৱা কৰিলে। গুৰুজনৰ পদ পঙ্কজতে আতাৰ শিৰৰ
 হাঁটি পৰাতে নাৰায়ণ লৈএ চাঁই বোলে ক'ৰ পৰা অহা যায় ?
 বোলে প্ৰভু, হালধা গ্ৰামৰ্ত্তে, বোলে তোলাক দেখি চাৰিবেদৰ
 মাৰ চাৰি বস্ত্ৰএ পৰম মঞ্জল নাৰায়ণ নাম উচ্চাৰণ হ'ল এতেকে
 তিনি পূৰ্ণতম ভৱকৈ সম্পূৰ্ণে নাৰায়ণ দাস নাম থাকক
 কিন্তু। আৰু আমাক তুমি কেনেকৈ জানিলা ? বোলে
 বাপ ভাস্কৰ গুৰু হুহু দৰিদ্ৰক অটনীষি অন্ধলাক চকু
 দিয়াদি ৰাৰ্ভা কলে। “তোমাৰ ভৃত্যতো ভৃত্য জানিবা
 আমাক ভাস্কৰৰ প্ৰসাদেশে দেখিলো তোহ্মাক” আপোনাৰ
 ঠাইতে পছিম ক্ষেত্ৰে গৈছে, গুণশীল মহিমা তাৰা কলে।
 চাৰি শিক্কে বৈকুণ্ঠত বুলিছে “পিতৃমুখে তবুগুণ শুনিলো
 যৈমানি সেই দিনা হিয়তে পশিলা চক্ৰপাণি। ভাস্কৰ
 বাক্যেই হৃদয়ত কইলো এই পাদ পুদ্ৰ। গুৰুজনে বোলে
 অ' ভাস্কৰে আমাক পৰোক্ষতো হিতকেসে চিন্তি গৈছে।
 সেইথিতে গুৰুজনৰ বংশীৱলী সুখ-দুখ থান, ক্ষেত্ৰ সবে থানি
 কৈছে আতাৰ আগত। আতাও কৈছে গুৰুজনৰ আগত।
 যাৰ যি নাম কাটি ভক্তকো চিনাইছে। বোলে বাপ,
 মুঠে তোম্বাৰ সঙ্গ ভকত কতখানি ? বোলে ছয়কুৰি
 ঘৰ। বোলে বাপ হুহি, তোম্বাৰ সম্মতৰ কেইঘৰি ?
 বোলে নাৰায়ণ দাস আট্টে ঘৰি। বোলে বাপ আদ ঘৰি
 লগতে আমাকো লোৱা যাৰ। বোলে নাৰায়ণ দাস,
 তোমাক জ্ঞো আদঘৰ সগতহে লস, গোটে এঘৰটে লৈছে।
 বোলে জানিছা নাৰায়ণ দাস আমাক পাএ তোমাৰ ঐমান,
 আৰু আমাৰ লগত যি এজন পুৰুষ আছে গোটেই

বিচক্ষণ পুৰুষ। তাৰাক পালে যে গোটেই আকুল হবানে চাইছে। বোলে বাপ তাৰানো ক'লৈ গৈছে? বোলে তাৰাৰ মাতৃ চলিছে, তাতে মাহেকীয়ালৈ টকা ভঙাবলৈ গৈছে। বোলে বাপ, টকা যদি ভঙাব নপাবে আমাৰ ঠাইলৈ পঠাব। বোলে জানিছা নাৰায়ণ দাস, তোমাকে তাৰাকে সখি কৰোৱা যাব। বোলে বাপ, তোমাৰ দুই পাদপদ্মৰ ভূত্য কিবাব কৈ লোৱা যাব দাসক। পাছে আতা নাৱলৈ গ'ল বিদায় লৈ সেৱা কৈ। তেহে ছোট আতা পালেহি আহি। মহাপুৰুষ গুৰু শূন্যিলে বোলে বৰাৰ পো, টকা ভঙাবলৈ পালা? বোলে বাপ, নপালো চকীয়া মাজীৰ গৃহত। বোলে তুমিহে নপালা আমি এখেতে পাইছো। বোলে বাপ ক'ত বা? বোলে বৰাৰ পো, একজন পুৰুষ যি আহিছিল বৰ বিচক্ষণ পুৰুষ। তাৰাৰ তল'কে যাবা, কৰি দিব খুইছে। আৰু তাৰাকে তোমাকে সখি কৰাব খুইছোঁ বুলিএ মূল শ্লোক মাতিছে। “ভাবত, পুৰান আদি যত, প্ৰকাশ কৰয় নানামত; যত মহাজন সভা মধ্যত। পৰম আনন্দ বসময়, কোটি সূৰ্য্য সম প্ৰকাশয়, মহাভাগৱত নোহয় যাবো বেকত।” গুৰু বাক্য পাছে ঘোষাত দিছে। বোলে বাপ, তোমাৰ অভয়পাদ পদ্মৰ প্ৰসাদতহে ভকত বস্ত্ৰ পায়। পাছে সেৱাকৈ বাৰাদিলৈ গ'ল। নিশা বৈ বিহানে উঠি গৈছে। হাতে লাঠি, মাথে পথালি গামচা, দেখে নাৱলকে গৈছে। ঠাকুৰ আতা আসনৰ পৰা উঠি তাৰাল'কে চাই আছে। সমীপে দেখে ডিঙা নগৰত যাবাকে দেখিলে, সেই ঠানে মানে, ৰূপে, গুণে তাৰাই হয়, দেখে, দিয়া গামচা ধানিও হয়। তেহে নামি আতা পিঠিয়া খানি পাৰি বৰ কাপৰ খান চাই দোৰোল কৈ পাৰি সাদৰে আগ বাঢ়ি নি বসালে। বোলে বাপ, শ্ৰীশঙ্কৰদেৱক যেতিয়া

সেৱা কৰিলোঁগৈ তেতিয়াই আমাক তোমাৰ দুই অভয় পাদ পঙ্কজতহে দাস কৈ দিছে। তোমাহে আমাক ভৃত্য কিঙ্কৰকৈ লব লাগে। এই বুলি পাদপদ্মত শিৰ দি সেৱা কৰি বোলে বাপ টকা ভজাবলৈ পোৱা গ'ল নে? বোলে নপালোঁ। বোলে তেনো টকা দিয়ক। দিলে। তাৰে দহ কাওন কৰি দিলে। গুৱা পানো কিছু দিলে। বোলে পাঁচ কাওনহে পাঞ, দিছে দহোঁ দহ টকাৰ? বোলে তোম্ৰাৰ যে মাতৃ আমাবো নহয়? কৰ্ম কৰিব পাঞ। তাতে দিছোঁ, নিয়ায়ক। কালিৰাম আঠৈক জোৰাই দিয়ালেনি। তাকে ভাজি কাজ কৰ্ম দৰিণা কৰিলে সকলোখানি। তেহে আতাৰ সজ্জৰ ছও জন ভকত হ'ল, মহাপুৰুষক গুৰু বুলি। ছটুপলি চউলৰে দুও জনা গুৰুক সেৱাকৈ গ'ল গৃহলৈ। পাই ঘাটে নাঞ বান্ধি মুঠে তিন দিন। আএ আগ বাঢ়ি গুৱা সবাইৰে মাতি সুখিলেগৈ, বোলে আনকাল যে গৃহলৈ উঠে ৰায়, খায়, ই বেলিনো কিয়বা নযাই? আমাক দাসী দাস এৰিলেনে? আতা বোলে আমি মহা বিশিষ্ট সাধু মহাপুৰুষক গুৰু বুলি শুদ্ধ মত ধৰ্ম ধৰি আহিছোঁ। তাকে যদি তহতোও ধৰইক, যাম, খাম, উঠিমো। মঞ তইতৰ, তহতো মোৰ। যদিহে নযা। নধৰ বাক্যত বৈ, তহঁতো ককবা কোন। সবে চাৰি যামহে এইতে আক গুৰু ঠাইলৈ। শুনি আএ মাত লগালে বোলে আপুনি শিৰ গৃহত। আপুনি গলেনো বুলিলে হাত, পাও, দাসী, দাস নযাম, নচলিম কিয়?

সি বোলে নকৰি নাচৰি বাক্য নবলেহে আমাকে এৰা যুগুত? আচৰা, যোৱাত চাৰিলেনো দোষ নাইনে? তেহে আতা বুদ্ধি দাঠ দেখি আজ্ঞা কৈলে। চক আনি কলহ খবচতা কৰাই থলা, চিলিঙ্গা, বজ্জ, আখল খনাই গোবৰ মাটিএ মচাই উঠিল গৃহলৈ আতা। পাছ দিনা বজ্জ, চাউল,

মাছ, গুৱা, পান লঘনে ধৈ পুত্ৰ, পত্নী সবাকৈ নিলে গুৰুজনৰ
ঠাই। মহাপুৰুষ গুৰু বোলাই নীতি সদাচাৰ দেখাই
নিছে। গৈ হালধাৰ পৰা মনধৈ লৈ আহি গৃহ বাৰী
কৈলেহি। তাৰে পৰা আহি গৈ আছে। যাওঁতে মন দিয়া
হাটৰ আহতৰ তলে পহাবী মেৰিত এটা লোকে শুই আছে।
দেখো এহো এনে কৰি বোলে “মা, কষ্টে তোৰ হাত জানো
কাহানি সাৰোঁ?” তেহে সাৰ পাই বহিল। আতা শূখিলে,
বোলে তুমি কাক তেনেকৈ বুলিছিল। ওহো মা কৈ সৰা?
বোলে পা কি সোধা? আমি দেৱী পূজি আৰাধন কৰিছিলোঁ।
পূজা সেৱাতে সকলো গো, মহ, তাম, কাঁহ, দানী, দাস,
হাত, কোছৰ ভাগি অটম দৰিদ্ৰ হলু। এতিয়া নবনিৰে
চিৰ দি গাৰ কথিৰ শামুকেৰে ধৰি দিও। তাকে সৰ্পৰূপে
মেৰাই ধৰি খায়। এতিয়া সিও নাই, শুখাই এনে হ’ল
শৰীৰ। ডেও চক্ষু জপাবকে সুৱাৰোঁ, মুদিলেই দিঠকত
ধৰা দি দে দে কৈ ধৰেহি। আতা বোলে তোৰ হাত কি
কৈ সাৰোঁ যে বুলিছিল। নিশ্চয়নে? বোলে নিশ্চয়হে
বুলিছোঁ। দেখা, দেহা কেনে কৈলে, কপাহ যেন। শৰীৰ
নৰয়। বোলে যদি নিশ্চয় হে কৰিছা, আজি প্ৰমাণ পাবা।
এই বুলি চাইটা চাৰি চুকে খুটি মাৰি ব’ল। যদিহে প্ৰমাণ
পোৱা হওঁ উজান ৰাজ্যৰ পৰা শ্ৰীশঙ্কৰদেউ জিহ্বৰ অৱতাৰ
আহি চুনপৰা বৃক্ষতে বৈছেহি, ত’লকে যাবা। এই বুলি
গ’ল আতা। নিশা গোবিন্দ আতৈক ধৰিছেহি দূৰতে,
পুতা দে দে কৈ। বোলে মই লোকৰ বন্দী, এখিনি কাল
কুৰিছিলোঁ সাৰি, আজি পাই ধৰি দেখা সেই খুটি মাৰি বান্ধি
গৈছে। তেহে চাপিব নপাৰি গ’ল। আতৈএ প্ৰমাণ
পাই গৃহৰ পাছত পুৰাকল গুৰ কাটি লৈ স্নান কৈ গ’ল।
সেই সময়ত গুৰুজনে এডালি ছলাৰে কেয়া গুটি গুচাইহে

দেৱীপূজক
গোবিন্দগৰমণি

চোতালৰ। ভেনেতে কলাঠোকা আগত থৈ সেৱা কৰিলেগৈ। গুৰুজনে দেখি বোলে তুমি ক'ব কোন? বোলে প্ৰভু, আমাকে গোবিন্দ গৰমনি বোলে। বোলে আমাক তুমি কেনেকৈ জানিল? পাছে আদিৰে পৰা তাৰাৰো আতাক লাগ পোৱা পছা সকলো খানি কলে। মহাপুৰুষ গুৰু জানিলে নাৰায়ণ দাসে পালে। বোলে ৰামানন্দৰ মাক চোৱাহি, কৃষ্ণে বুলিছে, “মোৰ ভক্ত থাকে য'ত উদাৰ চৰিত্ৰ। কীট পতঙ্গকো তথা কৰয় পবিত্ৰ ॥” এ উলুৱনিতো পদ্য ফুলিছেহি। অ আমি বোলে জানো দেবীদাসৰ চাউলে জ্ঞাতি মাৰিবহে। ই ৰাজ্যতো ভকতৰ কঠিয়া হব। যাওঁতেই বায়ুতে পবিত্ৰ হৈ আহিছে। বোলে আহিছাহে হয়, তুমি ই ধৰ্ম কি কৈ ধৰিবা, ৰাখিবা? বোলে বাপ, আপুনাৰ অভয় পদৰ অঙ্গুগ্ৰহ হলে ৰব পৰা যাব। পাছে নীতি হৰিষে থাকি বস্তু লভিছে, হৈ গৃহলৈ গ'ল। গৈ নাঞ, টকা লৈ দিনা চেৰেকৰ পাছে সৰিহ বেহালৈ আহিল। গুৰু সোমাই বোলে বাপ, মই একলহে; কিছু বেহাৰ আনো হুজুৰমান ভকত দিয়া থক। তিনিজন ভক্ত দিলে। লৈ নাঞ মেলি গ'ল। পথতে তিনিও দন্দ লগালে। এটাক বোলে গক, এটাক বোলে পশু, এটাক বোলে ছাগ, এই মতে তিনিও তিনিক বোলা বুলি কৈলে। এঠাইতে গৈ গধূলি নাঞ ৰাখি খৰিলৈ পাচিলে, এটা জুইলৈ পাচিলে। এটা গ'লত থকাটোক ধৰি নাঞৰ গোৰতে বান্ধি থলে। সিটো পালত ধ'ৰ বান্ধিলে এটা পিৰিত, সিটি পালত তাকো বান্ধি থলে এটা পিৰিত বলে। থৈ ঘাঁহ দিলে তিনি বিধে। ছাগ বোলাটিকে দিলে কঠাল পাত, পশু বোলাটিক কোমল ঘাঁহ দিলে, গক বোলাটিক বন ঘাঁহ দিলে। এই মতে দি একলে নাঞ মেলি উজাই লৈ আহিল। ঘাটে বান্ধি বান্ধ কাটি

মেলি দিলে। গৈ তাৰা সবে গুৰুজনত কান্দিকাত্তি কলে বন্ধা। পাছত গৈ আঠু পাবিলতে গুৰুজনে খং কৈ বোলে তেতিয়াই কওঁ তোত মই, তই ৰাজ্যৰ গৰমণি, ই ধৰ্ম্ম কি কৈ ৰাখিবি? তেহে গোবিন্দে বোলে বাপ, স্মৃতি যেই দণ্ড কৰে তাকে কৰোক দাসক। বোলে কিয়নো ভকতক বাধা? বোলে বাপ, আপুনি দিছে পাষণ্ড মৰ্দনত, “নিন্দা শুনি যদি ভৈৰ হুণুচে। কল্লেক মানে নৰকত পচে॥” তথাও প্ৰাণ এৰিব যাবৰ ঠাই নাই যদি। পাবিলে শাস্তি কৰিব। এতেকে বাপ, যাবৰো ঠাই নাই, পানী, হাবি, নিশা। একা প্ৰাণো ত্যাগ কৰিব সুৰাৰোঁ, তাতে তাৰা সবকে বান্ধা গ’ল আপুনাৰ বাক্যলৈ মনত পৰি। পাছে ভকতক খজকৈ বোলে এনে বাক্য প্ৰহাৰলৈহে ভকত হয় ইক?

আক ছোট আতা বাৰাদিতে আছে। ৰামচন্দ্ৰ ঠাকুৰ উপজিল। উৰ্ব্বশী আই-এ মাষেকৰ অন্তে নি পানত পেলাই কান্দিব ধৈলৈগৈ। বোলে দদা, আল’কে দিলা মোক? ইহঁতৰ পূৰ্বৰ হুহু হোকোৰা কুচিতে বায়ুণৰ বকৰা হৈছিল, শাপ দিছে বংশছেদৰ মোৰ লৰাটিতে সাত পুৰুষ হৈছে, মৰিব এই বুলি পুহু বাও বান্ধিলে। দেখি গুৰুজনৰ দায়া জন্মি বোলে আপি, তোৰ ব্ৰহ্মশাপে মোৰ বংশ ছেদ হক; মই ললু গোত্ৰে সমে। আমাৰ সৃজৰে গোত্ৰে এই ভাগিনক দিলোঁ। মথুৰৈ ল, বংশ বৃদ্ধি চিৰঞ্জীউ হক। এই বুলি গোত্ৰ সলাই বৰ দিছে শাপ লৈ।

আক একদিনা শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ বোলে নাৰায়ণ দাস, তোমাৰ নিচিনা এনে কেইঘৰ আছে? বোলে বাপ, তিনি ঘৰি আছে। বোলে কাৰ কি নাম? বোলে এঘৰ চকীয়া মাজি, ত্ৰঘৰ পীতাম্বৰ কবি, এঘৰ জন্তিৰ মখাই। বোলে কোনে কি কৰ্ম্ম কৰে? বোলে বাপ, চকীয়া মাজিএ অন্ন, জল দান

ৰামচন্দ্ৰ
জন্ম

চকীয়া মাজি,
পীতাম্বৰ কবি,
জন্তিৰ মখাই

কৰে। বোলে সি গৃহাশ্রম ধৰ্ম্ম। বোলে পীতাম্বৰে কি কবিতা কৰে? বোলে “বিলাপ কৰি কান্দে দেবী কল্মিণী। কোন অঙ্গে খুন দেখি নাইলা যত্নমনি॥” এই কবিতা কৰে। বোলে সি শাক্ত, তামসিক, তাৰ কথা নকবা। আৰু জন্তিৰ মধ্যাএ কি কৰে? তেওঁৰে কাজল কৰ তোলা বিষয় আছিল। তাতে মহা দোষ হয় দেখি তেওঁৰে বান্ধাটিকে দিলে। দি টকা এৰি পাতি বোলে তই আমাৰ জমিনখানি চাবি। পাছে সি বৎসৰ দিন এক (একো) নলৈছিল। পাছে ধৈলে খুজিব। সি গৈ কেবা দিনো কয় পচাৰ কথা, তাৰা কান নকৰে। এদিন গৈ তেওঁ নাইকাত বোলে মই কওঁহে, তইতৰ গাই নৰলে, কুতাৰ মানো জ্ঞান নাইনে চাইছোঁ। পচা দিবলৈ তাপ পা হবলা? এই বুলি গ'ল। শুনি ছয়ো পত্নীএ চাউল নিসিজালে। পাছে তেওঁ পায়হি, বোলে কি কৰিছ ইঁক? দহোঁ চাউল নাই সিজোৱা? বোলে কি সিজাবা? বিষও চাইটাৰ বন্ধাও চাই টকা এৰি পাতিবৰ আপাহ, যিহে বুলি গৈছেহি। বোলে কি বুলিলে? বোলে কি কবা? বোলে কচোঁ। বোলে কুৰ্তা পাতি শপি গৈছেহি। বোলে যা সিজাগৈ, তাতে অসন্তোষ কৰ? সি ধেমাএ সজহে বুলিছে। কুৰ্তা বৎসৰ উদানে ভাদ্ৰ মহাহে সন্তোষ কৰে। জ্ঞান শূন্য পশুজাতি পূৰ্বৰ আদি শ্ৰুটা পুৰুষৰ বাক্যতে আছে। তোক মোক বেদবাক্য মাসান্তে বিতুহে কৰিব দিছে। পুণ্য পাপ নচাই যেখন মন চলে তেখনে আচৰোঁ। তাৰ মান জ্ঞান নাই হএ। এনে বিৰকত ভাএ এটি হৰি গৃহটৈ নাম লৈ থাকে। পাছে মহাপুৰুষ গুৰু বোলে তাৰাক মোক লগ পোৱাই দিয়া। তেহে আতা গৈ গুৰুজনৰ গুণ, শীল, মহিমা ক'লতে সেই লগতে আছিল। পৰম তত্ত্ব বস্তু লভি মহা

বিষকত বৈবাগা নিষপক হৈ ছয়ো ভাৰ্যা তেজি হাটি বহা কবি গুৰুজনৰ সঙ্গতে বহিল কুৰুৱা নথ মাৰি।

আক একদিনা ছয়ো জনা গুৰু ঠাকুৰ আতা, জন্ম মধাই, আনো ভক্ত সবেষে গৈছে বুৰী লুইতে তটীয়াই। পালেংদি ঘাটে বাইৰ কৈদৰ এক জী কানৰ খুইছে উলজতে। উপৰ ভাগে কতখানি গৈ গুৰুজনে বোলে বৰাপো, কি দেখিলা ? বোলে বাপ, একো নেদেখোঁ। বোলে কলৈনো চাই আহিছিল। বোলে বাপ, আপুনাৰ অভয় পাদ পত্ৰজলৈহে চাই অহা গৈছে।

পাছে ভেনেতে লুইতৰ দিয়াত গো চাৰিহে এটি চণ্ডালৰ ছৰা। তেখে বুলিলে বান্ধৱ কুক। পাছে গুৰুজনে বোলে ই বালক ছৰা। ইয়াৰ মুখত বে নাম আহিল, এই দেশত নাম ধৰ্ম বস্ত্ৰ প্ৰকাশ হব। খুঁবি নাম চমু চাপিলহি। বোলে বৰা পোএও কতক কবিতা কৰা, নাবায়ণ দাসেও কৰা, মধাএও কৰা। ছোট আতা কবিলে কবিতা গুৰু বাক্য শিবে ধৰি—“জয় গুৰু শঙ্কৰ, জগত প্ৰখ্যাত। স্বৰ্গ, মৰ্ত্য, পাতাল, অনন্ত, অচ্যুত বৈকুণ্ঠে সমে ভেদি ; পৃথিবী, চন্দ্ৰ, সূৰ্য্য থাকে মানো বহিব।” ঠাকুৰ আতা কবিলে, “জয় জয় অনাদি শঙ্কৰ মহতু দাসকু দাস। উজানৰ হস্তে আসি প্ৰাণ প্ৰস্তু নিকটে লৈলা বাস।” মধাএ কবিলে, “বাউ ধৰ নামৰ বাচক শ্ৰীশঙ্কৰৰ ঘাটে। বাৰ ছৰাক নামৰ বাচক ব’ঠা নাইকিয়া হাতে।” তেহে গুৰু জনে বোলে বৰাপোএ যি কবিতা কবিলে, সাত পাতাল, স্বৰ্গ, সাত বৈকুণ্ঠ ভেদি গ’ল। নোঁৱা চাদি উপতি গ’ল। বোলে বৰাপো বাৰ গুটী নাম ই কুকৰাক হয়। বোলে বাপ বাৰ দিয়া হব, শঙ্কৰ ভাকেবি অংশ, আগে শঙ্কৰ অংশ দিছিল। নাবায়ণ দাসৰ কবিতা নাঞ চপচপীয়া হ’ল। মধাইৰ কবিতাহে তলিতে লুকাল।

চণ্ডালৰ লগত
মুখত কুকৰাক

নাথকমে
নাবায়ণ দাস,
আৰু
জন্ম মধাই
কবিতা

সুখৰ হুচি

পাছে তৈতে আছে ভাটিএ চমাৰ, বাজশাল শামুক পোৰা
 দুগুৰু, পুৰে কুমাৰ, দৰিণে হীৰা। সন্ধ্যা হলে হাই হিহনি
 কোহাঁল লাগে। নিতে হৰিগুণ নামত অমৃত পায়। তেহে
 ভক্তে সমে আলচি ছমাহ বৈ সি ঠাই এৰি কুমাৰ কুচিত গৈ
 গৃহ বাৰী হৰি গৃহটক বহিচন্তু ভক্ত সমে।

ভাটিহুচি

আক এদিন ভক্ত সমে বজিয়া জানে গৈছিল তান্তিকুচিলৈ।
 আহোতে কোটো তলিত্ত নাঞ এৰি জন্তবলে পোনাই আহিছে।
 হৰিণাৰ ধোজ দেখি গুৰুজনে বোলে আজিএ গৈছে পশুটি।
 আতৈ সবে চাই কতো বোলে কালি যোৱা, কতো ২, কতো ৩,
 কেহো ৫, কতো ৭, কতো ৯, কতো দহ, বাহু, কতো জনে
 বোলে মকৰা জাল বান্ধিছে, পন্ধেকেই হ'ল। তেহে ছোট
 আতা চাই বোলে এতিয়াই গৈছে। তেহে গুৰুজনে বোলে
 মোৰ বৰাৰ পোহে মনৰ মনক বুদ্ধি আজি যোৱা দেখি
 বুইলে। তোজা সবৰ বিষয় ত্ৰাম্য কথাই একে নাহে, অন্তৰ
 পৰমার্থ ক'ত হব।

বায়না

আক একদিনা দুগুৰুনা গুৰু ভক্তে সমে বায়নাৰ ফললৈ
 গৈছে। চ'ত মহা ধান বৈছে পথ মাৰি। বকৰানিএ বাট
 দিছে নৌ জলে। ডু নপাই গজা ধানেই গৈছে পোনাই।
 দেখি গৃহৰ পৰা স্ত্ৰীটে বোলে কটাৰ পো কটা হাঁত, চকু নেদেখা
 যেন বাট এৰি ধানেহে যা। শুনি সবে ভক্ত মোনে কষ্ট পাই
 বিমন হৈ গৈছে। বিমৰবটক বোলে মনে লোহাৰ আগত
 অগ্নিৰ মাৰ, উলুৰ সঙ্গে বগৰি গোৰে। আমাৰ লগত বেটা
 পিশাচীএ গুৰুজনকো গালি পাৰিলে। আমি পাপীএ যদি
 বাট চাই বাকৰানিএ ঘাওঁ দুই দুৰ্জ্জনৰ গুৰুজনে কৈল গালি
 খায় ? এই মনে ভাৰি গৈছে। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু মনৰ
 মনক বুদ্ধি আত্মাৰ অন্তৰ্ধ্যামী মাত লগালে। বোলে আতৈ
 সব, আত কিছু বেদ কৰা নাৰাব। ভাই সজহে কৈছে,

বুলিছে। পিতৃ, মাতৃ, অনেক উদ্ধাৰ হব পৰিপক কৈলে, হলে, ভক্তি ঘাটি. বিভিচাৰ নহলে। তেওঁ উজ্জমতে পিতামহ, পিতা, ভোত্ৰাসবে ত্ৰক্ষাৰ লিখন ধৰ্ম্মবাজা চিত্ৰগুপ্তক চোৱাই কাকত আয়াযাত জন্ম মৃত্যু কটালে। তাকেহে তাই বাৰ্তাটো কলে কটাৰ পো কটা হঁত বুলি ভোত্ৰাসৰত পিতৃ পিতামহৰ কথাটো। তেহে সবে ভক্তৰ শুনি শোকাগ্নি বৃষ্টিজল চলা দি মৰাৰ মুখত অমৃত সিংহাদি হৰিষ হ'ল সৰাবে। মুখীৰ চুনৰ দুৰ্গন্ধত ছমাহ বৈ কমাৰ কুচিলৈ গৈছে।

জিহোতান
গালি

কমাৰ কটি

আক একদিনা ঠাকুৰ আভা, মখাই আতৈ, সবে ভক্তৰ আনিয়া অনি লাগি গুৰুজনত শুধিলে, ভকতদেহীৰ গতি আছে নাই বুলি। গুৰুজনে বোলে বামকৃষ্ণ অৱতাৰে হে ঘেষ কামে গুৰু ভাএ গতি পালে, কংস কুজী, গোপী, দত্তবজ্ৰ, শিশুপাল আদি। এতিয়া একা কৃষ্ণদেএ কৈছে—“মোৰ জোহী ভৈলে তাক বাধিবে ভকতে। ভকত জোহীৰ মই মুহিকো শকতে।” গুৰুত লাগিলে ভক্তত বব, ভক্তত লাগিলে অধঃপাত হব। ভকতক দ্বৈষকৈ সংসাৰে ভ্ৰমি যমদূত বৈশকৈ ফুৰিব।

ভকত জোহী

আক একদিনা বুৰী লুইতে যায় দুগুজনা গুৰু-ভক্তে সমে। নোকাৰে গৈছে ভটিয়াই। গজিয়াঘাটেতে এটা মৰা ধৰি দিছে জ্ঞাতি-বংশে। তাৰে দ্বীটে অন্তৰতে বসি কান্দিব লাগিছে বিনাই ইনাই। দেখি গুৰুজনে বোলে বৰাপো, মৰা মৈলে, কিয় কান্দিছে? এ বোলে বাপ, যি হে মৰিছে সি জিয়াৰে পৰা মৰা, এই যি কান্দিছে ইও প্ৰায় মৰাহে। এ বাপ, পূৰ্বেই জীৱ বাজকৈ প্ৰকৃতি মায়াৰ হাতে দিলা আয়াযাত কৈ, তু হৰাই অজ্ঞান তুসত পৰি মৰাকে লাগি মৰাই কান্দিছে আপুনাৰ মায়াত। বোলে বৰা পো, আমাৰো কান্দা একেৰি। তেহে শ্ৰীমাধদেৱে আত্মাক মনে ধৰি, পৰম গুৰু চৰণত বিনাই কান্দিছে কাকুতি কৈ

বিধৱাৰ পোকত
কন্দা

“কিমতে ভকতি
কৰিবো জোৰাত”

“কিমতে ভকতি কৰিবো তোমাত হৰি এ, মই মৃত্যুতি
নজানো তাৰ উপাই বাম বাম—” এই ঘোৰা পটল কৰি
গাই বিনাই কান্দিলে। শুনি মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ
শৰীৰ ৰোমাঞ্চ হৈ মঞ্জৰি ত্ৰিবি ছুই ধাৰা প্ৰেম জৰিব-ধৈলে।
বোলে বৰাপো, কি মোক অমৃত পিয়াই সন্তোষ কৰালা
আজি। আহি তাতে আছে পুবে দৰিণে হিৰা, কুমাৰ।
পুৰা গধূলি গঢ়া পিটা হুটু হুটু হাটু হাটু হাই। শুকজনে
শুনি হৰি কথা চৰ্চ্চাত কষ্ট পায়। পছমে ডোম গাওঁ।
নিশা তাৰ ঘৰে বিড়ালী-এ পোৰা মাহ নিলে। খেদা
কোৰা কৰিছিল। পুৰা দেখে বান্ধন গৃহে পাতৰা মাহ থৈছে নি
আনি। পাগ পাত্ৰ গৃহ সব পেলনি গ’ল।

বিষ্ণু প্ৰিয়ান
মহু।

আক বিষ্ণুপ্ৰিয়া আপী শয্যাতে নিশা চলিল। এই
তিনি বিবকতে শুকজনে এৰিবৰ চিন্ত হ’ল। তেহে দামোদৰ
দাসকে বগা দলৈকে অনাই মাটি খুজিলে। বকাতলি হৰি,
তাকে ছুও দিলে আচহনি দেখি। পাছে ভক্তে সমে আলচকৈ
একবৰ্ষ বহি কুমাৰকুচি এৰি বাউসী লৈছেগৈ। আপে
সেইখানি ববলজাৰ বুলিছিল। পাছে ভক্তে সমে শ্ৰীশঙ্কৰদেউ
পাই হৰিধ্বনি কৈলে। পাছে বৰ লুৰিৰ বগ তিনি প্ৰহৰ
বেলি আন্ধাৰকৈ উৰি গ’ল। তেহে শুকজনে জাৰ টকাই
চোঁহাটি গৃহ হৰি গৃহকৈ বহিচলু।

বাউসী

আক কৃষ্ণদেউ কুণ্ডিললৈ যাওঁতে কল্পিণীৰ কাৰ্ধ্যাত
বথৰ বেগত মূৰ্চ্চিত হওঁতে বেদনিধি তাতে বহি ধনুৰে আক
কৈ জল উলিয়াই মাখাত দিছে; জল পান কৰিছে। শুৰা
ভোজন কৈ মুখামৃত পেলালে। তাকে পৃথিৱীএ আশ্বৰ্য্যকৈ
পাট মাৰি থৈছিল। কীৰ্ত্তন গৃহৰ গাত ধানতে উলিয়াই
সবাকে শুক বাটি-দি তাতে পুহু কপাট-মাৰি থৈছে।
তাতেহে বৰ কালুৰিএ আৰবি আছিল, কেও সোমাব

নপৰাই, হস্তীকে বিদাৰিলে খৰে। আক মহাপুৰুষ গুৰু
বৈকুণ্ঠৰ পৰা একশৱ বন্তৰ পাট সকাৰ ভাতে মেলি
গজালিছে। আক বাউসী বিলাইতৰো নাম এই তিনি
অৱশ্যে জগত প্ৰখ্যাত পাট বাউসী নাম হ'ল। ভাতে
গুৰুজনে পোন্ধৰ বৰ্ষ বহি অনেক লীলা কৰিছে।

পাট বাউসী
নামৰ ভৰ

আক ছোট আতা বাৰাদিত ভেৰ বৰ্ষ বহি, হৰি কথা
শুনিবলৈ বেলা হয়, বৰ পেটা মূৰিল লেজে খুৰোতে দেখি
ভামধ্বজ বাবালৈ আহিল। ভাতে চাৰি মাহ আছে, সমজীয়া
জোঠাএক হয়। গৃহ খান কদৰ্যা, গোটেই অনাচাৰ। আক
দিনে নিশাই দন্দ, কন্দল, বিভিচাৰ, বাক্য বচন। অনীতি
অনাচাৰ খেচ্ছাচাবে প্ৰবৰ্ত্তে। কলে, বোলে সাত পুৰুষ
এনেই গ'ল, এতিয়া ধসাই তৰাবলৈ আহিছে। 'এতকাল
গ'ল কৰাই ভাজি খাই, চাউল চক আছে ই কথা মনত
নাই'। শুনি গুৰুজনে এৰি গলগৈ। এৰি দৌলী কাথৰ
গৃহলৈ আহিল। তৈবে পৰা আহি গৈ কৃষ্ণকথা শুনেহি।
আক ঠাকুৰ আতা কলা বিচাৰি গৈছিল, শ্ৰীমাধদেৱৰ
মাতৃৰ কন্মলৈ পথালি কুচিলৈ। তপাৰ বলোৰাম আঠৈ
পাচ টকাৰ বান্ধা আছিল এক গৃহন্তৰ, কেও কিছু নাই,
হুখ দিএ বৰ। চ'ত মহা হাল মেলি লাঙলতে পৰি
ঘুমাইছে। দেখি আতা সুধিলে বোলে দলিতে লাঙল
সিথানে শোৱ, ঘৰে কিয় নাযা? বোলে বাপ, মাৰে,
ভাত নিদিএ, কাপৰ নাই, মাৱ, বাপ কিছু নাই, কি সোধা
আমাৰ হুখৰ বাৰ্ত্তা? শুনি আতাৰ দায়া জগ্মিল। বোলে
টকা দি নিঞ, যাবানে? বোলে দাস কৈ নিলে এতিয়ণে
যাওঁ। আতা পথে শিকাই দিছে। ঘৰ পাই কলে, বোলে
আৰা সৰু মোৰ গঞা মমাণ, চিনি পাই ধৰিছেহি।
আতা বোলে আশাৰ লৰা যি বলো, টকা দিঞ, এৰি দে।

দৌলীকাথ

তপাৰ
বলোৰাম আঠৈ

সি বোলে এৰিবলৈহে ফুৰিছোঁ, দিওঁতা নাই কান্ধেহে। ধাৰহে হৰাই যেন দেখো কতো বেলি ধনে জনে। তেহে দিলে।' সি লৈ বোলে তোত্ৰা সব খানেক বহা। দুপৰীয়াই ভাত খাই যক। আঠৈএ বোলে লোকৰ দাস হ'লু, তোৰ ঘৰে এতিয়া কিয় খাম আৰু ? শুনি আতা পৰম সন্তোষ হ'ল। এই বুলি আতাৰ পাছত কলা লৈ আহি পাই গুৰুজনক ভেটাই দিছে। পাছ দিনা হৰিষে থাকি ধৰ্ম লভিছে। নীতি, সদাচাৰ দেখাই সৰু বুদ্ধি দেখি সামৰিছে। সেই কলা পকাই ছোট আতাৰ মাতৃ-কৰ্ম্মত পত্নী প্ৰসাদ যাত্ৰা নাট গাইছে।

পত্নী প্ৰসাদ
যাত্ৰা নাট

বাম আতা

আৰু একদিনা মনঠৈ পৰা ঠাকুৰ আতা আহে। শিমলুৱা বোলে, তাৰে, গৃহতে ধান দাইছে গ্ৰামী ভকত। আতাক আহিবৰ দেখি সেৱা কৈলেহি। শ্ৰীৰাম আতা অহা নাই। বোলে সেইটি কৰ, দহোঁ নাহে ? বোলে বাপু, দুনিয়া চাইছেহি। বোলে মাতা, তামোল পান নিয়কহি। পাছে গৃহতে বোলে আহা, আতাকো সেৱা কৰাহি, তামোল খোৱাহি। আহি তেহে সেৱাকৈ গুৱা খালেহি। ঠাকুৰ আতা বোলে এটি মামুহ লাগিল নাঞৰ আগত। তেহে গৃহতে বোলে বাপু, তুমিএ বোৱা আতাৰ লগে। তেও আমি ধান পুৰা দিম। বোলে মই পুৱাই কৈ চাম ও বুলিছোঁ ধান দাম। মোৰ বোলা বাক্য যাব নপৰে। এই বুলি দাব ধৈলে। আতা দেখে কি নিশ্চই বুদ্ধি ডাঠ লোক। পাছে ঠাকুৰ আতা গৈ বোলে তোমাৰ বাক্য ৰাখি নও দাঞ। তেও বলা। মুঠিচাৰক দাই আনি বোলে গা ধোৱা। ধুলে। এযুৰি কাপৰ দি পিন্ধাই তুলি আগতে ব'ঠা ধৰাই আহে, পালেহি। গুৰুজন বহিছে ভিতৰত, দুৱাৰ চুকত। আতাক ঠাকুৰ আতা গৈ গুৰুজনক সেৱা কৈলে। গুৰুজনে কৃষ্ণ কথা চৰ্চিছিল, থলে, বিদায় কৈ

আছিল। বোলে শ্ৰীৰাম, আহা যাওঁ। বোলে ভোজা যক
আমি আক নযাওঁ। শুনিলে বুলি বৰ গুৰুজনে বোলে
নাৰায়ণ দাস, কাৰে কথা হুৱা ? আতা বোলে বাপ, তিন ভাই
ঘৰৰ ধান দাইছিল, কৈ মাতি নাপায় আগত তুলি আনিবোঁ।
ত'ৰো পৰা নাহে, খটবক কৈ, অতো নযায় এতিয়া।
মহাপুৰুষ গুৰু বোলে নযায় যে থাককেই। তেহে বৈ পাছ
দিনা মহাপুৰুষক গুৰু বুলিছে। পাত, খৰি, মাছ, শাক বাজ
পৰিচৰ্যা সেৱা খৰি আছে।

আক দীঘলা কাথে স্নেহত উপাধি খানি পালে সজ ছোট
আতাক দিএ। আতা হৰি বিমুখ দেখি নথাই চুকত হয়,
গেলে, পেলায়। তাকে তেওঁৰ পত্নীএ লক্ষ্যকৈ—দেখি কলে
বোলে নেথায় ভাগিনাক বস্ত্ৰ দিয়া, নেথায়, গেলাই দলিয়ায়।
তেহে দীঘলা শুনি খন্দি বোলে মোৰ বস্ত্ৰ যে বয়া, ঘৰনো
শুচিনে ? এই বুলি কুটা পেলাই চকটি মাৰি থৈছে। ছোট
আতা কৃষ্ণ কথা শুনি গৈ দেখে হিংসাকৈ চক মাৰি থৈছে।
পাছে বিমুখি হৈ পুহু গুৰুজনৰ পাশ পালেগৈ। বোলে
বৰাপো, মুখ গুৰুজন, চাউল সিজোৱা হ'ল নহল ? সোনকালে
অহা গ'ল দহৌ ? পাছে সবে খানি কলে গুৰুজনত। শুনি
গোসানী মতাই হুহু চিৰা ভোজন কৰালে। তেহে ছয়ো জনা
গুৰু ভক্তে সমে গৈছে সেইতে বিল পাবহৈ।

এক গণকে গৃহ বাৰী কৰিছিল যাবলৈ তাৰ পত্নী কাহিলাত
যাব নপাৰি আছে। ভক্তে সমে গুৰুজনক দেখি আগ বাঢ়ি
গৈ সেৱাকৈ শ্লথিলে, কিয় আহিছে বুলি। গুৰু বোলে দীঘলা
কাথৰ গুৰিত ভোমৰ যে গৃহ-বাৰী কৰিছা পাম ধৰিবলৈ তাকে
আমাক দিয়া যক, খুজিবলৈ আহিহৌ। বৰ আন্তি কৈ তেওঁ
বোলে গৃহ বাৰী এতিয়কৈ আপুনাৰ অভয় পদত সন্নিহিত ;
মোৰ সদ ভাগ্য বংশে সমে উদ্ধাৰ হব। পাছে সেইতে গৈ

গণককুটি

কালি বামে সৈতে ছোট আডাক থৈ তেহে গৈছে গুৰুজন।
গণকৰ গৃহ-বাৰী দেখি গণককুটি নাম হ'ল।

বুঢ়া দেৱজ

আক বুঢ়া দৈৱজ আঁঠৈৰ চোৱা চিন্তা জ্যোতিষত
বৰ আন্তিক দেখি গুৰুজনে বোলে, “অনাদৰি আন ধৰ্ম
কৰ্মক প্ৰতি। এক চিন্তে কৰা হৰি কীৰ্তনে ৰতি।” বোলে
এই বোৰ কি চাই চিন্তি থাকে? “ভকতি আচৰি যিটো
গুণ নাম ধৰে। জীৱন্তে মুকুত হয় সংসাৰক তৰে॥”
তাৰে পৰা চাবৰ এৰিলে। তেওঁ মন চলে, তাপৰি
নপাৰি পাহ কালে চাই চিন্তি থাকে ভাৰি গোপি। পাহে
অন্তৰ্য্যামী পুৰুষ আনি গ'ল একদিনা। দেখে পাহৰ কাঙ্ক্ষিটো
মেলি চাইছে। পাহতে গুৰুজনে গৈ ঠিয় দি চাইছে। তেওঁৰ
গা-টি শিল সম গাৰিৰ লাগি জিকাৰ মাইলে। পাহ দি
চাই দেখে, গুৰুজন। সেইতে পাহতে পৈল। বোলে বাপ,
পূৰ্বৰ অভ্যাগ, চাবৰ মন যায়। বোলে বাক তেনে। তেহে
দ্বিতীয় অনাদি পাতন ভাগৱতৰ মূল, তাতে জ্যোতিষ ভাজি
মিশ্ৰ দি কৰিলে। পাহে আঁঠৈ জ্যোতিষ এৰি তাকে
চাই গাই অঙ্কাকৈ হৰিগুণ গাব ধৰিলে। আক গাব হলে
ঠাকুৰ আতা দিয়া কালিবাম আঁঠৈ পৰিচৰ্যা সেৱা বনকৈ
বহাত থাকে। অকলে অহা বোৱা কৰে ছোট আতা
হৰি কথা শুনিবলৈ গুৰুজন তত। দেখি শ্ৰীশঙ্কৰ দেও
বোলে বৰাপো, একলে আহে বায়, শ্ৰীবাম আজিৰ পৰা
তাতে থাকি তুমিএ আহিবা যাৰ।

দ্বিতীয়
অনাদিপাতন

দ্বয় পত

আক একদিনা গুৰুজনে বোলে বৰাপো, পশু নকৰিবা
শব, মৰাও নানিবা, জীৱাও নানিবা, শুদা হাতে নপশিবা
ঘৰ।” এটি কালৈ মোক নবপশু আনি দিয়া। পাহ দিনা
আহিলন্ত সুধিলে বোলে পশু পালানে? বোলে বাপ,
আপুনাৰ বাক্য শিবে ধৰি আজি চাবা নিশা নিজা নাছিল,

শুনি ভাবি বিচাৰি সপ্ত দ্বীপ চৈধ্য ব্ৰহ্মাণ্ড, তিনি ভুবন,
স্বৰ্গ, মৰ্ত্য, পাতাল চালোঁ, মোত পৰে নবাধম পশু নাপালোঁ
বিচাৰি। আটাইতকও মএহে নবপশু, পানী। শুনি গুৰুজনে
নহসিদ্ধ একাদশৰ শ্লোক ভাঙ্গি পদ কৰিছিল। ছোট আতাৰ
বাক্যত সন্তোষ হৈ প্ৰেম জৰি জ্বৰ হৈ উপদেশ দিছে—
“তোম্মাৰ ভৃত্যৰ ভৃত্যবো ভৃত্যৰ তাবো ভৃত্য ভৈলোঁ আমি।
মোক জগন্নাথ, নকৰা অনাথ, নেৰিবা মাধৱ স্বামী॥”

বিবি বৰ্ণন
কৰাব বচন।

আক শ্ৰীমাধদেৱে স্নান, গুৰুসেৱা, মালা সেৱা কৈ
প্ৰাত্বে কৃষ্ণকথা শুনিবলৈ গুৰুজন ভ'ত যায় শ্ৰীৰাম আতা
সৈতে। ভক্ত কালিৰাম আটৈএ নিত্য কৰ্ম কৰি, ঠাই,
খৰি, পাত, মাছ, শাক, পানী, সবাকৈ যতাই থৈ গুৰুসেৱা
কৰে নিতে। সেই দিনাও কৰিছে মনে। সেই জব্য অলঙ্কাৰ
পিন্ধাই দি আনিছে বজ্জিশ অঙ্গে। এপদে দিছে, এপদে
দিবলৈ আছে খৰম। তেনেতে আহি গুৰুজনে গল ওকাহি
দিলেহি পদূলিত। শুনি তেনেই এৰি আটৈ জল-পাত্ৰ লৈ
ওলাই আগবাঢ়ি গ'ল। তেহে ছোট আতা চাউলত
জল দি ধ্যান কৈ দেখে আত্মাত, এপদে পাত্ৰকা নাই।
অনেক ভাএ তুতি নতি কৈ দিএ, নলয় একোৰূপে। তেহে
বোলে মোৰ প্ৰভুক কোনে এনে বিতণ্ডা কৈলিহঁক ?
পাছে কালিৰাম আটৈ দণ্ডবতে পৈলগৈ। বোলে বাপ,
মই পাপীৰ্থ হৈ বন। বোলে কিয়নো নিদি এৰি গ'লা ?
বোলে বাপ, আপুনাৰ মুখপদে শুনিছোঁ গুৰু সেৱাতকৈ
ভক্তৰ সেৱা ডাঙৰ বুলি। বোলে ভোজা আমাৰে সমান
ভকত হ'লা, আমাৰ পৰিচৰ্যা কৰিব নলাগে আক। এ
শ্ৰীৰামেই কৰিবা আজিৰ পৰা, কালিৰামে অহাযোৱা কৰিবা
আমাৰ লগে।

আক জয়ন্তিৰ মথাই আটৈ গৃহে যাবলৈ বিদায় কৈলে।

অৱস্থিৰ কথাই
আঁতৰ সংসাৰৰ
প্ৰতি আকৰ্ষণ
আৰু
জ্ঞান লাভ

বোলে বাপ, গৃহৰে পৰা আহি গৈ নাম হৰি কথা শুনিম,
যাবই ধোজোঁ। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু শ্লোক মাতিছে।

“বৈবাগ্যত পৰে ভাগ্য নাই পুৰুষৰ,

সংসাৰত পৰে বিপু নাহি।

হৰি বিনে নাই পৰিত্ৰাণ।

বিষয়ৰ আশা ভঙে ভক্তৰ হৰিষ।

দেখয় বিষয় সুখ বিষ্ঠাৰ সদৃশ ॥”

ছোট আতা গুৰু বাক্য মনকৈ পাছত শ্লোক ভাঙ্গি শৃঙ্গৰীত
ঘোষাত দিছেনি। মাতি চৰ্চ্চি কৈ বোলে নচলাকৈ
মন বলে সজ, বাক চলিছে যে যোৰায়ক। তেহে গৈ
তেঞৰ আগৰ হৰি গৃহতে বহিল। তাতে দুয়ো পত্নীয়ে
সেৱা কৈলেহি। বোলে মই গুৰুজনত বিদায় কৈ আহিছোঁ,
মাহ চাৰেক থাকিবলৈ। পাগ পাত্ৰ পেলাই ততে চাউল
সিজাইক। আতৈ শৌচ শুদ্ধি হৈ গুৰু সেৱা নাম গালে।
আইৰ চাউল সিজাই বাঢ়ি গুৱা এখন খুন্দি চোবাব ক্ৰমে
অন্নৰ উপৰে দি থৈ আঠু পাৰি জনালে গৈ। আতৈ
আহি চাই দেখে চোবা খান। সেইতে অত্ৰাহি হৈ বোলে
এখেতলৈ আহাচোন। তেহে আই আহি আঠু পাৰিলেহি।
বোলে তোৰ হাতে খাঞ বোলাতহে এনে লঘু কৰ? বোলে
দাসীত দায় হৈছে, তেও জিজ্ঞাসি সুধি মৰবিব পাবে।
দণ্ড কৰিলেও দোষৰ ভিতৰ। বোলে কচো, কিয়নো দিয়,
চুৱা নহয়, খাবলৈ যে মাত? বোলে পূৰ্বে তোত্ৰা আমাক
চাৰি জীৱৰ কুশলৰ হেতু সম্ভৱ সজলৈ গ’লা। মহাপাপৰ
হস্তে অনাচাৰী জী জন্ম পালোঁ। বৈকুণ্ঠৰ স্মৃক এৰি
পশু পক্ষী সমস্তে যোনীত যি বিষয়ক পায়, তেনে কাচক লাগি
মাণিক ভেজি আমি পেলনীয়া চোবাত প্ৰবৰ্ত্তিলে। এই
চোবাকে গুচাই অন্ন ললেহে থকা সজ। পাছে আতৈ

হক্ হক্ কৰে কান্দি ওলাই আহিল। বোলে আজি তুমি মোক সজ বাখিলি জ্ঞান বোধ দি। মোৰ পৰম বাক্যৰ উপকাৰীহে, ভাৰ্য্যা নহলে। পাছে আহি মহাপুৰুষ গুৰু বসি আছে মধুৰ-মুৰ্ত্তি ৰূপ ধৰি। পৰি দণ্ডৱতে কলে সকলোখানি। বোলে সেই স্ত্ৰী এৰি সোধাই দিছিলানে ? বোলে বাপ, দিলে। তাৰ মাতৃ, ভাতৃ, নয়ায়। বোলে ‘তোমাৰ গুণ গাই তোমাকে চিন্তি অ’তে থাকিম।’—এই বুলি আছে আমাকো ভিয়নি-টনা খন দি ডাঙে। তেহে গুৰুজনে সজ বুদ্ধি, শুদ্ধ জীৱ জ্ঞান অনাই ধৰ্ম্ম বস্তু প্ৰকাশকৈ বাজ হাটি দি কাটি খলা সৰা মচাকৈ ধলে ভকতৰ শাৰীৰ ভাগ দি।

আক একদিনা ভক্তে সমে আহে ছোট আতা, ম’হ এটা পৰি আছিল বাটৰ কাখে। দেখি আন সবে আশ্চৰ্য হাবি ভাজি গ’ল। ছোট আতা তাৰ আগেই গ’ল। পাই ভকতে কলে, বোলে বাপ, মহ আছিল বাটে, ছোট আতা সিন্ধৰ আগেই আহিল, আমি হাবি সোমাই আহিলোঁ। বোলে বৰাপো হয়নে ? বোলে হয়। কিয় আহা ? “সাপে খায়, বাঘে খায়, যদি মৰে জলে, যাব যিবা হব লাগে নিজ কৰ্ম্মফলে।” বোলে বাপ, তাৰ হাতে যাব লগা হলে আঁতৰি গলেও মাৰিব, নহলে এক চাউল, আয়ুত, আগেই গলে কি কৰিব পাবে সি ? পাছে গুৰু ধনকে বোলে বৰাপো, এনে উত্তৰ কত শিখিলা ? তুমি-এ জানানে আনেও জানে ? অ সি কাল, বলহন্ত, ডাকু। সিকি জ্বলন কাল অকাল ? মৃত্যু সৰাকো চল পালে মাৰে। ভৈল ধকাতো বায়ুএ বস্তু নুমায়, আঁৰ দিলে বয়। পলাই অন্তৰে, মাৰে। তোমাক নপাবে এই ক্ৰমে আৰ্হি লৈ আনো আত্মা-বাৰী নহব ? এই বুলি খজি বোধ দি হাক দিছে।

গোকলৈ
আৰ্হি বৰাপ
উপদেশ

বনগৰ

আক নৰনাৰায়ণ ৰাজ্যৰ বাৰীত শনি প্ৰবেশিল। পাছে পণ্ডিত দৈবজ্ঞ ব্ৰাহ্মণত স্তম্ভিলে, বোলে কি হব ? বোলে মহাৰাজ, আৰ এতিফ্ৰিয়া কৰি দেশান্তৰ ফুৰিলে অশুভ নাচৰে। তেহে পূজা, দান, হোম কৰাই ৰাজ্য আহি বনগৰ কৰি ব'লহি। তাতে শুনি গুৰুজন গৈ কলামাহ হুচক ভেটি নিৰ্মালি দিছে। চিলাৰায়ে তেজ শক্তি ঈশ্বৰ লক্ষণ দেখি গুৰু মানিবৰ চিন্তা; দদাএকৰ ভএ নহ'ল। তাতে আঢ়ৈ বৰ্ষ হ'ল। চাই পণ্ডিতে কলে ৰাজ্যত বোলে শিৰতে গৰ্ভে থিত হৈছে শনি। ই-গৃহ যেনো হ'ল এবাহে সজ্জ। তেহে তাৰ পৰা গৰ প্ৰাকি কৰি ডিঙ্গা নগৰলৈ গ'ল। তাতে আছে। একদিনা ছোট দেৱানৰ ক্ৰীদাম লিগিৰা আহি ৰামৰাই আতাৰ ছহিঙ্গী কমলপ্ৰিয়া আপীক দেখে দিবাকৰ ত্ৰৈলোক্য মোহিনী। চুলি মেলাইছে, হুকাচি ঢবাত তিনিপাক দি পৰিছে। পাছে সি গৈএ চিলাৰাইত কলে ৰূপ গুণ চুলি লক্ষণৰ কথা। শুনি ৰাজ্য ভেতেন্ৰণে ধৰাই নি মুখ্য পটেশ্বৰী পাতিলে নি। বিবাহ পাতি ৰাই আতাক নিবলৈ পাচিলে, নেযায়। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু বোলে সি নিলে কি কৰিবা, দিয়া গৈ শুদ্ধ কৈ। পাছে গৈ দিলে। তিনিখনি গাঞি দি কুঠি কৰি দিয়ালে।

আকো ৰাজ্যত পণ্ডিতে চাই কলে বোলে মহাৰাজ, শনিৰ অষ্ট বৰ্ষে ভোগ ৰাশি ভত। শিৰত আঢ়ৈ বৰ্ষ, গৰ্ভে আঢ়ৈ বৰ্ষ, গোৰে, আঢ়ৈ বৰ্ষ। এতিয়া বিদেশ বৈৰাগ্য হৈ কুৰাতহে অৰিষ্ট নাচৰে। পাছে ৰাজ্য বেশছন কৈ খস্তী কঠা মৰা পক্ষালৈ অচম ৰাজ্য উজাই গ'ল। ছোট যুবৰাজ চিলাৰায় বেহাৰ নগৰে ৰাজ্য ধৰি পালি পাচি প্ৰবৰ্ত্তাই আছে। একদিনা ৰাজ্য যুগয়া কৰিতে গৈছিল। গৃহে এখ পত্নী মুখ্য আপী সৰাতেকয়। সবেও একত্ৰ হৈ বহিল, ভায়ুলী চ'বাত

আইক মধ্যকৈ ধৰি গীত গোৱাইছে। চাৰঙ্গ দাবত স্বৰ তুলি
ধৈলে—

“পামৰ মন, নাম চৰণে চিন্ত দেহ :

অখিৰ জীৱন বাস, মাধৱকেৰি নাম,

মৰণ সমল লেহ।” এই গীত গাইছিল, কোকিল

স্বৰতো অধিক। মাত ৰাজা শুনিলেহি। আন সন্তিনী
সবেও ৰাতাই উঠি গ’ল, আই লাগী, নগ’ল। বোলে গীত
যে গাইছিল, কোনে কৰা? বোলে আমাৰ বৰ আতা।
ৰাজা শয্যাতে গোৱাই পুত্ৰ শুনিলে, মহা পণ্ডিত গুৰুধ্বজ
অৰ্থে মজি গ’ল। পাছে ৰাজা ডিঙ্গা নগৰে আহি মহাপুৰুষ
গুৰু তাল’কে কাতৰকৈ নিয়াই কায় কষ্টে ত্ৰতে হৰিয়ে
ধাকি, টকা দহ, কাপৰ এসাজ দি শৰণাপন হ’ল। আক
বেশছনকৈ অচম ৰাজ্য ফুৰি শনি চাৰিলত গ’ল বেহাৰে।
দেখি গ’ল শুকুলা হস্তী মানিক ধাইক। তেহে অনেক
মানুহ, চিপাহী, চাকৰ, লক্ষ্য লৈ উত্তৰে নবনাৰায়ণ, দখিনে
চিলাৰাই, বিৰাম কাজি অনেক সেনা লৈ যুদ্ধ ধৈলেহি।
কেকোৰা ৰাজা, লাহন বৰবকৰা, মাছুৰিয়াল ৰাজমন্ত্ৰী
বৰগোহাই, ভেৰা বৰদুকণ এই সবে আলচিদলৰ গাঞত
এক যুদ্ধ, ভেলীয়াডোজাত এক যুদ্ধ দিলে। অনেক প্ৰাণী
হানি হ’ল ছয়োদলৰ। পাছে হহকি কেৰিমেশি গৰ
বাঙ্কি সাদিন সাত নিশা যুজিলে, অনেক লোক ক্ষয়তাব
হ’ল। নপাৰি ৰাজা প্ৰজা নিশাই সব এৰি পলাল। হস্তী
ধাইক পালে, মানিক লৈ গ’ল। পাছে পাছে ধৈলিলে।
ৰজা পাট এৰি চৰাই খোৰোজ পৰ্বতত সোমালগৈ।
মানিক পাই লৈ উভটিল। চিলাৰাই কাজি হস্তী ধাই লৈ
নাৰায়ণক দিছেহি। শুক্লা হাতী আনিলে দেখি গুৰুধ্বজ
নাম দি ভটিয়াল আপুন দেখে।

গুৰুধ্বজ
শৰণাপন হৰ

গুৰুধ্বজ
অসম আক্ৰমণ

গুৰুধ্বজ
নাম কাল

হালোৱাই
বামত পৰণ
গাবোৰ
গোবিন্দ আঁত

আক মনথৈৰ পৰা ঠাকুৰ আতা নিতে গণকুচি সোমাই
ছোট আতাবে দুওজন আহে বাউসীলৈ। পথতে এটা
হালোৱাই হাল বাইছে হে হে কৰি। দেখি ঠাকুৰ আতা
বোলে কি হে হে কৰ, বাম বাম বুইলে কি হয়? পাছে ছোট
আতা বোলে সখি, বোলাইহে আহিবা, নোবোলালে জেজা
লাগিল, নামৰ দশ অপৰাধৰ এটা সিদ্ধিল। পাছে ঠাকুৰ
আতা পাছে পাছে ঘূৰিছে, বোলে বাম বোল। সি নোবোলে।
আতা বোলে একেখাৰি বাম বোল উপা হে। তেহে একো-
কপে এবাব নপাৰি বোলে বুলিলো বাম, কি হৈছে এতিয়া?
বোলে একো নহই থাক পা। তেহে গৈ বাউসী পাই সেৱা
কৈলে। ছোট আতা শুধিলে বোলে সখি, বুলিলেনে
শুবুলিলে? বোলে বাপ, যেনে তেনে প্ৰকাৰে বোলোৱা হ'ল।
বোলে তোমাক নো কোনে তেনেকৈ বুলিব দিএ?
শুবুলিলেহঁতে কি হ'ল হঁতে আজি? পাছে তাক অন্তকালত
যমদূতে ধৰিলেহি নিবলৈ লোহাৰ ডাঙ ঘোচা সব জৰিএ সৈতে।
কৃষ্ণ বৰ্ণে বিকৃত মূৰ্ত্তি দেখি পূৰ্বৰ সেই বাম বোলোৱা আতাৰ
কৃপাত বাম আহিল মুখত। বাজ উলিয়াইছিল। অত্ৰাহি
হৈ বামধ্বনি লাগি দূত ভিৰি লৰ দিলে এৰি। পাছে স্বস্থ হৈ
বোলে মোক ঠাকুৰ আতা ঠাই নেইক। নিলে, পাই
সেৱাকৈ বোলে বাপ, তোত্ৰাৰ পৰাহে বক্ষা পালোঁ, দাস বুলি
নেৰিবা মোক। বোলে বাক আহ। পাছে নি ছোট আতাক
পূৰ্বৰ কথা কৈ ভেটাইছে নি। তেহে শোকজনে ঘোষা
মাতিছে,

“মৃত্যুৰ মুখত পৰি, আছে যিটো সিটো জন,
হৰি গুণ কীৰ্ত্তন নকৰে।

মৃত্যু তৰিবাৰ জানা, নাহিকে উপায় আন,
হৰি নাম কীৰ্ত্তনত পৰে ॥”

বোলে সখি, দেখিছো। এই বুলি দুওজন আতা তেওঁক নি মহাপুৰুষক গুৰু বোলাইছে গৈ। শ্ৰীশঙ্কৰদেউ গোবিন্দনাম দিছে। পূৰ্বৰ গাৰোৰ পৰা অহা আতৈ, সিজন্মাৰো কাৰণ।

আক একদিনা মখাই আতৈ ভিক্ষা কৰিবলৈ গৈছিল। খুজি গৈ গৈ মনতৈ পালে গৈ। ঠাকুৰ আতাৰ বাৰা বুলি তু নাপায়। শীঘ্ৰে পদূলি সোমাই গৈছে। আএ ভাত বৈছে, দেখে সুন্দৰ ভৰ যৌৱন, দিবা পুৰুষজন, গৌৰৱৰ্ণে, হাতে লাঠি, মাথে ভগ্ন ছাতি, আঠু মুৰে তুনি, ফটা বস্ত্ৰ কান্ধে, বুলি গহণ শাস্ত্ৰ ধাৰ ভাএ গৈছে। বেশটি ভক্তৰ, গা লক্ষণ ডাঙৰীয়া মহন্তৰ, সাজটি দুখী, দৰিদ্ৰ, ভিক্ষুৰ। মনে পৰীক্ষা আএ কৰবা মাতিলে, “নাঞ চপচপ দেখো টউ অপাৰ ?” আতা বোলে মাত্ৰ, “নুবুৰে নোকা সুজান কঢ়াৰ।” নকৈ নাৰ্জো, পুৰনি খাঞ। ভিক্ষা দিয়া মাও ঘ-লৈ যাঞ।” শুনি অএ অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হৈ সুখিলে বোলে তোভ্ৰা ক’ৰতে আহে, ক’ত থাকে ? বোলে মাও, বাউসীৰ মহাপুৰুষৰ সজে থাকোঁ, ভিক্ষাকৈ প্ৰবৰ্তো। পাছে আএ উঠি আহি পায়ত পৰি সেৱা কৈ বোলে, তোভ্ৰাক দাসীএ ক’ৰবা বুলি পৰীক্ষা কৰিলোঁ, অপৰাধ ক্ষমা যাৰ। তেহে এপুৰা চাউল, এপোৱা লেন এপোৱা তৈল, আদপোৱা খাৰ, বোলে মই ত’তে দিয়াম দাসীএ। আপুনি আজীৱ পৰা নাম লব বসি। সেই মতে মাষে মাষে শোধাই আছিল।

আক একদিনা দুওজন যায়, ছোট আতা ঠাকুৰ আতা। এটি জ্ঞান আছে, তাতে নাঞ খানি সিপাৰে আছে, হেচুকি দিলে ইপাৰে পায়। সিপাৰে এটাই ভুঁই কুৰিছে। তাকে বোলে নাৱ খানি ইপাৰকৈ দে, আমি জগত-গুৰু ঠাইলৈ যাওঁ। পাছে শ্ৰীমাধ দেএ বজিলে বোলে কিয় তেনেকৈ বোলা ? “শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ, হৰিতকতৰ, জ্ঞান যেন

মখাই আতৈ
ঠাকুৰ আতা
গৃহত ভিক্ষা

কল্পতক"—তোমাৰ আমাৰ সেৱকৰ হে ? ভাব কি ? সি বোলাইতে, ওহন্তৰ জগত-গুৰু, আমাৰ কি, পাছে ক'ত বলু বলা হৈতে ?

আক কমললোচন ঠাকুৰৰে মহাপুৰুষ গুৰুৰে একে বৰ্ণ, মুখ। একদিনা শতানন্দ দলৈ গৈছে। কমললোচন চ'বাতৈ বসি আছে। সেইতে পাৱতে পৰি সেৱা কৰিব ধোজে। বোলে খুৰা, কি কৰা যায় ? বোলে বাপু, তোমাৰে গুৰুজনৰে কিছু ভেদ নাইনে চাইছোঁ দৰ্পণ চোৱা যেন। ডেকা গিৰি যেন দেখিলোঁ মই।

একাদশীত
ভোজন নিষেধ

আক এদিন জীমাধৱদেৱ গা বিষমৰ হেতু চাউল সিজাব হুৱাইলে। পুৱা হ'ল একাদশী। পাছে শোচ-শুদ্ধি স্নান, গুৰু সেৱা কৈ ক্ষুধা তৃষাত গা বৰদ্বাব ধৈলে। তেহে এপোহা আতপ চাউল, দুই পহা জলেৰে ভোজনকৈ গৈ জীশঙ্কৰদেৱক সেৱা কৰিলেগৈ। চাই বোলে বৰাপো, আজি দেখো মুখ প্ৰসন্ন ? কিবা ভোজন কৈলা হবলা ? বোলে বাপ, জলে সমে চাউল এপহা গিলা হ'ল, গা বিষমৰ হেতু। পাছে গুৰুজনে বোলে উদবেই চক তাতে জঠৰ বহি আছে। চাউল, পাণী বহাইছা, লোন তৈল খাব দিলে, সম্পূৰ্ণে ভোজনেই হয়। "তুমি আমি কৰোঁ যদি গৰিহিত কৰ্ম্ম। গাছৰ লোকে আকৈ মানিবেক কৰ্ম্ম," এই বুলি থজিছে।

কালীদৰ্শন
নাটকনা

আক ৰাই আতা দশমৰ কালীদৰ্শন চৰ্চা সন্তোষ পাই গুৰুজনে প্ৰাৰ্থনাকৈ জীৱক কৃপাৰে নাট কবালে। তাতে স্বৰ্গতে গন্ধৰ্ব্ব আসি চিন মাৰি শিকিবলৈ অহাত গুৰুজনে চিন পাই সটচক্সৰ গীত কৰি গালে, ভু ধৰিব হুৱাবি লাজ হৈ জীৱ মানি গ'ল শুচি।

আক গোবিন্দ গুৰুএ তিনি তিনিটা কুৰ্হিমাছ নিএ একাদশীত। দেখি মহাপুৰুষ গুৰু বোলে গোবিন্দ, দেখো

আজি একাদশী, তিনি কুহি লৈছা ? বোলে বাপ, ভোজ্যথেব পদে দেখোঁ কৈছে বোলে—“নপাই একাদশী উপবাসে, নপাএ মোক যোগ সন্ধ্যাসে।” তেহে মহাপুৰুষ গুৰু বোলে বামানন্দৰ মাক, একাদশ শাস্ত্ৰ খান আনা, পদটো কাটি গুচাঞ। অ’ আমি পদ কৰিলে’। জীৱ তৰিবৰ কাৰণে, কেনেকৈহে বুজিছে দহো। এই বুলি নৰণি ধৰিলে’ পাছে ঠাকুৰ আতা বোলে বাপ, কাটিব নালাগে। নাৰায়ণ দাস কেনেকৈনো লৈছা ? বোলে বাপ, একাদশী ধৰ্ম্মবাৰ, তিথি আৰু কৰিব পাই, তাৰ ফল বাঞ্ছাহে কৰিব নপাই। যত মহাপাপ ব্ৰহ্মহত্যা আদি কৰি অন্তত বাসা কৰে গৈ। তাক এৰিব। বাৰ গুচালে মজলীয়া ওলাই, পাছে গুৰুজনে বোলে এৰা আমিও তেনেকৈতো কৰিছোঁ। তেহে পদ ব’ল। পাছে গুৰুজনে বোলে নাৰায়ণ দাস, অনেক শ্ৰমকৈ অৰণ্য কাটি একোটি পদ কৰিছোঁ। আজি পদটি তোমাৰ পৰা ব’ল। এই বুলি পৰম স্নেহত বাম হাতে গুৱা এমুঠি কোচলৈ পেলাই দিলে। সেই গুৱা গণকুচিত নি ছুওজন আতা ভোজনকৈ বোলে পৰম স্নেহত সীতা বাম হস্তে মুকুতাৰ মালা দিছে হৰ্ষমন্তক। আৰু কোনো লোকৰ ছই পত্নী থাকে, বৰজনীৰ আবে দ্ৰব্য খানি দিএ। গুৰুজনেও আমাক আপুনাৰ অভয় পদৰ তলতে ৰাখিছে।

পৰম অৰ্থ

আৰু একদিনা গুৰুজনৰ গা বিষমৰ হেতু স্নান ভোজন ন’হল গধূলী। পুৱা হ’ল ভোম একাদশী, বিহানে গুৰুজন নিত্যকৰ্ম কৰি নৈমিত্তিক অৱসানে ব্ৰহ্মমান কৈছে। ছোট আতা পাই গুৰুজনক সেৱাকৈ ভিতৰে গোসানী মাৱক সেৱা কৈলগৈ। বোলে বৰাপো, আমাৰ গোঁসাইত জনোৱাগৈ—গধূলি উপাসে ব’ল, এতিয়াও একাদশী, নিবাহাবে কাহিলা গাত টান হব, উদৰো চলিছে। আঁৰে জহা চাউল এপহা দ্ৰুত

পাক কৰিবলৈ কি বোলে ? দধি অন্নত দোষ নাই যেন দেখে।
 বোলে মাতৃ, কব নপাবো, সিদিনা খজিছে আমাক। আনত
 কৈ সোধা যক। তেহে হৰিগুৰুতে কৈ জনাইছে। তেওঁ
 ক'লতে বাগকৈ হাপালি মাৰি বোলে নাম। পাছে সেইতে
 পানীকটাত পৰি হুকি চেপেটা খালে। তাতে পৰি এপৰ
 থকাতে ছপৰ নিশা হ'লগৈ। তেহে বতাহে বৰষুণ শিলে
 ওপচাই আনি খুন্দি পেলালে। তিতি জাবে ভোকে বিচেট্টা
 হ'লগৈ, মাত হবিল। পাছে গুৰু স্বপ্নত দেখে সুন্দৰ ব্ৰাহ্মণৰ
 ছৱাটিএ বোলে, তোত্ৰা শুই আছা মোৰ তিতি দেহ যায়হে।
 তেহে সাৰ পাই বহি বোলে ধ্বজা, বাজত কোন আছে চা।
 জুই লৈ চাই দেখে হৰি গুৰু আঠৈ মৰিব লগা হ'লগৈ।
 তুলি, ধুৱাই কাপৰ, আজ্ঞাচ সলাই জুই সেও দিলতহে মাত
 ওলাই খেঁট্টা পালে। বোলে সেই তেতিয়াৰে পৰা নগৈ কি
 কৰিছিল। তাত পৰি ? বোলে বাপ, তোত্ৰা নাম বুলি এৰাতে
 মৰা প্ৰায় হৈ আছিলে। পৰি। পুৱা বোলে তুমি চৌৰাশি
 নবকত ভুজিব লাগিল। অন্ন খাব দিয়াত যুধিষ্ঠিৰে নৰ্ক দেখাত
 উৰ্দ্ধ গতি হৈ উদঙ্গ হ'ল। একাদশী, আউসী, আচাৰ বিভিচাৰ,
 মিছা বেষ্টা ভৰিবগৈ কলিত। আক কুৰ্ম পুৰানৰ অঁহি
 কৈছে, ভঞ্জে অন্ন অৰ্পণ নকৰি খালে কুৰ্তা খোৱাৰ সদৃশ আক
 ভক্তৰ হাত ঘালিলে জোখাকৈ ছুগুণ টকা দি মাতিব, সন্তোষ
 হলে, হলু বুইলেহে বক্ষা পায়, আগুনিও, উপৰি পুৰুষো।
 আক অভক্তৰ ধনে ইহ জন্মে দুখ পৰ জন্মে সংসাৰ। ভক্তৰ
 টকা মোক্ষ সাধে। আক বোলে গৃহ, বানৰ, বৃক, বায়স, উট,
 গৰ্দ্ভ, গুৰু, কীট, পতঙ্গ এই সৰ্বত জন্ম লভে সংসাৰত ভ্ৰমি।
 পাছে এই সব আৰ্হি যুগুতি কয় গুৰুজনে। কতো মুখ ভেদে
 কয় সেই দধি ভাত ভোজন কৰালে আঠৈক, কতো নাই বোলে।
 তেহে গুৰু বোলে নবক চৌৰাশি মই লেখি নিওঁ, তুমি বাগবি

হৰিগুৰু
সদাৰ্থগুন

ভক্তৰ ধন
আক
অভক্তৰ ধন

ষোৱা বাসনাটো খণ্ডক। বাগ্‌বি শ্লান কৰি দণ্ড সবাই দিলে।
বোলে আগলৈ নকৰা এনে কথা আক।

আক হৰিগুৰু আতৈ মনিয়বিত থাকে। আহি গৈ নাম
হৰি কথা শুনে। পাছে এদিন বেলা ছোট হ'ল, গজা ধানে
পোনাই বেগ দিছে। এক গৃহভৰ লবাই, বোলে কনানে,
ধানৰ উপৰে যা ? আতৈ কাণ নকৰি গ'ল। সি অন্ধক হৈ
তাতে আছে। তাৰ বাপ মা এবাতি বিচাৰি নি সুধিলে
তাত, বোলে এটা লোক ধানে যায়, কণা বুলিলত ভেনে
নে দেখিলে আক। তেহে সিহতে বুজি ভাব ভেটি লৈ আতৈত
পৰিলগৈ স্তুতি কৈ। তাৰা বোলে মই শুনাও নাই, লাগাও
নাই। যদি লাগিছে, ধৰিছে দোষ, মহাপুৰুষ গুৰু ঠাই ব'লা
হঁক যাওঁ। আতা গৈ এই ভাবে ভেটিএ তেহে সবে গৈ গুৰু
জনত গুণ, যুগুতি কৈ প্ৰাৰ্থনা কৰিলে। গুৰুজনে দুৰ্বাসাব
আৰ্হিতক আতৈক মতালে, সম্ভাষণ হ'ল। তেহে
চক্ষু এ দেখিছে।

হৰিগুৰু
আতৈক কণা
বুলি কণা
হোৱা

আক এদিন শ্ৰীমাধদেউ আহে গণক কুচিৰ পৰা। বাটতে
এটা বামুণে আগচি ধৰিলে। বোলে ভোজা কলৈ যায় ?
বোলে আমি শ্ৰীশঙ্কৰ দেৱৰ ঠাইলৈ যাওঁ। বোলে ভোজাব
গুৰু কোন ? বোলে আমাৰ গুৰু তাৰাই। বোলে তাৰাৰ
একা ? বোলে ই কথা তাৰাতে সুধিবা, আমিও সুধিলেহে
কব পাৰোঁ, সোধা নাই। তেহে গৈ গুৰুজনক সেৱা
কৈলেগৈ। বোলে বৰাপো, আজি নহোঁ বেলা হ'ল ? বোলে
বাপ, এটা বামুণে আগচি ধৰি ঋট বন্ধকৈ নেবে, সেই ঋন্তে।
বোলে কিয়বা ? বোলে সি, ভোমাৰ গুৰু কোন। মই
বোলে আমাৰ গুৰু তাৰাই। বোলে তেওঁৰ একা ? আমি
বুইলোঁ। তাৰাতে সুধিবা, আমি দু নপাওঁ এই ৰানি। পাছে
গুৰুজনে বোলে এনেকৈ নুবুলিলা কিয়, কৰুদেউ বুলিছে,

পৰবৰ্ষে
তদ

“মোৰ গুৰু ভকতেহে স্বৰূপ স্বভাৱ। যেন বায়ু আকাশৰ নাহি ভিন্ন ভাৱ ॥ আমিও ভাবিছোঁ”, “সৰ্বতত্ত্ব ভকতক মই গুৰু মানো। ভকত গুৰুত পৰে আনক নজানো,” বোলে বাপ, কিয় বুলিম একা, কি সাহেবে ?

আৰু শ্ৰীৰাম আতা গণকুচিৰ আগত এফেৰি খেতি লৈছিল। তাকে দাই মাৰি সিজাই শুকাই ধুতিএ মুখ বান্ধি চাউল কিছু লৈ গ’ল। গুৰুজনে দেখি বোলে বৰাপো, কি ? বোলে বাপ, এ শ্বামে কৃষি এফেৰি কৰিছিল, তাৰে চাউল কিছু আনিছে সজকৈ কৰি তোমাত লাগিবলৈ। বোলে বৰাপো, তোমাত লাগিলে যো কুশল নহয়। এ বোলে বাপ, শ্ৰীৰামে আমাক পুৰিবই লাগিছে, তেও তোমাত একটি লাগিলেহে সজ।

আৰু একদিনা বায়ুণে গীতাৰ শ্লোকৰ অৰ্থ স্মৃতিবলৈ আলচ কৰি আহিছে। ধনুখনাত চন্দৰী আএ কাপোৰ ধুইছে গুৰুজনৰ। শুনি বোলে ভগৱন্ত প্ৰসাদে মিলয়। কৃষ্ণৰ কুপাত তেবে গুচয় সংসাৰ বন্ধ। এহি মানে গীতাৰ নিৰ্ণয়। শুনি বায়ুণ তথা লাগিল, মুখলৈ চোৱা চুই কৈ, বোলে দাসীএই এনে সিদ্ধান্ত কৈলে। গৈ নো কি স্মৃতি ? দহৌ অঠৰ আখ্যাৰ একেধাৰে কলে। শব্দৰে আৰু লঘুহে কৰিব। এই বুলি তাৰে পৰা উলটি গ’ল। সেই সংস্কৃতৰে পাছে ঘোষা কৰিছে।

আৰু একদিন শ্ৰীমাধদেউ আহিব মূৰাইলে হৰি কথা শুনিবলৈ গা বিষমৰ হেতু। কৃষ্ণ কথা অৱসানত গুৰুজনে বোলে বৰাপো নাহিল আজি। ভেহে তিনিজন ভক্তে বোলে বাপ, তাৰা ত’তে এখান মেল হৰিকথাৰ। আহেনো কেলৈ ? এখেত আৰু অৱহেলা হে হব এহেলৈ। শুনি ভেহে মহাপুৰুষ গুৰু খেদ কৰিছন্ত, “হৰি হৰি, ইবাৰ

চন্দৰীআইব
গীতাৰ বাণী

মাধদেউৰ
বিকল্পে কথা

জীৱ সাৰেহে বুলিছিলোঁ; এনে হলে ববহে। অ'ব থানি
কবা বিৰূপে ত'ত, ত'ব কবা বিৰূপে অ'ত, দুখ আয়াৰাতহে
সংসাৰত। পাছে সেইতে তিনিএ দণ্ডতে পৈল, বোলে বাপ
তৰ্কিব নপাৰি কলু, কি গতি হ'ব? বোলে বৰাপোত কৈ
দণ্ডতে পৰাগৈ। তাৰা বাখিলেহে বন্ধা পৰা। পাছে
তিনিও গৈ কৈ দণ্ডতে পৈল। তেহে ছোট আতা গুণ
উপকাৰহে ললে, বোলে বব হেলা গৰ্জ ভাও হৈছিল হয়।
কৈ বুলি মোক যানিবা জ্ঞান প্ৰদীপহে দিলা, অন্ধলাৰ চকু
দৰে। বোলে পুত্ৰ গৈ ততে পৰা যাই, ক্ষেমিব। আহি
কলেহি সেই ক্ৰমে। বোলে চাঁহী কাঢ়িবলৈ যোৱা, হাতীতে
উঠাটি খৱা? উত্তমে অল্ল গুণকে বিস্তৰ কৰে, দোষকো
গুণহে লেখে অধমেহে দোষ কৰে। পৰা ঠাইলৈ পাৱ ধৰি
ছুঠিলে কি উপায়? আকৌ যোৱাহক, এনেকৈ নোবোলে।
চুপে বৈ স্নান কৰোঁতে দণ্ডতে পৰি পাৱত ধৰি ক্ষেমিলোঁ।
নোবোলে মানে কাতৰ স্তুতিকৈ নেৰিবা। তেহে সেই
মতে থাকি ধৰি অনেক কাৰ্পণ্য কৈ নেবোতে বোলে
এবা, এৰিলোঁ। পাছে তাৰা সৱ সহিতে আহি গুৰুজনত
কৈছে, বোলে বাপ আৰা সবে আছি আনাক এনে কৰিলেগৈ।
মই দহোঁ জৰ, তোত্ৰাহে মোৰ চৈতন্ত আত্মা, অ'তে বাখিলে
দহোঁ হয়। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু বোলে আনাত তোমাত হস্তে
যি ধৰ্ম্মক ধৰিব আমাকে দেখিলেও তোমাক দেখে, তোমাক
দেখিলেও আমাক দেখে, অ'ত দিলে ত'ত পায়, ত'ত দিলেও
মই পাওঁ। এ বৰাপোকে আমাকে যি ভেদ কৰে মাজত কবত
হে দিএ। গীতাত কুৰি বুলিছে। অৰ্জুনৰ আগে, মইও কৈছোঁ,
বৰাপোকে মোকে যিটো মনে ভেদ কৰিব মোৰ শৰীৰত যাব
মাৰি অস্ত্ৰ ধৰিব।

আক বচুপতি নামে ধোবা গুৰুজনৰ ভকতৰ বস্ত্ৰ ধোএ,

বধূপতি
ধোঁৱন মৰণ

নামো গায়। পুত্ৰ ভাৰ্য্যা ততো থাকে, খনো হাটি গোৰে বহা
লৈছিল, এখেতো থাকে। পাছে পূৰ্বৰ পাপে লাগ ললে
অন্তকালে। তেহে আউ অমুক্ৰমে চলিল বহাৰ ভিতৰে ছুৱাৰ
মৰি। পাছে ভাৰ্য্যা পুত্ৰে বোলে হাটিত আছে, আতৈ সবে
বোলে ঘৰে আছে। এই মতে তিন দিন বাহি হ'ল। তেহে
বিচাৰ লাগি চাই দেখে শয্যাতে মৰি আছে। তেহে মহাপুৰুষ
শুক সেরক ভক্তিৰ বাদ শুচাই নামৰ মহিমাৰটাই পাও গতিকৈ
গৈ বোলে বধূপতি, আমাক নমাতি এ যোৱানে? পাছে চকু
মেলি, সবাকে চাই বাম বুলি গ'ল। তিনি জন্ম ভক্তি শূন্য
শুক হ'ল। শুকজনৰ নামৰ মহিমা সবেও দেখি শুনি আশ্চৰ্য্য
অদ্ভুত হ'ল—তিনি দিনৰ মৰা জীএ।

আক একদিনা কমললোচন ঠাকুৰ আমৰ গাছত উঠিছে।
হিঙ্গুলীয়া পাট ভুনি পিন্ধি, পূবৰ পৰা আদিত্য উঠি আহিছে।
মহাপুৰুষ শুক বোলে বামানন্দৰ মাক, চোৱাহি, চোৱাহি, ছুটা
সূৰ্য্য ওলাইছে দহৌ। ভকতে চাই বোলে নাপ, মুহি, ঠাকুৰ
উঠিছেগৈ আগত। তেহে মহাপুৰুষ শুক বোলে বামানন্দৰ
মাক, কমললোচনলৈ এৰা। এৰা চিৰকাল পৃথিৱীত নবয়।
তেহে দুই মাহৰ অন্তে ঠাকুৰৰ বসন্ত ওলাল। তাৰাৰে,
কমল ধৰা দামোদৰ আতৈ, আৰাৰো ওলাল শুটি। তাৰাক
ভকতে চায়, চিন্তে, সোধেগৈ। দামোদৰে বোলে আমি
সঙ্গেহে আছো। শুক পুত্ৰকেহে চাব গোনাব শ্ৰদ্ধাকৈ লাগে।
কা'লৈ ডেৰ পৰ উঠাত শুক পুত্ৰ যাব। ডেৰ পৰ থকাত পাছত
কমলি লৈ আৰিও যাব লাগিব। পাছ দিনা সেই বোলা
বেলাতে দুগুজনা চলিল। গোসানী এহে খেদ কৈলে। শুকজনে
পৰম হৰ্ষে আছিল।

ধিৰামবলৰ
পুত্ৰ গোপাল

আক ধিৰা মবলৰ তিনি ভাতৃ-মুকুন্দ, মাধৱ, গোপাল।
জেৱে আহি সেরা কবিলেহি। মহাপুৰুষ শুক বোলে গোপাল,

আম কিছু পাৰি নিয়া ভকতলৈ। বোলে বাপ, আম পাৰিব পাৰো, এখান কুঠাৰ হে লাগে। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু বোলেউহ আমাৰ, আগতে এনে কথা কয় কুট! আৰু এবাৰ মূৰ খুৰাওঁতে বোলে মই বাপ, বুৰা দা-বে হে পাৰেঁ। তেহে গুৰুজনে বোলে তোক কুটনিএই নেবক। মৰোঁতেও কুটনিকৈহে মৈল। পুত্ৰ ভাৰ্য্যাক খোলা বান্ধি দেখাই জনজনাই এই টকা প্ৰতি-পালন কৰহঁতে এতিয়া দুখৰ কালত যেএ কৰে তাকে দি যাম। তেহে দুও বেটা আমুৱা অনিকৈই বোলে-তোক দিব, সি বোলে আৰু দিএ খাবলৈ নেপালে জানো। 'এই বুলি মাছ, গাখীৰ, গুৰু খুৱালেহে খুৱালে। তেহে মৰিলত বাজ উলিয়াইএ টনা মেলি চাই দেখে খোলাভোৰ।

আৰু মাধৱকন্দলীৰ কবিতা বামায়েণ ঢাকি তুচ কৈ গুচাবৰ মন দিলে অনন্ত কন্দলীএ। তেহে গুৰুজনত বিপ্ৰে স্বপ্নত শৰণাপন্ন হৈ প্ৰাৰ্থিলে-বৰব হেতু। পাছে গুৰুজনে বোলে বৰাপো, তোমাৰ মিতাৰ শাস্ত্ৰ কবিতা গুচাব যে খোজে, আমি ধৰেঁ। গোবত্ তুমি হোৱা আগে। তেহে আত্ম, উদ্ভবা, কৰিছে। কাপৰ গাৰি দৰে আগ গোব সমে ব'ল, উপদেশ আচু ফুল হ'ল। আগ উপদেশ নাই, শুভ শুভ হে আছিল আখ্যাত। ছোট আতা দিছে।

মাধৱকন্দলীৰ
বামায়েণ

আৰু জটিবাম আতৈ দতকুচিত আছিল গঙ্গা, জগন্নাথ বেবাই আহি। ঠাকুৰ আতা লাগ পাই আনি জট দাবি খুৰাই কঁথা খন্তা পেলাই গুৰুজনত ভনি মহাপুৰুষক গুৰু বোলালে গৈ। গুৰু, জটিবাম নাম দি হাটি বহা দি থৈছে। পাছে তেওঁ স্নেহত বিশ্বাসে নি জটটি জপা বান্ধি শোৱা উপবে আৰি থৈছে। ভকতে দেখি গুৰুজনত কলে, বোলে বাপ, জটিবাম আতৈএ কটা জট নি বান্ধি থৈছেনি। তেহে গুৰুজনে মতাই বি বোলে তোমাৰ শোৱাব উপবে জপা বান্ধি কৈ থৈছা। বোলে

জটিবাম আতৈ

বাপ, জটটি থৈছে। গজাত পেলাবলৈ বুলি। তেহে মহাপুৰুষ
গুৰু বোলে আতৈ সব, জটীবামৰ বাহিৰ জটহে কৰা গ'ল হয়,
হৃদয়ৰ জৰ আছে। পাছে আতৈ শুনি জট দলিয়াই পেলাই
তীৰ্থৰ বিশ্বাস এৰি একচিতে নাম লব ধৰিলে।

জইতী মধাই

আৰু জইতী মধাই আতৈৰ বসন্ত ওলাল। মুঠি তল গ'ল
চলিবলৈকে টানে হ'লগৈ। পাছে গুৰুজনে শুনি বোলে
তোমাৰ মিতাএৰ টানহে, সোধা গৈচোঁ, গা কেনে পাইছে ?
পাছে পাছে গৈ চাই চিন্তি সুধিলে, গুৰুজনে পঠাইছে বুলি
কেনে কৰিছে পাইছা গাৰ গম গতি ? বোলে মোলৈহে
সোধে, তাৰাই জানে দহোঁ অন্তৰ্য্যামীৰূপে, মই কি কম জৰে ?
পাছে সেই ক্ৰমে কলৈগৈ। গুৰুজনে খেদকৈ বোলে
বৰাপো, আকৌ যোৱা সোধাগৈ। পুনচ গৈ সুধিছে গুৰু
আজ্ঞাকৈ কেনে পাইছা শৰীৰ গতি বুলি। বোলে এনে
বৈকুণ্ঠ, সাত স্বৰ্গ, সাত পাতাল, সাত দ্বীপ, নৱ বৰ্ষে,
অনেক ব্ৰহ্মাণ্ডৰ বালি চাহীৰ পৰা হস্তী সীমাকৈ অখিল,
নিখিল, স্থাৱৰ, জঙ্গম, কীট, পতঙ্গৰ আত্মা অন্তৰ্য্যামীৰূপে
পালি প্ৰমাণ পাইছে। মই জৰ ক্ষুদ্ৰ জীৱ এটাৰহে প্ৰমাণ
নাপাই, সুধি পঠায়, তাৰাই দহোঁ জানে, কি কমনো মই ?
পাছে ছোট আতা সেই বন্ধে গৈ কলে। গুৰুজনে শুনি
মহা খেদকৈ আকৌ পাচিলে। তেহে ইবাৰ গৈ গাত হস্তপদ্ম
দি ফুৰাই স্নেহ প্ৰদৰ্শনে সুধিছে গুৰু বাক্য কৈ। বোলে
বাপ, মোৰ গুৰুজনত জনাবাগৈ এ অমৃতৰ ভাণ্ড ভ্ৰাণ পাই
মুখ মেলি দেখিলোঁগৈ নিৰমল ; হাত সুমাই মখামখে
ভুঞ্জিব নপাইলোঁ, আয়ু দৈব্যে নাটিলে, সি মুখে বন্ধিলে
বিধি। ই খেদ লগতহে যায় ই জন্মলৈ। ই পঞ্চভূতৰ
দেহ পৰিৰ এতিয়া। উপজিলে এবাৰ মৃত্যু—জন্তু পৰ্য্যন্ত ;
আত খেদ নাই। তেহে ছোট আতা শুনি নিবেদন প্ৰাৰ্থনা

খেদ ভক্তি সেইতে লোম সিহৰি, ত্ৰবি, মজ্জৰি, লোটক
ধাৰাধাৰে বহিব ধৰিলে। পাছে নমস্কাৰ কৰি গৈ জনালে,
সেই মতে খেদ প্ৰাৰ্থনা। শুনি, মহাপুৰুষ গুৰুজনে দ্বিতীয়
স্বৰ্গ লিখিছে পয়াৰ প্লোক ভাজি, দু-আখ্যাই হৈছিল,
সেইতে হস্তৰ পৰা কাপ, পাভ, মহী ধৰি, দুই ধাৰা নীৰ
বহি হ'লি গ'ল। তেহে গোসানী মাএ দেখি বোলে ধৰাপো,
ধৰা ধৰা, গোসাঁই ভকতৰ স্নেহ—শোক আকুল হ'ল।
কাল সোৱাহি কমল লোচন পুত্ৰ চলিল, প্ৰাণ সম কিছু
খেদ নকৈলে, “ভকতৰ পদে হৰি আকুল আপুনি। হেনয়
কৃষ্ণক নেৰে অৱ কেনে গুনি॥” পাছতে আঁঠে বাসকৃষ্ণ
বুলি অভয় ব্ৰহ্মত ধিত হৈল—নৰদেহা এৰি বৈকুণ্ঠে গ'ল।
দ্বিতীয় শাস্ত্ৰ গোসানীৰ ভাড়াহে কৰিছে পাছত।

আক শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ সাত হাল গক। তাৰে এহাল
বৰ ডাঙৰ ওখ। গক মেলি নিছে আনৰো, পথে। সেই
হালেহে মাজ মূল্যকৈ গৈছে খেদি। বায়ুণ আহে তেহেৰ
পৰা। দেখি শুধিলে, বোলে এই হাল কাৰ গক? বোলে
শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ। ইটো সিটে বোলে দেখাচৌ, গক হালৰো
কাথ চাপিব নোৱাৰে আন গক, আমিনো বাদ কৰি কি
কৈ জিনিম, ভজাম? এই বোলা কৰাকৈ উভতি গুচি গ'ল।
আক কৈমলাৰ গাতে আম পুলি গজি বৰ হৈছে। তাৰে
দাল এটা বাঢ়ি-সোমাওঁতে গাত লাগে। গুৰুজনে চাপৰিহে
সোমায়। এদিন মনেৰে বোলে কটাৰহে লাগে, বৰ ঘোঁট
কৰিছে ই। পাছ বেলা ছোট আতা অকস্মাত সোমাই
দেখে ডালটে বৰ ঘোঁট কৰে গুৰুজনক। পাছে দাখান খুজি
কাটি গুচাই গ'ল। পাছ দিনা গৈ গুৰুজনে দেখি বোলে
ডালটি কোনে কাটিলিহঁক আমৰ? স্বৰ্গ আঁঠেএ বোলে
কালি দহৌ ছোট আতা সোমাই কাটি গ'ল। বোলে

মোৰ বৰাপোহে মোৰ আত্মাৰ মনক বুজি জানি কাটিলে।
তেহে, কীৰ্ত্তন কৰিছিল, তাতে ঘোষা দিছে—

“স্বামী মোক পাৰ কৰা ককণাসিদ্ধ, সংসাৰ সাগৰে—

মোৰ আন গতি নাহিকে মাধৱ বান্ধৱ, তোমাত পৰে ॥”

ব্রাহ্মণসকল
প্ৰশ্ন

আক একদিনা ব্ৰাহ্মণ আহি গণকুচিতে সোমালহি।
বোলে আৰা যি কয় তাকেহে কয় শব্দৰেও। তেহে
শ্ৰীমাধদেৱে বোলে বিপ্ৰসব আহিছা দেখোঁ, কিয়? বোলে
তোব্ৰাত্ৰে এটা কথা স্মৃতিবলৈ আহিছোঁ আজি। বোলে
কিবা কথা? বোলে সবাতোকৈ কুলীন উত্তম কোন? বোলে
সবাতোকৈ উত্তম কুলীন মাজাবী আৰু নিধিনী পক্ষী।
মেকুৰীএ নপৰ্শা কি আছে দেখা, মাখি নপৰ্শা কি আছে দেখা।
বেদ, স্মৃতি চাই ঋষি সবে আৰু প্ৰাচীত নিয়ম নিবিহিলে,
গমন বচনতহে শুদ্ধি। শ্ৰীভাগৱতে কৈছে, “হৰিনাম লৈয়া
তৰে মহা মহা অন্ত্যজাতি। যিটো নাম নলএ হীনতো
হীন অতি ॥”

মোৰ শুকজনে দিছে কীৰ্ত্তনত—

সেহি কুলীন বেদক বুজয়।

যাহাৰ মুখে হৰিনাম বিজয় ॥

কৃষ্ণৰ কথাত যিটো বসিক।

ব্ৰাহ্মণ জন্ম তাৰ লাগৈ কিক ॥

প্ৰহ্লাদে কৈছে—যিটো চণ্ডালৰ কায়বাক্য মনে—

সদাএ স্তম্বে হৰি।

আছে বাহুব্ৰত যিটো ব্ৰাহ্মণৰ

সি সি শ্ৰেষ্ঠ তাক সৰি ॥”

বামুণে আমাকে বোলে কুলীন উত্তম বুলিহে স্মৃতিলৈ।
হি। ভাগৱত, পুৰাণ, বেদ, ঋতিৰ দেখালত শুচি গ’ল
তুচ হৈ।

আক গুৰুজনৰ মাটিএ বগা যৱনৰ মাটিএ এৰেক সীমা।
যৱনৰ হালোৱাই বহুনি মাটি সীমাত ভাজি ঠেকি নিএ,
বনুৱাট কয়হি গুৰুজনত। তাক বলে মুৰাৰে ৰাজ্যৰ দৰ্জি,
বল্লভ, খাটনী। একদিনা স্নানত টাটীৰ ৰাতিবতে যৱনে
দেখিলে চতুৰ্ভুজ ৰূপ। সেইতে দণ্ডস্থত পৰি বোলে প্ৰভু,
মই মাটি এৰিলোঁ আক। আপুনাকে সেৱা কৰিছোঁ।

আক এদিন ছোট আতা শ্ৰীৰাম আতাৰে সৈতে ষাট
কথা শ্ৰবণত আছে। ৰজিয়া জানতে দুই খৰীয়া বহিছে
ভাৰ ধৈ। স্নুখিলে গুৰুজনে। বোলে খৰি বেচি জীওঁ।
বোলে জগত গুৰু ঠাই দিবি জীৱ দেহ জীবি আহ, নি দিলেনি।
আনি খাই আছে তিনি পক্ষ, হস্তে—কুটাই কাণ তাহ মাৰে,
গুচি গৈ লোটেৰু জানে মৰি অজ হুত হৈ। পৰি মাৰে,
ইটে জাৰে সাদহ দদি খাই যায়। এইৰূপে খাই আছে।
গুৰুজনত কলে, ধৰাত, শ্ৰীৰাম আতাক পঠাই ৰাম ৰাম
কৈলেগৈ, পলাল। তাৰতে ধৈলেই ৰাম বুলি আতাৰ
কথা কলেই পলায়। তাৰ পৰা কলুৰা গ'লগৈ।

আক একদিনা ঠাকুৰ আতা প্ৰমুখো বোলে নাপ, তোমাৰ
গৃহত যি সবে সেৱা কৃত্য কৰিছে, সেই সন মহাভাগ্যৱন্ত
জীৱ। পাছে মহাপুৰুষ গুৰু স্বজাক মাতিলে। আহি
বোলে কি হৈছে কোৱা? ডেকাগিৰি বোলে এখাৰি ৰাম
বোলপ। বোলে কি হৈছে কোৱা। বোলে একো নহয়, এখাৰ
ৰাম বোল। বোলে অত কি এইবোৰ কুতনি কৰি থাকা?
কিয় মাতিছা নোকৰা কিয়? তেহে বোলে সেই পাত খান
কাটি আন। বোলে এৰা, এনেকৈ কৰা। আনি দিলে।
বোলে যা পা গুৱাবাবী চ'চ গৈ, গ'ল। বোলে দেখিলাইক
এতিয়া ভাগ্যৱন্তৰ ভাণ্ড। পাছে স্বজা আতৈব মাত্ৰ চন্দৰী
আইৰে খানিক লাগি আক গুৰুজনেওঁ ৰাম কৈলে ভকতৰ

আৰ বস্তু ত'ত থয়, তাৰ বস্তু অ'ত থয় দেখি বিবকত লাগি
ভটিয়াই গুচি গ'লগৈ, কটক নগৰে ব'লগৈ। এদিন ৰাজা
গন্ধ তেল একলহ ধ্বজাত কৈ জগন্নাথলৈ দি পঠালে। কত
খানি গৈ বিবিনা মুঢ়াত জগন্নাথ লৱা বুলি বাকি গুচি গ'ল।
কোটহালে দেখি ৰাজাত খল দিলগৈ। ৰাজা ধৰাই নি
অনেক কৰি তজ্জি গজ্জি বন্ধিয়াৰ কৈ ৰাখিলে। নিশা স্বপ্নত
জগন্নাথে ৰাজাক কলে বোলে চা, মোৰ মাথা বুৰি গৈছে।
তাৰা কৰা খা কিয়? পাছে ৰাজা অনেক সন্মান কৈ এৰি
দিলে। তেহে তৈব পৰাও ভেৰা জগন্নাথে গ'ল গুচি। পাই
পুৰিতে আছে কতো দিন। পাছে একদিনা জগন্নাথৰ ফুলৰ
মালা কান্ধে চৰি কিৰিটে আলোতে বৰ পাণ্ডা দেখি কোবালে
দায় কৈ। পাছে ধ্বজা গ'ল। শিলে বতাসে গাছ গছনি
ভাজি চুন স্বাদ কৈ জগন্নাথক সাবটি ধৰি সেইতে খৰীৰতে
লয় গ'ল।

গদা আৰু
গোকুল

আৰু গদা গোকুল দুই ভাড়া গুৰুজনৰ বহুৱা বুদ্ধি
চিকন। পূৰ্বৰ নিজ কুল দেখি দুওজনাক গুৰুজনে পৰমার্থ
মাতিলে। শ্রীতি সুখত নিশ্চয় দেখি বনবাৰি নকৰায়, ভকত
শাৰীৰ ভাগটি দিয়ায়। পাছে ভকতে অসূয়া কৰে বোলে
নাম গুণ নাই, বাৰে বৰ্ষে গোসাঁই ঘৰত নবহে, আমাৰ মুখৰ
ভাগ নি দিএ। তাৰা দুইৰ আন নাই, য'তে মাছ, খৰি,
শাক, পাত, কচু, ঢেকিয়া, ওটেজা, বেটগাজ, য'তে দেখে, শুনে,
বাৰ্তা পায়, দুও নিশাই আলচি গৈ আসি গুৰুজনক দিএনি।
তাৰে গুৰুজনে ভকতকো দিএ, আপুনিও লয়, তাৰা দুইকে
দিএনি। অৱশেষ মানি লয়, বিহানে নিতান্তে আনি দিএ।
সেই মতে সৰ্ব্বতে সেৱা ধৰিছে। তেহে ভকতৰ অসূয়া
শুনি গুৰুজনে বোলে নামকে 'গোৱাইক'। ভকতে যে
ঈৰিষা কৰে তাৰা সবৰ হোজা হেনা হুচা মাত। বোলে

ডোক নো মাহ, খৰি, পাভ, পছলা, খাক, টেক্সা, কোনে দিব, ক'ব খাবি ? ভকভক দিব ক'ব ? আমি আনি দিঞ, খাই ডট্ট নাম গা, তেও হব আমাৰ। বহি নাম গালেহে হয় ? পাছে কতো দিনৰ অন্তে আয়ুসৰ প্ৰমাণে বৈকুণ্ঠ যাৰৰ কাল হ'ল। তেহে সেই দিনা প্ৰাতৰে শৌচ শুদ্ধি নিত কৰ্ম কৰি স্নান, গুৰু—সেৱা কৰি ছুও গৈ গুৰুজনক, গোসাগীক, সেৱা কৰি গৈ ভকভৰ ছৱাৰে পতি ধূলা লৈ সেৱা কৈলে চাৰিও হাটি ঘূৰি। তেহে কীৰ্ত্তন গৃহত নাম গাবলৈ বহিলগৈ। পাছে ভকতে, যুগত কীৰ্ত্তন গৃহ নেদেখা আশ্চৰ্য্য দেখি উপহাস্ত কৈ বিগতি কৈলে। তেহে নাম হৰি কথা অৱসানত প্ৰাৰ্থনাকৈ বিদায় মাগিলে। তাতো উৎসং কৈলেহে। তেহে বাজ ওলাই ছুওজনী খলাতে একেখানি কঠতে বহি সাবটি ধৰি বাম নাম লৈ নবদেহা এৰি বৈকুণ্ঠে গ'ল। সেই বহা আলিঙ্গন সাবটাই ব'ল। পাছে গুৰুজনে নিয়াই একেখনি চিতাতে ছটিকো তুলি সংস্কাৰ কৰালে। মাষেকৰ অন্তে ফলাহাৰ সিধা দিলে গুৰুজনে।

আক চিলি গ্ৰামে চক্ৰপাণি দ্বিজ ভট্টাচাৰ্য্য, তানে পুত্ৰ বাম, ছোট ভাই বৈকুণ্ঠ, তানে পুত্ৰ ভূষণ গুৰু। তাৰাৰে পত্নী বাত্মাল হঞতে জাবাবলৈ গৈ ঠাকুৰ আতাব গৃহে নীতি সদাচাৰ প্ৰবৰ্ত্তন দেখি আহি স্বামীত কলেহি। পাছে তেওঁ গৈ গুৰু ধৰ্ম্ম ধৰিবলৈ সন্মিছে। আতা বোলে তুমি যদি কৰ্ম্ম কাণ্ড এৰিব পাৰা নিচইকৈ, তেহে এই বস্তু লভিব পাৰা। তেহে নিপ্ৰে গৈ আলচি বোলে এই তিনকুৰি ঘৰ যজ্ঞমান এৰি কিহেবে প্ৰৱৰ্ত্তিম ? আতে জী আছোঁ। ব্ৰাহ্মণীএ কয় বোলে আন লোকে প্ৰৱৰ্ত্তিছে কেনেকৈ ? এৰা টান্ধোন লৈ খেদা মাৰে।^৩ পাছে একদিনা শ্লোক আঠোটা নি ঠাকুৰ আতাক থৈলে গৈ লগক বুলি। আতা পাছে তেঞে সৈতে

লৈ আহিল গনকুচিলৈ। পাছে ছোট আতা চাই অনেক
প্ৰকাৰে চৰ্চ্চি বিবকত লগাই পেলালে বিপ্ৰৰ। তেহে গৈ
ভাৰ্য্য পুত্ৰ সবাকৈ লৈ ঠাকুৰ আতাক ধৈলে গৈ। আতা
আনি গুৰুজন ঠাইত মহাপুৰুষক গুৰু বোলাইছেনি। সবাকৈ
এৰি ধৰ্ম্মক ধৰিছে। পাছে ৰাজকৰ্ম্ম নকৰা নোখোৱাত
অসুয়া কৰি মেল কৰিছিল। তেহে বিপ্ৰে সবাকৈ বিবকত
কৰাই গুৰুজন ঠাইত দিছেনি। সবেও ভকত হ'ল
অসুয়া এৰি।

বতিকান্ত দলৈ

আক বতিকান্ত দলৈ যোগ চিন্তিছে। আত্মিক, তৰ্পণ,
সন্ধ্যা কৰি উৰ্দ্ধ হস্ত কৈ সূৰ্য্যক। মহাপুৰুষ গুৰু ভক্তে
জ্ঞাতি সমে ৰামানন্দ বৰ ঠাকুৰক বিবাহ কৰাই আহে,
পৰেকিয়াত নিশা বপ্তি, কুমাৰ কুচিৰ বিলৰ কানে আৱত
হলি পানীত পৰিছে, তাৰে ডালে বহি চকু মুদি। তেহে
গুৰুজনে দেখি বোলে ইয়াক কৈ বুজাই একৱাব নোৱাটিলোঁ।
জাতিৰ নালত আঙ্গুলি পৰিল, সবাকৈ চকু ফিকাই দিলে।
ব'ঠা তাতে পানী ছটিয়াই জলাকলা কৈলে। পাছে কোনবা
বুলি ৰাগকৈ শাপ দিছে বংশ ছেদ হক বুলি। পাছোহে শুনি
বৰ খেদ কৈলে।

আক একদিনা ছোট আতা, ঠাকুৰ আতা, শ্ৰীৰাম আতা,
কালিৰাম আতৈ, ৰামদাস আতৈ, গোবিন্দ আতৈ, নাৰায়ণ
আতৈ, গকুলচান্দ আতৈ, এই সবে সহিতে গনকুচিৰ পৰা
আহে গুৰুজন ঠাইলৈ। আত্মিন মহা, ধান গেৰ হৈছে।
এজনে তাৰে এবিধা টানি বোলে এশমানে হৈছে, ইজনে
বোলে ছকুনি মান, এজনে কলে সাত কুৰি, বোলে ইজনে
চাৰিকুৰি। এই ক্ৰমে বোলা বুলি কৈ বাউলী গুৰু ঠাই
পালেগৈ তাতে গুৰুজনে বড়ালীৰ শৰণ বিৰোচন চৰ্চ্চিছে,
সবেও শলাগিছে। ছোট আতা মতা নাই। তেহে ঠাকুৰ

বড়ালী চৰ্চ্চা

আত্মা বোলে বাপ আমিহে শলাগিছোঁ হয়, আমাৰ আত্মা
নমাতে দেখোন। বোলে বৰাপো, হয়তো দেখোঁ, নমাতা
নশলাগাও কিবা বিষয় হৈছে নে? পাছে ছোট আত্মা
বোলে বাপ, তাৰা সবৰ ষটিছে কান্তে শলাগিছে। তেও
সোধায়ক বাটে কি বোলা কবাকৈ আহিছে। বোলে
কিবা তোমাসবৰ লাগিছিল নে? একো লগা নাই, বন্ধতে
ধান এঠোকাতহে এনেকৈ বোলা কৰা হ'ল। তেহে
মহাপুৰুষ গুৰু বোলে ভালহে বৰা পোএ নশলাগে।
বিষয় কথা ভাএ একে নাই, আৰু পৰমার্থ কি আহিব।
হৰিনাম লৈও সাতে পাঞ্চে হয়। সাজ বাহিৰে অন্তৰে মাৰ্গে
তিনিও প্ৰকাৰে, “মনে মুখে এক কৰি সদা বোলা বায়।
তেহে লভিবা পৰমানন্দ, দুৰ হএ কাম ॥” এজনে এশ হুকুৰি
যি বুলিলা সবেও তাকে কিয় খুৰুলিলা হক? দুহোৱাৰ
পুখু কিয় লাগিল পুনৰ? পাছত ছোট আত্মা গুৰু বাক্য
মনকৈ ঘোষা কৰিছন্তু মূলদীত।

আৰু ঠাকুৰ আত্মাৰ, মনত হুওজনা গুৰুত কিছু ভেদ
ভাৱ আছিল। তেহে শ্ৰীমাধদেৱক ঠাকুৰ আত্মা, বোলে নিতে
দহোন নবীন শাস্ত্ৰ পুথি পাত দেখোঁ, লিখে, আত্মাহ কৰে বা
কেতিয়া? বোলে বাক সখি, আজি আহা গৈ, নিশা দেবাম
বাই। পাছে আহি ভোজনকৈ গৈছে হুওজনা আত্মা গন-
কুচিতে বাউসীলৈ হুপৰ নিশাত। দেখে বাই বাট গৃহৰে
পৰা, অকুজু হৈ দুহাতে জাঞ দিছে, দুহাতে ভিকিছে,
দুহাতে কুট দিছে, দুই হস্তে লিখি নিছে। পৰম বহন্ত
প্ৰেম খেলা বাসৰ নাট কথা সূত্ৰকৈ। কোটি সূৰ্য্যৰ সদৃশ
জ্যোতিৰ্ময় হৈ প্ৰকাশ কৰিছে। দেখি বান্ধু গাত চমৎকাৰ
লাগি ব'ল হুহকি চুপে। তেহে শঙ্কৰদেৱ আত্মাৰ শুভ আত্মা
অন্তৰ্যামী পুৰুষে জানি বুজি স্বাত লগালে হুও জুজ পুৰুষত

ঠাকুৰ আত্মাৰ
দুয়োদনা গুৰু
ভেদ ভাৱ

বাউসীত
গাৱ এড়াণাট
ঘটনা

হৈ। বোলে অহা যক। পাছে গৈ অভয় পক্কজত পৰি
সেৱা কৈলে। গুৱা বাক্যে সম্বোধন কৈ পঠাইছে। কতো
মুখ ভেদে কয়, ঠাকুৰ আতাহে গৈছে, সেইকপে দেখি হুহু
ব'ল। গনকুচিৰ গৃহৰ আগে এটা গোনা মহ পৰি আছে।
তাতে পৈল গৈ। দেখি অত্ৰাহি হ'ল। ছোট আতা আগ
বাঢ়ি গৈ বোলে সখি অহা যক, সংশয় নকৰিব, গৈ সকলো
খানি কৈছে। পাছে সেই দিনাৰ পৰাহে ঠাকুৰ আতাৰ
হুণ্ডনাক অভেদ ঈশ্বৰ ভাও দেখি মানি ভজিছে।

আক ঠাকুৰ আতা নিতে ন কঠি চাউল লৈ যায়।
এদিন গুৰুজনে নিষেধি বোলে তোমাৰ অগ্নে প্ৰবৰ্ত্তিৎ লাগে।
বিমন হৈ গৈ গোসাণীক সেৱা কৈ কলে, মাতৃ বোলে
গোসাঁইৰ বাক্য শিৰে থৈছোঁ, তুমি আনিবা। পাছ দিনা
পাছ খানি আত্মাকৈ দিছে। সুধিছে, কৈছে বোলে তুমি
বাক্য শিৰলৈ আমি অনাইছোঁ অনেক সেৱক সুধিব লাগে।
তেওঁৰো সেৱা ভক্তি বাঢ়িব লাগে। তেহে গুৰুজনে, বোলে
নাৰায়ণ দাস, মোৰ প্ৰাণ, পুত্ৰ পত্নী, নাতি, ছহিত, বধু,
বন্ধা, গোলাম, অনেক মুখে কিবা বুলি শুচাই বুলিহে বাধা
কৈলোঁ, অনেক পুৰুষে আৰ্জ, দুৰ্ব্বাক্য অগিব কিবিজা দহে
বুলিহে কলু। তেহে পৰ্ম্মানন্দে ভোজনকৈ পঠাইছে
সন্তোষকৈ।

কাৰলা বাটে

আক এদিন কাৰলা বাটে আহি সেৱা কৰিলেহি।
গুৰুজনে বোলে বাটে, তুমি হনু অনাচাবে প্ৰবৰ্ত্তা, হয়নে ?
বোলে বাপ, তোত্ৰাবে পদে দেখোঁ কৈছে।

“লোভ, মোহ, কাম, ক্ৰোধ, বিষয় আক্ৰোশ।

মোৰ ভকতক নোচোএ একো দোষ ॥”

আক বোলা যায়, “হুৰাচাৰো ভক্ত হুহি নষ্ট” শুনি গুৰু
বোলে ৰমানন্দৰ মাক, একাদশ শাস্ত্ৰখানি আনা। আমি

পদ কৰিছোঁ। অনেক প্ৰসৰ্গকৈ জীৱ তৰিহৰ কাৰণে। এই মতে বুদ্ধিলে দুখতহে পৰিব, গুচাবহে লাগে কাটি। পাছে ঠাকুৰ আতা বোলে বাপ, পদ কটা নাযাব, সেয়েহে বাখিছে আমাক। পাছে গুৰু বোলে নাৰায়ণ দাস, কেনেকৈনো লৈছা কোৱাচোন? বোলে বাপ, লোভে ধৰিলে পৰব অনেক আছে ঘিউ, মউ, চেনী, চুৰা, দুধ, কীৰ, লহু, দৈ, আনো উপাধি, দেখিম, শুনিমহে, কিয় পাম তাক? আপুনাৰ লাগে তিতা শোকোতাই হ'ল। তাতেহে লোভ সামৰোঁ, খাই, পাই। আৰু মোহে ধৰিলে আপোনাৰে সোণ, ৰূপ, তাম, কাঁহ, পিতল, বস্ত্ৰ, গো, মোহ, আৰু চাই সামৰা যায়। কামে ধৰিলে আপোনাৰে বিবাহিতা ভাৰ্যা আছে, তাতে সাফলোঁ, আৰু মনৰ কামনা যি হয়, অৰ্থে বিতে কৰা যায়, লঞা, থঞা, লগাই ভান্ধি চিদ্ধি। আৰু ক্ৰোধে ধৰিলে আপুনাৰে দাসী, দাস, ভাৰ্যা, পুত্ৰ, বান্ধা, আৰু শপি মাৰি সাৰা যায়। পাছে সবেও সজ কোৱা হৈছে বুলি শলাগিলে। তেহে ঠাকুৰ আতা বোলে বাপ, আমি কৈছোঁ হে হয়, সবেও শলাগিছে, আমাৰ ঠাকুৰে নামাতে নশলাগে দেখোঁ। বোলো হয়তো, বৰাপো, তুমি দহো নমাতা? বোলে বাপ, সখিৰ কথাতে শলাগিব নপাৰিছোঁ। তাৰা বুলিছে তাৰাৰ সকলো আছে, তাতে সাফলিব, আমাৰ কি-আছে, লাউটো আৰু কটাকানি থান? আমি ক'ত সাফলিম? বোলে বৰাপো, তোমাৰ নো কেনে মত? বোলে বাপ, বিবেকৰ চাৰি পাত্ৰ, চাৰ বাগৰ চাৰি পাত্ৰ, মন, পৰমাত্মা, প্ৰবৃত্তি, নিবৃত্তি, বাজা হই ধৰ্ম্ম অধৰ্ম্মৰ। মাদৈ ভক্তি মাতৃ, মায়ী মাতৃ লক্ষ্মী সবস্বভা। পাছে চাৰ বাগৰ, চাৰি পাত্ৰ সৈতে আলচ কৰি বিবেকৰ বাজ মাৰিব ধোজে। পাছে বিবেকেও আলচ কৰিলে চাপি চাৰি পাত্ৰ সৈতে। বোলে

তুষ্টি, প্ৰত্যাহ,
ধৈৰ্য, ক্ষমা

ভাবা যে চাৰি পাত্ৰ সৈতে আলচি আমাৰ ৰাজ মাৰিব
খুইছে, আমাৰ নো পাত্ৰ সব কি বোলা যুদ্ধলৈ? বোলে
মহাৰাজ, পাৰিম। বোলে কাক কোনে সমৰ্থ হ'বা বাক
সমৰ সংগ্ৰামত? বোলে লোভে খেদি ধৰে যদি আমাৰ
কোন সখ্যে আগ হোৱাইক তুষ্টিএ? বোলে আমি তাক
সমুখ হৈ ৰখা যাব তুষ্টিকৈ। আৰু মোহে খেদি ধৰেহি হতে
একা আমাৰ কোনে ধৰিবা? তেহে সম্ভাৱে বোলে তাক
মই পাৰিম, বিৰক্ত লগাই শাস্ত কৰিব। আৰু কামেহে
বঢ়ালি, তালৈ আমাৰ কোন আগ হ'বা? ধৈৰ্য্যে বোলে
আমি তাক ৰখা যাব, মোৰ আগত সি কি বস্তু? আৰু
বোলে ক্ৰোধহে, তাৰ বৰ অখণ্ড বীৰ দেশ, একে ভিলে
চুণ শব্দ কৰে, তালৈ কোন আগ হোৱাইক? ক্ষমা বোলে
আমাৰ আগত সি কি? আমি ৰখা হ'ব। এই মতে জ্বৰ,
চৈতন্য, প্ৰবৃত্তি, নিবৃত্তি, বাৰি আপুনাত জ্ঞান লাভ—সেৱকে
মন ইন্দ্ৰিয়ক দমি গুৰু সেৱা খাণ্ডা, বৈবাগ্য কুঠাৰে ছেদন কৈ
মায়াক, হৰি গুণ গাই, কেৱল আশ্ৰয়, কীৰ্ত্তন পৰম্পদ, বৈকুণ্ঠ
পাবগৈ। এই ক্ৰমে ত্ৰিমাধদেউ পুৰুষে কলস্ত। পাছে
মহাপুৰুষ গুৰু বোলে নাৰায়ণ দাস, তোমাৰ আমাৰ বাক্য
জানিবা কচুব বাও, বৰাপোৰ বাক্য তিখাল খাণ্ডা হ'ল।
কছুত তিখাল খাণ্ডা সব কোন মতে? তেহে সেই খিতে
স্বীমা দিছে গুৰুজনে, বোলে উদাস হলে মোৰ বৰাপো
দৰে চিত্ত, আশ্ৰয় হ'ব, আশ্ৰম হলে নাৰায়ণ দাসৰ ক্ৰমে
হ'ব। এই বুলি ৰাখিছে দুঃজনাক।

গুৰুসেৱাখাণ্ডা,
বৈবাগ্য কুঠাৰ

আত্মসীমাক
উদাসীন
আদৰ্শ নিৰ্ণয়

আৰু একদিনা আঠৈ সবে ভক্তিব আগ গুৰি হুৰিছে।
পাছে গুৰুজনে বোলে ভক্তি বৃক্ষৰ বজ্জ চাল, তাক কুঠাৰে
নেভেদিলে কিহেৰে ছেদিবা? আৰ নাৰায়ণ দাসেহে ছু পায়।
তেহে হৰিবল্লভ আঠৈএ, বলোভজ্ঞ আঠৈএ গৈছে ঠাকুৰ

আতাৰ তলৈ। আতা খুৱন খুৱন কৈ লোন দিছে। দোৱা পগা গুৰুজনলৈ হুসেৰ, ছোট আতাৰ এসেৰ, জীৰাম আতাৰ আধেসেৰ, বলোৰাম আটৈলৈ ভিনিসেৰ, তাৰ দুইক দুই আদ পোৱা দি পঠালে। গুৰুজনক দি কলেহি বোলে বাপ, নকলে ভকতিৰ আগ শুবি আতা শূৰিলোঁ। বোলে লোন কাটলৈ কি দিলে? বোলে এই ক্ৰমে দিছে। বোলে কৈ সিকাল কৈলে।

আক একব্ৰাহ্মণ আহি গৈ থাকে। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু বোলে গুৰু, এই নবীন চাউল কলহি নিয়া। বিপ্ৰে নি গৃহীণীক দি বোলে শঙ্কৰে চাউল মুঠি দিছে আটালত তুলি থ নি। তেহে লালি বৰষুণ হ'ল। বামুণীএ বোলে চাউল খান শুকান নাই, লঘনহে আজি। বোলে সেই শঙ্কৰে দিয়া চাউল কলহি নাছে? বোলে আছে, ক'তো নকৰি, ভাকে বহাগৈ। সিজাই ভোজন কৈলে। দ্বিজ কতো দিনে আয়ুসৰ প্ৰমাণে চলিল। ছুতে নি যোগালে গৈ বম ৰাজাত। চিত্ৰগুপ্তক বোলে চা-চোঁ পাপ-পুণ্য আৰ। চাই বোলে মহাৰাজ, আৰ মান পাপী নাই, সৰ্ববশৰীৰ পাপ হৈছে। বোলে সজকৈ চোৱাচোন। পুনু চাই বোলে শঙ্কৰদেৱৰ চাউল একঠি ৰাইছে। তেহে ৰাজা বোলে ইয়াৰ স্মৃতিকাৰ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ হে, আমি নোহোঁ, শীত্ৰে লৈ যা, ত'ত সজা পুৰিৰ আনিছে, এখেত চিতাত তুলি জুই দিব খোজোঁতে উঠি ৰহিল। সকলোৱে আশ্চৰ্য্য দেখিহ, বোলে উসু পা, মৰা ৰহিল দহোঁ। বোলে কি দেখিলা, কেনেকৈ জীলা? বিপ্ৰে বোলে অত কব নপাৰোঁ, গা ধুৱাই লৈ গ'ল জ্ঞাতিবংশে। গুৰুজনে অল্প হাস্ত কৈ বোলে বৰ নপৰা শুনিছিলোঁ। বোলে বাপ, শৰীৰেই পৰিছিল। ভোমাৰ চাউল কঠিএহে আনিলে কিবাই। বোলে তেনেহলে ভোমাৰ অধিকাৰ আমিহে। বোলে বাপ,

মৃতকৰ
পুনৰ্জীৱন লাভ
প্ৰকৃত পাপ

ভোজ্যৰ দুই খানি পান্নতে বিক্ৰই গলু আক। পাছে ব্ৰাহ্মণ
ছাত্ৰ যিখানি আছিল সবেও শৰণ ললেহি গঞা খনেই।

আক একদিন ছোট আতা এখনি কট সাজি কলথহৰাৰ
সজ্জকৈ ধুই পখালি দিলে নি গুৰুজনক। বোলে বাপ, আতে
বহি হৰি কথা চৰ্চা যাব। বোলে আৰ কি নাম দিছা?
বোলে বাপ কট নাম দিয়া হৈছে। বোলে সজ্জ নাম হৈছে।
আতে বহি হৰি গুণ শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰিব দেহৰ কট শত বাসনা
দূৰ হব ভকতৰ। তেহে শ্ৰীৰাম আতা সাজিলৈ সুধিছে,
গুৰু চৰ্চি দেখাইছে বনৰ জুহাকুটি পৰ্য্যন্ত। তাৰে পৰাহে
কঠৰ আহি হ'ল। সবে গাশ্বি ললে। আগে চলাপিৰা
হে আছিল। সেই কট খানিকে শ্ৰীৰাম আতা পাৰে, তাতে
কমলি খানি পাৰি দিএ। উঠিলে, ধূলিখানি জোকাৰিলে
বাৰত তুলি ধয়। কমলিখানি থৈ যায়। এইখানি নিতে
পৰিচৰ্যা সেৱা ধৰে। পাচে কতো দিনৰ ধূলি গোটাই
গণকুচৰ হাটিব পাছে ন চকুত তিয়াই লাক কৈ শুকাইছে।
আত্মা অন্তৰ্ধ্যামী, তাৰা ভকত অবিদিত, গৈ দেখি বোলে
শ্ৰীৰাম, এই কি শুখাইছা? বোলে বাপ, গুৰুজনৰ আজি
একবৰ্ষৰ কট কঙ্কল তুলি ধূলি ফেৰি শুকাইছে। গুৰু সেৱাৰ
বেলা ভিলক লখলৈ বোলে শ্ৰীৰাম অমূল সৰ্বগৰ মোলক
তুমিহে পালা চিনি, জগত উদ্ধাৰ বন্ত। এই মহাপ্ৰসাদ বন্ত
আমাকে দিবা। এই বুলি তাতে ঘোষা কৰি মাতিছে—

পৰম ঈশ্বৰ কৃষ্ণ, তাহাক নপাই লাগ,

তপ, জপ, যাগ, যোগ, দানে।

একান্ত ভক্তৰ পদ, বেণু শুদ্ধ চিন্তে

মাথে অভিষেক নকৰয় মানে ॥

তাৰে পৰাহে ধূলাৰ আহি হ'ল।

কঠৰ এচল

ভকগদবেণু
মাহাত্ম্য

আক একদিনা গুৰুজনে বোলে কথা প্ৰসন্নৰ অৱস্থানে,
 আঁতৈ সব নাম নেবিবা, চাৰিৰ সংযোগ পৰিহেহি, ধন্ত কলিযুগ,
 ধন্ত বাম নাম, ভাৰতবৰ্ষ, নবতন্ত্ৰ। এইবাবে যায় আক।
 ঠাকুৰ আতা বোলে বাপ, যি কৈছে, হয়। নামৰ মূল ধৰি
 অৰ্জ্জিত কৈ যি নামৰ মুখত দিব তাৰ সন্তে ফল ধৰে। পাছে
 গুৰুজনে বাগ কৈলে। আতা গৃহে গৈ হৃথ কৰ্ত্তৈ কৈ স্নান,
 ভোজন, নকৰি খেদকৈ আছে। আএ শ্ৰুতি দিহা কৈ পাচ-
 খানি আঞ্জা দিছে। মূগ, মাটি, মচুৰ, কলা, চেণী, হুথ, ভৈল,
 লোন, চাউল, শস্ত্ৰ দি পঠালে। গোসানীক দি তুতি নিবেদন
 কৈ পাগ কৰাই চুপে গৰকটাত পৰি আছে। গুৰুজন গৈ
 ভোজন কৰোতে শ্ৰুতিছে ক'ব বুলি? কলে সবে খানি।
 তেহে হাত ডাঙি মাতি স্নান ভোজন কৰি বোধ দিছে, বোলে
 তুমি যি কলা অন্তৰ্বোধে সেয়ে হয়। কাক কোনে মানি
 কৰি দিব? নাম হলে দোকানত সবে গাব। সভাত
 সংজ্ঞাটো ডাঙিলে আকো এৰিব তাকো কৰিব নোৱাৰিব,
 ঘন চৰাইৰ দৰ লব। এতেকে আগলৈ সমাজত বাব
 নেভাঙ্গিবা। আক নাৰায়ণ আঁতৈৰ জ্যেষ্ঠ বুৰা দলৈ ৰাজ্যৰ
 পাশে থাকে। ভাএক মহাপুৰুষক গুৰু বুলি হাঁহ, হাগ,
 পাৰ, গুচায়, ঘৰে নাখায় নকৰে, বৈৰাগ্য হৈ গুৰু ভক্তৰ সঙ্গত
 ফুৰে। তাকে শুনি তেওঁ গৰ্জ্জি বোলে যোব ভাইক যি
 ভকত কৈ বলিয়া কৰিছে তাৰো সাক্ষ কৰিম। ই কি
 পাইছে, আৰো জেঙ্গা মাৰিম। এই বুলি ৰাজ্যত বিদায়
 কৈ আহিছে ক্ৰোধ ভাএ। এখেত চকীয়া মাজিএ সভালৈ
 জনাইছে ভকতক। তেহে হোট আতা ভক্তে সমে ওলাই
 গৈ সেৱা কৈলে আহিবলৈ। গুৰুজনে বোলে বৰা পো,
 আজি সাহধানে বাবা। পাছে আহি সভা গাই বাই হ'ল
 অৱসান, যায়, দৈৱজ্ঞ আঁতৈও গৈছে আগ বঢ়ানলৈ। তাতে

ভকতৰ পৰীক্ষা

সন্ধ্যাবেলা পালেহি বুবা দলৈ। দেখি সেইতে বামদগ্নি হ'ল
গোটে ক্ৰোধত। বোলে ইহঁতেহে মোৰ ভাইক কথা শিকাই
বলিয়াকৈ ঘৰ ভাঙে। এই বুলি গালি অংকাৰ ই টাঙ্গন
উপৰি সি টাঙ্গন বাচিছে। ছোট আতা শুনি মনে মনে
গুৰুজনক চিন্তি গৈ আছে। কতো বাৰ আগচি ধৰে
অনেক ৰূপ অহঙ্কাৰ কৈ, গৈ আছে। দেখে মুখেৰেও
নেমাতে। অত গালি পাৰিছোঁ মই, তেও বামকে বোলা
নাই। আৰাই জৈশ্বৰ মইহে মহাপাপী, সম্ভব সম্পৰ্কে আশ্ৰয়
মাত্ৰকে পাপ ক্ৰোধ হৈ বাসনা লাগিল, জবডবডব দৰ্শনে
বহুগনৰ গুচাদি। তেহে গৈ আগচি দণ্ডবতে পৰি অনেক
কাঙৰ কৰি বোলে প্ৰভু, তোমাই জৈশ্বৰ, মই মহা পাপীএ
অত ভিৰস্কাৰ কৈলোঁ, তেও ৰাগ উঠি মুখ ফন্দন নকৈলা,
আন কোন প্ৰাণী সব পাৰে? ভৃগুৰ প্ৰহাৰ বিয়ুহে সলে,
আন দেহৰ ৰাগ হে উঠিল। এতেকে নিচই জানিলোঁ সেই
দৈৱকী স্মৃত তুমি এ জৈশ্বৰ কৃষ্ণ ভগৱন্ত। এই বুলি অনেক
স্তুতি নতি কাঙৰ কৈ নেৰে একোকাপে শৰণ দিয়া বুলি।
তেহে ক্ৰীমাদেও পুৰুষ বোলে, মহাপুৰুষ গুৰু আছে,
যাবা কালৈ। তেহে গ'ল, তেওঁ ছোট আতা আঠৈ সবত
কৈ গৈছে, বোলে, সহিলে সম্পদ পায়, ন সহিলে আপদ
পায়। ই মহা ছাগ কটা শাস্ত, কৰ্ম্মী, মোৰ গুৰুজনৰ
প্ৰসাদেই ইও শাস্ত সজ্ঞ বাসনা হ'ল। এই বুলি ঘোৰা
মাতিছে, “কৰ্ম্মত বিশ্বাস যাৰ হিয়াত থাকন্তো হৰি,
অতিশয় দূৰ হোন্ত তাৰ, দূৰতো বিদূৰ হন্ত তাৰ। অহঙ্কাৰ
থাকন্তোও...” গৈ গুৰুজনক সেৱা কৈলে, বোলে দেখো
বৰাপো, বাতি হ'ল? বোলে ৰাপ, এই প্ৰমাদে পাইছিল,
আপোনাৰ ধূলাৰ প্ৰসাদেহে ৰক্ষা পালোঁ আজি। তেহে পাহ
দিনা গৈ বুঢ়া দলৈ মহাপুৰুষক গুৰু বুলি মহাভকত হ'ল।

দলৈৰ শব্দ

আক একদিনা কৃষ্ণ কথা শুনি সবে গ'ল। হোট
আতাও গ'ল। গুৰুজন উঠা নাই, তেনেতে বৃষ্টি আনিলে,
বোলে দহো জীৰাম যোৱা নাই? বোলে বাপ, আপুনি
উঠা নাই দেখিহে বৈহোঁ কটখানি তুলিবলৈ। বোলে
আন খনো তুমিএ তোলানে? বোলে হয় বাপ। বোলে
ছন্ন মেঘ, বৰাপো গ'ল। গধূলী বেলা ঘাৰই নালাগে,
অতে থাকা। তেহে ভোজনকৈ গুৰুজনৰ খাটৰ কাখে
শুলে। পাছে মহাপুৰুষ গুৰু চিৰাম আতাক মাতিছে
প্ৰথমৰ পৰত, বোলে জীৰাম, বোলে বাপ। আকৌ দুই
পৰত বোলে জীৰাম, বোলে বাপ। বোলে মই নাম হে
লোছোঁ। পাছে তিনি পৰত মাতিলে বোলে, জীৰাম।
আভা বোলে বাপ। মহাপুৰুষ বোলে জীৰাম মই নামহে
লৈছোঁ। বোলে বাপ, আমিও স্মৰণ হে কৰিছোঁ। তেহে
শেষ পৰত মাতিছে বোলে বাপ, পাছে গুৰুজনে খেদকৈ
শুধিছে বোলে জীৰাম, দহোঁ মই চাৰিও পৰত মাতিছোঁ,
মাতা, নিজাণো নাহেনে তোমাৰ? এ বোলে বাপ, পূৰ্বে
সিদ্ধিমুৰী কৰে চুহাতে মৰা গ'ল। পুজ ভেদি সোমাল,
আপুনাৰ নিজ দেহৰতে বাজ কৈ জীৱক প্ৰকৃতি মায়াৰ
হাতে দিয়া গ'ল আক সত্য যুগেও আগম কৰাই
ঢকলা, ত্ৰেতাতে যজ্ঞ, দান, তীৰ্থ, ব্ৰত, তন্ত্ৰ, মন্ত্ৰ,
দ্বাপৰতো জীৰাম আদি আনো অৱতাৰ হৈ যজ্ঞ, হোম,
পূজা, আপুনি কৰি ধৰালা। এতিয়া হয় হে কলি-
যুগত বস্তু চাইটি প্ৰকাশকৈ চাৰিহাতে আজুৰি চাওঁ
ভোটা সিদ্ধিমুৰী, প্ৰকৃতি মায়াৰ মধুৰি পাই নোহুলায় নধৰে,
নৰে ছপ, নৰ্ক, নিকাৰ, আয়াবাত দেখি নিজা নাহে
বাপ। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু চিৰাম আতাৰ খেদ ভক্তি
দেখি খেদকৈ, বোলে হৰি হৰি, এহুলাদ দেউ জীৱন্ত

জীৰাম আতাক
জীৱন্ত অৱস্থা

মুকুত। তাৰাহে দেখিলে সংসাৰৰ দুখক। নৃসিংহৰ
আগত বোলে,

“ভয়ঙ্কৰ ৰূপ দেখিয়া তোমাৰ
প্ৰভু মোৰ ডৰ নাই।
সংসাৰ চক্ৰৰ নিকাৰ শুনন্তে,
সদাএ ধাতু উৰায় ॥”

এ শ্ৰীৰাম তুমি জীৱন্ত মুকুত। তুমিহে দেখিছা সংসাৰ
জীৱৰ দুখক, নাহে নিজা। তুসে আন্ধাৰ গৃহে অন্ধকূপ,
ভাৰ্যা পুত্ৰে নিহল, বিষ্ণুৰ মায়াত বন্ধ হৈ পৰি আছে
আছোঁ, আমি নেদেখো সংসাৰ দুখ নিজৰ। এই বুলি
সেই খিতে মহা প্ৰেম খেদত গীত কৰিছে,—“ৰাম, মেৰি
হৃদয় পঙ্কজে বৈছে।” আৰু সেই পুৰাতীয়া বেলা চকুৰিমাণে
ৰাজহংস গ’ল মাত লগাই। কতখানি পাছত গ’ল আকৌ
আঢ়ৈ কুৰিমান। তাৰ পাছতো গ’ল ডেৰ কুৰিমান।
দামৰ শেষত গৈছে এটি মাত লগাই। তেহে শ্ৰীৰাম
আতা সুধিলে উমান লৈ গুৰুজনত, বোলে বাপ, সিভোৰ
দহো অথনিএ গ’ল, এইটি গৈছে এতিয়া, সিভোৰ বা
ক’ত লবে কি প্ৰমাণে পাবগৈ? বোলে শ্ৰীৰাম, আন মন
নকৰে যদি ৰাত বৃষ্টিএ নপাই হতে দিশ নিৰীক্ষণ কৈ পাবগৈ
সৰোবৰত। যদি হে দিশ হবায়, নপায় আৰু ভূ হবাব। তেহে
শ্ৰীৰাম আতা সুধিছে, গুৰুজনে কৈছে চচ্চি, বোলে বৰাপো,
আমাৰ সঙ্গে অনেক বাব হয়, সাত কুৰিও, আৰু তুমি,
নাৰায়ণ, নাতি সব, বৰাপো, হস্তে শাখা বাঢ়ি অনেক জীৱ
বাব। আৰু পুত্ৰ পৌত্ৰ অংশে বহুবংশে আহি সম্বন্ধক ধৰি
ভাৰিব। সাত পুৰুষৰ অস্তে একা হুই এক বি সাৰিব, অজ্ঞ
দেউ, আন মন, ৰাত, পৰদাৰা, বৃষ্টি, সজ্জ, মাৰ্গে, জোহ, দিশ
পূৰ্ণপৰ চাব। এই মতে বৈ যি সবে ভক্তি কৰিলে মানস
সৰোবৰ বৈকুণ্ঠ পাবগৈ।

ছোট আতাৰ চৰিত

আক এদিন প্ৰসঙ্গ অৱসানে বুঢ়া গোপাল গৈ ছোট আতা ঠাই গণকুচি সোমাল। আতা বোলে আমি দেখো অথনিএ আহিলোঁ, তুমি কি কৰিছিলি? বোলে পাছত বহুত কথা উঠিছিল, বহিছিলোঁ। বোলে কি কলে? তেহে সবে খানি কলে। বোলে গোপাল, তোমাত গুৰুজনে বাৰ থৈছে। খেদ কৈ উলটি কান্দি কাটি পৈলগৈ। তেহে গুৰু ফকৰা দিছে—“গাও ভাই গাও, আনে খায় ডাব নাৰিকল, মাখএ খায় লাও।” বোলে যোৱা তাৰা বাৰ গুচক। পুত্ৰ বিহ্বল হৈ কলে যাই। পাছে আতা গোপালক আনি গুৰুজনক প্ৰাৰ্থনা কৈ বাৰ দাঙ্গি অমৃত পান কৰাই পঠাইছে।

আক এদিন শ্ৰীধাম আতা যাওঁতে বেলা হ’ল। তেহে ছোট আতা বোলে দেখো বেলা হ’ল? বোলো বাপ, আছিলোঁ, খেদ কৰিছিলে গুৰুজনে। বোলে কি খেদ কৰিছিল দেখিলা? বোলে, “সিয়ান ছৰাই ভাও, লাম্ব দি দি আহাৰ খায়, ফান্দত নিদিএ পাৰ। নাৱ দিলোঁ, ব’ঠা দিলোঁ। আক দিলোঁ চৰি, বাই বটি খাব লুৱাবে কাৰ কোন বৈবী।” আমি গীত, ঘোষা, পদ, ভটিমা কৰিলোঁ, এ ডোলতো যে জীৱক লগাব লুৱাইলোঁ। এই চাৰি আঙ্গুলৰ পৰা আন্তৰাব নপাবিলো। ঠেংতলে বৌ যায়, মিচালৈ টোপনিয়ায় এই বুলি দেখোঁ খেদ কৰিছিল। বোলে কালৈ কৰিব আক তোমা আমালকে কৰিছিল। তেহে পাছদিনা হুওজন আতা গুৰুজনৰ পাশে নিশা বৈ খেদ গুচাইছে।

গুৰুজনৰ খেদ

উজানৰ কথা

আক উজান ধুৱাহাটাৰ পৰা বাবে ভূঞা যি বৈছিল, আহিল। সবেও গুৰুজনত প্ৰাৰ্থনা কৰিলে এজন ভকত নিবলৈ। বোলে সি ৰাজ্যত যি ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৈ অহা গ'ল সেয়ে লোপ হৈছে আছে। এজন ভক্ত দিলে প্ৰকাশ হয়। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু বোলে সি মহা বাদিকৰ ঠাই—, তাত ভকত গৈ কোন তৱৰিব, জনাব, বব? লক্ষ্যৰ সুবেলত সমুদ্ৰে সেতু বান্ধি গৈ থিত হ'ল। বাবণে গুৰু শাৰণক পাঁচিলে সেনা গণিবলৈ। আপুনি প্ৰাৰ্থি উঠি চাই বোলে এইখন যুদ্ধত কোন সমুখ হব? প্ৰহস্ত, বাস'ই দুইত বাজে এতিয়াও তাত কোন ববগৈ। নাই বৰাপো, নাইবা আমি দুইখ
 . এজন হলেহে তন্ত্ৰিবই পাৰি। কতখানি থাকি বোলে বৰাপো, তুমিএই যাব পাৰিবানে? বোলে বাপ, তোম্ৰাৰ বাক্য হলে পাৰি। বোলে তেনেহলে চাউল সিজোৱা লোৱাগৈ যোৱা। গণকুচিত আহি চাউল সিজাইছেহি। তেনেতে মনথৈৰ পৰা ঠাকুৰ আতা পালেহি। দেখি এ ছোট আতা বোলে অ সখি, আমিএই যাব লাগিল হতে, বোলে বাপ কলৈ? বোলে উজানৰ পৰা ভকত আহি এজন ভকত খুইছেহি। তাতে গুৰুজনে আমাকে পাঁচিছে। পাছে আতা বোলে বাক বাপ, যোৱা যক, সজহে। এ উজান ৰাজ্যত সুবৰ্ণ পোৱা যাব, পাট-কাপোৰ পাব, হস্তীদাস্ত পাব, ডাৱ-কটাৰী পাব, জাতি-মৰিচ পাব। তাকে গুৰুজনলৈ দি পঠোৱা যাব, এখেত গুৰুজনে একলে ভোজন কৰিবনে? আমাকে দিবহে? পাছে ছোট আতা বোলে সখি, আমি তাকে লাগি যাওঁনে? বোলে কিয়নো যায়? বোলে গুৰু বাক্য যে। বোলে পালেও যোৱা নেযায়নে? বোলে না যাওঁতো। তেনে হলে এফেৰি বক, আমি যাঞ। গৈ বাউসী পাই সেৱা কৰিলে। গুৰুজনে বোলে অ' নাৰায়ণ

দাস, তোমাত সুধিবলৈ নহ'ল, বৰাপোক উজানলৈ পাঁচিলোঁ, গ'ল হে হবলা। বোলে বাপ, উজান দেশৰ সুবৰ্ণ পাব, পাট-কাপৰ পাব, ডাৱ-কটাৰী পাব, মৰিচ পাব, হস্তীদাস্ত পাব, দিলদহীয়া বৰকাপোৰ পাব, পাই তোমালৈ দি পঠাব। তাকে আমি দাস ভৃত্যকো দিবহে। একলে ভোজন কৰিবনে? তেহে গুৰুজনে বোলে নাৰায়ণ দাস, আমি তালকে পঠাওঁনে? বোলে বাপ, কেলৈনো পঠোৱা যায়? বোলে এ ধৰ্ম বস্তু গোট হুন্সু ভ'ত লোপ হয়, আতেহে পাঁচিছে। বোলে বাপ, তেনেহলে সি ৰাজ্যত প্ৰচাৰ হব, অ'তেহে লোপ হব। বোলে কিয়? বোলে বাপ, তাৰা সোধে, তোম্ৰা তাৰাৰ মুখলৈ চাই কীৰ্ত্তন কৰা যায়, আমি সকলো শুনো। এতিয়া তাৰা গ'লে তোম্ৰাত সুধিব কোনে, আৰু কাৰ মুখলৈ চাই কীৰ্ত্তন কৰা যাব? এতেকে লোপ হব। বোলে অ' এনেহলে নাৰায়ণ দাস, নাপাঁচিলেহঁতে! বোলে বাপ, পালে ৰখা যায়নে? বোলে নাৰায়ণ দাস, পালে ৰাখোঁ আৰু। পাছে আগতে সেইখিনি বাহু নাঙ্গি লৰ মাৰি গৈল। গৈ গণকুচি পালেগৈ। বাটতে বোলে চিৰাম আমালৈ চাউল দিয়া। চিৰাম আতা ধুই দিলে। ফুট অহা চকতে বহালে। সেৱাকৈ বোলে আপুনাকে হৃদয়ত লৈ প্ৰাৰ্থনা কৈ ৰখা গ'ল। বোৰা মাতিছে,

“ইটো ৰাম নামে আপুনাৰ গুণে

ঈশ্বৰকো কৰে বশ্য।

এতেকেসে জানা ইটো ৰাম নাম,

শাস্ত্ৰৰো মহা বহুস্ত ॥”

তেহে ছুওজনা আতা, শ্ৰীৰাম আতা, ভোজনকৈ আনন্দ-সুখত আগপিছা কৈ গৈ শ্ৰীশঙ্কৰ দেৱক সেৱা কৰিছন্ত। সেই বেলা

মধ্য-দশমৰ জৰাসন্ধৰ যুদ্ধ কীৰ্ত্তন কৰিছে, তাতে এক আৰ্হি
কৈ গীত, ঘোষা দিলে বহুত্ৰ,

“এ হৰি নাৰায়ণ মাধ এ গতি ।

কৃষ্ণৰ চৰণে মোৰ নচাৰোক মতি ॥”

বোলে এক বাজাৰ খেৰকটীয়া মানুহে ছমাহ খেৰ কাটি
এক নাল ঘাট নদীৰ চলে গৃহস্থৰ আশ্রয়ত মেজি বান্ধি থৈ
গ’ল। পাছে তাৰ ছৱাই অগ্নিৰ ফিৰিঙ্গা পেছলাই ছমাহৰ
খেৰ নিমিষত ভস্ম কৈলে। এতিয়াও বৰাপোএ, আমিএ
আলচি ছলচি সকলেও শাচিলেঁ, এতিয়া নাৰায়ণ বহিএ
পাই একে কুৰাই ছাই কৈলে, এই আৰ্হি দি গীত কৰিছে—

“নাৰায়ণ, লীলা জানব কোই,

চিৰি বাম, মই হৰি পাপী পামৰা

তেৰি ভাৱনা নাই।

জনম চিন্তামণি কাহে গেওঁ,

যচ কাচকু লাই ॥”

গীতবচনা

আক একদিনা গুৰুজনে বোলে আমি এটা বস্তু দিওঁ,
কোনে লবাইঁক ? পাছে বাম বাম গুৰুএ বোলে বাপ, আমিএ
লম। বোলে লবাহে একা, নেৰিবা। বোলে সজ, বাপ,
নেৰোঁ। বোলে ধৰা, আমি এই বাম-নাম পৰম তত্ত্ব-বহুত্ব-
বস্তুটি দিছোঁ, সদা সৰ্বদা নেৰিবা। তেৰা গৈ হাতহিৰে
এখা চচাকৈ ললে বিচনা নিদ্রা অহা দেখি। এদিন, তেওঁৰ
পুত্ৰ কবিচন্দ্ৰ, তাৰা ভিতৰ সোমাই চাই দেখে, খলা বমা।
বোলে অ’ আতেহে পিতা শয়ন কৰে। এই বুলি বাজিলে
নি কাপৰ যেন কৈলে চাচি পাৰি থৈ গ’ল। সেই নিশা
চেতন না পাই বোলে কোনে এনে কৈলিহঁক ? বোলে আতা
আমিএ তোমাৰ হৃদয় দেখি চাচিলেঁ। বোলে মোক আগদৰে

বামবাম গুৰু
ওকৰাকাত নিষ্টা

কবিচন্দ্ৰ

দে, মোৰ আজিএ গুৰু-বাক্য পৈল, পুনৰ সেই ক্ৰমে লৈ
 ললে।

আৰু বাউসীত কোৰ দামোদৰে তিনিটা বাৰী পোমে
 কোৰখনেৰেই মাক, বাএক, বৌএক। বাউসীৰ ভাটি-
 ভাগে কৃষি লৈছে। সেইতে অহাযোৱা কৰে। গুৰুজনে
 বামৰ কৃষ্ণ-চৰিত্ৰ কয়, কেনো ভাগৱত চৰ্চে নাম লয়। কতো
 ভোকে, কতো বেলা কোৰ খানি খুতৰিত দি এফেৰি শুনি
 যায়। তাৰে অনুভৱ ছোট আত্ম ঘোষণা কৰিছে পাছে
 মুনৰীত—

কোৰ দামোদৰ

ঘোষণা

“যিটোজনে কৃষ্ণ-কথা বিচাৰ সমএ মনে

ধৈৰ্য্য ধৰি ক্ষণেক থাকয়।

যত তীৰ্থ, স্নান, দান, দেৱ, পিতৃ, যজ্ঞ, যাগ,

যোগাদিৰো ফলক পায় ॥”

এদিন গুৰুজনে বোলে দামোদৰ, শুনিবৰ মন যায়নে ?
 বোলে বাপ, যায় ! যায় হে, অবজৰ নাই। তিনিটা বাৰী
 পুহিব লাগে। বোলে কৃষিনো কিমান কৰা ? বোলে বাৰ
 হালিচা বোৱা যায় ? বোলে তাৰে ই-বেলি চাৰি হালিচা
 এবাগৈ। সেই বেলা খানিক হৰি-কথা শুনিবা, তেও কুলাব।
 পাছে সেই সেই বেলি চাৰি হালিচা এৰিও বাৰে হালিচাৰ
 সমে পালে ধান। পাছ বৰ্ষ আকৌ চাৰি হালিচা এৰিব
 দিলে। এৰি বলে, সেই সমে পালে ধান। তেহে মূলেই
 এৰিব দিলে। পাছে গুৰুজনে সবে ভকতত কলে, বোলে
 একোমুঠি চাউল আনিবাইক দামোদৰলৈ। তেহে সবে
 আনে। চাউল কত হ'ল। হাটিতে আছে কতো দিন,
 আৰু এমহা সুবৰ্ণ দি মহাপুৰুষক গুৰু বুলিবলৈ ধৈলে।
 তেহে গুৰুজনে নকৰাই বাম বাম গোসাঁইৰ তাতে কবালে,

বাহুবাহ
 গোসাঁইত
 দামোদৰদেৱৰ
 পদ

সোণাও দিলে। পাছে এ তোলা সোণা দি বগা দলৈৰ মাটি
কিনি ধনুখন্দা সিপাবে বহা সজাই থলে। ব্ৰাহ্মণ ভকত
আছিলে দামোদৰ ঠাইত শৰণ কৰায়।

আৰু একদিনা গুৰুজনে, বোলে দামোদৰ, যদি বিষয়ত
বত তৃষ্ণা আছে, বিবাহ কৰা। আমি অলঙ্কাৰ পাতিএ খুজি
বান্ধি দিওঁ। বোলে পূৰ্বে কৰালো, আপোনাৰ কৃপাত গুচিল,
সজ হ'ল, নকৰাওঁ আৰু, বোলা না যাৰ বাপ, বাসনা লাগে।

আৰু হাতিত থকাত ইজন সিজনে চাউল পাত মুঠি
দিছিল, যাবৰ পৰা নাই। গুৰুজনে চাউল লোন, সমগ্ৰে এসন্ধা
দিএ, তাকে ভোজন কৰে দিন মুৰি। তাকে ভকতে দেখি
হাতিত অসুয়া কৰে। বোলে অত দিন গুৰুজনৰ সঙ্গ
আছোঁ, ফুৰোঁ আমাক কুটা গছেৰেও নোশোধে নিদিএ,
কালি সেমাইছেহি একোটা, বৰ কাম কৰিছে, নিতে বোজ
ধৰে। শুনি গুৰুজনে বিপ্ৰলৈও নিদিলে, গৃহৰো ধোৱা
চাউল শাক ব'ল, সিজাৰ নিদিলে, উপবাসে মনোকষ্টে পৰি
বহিল। পাছে সেই নিশা স্বপ্ন দেখিলে পাটকীৰ এক মুদৈ
ব্ৰাহ্মণে বছৰি মাঘমহা পাঁচ শ পাঁচ অধিক ব্ৰাহ্মণ ভোজন
কৰায়। তালকে চাউল, লোন, তেল, মাছ, গাখীৰ, গুৰ,
মাছ, পহু, খৰি, চক পাত পৰ্য্যন্ত সকলো চপাই পুৱালৈ
পাতিছে। ঈশ্বৰে বেকত হৈ বোলে এইবোৰক কি খুৱা?
হৰিবিমুখ পশুৰ লগৰ এটি হৰি গুণ গোৱা বিপ্ৰক দি খুৱা
হতে এনে শত সহস্ৰৰ ফল সেইতে হয়। বোলে প্ৰভু, তাকে
যে নিচিনো, ক'ত আছে? বোলে শব্দৰ ঠাইতে দিবি নি
বুলিএ অন্তৰ্হিত হ'ল। পুৱা বিপ্ৰে অনেক ভাবী ধৰি সবে
সম্ভাৱ লৈ দিছেনি। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু আটেই সৰু সৰাকে
মতাই বিপ্ৰত সুখিছে স্বপ্নৰ কথা। সবে খানি কৈছে। গুৰু
বোলে ভোজ্ঞা সবে একঠা দিওঁতে অসুয়া কৰা। এতিয়া

ঈশ্বৰে চাউল দিছে দামোদৰক। পাছে গুৰুজনে উপাধি
সবাকৈ বাটি দিয়ালে। দামোদৰ ঠাইত চাউল খানি দিয়ায়।
বোলে দামোদৰ, তোমাৰ কৃষ্ণে চাউল দিছে, আমিও আজ্ঞা
দি আচাৰ্য্য পাতিছোঁ, তোমাৰ জগত-জুৰি দামোদৰময় হব
যশে। তেহে ছোট আতা বোলে বায়ুগীৰ বেটা সি জন্মতো
আছে তুখ, অস্ত্ৰে ভোগ দিলে। অতো সেই কৃষ্ণ গুৰু ৰূপে
দিছে আশ্চৰ্য্য বিহুতি পুনৰ।

আৰু ব্যাস কলাইৰ ছুটি পুত্ৰ মৰিল বসন্ত ওলাই।
পাছত হৃদয়ানন্দ নামে ছোট, ওলাল খছ। টান দেখি
মাকে বোলে হৃদয়ানন্দৰ হৈ চপৰালকে ই সি দিব খোজে।।
তেওঁ একো নমাতিলে পুত্ৰৰ স্নেহত দে নেদে। পাছে
পত্নীএ পাৰ এযুৰি উৰালে লোকৰ হাতেদি। বেটা পাৰ
‘দিবৰ ভূ পাই বোলে আৰা তুই গুৰুধৰ্ম্মৰ বাজ হ’ল, জানিও
আন্ত মৰা সজ নহয়, এই বুলি চুচৰি বাই গৈ বাজত মৰিল।
পাছত সেই কথা শুনি গুৰুজনে বোলে হৃদয়ানন্দ মৰা নাই,
আমাৰ হৃদিতে আছে, ব্যাসকলাইহে মৈল কিন্তু। দায়
জগৎ ধৰি সবাবে অস্তৰ কৰিলে। তেওঁ একো উপায়
নপাই বাই আতাত ধৈলৈগৈ, বোলে মই তিনিকুৰি টকা
দণ্ড দিওঁ, সামৰক, ধৰা, গুৰুজনক মাতা। পাছে আতা
গৈ প্ৰাৰ্থনা কৰিলে, বোলে বাপ, তিনিকুৰি টকা দিএ,
বখা যক, দোষ গুণে দণ্ড হৈছে, দায়হে ভাগে, ভকত
কাহানি ভাগে? তেহে গুৰুজনে বোলে জগতানন্দ, জানি
মাতিছ নে নাজানি? বোলে বাপ, নজানিহে মাতিছোঁহি।
জানি মাতিলিহতে তোৰ নিস্তাবেই নাই। ভকতিপ্ৰদীপ
মাতিছে প্লোকে—

“অনাচাৰ কৰে যিটো অপৰাধ তুহি।

বিভিচাৰ কৰে যিটো সেহি মোৰ জোহী ॥”

ব্যাসকলাই

শ্লোক ভাঙ্গি ঘোষা কৈলে,

“মাথৰে বোলন্তু শ্ৰুতি স্মৃতি,

মোৰ আঙ্গা বাণি জানা নিষ্ট,”

এই ঘোষা পদ মাতি, যি কৈলি, কৈলি, ব্যাসকলাএ যি টকা সৈছে তাৰে দুনা টকা দৌগৈ। তেহে ছমাহৰ অন্তে ছকুৰি টকা লৈ তিনিভাগ কৈ চাউল, সিধা, তৈল, বস্ত্ৰ, শৰাই গৃহস্থ ঠাই দি থৈ সবেও মতাতহে সামৰি হৰি গৃহ তুলিছে। তেহে ব্যাস কলাইএ গুৰুজনৰ এখেত ঠাই নপাই জগন্নাথলৈ গ’ল। এদিন বাট থকাতে গোপালপুৰে জগন্নাথে স্বপ্ন কৰালেহি মানাকৈ এহেলৈ নাহিবি বুলি। পাছে এওঁ অনেক তুতিতৰ্পণ বধ শপত দিব ধৈলে। জগন্নাথে শুনি বোলে তেওঁৰ বধে আমাকো নপায়, শঙ্কৰকো নপায়, আপুন দোষে, কৰ্ম্মে বাজ হ’ল। পাছে তাতে অচল হৈ কতো দিনৰ অন্তে দুখ ভুঞ্জি শৰীৰ পৰিল, একোএ নুচুলে, নথালে। তেনেই জহি খহি গ’ল, পৰৱাপিম্পবাও মাটি নুতুলিলে, যাত্ৰীএ পথ এৰি এক প্ৰহৰ অন্তৰিহে গ’ল।

আক একদিনা ছন্ন মেঘ, গধূলি বেলা স্নান কৈলে। বোলে আজি আঙ্গচ নুশুকাবহে, কালৈ পিন্ধিবলৈ। পাট ভুনি পছৰা যুৰিও অনাবলৈ নহ’ল। তেহে ছোট আতা শুনি গৈ গনকুচিত ভোজন পাতি কৰি আতৈ সব গুলত গ’ল, আন্ধাৰ ছপৰ নিশা। বৃষ্টিএ বুকু, এককাল জল ঠাই ঠাই, হাবি জঙ্গল, বোকা, মহ, বাঘ, হাতী। গা, উক, জজ্বা কাটি, এবালি সিঙ্গাৰিএ, জোকে পোকে, মহে দাহে খাই বোবৰা, বঙ্গা, কৈলে সব শৰীৰ। এই মতে বিল, জান, হাবি, উতৰি পালেগৈ তিনিপৰ নিশাত দিবাৰ মৰলৰ গৃহ। মাতিলে, উঠি মৰলে দেখি অত্ৰাহি

হৈ বোলে বাপ, কি হৈছে ? এই ছুপৰ নিশা কিয় অহা গ'ল ? বোলে তুমি পছৰা বায়ুদী দিয়া গুৰুজনক পুৱালৈ সলাবলৈ লাগে। তেহে মৰলে নবীন বস্ত্ৰ দি সলোৱাই জুই ধৰি গা সেকি বস্ত্ৰ মুৰি দি নোঁকাৰে বৈ গ'লহি। পূবেও পোহৰ হৈ আহিছে, ছোট আঙাও খোজ লৈছে বাউসলৈ। গুৰুজনে শৌচ, শুদ্ধি, নিত্যকৰ্ম কৈ স্নান কৰি গা মচিছে, ভেনেতে ছোট আঙা অৰাইত তুমি পছৰা দিছেনি। দেখি গুৰুজনে আচৰিত হৈ বোলে কালি সন্ধ্যা গৈছা, এই ভাজমহা জল, বৃষ্টি, পৰে কেতিয়া কেনেকৈ আনিলা ? বোলে বাপ, নিশাই অনা হ'ল। বোলে আমি কালি মধ্যতে সৰাৰে আগত কলোঁহে কথাটো এই নিশাৰ কাল কিয় যোৱা তুমি ? মই কাহানি পাঁচিছোঁ। তোমাক ? বোলে বাপ পাঁচিব লাগে কলেই ? দাস, ভৃত্য স্বামীৰ কাৰ্য্য বুজি আমি কৰিবই পাওঁ। পাছে মহাপুৰুষ গুৰু সেই খিতে প্ৰেমে জৰি ভক্তিত বশ্ত হৈ ঘোষা পটল কৰিছে পৰমার্থ সাৰ—

“মাধৱ মাধৱ নাম, বচনত উচ্চৰয়,

মাধৱ মাধৱ হৃদয়ত।

নিবন্তৰে সাধু সবে, মাধৱ মাধৱ নাম,

উচ্চৰয় সমস্তে কাৰ্য্যত ॥

পবন মঞ্জল ৰূপ, মাধৱ মাধৱ নাম,

যিটো মহাজন উচ্চৰয়।

তাৰ অমঞ্জল ৰূপ, গুচয় সংসাৰ ভয়,

মাধৱ নিকট পাৱন ॥

দুঃস্বপ্ন নাশন ইটো মাধৱ মাধৱ নাম,

দুষ্ট গ্ৰহ ভয় বিনাশন।

পৰমার্থসাৰ
ঘোষা

পৰম সম্পদ ৰূপ জানি মাধৱৰ নাম

সৰ্বদায় কৰিয়ো কীৰ্ত্তন ॥

মাধৱে সে আত্মা নিজ মাধৱে সে ইষ্ট গুৰু,

মাধৱে সে দেৱতা পৰম ।

পৰম ঈশ্বৰ স্বামী জানি মাধৱক ভজা

মনুষ্যৰ এহি নিজ ধৰ্ম্ম ॥

পৰম চতুৰ সিসি বুদ্ধিত কুশল আতি

যিটো মাধৱৰ গুণ গায়ৈ ।

মিছা কলেৱৰ গোটে মুকুতা বনিজ কৰি,

ভৱ তৰি মাধৱক পাৱৈ ॥

যি জনে একান্ত চিন্তে মাধৱক ভজে নিতে

ফুৰে মাধৱৰ গুণ গাই ।

ছল্ৰ্ভ অমৃত যেন, যি জনে কৰিলে পান

মধুৰ পিবাক আৰ নাই ॥”

এই ছ-টা ঘোষা কৰি গাই বোলে পাছলো যাৰ যত মানি
নিচই পৰিব, এনে কাৰ্য্য ভাও হব, মনৰ মন বুজাতেহে
জীৱৰ সংসাৰ সাৰিব ।

উদাৰ আঁঠে

আক উদাৰ আঁঠে ভিক্ষা কৈ প্ৰবৰ্ত্তে । কথা প্ৰসঙ্গ
যায় বুলি বন জঙ্গল ভাজি পোনাই যায় । গা কাটি সাং কৰে ।
স্বপ্নত গুৰুজনক, বোলে ভাৰ্য্যা, পুত্ৰ, দাস-দাসী সবাকৈ
পুহিছা, মোৰ উদৰক হে একঠা চাউলেবে পুহিব নোৱাৰা ?
গা চোৱাচোন আগত ফুৰাত । তেহে গুৰুজনে আঁঠৈক
বোলে তুমি ভিক্ষালৈ নেযাৰা, নিতে নিবা । এই বুলি চাউল,
লোন, তেল, দি পঠালে । নি আগত থৈ কান্দিছেগৈ বোলে
মাৰ্কণ্ডেঐ সাত মৰুস্তৰ ভিক্ষা কৈ গুৰু-সেৱা কৈলে, আমি
সেৱা চাৰি খাই কেনেকৈ সংসাৰ তৰিম ? এই বুলি ভাৰাতে
নিনিলে আক প্ৰাৰ্থনা কৈ ॥

আৰু গুৰুজনে গোকুল, বৃন্দাবনৰ, মথুৰাৰ, বহুবন
গোপবালকৰ চৰিত্ৰ লীলা কৈ থাকে। পাছে বাই আতাকে
মুখাকৈ সবে ভক্তে আলচি ধৰিলে গুৰুজনক, বোলে বাপ,
গোকুল, বৃন্দাবন, জগন্নাথ এবাৰ দেখক গৈ। বোলে সি দেশ
কটকিনা, তীৰ্থে মৰণে সম। টকা নহলে কিছু নিমিলে,
কাৰ কি খৰ্চা টকা আছে, কলাৰ নকুলায়? যাৰ যি আছিল
কলে, দহ, বাৰ, সাত, আঠ, খনো ষোল, কুৰি, কতোৰ পাঁচ,
ছয়, কেহোৰ চলিশ, ত্ৰিশ এই মতে সবেগু কলে। উদাৰ
আতৈএ বোলে মোৰ কৰাটো নাই, নাইকিয়া সবক খৰ্চা
দিবলৈ। কতো বাই আতা ললে, কেহো বাম বাম গোসাঁই
ললে, খনো বামদাস আতৈএ ললে,—গুৰুজনে ললে কতো।
এই ক্ৰমে বিভাগি ললে। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু ছয়কুৰি-
ভক্তে সমে হ'ল যাবলৈ যাত্ৰাকৈ। আই গোসানীএ শুনি
ছোট আতাক মতাই নিলে ভিতৰলৈ বোলে বাপু, গোসাঁই
আপুনাৰ লীলা খেলাৰ ঠাই পালেগৈ নাহে ইবাৰ। এ আমি
তিনি ছৱা সহিতে অনাথ হলু। তাকে তুমি যেনে তেনে
প্ৰকাৰে ৰখা যক। তেহে ছোট আতা বোলে মাতৃ, সবে
ভক্তে আলচকৈ ওলাল। এতিয়া কেনেকৈ ৰাখিম? আগে
জনা হলে তেও। বাক তেও যেই সেই মতে বৃন্দাবনে
নোযোৱা কৰিম আপুনাৰ বাক্য শিৰত লৈ। আশ্ৰণ মহা
ছয়কুৰি ভক্তে সমে গৈছে শ্ৰীশঙ্কৰদেউ। এদিনৰ পথ গৈএ,
চতন আতৈ বৃদ্ধ, হাটিৰ নপাৰে দেখি ঠাকুৰ আতাক থৈ
গ'ল। কতো মুখে কয়, গঙ্গাৰ পৰা পঠাইছে।

আৰু একদিন এজোপা শিমলু বৃক্ষ আছে, পক্ষীএ লাড়ি
বগাকৈ থৈছে। দেখি গুৰুজনে তাৰ ছাঁ এবাই হাবি ভাজি
গ'ল। ছোট আতা বোলে বাপ, এই বৃক্ষে কি দোৰ কৈলে
ছাঁ-কো দহৌ নপৰিলে? বোলে বৰাপো, তলে যাৰ নাপায়;

দ্বিতীয়বাৰ
তীৰ্থ যাত্ৰাৰ
উদ্যোগ

গুৰু দাবি

ই পূৰ্বে জ্ঞানী গুৰু আছিল, লোকক জ্ঞান দিও বিস্ত
আশা কৈ কয়। তাতেহে আৰ নাম হ'ল ই জন্মতো বিস্ত
ব্ৰত। জীৱ তাৰিব লুৱাইলে, তাৰে চাউল ধাৰহে খালে।
এতিয়া গুৰু হ'ল বৃক্ষ, শিষ্য পক্ষী। হৈ জীৱাই লাভিছেহি।
কাটি যদি নাৱ কৰে, তাতো শামুক হৈ ধৰিবহে, বৃক্ষ হলে
বয়ুমলা হৈ চৰে।

আক এদিনা গৈ বহি জিৰাইছে, কাষতে এজোপা অগাধ
আছে। সদাই শাখা পত্ৰ জ্বজ্বলাই আছে। দেখি ছোট
আতা স্মৃধিছে। গুৰুজনে বোলে, পূৰ্বে জন্মে ই অনেক
জীৱ তাপ দিছিল। অকাৰ্য্যত আপুনিও মহা তিনি তাপে
তাপিত, এতিয়াও স্থাবৰ-জঙ্গমতো হৈছেহি তাপিত। একে
জন্মে তিনি জন্মৰো বাৰ্তা, যাবা সবৰ আগে আৰ্জি লগাই
আহিছে, আহি কতো হৈছে, লগাই আৰ্জিছে আকৌ পৰ
জন্মতো হব তাৰ। যাৰহে আগে হুখী, কৃপণ, এতিয়াও
নাই,—পৰতেও নাই তাৰ। এই ক্ৰমে ছোট আতা স্মৃধি
যায়, গুৰুজনে কীৰ্ত্তন কৰি যায়, কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ। সবে ভক্তে শুনি
যায়। হঠাৎ ভূ-কে নপাই, শ্ৰম, ভাগব, বাক্যামৃতো সুশাস্ত
হৈ যায়। গৈ গৈ বেহাৰ পালেগৈ।

বেহাৰ

এক পাবলি বৃক্ষৰ তলে বসি কৃষ্ণকথা কৈছে গুৰুজনে,
গাছৰ খোবন্ধে মাখী মৌ পাই পাৰি লৈছে। ছোট আতা
বোলে কি পুণ্য ভূমি খানি? হৰিকথা মধু পান, গুৰুভক্তৰ
ধূলা পৈল। তেহে মহাপুৰুষ-গুৰু বোলে বৰাপো, তোমাৰ
আমাৰ পাছত, আতে মধুপুৰ নামে এখানি থান হব।

মধুপুৰ

আক একদিন হাবি-চনেদি গৈছে। দেখে ব্যাধে ফান্দ
পাতি থৈছিল, হৰিণ-পশুটি পৰি আছে। গুৰুজনে বোলে
হৰি হৰি, অজ্ঞান জন্তু এনে লোভ দেখাই কুটকৈ বধে,
মলাইক। মোই বোলে, সি তাপিত প্ৰাণী, আশাকৈ

পশুপকালৈ
গৈ

দুখ কৰিছে। নাৰেজি আৰলি এটি ধোৱা তাতে। ধৈ গৈছে, কিছুমানে দেখে জাক্তিত মৈৰা এটা লাগি পৰি আছে। তাকো গুৰুজনে খেদকৈ মেলাই একশিকা ধোৱাই হৰিকথা কৈ গৈছে। তেহে ব্যাধে আহি চাই দেখে, মেলা চিন, আধলি, শিকাও আছে। তেহে তাৰ ভৱবদ্ধ অপবৰ্গৰ সীমা পৈলহি। লৈএ দুইবোৰ মহা বিৰকত জন্মি বৈৰাগ্য খেদ লাগি খেদি গ'ল। পাই তাৰাৰ দোহাই দি আগচি দগুৱতে পৰি অনেক কাতৰ কৰি নেৰে। বোলে জ্ঞানশূন্য পশু-পক্ষীকো যে বন্ধৰ পৰা টকা দি মুক্ত কৰি আছিল, প্ৰভু, আমাকো সংসাৰবন্ধৰ পৰা মুক্ত কৰা শৰণ-বিন্ত দি। পাছে মহাপুৰুষ-গুৰু তুতি-কাকণ্যত সম্ভাৱ হৈ শুদ্ধ ধৰ্ম বন্ধ দি নিস্তাৰ কৈলে। পাছত ছোট আভা গুৰুজনৰ কৃপালু গুণ বৰ্ণাই ঘোষাত বান্ধিছে সুন্দৰীত, —

“জ্ঞানশূন্য আতি, পশু পক্ষী জাতি

তাকো অনুগ্ৰহ কৰি আছা কৃপাময়।”

আৰু একদিনা গৈছে কৃষ্ণকথা কীৰ্তন কৰি কুৰংবীৰগজৰ সেই থিতে অনেক লোক চাপি এশ, চাউল সিজাইছে, তাৰে মাজতে কাকে নিলে। অত্ৰাহি হৈ সেইতে লৰ মাৰি গুৰুজনক দেখি সুধিলে, বোলে বাপ সৰ্বনাশে হৈ মইলো, কি হব? ভক্তে সমে বৈ বোলে মাজৰে তি নি কোৰ ভাত গুচাই থকগৈ। ভাগৱত, পুৰাণ, বেদ, জ্যোতিষ, ক্ৰতি, গীতা সহস্ৰ নামত আকেকে—পূৰ্বে বিধি সবে বান্ধি গৈছে, ঈশ্বৰ-আজ্ঞা কাকে গুচাব হুৱাবে যা। আহি সেই ক্ৰমে গুচাই সবে বাজো খাইছে। কৃষ্ণকথা কীৰ্তন কৈ গৈছে। পাছে বাই আভা বোলে দদা, বামৰ চৰিত্ৰ কোৱা যক শুনোঁ। তেহে বামৰ চৰিত্ৰ তুলি গৈছে, কৃষ্ণকথাত

বামৰ চৰিতৰ পৰা
কৃষ্ণচৰিতলৈ
যোৱা

পৈলহি। বাই আতা বোলে দদা, বামৰ চৰিত্ৰহে সুধিছেঁ।
দহো, কৃষ্ণকথাহে কয়। বোলে কোনবা খানিতে গ'ল।
ছোট আতা বোলে বাপ, তাৰকা বধতে পুতনা বধলৈ গ'ল।
আকৌ তেহে তাৰকা বধৰে পৰা ধৰিলে। কতখানি কৈ গৈছে,
আকৌ কৃষ্ণচৰিত্ৰত পৈল গৈ। আকৌ বাএ বোলে দদা, বামৰ
চৰিত্ৰহে সুধিছেঁ, দহোঁ কৃষ্ণকথা কয়? বোলে কোন খানিতে
আছিল ভু-কে নপালেঁ। ছোট আতা বোলে মাৰীচ বধৰ
পৰা চক্ৰবাত বধলৈ গ'ল। তেহে বোলে এ কৃষ্ণকথা চৰিত্ৰে
আমাৰ চিন্তক আহৰণ কৈলে। বাএ নধৰিলে আক।

আক একদিন কৃষ্ণৰ কীৰ্তন কৈ গৈছে গুৰুজনে। সবে
ভক্তে একচিন্তে শুনি গৈছে। গৈ ছন্ন হাবি এজুপিত ডাকু
খাট ৭ এটা খাপ লৈ সোমাই আছে। দুই-এক যাত্ৰী পালে
টান্ধন মাৰি জুলি খানি লবলৈ। সবহ লোক দেখি মুন্নাৰি
বলে লব, ক্ৰোধ কৈ এখুৰ ইটা মাৰি পঠালে সবাবে মাজলৈ।
আহি বলোবাম আতৈৰ তালুতে পৰি ফুটি তেজ ধাৰে বব
ধৈলে। গামচা বান্ধি, তেল, পানী দি আবৰি ধৈলে, কতো
এ হাবি জুপি বেৰি গৰকি তাক ধৈলে। আতৈৰ স্নেহত
ভুকু, কিল, হানে যাচে, ডাবি হুকি দিছে বাগি। গুৰুজনে
বোলে হা হা, তোমালোকে কিয় মাৰিব খোজাইক?
যাৰাক ত্ৰোহ কৰিছে তেওঁত সোধা যক, কি কৰিব দিএ।
তেহে সুধিলে, বোলে আতৈ? সুস্থ পাই কৈছে বোলে
আমাত সুধিলে, তাক আক একো নকৰিবা। সি জন্মে তাক
কৰিছিলোঁ, এতিয়া মৃতালে। পুত্নু লগাব নেলাগে আক।
যদিহে কৰা নাই তাৰ হৃদয়ত থাকি আৰ্জিত ফল ঈশ্বৰে
দণ্ডিলে। গুৰুজনে, বোলে সেই কি বোলে দেখা এতিয়া।
বোলা মাৰোঁ, কিলোঁ, তেহে এৰি গৈছে।

ডকাইতৰ এতি
-বাৰহাব

আক এদিন গৈছে। এটা লোক পৰি আছে বিষ্ঠাৰ গৰ্ভে। অনেক নেজল পোকে খাইছে। মাথে মালতী ফুলৰ চোপটি আছে। দেখি পথ এৰি গৈছে। তেহে গুৰুজনে চিৰাম আতাক বোলে চাই-আহা। চাইছে গৈ, তেহে জীৱ গৈছে। ভকতে সুখিছে প্ৰাৰ্থনা কৈ গুৰুজনে চৰ্চি কৈছে।

আক এদিন গৈছে। এখন চোতালৰ-মান মেঘ দিছে। দেখি ছোট আতা বোলে বাপ, খৰকৈ হঠা যক, ডাৱৰ দিছে। গুৰু বোলে ই মেঘে একো নকৰে। গৈছে, বৃষ্টি নানিলে।

আক এদিন গৈছে। দোন এটাৰ মান ডাৱৰ দিছিল। গুৰুজনে বোলে বৰাপো, মেঘখানি দিছে, কুচি (কুংচি) খৰকৈ ব'লা। ছোট আতা বোলে কালি তেতখানিও একা নহ'ল, সি কি কৰিব বাপ? গুৰু বোলে নহয়, ই কচি মেঘ। পাছে তৎকালে আনিলে বৃষ্টি। সবেও বেগাবেগীকৈ গৈছে। আগৰ সব নিতিতাকৈ সোমালগৈ, মাজৰ সব কিছু ভিজিল, পাছৰ সব গোটে জলবোৱা হ'ল। গৈ আলিপোন নগৰতে এক ক্ষত্ৰিয়ৰ গৃহে সোমাই জিৰাইছে। তাৰ মূধতে শিলৰ খুটাটো লগাইছে। তাতে শ্ৰীশঙ্কৰদেউ আউজি মাথা সৈতে বস্ত্ৰ পৰিধানকৈ ভিতৰতে মালা জাপ্য কৰি সেই পোনে সিখান গৃহৰ দ্বাৰ মুখে বহি। সেই গৃহস্থৰ স্ত্ৰীটে একেঠাবে চাই আছে। দেখি ভক্ৰে বোলে গুৰুজন দিব্য ৰূপ দেখি খোভিত হয় নাগৰী নাৰী। তেহে বৃষ্টি এৰিলে। তেনেতে কল্যাণীপুৰে এক সদাগৰে চলিছে, একলোকে বাৰ্তা কলে। সেই স্ত্ৰীএ বোলে নকী নে স্বৰ্গী। পাছে আতৈ সবে সুখিলে বোলে হৰি জী, কি চিন প্ৰমাণ পাপ, পুণ্য, স্বৰ্গ, নৰকৰ? বোলে বাম, অহিতে চিন, যিহে পুণ্যসুখ, উদ্ধৰ্গতি, ধৰ্ম, কৰ্ম,

দিয়া, ধুৱা, মাতে গুজ্জৰা লম্বিত, অন্তকালেও বাম নাম
 ঋত হৈ বৈকুণ্ঠ স্বৰ্গে বাসা হয় তাৰ। শুনি দেশ বায়তে
 প্রশংসা কৰে। বাৰা হে শৰীৰে মল পাপ, অধে গতি,
 সদায় কুৰুখা, কটুৰ নিষ্ঠুৰ, হিংসা হেৰ, চোৰ, পৈশুন্য,
 দম্ভ, গৰ্ব্ব, অহঙ্কাৰ দিন, আয়ু যায়, অন্তকালেও অমাত
 কুৰাক্য ৰতি মৰি নৰকে ভুক্তি সংসাৰত আয়াযাতকৈ ফুৰে,
 গৰ্ভবাসে যোনি চেপা খাই। শুনি নিন্দা কৰে। এয়ে
 চিণ্ণ প্ৰমাণ। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু প্ৰশংসাকৈ বোলে
 সজ কৈছে, কথাই হয়। তেহে বৃষ্টি এবাল। বোলে
 বৰাপো, বলা। পাছে সেই স্ত্ৰীএ পাঁচ টকা, বস্ত্ৰ এমুৰি দি সেৱা
 কৰিলে। বোলে ভোত্ৰা পূৰ্ণব্ৰহ্ম দৈৱকী স্মৃত গোকুলৰ
 কানাই, আমি কেনেকৈ ৰাখিম খালি গৃহত? আপুনি
 বা ব'ব কিয়? এই বুলি অনেক তুতি কাতৰ কৈ পঠালে।
 ওলাই গুৰুজনে নাম কাঢ়ি বোলে আই, তুমিহে জানিলা
 মহাতত্ত্বক।

চৈতন্য লগত
 সাক্ষাত

আক একদিনা গৈ গোপীনাথে চৈতন্য গোসাঁইৰ
 দ্বাৰে থিত হৈছে। গুৰুজনে আগে কৈছে বোলে
 চৈতন্যক সেৱা নকৰিবাইক, কৰিলে তেওঁ কৰে, লবলৈ
 টান। শিশ্য সবে জনালেগৈ বোলে পূব দেশৰ্ত্তে শঙ্কৰ
 নামে গোসাঁই দ্বাৰে খাৰা হৈ বহিছে, খবৰদাৰ আজ্ঞা
 মহাবাজ। শুনি কৃষ্ণ চৈতন্য গোসাঁই আথে বেথে আগ
 বাঢ়ি মঠতে আহিল। দেখি গুৰুজনো ভক্কে সমে কিছু
 আগবাঢ়ি গৈছে। তেহে চৈতন্য ফকৰা মাতিছে—বোলে
 আহিছা হৰিপো, কি বুলি কাঢ়িলা বাও। সংসাৰ জুৰি
 গুৰু বহিছে, ক'ত দি আহিছা পাও। 'পাছে গুৰুজন
 ব'ল ধৰকা খাই ছোট আতাৰ মুখলৈ চাই, বোলে বৰাপো,
 হাৰ নপাৰি। পাছে ছোট আতা মাতিছে—হৰিৰ আজ্ঞাত

আহিছে। গোসাঁই, পৃথিবীত দি পাও। হৃদয়ৰ মাথোঁ গুৰু আছে, আত্মা বিচাৰি চাওঁ। আকৌ চৈতন্য মাতিছে—গুৰু সৰ্ব মাথা গোট খাকে উপবত।

কি কাৰণে পৰি সেৱা কৰে চৰণত ? ”

ছোট আতা বোলে—কোনজনে সেৱা কৰে কোন জনে লয়।

ইয়াৰ গুহ্য কথা মহন্তেষে কয় ॥”

তেহে চৈতন্য গোসাঁই কমণ্ডলুৰ জল বাকিলে ‘উচ্ছৃতে দ খালত বৈ ব’লগৈ। হুওজনা হুইকে চাই প্ৰেমবহন্ত ভক্তিৰ ভাও বুঝি প্ৰেম জৰি লোতক বহি গল। মাথা চপৰাই নত্ৰে নমস্কাৰ কৈ গ’ল দৌলে সোমাই। ভক্তে সমে গুৰুজনো গৈছে।

আক এদিন কবিৰাৰ ভেটি পাই বোলে কবিৰাৰ কোন আছে ? বোলে নাতিনিয়ক এটি আছে। তেওঁ আহি সেৱা কৰিছেহি। বোলে গোসাঁই ভিটা ক’ত ? দেখালে, চালে। কবিৰাৰ পাগটি দিলেনি। বোলে এভগীয়া খসম নাইকিয়া গৃহে, আতে পাও দি যক। বাম বাম গুৰুক বোলে তুমি দিয়া। বোলে বাপ, কিয় দিম ? তেহে গুৰুজন বৃদ্ধ আত্মটি দিছে, দি গৈছে। পথে আতৈ সবে বোলে কবিৰ দহোঁ যবন বুলি শুনোঁ, কিয় সোমাল, কি অস্তায় ? বোলে কবিৰ গোসাঁই ঈশ্বৰ অৱতাৰ, বিৰাট ব্ৰহ্মৰ অংশে আহিছে। আদি জন্মে এক ব্ৰাহ্মণৰ বিধৱা ঈশ্বৰক চিন্তিলে কতো কাল। দেখা দি, বোলে কি বৰ লাগে লৱা। মোহ হৈ কৃষ্ণৰ ৰূপত বোলে তোমা সম এটি পুত্ৰ হক। হৰি বোলে মোৰ :সম কোন আছে ? মএহে হব লাগিল। তুমি বিধৱাত হলে নিন্দিত লোকত, গৰুকী হৰাইগে শালগ্ৰামৰূপে জন্মিম তাতে মই। হ’ল সেইৰূপে গৈ বাসনা কৰ্ম লাৰি। ইয়াৰ তেৱেঁ আহি নব

কবিৰাৰ ভেটি
দৰ্শন

কবিৰাৰ পৰিত
দান

বিধৱা হ'লহি। বৃদ্ধ পিতৃ আছে, মাতৃ বিহীন হ'ল
বিধৱাৰ শিব স্নানে পাঁচদিন উপাসে থকাত বিপ্ৰে আঁঠৈ
ছক্কত মন্দাকৈ দিওঁতে স্বৰ্ণবিন্দু পৈল। সেএ গৰ্ভে শ্বিত
হৈ বিৰাট অংশে পাঁচ মাহে বাজ হ'ল। দেখি বাপে জীএ
বিশ্ৰুতি হৈ নিশাই নি জোলা এক যৱনৰ বাৰীচুকত এৰি
আহিলগৈ। অপুত্ৰক জোলা পাই পৰম শ্ৰদ্ধাৰে তুলিলে।
পাঁচ বৰ্ষতে তাৰ অন্ন জল এৰি মহাসদাচাৰী, বৈৰাগী,
বিবৰ্ত্ত হৈ ফুৰে। তেহে সবে যৱনে পাংসাত খল দিলে,
আমাৰ ছৱাই বাচে, ঘিনায়, বুলি। পাছে ধৰাই নি বোলে
মোৰ লগে ভাত খাব লাগে আজি। বোলে তোত্ৰা
ৰাজা, ঈশ্বৰৰ বিভূতি অৱতাৰ, মই সামান্য প্ৰাণী। কিয়
খাম? বোলে হক, মই দোষ এৰিছোঁ। বোলে নপাৰি
খাব। বোলে শাস্তি কৈ কটাম, কি উত্তম ওলাইছ?
বোলে বাক দণ্ডি কৈ মাৰা যে খাওঁ। তেও আমি সামান্য,
তোত্ৰা উত্তম ৰাজা, এফালে তুমি খৱা, এই ফালে মই
খাওঁ। এই বুলি অৱতে আঙুলিৰে আঁক দিলে। পাছে
স্বৰ্ণৰ মাইহাজ ঠাত্ কৰে ছফাল হ'ল আঁকৰ পোনেই।
ৰাজা দেখি ভয়, আশ্চৰ্য্য হৈ অনেক সন্মান, নমস্কাৰ কৈ
পঠাই দিহো।

আক চৈতন্ত্ৰ গোসাই পালক বিষ্ণুৰ অংশ। কবিৰা
বিৰাটে সৈতে পৰমার্থ বস্তু লভিছিল। কবিৰা চলিলত
নিশা চৈতন্ত্ৰে গৈ কান্ধে বৈ সাগৰ বালাত নি সহজাৰ
কৈলে! ছুটে, খলুৱা দেখি পাত্ৰচাত খল দিলে। ৰাজা
শুনি বাগি বোলে দেশ অধৰ্ম্ম হ'ল, ব্ৰাহ্মণে যৱনক চোএ।
বাগ কৈ পিৱাদা দিলে বোলে ধৰি আন এতিহাসে।
নি শ্বুৰিছে। বোলে আমি যৱন ক'বকি নাজানো। আজি
নিশা মহানন্দা তীৰে এখুতৰ জাতি চন্দন পাই তাতে নিশা

গৈ বালাত পুতি থৈছো হয়। বোলে দেখাব পাৰিবা ? বোলে কিয় মহাবাজ ? সূচকক বোলে তই পোতা ঠাই নেদেখিছ ? বোলে কিয় ? তেহে দূত দিছে, দেখাইছেনি। চৈতন্য গোসাএ বোলে আতে পুতিছো। সি ছুটেও বোলে হয়। খান্দি চায়, জাতি চন্দন, গন্ধে মলমলাৰ থৈলে দশোদিশে। সেই মুখে দেখা বাজাত কলেহি দূতে বোলে জিজ্ঞাস নকৰা হলে ব্রাহ্মণ মহন্তক অকাৰ্য্যত দণ্ড কৰা হ'ল হতে ছুটৰ কথাৰে। এই বুলি তাক ফাহি দিয়ালে। চৈতন্য গোসাইক অনেক টকা বস্ত্ৰ দি সম্মান প্ৰাৰ্থনা কৈ পঠালে। এই মতে নিতে হৰি কথাতে দিন যায়, ভূ-কে নপায় যায় বুলিএ।

একদিনা ব'ল বিনাইগঞ্জৰ কাখে বটৰ তলে বাসা কৈ। তাতে বৌ বাহণে গঙ্গা আহি স্বপ্নত দিব্যৰূপে দেখা দি আগ বঢ়াই সেৱা কৰিছেহি। তাৰ পৰা গৈ নেলাই হাটে বহি, চাৰি বাটৰ মূব তাতে, বৃন্দাবনলৈও, জগন্নাথলকু, সেতুমণ্ডলকু, গঙ্গালকু। মহাপুৰুষ গুৰু স্মৃধিছে সবাতো বোলে কলৈ যোৱাইক আগে ? গঙ্গালৈ যোৱানে, বৃন্দাবনলকে, সেতুমণ্ডলকে নে জগন্নাথলকে ? পাছে বাএ বোলে দদা, আহিছো বৃন্দাবনলকে যাওঁ আগেই। সকলো বোলে হয় বাপ। ছোট আতা মতা নাই। বোলে আমিহে কৈছো হয়, সৰু আতা নমাতে দহোঁ ? গুৰুজনে বোলে হয়, বৰাপো দেখোঁ নমাতা ? বোলে বাপ, আমি হলে যাব নপাৰিম। সবেও বোলে কিয় ? বোলে বাপ, তোম্ৰা যিকপে যেনেকৈ কোৱা গৈছে এতিয়া গৈ তেনে ৰূপ গুণ নেদেখিম, হয় ভাব হব, আৰু খৰ্চাও নাই। বাএ বোলে আমি দিম। বোলে বাপ, কিহেবে স্মৃজিম ? গুৰু বোলে জানিছা বৰাপো, এ বৃন্দাবনত ৰূপ সনাতনে এক

বিনাইগঞ্জ

শৰণ ধৰ্ম প্ৰকাশ কৰিছে বুলি শুনিছো। আমাৰে সৈতে
 একে হয়, নহয় চাওঁগৈ বলাইক। বোলে বাপ, এনে হলে
 এটা খোজো নকাটো। যাৰা সবৰ সংশয় আছে বৃন্দাবন
 দাসৰ দেখি পতিয়াবলৈ সেই সব যাক। যদি আহে
 একে, তেহে মানিম, নহয় যদি এৰিম, এনেহে হ'ল, আমি
 হলে নযাওঁ, নযাইবোঁ। পাছে গুৰুজনে বোলে আমাৰ
 জ্ঞান কাণ্ডাৰী বৰাপো হে, বৰাপো নগ'লে আমি যাব
 নপাৰোঁ। তেহে তাৰে পৰা দক্ষিণ দিশে গৈ দোলামাৰি
 ঘাটে পদ্মা উত্তৰি জিয়াগঞ্জে গঙ্গা, স্নান, দান, পান, কৰি
 মুখচোৱা বাজে বহি কাটুৱা গঙ্গা পাৰ হৈ গ'ল। বাম বাম
 গুৰুৱে বোলে গয়ালৈ নো কেনি যায়। গুৰুজনে বোলে
 ব'ল গয়াৰ পথ। আৰা নশুনিলে। আকৌ শুধিলে বোলে
 ত'তে থাকিল সি পন্থ, পুত্ৰ তাকে সোধেহে। পাছে গুৰুজনে
 গীত কৰিছে, বোলে হয় তুমি উজাটছা, সোজা পথ পোৱা
 নাই। “ওজা সোজা” গীতটি কৰিছে সেই বেলাত। সকলো
 বোলে সাগৰ কিনাবেই জগন্নাথলকে যাওঁ বাপ। তেহে তীৰে
 তীৰে গৈছে। দেখালে সেই কল্পিগী-দেবীৰ বস্ত্ৰৰ মন্দিৰ
 ঘাট সমে, যাক মধুসূদনে ক্ৰণেকো নেৰিছিল। তেহে সবেও
 চাই দেখে গুৰুজন তাতে আছে। অ'তো চাই দেখে আতো
 আছে। আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হ'ল। তেহে গৈ সেই দিনা
 তুলসীচৰাতে বৈছে। পুৱা অঠাবে নলা চাৰি গৈ পুৰিত
 প্ৰবেশ হৈ সিংহদ্বাৰতে থিত হৈছে। সোমাই যাওঁতে
 পাণ্ডা বোলে কোব লব পাগে একটি গা-পতি। তেহে ছোট
 আতা বোবা মাতিছে,

দোলামাৰিঘাট
জিয়াগঞ্জ

গীত বচনা

কল্পিগী-দেবীৰ

পুৰি প্ৰবেশ

“হৰিৰ গৃহৰ দ্বাৰে বেত্ৰৰ-প্ৰহাৰযোগ্য।

ব্ৰহ্মা ইন্দ্ৰ আদি দেৱ-যাক।

—হেনয় দ্বাৰত বেত্ৰ প্ৰহাৰ পাইবাৰ যোগ্য,

হওঁ আমি কেমন বধাক ॥”

পাছে গৈ নাট মন্দিৰতে বসিছন্ত। আক মহন্ত সখ
বহিছে। কৃষ্ণ-চৈতন্য, শ্ৰীচৈতন্য, হৰিবাস, বামানন্দী,
নিত্যানন্দী, শিশু জগন্নাথ, ছোট জগন্নাথ, গোবীয়া শিশু
গাৰিম, বৰ গাৰিমা, সৰু গাৰিমা, হুতুমান, জাম্ববন্ত, উদ্ধৱ,
অশ্বখামা, বিভীষণ, এই নৱ মহন্ত একত্ৰ হৈ বহিছে।
আবতি প্ৰসঙ্গ হ’ল, দাসী নচাইছে, এটাৰ কুলবিন খসিল,
গুৰুজনে অন্ন হান্ধ কৈলে। দেখি তাৰা সবে বোলে এনে
লঘু কাৰ্য্যত উত্তম লোকে হঁহা নহয় সজ। গুৰু বোলে
কিহত? দেখালে তাৰা সবে। বোলে আক আমি দেখাই
নাই। বোলে কিয়নো হান্ধ কৰা গ’ল? বোলে পাণ্ডা
ভোগ নমাইছে ঠাকুৰৰ, উতল হাতে পৈল, এবিলে পৰে,
নেবিলে পোৰে, উপায় নেপাই চেলেকা মাৰি খই ধলে।
তাতেহে হান্ধ কৈলোঁ। নুখুলে দেখি। তেহে মতাই আনি
শুধিলে বোলে হয়, আক শ্ৰেষ্ঠা নপাইহে—কৈলোঁ। মহাজন
সবে বোলে পাথৰ-গৃহ অভ্যন্তৰে কথা, কিজাপে জানিলে,
দেখিলে ভবিষ্যৎ-কাৰ্য্য! আক ঈশ্বৰ যে সদাশিৱ সেই শঙ্কৰ,
আমাৰ দম্ভৰত প্ৰণাম! তেহে পূৰ্ণৰ শক্তি দেখি শুক
বৰ পণ্ডা ঠাকুৰৰ বচা মানিকি মধুৰী ভোগ প্ৰসাদ দিলেনি।
গুৰুজনে বোলে বৰাপো, সজ কৈ লব দিয় পথকুৰা
স্নানকৈ ভোজন কৰিম গধূল। পাছে বৰ পাণ্ডা বাগি বোলে
ডেকাগিৰি, এই পুৰুষোত্তম ক্ষেত্ৰ পৃথিৱীৰ বৈকুণ্ঠ, আতে
পূৰ্ণ কৃষ্ণ বলভদ্ৰ সাক্ষাত ব্যক্ত হৈ আছে, আত হে মায়া
আনা? চাৰি সিদ্ধত জয় বিজয় দেখি কেনে হ’ল নেদেখিছা?
ব্ৰহ্মত কি বিকাৰ আছে, “পাইলে মাত্ৰ খাইবে অন্ন, মোক্ষক
সাধয়।” মহা প্ৰসাদহে অন্নহেলা কৰিছা হয় ঠাকুৰ, ভোজ্যৰ

দাসী নচা সন্মত
নকৰব হাঁহি

দেশত প্ৰসাদত বিশ্বাস মান নহব। তেহে ভক্তে সমে
 গুৰুজন ওলাই আহি মাৰ্কেণ্ডেয় হৃদ তীৰে বাস। কৈ বহিছে।
 ছোট আতা প্ৰসাদ বাণী দিছে, গুৰু ভক্তে সবেও লৈছে।
 গুৰুজনৰ অৱশেষ কিছু ব'ল। ছোট আতা গামচাবে
 আটিকা বান্ধি খস্তাৰ আগে আৰি থলে। দুপৰ নিশাত
 সুবৰ্ণৰ মাৰ্জ্জাবী ৰূপে জগন্নাথ লৈছেহি। গুৰুজনে সাৰ পাই
 শুনে খুট খুট কৰে। বোলে বৰাপো, প্ৰসাদ কিহে খায়
 চোৱা। ছোট আতা গীত কৰি মাতিছে,—

গীত

“যাদৱ, লীলা জানব কোই।

ব্ৰহ্মা শিৱ, সুৰপতি চিস্তিতে আকুল হই ॥”

প্ৰাত শৌচ শুদ্ধি হৈ সমুদ্ৰ স্নান কৈলে, চোতে সাগৰ-
 জুলি বস্ত্ৰ দি সেৱা কৈলে। নিত্যকৰ্ম কৰি জগন্নাথৰ পুৰি
 দৌল সোমালগৈ। নাটমন্দিৰ দ্বাৰতে ধৰি ছোট আতা
 গীত কৰিছেগৈ,—

গীত

“মোকে দেখিও না কেনে আহে জগন্নাথ

মই বৰ পাপেৰ পাপী —।

সংসাৰ কূপত পৰিয়া তোমাৰ

চৰণে নধৰোঁ চাপি ॥”

আক জগন্নাথৰ জগমোহন চৰাই নাটমন্দিৰ গৈ মোহন
 মন্দিৰ পৰাহে দৰশন হ'ল। শ্ৰীমন্দিৰ নোসোমাল। আক
 কতো মুখে কয় সাগৰে আহি স্বপ্নতে সাগৰজুলি বস্ত্ৰ দি
 গুৰুজনক সেৱা কৰিছেহি। আক পূৰ্বে ইন্দ্ৰহায়ে একোটি
 শালগ্ৰাম লক্ষ্মী-নাৰায়ণ পুতি দৌল কৈলে। সমুখে যাওঁতে
 পুণা উৰ্দ্ধ—পাছ দি অহাত পাপ অধঃ। আনে ভূ নেপায়
 আক। এতেকে গুৰুজন নোসোমাল। শ্বেত গজা,
 মাৰ্কেণ্ডেয়, ইন্দ্ৰহায়ে, চন্দন সৰোবৰ, লোকনাথ, এই পঞ্চতীৰ্থ-
 স্নান কৰি উত্তৰাৰ্ক দখিনাৰ্ক দিনা জগন্নাথ দৰ্শন হৈছে। তাৰ

পাহত যুজুছা বাৰী ছাৰকানাথ, বংশীধাৰী, নুসিংহ, উষ্ম, বলি, প্ৰহ্লাদ, যম, শিৱ, ব্ৰহ্মা, হনুমন্ত, বাম, লক্ষ্মণ, জাহ্নবন্ত, লক্ষ্মী-সবন্থতী, বিমলা স্বৰ্গদ্বাৰ, বটগোবিন্দ মংস্তমাধৱ, চন্দ্ৰ, সূৰ্য্য, বায়ু, উগ্ৰসেন,—বসুদেউ, দৈৱকী, নন্দ—যশোদা, বাধাকৃষ্ণ এই সবকে মুখ্যকৈ আনো-অসংখ্য ওবেষাব তীৰ্থক্ষেত্ৰ মূৰ্ত্তি সবাকৈ মহাপুৰুষ স্নান, দান, দৰ্শন, পৰশন, দেখাই কবালে। পাছে বৰ বৰ মুখা পাণ্ডা গুৰুজনৰ ঈশ্বৰ শক্তি দেখি গুৰু বুলি শৰণ ললে। গুৰুদম্ভ, বাম, বামানন্দ, হৰি, হৰিদাস, জয়, জয়মুনি, শ্ৰীৰাম, যজু, কৃষ্ণ কাম—এই বাহু জনে। তেহে গুৰুজনে তিনি পক্ষ বহি ঠাকুৰত বিদায় কৈ আহিছে। পাণ্ডাসবে আঠাৰে নলা চৰাত, তুলসী চৰাত, আগ বঢ়াই সেৱাকৈ গ'লহি। তাতে গুৰুজন বহি পাছ দিনা ছাতি গোপালপুৰে লখাই ছদ্মৰ গৃহে বৈছেহি। তাতে ছই যাত্ৰী আগে বৈছে। গুৰু বোলে তুমি কোন দেশ, কোন আচাৰ্য্য? কে ধৰ্ম্ম ধাম, কেবা তুক বাজি? মহা তেজ শক্তিএ ধৰি বোলে মহচয়, পূৰ্ব্বাপৰে কহোঁ চুনা। গৌৰেশ্বৰে দিগ্বিজয় কৰি দেশ প্ৰদক্ষিণ কৰোতে পূব দেশে এক ক্ষত্ৰিয়ৰ বাৰী গৰ্ভৱতী জীতে মহ জনী খীৰাইছে। গেৰা পোৱালীটো, ফই গাছে ভৰিৰে টিপা মাৰি লৰ চৰ কৰিব হুৱাৰে। ৰাজা লক্ষ্মকৈ বোলে এই জীটো লৈ থক, আৰ গৰ্ভে ক্ষত্ৰি ছটা বীৰ আছে। তেহে আনি থৈছে যমজ পুত্ৰ হ'ল দিবা সুন্দৰ মূলক্ষণ পুৰুষ। নাম দিলে মাতৃদত্ত ৰূপসনাতন। বিষ্ণু অংশ ছই চাই দিনে যৌৱন হ'ল। ৰাজা অপুত্ৰক দেখি পৰম সন্তোষ। তেহে গৌৰেশ্বৰ ৰূপক ৰাজ্য অভিষেক কৰি কালৰ প্ৰমাণে চলিল। ৰূপ ৰাজ পালি পাঁচি মহা ক্ষত্ৰিয় ধমুৰ্দ্ধব-হৈ পুত্ৰৱতে ৰাজ্য চৰ্চি আছে। একদিনা বজ্জশালামঞ্চে চৰি হস্তী যুজাই।

লখাই হৰ্ণাব

পদমাভন

হাটোক খেদি নিছে জিকাটে। পাছে চিপাহী দিলেগৈ কাপৰ বাউলি দি চাপৰ মাৰি চিটি দিলে। উভটি বাতুল গজে খেদা মাইলে; হয়হে গজাকোশে ধৰে, নগনে থাক। পায় পায় যেন হওঁতে বোলে সাৰ ভাই সাৰ, এই বাবেসে বাৰ। পাছে সাৰিব তুৱাইলে, ঘোৰাই সহিতে বাহুত মাইলে। পাছত ৰাজা স্মিলিলে বোলে মৰা সমএ মাহতে কি বুলিলে? মন্ত্ৰীএ বোলে মহাৰাজ, চিপাহী মাউত ছুই ভাত, হস্তী গজাকুশে ৰাখিব নপাৰি, “সাৰ ভাই সাৰ, এই বাবেহে একা বাৰ” আৰু বুলিলে। পূৰ্বৰে অৱতাবী অম্বৰ পতি অংশে, নৰভাও এৰিবৰ চিত্ত হ’ল। ৰাজা মনে শুনি থিৰ কৰি মহাবৈৰাগ্য বিৰকতি লাগিল। বোলে সাৰ ভাই সাৰ, সাৰিব তুৱাইলে, মৰিল। ইবাৰপৰা দহৌ জইন নাই। কিহত লাগিছো, কি তুচ্ছ ৰাজপদ ই। এই বুলি সবে ৰাজচিহ্ন এৰি চিৰ ছিগা জুলি কস্থা খস্থা মৈৰা লৈ নিশাই গুচি আহি বৃন্দাৱনত ঈশ্বৰক আৰাধনকৈ আছেহি। মধ্যাণ কালে ভগৱন্তে এসন্ধ্যা দেৱযোগ্য জ্ঞান মিলায়। তাকে লৈ আছে। ত’ত পাত্ৰ মন্ত্ৰী সবে মিলি ৰাজক বিচাৰকৈ নপায়। ভাত সনাতনক দণ্ড পাট দি ৰাজা পাতিলে। তাৰাও মহা বিৰকত ভাএ জ্যেষ্ঠকে চিন্তি ৰাজ্য পালি আছে। বৌ-মাতৃৰে একে শয্যা শোএ, শাস্তী ধৰ্ম্ম-ভ্ৰষ্ট হয় বুলি মাজতে বস্ত্ৰখান থয়, মনে যেন পৰ্বত খান হে আছে, মানে ছুইক ছুই-দৃষ্টিৰেও নেদেখে। এনে ভাএ ধৰ্ম্মে প্ৰবৰ্ত্তি ৰাজ্য পালি আছে কতো দিন। তেহে ৰূপে এখেৰ পৰা যাত্ৰীৰ হাতে পত্ৰিকা দি ৰাজপদ নিলি তুচকৈ মাতিলে। পাই চাই মহা বিৰকত বৈৰাগ্য লগিল। গুহুৰি কস্থাকৈ সুবল্লভাতে বলি স্মাই, দস্ত পাট এৰি বৌএকক লৈ নিশাই গুচি গ’ল। গৈ বিচাৰি কতো দিনে পালগৈ ৰূপক, পৰি দণ্ডৱতে সেৱ

কৈলে। বোলে সনাতন আহিলিনে পা ? বোলে দদা, আপুনাৰ প্ৰসাদেমে কৰ্মৰক্ষা ছিণ্ডি আনিছে।” “এই ঠাটো আনিলি কিয় ? বোলে আপনাকে কায়, বাক্যে মনে চিন্তি আছে। পতিব্ৰতা নাৰী এবিলে দোৰ হয় বুলিহে অনা গৈছে। আৰু শাশুৱনীতি—মাড়ুক পুত্ৰে অনাথকৈ এবিধ নপাঞ। বোলে বাক বাপু, ভগৱন্তক চিন্তা আন আশা নকৰি হৰি গুণ লগাই সাবিবৰ মন কৰা দুইও বাক। পাছে আছে দিনা চাৰি, আহাৰ নিমিলে। বোলে সমান্তন, কিবা আছেনে তোমাৰ হাতে ? দহৌ ভোগ দ্ৰেপে নিমিলায় আগৰ দৰে ? বোলে দদা, এ এশ সোণা বলি কথাত আনিছে। বোলে ভালৈহে। উলিয়াই ভজাই বৰ সাতদিন সাতনিশা ভওৰা ফলাহাৰ পাতিলে। অনেক ব্ৰাহ্মণ, বৈষ্ণৱ, বৈবাগী, যাত্ৰী, সন্ন্যাসী, খেণী, যতী, ব্ৰহ্মচাৰী, দণ্ডী, বানথ আশ্ৰমী, ছন্ধ, চিৰা, চেনী, বৃত, মধু, মণ্ডা, মনোহৰা, বাতাচা, জেলপি, ফেণী, লুচি, পুৰি, জিনৈ, আতা, মোদক, ইথু, আখৈ, জৰা, পুৰা, খাই আগাৰ কৰিব দুৱাইলে। অনেক সহস্ৰ সংখ্যাত লোকে দি অৱজৰ হৈ এক শৰণ ধৰ্ম প্ৰবৰ্ত্তি-প্ৰবৰ্ত্তাই আছে বৃন্দাবনত।—আৰু এ চলা খলা খোপা শিলাত শয়ন কৰে হৰিক চিন্তি। সনাতনে দেখি শিলাকুটি আনি নিমজ কৈলে নিজা আহি সুখি হৰাল। বিচাৰ কৈ ফুকতে অনেক শিশু সবে কোবায় তাতে ব্যক্ত হৈচে পুনৰ। অনুক্ৰমে দেৱ-যোগ আহাৰ মিলি আছে। তাৰাবে আমি দাস ভাগীন হঞ। গুৰুজনে বোলে এক শৰণীয়া লোকৰ এনে বেশ হব নপায় দহৌ ? বোলে বাপু, চাউল কাৰণেদেখ লৈ ভেশ। অস্তৰ বোধে পৰমার্থ হৈ চালে একে আহিল। পাছে গুৰুজনক সংস্কৃত্য দি তুতি কৈ সেৱা-কৈলে। তাৰে লোক ভাজি আশ্ৰয় পটলৰ সুন্দৰীত ছোট আতা ঘোৰা কৰিছে—

“নোহো জানা আমি চাৰি জাতি,
চাৰিও আশ্রমী নোহো আতি,
নোহো ধৰ্ম্মলীল তীৰ্থ ব্রতঅবগামী।
কিন্তু পূৰ্ণানন্দ সমুদ্ৰব,
গোপী-ভৰ্তা পদ কমলব,

দাসবো দাসবো তান দাস ভৈলোঁ আমি ॥”

কটক

তৈব পৰা আহি কটক নগৰত ব'লহি। ছোট আতাৰ
হাতে এটি টকা দিলে খৰ্চা কৈ সিধা আনিবলৈ। গৈ
বন্দৰত বটব তলে মেৰিত ধেলী বৰপসাবীক দিলেনি।
টকাটি চাই পসাবীএ বোলে দেখো গোকুলৰ কানাই
চিহ্নী টকা। নিয়া যাওক, ইয়াৰ আমি খৰ্চা দিম।
টকাৰ জোখে বস্তু দিলে। আক এটি টকা
দিছে কালৈ সিধা, ভাঙ্গি দিব দিছে। আনি বাৰ্টি
দিলে ছোট আতা, ভোজন কৰিলে সবেও। গুৰুজনৰ,
ছোট আতা ঠাই, চোকা, খৰি, পাণী, পাত, জুই, শাক,
সবাকে ধুতিএ কৰি ভোজন কৰাই পাত, চুৱা, গুচাই
বিচনাকৈ শুৱাই তৈল টেঙ্গা দি পাও জাস্তে, নিদ্ৰা আহে,
তেহে সেৱাকৈ যায়। সেই মতে শ্ৰীৰাম আতা সকলোখানি
কৰি বৈ থাকে। গৈ চাউল সিজাই ছুওজনা খায়, শোএ
ঠাই শুক্কাকৈ পাও জাস্তে, নিদ্ৰা আহে। তেহে শ্ৰীৰাম
আতা শয়ন কৰেগৈ। নিশা তিনি পৰ খনো বাঢ়েগৈহে।
আন সব ছুমতি, এঘুমতি শুই সাব পায়। এই মতে নিতে
ওলাবৰে পৰা ছও মাসে গুৰুজনৰ ছোট আতা তাৰাৰ
শ্ৰীৰাম আতা পৰিচৰ্যা কৃত্য সেৱা কৰে। সেই দিনা
পাও মাৰ্জোতে ছোট আতাত সুধিলে বোলে বৰাপো,
আজি ক'ব চাউল আনিলাগৈ? বোলে বাপ, টকাটি যি
দিয়া গৈছিল, ধেলী বৰ-পসাবী বোলে হুহু, তেওঁকে

দিলোঁগৈ। তাৰা চাই বোলে দহোঁ। গোকুলৰ কানাইব
এই টকা বুলি ওভটাই দিলে। টকাৰ জোখে খৰ্চা দি
পঠালে শুদাই। পাছে গুৰুজনে বোলে বুঢ়ীএ কি কাম
কৰিলে, গোটে নিসিজিবলৈ নথাকিল আক। বোলে আমি
পৃথিবীৰ ধূলা, হিমৰ কণিকা বৃষ্টিৰ ধাৰা, সাগৰৰ বাল্য
সবাকৈ গণিব পাৰো, শত সহস্ৰ ব্ৰাহ্মণ শূৰণ দানত যি
ফল হয়, তাকো কব পাৰোঁ, তেও বুঢ়ীএ চাউল কঠি দিছে
তোমা সবে গৈ হৰিগুণ গাইছা, আটকত শ্ৰদ্ধাবে, বুৰী নো
কত ভাগ্য ফল হব কবই বুজাবোঁ। আক হোৱা, আধাৰমুক
দান দক্ষিণা ভোজন কৰালে ভৰণ কলহত জল ভৰা ক্ৰম,
সাগৰত বৰনী টোপোৱা দৰে, পাবৰ-গাজ বহু কালেহে
গাজ ধৰে, দুখী দৰিদ্ৰক, ভক্তক, দান দৰিণা দিলে থলে
একা আকাল আটকত এগুণে দুগুণৰ সম ফল গাঠিত গজে,
চেঙ্গাৰ গাতৰ টোপ দিলে ধৰে, গাজে। তাৰ পৰা গৈ
মহানন্দা পাৰহৈ বৈতৰণী জাহাদপুৰত বৈছে। আনখন
জনমূৰী কৰি তুলি নি ছোট আতা বেসাটি কৰি আনি
সবাকৈ ভগাই দিএ। এটি টকাৰ কৰি চাৰি কাঞ্চে
কুলায়। চাউল, লোন, তৈল, পতিল্য লাকুৰি তৰকাৰি,
একালি, বাতুৰি, হৰিজ্জা গুৰা, গুৱা চফাৰি সবাকৈ এ
সন্ধ্যা জোৰে। গুৰুজনে খেলী পসাৰীক প্ৰশংসা কৰিবৰ
শুনি আতৈ সবে জনমূৰী সিধাৰ বাবে একোটি টকা ভাজি
একো সন্ধ্যা দেখা দেখিকৈ দিছে। আনখন কৰি তোলাত
হকা হুনা লাগে কিছু। সেই দিনা ধনজয়, সজয় দুজনে
দিলে টকা নিজ জ্ঞানে। ছোট আতা আনি ভাগকৈ দিলে,
ভোজন কৈলে। গুৰুজনে সুধিছে বোলে বৰাপো, কৰি
তুলিবৰ আজি দহোঁ সাৰ নাপালোঁ, কৰনো খৰ্চা কৈ
সিধা আনিলা? বোলে বাপ, আপুনি খেলী পসাৰীক

মহানন্দা
জাহাদপুৰ:

প্রশংসা কবিবর শুনি গা পতি একোটি টকা দি নিতে সেরা
 ধবিছে আঁঠে সবে। আজি সঞ্জয় ধঞ্জএ দিছে। তেহে
 গুচ্চজনে এক আর্হিতুলি দৃষ্টান্ত দিছে। এক রাজা মৃগয়া
 কবিবলৈ গ'ল অবগ্যত। ব'দে তাপে তুয়া খুধা আর্ন্ত
 হ'ল। নদী, পুখুরী, বিল একো নাই, জল নপাই রাজা
 প্রজা বিকল হৈ বিচারি এটা মহখুলি পাই তাবে জল খাই
 রাজা প্রজা বইখা পালে। পাছে রাজা মন্ত্রীক আদেশ
 কৈলে, এটি আতে পুখুরী খনা। বকরা গৈ খনালে, হ'ল।
 তেহে রাজা উছর্গা কবিবলৈ গ'ল। পুরোহিতে বেদ মেলি
 সংকল্পলৈ দেখে বটাত ধবে; পুহু চায় কোহুতে ধৈলে;
 আকৌ চালে কবত ধবে; লুটিয়াই চাই দেখে মবাত
 উঠে; পুনব চায়, ববাত; দুনাই চায়, ম'হত, ঢছবি চায়
 গবত; তাব পবা চায়, হস্তীত ধৈলেগৈ। তেহে রাজাত
 কলে। পুরোহিতে বোলে, মহারাজ, এনে আশ্চর্য্য দেখা
 নাই। বটা, কোবা, মবা, কৈবা, মহ, ববা, গব, হস্তী এই
 সববহ সংকল্প ধবে, আহে। আপুনার নামে ঘুবাই পকাই
 চাঞ, নাহে দহৌ, কি হব? তেহে রাজা জ্যোতিবীয়া
 চন্দ্রবিপ্রক আনি চোরালে। বোলে মহারাজ, বটা, মবা
 এই সবত ধবিব পায়। বোলে কিয়? আন পুখুরীত
 যে নধবে, মোবনো কিয় ধবে এতেকত? বোলে
 পূর্বে তাতে বটা পবিখুলি কৈ-খুলি ললে। তাতে
 কিছু জল ব'ল। তাতে কোহুও পবি দ কৈলে, ম'বাও
 পৈল, কৈবেও খানিলে কিছু, ববাও পবি খুলি বঢ়ালে কিছু।
 মহ লেটি পবি বাক কৈলে, গব তাতে ব'দত বব দ কৈলে,
 হস্তীএ গৈ জল খাই পবি বধু বহল দকে কৈলে। তাতেহে
 আপুনি জল খাই পুখুরী খনাইছ। এতেকে মহারাজ, বেদে
 পূর্বব বটাব পবা সংকল্প ধবে, বটাবো কিছু আপোনাবো

অৰ্দ্ধে-ধৰ্ম হব। পাছে কৰিলে উৰ্গা, দান দৰিণা। এতিয়াও
জানা আতৈ সব, ধেলীক দেখি যি দিচ্কা সিকঠিৰ লগ সম
কিয় হব ? তেও কিছু হব, দিয়াইক। পাছে তাৰ পৰা আসি
বালেচৰ বন্দৰে বুঢ়া নদী তীৰে ব'লহি। সজ্জা লাগি হাট
শুনে, উঠিল। ছোট আতা জন চাৰি ভক্তলৈ গাঞ সোমাই
গৈ, একবুৰীএ কান্দিছে বিনাই। তালকে গৈ বোলে বুৰী,
কিয় কান্দ ? বোলে বুপা, কি সোধা ? একেটি বেটা,
সে এ গৈ চিপাহী চাকৰ হৈ বণে গ'ল। ভজালে বৰ্গি এ,
হুন্মু বহুত পৰিছেও, মোৰ ভৈয়াইৰ বা কি হৈছে ! তেহ
ছোট আতা বোলে তোৰ বেটা পক্ষিণ বৰীয়া মানে নহয় ?
বোলে হয়। দাৰি নগজা, নহয় ? বোলে হয়। উজ্জলা দস্তা
নহয় ? চেপেটা কৈ নহয় ? বোলে হয়। বোলে হয়।
ক'লা নহয় ? বোলে হয়। তেনেহলে সেইটো আহিছে,
ঘোৰাত উঠিএ মোটৰি কপলৈ। পাছে বুৰীএ বোলে মোক
জানিবা জীউ দান হে দিলা। তোমাৰ টকা নালাগে, এনেই
দিওঁ চাউল, বাপুৰ বান্ধা ক'লা। সবাকে জোৰাকৈ ভোজন
সম্ভাৰ সমগ্ৰে দিলে। আনি বাৰ্টি দিলে, ভোজনকৈহে
শুকজনে বোলে বৰাপো, ক'ত পালাগৈ চাউল, টকা দিছে
কাৰ ? বোলে বাপ, হাট ভাগিল, বস্তি গ'লোঁ। সোমাই,
এক বুঢ়ীএ দহো কান্দিছে। এই ক্ৰমে বয়স আকৃতি কলোঁ,
এনেই দিলে টকাৰ সমল সম্পূৰ্ণে, ভাজি-বলৈ নহল টকা।
বোলে বৰা পো, এনে ভুককিয়াই ভাণ্ডি মিছাকৈ আনিব
পায় নে ? বোলে বাপ, মিছা কোৱা নাই। বোলে কাছানি
তাক তুমি দেখিছা, বয়স আকৃতি যে ক'লা বুঢ়ীত ? বোলে
বাপ, এতিয়া এই জন্মত যদি দেখা নাই, তেও জন্মান্তৰে দেখা
হৈছেহে। কলিয়া বুলি যি কলু, তোমাৰ একা শৰণ ধৰ্ম
নপায় মানে, অনাদিজন্ম বাসনা মলেবে ক'লাহে। দাঁটি নাই

বালেচৰ বন্দৰ

বৰী

বুৰীৰ সিধা

যি ক'লু, ভক্তি বস্তু নে পালে জীৱ জীৱে। উৰলা বহিলোঁ,
 তোমাব গুৰু মত ধৰ্ম পালেহে সম, ন পাই মানে স্বৰ্গ, মৰ্ত্য
 পাতাল অনেক ব্ৰহ্মাণ্ডত উৰাবিহে ফুৰে জীৱ সংসাৰত ভ্ৰমি
 বাগবি। আৰু চেপেটা বুলি ক'লু হৰি ভক্তি হৰিগুণ নলয়
 মানে যোনি চেপাত আয়াযাত কৰোঁতে চেপেটা। যেতিয়া
 পৰম তত্ত্ব লভে তেহে জন্ম মৰণ গুচি গোটাই হয়। পক্ষি
 বৰীয়া বুলি যি কলু মহা প্ৰলয়কে সীমাকৈ পক্ষী কোটি কল্প
 ভ্ৰমিবইহে হৰি ভক্তি নপায় মানে। টকাৰ কলু মোহে
 মোটৰি, অবিদ্যাৰ পঞ্চ পৰ্বৰ ধন, আশা এ বজু, মনে ঘোঁড়া,
 খেদে বেগ, তিনি তাপে শোকাগ্নিত পুৰি মৰে বৰী, তাইৰো
 জুই স্তুমালোঁ। বাক্য বৃষ্টিৰে, আপুনাৰ হৰি গুণ গোৱা
 সেৱকৰো উপবাস গুচাই আত্মা তুঠ কথা হ'ল আপুনাৰ হৃদয়ত
 লৈ বাপ, কোন খান্নি মিছা কলু আমি? গুৰু হাম্ম প্ৰশংসা
 কৈ ব'ল। তাৰ পৰা দামোদৰ নদীৰ কিনাৰে বৰ্দ্ধমানত ব'লহি।
 তপাৰ বলোৰাম আতৈএ সিধা দিছে অনেক দ্ৰবেৰে। তাৰ
 পাঁচ দিনা কমাৰ পুখুৰীয়াত বৈছেহি। বাম বাম গুৰুএ দিছে।
 তৈৰ পৰা নদীয়া গোপীনাথে বৈছে। বাই আতা দিছে ছুই
 টকা ভজাই ছুসজ্জা ছুদ, খীৰ, দাইল, চেনী, বাবে মছলা ঘৃত
 মধুএ সৈতে। তাৰ পৰা গৈ শান্তিপুৰে বৈছে, কালিৰাম
 আতৈএ দিছে। তাৰপৰা কাটুৱাত বৈছে, পৰ্শ্বানন্দ আতৈএ
 দিছে। তাৰ পৰা গৈ গজা তৃপিনি মুখে স্নান, দান, দখিণা
 দিছে ব্ৰাহ্মণ বৈষ্ণৱক সাদিন বাচ কৰিছে। দৈৱজ্ঞ নাৰায়ণ,
 দিঙবৈনাৰায়ণ, বলোভদ্ৰ, জটিৰাম, গোবিন্দ, গোপাল, মুকুন্দ
 এই সাতজনে সাত টকা ভক্তি সাত বোজ ধৰিছে। তাৰ পৰা
 কাচিমগঞ্জে বৈছে, তাতে আট্টে আতৈএ দিছে ডেৰ টকা ভক্তি
 ভক্তিৰৈ, তাৰ পৰা মুচোয়াবাজে বৈছেহি। তাতে সৰু বলোৰাম
 আতৈএ দিছে সাত শিকা ভক্তি। পাঁচ দিনা জিৰাইছে, তাতে

বৰ্দ্ধমান

কামাৰ পুখুৰী

গোপীনাথ

শান্তিপুৰ
কাটুৱা

কাচিমগঞ্জ

মুচোৱাবাজ

গোকুলচান্দে সাতকুৰীয়া নাৰায়ণ আঁতৈএ হুও দহ মহা ধৰ্জা
কৈ লি পুৱা দিছে। তাতে বুলাবনৰ যাত্ৰী শূশ্ৰূষা প্ৰাতঃ
কালে বাধা কৃষ্ণৰ বৰ্মন আৰতি তহু গাইছে ভট্ট ভট্ট কৰে।
মহাপুৰুষ গুৰু শুনি বোলে বৰা পো, লোক'ৰ ভাটে দেখো ভট্ট-
ভটাইছে, আমাৰ ভাটে নো কি কৰা যায়। মূল বাখিব পাইলে
সজ। পাছে শ্ৰীমাধদেউ পুৰুষে গুৰু বাক্য শিৰে ধৰি প্ৰাতঃ
সমএ ভটিমা টোটয় কৰিছে। তাৰে পৰা গৈ গজাৰ ভীৰে
জঙ্গিনপুৰে বহিছন্ত। তাতে বুঢ়া দৈৱজ্ঞে দিছে। তাতে
গোকুলৰ বৈৰাগী যাত্ৰী বৈছে। বিহান কালে গাইছিল, ভাষা
মাতে বঙ্গালী কৃষ্ণ বলভদ্ৰৰ চৰিত্ৰ,—“যমুনাৰ ভীৰে ভীৰে
যতুৰাই। ব্ৰহ্মাণ্ডৰ ঈশ্বৰে ধেমু চৰায়।” তিনি চাৰিজনেও একত্ৰ
হৈ গাইছে বুত্ জুত্ কৰে, বেচ শুনি। গুৰুজনে শুনি পৰম
সন্তোষ হ'ল। বোলে বৰাপো, মূল বাখিব পাৰিলে, পূৰ্ণৰ
খেলা সজ গাইছে। তেহে ছোট আতা গীত কৰিছে ‘কামদ’
বাগ দি—“আজু গোপীনাথ পেখলো আখি

যমুনাৰ ভীৰে ফিৰে ধেমু বাখি ॥”

মুখ্য, মুখ্য, এই থকা ঠাই, আৰ মাজত কত বৈছে। হুমাহত
ন কুৰি দিনত, ছকুৰিজন ভক্তে অনেক ঠাইত দিছে অহাত বৈছে,
কোনেকৈ অন্ত পাব—কৰিব আগপাছ বঢ়া টুটাৰ।

তাৰ পৰা ভগনগোলাত বৈ ভক্তিপুৰ ঘাটে পদ্মা পাৰহৈ
পুখুৰীয়াগঞ্জে বহিছে। তাৰপৰা জাহ্নবী ভীৰে গৈ স্নান
পান ভোজনকৈ বৈছে। তাৰপৰা খাজুৰপুৰে বহিছে।
তাৰপৰা কালিন্দী গঙ্গা স্নানকৈ চন্দাগঞ্জে বহিছে। তাৰ
পৰাহে চিলিমপুৰে বৈছেগৈ। তাৰ পৰা মোহনা গঙ্গা ভীৰে
বৈছেহি। তাৰে আৰ্হি পুন্ডৰিকা গঙ্গাৰ কাখে বিনাজপুৰে
বৈছে। তাৰ পাছ দিনা কৰতীয়া গঙ্গা উত্তৰি গোবিন্দ গঞ্জে
বহিছন্ত। তাতে শূলপানি সন্তাসী এ দহচেৰ চিৰা দৈ

ভটিমা টোটয়
কৰে

জঙ্গিনপুৰ

গীত—

চন্দাগঞ্জ

বিনাজপুৰ
গোবিন্দ গঞ্জ

ঘোৰাঘাট

সিদ্ধিয়া গঙ্গা

এভাগু, চেনী এমলা কলা এক আখা বৰচকত সানি খাইছে। গুৰুজনে দেখি বোলে বৰাপো চোৱা চো, আমাৰ সবাকৈ কুলায়, কিয় অত খায়? বোলে বাপ, পাপময় দেহা তাৰেহে ভাৰী সেৱক বস্তুৰ নাম বাসা হৃদিত ক'ত খাব সংসাৰ পুৱা নিশা পেট ফিকি দেহ যায় বুলি গেৰিয়াইছে। গুৰুজনে বোলে বৰাপো, কিবা উপায় আছে যে দিয়া, প্ৰাণী বন্ধা পক। তেহে ছোট আতা পান বসকৈ খালোন খুৱাই দিলে। উদৰ চলি জাহ গৈ সকাহ পায় পুৱা শৰণ লৈছে নেৰি। তাৰ পৰা আহি কিস্তা গঙ্গা উত্তৰি তাৰ কাখে মন্ত্ৰ ৰাজাৰ বাৰী ঘোৰাঘাটে। কৃষ্ণৰ গৃহচিহ্ন তাতে ৰহিছে সেৱা সংকাৰ কৈ। তাৰ পৰাগৈ গোৰাজ পাব হৈ সিদ্ধিয়াগঞ্জে বৈছে, দোকান উঠিল। সেএ সীমা বেহাৰ ৰজাৰ দেশ মাটি সেই গ্ৰাম চিলাৰায়ৰ। গুৰুজনে বোলে বৰাপো ভকতৰ আজি উপাসে হ'ল। বেহাৰ কিনাবলৌ হাট উঠিল। বোলে বাপ, জনচাৰি ভক্ত দিয়ক। লৈ গৈছে, সিবোলাকক বোলে মই যেই বোলে। ধৰিবা কৰিবাইক। দেখে এটা কোৰ ধৰিছে, বোলে সেইটো ধৰি আনা। সি বোলে বাপ, কি হৈছে? বোলে তোৰ ঠাকুৰিয়াক দেখাই দে'। সি গৈ দেখালে, বোলে আক ধৰা, গোটাই বান্ধা, বোলে বাপহে, কিয় বান্ধিব লাগে, কি হৈছে কোৱা যক। বোলে ভুজনা-কৈ ৰাজাৰ শত্ৰুবেক বাকবানিত পাৰি আছেহি, ঘৰ ভুৱাৰ নাই, সিধা পাতি নাই। বোলে বাপ, আমি ভু নপাওঁ, তোজা থক, আমি এতিয়াকৈ সকলো নিওঁ গ'ল পাছতে। হাতে হাতে খেৰ বাঁহ লৈ নিমিষত ঘৰ কৰিলে। পাছে বোজ সিধা সমগ্ৰে দিলেনি। ছোট আতা ভাগ কৈ দিলে। ভোজন কৰি নিশা ৰহিছন্ত।

তাৰ পৰা বিহানে গৈ নলীয়া নদী তীৰে ৰাঙ্গিপুৰ গঞ্জে

অনেক জাইগাকৈ সন্ধ্যাসী বামাউত বহিছে। দেখি বাএ বোলে দদা কি পৰমহংস সন্ধ্যাসী সব, ইবিলাকৰ চাতে আজি জেগাকৈ বাস কৰোঁহক। গুৰুজনে বোলে বাক তুমি কৰা, আমি নথাকে আত' এই বুলি বেলি মণ্ডলৰ গৃহত ব'লহি। তেহে ছোট আত্মা শৰণৰ ঘোষা গাই গুৰুজনক আগত থৈ প্ৰসঙ্গ কৈলে তাতে সেই মণ্ডলেও গালেহি। পাছে মহাপুৰুষ গুৰু বোলে বৰাপো, নাম গাবৰ ছলে তাক শৰণ কৰা। পাছে সি অনেক সাদৰ কাতৰকৈ সাৱধানৈ সিধা পাতি দিলে। ভোজন কৈলে। কৰি গুৰুজনে এক পুৰাণিক আৰ্হি কৈছে বোলে এক চোৰ মহা ডাকু; এক মহা নিম্পাপ পুণ্যৱন্ত ঋষি গৈছে এক অৰাজা জঙ্গলত গধূলি হ'ল' বৰ ঠাই নপাই উপায়, তাৰ ঘলকে গৈছে' বোলে ই বস্ত্ৰহে লব নিদিলে মাৰিব, দিলে কিছু নাই। হাবিত বলে হাতী, বাঘ, ভালুকে, দেহকে লব। এই গুণি গান্ধি ৰাতি সোমালগৈ। সি দেখি আশ্চৰ্য্য হৈ বোলে মোৰ নাঞ শূনি ভয়ত ৰাতি চাৰি দিনতো পলায়, এই বায়ুণ যে নিশা খেদি আহিছে আৰাই ঈশ্বৰ, মনুষ্য নহয়। এই বুলি মানি পৰম শ্ৰদ্ধাকৈ একঠি চাউল খুৱালে, বিচনাকৈ শুৱাই, পুৱা আগ বঢ়াই থলেনি। পাছে কালৰ প্ৰমাণে ছুও চলিল। ছুতে নি ধৰ্ম ৰাজাক যোগালেগৈ। চিত্ৰগুপ্তক বোলে চোৱাইক। চাই বোলে আব মান পাগীএই নাই, সবে শৰীৰ পাপেহে, একঠি চাউল লগাইছে পুণ্যৱন্ত বিপ্ৰক। তাৰ পুণ্যেৰে একবেলা ৰাজজোঁগ পাইছে। এহেলৈ নৰ্ক বাঠি সহস্ৰ বৰ্ষ ভুঞ্জিব লাগে। তেওঁৰ চাই বোলে শৰীৰটি নিম্পাপ পুণ্যেহে, অভকত পাগীৰ একঠি চাউল খাইছে। তাৰে দোষে এক বেলা নৰ্ক ভুজি এহেলৈ স্বৰ্গ ভোগ আছে। চোৰে বোলে সৰ্ব্বতে নৰ্ক যদি ৰাজাকে হৈ ভুজোঁ। তেহে হৈ অনেক

ভগ্নাৰ দান কৈলে অক্ষয় পুণ্য হ'ল পাপ ৰুণ্ডি। আৰা
বোলে অনেক দিন যদি পুণ্য স্বৰ্গ ভোগ এদিন নৰ্কলৈ কি
আহিম, ভুজ্জিএ একেবাৰে যাওঁ। এই বুলি ভুজ্জি উঠি
জোক জন্ম ধৰি স্বৰ্গলৈ যাবৰ হ'ল মূৰ, ব্ৰাহ্মণৰ কপিলাৰ
কধিৰ পিলে অনেক দিন নৰ্ক হ'ল স্থায়িৰ।

পূৰ্বে অনাদি শিএ, চাউল আত্মাৰ বাজকৈ সজিলে,
জীৱতকৈ এদিনৰ আগে, তাকে কৃষ্ণদেএ ভাগ কৈলে সংসাৰী
ভকতলৈ দ্বাৰকাত। বিপ্ৰ দামোদৰে চাউল চিৰা নিয়াত
চাৰিভাগকৈ তিনিভাগ এৰি এভাগ লৈ সেৱকলৈ থলে। চাৰি
মুঠি জীৱ সজি আদি নিবৰ্জনে মায়া প্ৰকৃতিৰ হাতে দিলে
তাৰ ভ্ৰমণ মুঠিকে চাৰি ভাগ কৰি নিজ অংশে ভকতক বাচি-
ললে। তাৰে তিনি ভাগ কৈলে, উত্তমোত্তম, উত্তম, মধ্যম,
প্ৰাকৃত্য ; নাম চাৰি, বেদ চাৰি, জই চাৰি, শৰণ চাৰি, যুগ চাৰি,
প্ৰাঙ্গ চাৰি, ভক্তিও চাৰি বিধ, নিগুণা, কেৱলা, ভাগৱতী,
সপ্ৰেমা। সংসাৰীৰো তিনি ভাগ, অধম, নবাধম, নৰাকাৰ।
অধমে কেৱলে দোষ দেখে, তাৰ জাতি ধৰ্মে, বেদেৰে প্ৰবৰ্ত্তি
আয়াজাত গৰ্ভবাস নৰ্কভুজ্জি ফুৰে সংসাৰত। নবাধম বিধে
একা বচনে তোমাক আমাক গুৰু বুলি দেহাৰ মমত
আন দেউ ভজি কলে সীমাকৈ যাতনাতে দিন যাব
নৰাকাৰ বিধে একা নবৰ আকাৰ মাত্ৰহে, গুৰু, ভকত, বেদ,
ধৰ্ম, নীতি, একো নাই। পৰ্বতে পাথৰে নগা, মিৰি, গাবো,
ভোট ডফলা, অকা নৰা, বান্ধস, অম্বৰ, দৈত্য, দানব
কাপে মহা প্ৰলয়কে সীমাকৈ ভ্ৰমিব। এই তিনি ভাগলৈ
তিনি মুঠি এৰিলে। এতেকে ভকতে চাউল কঠা বাছি
খাব। হৰি বিম্বৰ চাউল কঠা অখলৈ টানে, সেৱকৰ
চাউল কঠা কৰ্ম বন্ধ বাসনা ছিণ্ডি উৰ্দ্ধলৈ নিএ। ঘোৰাতে
শৰণ হ'ল, চাউল কঠা জীৰ্ণ গ'ল, কথা সম্বন্ধি শয়ণ

কৈলে। তেহে দুপৰ চাই দণ্ড মানত বাই আতা মাতিব
 ধৈলে আটাই পাৰি। সেই সন্ধ্যাসীএ লুটি সবে খানি
 ললে। শুনি গুৰু বোলে বৰাপো, আমাৰ বাইক বান্ধহংসে
 খুটিয়াইছে হব লাগে। পাছে ছোট আতা ওলাই মাত
 লগালে, সিহঁতে যেন, দুশ মানৰ মাত শুনি ভাগিল।
 বাএ গৈ ওলাল গৈ শুদা হাতে। তাৰ পৰা আহি-
 সোনকোচৰ কাখে বলহি। তাতে উদাৰ আতৈ এটি টকা
 ভৰ্জাই সেৱা ধৰিছে মদাৰগঞ্জত খৰ্জাকৈ। ভোজনকৈ
 গুৰুজনে সুধিলে বোলে বৰাপো, আজি কাৰ টকা ভাঙ্গিলা ?
 বোলে বাপ, উদাৰ আতৈৰ। বোলে উদাৰৰো আছেনে ?
 আমাৰ আগতো যে মিছা কয় অত মুখ চাবলৌ সজ
 নহয়নে ? শুনি আতৈ আগলৈ নোলায়। গুৰুজনে কৃষ্ণকথা
 কৈ যায়, সেই পোনে হাবি ভাঙ্গি শুনি যায়। তেহে
 দিনা চাৰি কৃষ্ণ কথা খুটি ধৰি খোচৰোতা নাই। বোলে
 বৰাপো, উদাৰক দহৌ নেদেখৌ, কলৈ গ'ল ? বোলে বাপ,
 তোম্ৰা যে বোলা গ'ল, সিদিনা মুখ চাবলৈ সজ নহয়,
 তাতে হাবিএদি যায়। বোলে মাতাচোন। পাছে
 মাতিলে, আহিল। দেখে গা কাটি বখলা বখল কৰিলে,
 দুখ দেখি বোলে উদাৰৰ হৰি কথাত কি খেদ, দেহৰ শ্ৰদ্ধা
 এৰি। মোৰ পাছতে শুনিবা, দোষ, এবিলেঁ মই।
 তেহে আহি ছমাহ বেৰাই বৈসাগত পাটবাউসীত থিত
 হ'লহি ভক্তে সমে। পাএ ছোট আতা গোসানীক সেৱা
 কৈলেগৈ সোমাই। বোলে মাতৃ যেনে তেনে প্ৰকাৰে
 আপুনাৰ ধূলাৰ প্ৰসাদে অনা হ'ল। আএ বোলে বাপু,
 তোম্ৰাৰ প্ৰসাদেলে মোৰ গৌসাইৰ মুখ দেখা গ'ল।
 বিদায়কৈ জীৱাম আতা সমে গ'ল গণকুচিলৈ। ঠাকুৰ
 আতা শুনি অনেক সভাৰ লৈ সেৱা কৈ তীৰ্থক্ষেত্ৰৰ

পাটবাউসী

বাত্ৰা বিদ সুধিছে নিশা থাকি। ছোট আতা যত যি
খান দান মাত বলি ফাচ্চি, খাটা ব্যৱস্থা ক্ৰম, কৈ বোলে
“পোৱালো বিকৈ, গোবৰো কিনি, বিন্ময় ভৈলোহোঁ দেখি।
যৈতযিবা আমি দেখিলে” শুনিলো, কতেক কহিবো সখি॥”

আক এদিন বলোৰাম আতৈ সুধিলৈ গৈ বেতনিৰ
মধ্যে ওতলে বহিছে তিনটা পকা ওঁ সৰি গাত পৈল। আহি
মাটি পানী স্নান গুৰু সেৱাকৈ গুৰুজনত কলেহি বোলে
তোত্ৰাৰ পৰজন্মৰ বাসনা, তিনটা কিল খাব লগা আছিল।
নামৰ সেৱকৰ কৃপাত সাবিল। তেয়ে দৈব্য ওঁ ৰূপে চুই গল।

আক কাৰলা বাঢ়ৈএ মূৰ্ত্তি কৈলে খেৰ পুঁজিৰ, ফাগু
যাত্ৰালৈ। এক হস্তে গৰু এ ভাঙ্গিলে, খুন হ’ল দেখি
নপাতি ধনুখনাত পেলালে নি। তাকে ছুই ব্ৰাহ্মণে দেখি
কৈ গাই কবিৰ ধৰিলে শঙ্কৰে মূৰ্ত্তি নমানে, ঈশ্বৰ মূৰ্ত্তিকো
জলত ভৰায়।

আকৌ আহে কাতিত ৰাই অতা। ৰাম ৰাম গুৰু আক
পাঁচ সাত আতৈ সবে গোট হৈ আলচ কৈলে পুত্ৰ বৃন্দাবনে
যাবলৈ। কৰি গুৰুজনত প্ৰাৰ্থনা বিদায় কৈলে। বোলে
বাপ, গয়া, কাশী, বৃন্দাবন চাবৰ চিত থাকিল; সিবাৰো নহ’ল
যাব খোজো। বোলে বাক যা বৃন্দাবন দাসৰ ঠাই সোমাই
আহিবা আমাৰ কথা কৈ। পাছত গুৰুজনে গীত এটি কৰি
বহা পোনে চালিতে খুচি থলে, “নাহি নাহি ৰময়া বিনে তাপ
তাৰক কোই—

পৰমানন্দ পদ মকৰন্দ” পাছ দিনা সবেও খাই বৈ ওলাই
আহিল, গুৰুজনক সেৱাকৈ যাবলৈ পছিমক্ষেত্ৰে। গুৰুজন
ভোজনলৈ গৈছে, আৰা সবে বসি চালিতে দেখি আনি মাতি
চাই সবেও ভজ্জ গ’ল। গুৰুজন ওলালত প্ৰাৰ্থনা কৰি বোলে
বাপ, যাঞ আক। বোলে কিয়? বোলে বাপ তোত্ৰাৰ এই

গীতে কৈছে দেখে। তীৰ্থক্ষেত্ৰত অমহে, একশন্ন হৈ হৰিভক্তি
হৰিগুণ গালেহে জীৱৰ সংসাৰ নিৰাৰণ। তোমাক নজানি
নিচিনি নভজোঁ। কান্ধেহে তোমাৰ মায়ী মুহি এই ভোৰ ?
তোমা দহোঁ ঈশ্বৰ নিশ্চয় কৈলোঁ, সব এবেলোঁ, তীৰ্থ ক্ষেত্ৰ
নাযাও আৰু নিশ্চয়, এই বুলি উভটি গ'ল।

আৰু মহাপুৰুষ গুৰু, ছোট আতা, ঠাকুৰ আতা জীৱাম
আতা পৰমানন্দ আতৈ, উদাৰ আতৈ, ৰামদাস আতৈ, ৰাম ৰাম
গুৰু এই সবে সৈতে পাছ বেলা আঘনমহা বাও নৱাতলিত মাঘ
পুহ মহা মাহ সৰিহ খলাত কথাশুখে বহে গৃহত জঞ্জাল পাই।
সক আতা সোধে গুৰুজনে কীৰ্ত্তন কৰে। আতা আতৈ সবে
শ্ৰৱণ কৰে। উদাৰ আতৈএ খুটি ধৰি খুচৰি সোধে।
গুৰুজনেও কয়, আতৈ সবেও শুনি শ্ৰদ্ধা পায়, নোলোৱাটিও
ওলাই যায়। এদিন সম্ভৱিবৰ বেলা হৈছেহি, গধূলী
মেঘেও বয়া কৰিছে। আতৈ হোজা মতে মন নকৰি,
তেনেতে আওষা খুটি ধৈলে। গুৰুজনৰ ৰাগ উঠি
বোলে তোৰ নাম হে উদাৰ, বৃধি খানি গুদাৰ, একো
নজান। এই বুলি খঙ্গ কৈলে। তেহে ভয়ত আগলৈ
নোলায়। যেই ঠাই যাবৰ ভূ পায় ততে আগে গৈ
মাহৰ বা সৰিহৰ গোলাত সোমাই থাকেগৈ। এদিন
আছেগৈ, হৰিচন ঠাকুৰ, পুৰোত্তম ঠাকুৰ, ৰামচৰণ ঠাকুৰ,
পৰমানন্দ ঠাকুৰ এই সবে ওমলোতে উলিয়ালে গোলাতে।
তেহে গুৰুজনে দেখি বোলে উদাৰৰ হৰি কথাত কি
শ্ৰদ্ধা খেদ! লগতে হুগুনা কিয়? বোলে বাপ, সিদিনা মই
ভূ নপাই সুধিলোঁ। ৰাগ কৰা গ'ল। তাৰে ভয়ত হে
সোমাই গুনে। বোলে মই পুহ নকৰোঁ খঙ্গ, সুধিবা,
শুনিবা। এইদৰে তুমি বংশে সৈতে উদ্ধাৰ। আৰু বাজে
ভিতৰে উদাৰ।

উদাৰ আতৈ

আৰু ভাগৱতীয়ে ভাগৱত কয়, গীতা কয় মাঘত। এতোলা সুবৰ্ণ দিএ গুৰু। উদাৰ আঠৈএ বোলে নামকো বেচ বামুণে ? এনেকৈ বামুণে সৈতে বোলা বুলি লগালে। গুৰুজনে শুনি উদাৰক খঙ্গ কৈলে, এনেই বামুণ অস্ময়া, তাতে বুলিব নমানেহে, কিয় বোলা তেনেকৈ ? এই তিনিবাৰ খঞ্জিছে।

আৰু কণ্ঠভূষণ ঠালৈও গৈছে মাগুৰিলৈ গুৰুজনৰ হাতত কেতেকী ফুল এটা লৈ। তাৰে জৌতিএ গীত ভূনিৰ জৌতিএ সুবৰ্ণ তনাৰ জৌতিএ বৰ্ণাৰ নপাৰি গোৰাঙ্গ শৰীৰে মিলি কোটি কাম দেউ, কোটি সূৰ্য্য কোটি শশাঙ্কতো জ্যোতিপুঞ্জৰ প্ৰায় হ'ল। যৈতে যাৰ দৃষ্টি পৰে চমক লাগে আৰু সবাতো কৈ এহাতমান চৰা হৈ গৈছে। জগতৰ লোকে পৰি সেৱা কৰে। তেওঁৰ কীৰ্ত্তন গৃহতি বসি থাকে। ভাগৱত তেওঁ কয়, গুৰুজনে কতো চৰ্কে। কণ্ঠভূষণে বন্ধ, মুকুত চৰ্চ্চিছিল; অৰ্থে নোলায়, নপায়হে নোসোধেও। পাছে গুৰুজনে ছয় মুকুত চৰ্চ্চিলে, বন্ধ মুকুত, জীৱন্ত মুকুত, সত্য মুকুত, পৰম মুকুত, মহামুকুত, সূক্ষ্ম মুকুত। এই ছয় মুকুত গুৰু ভাগৱতৰ পুৰাণ গীতা কাব্যৰ সাথীৰে তিনি প্ৰকাৰে সুন্দৰ কৈ চৰ্চ্চি বিপ্ৰৰ মাত মাৰি কলে। কণ্ঠভূষণ লাজ হৈ মনে বোলে এঞকে বাদে ভঙ্গাব জিনিব তুৱাৰো মানে নাহেঁ। এই দেশক, দিক্ আমাৰ পণ্ডিত ব্ৰাহ্মণৰ জীৱনত, শূদ্ৰে নিৰাও কৰে। এই বুলি ভটিয়াই বেদান্ত পঢ়িবলৈ গ'ল। নিগুণা ভাগৱতী, কেৱলা সাধা, সাধন ফল তিনিৰো তিনি তিনি প্ৰকাৰে চৰ্চ্চি কৈছিল। সেই শ্লোককে ভাঙ্গি তাৰে পাছত সুন্দৰীত ছোট আতা গুৰু বাক্য লৈ মন কৈ ছয় মুকুতৰ ছটা ঘোষা কৈলে হৰ বাৰ পটল দি “অবিদ্যা জনিত মুখ, সত্যলোক আদি কৰি, আত নিৰাপেক্ষ

পুৰুষাৰ্থ মুমুক্ জনৰ। খণ্ড বিদ্যা অবিদ্যা জ্ঞান, সমস্তে
সুখকে তেজি, মুমুক্ জনৰ য়েবে, জ্ঞান নিষ্ঠ জনে বিদ্যা,
পুৰুষোত্তমৰ প্ৰেম ভকতি সুখক মাত্ৰ, নিশ্চয় কৰিলে
যিটোজন। শৰণ কালৰ পৰা বিধিৰ কিকৰ গুচি, কৰে
সদা শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন” তেহে কঠভূষণ গৈ ডাক্তৰ পণ্ডিত
বিচাৰি ফুৰি ফুৰি বাৰানাসী পালেগৈ।

পূৰ্বে আদি নিৰঞ্জে কলে শ্ৰীভাগৱত অনাদি অনন্তত,
তাৰা কৈলে কালপুৰীয়া নাৰায়ণত, তান্ত হস্তে পালে
নৰ নাৰায়ণে, তাৰাত হস্তে পালে হংস নাায়ণে তেওঁ কলে
সূৰ্যা মণ্ডলি নাৰায়ণত, তেওঁ কলে শ্ৰীনাৰায়ণত, তেওঁ কলে
ব্ৰহ্মা বিষ্ণু কল্পত, একশৰণ কৈ, তেহে ব্ৰহ্মা কলে নাৰদত,
তাৰা কলে ব্যাসত, ব্যাসে শুকত, শুকে পৰীক্ষিতত, বল
সূতত, তানে শিষ্য কলে মনোহৰা সূত, তানে শিষ্য
শঙ্কৰাচাৰ্য্য, তানে শিষ্য শ্ৰীধৰস্বামী, তানে শিষ্য ভাস্কৰ
আচাৰ্য্য, তানে শিষ্য নৃসিংহ পৰ্মানন্দ, তানে শিষ্য বজ্জ
ভাৰতী, তানে শিষ্য মহাভাৰতী, তানে শিষ্য পুৰুষোত্তম
ভট্টাচাৰ্য্য, তানে শিষ্য বিষ্ণুপুৰী, তানে শিষ্য ব্ৰহ্মানন্দ,
তানে শিষ্য জগতদিশ, আনি গুৰুজনক দিছে। তাতে বিষ্ণু
পুৰীৰ শিষ্য ব্ৰহ্মানন্দে একহাজাৰ ছাত্ৰ পঢ়াইছে। পাঠশালীৰ
এক মুৰীয়া পকী ভিটা ; তলতে বৈছেগৈ : উপৰত চাৰি মূৰ্ত্তি
ওকোৰে ভাগৱতৰ পাঠ চৰ্চিছে। দশম কঙ্কে ব্ৰহ্মমোহনৰ
অৰ্থে নোলায় ; কতো কয় কেশীবধৰ বুলিএ। থগিত
খাই আছে ; এওঁ তলৰ পৰা মাত লগালে বোলে পোন
শ্লোকতে যে এই, চল্লিশ, ছবিশ, পঞ্চিশে যুৰি চৰ্চিলে একা ?

—“ব্ৰহ্মায়ো মবন্তু, দেখি ভগৱন্তু,

ৰূপ ঢাকিলন্তু, ছুনাই জীলন্তু।

কেশীৰ শৰীৰ ভৈল চিৰাচিৰ ;

পেলাইলা কৃষ্ণে বিপাতি
বনিয়া চিন্দাল যেন খণ্ড খণ্ড
ভৈল চিৰাচিৰ ফাটি।”

ব্রহ্মানন্দে
কণ্ঠভূষণক
উপদেশ দিয়ে

কতো মুখে কয় একাদশৰ অশ্বখৰ তলে উদ্ধৃত্ত জ্ঞান
কৈছে বুলি। পাছে ব্রহ্মানন্দে শুনি বোলে কাৰ ভাষা
মাতিলে, কৰ লোকজন, আহক ? আসন দি বহাই শুলিলে,
তোম্ৰা কোন দেশী, ধাম কোন ? বোলে উজান দেশত খ্ৰীশঙ্কৰ
নামে হৰি অৱতাৰ হৈছে, তাৰাই বাহু কঙ্ক শ্লোক ভাজি
দশম, কীৰ্ত্তন, পদ, ভটিমা, গুণ লীলা, নাট, অনেক ছন্দে
কৰিছে। বোলে কেই খনি হস্ত ? বোলে আমি মল মাংস
চক্ষুৰে দুখানিহে দেখিছোঁ। বোলে চাৰিও খানি, ছন্দ কৈহে
থৈছে। অ’ আমি বোলে। অতেহে জাত হব, পুণ্য ভূমি
ৰাখি আছে। অ যাদৱ, গোৰত গাজি উজানত বৰষিলেগৈ।
বোলে তই কণ্ঠভূষণ আহিলি কিয় ? বোলে মোক তাৰাৰে
মায়ায়ে মুহি তেওঁকে বাদে হে পঢ়িবলৈ আহিছোঁ। বোলে
অঃ তোৰ দাক্ষণ অপৰাধ হ’ল। তাৰাৰ পাৱতে পৰি স্ততি
কৈ মাত গৈ, তেহে বক্ষা পা। বোলে মোৰ গুৰু কৈ
গৈছে ব আদি গ্ৰাম শ আদি নাম হৰি অৱতাৰ পূব
দেশত, বাৰানাসী নহইনে বৰজ্জৱাতেহে হ’লগৈ, বাক প্ৰমাণ
সজ্জাত চাওঁ, কৈথে গৈছে মোৰ গুৰুজনে তেহে চাক্ত বাহু
কঙ্কৰ পেৰা নমাই চাই দেখে ৰত্নাৱলী উপৰ উঠি আছেহি।
বোলে পূৰ্বৰে চলোঁতে কৈ গৈছে। এই মোৰ কৃত্য তলত
থৈছোঁ, যৈসানি এই শাস্ত্ৰ উপৰ হয়, তেতিয়া পূৰ্ণ অনাদি
শিৱ অৱতাৰ পৃথিবীত হব। মোৰ সন্দেশ দি সেৱা জনাই
পঠাবা। পূৰ্বৰ গুৰুচৰিত্ৰ কৈ ব্রহ্মানন্দে খ্ৰীশঙ্কৰদেউক
নমস্কাৰ কৰি এটা শ্লোক কৰি দিছে ভকতক নমস্কাৰ কৈ
এক শ্লোক, ধূলাভূমিক নমস্কাৰকৈ এক শ্লোক, দিশ নমস্কাৰ

বিষ্ণুপুৰীৰ
ভৰিঙা বাগী

কৈ এক শ্লোক দিছে। এই চাৰি শ্লোকেৰে গছ কৈ কৰ্ত্ত-
ভূষণৰ হাতে দি সেৱা জনালে। আৰু বিষ্ণুপুৰী গুৰুৰ
সন্দেহ বাহু কৰুৰ সাবোদ্ধাব বজাৱলী দি সেৱা জনাই
পঠাইছে। কৰ্ত্তভূষণে তিনিমাহে উজাই আহি পাট
বাউসীতে গুৰুজনক পালেহি। সেৱা কৰিব খুজিলে,
আৰ্ঠু পাৰিবকে নিদিলে। বোলে কি শাস্ত্ৰ? বোলে
বাপ, বজাৱলী। ঠগা দিয়ালে। তাতে ধৈ চাৰি শ্লোক
দি তুতি নিবেদন সবে খানি প্ৰাৰ্থনা জনাই সেৱা কৰিলে।
গুৰুজনে বোলে বৰাপো, শাস্ত্ৰখানি চ'ক। বোলে বাপ,
জুৱাৰি চাব। বোলে চোৱা। বোলে বাপ, সন্ন্যাসীৰ কৃত
ই বা কি মত, কিয় চাম একা? পতিব্ৰতা শাস্তি কন্যা
অধৰামৃত, চৰণামৃত, অৱশেষ উচ্ছিষ্ট খাবলৈ নিঘিনায়
স্বামীৰহে, পৰপুৰুষৰ মুখ যি নচায়, ছাতো পাও নিদিএ।
গুৰুজনে আনি হস্ততুলি নমি দিলে। বোলে বাপ, এতিয়া
হলে পাৰিম। চাই দেখে শিৰ ভাগ তললৈ ওভটা হৈ
আছে। বোলে বাপ, গ্ৰন্থৰ অমূল্য বস্তুৰে অলি, কিন্তু তেও
শিৰভাগ তল। গুৰুজনে বোলে ভালুকৰ ওভটা খোজ,
মহা বুদ্ধিমন্ত পৰমহংস বিষ্ণুপুৰী কতুবা থৈছে চোৱা। বৰ
সদাগৰে ৰূপ, সোনা, তাম, কাঁহ, অনেক চিজ-বস্তু পসাব দিএ
ডলাত, হিৰা, বহু, জপা, পেৰাত তলকৈ থয়। চাই পালে
তলত। বোলে বিষ্ণুপুৰী মোৰ সঙ্গী, আগে পোৱা হলে ভ্ৰমকৈ
বজাৰৰ নকৰোঁএ, তেও আমাৰ ভেটা বান্ধা হৈছে, আগে
পানী বলে ধানড়ালি হয়। ব্ৰহ্মানন্দৰ প্ৰাৰ্থনা শ্লোক
চাইটা ভাজি ছোট আতা পাছত ঘোৰা চাইটা কৰিলে
লেচাৰি, (১) “ৰামানন্দ পদ যুগল”, (২) “শ্ৰীমধুদিশ ঈশ্বৰৰ,”
(৩) “সেহি ধন্য লোক গুচিমন্ত,” (৪) “যিদিশত মহা ভক্ত
সবে”। মহাপুৰুষ গুৰু বোলে বৰাপো, মহাবিচক্ৰণ

বিষ্ণুপুৰী

পঞ্চবৰ সঙ্গী
বিষ্ণুপুৰী

বগ্নাৱলী
পদভাঙ্গনি

শাস্ত্ৰ, ভকতৰ সৰ্ব্বস, শ্লোক ভাঙ্গি পদ কৰা যক। বোলে
বাপ, আমি কেনেকৈ কৰিম? বোলে কিয়? বোলে
বাপ, কি শক্তিয়ে কৰিম? তেহে মহাপুৰুষ গুৰু আইটে
পদ কৰিছে—“মহা বিশ্বজোহী তৰে যাৰ লৈলে নাম।”
আতে প্ৰেম উপজি পাত, কাপ খসি পৈল। বোলে
বামানন্দৰ মাক, থৱানি, ই শাস্ত্ৰ বৰাপোতে হস্তেহে হব
পাছত।

ব্ৰাহ্মণ
নবনাৰায়ণ
বাজাত থল

আক বাগী ভট্টাচাৰ্য্যৰ বেটা, বাগ চক্ৰবৰ্তী, যাদইন্দু,
হিৰাই, মেৰাই, কেসেৰা কন্দলি, এই পাঁচেই মুখ্য আৰু
অনেক বায়ুণে তান্ত্ৰিক, শাস্ত্ৰ, হৰিবিশুখীয়া, হৰি ভক্তি
নসৈ নবনাৰায়ণ বাজাত থল দিলে। বোলে শঙ্কৰে কাকো
নমানে দেউ, দেবী, জ্ঞানবিধি: মূৰ্ত্তি পানীত পেলায়,
ভাগৱত ভাঙ্গি পদ কৰে, ব্ৰাহ্মণ, গজা, গীতা, তুলসী,
শালগ্ৰাম, নমানে হুপুজে; ব্ৰাহ্মণ, কৈবৰ্ত্ত, দৈৱজ্ঞ, কোচ,
শূদ্ৰ সবে ভজায়, একত্ৰে খায়, কুল, শীল, ধৰ্ম্ম, কৰ্ম্ম, বেদ,
নীতি এৰি একত্ৰাই দেশগেটে তোমাৰ অনাচাৰী কৈলে।
বেদ, ভাগৱতৰ সগ্ৰত ধৰ্ম্ম ভ্ৰষ্ট অনাচাৰে যি দেশত, তাৰ
বাজা নাশ, ছত্ৰভঙ্গ, মন্ত্ৰী হানি, প্ৰজা ছুৰিঙ্গ, আকালত
মাৰি মৰক, গো, শস্ত্ৰ, হানি, অযুক্তি। বাজা শুনি বাগি
বোলে মোৰ দেশত মই থকাত এনে কৰে? সজ গৰমলি
গৈ ধৰি আন। তেহে পাঁচ গৰমলি গৈ যবত নাপালে।
গুৰুজন গা আঙুলিল, বিচাৰি ফুৰিছে। পাছে হাথিয়া
পাই চকু ফিড়াই দিলে। মধ্য নিশা গৈ গোকুলচান্দ
আঠৈক ধৰি বোলে মুখ্য ভকত, তোৰ লগৰ দেখাইদে কত
আছে। এই বুলি যবে পতি ফুৰাই নপালে, সবে চাট
মাইলে। গৈ ঠাকুৰ আতাক দেখালে মনধৈত। ধৰি
ললে। লগতে সবাকৈ এৰি আইও গ'ল। নি চৌথুটিতে

বন্দী কৈলেগৈ। ৰাজা হৰি গৰমলিক দিলে সুধিবলৈ।
 সি সোধেগৈ শব্দৰে কি প্ৰবৰ্ত্তাই অনাচাৰ কৰে? আছে
 কত? আতা কয় কি অনাচাৰ কৰিব, তাৰা পৰম ঈশ্বৰ,
 মহা সদাচাৰী, কত আছে, কলৈ গ'ল ভু নাপাওঁ, এপৰ বেলি
 বাটত থাকোঁ, পালে আমিও পলালোহঁতে। সেই মুখে
 হৰি গৰমলিএ জনায়গৈ। ৰাজা বোলে অনাচাৰ নকৰে
 নকৰায় যে শব্দৰ পলায় কিয়? এয়ে প্ৰমাণ নহয়?
 সি সোধেহি; পুত্ৰ সেই ক্ৰমেহে কয়। পুনচ গৈ কলে
 ৰাজাত। তেহে ক্ৰোধ হৈ বোলে নকয় যে শাস্তি কৰগৈ,
 কৰহে, আদিকিব। তেহে সি আহি শাস্তি কৰিব দৈলে, চেপা
 কুন্দা দি। কোৰ তপতাই পোৰে, নানান ভাৱে শাস্তি কৰিব
 দৈলে, আঠাৰে ঘোৰ কঠাৰে কঠায়, চাল টানি কমাৰ
 ধৰাহেৰে ধৰে, তলে চেপা কুন্দা, নিশা পোতা কুন্দা, হাতে
 ডফলাকুন্দা, চাকশাল শৰীৰ জুৰি দিএ ঠাই নথকাকৈ। আতা
 বোলে মাৰ যিমান পাৰ পা। ই মনুষ্য শৰীৰ পাই, গুৰু
 কৃত্য সেৱা নকৰে, ঈশ্বৰ সেৱা নকৰে, ভকত সেৱা নকৰে,
 মাৰ যিমান পাৰমানে। সি এৰি গলেই সোলকে। আতা
 আকৌ মাতে, উপা-হৰি, কি দিলি পৰিলহে দেহি। আকৌ
 দিএগৈ। পাছে হৰি গৰমলিএ ৰাজাত কলেগৈ বোলে
 মহাৰাজ, আমাৰহে ভাগৰ লাগে। তেওঁৰ একো নাই,
 আক মাতেহে দিবলৈ। তেহে হৰিষা নামে এটা মহাভট্ট
 অসং। সেএ বো'ল মহাৰাজ, মই তাৰ সৈও কৰাম। বোলে
 বাক যা। সি গৈ হাতী শালে এদিকীয়া গাতকৈ লাদ,
 মূত জাবৰ, ভেবেৰ চুচি পেলাই তাতে নি ছুইকো পেলাই
 মাথাত বা বাঁহ দি হেচি বুৰাই ধৰে ক ক বুলি। এবাৰ
 আতাক ধৰোতেই গোকুলচান্দে বোলে কওঁ। বোলে
 বাক ক। বোলে কি কম বিশ্ৰেষ্ঠাত, মাৰ দেখিহে কলু

তেনেকৈ। আতা বোলে বংশছেদ হোৱা কি কৰ? মোৰ গুৰুজনে কি অনাচাৰ কৰিছে দেখিছ? নকয় দেখি তাৰ পৰা তুলি লোৱা দিলে। লোৱাতো আতা অবিছেদে নাম নেৰে। এদিন নিদ্ৰাতে ছিগিল লোৱা। বোলে হৰিষা কি দিয়ালি ছিগিলছে দহৌ, পুহু কমাৰ আনি ছুপড়ীয়াক দিয়ালি, দিনে নিশা অবিছেদে আঠো পৰে নামে মুখে অথগু। আতা লগায়, গকুলচান্দে আইএ গায়। কৃষ্ণ গ্ৰাহে প্ৰেমে ধৰি কতো কান্দে, কতো বাৰ হাঁহে, কতো বেলি পৰি থাকে, কতো জমক দি গেৰি পাৰে উকি মাৰি। হৰিষাৰ আগতে ছুপড়ীয়া লোহা ধনবাই ছিগি পৈল। সি বিন্মই বিক্ৰতি হৈ লৰ মাৰি ৰাজাত কলেগৈ বোলে বাক, ছিগিল যে এনেই, দিনত থাওক, নিশা কুন্দা মাৰি ৰাখগৈ। নামৰ আতাৰ প্ৰভা এদিন মানে যত পহাৰীএ পথুক, ভাৰী, সমাই, মমলিয়া, গৃহতী, মহলীয়া, খৰিভাৰি, দোকানী, মহাজনীয়া, লোন, মাছ, তেল, খৰি, পাত, শাক, বেঙ্গেন জলকীয়া, পতিলা পৰ্য্যন্তে নাম গাঞতেই দি বৈ সেৱাকৈ যায়, আতা, আতৈ, আই, হৰিষা খাইও আদিকি দ'ম খায়। পাছে আই প্ৰমত্ত হৈছে। হৰিষাৰ ভনীএক হৰিগতি। তেওঁ ৰাতিএ দিনে পৰমশ্ৰদ্ধাকৈ চাই চিন্তি ধুৱাই খুৱাই পৰে পালিএ জাল পন্থ দি চালে। এদিন হৰিষাই বোলে তহতে দেখো অবিছেদে নাম লয়, ঈশ্বৰে একো প্ৰমাণ নেদেখাই, নেদেখো, কি লৱ হক? পাছে সেই নিশা স্বপ্নত পাচ হাত মান গোঁৰ দীৰ্ঘ পুৰুষ জনে হেঁচা মাৰি সুবৰ্ণৰ লাখুটিৰে ছুও গালে খুন্দি দোন যেন কৈলে, বোলে, মোৰ ভকতক নামক নিন্দা কৰ, বুলি অন্তৰ্জান হ'ল। ৰাত্ৰিএ সাৰ পাই ৰাম ৰাম বুলি বহি আতাত স্বপ্নৰ কথা কৈ, গাল দেখালে। পাছে হৰিষা ঈশ্বৰ শক্তি জানি মানি

গুৰু বোধ কৈ শৰণাপণ হ'ল আতাতে। হৈ বহুত উপাসা
অনুকূল ভজিব ধৈলে পৰিচৰ্যা সেৱা। পাছে হৰিষা
জ্ঞানালৈগৈ বোলে, মহাৰাজ, শাস্তি কেতেক কৰিম,
ভাগবিলো, নকয় একো? বোলে তেনেহলে ঘোৰা
কৰণীয়াকৈ ভোটক দৈগৈ। পাছে সি আহি ছুখকৈ
কলেহি। পাছে আইএ অত্ৰাহি হৈ ককৰা মাতিছে।

“যতেক কৰিলো, চাই হানিলোঁ,

পানী, নাইকা তৰতে ডুবিলোঁ।”

বোলে হৰি হৰি বিধি, এনেহে দৈ এ কৰালে। একবাৰ পৰি
বিপদ নদীৰ তৰ নপাইলোঁ, এইহে খেদে খায়—অভকতৰ
সঙ্গে মৃত্যু, গুৰুজনক নেদেখিলোঁ পুত্ৰ। এই বুলি কালীদমন
নাটৰ খেদকৈ গীত মাতিছে—

“নাহি ওহি শোক,

মৰণ মিলোক,

আৰ নাচিস্তোহো আমি।

তোহাৰি অকণ, চৰণ পঙ্কজ,

পুত্ৰ না দেখবো স্বামী।”

পুৱালৈ [ভোটক] দিব, নিশা হৰিষা স্বপ্ন দেখিলে।
দেখে ত্ৰীশঙ্কৰদেৱ আহিছে কোটি সূৰ্য্যৰ প্ৰকাশকৈ,
চিত্ৰগুপ্তকো আনিছে। বোলে লিখা, মোৰ নাৰায়ণ দাসক
গোকুলচান্দক কোনে বিকে, কোনে কিনে, বৈকুণ্ঠৰ বস্তু
আৰ কোন অধিকাৰ? আতা বোলে বাপ, হৰিষাকো
লেখত তোলা যক। বোলে ই মোৰ ভকতবৈৰী, আক কিয়
লিখিম? বোলে বাপ, আপুনাৰ চৰণতে বিক্ৰই হৈ অনেক
উপকাৰ কৰিছে। পাছে পুৱা হ'ল, আতা স্নানকৈ ওলাই
এক দোকানত পান চফাৰি, খুজি আইলে, কটাৰী নাই,
ছিগালোৱাবে ভাজি মুছদি কৈলে। তেহে হেমা পেয়া ছই

ভোট পালেহি সজ দুশ ৰূপৰ ছুটা ঘোৰা লৈ। ৰাজা নি
 আৰা সবক দিলে' ঘোৰা লৈ ভোটৰ হাতে। নিছে, আইও
 গৈছে ছৱাটি কোলে লৈ কান্দি দুখকৈ। মধু দোকানীত
 খুজি ভোজন সম্ভাৰ লৈছে, সবাকে দিছে। হৰিষা, হৰিগতি
 হিদল গুৰিলকে গৈছিল কান্দি-কাটি। তাতে আতা থলে।
 আতা, আতৈ, আইক নিলে। চাক শাল, কুন্দা কান্ধ দি
 নিছে, দিনমান নি এ, নিশা মাৰি থয়। ৰাজাৰ মাটি চেৰাই
 ভোটৰ সীমা পালত ভোট চক্ষু এ নেদেখে, গৰুহাৰ, চপৰা গাত
 পৰে। উভতি বলেই দেখো নমাৰে, গলেই পুতু সেই মতে
 মাৰে, নেদেখে। চাৰি পাঁচ বাৰ উলট পালটকৈ লুৱাৰি লৈ
 আহিল। বোলে ই দুই দেৱ মানুহ, নলাগে আক, আমাৰ
 ঘোৰা দিয়ক। পাছে ৰাজা দিলে ঘোৰা নি। বোলে দুএ
 দুশ টকা দিয়ক। পাছে ৰাজা আতা, আতৈএ সাতকুৰি
 হৰিষাৰ লগা কৰাই ধাৰে ললে। হৰিগতি আইএ তিনিকুৰি
 এৰি গৃহৰে দিলে। দি আতাক ধৈলে, গুৰুবোধ কৰিবলৈ।
 আতা বোলে শ্ৰীশঙ্কৰদেউ মোৰ গুৰু আছে, তাৰাহে
 ঈশ্বৰৰ সামৰ্থ, আমি অভাৱীএ কি কৈ বম পা? আক
 তোৰ দুষ্ট দুৰ্জ্জন ৰাজা গুনি দণ্ডিব, পুনৰ ভোটক দিব। পাছে
 দদা বৈনিএকে হেৰাই ধৈলে, বোলে বাপ, ইবাৰ যদি ৰাজা
 দিএ আপুনাৰ গা বদলে ভাৰ্যাপুত্ৰ বিকি, গৰু, কাঁহ, তাম,
 টকা ভৰি চাম। যদি ৰাখিব লুৱাৰেঁ। আমি যাম ভোটলৈ।
 একোৰূপে এবাব নোৱাৰি আতা ভকত কৰাইছে। হৰিগতি
 আই মহাবিৰকত ভকত হ'ল। তেহে দুশ টকা ৰাজাক
 সোমালে হৰিষা খাটি লুটি ৰাজাত। ৰাজা সম্ভাৰ হৈ তামৰ
 ফলিত মহৰ কৰালে। হাটে, ফাটে, ঘাটে, বেহা, বানিজে
 ক'তো ধৰিব নেপায় বুলি কথা শুনাতে মোৰ দেশত পুত্ৰ
 নাতিলাকৈ। পাছে আতা আই হৰিষা ভাৰ লৈ পাছতে

আহিছে। এজুপি কেন্দ্ৰ আছে পছলী ঘূৰতে। আতা দৃষ্টিতে দেখি বোলে সেই মোৰ প্ৰাণ বন্ধু ইষ্ট দেউহে ওলাই চাইছে। গুৰুজনেও দেখি দৃষ্টিতে বোলে মোৰ প্ৰাণ নাৰায়ণহে আহিছে। পাই পাত্ৰতে পৰি কান্দিব ধৈলে। গুৰুজনেও সাবটি ধৰিলে। লোভকে পিঠি ভিজি গ'ল। আতাৰ লোভকে গুৰুজনেৰ পাৰ তিতি গ'ল। আইএ আঠু পাৰি ছয়টি পাত্ৰতে পেলাই দিলে, দি সেৱা কৈলে। গুৰু কপালতে বুদ্ধ আনুষ্ঠে টিপা মাৰিলে, চিন ব'ল। গুৰু বোলে বালকটি ক'ব ? আতা বোলে বাপ, আপুনাৰ দাসীৰে। বোলে কি নাম দিছা ? বোলে বাপ, দুখত জন্মিল দেখি মাকে দুখীয়া থৈছে। বোলে তোমাৰ দুখত আনন্দ দিছে, পৰ্ম্মানন্দ দিছে। 'বোলে এই ভাৰ অনাটি ক'ব ? বোলে বাপ, গৰমলি ৰাজাৰ। এয়েহে শাস্তি বন্দী কৰিবলৈ পাইছিল। বোলে ই-আহে কিব ? তেহে ঠাকুৰ আতা ঘোষা মাতিছে—

ভগৱন্ত ঈশ্বৰৰ গুণ সমূহক যিটো

গুণিতে উক্তম কৰে নৰ।

তেখনৰে পৰা সিটো, বিধিৰ কিছৰ গুচি

হোৱে আতি শুদ্ধ নিৰ্ম'চৰ ॥

বোলে বাপ, তোমাৰ অভয় পদতে বিক্ৰই গৈছে, শাস্তি বন্দী একা ৰাজ অজ্ঞাত কৰে। অ'ক তোমাৰ সেৱাচোৰ পূৰ্বৰ আৰ্জিত প্ৰাপ্তন দৈৱ ঈশ্বৰ ইচ্ছাত সুখ দুখ কামফল ভুঞ্জে, জী এ। পাছে গুৰুজনে সপ্তম ককৰ শ্লোক মাতিলে। তাৰে ভাঙি ঘোষা কৰিলে ছোট আতা—

“হিৰণ্যকশিপু প্ৰহ্লাদ পুত্ৰক

নানান দুৰ্গতি দিল।

হৰি নাম মহা কবচ প্ৰভা এ

তান লোম নৰবিল ॥

একান্ত শৰণে যিটো নাম লএ

হৰিফুৰে তাক বাখি ।

আনত যতপি সজ্জাত নযৱা

লৱা প্ৰহ্লাদক সাখী ॥”

বামকৃষ্ণ ভাবিতে ছাৰিয় কাল সাপে

হৰি ভকতক দুখ দিবে কাৰ বাপে ॥

নাম একান্ত শৰ্ণ প্ৰভাএ মোৰ নাৰায়ণ দাস কৃতকৃত্য
হ’ল, সংসাৰ তিনি তাপৰ বেদনা লোমো নবৰিল । পাছে
গোকুল চান্দক বোলে তোমাৰে নাৰায়ণ দাসেৰে সমান
শাস্তি । তুমিনো আমাৰ কোন খানি অনাচাৰ দেখিলা,
কওঁ কওঁ যে বুলিছিলো ? এ বাপ, বিচেষ্টাতেহে বোলা গ’ল ।
পাছলৈ গকুচান্দৰ যশ চৰিত্ৰ হুঠিল, সেয়ে ঢাকিলে । ঠাকুৰ
জাতাৰ যশে বংশে চন্দ্ৰসূৰ্য্য জ্বলা দি নদী বোৱাদি আজিলকে
বৈছে । পাছে গোসানী মাএ মতাই নি ভিতৰত দুগ্ন চিৰা
ভোজন কৰাই তেল তামোল দিছে ছোট আটা পাইছেহি ;
সেইখিতে বলিবামনৰ আৰ্হি কৈছে, বোলে সৰ্বস্ব আগ্ৰহি
দেহক নিগ্ৰহি, অনেক ভৰ্ছনি কৈলো । জ্ঞাতি লঙ্ঘু এৰিলে
ভাৰ্য্যা বিনে, শুক্ৰৰ বাক্য চাৰি মোক ভজিলে । মই বশ
হলোঁ । দ্বাৰত বাস । বৰাপো, মোকো নাৰায়ণ দাসৰ
ভক্তিত বশ হ’লু অত । হৃদিত মোক ধৰ্ম্মে সমে সেরকক
বাখিলে । প্ৰহ্লাদক দিছে । মঞ কৈছোঁ মোতোকৈ দায়া
কৰিবা ঠাকুৰক । সেই নিশা বাখি খুৱাই খুৱাই পঠাইছে
মনধৈলৈ । পাছে ভক্ৰে সমে গুৰুজন ওলাই পাঁচ পক্ষহে
আছে, বিদ্যানিধি ভট্টাচাৰ্য্য বেটা, বাগী, বিছা চক্ৰবৰ্তী
মুখ্যকৈ অনেক দুষ্ট সূচক বামুণে পুনৰ খল দিলে ৰাজ্যত,
ভাগৱত পঢ়ে, পঢ়ায়, পদ কৰে, গজা, গীতা, তুলসী, শালগ্ৰাম,
বেদ, দেউ, দেৱী, বামুণ, সদাশিৱ, শঙ্কৰে কাকো নমানে,

সুকীয়াকৈ বোধমতে প্ৰবৰ্ত্তি আনকো প্ৰবৰ্ত্তাই গোটেই তোমাৰ দেশত বেদ ধৰ্ম্ম লোপকৈ নষ্টকৈলে। ৰাজা শুনি ৰাগি অজিকাৰ কৈলে, সিৰাৰ পলাই ৰ'ল ইবাৰ পালে চালেৰে দামা চাম, হাৰেৰে বাম শঙ্কৰৰ। কণ্ঠভূষণে প্ৰতিবাদী হৈ বোলে আমাৰে শশুৰে কৰ্ম্ম কৰে, আমাকে নি গীতা পাঠ কৰাই, জানো এই খানি মএ। ৰাজা সি কথা নমানিলে টকলা দিবলৈ হ'ল। সৰাতকৈ দ্ৰুষ্ট নয়নানন্দ চোপধৰা, তাকে গুৰু কৈ আক ন-টা দিলে বোলে য'তে পা শঙ্কৰক ধৰি আনগৈ। নাপা যদি মাধৱক, নাৰায়ণ, গোকোলাচান্দ যাকে পা তাকে শীঘ্ৰে আনগৈ। সেইতে কণ্ঠভূষণে গৈ ৰামানন্দ ঠাকুৰ কাৰসনা বাবে তান্ত্ৰিক আছিল, ছোট দেৱান ঠাইত কলে। ঠাকুৰে বেগতে কমলপুয়া আইত কলে। আইএ ৰাজাত কান্দি কাতি কলে, ধৈলে। তেহে দেৱানে টেকাই মাজীক নিয়াই এশকপৰ টুপলি কোচলৈ দি বোলে শীঘ্ৰে যা, ৰাজাৰ গৰমলি নৌ-পাঞতেই শঙ্কৰক আনি দে ৰাতি দিনকৈ মোক। সি ধন পাই নাঞ ব'ঠা লৈ ৰাত্ৰি দিনে উজাই ৰাজদূত নপাঞতেই পালেহি। পাইএ খুটা মাৰি ৰাই আতাক সাখী কৈ সোধালে, ছলেৰে বন্দীয়াৰ কৈলে শঙ্কৰত ধন সেহ দিব লাগে বুলি বিষয়ৰ ছোট দেৱানে নিব দিছে বুলি লৈ আহিল লোক দেখাই ধৰি লৈএ। এহেৰ পৰা ৰাজাৰ সেৱা যাই। তেহেতে মাজী ভটিয়াই। ছয় মাজীএ মাৰি দি ব'ঠা মাৰি মাজেই গ'ল। সিহঁতে তত্ৰকে নপালে। গৈ ঘাটে থৈ কলে। পাছে আগী ৰাজা আগবাঢ়ি সাদৰে নিলেহি তুলি। অভ্যস্তৰে নবীন গৃহ নাদ কৰি থলে গৈ। ৰাজাৰ গৰমলি গৃহত নিবৰ ভূ পাই গৈ কলে লুহুৰ সেৱা আনিছে বুলি। ৰাজা বোলে কৰ ভাৰ শেহ পাব লাগিছে ? সি শঙ্কৰক ঈশ্বৰ মানিছে, বুলিএ দূত পাঁচিলে, বোলে শঙ্কৰক

পঠক, মই একো নকৰোঁ। নুহুৱে বোলে নুৱাৰো এৰি দিব। নিতে পাঁচে দিৱক বুলি। আৰা নেৰে, নপঠাই নুৱাৰোঁ বুলি। এহেলৈ লাগি পেটে পেটে যুদ্ধ লাগে যেন হ'লহি। তেহে গুৰুজনে বোলে মহাৰাজ, আমাকচোন এৰিএ দিৱক, যাঞ, বামুণক সংশয় নকৰোঁ, কিবা ৰাজা অগ্ৰায় কৰে বুলিহে ভয়। নুহু বোলে ৰাজালৈ একো সংশয় কৰিব নালাগে, মই দাস আছো। সি জানে শালগ্ৰাম খানিহে ঘৰতে। খাণ্ডা বাক এ, পৰদেশে, যুদ্ধ বিগ্ৰহে আমিহে আগ। তাৰো আমাতেহে আশা ভাৰষা। কিন্তু বামুণকহে একো কৰিব নুৱাৰোঁ শাস্ত্ৰত তত্ত্ব পাইও। বোলে বাক, ৰাজাত কগৈ ঘোৰাটোকে তামুলীকে দিৱক মোৰ এখেতলৈ, মই শঙ্কৰক পাঠাওঁ। ৰাজাৰ স্নেহৰ সিহঁত ছুই দিলে, বন্দী কৈ থৈ বোলে বাপ, থক এতিয়া, কিছু সংশয় নকৰিব মই দাস থকাত। এই বুলি পঠাই চাৰি খপুৱাকৈ বাৰ্তা লৈছে আৰ পৰা তালৈ হাত যোৰাই। শ্ৰীশঙ্কৰদেউ গৈ দোপদৰত উঠিছে, সাতখাপ খটখটি চাই টোটয় ভটিমা কৰি বুলি উঠি গৈছে—“মধু দানৱ দাৰণ” ৰাজাক আশীৰ্বাদকৈ চৰাত উঠিল, সবাতকৈ একহাতমান চৰা প্ৰকাশিত হৈ। ৰাজা দেখিএ বোলে চাপি আহোক। কামলিধৰা পৰমানন্দ আতৈ সোমাল, ভয়ত বামুনৰ পুথিৰ ভাৰ সান্নিত। ওচৰ পালতে বোলে দলিচা দিৱক দিৱক। গুৰু বোলে আমাৰ কামলি আহিছে। বোলে আনক আনক খৰকৈ। গড়মলি বিচাৰি মাতি ভাৰ সান্নিক পাই আনিলে আজোৰ মাৰি। ৰাজা বোলে, আনক, আনক। ৰাজাৰ খেদ দেখি বামুনে হাত মেলে। সিটে দিয়ে ইটোৰ হাতত, আৰ পৰা তালৈ নিয়ে। মূৰৰ ওপৰেই চোট ২ নি দিলেগৈ। নেমেলি লুৰি স্মৰি বহিল। বহিয়ে “নাৰায়ন কাহে ভকতি কৰো তেৰা” গীত ধৰিছে।

নবনাৰায়ণৰ
সভালৈ
শঙ্কৰদেৱৰ
আগমন

চোট দেৱানে বাতৰী লৈ আছিল। বোলে, বহাইছে ওচৰতে।
 শ্ৰদ্ধা কৈ বোলে যুগীয়াই কি কৰিব আৰু? ভটিমা কৰিছে
 “এ জয় জয় মল্ল নৃপতি সৃজন, যাকসৰি গুণীগণ নাহিকে
 সমান”। গীত ভটিমা শুনি সন্তোষ হ’ল। কৰিছে যে ঈশ্বৰক
 বৰ্ণাই, বোলে মোৰ নাম যেন দিছে, মোকহে বৰ্ণাইছে। ৰাজা
 বোলে, বাপ, আমিও আঠোটা শ্লোক গদ্য কৰিছো, আঠ আঠ
 প্ৰকাৰে যোৰা দিছো, আপুনি চৰ্চা য’ক। গুৰুজনে সাত,
 সাত প্ৰকাৰে যুৰি কলে। ৰাজা ভাৱাৰ্থহে দিছিল টীকাত।
 গুৰুজনে পৰমার্থেই কলে। বোলে, মহাৰাজ, এইমানকৈহে
 পাৰি। ৰাজা বোলে তোম্ৰা কি সাত প্ৰকাৰেও পাৰা যায়
 প্ৰমান পালে। আমি ৰাজা দেখি ডাঙৰকৈ যোৱা গ’ল সেই-
 প্ৰকাৰ। গুৱা পান দি সন্মান কৈ বোলে ‘যক্গৈ’। আগবেলা
 নুহু ঠাইত থাকিবা, পাছবেলা আমাৰ ঠাইক অহা যাব। আহি
 দেৱান ঠাই পালেহি। চিলাৰায়ে সেৱা কৈ বাতৰি স্মৃতিছে।
 শুনি পৰম সন্তোষ হ’ল। প্ৰাতষে স্নান গুৰুসেৱা নাম
 ভাগৱত ভোজনকৈ যায় ৰাজাৰ ঠাই। দোপদৰত দলিচাত
 বহিব ধৰিলে। বামুন মৰে চখু পুৰি। পাছদিনা গৈ থিয়ৈ
 ভটিমা কৰি গাইছে “বন্দো গোবিন্দা গোপীজনমানন্দা”।
 তেনেতে বামুনে আশীৰ্বাদ কৰিলে শ্লোক পৰ্হি। বোলে
 মহাৰাজ পূৰ্ণিমাৰ চন্দ্ৰ যেন হ’ক শ্ৰী, যশে প্ৰকাশ। শঙ্কৰদেউ
 কলে কাব্যৰ শ্লোকেৰে বোলে মহাৰাজ দ্বিতীয়াৰ চন্দ্ৰ
 যেন হ’ক, প্ৰকাশ ধৰ্ম্ম শ্ৰীযুক্তে, এই বুলি আশীৰ্বাদ কৰিলে।
 বামুনসৰে বোলে মহাৰাজ তোম্ৰাক শঙ্কৰে আগতে শপে
 দ্বিতীয়াৰ চন্দ্ৰ যেন হে হব দিয়ে, গা পোহৰাবই নোৱাৰে।
 গুৰুজনে বোলে মহাৰাজ আমি শাপো, নে বামুনেহে শাপে?
 আমি এনেহে বৰ দিছো দ্বিতীয়াৰ চন্দ্ৰ যেন নিতে একলা
 একলা বাঢ়ি যাব শ্ৰীযশ ধৰ্ম্ম। পূৰ্ণিমাৰ চন্দ্ৰ এদিনহে। এহেলৈ

নিতে একো কলা টুটেছে। এতেকে শাপি বায়ুনে টুটাইছে।
পাছে মন কৈ বাজা বোলে হয় বায়ুনে শাপেহে মোক। লাজ
পাইল বায়ুন। তাৰ পাচদিনা গৈ চ'ৰা উঠিও ভটিমা কৰি
গাই প্রশংসা কৈলে—

“হাসি সভাসদ কক বহু থিৰ।

মল্ল নৃপতিক সম নাহিকয় বীৰ ॥”

সেই দিনাও বায়ুণে খল দিলে বোলে গজা, গয়া, কাশী
তীৰ্থক্ষেত্র শঙ্কৰে নমানে। বাজা বোলে হইনে বাপ ? গুৰু
বোলে মহাৰাজ যুবাৰুণতে বাঢ়বৰ্ষ সকলো তীৰ্থক্ষেত্র বেবাই
স্নান-দান কৈলো, এতিয়াও অল্পতে গজা-জগন্নাথ কৰি আহিছো-
গৈহে। বোলে বাপ আকৌ এবাৰ য'ক। বোলে মহাৰাজ
বয়সো ভাটি দিলে, হাঠিবও নপাৰি আগবদৰে আক খৰ্চা
টকাও নাই আমাৰ, নযাওঁ আক। বোলে টকা আমি়ে দিও
খৰ্চালৈ। গুৰুজনে বোলে মহাৰাজ দেশত লোক সবৰ চাৰি-
ভাগ ধৰ্ম্ম-কৰ্ম্ম যি কৰে গুৰুএ পায় এভাগ, পিতৃ-মাতৃএ পায়
এভাগ, বাজাৰ দেশ জমিত থাকে, খাই লই গুণে বাজা পায়
এভাগ। দুখ শ্রম টকা আৰ্জিত ভাজি কৈলেহে পাই গৈ
এভাগ অচিহ্ন কৈলে। চিত্র ন্যূনাধিক হলে সবে গুচে।
এতেকে মহাৰাজ তোমাৰ টকা লৈ খৰ্চা খাই গ'লে আমাৰ
কিহব ? নুবুলিব, নযাওঁ আক। বায়ুণ তাতে মিছা পৰি
লাজ হ'ল। তাৰ পিচদিনা গৈ বাজাক উচাহ বঢ়াই লগাই
কৃষ্ণৰ গুণ গাইছে, ভাষা ফাৰ্ছি মাতে ভটিমা কৰি।

“পেখিএ চান্দুৰ সভা মাজে যাই।

চুনত বাজ আজ্ঞা বাম গোসাঁই ॥”

সেইদিনাও পশু মৎস্য অনেক ভেটিলেনি বাজাক। তাৰে
গুৰুজনকো দিলে, বায়ুণকো দিলে বাজা। দি বোলে,
ছপবতে ভোজনকৈ সবেও আহিব কালৈ। বায়ুণে লৰালৰিকৈ

খাই বই দেবপৰতে চ'ৰাত বহিল গৈ। গুৰুজনে স্নান, শৌচ, শুদ্ধি, গুৰুসেৱা, নাম-ভাগৱত পাঠতে হ'ল ছপৰ। চাউল সিজাই ভোজনত হ'ল চাই দণ্ড। গৈছে তিনিপৰত। পালতে বামুণে খল দিলে বোলে মহাৰাজ আপোনাৰ কথা শব্দৰে নমানে। কালি ছপৰতে আহিব দিলে আজি তিনিপৰ মাৰিলে। আমি দেবপৰতে আহিলো। ৰাজাবোলে হয়তো, বাপ দহোন বেলা হল কিয় ? বোলে মহাৰাজ আমাৰ শৌচ, শুদ্ধি, স্নান, গুৰুসেৱা, নামপাঠতে ছপৰ হই, চাই দণ্ডে ভোজন, চাই দণ্ডে জিৰাই অহা হৈছে। বামুণে বোলে আমি নকৰি নেথাকে আহিছোনে ? গুৰুবোলে মহাৰাজ বাক উলু, পানী, চক, দিয়ক মুখ ধুবলৈ। দিলে ; ধুলে। চাই, নিগৰাই লেতেকু, পনীয়লিমান মশ্ব মাংস পৰিছে। গুৰুজনে ধুলে চাই, ফটিকৰ ধাৰে যেন নিৰ্ম্মল জল। ৰাজাবোলে, বামুণৰ জাতিকুলেই নাইনে চাইছে। তাতো লঘু হল বামুণ।

আক একদিনা ৰাজাক আশীৰ্ব্বাদ কৈলে খোটা উড়িয়া ভাষা ফাৰ্চি ঠাতে ভটিমাকৰি গাই—

“জয় জয় দিশ্য ইশ্য জগ হাসি।

লীলা কও ভক্ত ভাৰ উত্তাৰি ॥”

তেহে ৰাজাবোলে অথনিকৈ কোনে পাৰা ভুৰুকাত হস্তি ভৰাই দিব লাগে। গল। গুৰুজন তুলাপাতত হেঙ্গুল-হাই-তেলেৰে যন্ত্ৰকৰি হস্তি সাজি লিখি ভৰাই মুখত চাব মাৰি লৈ গ'ল। বামুনো গৈছে। ৰাজা ওলাই বহিএ বোলে আনিছানে হ'ক ? বামুনসবে বোলে মহাৰাজ ঈশ্বৰ শক্তি হ'লেহে ভুৰুকাত হাতি ভৰাব পাৰে। আমি কেনেকৈ ভৰাম ? তেহে গুৰুজনে ৰাজাৰ হাতে দিছে চাব। ভাজি চাই দেখে দিব্য হাতি যেন জীয়াহে ; যায় খায় ফুৰেহে। দেখি সভা লোকে আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হল। বোলে এনে কাৰ্য্য

মনুষ্য নহয় ঈশ্বৰহে । বামুন লাজহে হেঠ-মাঠে অধোমুখে বল ।
ৰাজা গুৰুজনক অনেক প্ৰসংশাকৈ পঠালে ।

আৰু এদিন ৰাজাৰ জালুকবাড়ীৰ বাঢ়ীচোৱাই নি জালুক
ভেটিলেগৈ । ৰাজা তামুলীক বোলে সবাকৈ বাটি দে । দিলে ।
বামুণে পালতে গালে গালে খাব ধৈলে । খাই থলো দিলে
বোলে মহাৰাজাৰ প্ৰসাদবস্তু আমিসবেও ললো আদৰ কৈ ।
শঙ্কৰে আপনাক বাচে, নলই । ৰাজা বোলে হয়তো বাপ
কিয় ভোজন কৰা নাযায় ? গুৰুবোলে মহাৰাজ ইয়াক খালে
পক্ষীৰ লাভ খাবৰ মান জাতি যায় ; প্ৰাচিত আহে । বোলে
কেনেকৈ ? বোলে এই জালুকৰ বাড়ীতে চৰুদি পানী থয়
থোকাউৰি পুতি । ফেচুলুকা চৰায়ে ইয়াৰে পকাটি খায় ।
সেই চকতে পানী খায় লাদে, তাতেহে ধুই আনিছে, হুই হুই
সোধায়ক । তেহে বাড়ী চোৱাত সোধালে বোলে হয়নে ?
বোলে মহাৰাজ হয় । ই দেশত নাই, চৰাএ খাই নিয়ে দেখি ।
তেনে বুদ্ধিৰে থৈছো । ৰাজা তাতো গুৰুজনক প্ৰসংশাকৈ
বামুনক নিন্দি বোলে পক্ষীলাদকে খায় জাতি কুলেই নাই আৰু ।

আৰু এদিন বাড়ীচোৱাই কলা পকাই ভেটিলেনি । তাকে
ৰাজা সবাকৈ বটাই দিয়ালে । বামুনে পাল মাত্ৰে খালে,
গোচৰো দিলে বোলে শঙ্কৰে আপোনাৰ দ্ৰব্য ঘিনাই । ৰাজা,
বোলে কিয়নো ভোজন নকৰা বাপ ? বোলে মহাৰাজ আৰু সজ
উত্তম লোকে খাব নপাই । বোলে কিয় ? বোলে শৌচ, শুদ্ধি,
মাটি, পানী, ব্যভিচাৰী, হৰি বিমুখীয়া, শৰ তুল্য জীৱ চুৱাই চুই
পকাই আনিছে । এতেকে লোৱা নাই । বাড়ীচোৱাত স্তমিলে
বোলে সবে খানি হয় । গৃহস্থি হজুৱা গৰু পশুৰ লগৰ ; কি
নীতি জানো । বিপ্ৰক ৰাজা তাতো গৰিহিলে ; লাজ হল ।

আৰু এদিন উজানৰ সদাগৰ মুদৈএ জালুক এচক ৰাজাক
ভটিলেনি । ৰাজা সবাকৈ দিয়ালে । বামুণে পালতে গাল

মাইলে। খলো দিলে, বোলে শঙ্কৰে আপোনাক বাচে, জালুক নি পেলাবনিহে। অতে নখাই। ৰাজা বোলে বাপ, আমাক কিছুভেদ দেখেতো হৱলা, নলই যে? বোলে মহাৰাজ ইয়াৰ জন্ম ব'ত পূৰ্বে ত'তে আমি আছিলো। গৃহতে পক জালুক আনি ধান চক পানীত উখাই। বান্দিএ ভৰিৰে মাৰে খচি। মাজনিৰে লৰাই; শুকাই তোম বান্ধি থই; তাকে আনিছে। সাত ধোৱা কৈলেহে জল নাৰায়ণে শুচি কৰে। তেহে সজ লবলৈ। মুদৈত সুধিলে, সি বোলে হয়। বোলে জল চকৰ আনক, প্ৰমাণ দেখাওঁ। দিলে। ধোৱাই, নিগৰাই চাই দেখে তামোল মান মল ধূলি পৰিছে। ৰাজা দেখি আচৰ্ষ্য হ'ল। বামুনক তাতো গৰিহা কৈলে; লাজ হল।

আক এদিন গৈছে; এটা লোকে এটাক শাস্তি কৰিছে। নাম ললে বিশ্ৰেষ্টাত। বোলে মুখত ধৰ কি নাম লই। গুৰু শুনি ৰাজ আলি এৰি আৰদি হৰি স্মৰি আন পথে গৈছে, চাব দেখিব নপাই বুলি।

আক ৰাজা চাইটা শ্লোক কৰিছিল—‘নখানবাদন্তাকেশা।’ তাৰে গুৰুজন ব্ৰাহ্মণত অৰ্থ লগাব দিলে। বামুণে কলে—নখানবাকেশাদন্তাখানত্যাগন্তি অপূজ্যক পৰ্শে স্নানং— বোলে নখ কাটিলে চুৱা, চুলে স্নান আহে। কেশ খুৰালে, সৰিলে অশুচি, চুলে বুৰ। দান্ত সৰিলে চুলে স্নান; নবাধান দালে অবাদৰ, অপাত্ৰ, অপূজ্যক এই বুলি চৰ্চিলে। গুৰুজনে বোলে নখা, বাঘ, পশু, ভৈচ, হস্তি, সোনা—বজতে বাৰ্থা কৰি পিন্ধি ডাব, কনি, মনি, দাপণ, দৰ্ঘা, কেৰু, পাটি, নাল এই ক্ৰমে লগাই শুচি পূজা। নখা, বাঘ, বড়া, ভালুকৰ বজত-সুবৰ্ণেৰে বচিত কৰি লই পিন্ধে শুচি পূজা। কেশ পশুৰ স্মৰ কৰি ধুলে চন্দ্ৰ তাপে দিএ। ভেড়া, ছাগ, কুৰ্ঠা এই সবৰ কেশ আনি কামলি, কমল, লুহি, পতু, বানত, দলিচা, মিহি লয়।

ঈশ্বৰকো দিএ, শুচি, পূজ্য। নবদেহা দেৱবো ছল্লভ, ব্ৰহ্মাৰ
 প্ৰাৰ্থনীয়। হৰি ভজি, ভক্তি আৰ্জি, হৰি গুণ গাই, সংসাৰ
 তৰি পৰমপদ বৈকুণ্ঠ পায়; শুচি পূজ্য। হৰি বিমুখ হে জীয়াশ,
 অশুৰ, বান্ধুস; চুলে স্নান, অপূজ্য। ৰাজা বোলে হয় বাপ;
 মোৰ মনেও সেই পোনেহে পাতি কৰা গৈছে। বামুণ গোটেই
 মূৰ্খ, একো নজানে। এই বুলি গৰিহিলে। তাতো লাজ হ'ল।
 গুৰুজনক প্ৰসংশা সাদৰকৈ, সোনোৱালী দগলাটো পিন্ধিছিল,
 দিলে। তাকে পিন্ধি যাই আলিএ গুৰুজন। বামুণে ভয়হৈ
 লগুণ ধৰি প্ৰাৰ্থনাকৈ বোলে এয়ে যেন বয়। গুৰুবোলে
 তোমালোকে যদি একো বিঘ্নি নাচৰা আমিও একো
 নকৰো। যদিহে লগোৱা যুজুৱা আমিও শুদা এৰা
 নযায়। আহোতে ঘৰ্ষৰিজানৰ দলঙ ভাগিল; অনেক
 মাগুহ হাতভৰি ভাঙি খোড়া কোঙা হল। এটা লোকে পৰি
 যাওঁতেই বামকৃষ্ণ হৰি ব'ল, হৰি ব'ল, হৰি বল, ডাকিলে।
 গুৰু শাকোৰ মূৰ পোৱাতে ভাঙিল। সেই বেলা গীত
 কৰিছে।—“বোলোহো ৰাম নামেসে মুকুতি নিদান।

বুলিতে এক শুনিতো শত নিতৰে॥” শুনি তাতে
 চোলাটি দ্বি গ'ল। পাচদিনা তাকে দিলে খল বোলে,
 মহাৰাজাৰ অনেক টকাৰ বস্তু দিয়ে জানকৈ, শঙ্কৰে ঘিনাই
 নলই, বিলাই যাই সামান্য চাকৰক। ৰাজাবোলে বাপ অত
 টকাৰ বস্তু কিয় দিলে? মই আপোনাক পিন্ধিবলৈ স্নেহত
 দিলো। গুৰু বোলে মহাৰাজ তোমাৰ দেশত ধৰ্ম্মকৰ্ম্ম নাম
 যি লয় কৰে তাৰ এভাগ আপুনি পায়। সি পৰি মৰোতে
 পৰমজল কৃষ্ণৰ নাম ললে, তাক দিলো। তোমাৰ দহোন
 হিতহে চিন্তিছো। ৰাজাবোলে হয়; এই মূৰ্খ বামুনভোৰে
 একো নজানে, এই বুলি গৰিহিলে। তাতো লাজ হল।

আক এক সময়ত মাল আহিল। সি দেশে দেশে

ভজাই জিকি বানাবাঙ্কি আহিছে। পায় বাজাক মাল
 বুদ্ধ খুজিলেহি। বাজাবোলে থাক আজি বহোক, বোজ
 সিধা দিয়ক; দিম মাল বুদ্ধ। তেহে নিখা মাল সবক
 মাতি আনি সুধিলে। দাজি নেসাহে, পাচহোহকে গোটেই,
 সি বব ভব্য মোটা মোটা মাল। দেখি বাজা অসন্তোষ
 কৈ বহি আছে। শঙ্কবদেহ চোট দেহানব ঠাইতে
 পালেগৈ। দেখি সুধিলে বোলে, মহাবাজ মহান কষ্ট কৈ
 আছে? বোলে বাপ মাল আহি বুদ্ধ খুজিলে, দিম
 বুলিলো, দাজি নেসাহে। এতিয়া লাজ হলো। আহিয়ে
 মাল শ্রম তঢ়ালি পাবো যেনো দেখো। জিনিলেও একো
 যশস্তা নাই, হাবিলে একা দেশে সমে লাজেই। পাচে
 গুৰুজন বাজাব ওচৰতে উঠি গ'ল। ভবাবিক বোলে
 মালক বোজ কেনেকৈ দিচ? বোলে লোণ, চাউল, খৰি,
 তেল, পশু দিছো। বোলে তেনেকৈ নিদিবি; পাচিবে
 ধান, গোট বাহ, গোট সৰিহ গোট পহু দিবি। সুধিলে
 কবি বুলি আমাৰ মালক যেনেকৈ দিওঁ তহুওঁকো তেনেকৈ
 দিছো। সি বোলে যদি, তহুওঁতৰ মালেনো খায় কেনেকৈ,
 কবি বুলি আমাৰ মালে দেখো ধান মোহাব মাৰি ফু
 মাৰে, তুহ যায়; সৰিহ চেপামাবে তেল ওলাই;
 বাহ পিটিকি ভাঙি নিয়ে; পহু চোচামাৰি উলিয়াই খাই
 বাঙ্কি। সেই কপে বোজ নি দিলেগৈ; সুধিলত কলে
 সেইক্ৰমে। শুনি মালে ভাত পানী এবি বোলে সকলো
 দেশত ফুৰিছো, এনেমাল দেখা শুনা নাই-নেপা; এনেবল
 হলে দেহ কাইলৈ লবহে। এই বুলি ভয় হৈ নিশাই
 জাকেই গল পলাই। বাজাও পুয়া ক'লে বোলে মাল পলাল
 বাতি এ; মগুপ খৰ্জা এবি। বোলে শঙ্কবদেহে কালি
 বুদ্ধি দিলে এই ক্ৰমে, দি কলো, ভয়তহে পলাল। পাচে

বাজা হাঁহি বালিচড় চপাবয়াই। তেহে গুচ্চজন আহিলত
বোলে বাপ এনেবুছি দিয়া গল কালি, সজ বখা গ'ল।

নবনাবাল-
চিলাখায়
মিল সাধন

আক চিলাখায় বিজয়পুৰতে গড়-নগৰ পাতি-শোণ-
কোষ সীমাকৈ বাজ লৈ বাজা হ'ল। নাৰায়ণে শুনি
বাগি যুদ্ধে গ'ল। তেহে চোট দেহানব এশপত্নী আগকৈ
দিলে। ভাতৃবধু দেখি বাজা যুদ্ধ এৰি গুচি আহিল।
গুচ্চজনে মতাই নি অনেক শাস্ত আৰ্হি কৈ নহৰ, খটাজ,
যৰাতি, মাৰ্দ্ধাতা, দিলীপ, সগৰ এই সবৰ আৰ্হি যুক্তি ধৰণি
গীতা কৈ মিলাইচে ছয়োকে।

আক নাৰায়ণ কলচি নামে এক ভিক্ষুক ব্রাহ্মণ
আছিল। বাজাক কলেগৈ বোলে মহাবাজ নাৰায়ণ
কলচি হে আহিছে। বাজা বোলে জানো নাৰায়ণ তৈলবহে
কলহ। বোলে ভৰাল তলে সজকৈ বান্ধি থক নি। ধৰি নি
থলে বান্ধি। তাতে পৰি ছমাহ আছে। 'বায়ুণৰ শৰীৰ
শুধাই পৰে যেন হ'লগৈ। বায়ুণে ভৰাবিক লাগ পায় এদিন
কলে বোলে উপা আমি বাজাক একো দ্রোহ কৰা নাই।
ভিক্ষা চালো, ইচ্ছা দিব পায়, নিদিয়া যাব পাও;
অকাৰ্য্যত বান্ধি প্ৰাণ মাৰে, জনাইগৈছো। সি গৈ বোলে
মহাবাজ নাৰায়ণ কলচি ব্রাহ্মণৰ শৰীৰ পৰেহে। বোলে
কেনেকৈ আনচো। আনে ধৰি উঠিবই নোৱাৰে। দেখি
বাজা বোলো কি মুখ লোক ই। কব নজানিয়ে ব্রাহ্মণক
হুখ দিয়ে এত দিন। যদি নকয় জানেই পৰে। তেহে
দাড়ী-চুলি কমাই খাবে, টেঙাই স্নান কৰাই, পঞ্চাশতে
খুৱাই পিছাই, টকা বস্ত্ৰ দি পঠালে। বাজাবোলে দোকানী,
চাকৰী, চিপাহী, পিয়দা ধোপধৰা, গবমলি, ভৰাবি, মহলীয়া,
সদাগৰ, নট-ভাট, সৰেও সংস্কৃত শিখক অমৰ ব্যাকৰণ।
শিখিছে। তেনেতে আক পশ্চিমৰ পৰা কবিচন্দ্ৰ নামে

কবিচন্দ্ৰ পণ্ডিত

পালেহি, তিনিঘাটি ছাত্ৰলৈ। চ'ৰা উঠি এ হৰিধ্বনি কইলে।
 বাজা শুনি সোধালে। বোলে আমাক পণ্ডিত লাখে
 বাদ কৰিবলৈ ॥ বাজা পণ্ডিতক আনি সুধি চালে। সিহঁতৰ
 মুখ দেখিয়েই পাচ হুহকিল, যি আছিল মানে নগৰব।
 বাজা লাজ হৈ উপায় নপায় কোৱালে বোলে মোৰ দেশত
 ব্ৰাহ্মণে বায়ুণক জিনিব আমি তাত কি যশস্তা পায় হব ?
 আমাৰ যি শূদ্ৰ শঙ্কৰ নামে লঙ্কৰ আছে তেওঁকে জিনিলে
 দেশে সমে সবেও তাতে ভজ যাওঁ। পাচে বায়ুণে বাজা
 ঠাই বিচাৰি নপায় কৰ্ত্তা নাই, কেৱে পোন যুখে নকয়,
 খৰিভাৰি পৰ্য্যন্ত সবেও সংস্কৃত দিয়ে। সি একো তত্ত্ব
 নপায় বোলে দেশ এই খানেই পণ্ডিত বৈ। বিচাৰ
 কৈ কুৰি চোট দেৱান ঠাই পালেগৈ। দেখে গুৰু বহি
 নবম কঙ্ক ভাগৱত লিখিছে। বায়ুণে নিচিনি গুৰুজনতে
 সোধে বোলে শঙ্কৰ লঙ্কবনে। কাকবোলে, ক'ত থাকে ?
 বোলে আতে থাকে। বোলে তুমিএনে ? বোলে আমি
 নহও, তেওঁৰে কিঙ্কৰহে। বোলে তোমৰা শূদ্ৰনে ? বোলে
 হয়। কি এস্থ লিখিছা ? বোলে নবম কঙ্ক ভাগৱত।
 বোলে তোমৰা শূদ্ৰে ভাগৱত লিখিব পঢ়িব নপৰা।
 গুৰু বোলে শূদ্ৰে ভাগৱত পঢ়িব লিখিব পায়। দ্বিজবধু
 সবেহে নপায়। বোলে দ্বিজ বধুনো কাক বোলে ? বোলে
 এনেকৈ আমি কিয় কম। তোমাৰ অধ্যাপকক সোধাগৈ।
 কব নপাবে যদি ভজ মানি আমাতে সুধিবহি। কম আমি।
 বোলে ভাগৱত পঢ়িব নপায় যে বুলিলা শুনা—

“ইটো মহাভাগৱত দ্বিজসৱে পঢ়ে যদি।

হোৱে আতি তাৰ মনসিদ্ধি ॥

কত্ৰিয়ে পঢ়িয়া পাইবে সৰ্গাংগৰা বসুমতি।

শূদ্ৰ পঢ়ি পাৱে নৱ নিধি ॥—

নবমক
ভাগৱত
বচন

ছাদশৰ পদ মাতিলে চাৰিও জাতিয়ে পঢ়িব পায়। বোলে
 ভোমালক ক'বতে আহিছা? বোলে নদিয়া শাস্তিপুৰতে।
 ক'তদিন পথে আহা? বোলে তিনিমাহ ফুৰিছে দেশ বেবাই,
 বাদকৈ। বোলে ভোজন একা? বোলে য'তে ৰঙ ততে
 চাউল মিলে। বোলে ভোমালোকৰ জাতিএ মৰিল। তিনি
 দিন শূদ্ৰৰ চাউল খালে বায়ুন জাত যায়। স্নানকৰা আছে
 নাই? বোলে নৌ কৰো। চাই দেখে চালিপৰা নঘটি
 বেলা হৈছে। বোলে এতিয়া আক কাক স্নানহে ঘটে।
 উত্তম বৈষ্ণব্ বিপ্ৰৰ ব্ৰহ্মমূৰ্ত্তে অমৃত জল, চাই দণ্ডে দুষ্ক জল,
 পৰত পিতল শুদ্ধ জল, দেবপৰত খালি জল, তাৰ পৰা
 শোণিতময়হে স্নান হয়। ব্ৰাহ্মনৰ প্ৰাতিশে স্নান, সন্ধ্যা,
 তৰ্পণ, আহ্নিক, গায়ত্ৰী বেদৰ নীতি। পাচে সি গৈ অধ্যাপকত
 কলে বোলে শঙ্কৰক লগ নপালে। তেওৰ কিস্কৰকহে
 পালে, ভাগবত লিখিছে; মই নপাই বুইলো, পদমাতি
 খণ্ডিলে। বোলে দ্বিজবধুৱে হে নপাই। বোলে দ্বিজ বধুনো
 কাক বোলে? বোলে তোৰ গুৰুত সোধ গৈ; নপাই
 যদি ভঙ্গ মানিব আমাত সুধিবহি, কম আমি; এনেকৈ বুলি
 পঠাইছে। খেদকৈ সবে ছাত্ৰ চাৰা নিশা ভাগৱত, পুৰাণ,
 বামায়াণ, গীতা, স্মৃতি, ব্যাকৰণ অমৰ কাব্য, জ্যোতিষ সংহিতা
 পৰ্য্যায় আনো বলধি যোৰাই অনাই চাই নপালে। দ্বীজ
 বধু কোন নপাই বোলে শঙ্কৰৰ কিস্কৰেই ইমান, শঙ্কৰে
 পালে থব কি? পুত্ৰাহ'লে লঘুকৈ সবলৈ দেহাকে মাৰিব।
 এই বুলি নিশাই পলাল। পুত্ৰা ভবাৰিয়ে বোজলৈ যায়
 দেখে, নাই। কাকে পৰি ৰমলিয়াব লাগিছে। ৰাজ্যত
 আহি কলেহি বোলে বায়ুন নিশাই পলাল। ৰাজা বোলে
 শঙ্কৰদেৱক লগ পাইছিল হব লাগে। ভাটি বেলা গুৰুজন
 গ'লত ৰাজা বোলে বাপ বায়ুন গৈছিলনে আপোনাৰ তলৈ?

বোলে মহাবাজ পাইছিলো। কিবা কলেনে? বোলে এই ক্ৰমে বাদ-জবাব লাগিছিল। বাজা বালিচত চপৰিয়াই হাসে। বোলে ভালেহে বাতিয়ে পলাল ভয় খায়। আপোনাৰ প্ৰসাদতহে মৰ্যাদা ব'ল আমাৰ। আমাৰ যি পণ্ডিত আছে বে কৰিবই নোৱাৰে তাৰ আগত। কেএ নেসাহিল। মোক পুৱা, আপুনি নোপোৱাহলে লাজ কইলে হতে। সজ্জ বখা গ'ল। তেহে বাজা ৰূপ পাচটকা, কাপোৰ এসাঁজ দি দণ্ডৱতে পৰি অনেক তুতি কৈলে। বো'লে মই মূৰ্খ, ছুট বায়ুৰ কথাৰে অনেক বোল মাত কইলো, এতিয়া দেখো তোমাবাই ঈশ্বৰ। গৰ্বত থাকি মানিব নপৰাতহে মৰো। ক্ষেমি মৰষিলো বোলক; তেহে মোৰ ৰক্ষা। সৰ্বনাশ হৈ মৈলো বাপ। তেহে বাজাৰ তুতি ভক্তিত সন্তোষ হৈ বোলে উঠা মই ক্ষমিলো। বোলে মহাবাজ তোমাৰ অজিকাৰ ভ্ৰষ্ট হ'ল, ৰাখা। বোলে বাপ কি উপায়; বোলে আছে। তেহে কপালু পুৰুষে দয়াকৈ বোলে মনুষ্যৰ গ্ৰাম বস্ত্ৰই চাল, মনৰ সকল হাতৰ জোখাই হাৰ। পাচে হাত জোখাকৈ বাৰি দিলে, গাৰ কাপোৰ দিলে, আলি এটাত চোৱাই-বোৱাই বাক্য অজিকাৰ সাফলালে।

আক শ্ৰী-মাধৱদেৱ গণকুচিৰ পৰাগৈ বটিয়ামৰিয়া শূদ্ৰা পাটগিৰিৰ ত'তে ব'ল। তেওঁ পৰম শ্ৰদ্ধা কৈ তিনিদিন ৰাখি ভকত হৈছে বংশে সমে। শিলাৰ পখলি চোতালমুৰে আছিল; তাতে উঠি স্নান কৰিছিল। তাতে পাচত মাহাশ্ম্য ওলাল। স্বপ্ন দেখি হৰি-গৃহকৈ থাকিলে, জল ঘামি অৰি থাকে।

পাচদিনা গৈ হাকমাত ঘৈছে। তাৰ পৰা গৈছে। মালকচাৰ জেমাল কছাৰীৰ গৃহে বৈ গৈছে।

দেৱদত্ত অধ্যাপকৰ বাটৰ কাষে ছাত্ৰ আল। তাতে শব্দ-খাতু, সূত্ৰ, সাধিছে; সন্ধি, বৃত্তি, অমৰ পঢ়িছে। দুবলকে

শিলৰ পখলি
মাহাশ্ম্য

দেৱদত্ত
অধ্যাপক
হাল-খাল

শব্দ উঠিছে গহিন কৈ। তাকে গুৰুজনে গুনি খেদকৈ
ব্যাকবণৰ পৰ্য্যায় আনি ঘোৰা কৰি মাতি আঁঠৈ সৱত
গুণাইছে। ঘোৰা—বোলে স্বৰূপ গোবিন্দমূঢ় ভজহো
গোবিন্দমূঢ়, বোলহো গোবিন্দ সৰ্ব্বক্ষণে।

মৰণ সন্নিহিত ভৈলে, গোবিন্দেসে বাখিবন্ত, নবাখিবে ছকুঞ
কৰণে”। তেহে বাকলিপো বাম আঁঠৈএ সুখিলে বোলে বাপ
ব্রাহ্মণৰ বৃত্তি বেদধৰ্ম চাউলৰ আশায়ে পঢ়োতে শুশুতেই বুঢ়া-
আদবুঢ়াই যায়গৈ। তথাপি হৰি ভক্তি জীৱলৈ নিচিস্তে।
দেহাৰ বৃত্তিত অনেক দেব দেবীক পূজে পণ্ডিত হৈ। আৰনো
গতি কি হব অস্তে? তেহে গ্ৰাই তৰ্কৰ আনি ঘোষাকৰি
মাতি সমিচা কৰিছে—“তৰ্কশাস্ত্ৰ মহাব্যাজী, তাহাত নিপুণ
পতি, তান শিষ্য ভৈল পুত্ৰপ্ৰায়। সংসাৰ বনত পশি
পতিপুত্ৰ সমন্বিতে উপনিষদ ধেম্ব ধৰি খায় ॥”

পাছে গৈ ভেলাতে গুৰুজন ঠাইতে বল। ঠাকুৰে চাউল
সিদ্ধালে, ভোজন কৈলে। গুৰুজনে বোলে বৰাব পো
কিয় আহিলা? বোলে বাপ বন্দুকালৈ যাব খুইচো। বোলে
কেলই? বোলে বাপ আমাৰ বংশ পৰিয়াল যি আছে এই শুদ্ধ,
সং ধৰ্ম্মকে ধৰে কিবা, তাতে! বোলে বাক ঘোৰা, হৰ্ষো পাৰা,
বিবাদো পাৰা। সেইটে শূয়ান লক্ষৰ ঠাইত সোমাই যাব।

পাছে সেৱা বিদায় কৈ গৈ শূয়ানন্দৰ গৃহে ব'ল। গুৰুজনে
কৈছিল নিৰ্বিষয়, নিবাশা, নিৰ্বিকাবী বুলি। তাকে তেওঁ
শৰীক্ষা মনে কৈ চালে মনে হবলা। ৰূপশৰাই বস্ত্ৰবে
জাগবঢ়ালেহি। তুলি, পাটি, গাক, কাছি, বেৰা, কলহ,
লোটা, চৰিয়া, সজুলি বস্ত্ৰবো এসাজ দিলে, বজত সুবৰ্ণবে।
শব্দবদেৱে যেনেকৈ কৈছিল তাকে কৈ আছিল। ছোট
আঁঠা ভোজনপাতি একো নকৰিলে, পাৱকো তাৰ জলেবে
নিতিয়াই পৰিবহিল। প্ৰান্তৰে উঠি যাই লক্ষবে বোলে

ঠাকুৰ আভাৰ
বংশপৰিয়াল
ঠাইলৈ নকৰ

বাপ ভ্ৰব্যখানি একা ? বোলে এতিয়া যাওঁ থাকক, যদি পাৰো সোমাই যাম।

এই বুলি গৈ বোল বুজাৰ গৃহে বহিচন্ত। অনেক সাদৰে কৈ শুধিছে, গুৰুবুলি ভক্তি কৰি ভোজন কৰাইছে। এটি টকা বস্ত্ৰ দি আগবঢ়াই থৈছিল নি। পাচে গৈ বান্দুকা পাই বহিল। দামোদৰ পত্নী, বৌ মাতৃ পানী-পিঢ়া দিলে। মাহী, পেহী, খুড়ী সবেও চাপি আবৰি চাপি শুখিলে। সিহঁতে তঞাঁ হঞাঁ কৈ নি এ। আতৈ সবে শুনি বিষাদ পাই। লগতে চাউল সিজাবলৈ ধৈলে। গুৰুজনে বোলে সিজাব খুইচাহে, অন্ন আমি লব নপাৰো। বোলে কিয় ? বোলে আমি ঈশ্বৰ চৰণত শৰণাপন্ন হৈছো। তোমালোকেও যদি এই ধৰ্ম্মকে ধৰা তেহে খাব পাৰি। এনেকৈ বুলিলতে উপহাস কৈ উঠি গ'ল। উশ্ ! আমি ভক্ত সেই ধৰ্ম্ম ধৰিব লাগে বৈ, তেহে খাই আমাত ! আমি অশৰ্ম্মী হৈহে আছো ? আগে খোৱা ভোৰ বা ক'ত থলে ? দামোদৰ বেটা অনিচ্ছাে তামোল মুদৈৰ হাতে পাঠ থৈছিল টকা দি, বেলগুৰিত এৰি অহাত ব'ল বুঢ়িৰ গৃহে, চোৰে নি মুদৈক দিলে, সি লৈ গৈছিল—দশমকন্ধ এখন। দেখি তাকে লৈ তেনেই উঠি গুচি আহিল।

এটা মানুহে কাপোৰ খুইছে তোবোচাৰ আগাৰিত। চোট আতঁ আগে যোৱা পোনেই নামিব খুজিলে। বোলে বাপু নমা নাযাব। সেইটো বৰ নিন্দক। আতঁ লাথুটি মেলি চাই, বৰ দ হয়। তেহে আন পোনে গ'ল। বোলে আৰ পৰাহে শাস্ত্ৰ আমি নিতিতাকৈ বলু।

আতি মৰ্দন কাঁজিব গুলে বৈচেহি। মহা ব্ৰহ্মাভক্তি ভাৱে সেৱা কৰিছে। তৈৰে পৰা আহি তেলি কৃষ্ণ গৃহত বহিচেহি। পত্নী দায়াল, মহা ভকত গুৰুজনক পাই ব্ৰহ্মাৰে সেৱা ধৰি পৰমার্থ লভিছে। টকা এটি, বস্ত্ৰ এজুৰি দি

ভেলা মধুপুৰ

শ্ৰীশঙ্কৰ দেবলৈ সেৱা জনাই পঠাইছে। তৈতে আই ধাত্ৰ...
 লগ পাইছে। তাতে ছুনিশা বহি আহিছে। অত গুৰুজনে
 চিলাৰাইৰ অভ্যন্তৰে আচল পাই তোবোচাৰ দখিণ পাৰহৈ
 দুৱাৰ পৰিছিল, তাৰ কাখে বলহি। চোট দেৱান মানুহ
 দি ঘৰ কৰাই দিলে। তৈতে আছে দোবাত মাছ খাই অনেক
 ভেলা পৰি। তাতে নাম জলিল ভেলা। পাচত চোট
 আতা নাম দিছে মধুপুৰ। তৈতে এবাৰ দিন ঘূৰি ভক্তে
 সমে চোট আতা পাইছেহি। পাই মহাপুৰুষ গুৰুৰ অভয়
 পদত সেৱা কৈলে। গুৰুজনে শুধিলে বোলে বৰাৰ পো
 কেনে পালা? বোলে বাপ আগে আবৰি ধৈলে। ধৰ্ম্মৰ
 কথা কলত উপহাস্যকৈ গুচি গল, বোলে সম্বন্ধ বন্ধ, মিত্ৰ
 বন্ধ, লগ্ন বন্ধ, লগুন বন্ধ, এই তিনি চাৰিত নাই, ভক্তিৰ গন্ধ”
 টকা বস্ত্ৰদি তেলিকৃষ্ণ সেৱা জনাইছে। ঠাকুৰ চাউল সিদ্ধালে,
 ভোজন কৈলে। মুহুৰ্দি কৈ বসি শুধিছে বোলে বৰাপো লক্ষৰ
 ঘৰ সোমাইচিলানে? তেহে চোট আতা নাৰদী পুৰাণৰ শ্লোক
 মাতি চাৰ্জিচে। স্তম্ভৰিত পাচত ঘোষা কৰিছে—

নাৰদী পুৰাণৰ
ঘোষা

“ঐশ্বৰ্য্যভোগৰমদে মন্ত্ৰজয়া ঈশ্বৰত, পৰাঙ্গুখ ভৈল যিটো জন।
 যেন জীৰ্ণ গাই সিটো, দুৰ্ঘোৰ সংসাৰে মজি, পঙ্কেপৰি হোঅয়

মগন ॥”

এ বাপ! মহা তামসিক সি। আপোনাৰ বাক্য পৰীক্ষা।
 কেনেকৈ পৰিব তাকেহে চালে। আগেয়ে তেনে ঠাইলৈ
 নাপাচিব। পাচে গুৰু জানিলে কিবা অসন্তোষ পালেবুলি।

প্ৰাতৰে সেৱা বিদাই কৰি আহি বিজইপুৰে বহিচে।

লক্ষৰ অহংকাৰ

তাৰ পৰা ক্ৰমে আহি গনকুচিতে বলহি। দিনা চাৰি পাচত
 ভাৰ তিনি খানি লৈ লক্ষৰ আহি সেৱা কৰিলেহি। গুৰুজন
 পিঠিদি বহিল। বোলে নাহিবি গুচ আমাৰ এখেলৈ। এই
 বুলি আহিছে। অত গুৰুজনে ঘোষা কৰিছে—

“যিটো মহামতি গুৰুজনে হৰিভক্তি পথ উপদেশ

দিয়া হৃদয় সংসাৰৰ পাৰ কৰে ।

হেনয় পৰম গুৰু ঋণ শূজিবাক প্ৰতি জানা নিষ্ঠে

অন্তত্ৰ উপায় নাহি অঞ্জলিতে পৰে ॥

হৰি ভক্তি দাতা গুৰু ঋণ শূজিবাক প্ৰতি অহঙ্কাৰী

অনেক যতনে মনতে আলোচে মাত্ৰ ।

ঋণ শূজিবাক নপৰায় জানি বাহা সিটো দুৰাশয়

উপলা সদৃশ বিমোদৰ ভৈল পাত্ৰ” ॥—তই আমাৰ

বাক্য পৰীক্ষিহে গুৰু ভক্তক দ্ৰব্য দি চহকি কৰি ঋণ শূজ
বোল ? কৈচ যে নিৰ্বিবয়, নিৰাশা বুলি, হয় নহয় চাঞ্চ
দ্ৰব্যদি ; ভক্তি ভাৱে স্তুতি-ভকতিত সন্তোষ নহলে, নকৈলে
মায়াময় সংসাৰৰ বস্ত্ৰদি সম্ভৱ মনত কষ্ট লগা ?

অজ্ঞানক কৃষ্ণে কৈছে—

“মোৰ ভকতক যিটো দেই নাম দান ।

সপ্তদ্বীপা ভূমিদান হুহিকে সমান ॥

ভূমিদান কল ভুজি হুইবেক পতন ।

নাম দান অপতন মোক্ষৰ সাধন ॥”—তোৰ দস্তি গৰ্ব্বৰ বস্ত্ৰ
মোৰ বৰাপো চাবই কেলই ? আপুনি লক্ষ্মীৰ পতি । বিপ্ৰ
দামোদৰ দৰিদ্ৰহে, মনত যেন ত্ৰৈলোক্য সম্পত্তি । মোৰ
বৰাপো তেনে, যুধিষ্ঠিৰ কৃষ্ণে পত্ৰ লৈ যাওঁতে দুৰ্বোধনে অনেক
দ্ৰব্য দিছিল । অহঙ্কাৰীৰ বস্ত্ৰ গ্ৰহণ নকৰি, নথাকি, বিহ্বৰ
ভগা গৃহে বল । তই অহঙ্কাৰীৰো দ্ৰব্য যি নচাই, নথাকিল
হতে, আমাৰ বাক্যতহে নিশা বল বৰাপো । এই বুলি বজ্জি
ভাৰে ভেটিএ খেদি পেলালে । গৈ ঘৰ পাএ, সৰ্ব্ব গাই
পুৰি দহে মৰে । পানীত পৰে গৈ কিছু থাকি জুই যেন হই ।
আকৌ উঠি আহে, বিচে ; বায়ু অগ্নি প্ৰাই, কলেহেৰে চালে
সিও পোৰে । পাটি, মাটি, পানী একোটে শ্ৰেষ্ঠা নাই ।

বিশ্ৰুতিত তত্ত্ব-জ্ঞান হবাল। টকা পাচ, ভাৰ, পাচখানি, বস্ত্ৰ
এজুৰিলৈ ভাৰ্যা, পুত্ৰ পৰিলগৈ। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু নব
কন্ধৰ শ্লোক মাতি পদ মাতিছে।—

“মই হৰি চৰাচৰ, মই বশু ভকতৰ, দুৰ্বাসাৰ আগে
দামোদৰ একান্ত ভকতে পাই, মোক বশু কৰিলেক, মই হৰি
নোহো স্বতন্ত্ৰৰ ॥” দুৰ্বাসা অশ্বষিষৰ আৰ্হিকৈ বোলে মোৰ
তই দ্ৰোহী নহ, বাখিবও নোৱাৰো। এই ভাৰ ভেটিএ যা, বৰা
পো'ত পৰগৈ। তেওঁ বাখিলেহে বক্ষা পা জীৱ প্ৰাণ। আহি
সেই ভ্ৰব্যসৈতে মানুহ পঠালে। গনকুচি পাই চোট আতাক
অনেক কাতৰ তুতিকৈ পৈলহি। আতা বোলে মই গুৰুজনৰ
ভৃত্য, দাস, কন্ধৰ, চাকৰ, নেফৰ। গৃহস্থে ক্ষেমিলে গোলামত
কি কাম? যা তলকে। এই বুলি একো নবাখিলে।
এইদৰে অৰতলৈ যাওতেই দুজন গুৰু হেচাতে শৰীৰ পৈল।
কতু নেসামৰিলে। দাহ তাপে পৰি শুকাই।

আক এদিন চান্দেসাই দৰ্জিত ৰাজা বোলে এটা দগলা সি
দে শঙ্কৰদেৱৰ গালৈ। সি আহি চালে গুৰুজনৰ গালৈ। গৈ
চাৰি হাট কৈ দিলে নি সি। গুৰুজনে বোলে কি কৈলি দৰ্জি?
সি বোলে যেনে দেখিছো তেনে কৰিছো। বোলে যি: কৈলি,
গুচা দুই হাত। তই কতু প্ৰচাৰ নকৰিবি; কিচু দিমেই।
তেহে গুচাই দিচে নি। তাৰ তেহে চোলাৰ পগন হল।
অনেক কাতৰ কৈ শৰণ ললে। পূৰ্বৰ চয় জনৰ লগৰ দেখি
কৰাই থলে।

আক এদিন ৰাজা বোলে ব্ৰাহ্মণ পণ্ডিত সবেও আমাক
কাঁলে বাবেও কন্ধ ভাগৱত শুনাৰ লাগে; সম্পূৰ্ণে বহাতে
পাব লাগে আক। তেহে বামুনে বোলে বাবে কন্ধ বাবে
মাহেও শুনিবলৈ টানহে; চৰ্কাই চাৰি পাচ বৰ্ষেহে পাৰি।
চাই দণ্ডে শুনাৰৰ শক্তি ঈশ্বৰ শক্তি হলেহে পাৰে; মনুষ্যৰ

শক্তি নাই। ৰাজা বোলে বাপ আপুনি পাৰিবনে? বোলে মহাৰাজ পণ্ডিত ব্ৰাহ্মণেহে পাবে, আমাৰ কি শক্তি আছে? তেহে গুৰুজন গৈ নাম-পাঠ অৱসানে বহুমানী বুৰীক বোলে মাহ কিছু বটি দে। গুৰু চতুৰ্ভুজ হৈ হুই হাতে ধাৰ কৰিছে, দুহাতে জাঞ দিছে। বুটীএ বাটি লৈ দেখি দণ্ডতে পৈল। বোলে বুৰী যা, কতু নকৰি। তেহে মাহ নি কাটি ভিকি বাবেও কন্ধৰ মুঠ কৈ সাৰ গুণ মাজা লিখিলে। প্ৰাত্ৰে নিত্যকৰ্ম, স্নান, গুৰুসেৱা কৈ হুই দণ্ডে গ'ল। বায়ুণ পণ্ডিতো গৈছে। ৰাজা সবাতে সুখিলে কালিয়ে কৈছিলো আনিচাহকনে? বোলে মহাৰাজ, ঈশ্বৰালি কৰ্ম মনুষ্যৰ কাৰ শক্তি আছে? গুৰুজনলৈ চাই বোলে বাপ আপুনাৰ ফালে পাৰিবনে? বোলে সজ মহাৰাজ, যি পাৰি শুনাৰ লাগে। তেহে গুণমালা গাই শুনালে। দেখে বাবেও কন্ধ সম্পূৰ্ণ উঠিছে। ৰাজা বোলে পণ্ডিত চা এতিয়া। বোলে বাৰমাহেও নোৱাৰিহে ঈশ্বৰেহে পাবে; শঙ্কৰে দেখো হুই দণ্ডে শুনালে একা বাবেও কন্ধ? আৰা দেহো ঈশ্বৰ? পাছে টকা, বস্ত্ৰ, ভাৰ, সাজি ফুল, চন্দন দি ঈশ্বৰ বোধে মানি সেৱাকৈ পঠালে। বায়ুণে দেখি হেঠ মাথে তুচ্ছহৈ অধোমুখে ব'ল।

গুণমালা বচন

আক ছোট দেৱানে জন্ম পুৰানৰ শ্লোক পালে। পাই শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ হাততে দিলে, বোলে বাপ ভাজি পদকৈ দিবক। গুৰু বোলে মহাৰাজ অত কৰিব নপাৰিম! তৰতে কৰি দিয় বাক। এই বুলি বিদায় লৈ আহিল। গুৰুজন আহিবৰ শুনি চোট আভা, ঠাকুৰ আভা, আনো ভক্ত সব গৈ সেৱাকৈ বাৰ্তা সুখিছে। গুৰুজনে বোলে বৰাপো জন্ম পুৰানৰ শ্লোক ধানি ৰাজা দিছে। পদ কৰি দিয়া যক। বোলে বাপ কি কৈ কৰিয়? বোলে কিয়, আমি দেহো কৰো একা? বোলে আপুনি কৰে ঈশ্বৰ শক্তি। বোলে ভোমাৰ জানো নহয় ঈশ্বৰ

কল্পপুৰাণ

শক্তি ? নিয়া পাৰিবা। তেহে গুৰু বাক্য শীৰে ধৰি আনি কৰিলে। মৎস্য মাধৱৰে পদ তিনিশ কৈলে। ই দিকি কৈলে তিনিশ। দিলেনি। গুৰুজনে চাই বোলে তেও বোলা, মোৰ ঈশ্বৰ শক্তি নাই ! তেহে খোজা ৰাজ্য বৰ্ছি পাত্ৰ ভুককাত হাতী ভৰোৱা আৰ্হি কৈছে পুৰাণৰ পুৰাতন আৰ্হি—বোলে আমি বঢ়াবহে পাৰো, টুটাব নোৱাৰো। তুমি হুশ দীৰ্ঘ সবে পাৰা দহো ?

আৰু বায়ুৰ হিৰাই, পৰাই, মেৰাই, মকৰাহি, বায়ু ভট্টাচাৰ্য্য আহি গৈ থাকে দুই তিনি দিনে। এক দিনা গুৰুজনে বোলে আপুনা সবে হৰি কথাৰ আশেই আহানে ? নে আমি মানকৈ দ্ৰব্য বস্তু খান দিও তাতে আহা হক ? বোলে মানতো অহা যাই, হৰি কথাও শুনিবৰ মন যাই। যাইহে তাৰ স্বাদ একো নেপাও। বোলে একুটি হৰি গৃহক গৈ যাৰ যি আছে গৰি গুণ গাবা। ইহ পৰলোক প্ৰীতি স্বাদ পাবা। পাচে গৈ সেইকপে কৰি গাইছে, নেপাই। এদিন কেউজনে সুধিবলৈ আহে। চোট আতাত গনকুচিৰ তে গৈছে। শ্ৰীৰাম আতা সৈতে লগ পাই সুধিলে, বোলে তোমালোক কলৈ যোৱাইক ? বোলে শঙ্কৰৰ ঠাই লৈ এক কথা সোধো গৈ। কোৱাচো কি সোধাগৈ ? বোলে তুমি কি কৰা, নজানা ? গৈ আকৌ সুধিলে, বোলে নাম গাব দিচিল স্বাদ পাবা বুলি ; নেপাও দহো গাইছো ; তাকে সোধাগৈ। বোলে তোমালোকৰ ঘৰত গাই নোদোৱা ? বোলে, দুই চাৰি জনীও থিৰাও। দাসীহে দোহে। বোলে কিহত ? বোলে কৰিয়াত। বোলে নেচাকা ? বোলে চাকি চকত থই খাও চেনি চুৰাৰে। বোলে সেই চুঙ্গা, দোৱা, চাকনি, চকএ স্বাদ পাইনে ? বোলে কিয় পাব, খোৱাহে পাই। বোলে নামৰো সেই ; গুৰু মুখে বুজি মানি যাৰা সবে গাইছে সেই গৃহস্থেহে

পাব খাব; তুমি পাবা কিয়? তেহে বোলে আৰাই কৰিছে
এই সিধান্ত! তৎভূত কৰিব গলে। চকুঠাৰে চাই ফিৰি গ'লগৈ।

আক একদিনা গুৰুজনৰ বস্ত্ৰ খানিত মল হ'ল। দাসী
সবত কলে কাণ নকৰে। তেহে চোট আতা খাব আনি
জোঁকৈ প্ৰাতমে আহি ধনু খন্দাৰ কাখে সিজাই ধুই দিলে।
দেখি গুৰুজনে বোলে বৰাপো তোমাক এনে বন কোনে কৰিব
দিএ! বোলে গৃহস্থৰ দাস গোলামৰ বনেই আমাৰ।

আক এদিন আই গোসানীএ বোলে তোম্বাৰ বৰাপোত
বিশ্বাস, স্নেহ, আদৰ-সাদৰ। আমাত, পুত্ৰ, ভাতৃ, কাতো নাই,
চালো। আক বিত্ত খানিও দি থই ভাঙি চিঙি ঢুকাই নিছে।
তিনটি ছৱা চোটা, আগলৈ নালাগে যেন। তেহে একদিনা
গুৰুজন কৈসলাতে আহি বহি আছে স্নান নকৰি। গোসানী
ওলাই বোলে জল ঢালক বেলা হ'ল। বোলে বৰ অকাৰ্য্য হ'ল
আজি। বৎস এটি গৈছিল, কোব মাইলোঁ, মৈল, কি হব, কি
কৰিম? আএ বোলে প্ৰাচিন্ত হৈ বৰ সভা ভোজ দিয়া হক।
ঘৰ সোমাৰ নোৱাৰে তেনো এতিয়া আক। তেনেতে ছোট
আতা পাই সেৱা কৈলে জীৰাম আতাৰে। বোলে বৰাপো,
এনে হ'ল আজি। বোলে বাপ, সেই পাপ দোষৰ হৈ মই যাম
নৰ্কলৈ, উঠক স্নান কৰিবলৈ। তেহে বোলে বৰমানন্দৰ মাক,
চা এতিয়া। মোৰ বৰাপোহে নৰ্কলৈকে গা হ'ল। তঞ
ভাৰ্য্যা-পুত্ৰ দোষ পাপ ল চাৰি গৃহ সোমাৰ নিদিয়! বোলে
বৰাপোহে সকলো বিশ্বাসৰ দেখিলি এতিয়া?

ভক্তৰ পৰিচয়

আক হৈদাহ বনিয়া আঁতৈ বজত সুবৰ্ণৰ বিচিত্ৰ বন কৰে।
বনাচ কৰিটৰ এফালে নেৰে। বখাই গোটাই পুৰি সেৱকত
লগায়। গুৰুজনে শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তনত কঠ খানি মাৰি তপবাই
থয় দেখি আঁতৈ সবে অনুয়া কৰে বোলে কৰিটৰ ফাল নেৰে,
টান্জি মাৰি ফালি লয়। তাৰ কঠ বা থয় কেলৈ? তেহে

হজিাস বনিয়া
আঁতৈ

শুনি আতে সৰত গুৰুজনে সুধিলে বোলে বেহাবে নিয়া জগৰতে
 টকা কিছু ধাবে ভবা হ'ল, এতিয়া গলে ধৰিব, কাৰ কি টকা
 মহা হাতে আছে দিয়াইক। পৰে দিম আমি। পাছে যাৰ
 দহ, বাৰ, সোল, কুৰি আছে তাৰে আদ খানি কলে, মোহ
 মায়াত থাকি। গুৰু অস্তুর্য্যামী বোলে বাক। তেহে দুজন
 ভক্ত পঠাইছে বোলে হৈদাহত কোৱাথৈ। বামুণৰ জগৰত
 চাৰিশ টকা ভবা হ'ল ধাবে। সেয়ে ধৰিছেহি কি
 দি বাখিব পাৰে সুধি আহাটৈ। গ'ল। পালত গুৱা
 শৰাই দি গুৰুজনৰ গুৰু সেৱকৰ বাৰ্তা সুধিছে। কলে
 বোলে টকা চাৰিশত ধকৰা ধৰিছেহি! গা ধুবকে নিদিএ।
 তাতে পঠাইছে বোলে কি দি বাখিব পাৰে। ৰূপ
 চাই, দুশ হ'ল। খাক, মণি, তাম, কাঁহ, পিতল ওজ
 কৈ হ'ল দুশৰ বাৰ। বোলে আকে নিয়া। দি
 ভোজন কৰক। কালৈ গক, মহ কাপৰ বিকি যি পাওঁ
 নিম। বোলে থাওক, সুধি যাবহে দিছে। গ'ল। পাছে
 বাতি নিদ্ৰা নাহিল। খেদ কৈ চটফটাএ পুৱাল। পুৱা
 কৈসালত বহি শুনিছে, গক, মহ, দাস, দাসী, বজু এৰি
 বিকি ভাৰ্য্যা পুত্ৰকো যদি সুজিব নোৱাৰোঁ গা বিক্ৰই
 গৈ গুৰুজনক একৱাব লাগে। স্নান কৈ খেদেৰে গৈ
 প্ৰসঙ্গতে সেৱা কৰিছে। গুৰুজনে বোলে কি পালা?
 বোলে বাপ, টকা হ'ল দুশ, ওজকৈ হ'ল দুশৰ। গো,
 মহ, দাস, দাসী, ভাৰ্য্যা, পুত্ৰ, বিকি যি পাঞ দিঞ পৰে।
 বোলে পে সনাত কি মনেৰে আলচি ভাবিছিল। বোলে
 নাটিলে সিও হব। তেহে গুৰুজনে প্ৰেম স্নেহত পদ
 মাতিছে—

“ভকতৰ হিয়া এৰি যাইবাক জুৱাৰা হৰি,

লগাই আছা পাএ প্ৰেম জৰি।

একবাৰ গজা দেবী পৰশিলে হৰি পাও,

ততো হুহি ভকতৰ সৰি ॥”

ভৈলোহঁো বশু মই তোমাসাৰ ! শুচিৰ কাণে শূজা নঘাই ধাৰ ॥
কৃষ্ণ যেনেকৈ গোপীৰ ভক্তিত বশু হ'ল আমাকো হৈদাহব
ভক্তিএ বশু কৈলে। বোলে আতৈ সব, দেখি চাবি,
তেহে চিন্তক লেখি। কত পৰাত অমুয়া কৰা। বজত
সুবৰ্ণ, গৰু, মহ, ভাৰ্যা, পুত্ৰ, তাম, কাঁহ, দিও দেহা
অৰ্পণ উছৰ্গা কৈলেগৈ। তোম্ৰা সবে অৰ্দ্ধেকৰহে কলা-হক,
দিম বোলাতো ?

আক বছৰি যাব লাগে ৰাজা ঠাই সূতা শোখোৱা
বাবত, তান্তিৰ। তুলি লৈ গৈ পালেগৈ। ৰাজা আগবাঢ়ি
গুৱা শৰাই দি সুধিলে বাৰ্তা। কলে বোলে বাপ, শাস্ত্ৰ
অনা হৈছেনে ? বোলে মহাৰাজ, হৈছে। দিলে। পঢ়াই
চাই দেখে ভক্তিতা নহই। বোলে বাপ দহৌ ভনিতা নহয়
আপোনাৰ ? বোলে আমাৰ ছাঁতে এজন পুৰুষ আছে,
তাৰাহে কৰিছে। বোলেনে দেখো দহৌ অহাত ? বোলে
নাহে ; তাৰা নিৰ্বিকষয়, নিৰ্বিকৰাৰী, নিৰপেক্ষ, নিৰাশা,
নিগুণ, নাহে। এদিন দেৱানে বোলে তোম্ৰাক আমাৰ দদাজে
ভাগৱত পুৰাণ চৰ্চ্চাই শুনে তাৰ ভিতৰতে যোগী এটা
আছে কৈছেনে ? বোলে নাই কৰা। তেনো সুধিব।
শুক গৈ বোলে মহাৰাজ, তোমাৰ ভিতৰতে যোগী এটা
আছে হয়নে ? বোলে, আগৰে পৰা আছে হয়। বোলে
তাক পোহাৰ তো একো নাই, খেদি পেলোৱা। তেহে
খেদালে ৰাজা। হুহুএ কলে বুলি ৰাজা জানি বোলে
বাপ, আপুনাক ঈশ্বৰ বোধে মানিছে। ভিতৰতে খহটা
নামে বৌদ্ধ এটা থৈছে, কৈছেনে ? বোলে নকয়। তেহে
গৈ বোলে মহাৰাজ, তোমাৰ গৃহে হুহু সন্তাসী এটা

ৰজাৰ গৃহ
যোগী

বৌদ্ধ সন্তাসী

আছে হয়নে? আমি নহলে মেল দিএ। কাক চিন্তে? বোলে বাপ, আপুনাৰ দৰে এক ব্ৰহ্মক হে চিন্তে অনাচাৰ নাই। বোলে মাতাচোঁ। পাচে মতালে। বোলে জ্বৰ, ভুৱাৰো যাৰ। বোলে ধৰি গতাই আন। গুৰুজনে মতাত নাহে কয়? ধৰি আনিলেগৈ। গুৰু ভাগৱত পুৰাণৰ শ্লোক সংস্কৃত দি সোধে, কাক চিন্ত, ধ্যানকৈ পূজ? সি বাবেপতি কয় বোলে হামু এক ব্ৰহ্মক চিন্তে। গুৰু বোলে ই বৌদ্ধাচাৰ খেদি পেলোৱা। ৰাজা গতাই খেদালে। সেই খঞ্জে গৈ গুৰুজনৰ পাচত খেৰ পূজি সাজি চিলাৰাইৰ মূৰ্ত্তিকৈ খৰিকাবান হানি হেৰা দিলে। আৰ্হে কুৰি সোবয়ষতে গুৰুজনৰ আৰ্হে বৰ্ষৰ পাচত চলিবৰ ভূ পাই। ধূলা পৰ্বতৰ কাখে গৈ পোৰা বাসা দিলে। অনেক বৈদে চাব ভুৱাইলে, পুৰি শুকাই চলিল। আৰু গুৰুজনে বৃন্দাবন, গকুল, মথুৰা, গোবৰ্দ্ধন, যমুনা, এই সবৰ কথাটকৈ থাকে চৰ্চা কৰি। ৰাজা শুনি এক দিনা ধৈলে বাপ, কৃষ্ণক দেখক। বোলে বাক, কিছু মাহ চাউল, উপাধি কৰা সাৱধানে। তেহে কৰি দিলে। ইকাদশীত হবিষে পাতি ধূপ, দীপ, লগাই পূজি ধ্যানকৈ আছে। তেহে ছপৰ চাই সপ্তমীত গোপ-বালক খেলু, বংস, সমে ওলালহি। শিক্ষা, বেণু, বেত, বেৰটি বংশী, মৈৰাপক্ষা, ঢৰা, চলনা, পাঞ্চনি, চাণুনি, দিব্যৰূপে দেখা দিলে। ৰাজা দেখি বিস্ময় হৈ চাব ভুৱাৰি চেপেটা হ'ল। গুৰু নম্ৰ হৈ নমিলে, তাৰা সবেও নমিলে, প্ৰসাদ উপহাৰ ললে। আজ্ঞা কৈলে গ'ল জাতাই অস্ত্ৰধাৰী হ'ল আগতে। ৰাজাৰ লোম সিহৰি প্ৰেম জৰিৰ ধৈলে কম্পমান হৈ। আৰু ৰাজা বোলে বাপ, ভোজন কৰোতেই যেন তিনিও ছোৱা দশম শুনিবলৈ পাঞ দাসে। গুৰুজনে বোলে বিপ্ৰপণ্ডিত সব আছে শুনক। বায়ুণে বোলে মহাৰাজ, ভোজন একদণ্ডে হয়, দশম মাহ চুমাহেও

ৰজাৰ দিব্য
দৰ্শন

ৰজাৰ ভোজন
কৰোতেই দশম
শুনাবলৈ

টানহে শুনাবলৈ। ঈশ্বৰ শক্তি হলেহে পাৰে। মনুষ্যৰ শক্তি নাই। ৰাজা বোলে বাপ, কোনে শুনাৰ দলক ? গোলামৰ মন গৃহস্থেৰে পূৰে। বোলে বাক, কাঠলৈ ভোজনত পাবি নিকি চাব লাগে, ঈশ্বৰত ভৰসা কৈ। বায়ুণে বোলে কেনেকৈ শুনাই চাওঁ, লাজহে হ'ব, ভুৱাৰে। এ ছোৱাকৈ টান, আচক তিনি ছোৱা, ৰাজা লাজহে কৰিব। আমাৰো সোনকালে আহিবাইক, হাঁহি লঘু কৰিম। গৈ গুৰুজনে নাম পাঠ কৰি ভোজনকৈ সবেও শুলে অষ্টভুজ হৈ পাত ভিকি কুটি নিমিষত কুৰুৰ লীলা মালাৰ সংখেপে কৈলে তিনিও ছোৱাৰ। বিহানে শৌচ. শুধি. স্নান, গুৰুসেৱা, নাম, পাঠ, ভাগৱত, ভোজনকৈ গৈ ৰাজাৰ ভোজনতে শুনালে। বায়ুণে দেখি শুনি আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হ'ল। ৰাজা সম্ভাষণ হৈ সন্মান কৈ বস্ত্ৰ টকা দি আগবাঢ়ি পঠাইছে।

আক খগেশ্বৰ সন্তাসী আহিল বাদ কৰিবলৈ পণ্ডিত বিচাৰি, কপিলা উপৰে শাস্ত্ৰ তাৰ ওপৰে উঠি। গুৰুজনে পাই বোলে কেনে ব্ৰহ্মচাৰী! গো, শাস্ত্ৰ, আৰ উপৰে চৰি ফুৰা? বোলে গো, শাস্ত্ৰ, হামু সবে ব্ৰহ্ম, কিছু দোষ নাহি। ইঁ বাম লিগিৰা আছিল, বোলে হামু কে? বোলে ব্ৰহ্ম। তেহে গুৰুজনে চক্ষুত আৰ দিলে, বৰ ভুকু মাইলে হিয়াত। বেকবেকাৰ ধৰিলে। তেহে গুৰুজনে বোলে গৰু, শাস্ত্ৰ, তুমি হামু, আদি ঈশ্বৰ, ব্ৰহ্ম। ব্ৰহ্মত ব্ৰহ্ম দাঁড়িলে কিছু দোষ নাই। তেহে লাজ অধোমুখ হৈ গুচি গ'লগৈ। ৰাজা শুনি প্ৰশংসা কৈ গুৰুজনক হাস্যে ব'ল।

আক গুৰুজনে গকুল, মথুৰা, দ্বাৰকা, বৃন্দাবন, গোবৰ্দ্ধন, বাবে বন, কালিজ্জী, বৎস, ধেনু, গোপ, গুপী এই সবৰ লীলা চৰিত্ৰ সদায় কৈ থাকে। ৰাজা বোলে বাপ চুক ভেকুলিৰ পায়স, দৰিদ্ৰৰ অষ্টনিধি, খোৱাৰ পৰ্ব্বত কণাৰ বস্ত্ৰ, ভিক্কুৰ

খগেশ্বৰ
সন্তাসীৰ বাণ

অনন্ত কন্দলীৰ
দশম বচন
লেখ

অমৃত ইচ্ছা মন দৰে মোৰ অধম পানীৰো চিন্ত গ'ল। তবু
মুখ পন্নত জ্ঞাপ পাই পিয়াব পাবো নিকিন? গুৰু বোলে
বজ্জকৈহে দেখাব পাৰি। পৰতে বোলে বাপ, তেনো যকগৈ।
আমি ততে বাবেও মড়লক মৃত্যু সৈতে গতাই দিও কৰক
যাই। তেহে আহি ন দিনে পালেহি। পুৱা শুনি চোট
আতা ঠাকুৰ আতা আহি সেৱা কৈলেহি তেনেতে অনন্ত
কন্দলীএ উজানতে দশম, মধ্য শেষ পদ কৈ দি সেৱা
কৰিলেহি। গুৰুজনে চাই বোলে বামুনী পুতেক, হই টোকৰ
মাইলা বেল শিৰত নপৈল, ভক্তিপৰ হ'ল বন্য, যুদ্ধত কৈলা
দীৰ্ঘ। বোলে বঢ়া পো, মই আগ, গুৰিএ ধৰো, তুমি উঠা
মাজত। সাৰ কাটি গুৰুজনে কৈলে হৰিবংশ মিত্ৰ দি
কল্পিতহৰণ, কুক্লেত্ৰ, চোট আতা বাজমুই। তেহে
মহাপুৰুষ গুৰু বাবেও মৰল চপাই, বুঢ়া গোপালো এজন।
মৃত্যু গোটাই বনকালে বঙ্গা, বগা, কলা হৰিত্ৰা, মৌজ,
কাছ, নীল, গৌৰ, শ্ৰাম বোলাই ছকুৰি হাত ঘৰ কৰালে
কাপৰো ছকুৰি হাত বাটি কৰালে। যত যি বগা কলা দিয়ালে
ব তুলি চলাই মেৰাই শাল তুলি সেই দিনাই চাৰি
আঙ্গুল বোৱালে। সেই ক্ৰমে নিতে আহি গৈ বোৱাইছে।
বজ্জিয়া জানে গৈ কুমাৰ কুছিত পৰি কোটা জানে দি বৰ
পেটাত পৰেগৈ। সেই জানৰ কাখে ভীমা বায়নৰ গৃহ।
তেওঁৰে পত্নী জন্মৰে চাকুলী, বহি নেৰি পাজি কাটি নাম লৈ
ধাকে, যতবতে ঘোৰা তোলে, খেএপতি শলাগে “কৃষ্ণদেৱ”
তুমি শ্ৰেষ্ঠ দীন দুখহাৰী। ভকত আকে মুখ্য কৈ অনেক গায়।
ঘাটতে বাঁহ এজুপী আছে। জেজত ধৰি গুৰুজনে একেৰি বৈ
নিতে শুনে। নাম লুভী কৃপালু পুৰুষ দায়াকৈ এদিন স্বপ্নত
বোলে চাকুলী উঠ। বোলে বাপ, মই জন্মৰে চাকুলী,
কেনেকৈ উঠিম? বোলে উঠাচো, বুলি হুই হাতে ধৰি পাএ

জীৱাবাণ

চাকুলী পোন
হয়

ভৰি দি পোন কৈলে হাবে হাবে মৰমৰাই গ'ল, চাকুলী দিয়া
ৰূপ হ'ল। নে দেখিলে আৰু গুৰুজনক, বৰ পুত্ৰ বৰাই নাম
ধৰি বোলে উঠাচো বৰাই বাপ। তেহে বান্ধনে বোলে
কতহে দহৌ মাত ? জুই হু দি চাই দেখে দিবাকৰ। বোলে
কিকৈ এনে হলি ? বোলে মই অভ কৰ হুৱাবোঁ, গুৰুজন
ঠাইতহে কম, পুত্ৰা নিৰা। পাছে প্ৰাতৰে জ্ঞানকৈ মাহ
চাউল বস্ত্ৰ লৈ গ'ল। গুৰুজনে দেখি অগ্ন হাত্তকৈ বোলে
বায়ণ দেখো আহিছা ? বোলে বাপ, চাকুলীএহে আনিছে।
আজি নিশা দহো মাতিব ধৈলে, উঠি জুই ধৰি চাও দেখো
এনে হৈ আছে। বোলো কি কৈ এনে হলি ? বোলে
গুৰুজন ঠাইত কৰ পাবো। বোলে চাকুলী কচো। স্বপ্নত
কৰা ক্ৰমে কলে। তেহে গুৰুজনে বোলে ছদ্মকৈ চাকুলী,
মই নহঞ, গুণ নুভী হৰি—

“হৰি গুণ গাৱ ভাই কৰিয়া উৎসৱ।

গুণভেসে তুষ্ট গুণ লুপ্ত মাধৱ ॥”

নামত তুষ্ট হৈ তোক পোন কৈলে ঈশ্বৰে, চাৰি জন্মে ইবাৰ
সাৰিবা, এই বুলি ভাণ্ডি পঠালে।

আৰু একদিনা বোলে বৰা পো এটি গীত কৰা। বোলে
কেনেকৈ ? বোলে পাৰিবা কৰাই আমি কৰিছো দহৌ ?
বোলে আপুনি কৰে ঈশ্বৰ শক্তি। তোমাৰ জানো
নহয় ? কৰা। তেহে গুৰুবাক্য শিৰে ধৰি কৰি দিছেনি—
আসোৱাবী—

“বে মন হৰিকহো চৰণে শৰণা,

নিকটে দেখহ নিজ মৰণা।”

চাই, তেও বোলে ঈশ্বৰ শক্তি নাই ? একো বোৱা নাই
দহো একা ? অহা বোৱাকৈ কাপৰ বোৱাইছে। এদিনা
গা বিধৱ। বোলে বৰাপো বোৱা আজি তুমি এ। বোলে

কুলাবধী
কাপোৰ

মই কি কৈ বোৱাম ? বোলে দহোঁ আমি বোৱাঞ ? বোলে আপুনি বোৱায়, ঈশ্বৰ-শক্তি, আমি বোৱাম কেনেকৈ ? বোলে বোৱা, তোমাবো। পাৰিবা। গুৰুবাৰ্য্য বাখি গৈ চাই, তোজন বেহাৰ পৰিছে। মেলি চাই কিছু তেহি হৈছে, পোনাই এজলৈ বোৱালে, আহি সেৱা কৈলেহি। বোলে বৰা পো, কাপৰ কি পৈল ? বোলে কিছু তেৰি হৈছিল মেলি মেবাই বোৱালোঁ। এবিগত হ'ল। গুৰু বোলে তেও বোলা মোৰ ঈশ্বৰ শক্তি নাই। মই জানোঁ, মোতকৈ বঢ়া তোমাৰ। তেহে কাপৰ হ'ল হুমাৰে তিনিকুৰি হাত, ব'ল তিনিকুৰিটুটি। জাপি, জপা বান্ধি থলে। গুনি তাস্তিকুছি গনকুছি, বাউসীয়া, স্তম্ভবী, বাবাদি, বায়ুণা, দতকুছিয়া, পাটকিয়া জাতিবমন সবেও প্ৰাৰ্থনা কৈ চাবলৈ ধৈলেহি। তেহে গুৰু এঢলীয়া চাক্ৰকৈ নবীন চাৰি পাটি পৰাই হবিছে বৈ কাপৰ মেলি দেখালে বাবেবন বৃন্দাবন, য'ত যি লীলা খেলা সবাকৈ নাঞকৈ দেখালে, আখৰো হৈছে মাতিব পৰাৰ। দেখি ৰাজে আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ বোলে এই কাপৰ ই বৈকুণ্ঠৰ, বোৱাজনো পতি ঈশ্বৰহে, মনুষ্যৰ বন ই নহয়। টকা শিকানি দোৱানি কৰি দি সবে সেৱা কৈলে, জাপি থলে পুনৰ। আকৌ চন্দৰী-দাসী নাছিল, ভিক্ষালৈ গৈছিল। গধূলি গুৰুজনে বোলে বুৰি আজি কাপৰ সবে চালে, তই নেদেখিলি। বোলে মোকো কালৈ দেখাব। বোলে জপা বান্ধি থলু ভোলৈ মেলো আকৌ ? বুৰীএ বাগকৈ বোলে তোমাৰ বোকোণ্ডা ধান খালড ব্ৰজতে চিৰিবে কোব এটা মাইলোঁ, তাৰে খং চাবা নাইচো ? কব দিয়ানে বাধাবে গোকুল বৃন্দাবনৰ কৃত্য ? গুৰু বোলে হা হা বুৰি, মনে মনে থাক। দেখাম, বুৰী গুৰুজনক ভোলা কোলা বোকা বয়সেৰে বুৰী মাড়ৰ সম, পুৱা সেই ক্ৰমে চাক্ৰ পতাই মেলি দেখালে।

চাই বুৰীএ দেখে ভাস্কিৰ বটকেছি ঘাটৰ ক্ৰম লবিল। চাই দেখা বটৰ ক্ৰম লবিল। যমুনাৰ বামেহে লাগিল। কিয় ? শুক বিমৰ্ষকৈ বোলে বুৰি ছই তুলিলে।। দুজনী শুক কাপোৰ বোৱায় বুৰীএ দায় ধৰে, বুৰী বৰ ভূপা' তেহে কাপৰ জপা বান্ধি থলে।

আক বহুৱা সাই আঠৈ শুকজনৰ গক এগাব হালি বাখে। নিতে শুধা হাতে নাহে, খৰি পাত, মাচ, কল, ঢেকিয়া, টেকা আনি শুকজনক দি ভক্তত দাবে পতি দিএ, বায়। গককে মহ, ডাহ, জোক, পোক, ঘাহ, পানী আছা কৰে। আঠৈ সবে শুকজনে যাৰ যি চলে দিএ। এসময় খাই দেহ প্ৰবৰ্তাই, সমূহত ভাগটি থয়। আক এদিন দুপৰ নিশা আন্ধাৰ বৃষ্টি জল, জল, পৰ, মন বুৰি শুকজনে বোলে বুঢ়া বাম খিৰামড়লৰ ত'ৰ পান কিছু আনাগৈ, বটাত নাই। বোলে সজ বাপ। তেতিয়াই গ'ল। পথে এটা বাঘ ভেট হ'ল। দেখি বোলে বুপা, তোক কৰ্তা পুকৰে সজ্জিছে, আমিও সেই পুকৰৰ বাক্যত আহিছোঁ, কি কৰ এতিয়া ? সি শুনি আস্তবিল, কিছু গৈ ভৈচ ববাত পৈল গৈ। ভাতো কলে সেই দৰে। সিও একাল হ'ল। পথাৰতে গৈ পালেগৈ গৃহ। মবলে দেখি অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হ'ল। এই নিশা কিয় আহিছা। কি হৈছে ? বোলে শুকজনে পান খুইছে। দিলে। লৈ আহি দিছেনি। শুকজনে দেখি বৰ খেদ কৈলে। তোমাৰ মন বৃজি সেই কুটনি কৈলোঁ, অনুধিলাও, গৈ বৰ দুখ ভ্ৰম পালা। পৰম সম্ভাৰ হৈ বোলে তোমাৰ জীৱন কুশল হ'ল। এই খবীৰেই যাৰ পৰা শক্তি হ'ল। তেহে আনু অল্পক্ৰমে উঠায়ণ একাদশী উদ্ধাবে পতি ভকতৰ ধূলা লৈ বিদায়কৈ শুকজনত প্ৰাৰ্থনা কৈ নাম পাঠ গাই শুনি, হৰি গৃহৰ থলাতে বাম বাম কৈ কচু সৈতে উৰি গ'ল। ভক্ত

দেখি গ'ল গ'লকৈ হুহি লগালে। গুৰু তুনি ওলাই চাই
দেখে হুই, দৃষ্টি পালেগৈ। বোলে বাম হৰি অহা যাক। তুনি
আহি অভয় পদত শিবদি সেৱা কৈলেহি। বোলে পাচলৈ
ধৰ্ম সেৱকত বাদ পৰিব, সজাটি এৰি গ'লে সজ। তেহে
বাম কৃষ্ণ, স্মৰি গুৰুজনলৈ শিব কৈ গ'ল। সকলো দেখি
আশ্চৰ্য্য অৰুত হ'ল। বোলে এইহে সেৱা ধৰ্মত বল। গুৰু
নিয়াই কাঠ সহকাৰ কৰাই শবাই সিধা, জল পান দিলে।

ধৰ্মবন্তৰ হিতি

আৰু একদিনা বাম বাম গুৰু, চোট আতা, ঠাকুৰ
আতা, বলোবাম, জীৰাম, পৰ্মানন্দ, গোবিন্দ, জাতিবাম,
কালিবাম, বাকলি পো বাম, এই সবে সৈতে জুৰত নিশা
সুধিছে গুৰুজনত, বোলে বাপ, এই ধৰ্ম বস্ত কত বৰ
পাচলৈ? বোলে মোৰ বৰা পোত, হুই নাতিত আৰা সবৰ
আজ্ঞা দহ বাহু জনকৈও ধৰিব, জ্ঞান শিক্ষা বোধ লৈ
অনেক ভাবিব ভবাব। বোলে বৰা পো আৰু পূব
দেখৰ হুই ব্ৰাহ্মণ আমাৰ পিছত আহিব, জাহ্নু পৰাই
জ্ঞান কৰা। আশ্ৰম নিৰাশ্ৰম, ভাগৱতী ধৰ্ম প্ৰবৰ্তাই জীৱ
নিস্তাৰিব, আৰু বেল গাছে ধুৱাহাত মদন গোপাল থৈ
আহিছে। কৈ দিবা, তানে আজ্ঞা লৈ অনেক শাখা
বাঢ়িব আৰু আমাৰ দমোদৰ হস্তে আজ্ঞা ধৰ্ম লৈ দহ
বাহু জনেও প্ৰবৰ্তাব ভাগৱতী অস্তবঙ্গা, আৰু উজানবতে
এজন পুৰুষ আহি শুদ্ধ একশৰ্ম ধৰ্ম প্ৰবৰ্ত্তি অনেকক
প্ৰবৰ্ত্তাব, মহাজ্ঞান দিয়া অনেক জীৱ নিস্তাৰিব, মহা ধোতহৈ
অনেকে ধৰি তৰিব।

মদনগোপাল

মুৰ্ত্তি

দমোদৰ

শক্তবদেৱ

শ্যাম কুৰি

বৰপিতৃ বচন

আৰু গীত কৰি গোটাই লিখিলে বাবেও কুৰি, কমলা
গায়নে নিলে আৱবাবলৈ, চতুমহাবন পোৰা বতাহত ঘৰ
পোৰাত পুইলে। গুৰুজনে খেদ-কৈ বোলে বৰা পো,
অনেক ভ্ৰমকৈ গীত খানি কৈলো, পুইলো। গীত কিছু কৰা-

আমি নকৰোঁ। আক তেহে জীয়াধ দেৱে শুক বাক্য ধৰি কৰিছে। আতৈ সৰব মুখত ৰোৱা আগে শুৰি বিহা গাৰি ক্ৰমে দি মাজত চোট আতাই গীত কৈলে নকুৰি-এৰাকটা বৰগীত, ছয় বসে, চোৰ চাতুৰী।

সামৰেদেৱ
বৰগীত বচন

বৎসৰ উদানে কাপোৰ সোধাবলৈ গৈছে বৃন্দাবনীয়া। গৈ পাই নিশা বহি নিত্যকৰ্ম নাম পাঠ কৈ গল চোট ৰাজ ঠাই। ৰাজা গুৱা শৰাই থৈ সেৱা বাৰ্তা শুৱিছে। কলে, বোলে বাপ, কাপৰ হ'লনে? বোলে হ'ল, অনাইছে। পাছে ৰাজাক সাৱধানে হৰিচে থৈ অভ্যস্তৰে চাগী ঢাৰি পাতি বস্ত্ৰ পৰাই মেলাই সুবৰ্ণ লকৰে দেখাই চিনাইছে ৰাজাক যাৰ যি মূৰ্ত্তি। বৃন্দাবন বাবে বন, গকূল, মথুৰা, দ্বাৰকা, গোৱৰ্দ্ধন, যমুনা বদ, দশ বাণ্ড অৱতাৰ, গোপ গোপী, ধেনু, বৎস, শিশু দেখি চাই ৰাজা আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হ'ল। পৰম সন্তোষ হৈ টকা এশ, সোনা চাই টকা, বস্ত্ৰ এজুৰি। দিগ্‌বিজয় কৰাত অনা যুধিষ্ঠিৰ যজ্ঞৰ বাসুদেৱ মূৰ্ত্তি দিছে। এশ কুৰ্ব্বীয়ে এশ টকা, এক বস্ত্ৰ দি সেৱা কৈলে, সামৰি থলে। ৰাজা বোলে দদাক কালৈ দেখাবনি। পাচ দিনা নৰনাৰায়ণে শুনি বাত্ৰা সাকো কৈলে আহক আনক বুলি। গৈ নি ভিতৰে চাগ্ৰ কাপৰ পাতি পৰাই দেখাই চিনালে সেই দৰে। ৰাজা দেখি সেইতে বিস্মতি হৈ বোলে ই কি মনুষ্যৰ বন! সাক্ষাত সেই কৃষ্ণ বৃন্দাবনেই হৈছে, গো, বৎস, ধেনু সমে অনেক ভাৰ সাক্ষি টকা বস্ত্ৰ দিলে, মাদৈ সবো দিলে। বস্ত্ৰ সামৰি থৈ আহিছে। ৰাজা সন্তোষ হৈ ঈশ্বৰ মানি, মোৱা-মাৰি পশ্চিমে, মানাই দেখিনে, তোবোচা উত্তৰে, ভেলা পূবে চাৰি ইদ সীমা কৈ মাটি দুশ নানকাৰ ব্ৰহ্মসুৰকৈ দিলে, বিলে সৈতে গৃহ বাৰি, চাপ কৰাই শস্ত্ৰে সমে। তাতে গৈ ভেলাৰ পৰা আছে।

ৰাজা
বৃন্দাবনীয়া
কাপোৰ সোধা

যুধিষ্ঠিৰ যজ্ঞৰ
বাসুদেৱ মূৰ্ত্তি

ৰাজা
পানকাৰ দান

আক চোট আতা স্বপ্ন দেখি গৈ পাই মহামাৰিত
 পা শুদ্ধ কৈ মাটি পানী লৈছে বাকলি বামে সৈতে।
 তেনেতে পুৰ্ণভৱা গজা-ভীৰতে ছই বামুণ বাগীশঠা নামে
 আহে। অনেক পুৰান, ভাৰত সাহিত্য, তন্ত্ৰ লৈ বাদলৈ
 গুৰু-জ্ঞানক। নাঞ নপাই বাৰ্তা। সুধিলে বোলে শঙ্কৰ ঠাই
 যাব লাগিল, কেনি উত্তৰিম? বোলে যদিহে বাদে আহিছ
 নেথাই যা, যদিহে গুৰু মানি আহিছ আঠহে হব
 আহ। নামি চাই দেখে দ। তেহে গুৰু মানিবলৈ নিচই
 কৈ চালে একাঠ হ'ল। আহি ইপাৰে গৰত থৈ শাস্ত্ৰ সব
 কাটি উটালে। চোটআতা লগে আহি সকলোখানি
 কৈ ভেটাই দিছেহি। বোলে বৰা পো, মই ফুৰো আঁৰ
 হৈ, তুমি দিয়া দেখাই। ছও বিপ্ৰ হবিষে নিশা বৈ গুৰু
 ধৰ্ম্ম ধৰি গৈছে! তাৰ পৰা কাকত কুটা নাম হ'ল নদীৰ
 থানে সৈতে।

গুৰু কবিলৈ
 অহা বামুণ

কাকতকুটা
 নামৰ কাণ

আক চোট দেৱানে প্ৰাৰ্থনা কৈলে বামায়াণৰ নাট
 কবিলৈ। একে নিশা নাট, সূত্ৰ, গীত, ভটিমা কথা কৰি
 শুনাইছে ৰাজ্যক। দেখি শুনি আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ ঈশ্বৰ
 শক্তি দেখি এশ পত্নীক হবিচ কবাই সেৱা কবাইছে বস্ত্ৰ,
 টকা দি সেৱা কৰিছে তাৰা সবে। গুৰুজনে তাতে কাপ
 কাঠি এৰিছে। পয়াণৰ গদ্য শ্লোক শব্দ দিছে। শ্ৰীশঙ্কৰ
 ক্ৰিতি তুব্জ গুণেন্দু শাকে জাতো গমতু হৰিপদং খ বিলা
 বিধু চক্ৰে” ইতি ১৪৯০ ॥

বামবিজয় নাট

শঙ্কৰদেৱে
 কাপ কাঠি
 এৰিছে

বাউসী

পাচে, গুৰু তিনি পক্ষ বহি ৰাজ্য চোট দেৱানত
 বিদায় কৈ উজাই আহি বাউসী পালেহি। চোট আতা
 ঠাকুৰ আতা গৈ সেৱাকৈ বা—বাৰ্তা সুধিছে। শুনি
 ছেবমেধৰ ৰাজ্য ভকত পঠালে প্ৰাৰ্থনাকৈ নিবলৈ। গুৰুজনে
 বোলে বৰাপো যোৱা নাৰায়ণ দাসো যোৱা, তুমি কবা

বিষয় মতে, বৰাপো কৰা শাস্ত্ৰ পৰমার্থৰে বুজাবা, ছুও
সখি যোৱাহক। তেহে আতা উঠি সাৰাটি ধৰি ধূলা
লৈছে। গুৰুজনে দিছে, “ভৃত্যক নেৰিব”। তেহে ছুওজনা
গৈ বাজাক মহাজ্ঞান কৈ বন্দিয়াৰ মেলাই বোলে গুৰু
ধৰ্ম্মলৈ সমুখ হলে সম, দম, দায়্য, কৰ্ম্ম, অঠেৰটা লক্ষণ
এঘাৰটা ভাগ্য হব লাগে। ভকত-হৈ এপক্ষ বাখি সন্মানকৈ
পঠাইছে। আহি গুৰুজনক সেৱা কৈলেহি। আৰু আতাৰ
পুত্ৰ চাৰিজন। ছুহিত্ৰী পাচ, একদিনা গুৰুজনে বোলে
নাৰায়ণ দাস, লৰা কেইটি? বোলে বাপ, পৰ্ম্মানন্দৰ মাকেহে
জানে। পাচে আই-অহাত সুধিলে, বোলে প্ৰভু, লেখা
নপাঞ, নলধৰাত গুৱাই থওঁ গুনা হলে বিচাৰ লঞ। হাস্ত
কৈ গুৰুজনে বোলে বৰাৰ ছৱা দৰে হৈছে।

আৰু এদিন বাৰা বাহিআএ ঘৰে আতাত সুধিলে বোলে
তোম্বাৰ ভকতত স্নেহ নে আমাত স্নেহ? আতা বোলে
তই কি ই জন্মৰ সংসাৰলৈহে টান, স্বেক বস্তুহে পৰলোকৰ
সখা সহায়। বোলে নটা কিয় মিছা কথা ক? আতা কষ্ট
বেজাৰ পাই গুৰুজনক সেৱা কৈলেহি। কৰি কলে এনেকৈ
বুইলে পৰ্ম্মানন্দৰ মাকে, বাপ আজি জাত ঘালি। তেহে
মতাই আনি বোলে মোৰ নাৰায়ণ দাসকহে এনেকৈ বোল
কিয়? আএ গুৱা শৰাই আগ বঢ়াই বোলে বাপ, দাসীত
দায়, তেওঁ ভকতত দায়্য বুলি মিছা কয়। মোৰ এই কেয়া
আঙ্গুলিতে ৰূপ এশ বাখৰে সৈতে আঙ্গুৰী দিছে সোঠাৰ।
আবে আদ খান মান ভকতক দি শুধিলে দহো হয়? গুৰুজনে
বোলে নাৰায়ণ দাস, তোমাক উত্তৰে ঘটালে, মই কি বুলিম?
আতা পিচদিনা গৈ ৰূপা, সোণ, তাম, কাহ, বজ্জ, গৰু, মহ,
সবাকে গুৰুজনত শোধালে গৈ। তাৰে গুৰু তিনি ভাগ কৰিলে
সেৱকৰ বাজাৰ ভাৰ্যাপুত্ৰৰ, কৈ দি পঠালে কলাহাৰ কৰাই।

আক এদিন ছুজনা গুৰু, ঠাকুৰ আতা, চিৰাম আতা, বলোৰাম, কালিৰাম, পৰ্শ্বানন্দ এই সবে বহি মহা প্ৰেম খেলা সুখে আনন্দে চিৰা ভোজন কৰিছে। তাতে ছন্দৰী আএ দেখি দোলায়মন হৈ গুণি গান্ধি অধৰ্ম্ম হলে কিয় কৰিব, ধৰ্ম্মবো এনে দেখা শুনা নাই দহো, এই বুলি পুৱা কাহি সাত খান ধুই কছৱা ফুল এটা আনি বোলে যদি ধৰ্ম্মহে জীৱ ধৰি আচৰি এই সাত স্বৰ্গ ভেদি বৈকুণ্ঠ পাবগৈ, অধৰ্ম্ম হলে বব সংসাৰে, এই বুলি মাইলে, সবকি গ'ল সাতো খান। গুৰু ভোজনত বন্ধুত নথ লাগি সুধিছে বোলে বামানন্দৰ মাক, কৰ বন্ধু ? বোলে জানো। তেহে আএ আঠুলৈ সকলো খানি কৈছে। বোলে অ, তুমি ভুলোকত পৰি ভু হকৰালা আমি তুমি তাৰা সবৰ চিণ হকৰালা, আতো মায়া আনা ?

আক হৰিচৰণ ঠাকুৰলৈ বাম চৰণ ঠাকুৰ বৈণী উৰ্ম্মিল। আপীক জোৰণ পিন্ধাইছে। গুৰুজন চলা এঘাৰ বৰ্ষৰ পাচত। ঠাকুৰ সাতাৰে বৰ্ষত, আপীৰ পেন্ধেৰ বৰ্ষত বিবাহ কৰাইছে। পুৰোত্তম ঠাকুৰতকৈ সাত বৰ্ষৰ বৰ খুৰাক। এই এই ৰূপে আক অনেক লীলাকৈ আছে গুৰুজন।

এদিন ভকতে নাম গাৱাতে চতিত হস্ত দি ঘোষা মাতিছে,— “বিধিৰ কিস্কৰ তেজি ভকতি,

গাও হৰি যশ নিৰ্ম্মল মতি।

লৈও এক মাত্ৰ সাধু সঙ্গতি,

তেবেসে নিৰ্ম্মল হৈব ভকতি ॥

পাচ দিনা স্মৰ্থিৰা পাষাৰীএ ও মাচ নিদি বুলি গ'ল। তেহে সবাৰে মনত লাগি গৈ গুৰুজনত প্ৰাৰ্থনা কৈ সুধিছে বোলে মাৰ্কেহে জানে আক। বৰাপো তলৈ যোৱা হক। গৈ ধৈলে সবেও ত'ত। বোলে গুৰুজন পিতৃ

সবাবে। তাবাহে জানে ই-কথা। এই ক্ৰমে পাঁচ বাৰ অহা যোৱা কৈলে। তেহে হুণ্ডনা গুৰু চাপি ধৰ্মপাটত চৈধ পৰিষদৰ পৰা জয় বিজয় আহি দি হুণ্ডন কৈ অমৃত ভাণ্ড মেলি পান কৰাইছে গজালি নবলাকৈ। বলোৰাম আতৈ ঠাইলৈ পাঁচি ভক্তি সেৱা সুখৰ আৰ্হি গতি দেখাইছে। এই ৰূপে গুৰুজন ধৰ্ম বস্তু প্ৰবৰ্ত্তি প্ৰবৰ্ত্তাই জীৱক কৃপাবে ধৈ বৈকুণ্ঠে ইচ্ছা হ'ল পৃথিবীতে। আগদিনা চিৰাম আতাক পঠালে বোলে বৰাপো ততে কালৈ বয়গৈ, ঠাই জল কবক। তেহে নোকাত উঠি যাত্ৰাকৈ গৈ গণকুচিতে বহিছেগৈ। চোট আতা আগ বাঢ়ি নাৱতে তুলি নিলেহি। ঠাকুৰ আতা সমে আসন দি বহাই সেৱা কৈলে অভয় পদত। গুৰুজনে বোলে বৰাপো, আন্ধি তুমিএ চাউল সিজোৱাগৈ। বোলে বাপ, বোলা নেযাব। বোলে সিজোৱাগৈ যোৱা। বোলে বাপ, তোম্ৰাৰ বহুত বংশ পৰিয়াল, আমাৰ হাতে অন্ন ললে তাৰা সবে বুলিব। বৰ আতা ভোজনকৈ গৈছে আমাকো দিয়া সিজাই। দিলে বুলিব আমাবো হাতে লোৱা। পাছে লব লাগিব। আপুনি জ্ঞাতি বন্ধু মিত্ৰ ক'তো নেখায়, আমাক নিন্দিব। সি কি কৰি নিয়া উদাসীন উত্তম? তাৰে হাতে খায়, আমি তাতো কৈ হীন! এতেকে বাপ বোলা নেযাব, চৰণত ধৰোঁ, ঠাকুৰেই সিদ্ধক, মই আল ধৰোঁ। তেহে ৰামানন্দে সিজালে। মহাপ্ৰেমানন্দ খেলা সুখে ভোজন কৈলে। মুখ শুধি কৈ একে শয়্যা শয়ন কৈলে। একে ভাণ্ড ঠাকুৰে দেখি আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হল। পাচে তৈল টেকালৈ পাণ্ড জাস্তি প্ৰাৰ্থনা কৰিছে। গুৰুজনে কৈছে বাহু নাম চৰ্চ্চি পুত্ৰ, নাতি, পৰিনাতি, পত্নী বহাবী, হুহিত, ভক্ত, যাদৱ, পাণ্ডৱ, গোপ, গোপী, ৰুবি, ৰাজা, বৈকুণ্ঠ, পৃথিবী, পাতাল, সবাবে কথা সাৰা নিশা। শক্তি, ভক্তি, বল, পৰাক্ৰম,

বৈকুণ্ঠ মন

সবাকৈ চোট আতাত থৈ ভাগু বাকি অমৃত পান কৰাই জনু, যুত্ৰ সৰালে। পাচে বিহানে শৌচ, শুদ্ধি গুৰুসেৱা, নাম, পাঠ ভোজনকৈ মুহুৰ্দ্ধিকৈ বোলে নাৰায়ণ দাস নাঞখানি তুমি ভবাদিয়া গৈ ভূপুৰা আতা বেহা কৰা যি যত দিব লাগে দিলে, হল। (গৈ বোলে বাপ, চোট পুখি এখানি লৈছে বামুণে অনেক শাস্ত্ৰৰ শ্লোক আনিব আমাৰ)। চোট আতা আগ বঢ়াই আদ টকি নি অভয় পদত শিৰ দি বিস্তৰ কান্দিলে। গুৰুজনে সাৱটি তুলিলে, পদ ভিজি গল নীৰে। ঠাকুৰ আতা প্ৰমুখ্যে সবে ভক্তে কান্দিলে খেদকৈ। বোলে বাপ, পতিব্ৰতা নাৰীৰ স্বামীহে জীৱ প্ৰাণ। তোমাক 'নেদেখি কিৰূপ বম? স্ততিতে বিহ্বল হ'ল। তেহে কৃপালু পুৰুষ দায়াকৈ থাকিবৰ থান থিত দেখাউছে ঠাইতে। বজ্জত, সুবৰ্ণ, কাঠ, মট, তিনি বাহি, গুৰ আলিৰ তিনি দৃষ্টান্ত আৰ্হি কৈ শাস্ত্ৰ কৈলে। বোলে বৰাপো, সৰ্বস প্ৰতিপাল কৰিবা। তোম্ৰা সবেও শ্ৰদ্ধা শ্ৰীতি হৈ আমি বুলি মানিবা, নাহো মানে আক এখানি ঘোষা নামে প্ৰেম ভক্তি গ্ৰন্থ কৰিবা, আমাৰ পাচত যেন বো বৰালিৰে পৰা তনিকাৰ ই যেন কৈ দহ হাজাৰ বৈকুণ্ঠৰ নাম দিবা, এই বুলি নাঞ মেলি গ'ল ভটিয়াই। আৰা সবে দৃষ্টিলকে চাই আছিল। কৃষ্ণ মথুৰালৈ যাওতে যেনেকৈ আই সবে খেদ কৈ চালে সেই ক্ৰমে। গুৰুজন সেই দিনা গৈ গুজ্জা নামে পাটগিৰিৰ ঘাটে বহিছে। তৈতে বামপুৰীয়া সেৱা কৈলেহি। বোলে তোম্ৰা আজি সাৱধান হোৱা, বৈকুণ্ঠৰ পৰা নৌকাখান আহিব। তেহে আনন্দে সেৱাকৈ গ'ল। নিশা ভক্তে নাৱ বটাৰ শব্দ সাৰি শুনিছিল। তাৰতে গৈ যুগুৰী ঘোপা নামে ছদ্মনাথৰ সেই খিতে বগা দেখি গুৰুজনে বোলে সেই মাছ নেকি চোৱাহক চাই দেখে কাতল মাছ, গোটে পানী কুৱা। ঠাকুৰে বোলে হুতুলিবা, নালাগে

যে যাবচনাথ
আদেশ

দুইব ঘোপা

আমাক। গুৰুজনে বোলে তোলা, মাছ বস্ত্ৰ এবিধ নেপায়।
তুইগৈ পানী কুন্ধিতে। ঠাকুৰে কোটোহ কাটোহ কৈ গৈছে।
গুৰু বোলে বাপু, সজ্জ বালা চাই নাঞ বাখিবাহক। পাচে
খাগৰিকটা বালিতে বাখিলে। ঠাই অঁতাই-জাঁজি খৰি
আনি টিকিবি মাৰি জুই ধৈলে। মাছ বাকলি গুচাই খুটুবা
কৈ তৰাপাত পতৰা কৈলে। গুৰু স্নান কৈ জুই দিলে।
বামানন্দ তুমি থাকা মএ সিজাঞ চাউল। মাছ চোটকৈ
আদখাৰ ভজা, টেকা, মণি, জালুক, হৰিজা দি বান্ধিলে।
গন্ধে আমোদিত হ'ল। ভোজন কৰিছে, ঠাকুৰক তাকৰকৈ
দিছে চুকাল; বোলে দিমনে? বোলে দিয়া যক। বোলে
হো, তুমি দহোঁ তুলিবই নিদিয়া? বোলে তেনে মাছ এনে
হয় বুজি কোনে জানে?

পাঁচ দিনা গৈ কুমাৰ গাৰিত বহি গদাধৰ সোমাই-
ভগামোৰত বহিছে গৈ। তাৰতে গৈ বিজয়পুৰে বহি
তোৰোচা উজাই ঘৰঘৰি মুখে বৈ ফিবদিনা কাকত কুটাৰ
গুৰবি ঘাটে উঠিছে গৈ ভক্ৰে সমে। পুৱা ৰাজা ঠাই গৈছে।
চোট ৰাজা আগ বাঢ়ি নি সাদৰে সন্মানকৈ, গুৱা শৰাই দি
সেৱাকৈ দুখ সুখৰ বাৰ্তা সুধিছে। কমল পুয়া আপীএ বস্ত্ৰ
এযুৰি দি সেৱাকৈ বাৰ্তা বিদ সুধিছে। আক দায়াকৈ
চিলাৰাএ এযুৰি কাঁহৰ খবৰ কবাই দিছে জালি কটাই।
গুৰুজনে বোলে ধোৱা। ৰাজাৰ কাতৰত এদিন পাৱ দিছে।
আগ বেলা ত'ৰতে আহি পাচ বেলা বৰ ৰাজা ঠাই গৈছে,
আগৰে নিৰ্বন্ধ। ৰাজা আদৰ সন্মানকৈ বসাই বাৰ্তা সুধিছে।
সাজি দুখানি দি পঠাইছে। এই ৰূপে আহি গৈ আছে।
এদিন ৰাজা বোলে বাপ, ঈশ্বৰ চিগ লক্ষণ কেনে? বোলে
চক্ৰকৃত্য মাথা, আকুণ্ঠিত কেশ, নাসা তিলফুল, অধৰ বাতুল,
আয়ত লোচন, আজানু লম্বিত পদতে মন্তকলৈকে কলে।

কুমাৰগাৰি
বিজয়পুৰ

কাকতকুটা

রাজা বোলে বাপ, এই চিহ্ন কাত থাকে ? বোলে পণ্ডিত ব্রাহ্মণত, রাজা, বিশিষ্ট উত্তম লোকত, মহন্তত থাকে। তাতে পণ্ডিত বায়ুণ আছিল। রাজা গা পতি তুলি চালে,—যুব হেটা, মেচা, জোজা জুজি, হাতো চুটি। গুণকজনে বোলে মহারাজ, আপুনি উঠকচো। উঠিল। চালে, কিছু আছে রাজাতে। রাজা বোলে বাপ, আপুনি উঠক। কম্বলতে উঠিল। রাজা চালে মস্তকবে পৰা পদলকে, দেখে ঈশ্বর লক্ষণ যি কৈছিল মানে সবে খানি আছে। বোলে বাপ, দেখো ঈশ্বর চিহ্ন আপুনাতে আছে, বত্রিশ লক্ষণে সৈতে ? গুণক বোলে আমি কি ঈশ্বর ? বোলে বাপ, বুজা গ'ল, আমি কণাক পতান দি ভাস্তিৰ নলাগে। বোলে যকগৈ, কা'লৈ সোনকালে অহা যাব ! গ'ল গুণক রাজা ঠাইতে। গৈ নিশা বহি স্নান গুণক সেৱা নাম পাঠ ভোজনকৈ গ'ল। রাজাব চকুৰি মাদৈ সবাতো কলে বোলে ত্রীশঙ্কৰদেৱ ঈশ্বর অৱতাৰ ছন্দকৈহে নবভাৱ ধৰিছে। আজি হবিচে থাকহক, শৰণ লবি। গা পতি টকা বস্ত্ৰ ঢোপ একুটি দিবি হক। সেই ক্ৰমে আছিল। পালতে সকলো আহি ঢোপ, টকা, সেৱা পাৱত দি সেৱা কৈ যায়। এই ক্ৰমে ছকুৰি মাদৈ সেৱা কৈলে, সেৱা এহে, শৰণ, গুণকাক্য নাই। গুণকজন তাৰে এটি ঢোপ হাতে লৈ উঠি আহিল। রাজা বোলে বাপ, কা'লৈকো সোনকালে অহা যাব। পাছে মাদৈ সবে গাৰ ঢোপ গা পতি নিলে ; পূৰ্বৱৰ্ত্তে হ'ল। রাজা বোলে কোনবা জনীএ ছুটা আনিছিলনে বোলে নানো। বোলে কবনো নিলে গুণকজনে নেইটো বোলে যাহক তাৰ। বঢ়াবও পাবে টুটাবও পাবে, আপুনি ঈশ্বর আত কি অদ্ভুত, যাক ব্ৰজত দাম জৰিএ মুজুৰিলে গুপীৰ ? রাজা গুণক মানিবলৈ নিচই কৈলে' পাচ দিনা গুণকজন গৈ বহিলতে রাজা

বোলে বাপ, আমাক কৃষ্ণ শৰণ কাৰোৱা যক। গুৰু বোলে মহাবাজ ই ধৰ্ম তোৱা কি কৈ বখা যাব? ৰাজা হলে দেৱ, দেৱী, ভূত, প্ৰেত, যক্ষিনী আদি পূজিব লাগে, ৰাজা নীতি প্ৰবৃত্তি মাৰ্গত; নিবৃত্তি পন্থেহে এক দেৱৰ পৰা নাই আক। হিংসা ধৰ্ম কি কৈ এৰিবা, ইঁহ ছাগ ছেদন, ৰাজ চৰ্চা? এতেকে ৰাজাৰ জীৱ, কৰ্মকাণ্ডী ব্ৰাহ্মণৰ গুৰু নহও এই তিনিৰ। ৰাজা স্বৰ্গভোগ আশাৰে ইঁহ ছাগ কাটি ধৰ্মে কৰ্ম কৰে। সিয়ে স্বৰ্গ পায়, নৰ্কতনো কোন পৰে? পশু হিংসা বিচিচাৰে প্ৰবৰ্ত্তি-সংসাৰে আয়াযাত নৰ্ক যাতনা জন্ম নেৰায় কল্প প্ৰলয় সীমাকৈ। এতেকে এক শৰণ নাই ৰাজাৰ। আক জীৱ মিছা বেণ্ডাতেসে বত, পাপ কৰিও শপতে সাহে। দেখিতে তলকাচ নাই। দিব খব পাইলে পতক বোলে ভাল। হাতে কানে বতি নহলে বোলে বোকোণাৰ বাল। আক তাৰ কি শৰণ? দ্বিজ সবে শিক্ষাদৰ অৰ্থে প্ৰেতক বেদ মন্ত্ৰে যজ্ঞ উছৰ্গি দ্ৰব্য দি তাকে আনি খায়, লয়। শাসন শালে ফুৰি তাৰে তুল জাতি ভ্ৰষ্ট হৈ, মৰিও প্ৰেতৰ সঙ্গে বলি খাই ফুৰে প্ৰেতাকাৰ হৈ। প্ৰেতৰ অন্ন বসে ওবসে যি পুত্ৰ হয় সিও পাপময় সংসাৰে ভ্ৰমে। তাৰ কি সম্বন্ধ ভক্তি আছে ধৰিব, বাধিব, বব। এতেকে মহাবাজ, এই তিনিৰ গুৰু নহও। তুমি ধৰ্মে ৰাজ্য চৰ্চি থকাযক; ই কথা নধৰিবা। বোলে বাপ, ৰাজ্যভাৰ, দেৱদেৱী সবাকৈ এৰি তোৱাক গুৰু মানি কৃষ্ণক ভজিম নিচই, বোলে আঁলৈ অহা যাব, যকগৈ এতিয়া। আহিল কষ্টকৈ। পথে গুনি বোলে আৰ হাত সাৰিবৰ উপাই নাই যাইএ দেহা এৰি পৰলোকে নযাও মানে। এই বুলি নিচইকৈ পালেগৈ। ৰাজা এখেত মুখ হাত খুই ব্ৰতে আছে। ঠাকুৰে পিৰা পানী

ৰাজা গ্ৰী
আৰ
কৰ্মকাণ্ডী
ব্ৰাহ্মণ
গুৰুহবলৈ
অবীকাৰ

অন্তিমকালত
বামানন্দ
ভক্তি আৰ্খনা

দিলে, স্নানকৈ নাম প্ৰসঙ্গ পাঠ কৈলে, চাউল সিজালে
ভোজন কৈ মুহুৰি কৰি শয়ন কৈলে। পাচে মধ্য নিশা
কতো মুখে দিৱস বুলিও কয়, উঠি বোলে বামায়ন্দ জুই ফু—দি
বস্তু লগোৱা। উঠি লগালে। দেখে গুৰুজন সান্নিধ্য হ'ল
পদ্মাসনে বসি, কাৰণ ফোহণ্ডা কই দেখে বহাতে হালি যায়।
ঠাকুৰে পাচৰ্শ্বে সান্নিধ্য ধৰি বোলে আতা, তোমাৰ দেখো এক
ভাও ? এ আমি তোমৰে বেটা পুত্ৰ কাৰণ নাম ধৈলোঁ, একো
সৰ্বস বস্তুহে নেপালোঁ। গুৰু বোলে বাপু, তোমাবেহে ৰূপা,
সোনা, তামা, কাঁহা, অত তত যি আছে মাৰ হাতে। বোলে
আতা ই মায়াময় দ্ৰব্যৰ কথা কোৱা নাই, সংসাৰ দ্ৰব্য সবে
যোনিত পায় আক। তোমা যি বৈকুণ্ঠৰ সৰ্বস অনাগৈছে
তিনিও ৰাজ্যৰ সেৱক চহকী হ'ল। তাৰেহে এক কনিকা
নেপালো এভগীয়া। তেহে গুৰুজনে সান্নিধ্য মুণ্ডতে চুস্বন কৈ
বোলে বামায়ন্দ, অ' আমি বোলো জানো মল মূত্ৰ দ্বাৰেহে ৰাজ
হৈছা, এনে বুলিহে আছো। এ তোমাৰ আমাৰ পিতা
পুত্ৰৰ আজিহে সম্বন্ধ ঘটিল। এতিয়া আক তুমি আমাত
হস্তে নোপোৱা। আমি শক্তি, ভক্তি, বল, পৰাক্ৰম বৰা
পো হাতে থৈ আহিছো সবে খানি। বৰাপোক শিষ্য
হুবুলিবা। গুৰু বোধ কৈ সুখি লবাগৈ, পাৱা। আক
তুমি এক বৰ্ষৰ অন্তে আমাক পাবাগৈ। তেহে সজ্ঞান
গোৱালৰ দৃষ্টান্ত দিছে।

সজ্ঞান
গোৱালৰ
দৃষ্টান্ত

গোহালি সজ্ঞ কৈ সাৰে মচে, অটায় গো মূত্ৰ পেলাই
ঘাহ লগাই চৰায় অন্ধাকৈ, বাট বুদ্ধি দোএ ছগুণ পায়।
বনিজকৈ মূল ৰাখি লাভেৰে লগাই তবাই অদৰিদ্ৰ হৈ
ছও ধৰাই ধৰি পৰম্পদ বৈকুণ্ঠ পায়গৈ গকুলা গোৱালে
একা চৰাবও নেজানে, ঘাহ পানীৰো অন্ধাকা, গোহালি
মহ, আহ নেখেদে, লাভ মূত্ৰ মেপেলায়, ছবও নেজানে, ছখী,

দৰিদ্ৰ হৈ বীৰ লগাই পলাই মূল নাঠি হৈ আয়াযাত নৰ্ক হয়। এতেকে কৃত্য চিত্ত বিত ঘাঁহ পানী, গোহালি, স্নেহ শ্ৰদ্ধা, মৰম শ্ৰীতিএ মহ, ডাহ, লাদ, যত্ন; সম্ভে ধেনু সেৱক বংস্ শিহা সূত্ৰ বাট, বৃধিএ টেকেলি, চিন্তে জৰি খেদে-দোএ পৰম তত্ত্ব দুষ্ক বহস্য ঘূত পাই; খাই, বিকি, জন্ম মৃত্যু সাৰি অজৰ অমৰ হৈ যায়। দেহৰ গৰ্বেৰে কান নাক শিক্ত খুৰাত হলে কত পাব? আক আতৈ বলোৰামত কৰা খোজা চাৰি আমালৈ আগ বাঢ়িব। এই বুলি সম্বোধনকৈ গৃহৰ বজাই কীৰ্তন গৃহৰ দ্বাৰ মুখে আসনে বহিলগৈ। চৌপাশে ভক্তে আৰবি আছে। অস্থতৰ ছায়া দেখে ডাল পত্ৰে জল মলাই, বৃক্ষ নেদেখে। আকাশে কিঙ্কিনী কনজুন, নাম কীৰ্তনৰ ধ্বনি শুনি নৌকৰে চাই নেদেখে। চক্ষু ঠাৰে সবে চোৱা চুই কৈ আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ চাইছে তথা দি। তেহে গুৰুজনে ওপৰলৈ চাই মাত লগালে, “পাএ পৰিহৰি” গীত গাই স্তুতিকৈ বোলে ভকতক এৰি কেনেকৈ যাম? তোম্ৰা সব যকগৈ, সবাকে তুলি লৈহে যাম। ঠাকুৰক বোলে এইনামতে তুলি ধৰিবা আমাক। এই বুলি মালা জাপ্যকৈ ৰামকৃষ্ণ নাম অবিছেদে মূল গোপ্য বহস্য নাম লৈ নৰদেহা সম্বৰণ কৈলে। জন্ম আলিপুখুৰীত, তৈতে দুকুৰি আঠ বৰ্ষ, পছিম ক্ষেত্ৰত বাৰ বৰ্ষ, বটদ্ৰবাত আঠ বৰ্ষ ছও মিলি সপ্তসাঠি বটাত ছমাহ, গাজমোত আদ পাঁচ বৰ্ষ, চাক্কিনি কেমোৰা কটাত ছমাহ ধুৱাহটা বেলগুৰিত আদ পোন্ধৰ বৰ্ষ। গুৰুজনৰ তিনিকুৰি তেৰ বৰ্ষ যাঞতে শ্ৰীমাধ দেৱৰ একুৰি বৰ্ষত লাগ পাইছে। গজলা স্তুতিত ছমাহ, মেচা ঘৰঘৰি পাৰে চৰা দিল ৰাজা নিয়াত কপলাত ছমাহ, পথে কুৰি দিন ভটিয়াত, চুনপোৰাত ছমাহ কুমাৰ কুচিত একবৰ্ষ, পাট বাউসীত চৈধ বৰ্ষ, গজা জগন্নাথে ছমাহ, বেহাবে অহা বোৱা থকাত ছমাহ, চিলাৰাইৰ গৃহে

মহাপুৰুষ
নৰদেহা
সম্বৰণ

আলিপুখুৰী—
৪৮ বৰ্ষ
পছিম ক্ষেত্ৰত—
১২ বৰ্ষ
বটদ্ৰবাত—
৮ বৰ্ষ
বটাত-ছমাহ
গজমোত—
৫১ বৰ্ষ
কোমোৰকটা—
ছমাহ
বেলগুৰি—
১৫১ বৰ্ষ

গজলাহুতি—

ছমাহ

কপলাত—

ছমাহ

চুনগোবাত—

ছমাহ

কুৰাবকুচি—

১ বৰ্ষ

পাটবাউসী

১৪ বৰ্ষ

গজাঙ্গগন্ধাথে—

ছমাহ

বেহাবে-ছমাহ

চিলাবাইব গৃহে

ছমাহ

১০৮ বৰ্ষ

গুৰুজনৰ

কাঠ সংস্কাৰ

বজা প্ৰস্তাব

খেদ

বাসত ছমাহ, সবে মিলি মুঠে আঠ অধিক এশবৰ্ষ গুৰুজন
 ধৰ্ম ধৰি পৃথিবীত বহি ভেলা কাকত কুটাত ভাজৰ একৈশ
 দিন যাওঁতে বৃহস্পতিবাবে শুক্লাধিতীয়াত দুপুৰ চাইদণ্ড
 যাওঁতে বৃহস্পতি, আজ্ঞা নক্ষত্ৰে, মহাপুৰুষ গুৰু বৈকুণ্ঠৰ ঈশ্বৰ
 পৃথিবীৰ ভক্তৰ কল্পতক হৃদয়ৰ বস্তু নবদেহা এৰি হৰি ভক্তি
 প্ৰবৰ্ত্তি প্ৰবৰ্ত্তাই বাম নাম স্মৰি ছদ্ম নাট থৈ স্বৰূপ পৰম্পদ
 বৈকুণ্ঠে থিত হ'ল গৈ। বাজ শক ১৪৯০। সন্ত সাধু মুখে
 শুনা এই ক্ৰম জন্মবতে পয়াণ শকৰ। কামৰূপ বেহাবে কয়
 ছমাহ কম ছকুৰি বৰ্ষ পাৰম্পৰ্য্য। তেহে বামানন্দ ঠাকুৰ,
 লাপনিয়া, বাজনা, বিব বৰিয়াল গুৰু এই চাৰি কামলিখৰা
 পৰমানন্দ পাঁচজনে গুৰুজন শয়ণ কৰা পিৰা খানিতে নি উত্তৰে
 তোবোছা, দৰিণে মানছে, পছিমে কাকত কুটাৰ কিনাবে দহণ
 সংস্কাৰ কৰিছে নি। চিতা নিৰ্মাণ কৈ তুলি অগ্নি খেপিলতে
 দুও বাজাৰ ঠাইত এটা বৰ শব্দ উঠিল মহা গুৰুৰ পাত
 হ'ল বুলি। শুনি বাজা, প্ৰজা, নগৰ, গ্ৰাম, দেশ, পৃথিবী
 তোলপাৰ লাগি গ'ল, উসমিস, তলবল হ'ল। দুও বাজা
 ঘোৰা, চিপাহী, শাকো কৈলে, কাৰ ক'ত কি হ'ল বুলি।
 দেখি কলে গৈ গুৰুজনৰ পয়াণ। বাজা খেদ কৈ তেল, হৃত,
 জাতি আগৰ, পদ্ব উঠি দি পঠালে। অসন্তোষ কৈ ব্ৰত ভাঙ্গি
 খেদ কৈ বোলে মই মহাপাপী অধম মন্দ দুৰ্ভগীয়া শৰণ দিবৰ
 ভয়েহে গুৰুজনে পৃথিবী এৰিলে। আক বা কত দিন বহিল
 হাঁতে। মোতেসে দোষ হ'ল। তেনেতে বাজাৰ পানী ভাৰি
 দহোটা গজাঙ্গল নি নিতে শোখাই স্নান ভোজন কৰে। বাজাৰ
 অসন্তোষ দেখি সিহঁতে সুধিলে কি হ'ল। বাজা বোলে
 গুৰুজন বৈকুণ্ঠে গ'ল। সিহঁতে বোলে ক'ত? কোনে কয়?
 আমি সেইখিতে লগ পাই আহিছোঁ এতিয়াই। পাচত কমল
 কমণ্ডলু পৰমানন্দে লৈ গৈছে। বোলে মোৰ পাত্ৰত জল নাই

দইক। বোলে বাপ, বাজাব। মাৰিব। বোলে দে নেমাৰে,
মোৰ কথা কৰি বাজাত। সেই ভাওবে দিলো, কম হৈছে।
লৈ ভটিয়াই গ'ল। বাজা বোলে অৰে নাৰী বেটা, তহতৰ
মান ভাগ্যৱন্ত নাই, অভাগীও নাই। তাৰা পৰম ব্ৰহ্ম, ঈশ্বৰ,
অবাদিত গতি, বাবলৈ কি? তাৰাৰ আদি, অন্ত, জন্ম, মৃত্যু,
শিশু, যুবা, জৰা আছে কত? পূৰ্ণ ভগৱন্ত। চোট দেখানে
শুনি বিক্ৰতি বিহ্বল হৈ ভূমি পাঞ গৈ দহণৰ ঠাইত নিধালে
পৰি হিয়া থাকুৰি বাগৰি গুণ বৰ্ণাই কান্দিলে। দৃত, চন্দন,
তেল দি পঠাই তিনি দিনে হে ভোজন কৈলে মাহেকে
নিৰামুহিকৈ। পাচে বাজা ঠাকুৰক নিয়াই বোলে ভোজা
অ'তে দহা কাম কৰা যক। হুন্ধ, চিৰা, কলা, গুৰ যি লাগে
সকলো দিঞ। ঠাকুৰে বোলে অ'ত কৰিব মুন্নাৰোঁ। আমাৰ
পুৰোহিত, জ্ঞাতি, মিত্ৰ, বংশ ভক্ত কিছু নাই। সবে খানি
মাতৃ ভাতৃ পৰ্য্যন্তে ত'ত। কেনেকৈ অ'ত কৰিম? তেহে
বাজা বাতৰি মানচৈ দি ডাঁৰী, মাজী, দহা কৰ্ম্মৰ অনেক সম্ভাৰ
দি দিনে নিশা ভক্তে সমে তুলি পঠালে উজাই। চোট বাজা
হুখান চেবেজা ভাৰি মাজী কৈ গুৰ, গাখীৰ, কলা, ঘিউ, মৌ,
চেনী, মাহ, চাউল, তেল, লোন, কাপৰ, থঞ্জা, কাঁহী, বেৰা,
কলহ, লোটা, পিৰা, চৰিয়া, টাৰিপাটি, খাট, তুলি, তলচা,
গাক, জাপী, লাঠি, বিচনি ডাবৰ পৰ্য্যন্তে সবাৰ হুসাজকৈ।
ৰূপ হুশ, সোনা একুৰি, দাস, দাসী, ছুটা দি উজাই পঠালে।
ত'ত জলপান, সভা, সিধা, দক্ষিণা বৰকৈ দিলে। লৈ দিনে
নিশা আহিছে উজাই, ন দিনে নিশা পাইছেহি। কিছু নামে
মানহাৰ ডাল, মূল, ঘাটে নাঞ বাখি মনথৈ ঠাকুৰ আতাক
মাত লগাইছে। আতা বিহ্বল হৈ উঠি আহি দেখে মাথে
গামচা। বোলে বমানন্দ, মোৰ গুৰুজন? বোলে সুস্থিৰ
নলাগে আক। তেহে ঠাকুৰক সাতটি ধৰি গুণ বৰ্ণাই আই,

ঠাকুৰ আতান
কে

আতা অনেক কান্দিলে খেদকৈ। সুস্থ হৈ সেই নাঞতে আহিছে। পথে আতা ঠাকুৰত সুধিছে বোলে চলাত তুমি নাছিল। বোলে ধৰি আছিলে। কেনে ভাও গ'ল মোৰ প্ৰাণবন্ধু? আৰু কাক কি বুলি গ'ল? তেহে সেই দৰে গুৰুজনে বোলা, আৰা সোধা সকলো খানি ক্ৰমে কলে। শুনি আতা বোলে তুমি মোৰ গুৰুজনৰ বৰপুত্ৰ, তোমাকে যে দিলে মোৰ ঠাকুৰ চৰণলৈ আমিনো কোন ব'লু আৰু? বোলে তাৰাৰ পদ পঙ্কজলৈহে দি গৈছে। কখনতে গৈ জানে সোমাই বৰপেটা গৈ গণকুচি পালেগৈ। উঠি ঠাকুৰে মাত লগালে। চোট আতা উঠি আথে বেথে ওলাই দেখে মাথে পথালি গামোচা। বোলে বামানন্দ, মোৰ গুৰুজন? বোলে বাপ সুধিব নালাগে আৰু। তেহে চোট আতা গুৰুজনলৈ খেদকৈ অনেক কান্দিলে গুণ বৰ্ণাই। চলাৰ ভাও সুধি সেই নৌকাতে উঠি গৈছে। সেই বেলা খেদ প্ৰেমে গীত কৰিছে,

চোট আতাৰ
খেদ

শোকগীত

“আলো মঞ কি কহব তুখ,

পৰাণ নিগৰে না দেখিয়া চান্দ মুখ।”

“প্ৰণনাথ নকৰা বঞ্চিত”

তোহাৰি বিয়োগ আগি দহে মেৰি চিত।”

নিশা পূব বেণু দি পোহৰ হৈ আহিছে, বাউসী পাই মাত লগাইছে গৈ। গোসানীৰ আগৰো নিৰ্ব্বন্ধ, বাম হাতে পিৰা, দখিণে লোটা, কান্ধে গামচা লৈ ওলাই পিৰা দিএ, বহে, পাও ধুৱাই মচে, সেৱাকৈ যায়। এই বাৰো সেই দৰে ওলাই দেখে, মাথে গামচা। সেইতে নিখালে পৈল বিষ্ণুতি হৈ। পিৰা, লোটা উফৰি গ'ল। ঠাকুৰে দাক্ষি ধৈলে। বিষ্ণুতি বিহ্বল হৈ অনেক কান্দিলে গুণ বৰ্ণাই। চোট আতা বুজাই শাস্ত কৈলে। তত পাই তুখ কৰিব ধৈলে। ছপবে দহা হ'ল, কিহেৰে কি কৰোঁ, কত কি পাম? চোট আতা বোলে মাত্ৰ,

একো চিন্তা কৰিব নালাগে। মোৰ গুৰুজন ধূলাৰ গুসাদে সকলো আজিএ হব। কখনতে ছুই দণ্ড উঠিছে। তেনেতে ভাস্কৰ গুৰু পালেহি। আসন দিয়াই সুধিলে কিয় অহা গ'ল? বোলে বাপ, কালি চাই দণ্ড থকাত লগ পালোঁ। পথে শ্ৰীশঙ্কৰদেৱক, কামলি ধৰা পৰমানন্দে সৈতে। কখন হৈ দাস বেলি আছিলোঁ। বোলে কালৈ আমাৰ ঠাই গৈ আহিবা। গুৰু বোলে তোহা ভাগ্যৱন্ত বিপ্ৰ, দেৱত শৰীৰত মোৰ গুৰুজনক লগ পালা। দুৰ্ব্বাসনা দূৰ হ'ল যি আছিল অনেক জন্মৰ। এই বুলি পঠাই গ'ল গগকুচিলৈ। পাই দুগ্ধ, চিৰা, কল, গুৰ, গুৰাপান, মাহ-চাউল, দহাৰ-সমল সমগ্ৰে নাঞ ভৰাই আনি দহা পাতিলেনি। অন্তৰ্য্যামী পুৰুষ আগে জানি সভা কৰে। বুলি চপাই থৈছিল। বংশ, মিত্ৰ, ভকত, হাতে ঢুকি পোৱা খানি অনাই দশা হ'ল। চোট ৰাজাৰ নাঞ দ্ৰব্য পালেহি। আনি লগাইছে। দামোদৰক জনালে, নাহিল। স্ত্ৰীৰ গৃহত যাব খাবৰ সজ্জ নাই বুলি। ভকতে ঘোষা, কীৰ্ত্তণ, তাল, খোল, ওজা পাই বাই বান্টি খালে। অনেক দ্ৰব্য নিমিষত হ'ল। ফলাহাৰ জলপান কৈ সকলো বহিছে। তেনেতে ঠাকুৰ আতা নজনা ভাএ আকৌ সুধিলে, বোলে ৰামানন্দ, গুৰুজন চলোতে নাছিল? বোলে সাৱটি ধৰি আছিলোঁ। তুমি কি সুধিলা, আক কাক কি বুলি গ'ল জীৱৰ ঈশ্বৰে? বোলে আতা, আমি কালকো নোসোধোঁ, আমালকেহে সুধিলোঁ। বোলে কি সুধিলা? বোলে আতা, আতা, তোহাৰ এক ভাও দেখোঁ। এ আমি তোহাৰ পুত্ৰ নাম লৈ একো বস্তু নেপালে, অভগীয়া পাপীএ। বোলে ত'ত যি আছে বজ্জত, সুবৰ্ণ, তাম, কাঁহ, বস্ত্ৰ মাৰ হাতেই, অ'ত যি আছে, তোৰে, পাইছই। মই বোলোঁ। আতা ই মায়াময় ইহলোকৰ দ্ৰব্যৰ কথা কোৱা নাই। তোহা

শ্রী শ্রী মাধৱদেৱ
বৰ্ণন গবাকী
হয়

যি বৈকুণ্ঠৰ পৰা পৰম তত্ত্ব সৰ্ব্বস জীৱক ৰূপা কৈ অনা
গ'ল, তিনিও ৰাজ্য সুখী হ'ল, তাৰহে এক ৰূপিকা নেপালে।।
তেহে আতা সান্নিধ্য চুহুৰকৈ বোলে বামানন্দ, আমি বোলো
জানো জল, মল দ্বাৰেহে ৰাজ হৈছা, এ পিতা পুত্ৰৰ আজিহে
আমাৰ সম্বন্ধ বটিল। এতিয়া নাও মেলোঁ, এনে সময়ত আক
আমাত হস্তে নোপোৱা। শক্তি, ভক্তি, বল, পৰাক্ৰম,
সকলোখানি বৰাপোতে থৈছোঁ, শিয় ভাই ভুবুলি গুৰু
বোধকৈ সুবিধা, সকলো আমাৰ সৰ্ব্বস পাবা। গুৱাল
দৃষ্টান্ত দি উঠিল। তিনিও ৰাজ্য বাপু সব কাহ পৰি
শুনি আছে। তেহে আতা বোলে, এ তুমি মোৰ
শ্রীশঙ্কৰদেৱৰ বৰ বেটা, তুমি শঙ্কৰ তোমাকে যে মোৰ
ঠাকুৰ চৰণলৈ দিলে। এই বুলি ঠাকুৰে সৈতে ভক্তে
সমে আতা মহাপুৰুষ অভই পদত সেৱা কৈলে। উঠি
বোলে বাপ, এতিয়া তিনিও ৰাজ্যৰ সেৱক বস্ত্ৰৰ গবাকী
হ'ল। পালিব লাগে, আক ঠাকুৰ কেইটি সমে গোসানীকো
প্ৰতিপালন কৰিব লাগে। তেহে গুৰুজনত বিদায় লৈ গোসানী
সমে আতৈ সব গৈছে দিশা দিশি উত্তৰে দখিনে। পাচত
দুওজন আতা আইত বিদাই কৈ গ'ল গণকুচি মন্থৈ লৈ।
তেহে মাহকীয়া মূল কাজ হ'ল হি। গুৰুজন দিনা চাৰি আগে
অনেক সম্ভাৰ লৈ ভক্তে সমে গ'ল। সভা, খলা, গৃহ, খৰি
পাত, চক, খুটি, মাছ, পাচলি, লোন, চাউল বস্ত্ৰ কৈলে।
ভক্ত জ্ঞান দিলে। গা পতি টকা পচৰা লৈ চাপিল হি।
উত্তৰে দক্ষিণে, বেহাৰে চাপিল। হ'ল। বায় বায় গুৰু পিও
দিয়ালে। ভক্তে নাম গাই খোল তাঁলে গীত গালে ওজা গাই।
বামুণক দান দখিণা কৈলে, বজ্জত, সুবৰ্ণ, বজ্জ ধন্য কৰি।
গুৰুজন ঠাকুৰ আতা মুখ্য হৈ মহা মহোৎসৱ, প্ৰজা অসংখ্য,
দলদোপ হ'ল প্ৰজাৰ হিহনিড। দামোদৰ নাছিল ঠাকুৰে

মাহকীয়া
আত

মতাত। গুৰুজনে ঠাকুৰ আভাক পাঁচি নিঠুৰে বোলাইছে, কোৰ হাতে খাবি গুচা নাই, এই সম্পত্তি ভোগ কোনে দিলে? আন জীৱেহে গুৰু পত্নী সম কৰা? গুৰু গৃহ। তেহে আহিছে টান পাই। কৰ্ম অৱসানে হুঙ্ক চিৰা ভোজন কৰাই পাট তুনি সোনৰ আঙ্গুঠি দি শ্বিলে, বোলে কেনে মতে প্ৰবৰ্ত্তা এই চাৰি শ্লোক? তেহে হালোৱা গৃহতৰ দৃষ্টান্ত দিছে। গুৰু জনে বোলে অ বস্ত্ৰ বুলি আঙ্গুলিএ সৈতে সিলা। আন গোপগণে থলে সীমাত নমাই। প্ৰলম্বে নিলে সীমাৰ চৰাই, মৰিল। এ ভোগ ভুকুতি পাবা, তোমাৰ আমাৰ সম্ভাৰা নাই, যোৱাগৈ। তাতেহে নাহা স্বমত লৈ। ছুদিন নৌহতে ল'বিল। ॥ সবাকে চাউল সিজাই দিলে, গ'ল দিশা দিশি। ছুও জনা আতা গ'ল গোসানীক বিদায় কৈ। তেহে ছমহীয়া, বৎসৰী সপিণ্ডি হ'লহি। গুৰুজন, ঠাকুৰ আতা ভক্তে সমে দ্ৰব্য বস্ত্ৰ লৈ গ'ল, সবে ভক্ত চাপিল, গুৰু কীৰ্ত্তন গাই বাই আনন্দ উৎসৱ। অৱসানে গোসানী মাএ অন্ন দান কৈলে। খাই বিদায় কৈ গৈছে থানে গ্ৰামে। ঠাকুৰ আতা গুৰুজনো গ'ল গোসানীত বিদায়কৈ।

আৰু সেই দুতীয়া গুৰু তিথি কৰি বৰ ঠাকুৰদেউ বসন্ত ওলাল। গণকুচিত বাকলি পো বাম আতৈৰো ওলাল। গুৰুজন ছুও ঠাই আহি গৈ চাইছে। আতৈক ভাত পানী দি বাউসী লব মাৰে, সুখ শাস্তি ৰাতি দিনে নাই। পাচে টান হ'লহি এবিৰ হুৱাবা। বাউসীল'কে আতৈক নি চাইছে। পৰ পালি দি। দুতীয়াতে ছয়োজনা বাম নাম লৈ বৈকুণ্ঠে চলিল। দুইকো নি গুৰু আগত থাকি দহণ কৰালে। ঠাকুৰ পথানতে আতৈকো দিলে। গা লাগি পুৰ্ব্বাৰ্থে কৈ ক্ৰিয়া কৰ্ম কৰালে। পুৰ্ব্বোত্তমে পিণ্ড দিলে। কৰাই একমাসে সেৱা বিদায় কৈ গ'ল গুৰুজন। এতিয়া

ঈশাখণ্ডেৰ আৰু
ঈ দামোদৰ
দেৱৰ এৰা এৰি

ঠাকুৰ দেৱ
আৰু
বাকলিপো
বামৰ বৃত্তা

পুৰ্ণোত্তম চতুৰ্ভূজ চোট ছৱা, হৰিচন্দ্ৰ ঠাকুৰো চণ্ড পাগল হ'ল। কষ্টা, বাক্য, গৃহ, বাৰি গোটে বনে জঙ্গলে ফুৰিব ধৈলে। ৰাতিএ দিনে গুৰুজনে আহি ধৰাই বান্ধি থয়। মেলি আপুনি খেদ কৰে দুখকৈ, বোলে মোৰ গুৰুজনৰ পুত্ৰ, মই কাক বান্ধো? এক বৰ্ষৰ অস্তে এটা বৈতে যত জুৰ ঔষধ গোটাই গাতে পেলাই তাতে পেলাই থয়, মাথাতো দিএ, ধৰি থাকে। তেহে কতো দিনে পূৰ্ববত হ'লগৈ।

আৰু গৃহ, বাৰি, খেতি, কৃষি, গৰু, মহ, বান্ধা গোলাম ভাগি পলাই সব গ'ল। ধ্বজাও জগন্নাথলৈ গ'লগৈ। ঠাকুৰ সবো চোট। এদিন বৰ ঠাকুৰ পাত কাটিছিল। কাচি পৰি তালু ফুটি তেজ গৈ পৈল। আই সবে কান্দি বিহ্বল হ'ল। কালৰ প্ৰমাণে পালতি বহুৱা চলিল কতো ভাগি পলাল। মহা দুখ হ'ল, বুদ্ধি ভাৰসাৰো ঠাই নাই। তেহে আএ নাতি পুত্ৰে আলচি নাতি পুত্ৰ দুইকো পঠালে বোলে বৰাপোত কগৈ মোৰ বৰ পুত্ৰ বাপুএ দুখৰ কালত বুদ্ধি ভাৰসা দি প্ৰতিপাল কৈ থাকুকহি। আৰু কবা যাদইন্দ্রে চৰিত্ৰ তুলি ভকত বলাবলৈ ধৈলেহি, হৰি গৃহে বহি ধৰ্ম লোপ কৰিবৰ মন দিছে। সেই ৰূপে গৈ পাই কলে গৈ সেৱাকৈ। দুখৰ কথা গোসানীৰ শুনি খেদকৈ দুইকো দুক্ক চিৰা ভোজন কৰাই সাদৰে পঠাই বোলে মই কা'লৈ যাম, যোৱাগৈ। মাতৃত কবা। পাচ-দিনা চিৰাম আতাক বহাত থৈ গ'ল। পাই খেতি, কৃষি, বাৰি ঘৰ চলাই-কৰাই ৰূপ কৈ আছে বুদ্ধি ভাৰসা দি একবৰ্ষ। গৰু মাটি সীমাৰতে হাতীয়াৰে অশ্লুয়া লাগিছিল। এদিন সন্তানন্দ গৈ বোলে বৌ, কমল লোচনৰ বহাৰী খানি বীৰাই চৌধাৰীএ ধৰে, দিব খোজেঁ। কাল দিনো আছে, কি বোলা? আএ হোজা মতে কলে বাক আমাৰ সুধিবৰ ঠাই আছে,

মই সোধো। মনে বোলে উদাসীনত সুধিহে দিএ। কি নাদগিৰি হ'লহি অত ? এনেই গুৰুজনক অনুয়া দামোদৰ ঠাইতহে ভাবসা লালনা। ৰাতি দিনে থাকেগৈ। পাচে আএ বোলে বাপু, আমাৰ কমললোচন বহাৰীক বগবিবৰীয়া চোধাৰীক সতানন্দে দিব খোজে। আমাত সুধিছিল। কেনে দেখা ? বোলে মাতৃ, আমাত সুধিব নালাগে। সেই লোকতে সোধা যক। আএ মাতি সুধিলে। তাৰা বোলে আমি শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ বহাৰী নাম লৈ তানে গোহাইক এই হাতে সেৱা ধৰি কৰিলে। এতিয়া কুংচিত বিষয় সুখৰ আশে সিমাত্ৰ (সামাত্ৰ ?) লোকলৈ যাম নে ? নেখেদিলে ঈশ্বৰ পুৰুষৰ চৰণকে চিন্তি থাকিম হে, আপুনাক সেৱা কৈ। সেই ক্ৰমে আএ কলে যাই বাজত। বোলে তেনো মাতৃ সেএ কথা। এদিন গৈ সুধিলে হাখীয়া, বোলে ৰামানন্দৰ মাক দিবলৈ কি বোলা যায় ? বোলে সুধিলো, নেযায়, বুজিলে উদাসীনেহে বুদ্ধি দিলে বাধাকৈ। তেহে হিংসা কৈ নানা ছন্দেমনে বাকা বুলিব ধৈলে। সহিব নুহাৰা অস্ত্ৰে বিদ্ধি অস্তি, মজ্জা ভেদি সৰকি গলগৈ। তেহে গুৰু-জনে বব সহিব নুৱাৰি আইত প্ৰাৰ্থনা কৈলে বোলে মাতৃ ভুপ্ত ভুৰ্জৰ ভুৰ্বাক্যত বব নপাৰো যাবকে খোজে, বোলে কলৈনো যোৱা ? বোলে মাতৃ, গুৰু কছাতে থাকোগৈ বৈনাই, ভাগিনো আছে। বোলে তাৰতে হলে তোমাৰ আমাৰ ক্ষানেক হ'লেও বাৰ্তাটো নেপাঞ, দূৰ, আঁতৰ। আমাৰ মনে আত ওচৰ, এই সুন্দৰীত থাকিব দিওঁ। গধূলি, পুৱা বাৰ্তাটি পাই থাকে, আৰু কোনো জব্বা খানো দিব আনিব পৰা যায়। আতা বোলে মাতৃ, পূৰ্বে গুৰু-জনে সুন্দৰীত থাকিবলৈ বাধা কৈ গৈছে। দশমৰ উপদেশতো দি গৈছে—

“যতেক সুন্দৰী নাৰী, পৰম অনৰ্থকাৰী” গুৰু বাক্য পৰে, গলে, তাল’কে যাঞ মাতৃ। বোলে বাপু, মোৰ গোসাইকে আমাকে কেনে ৰূপে লৈছা? বোলে মাতৃ, তাৰা পূৰ্ণ বৈকুণ্ঠৰ ঈশ্বৰ, তোম্ৰা লক্ষ্মী, গুৰু পত্নী, অৰ্দ্ধ শৰীৰ বুলি মানি সেৱা কৰিছে। আপুনাৰ। বোলে তেনে-হলে মোৰ গোসাএ বাধিছে তাৰাৰ বাক্য শিৰত লৈ আমি বাধিছোঁ, তুমি সুন্দৰীতে থাকা গৈ। এ গোসাএহে বিহক লাগি বাধি গৈছে সি কোটি সুন্দৰীও তোমাক দেখি চাৰ-খাৰ হব। যোৱা থাকাগৈ। গ’ল। হাথিয়া গুৰুজনক খেদিও বঘুৰাজাত খল দিলেগৈ, বোলে আমাৰে সুন্দৰ স্ত্ৰী দুটা আছে, আপোনাৰ যোগা, মহাৰাজ, দিছে, অনা যক। শুনি তেতিক্ষণে হেঙ্গা বিহা দুই মেৰ দিলে আনগৈ বুলি। গৈ পাই ৰাজা আজ্ঞা কৈ ধৈলেহি আইক। শুনি মাজু আএ পটপুত্ৰ হানি দসন সবাই পেলালে। দুই চাই এৰি বৰ আইক নিলে ধৰি। পুৰোত্তম ঠাকুৰদেউ লগতে গ’ল। আইৰ দাদা খুৰা কিষ্কা চৌধাৰী শুনি গ’ল ভেটী ভাৰ লৈ। পাই ৰাজ মাদৈক ধৰি ভৰি পূৰি নিলে মেলাই। মা পুত্ৰে খুৰাএক ত’তে ছমাহ আছে। তেহে গোসানীএ খেদকৈ হৰিচৰণ ঠাকুৰক পাঁচিলে নিবলৈ। পাই কলে। খুৰা ভাত্ৰএ বোলে ধনবএ আগে এৰিলা, এতিয়া কি বিচাৰা? হুৱাৰোঁ পঠাব। আট্টে কুৰি টকা ভৰি আনিছোঁ। দি নিয়া যক। তেহে আএ বুজাই, বোলে খুৰা, মোৰ গোসানী বাপু আছে অনাথ, যাঞ, নেৰাখিবা। তেহে জবাব বস্ত্ৰ দি মানুহে সৈতে থোৱা হৈছে, মা পুত্ৰ পাই বহিছে। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু গৈ প্ৰথমে খীৰা মৰল বাৰ বামচৰণ ঠাকুৰ গৃহে সোন্দৰাতে ব’লগৈ। সেই ঠাকুৰ পাট গোহালিতে গুৰু বাক্যেৰে বস্ত্ৰাৱলী শ্লোক ভাঙ্গি পদ কৰিছে।

বহাৰণী
বচনা

পাছে হে ঘোষা কৰিছে। তিনি বিৰোচনা লিখিছে। তেনেতে হাথীয়া গৈ দেখি বোলে অ' তুমিও শাস্ত্ৰ কৰিব খেলা, মোৰ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱক দেখি তাৰাৰ গ্ৰন্থ অনেক, আদৰকৈ চাব পঢ়িব শুনিব, তোমাৰ পুথি চাব গাব কোনে? এনেকৈ বুলিতে খতৰ কষ্ট পাই মনে চোটকৈ ছয়, সাত, বাৰ, ষোল, কুৰি, চলিশ, পঞ্চিশ টুটাই নিলে বিৰোচন। গুৰুজনৰ চিতে আগে শৰণ, ভজন, ভক্তি দেখাই জীৱক দেহৰ বাজ কৰিবৰ মন দিছিল। অৱসান কৈ বোলে পূৰ্বে কষ্টক্ৰমে আনিছে এই শাস্ত্ৰ দেখাও, তেওঁকো নি? এই বুলি লৈ গৈছে দল ডোবাৰ সেই খিতে। গৰু চৰা ছৱা কৃষ্ণ বুলি নাম ললে। গুৰু শুনি গীত কৰিছে, “আলো ভাই, চল যাও বৃন্দাবনে”। গৈ পাই শাস্ত্ৰ দেখাইছে। পঢ়ি চাই দেখে পণ্ডিতে মুখ দিব মূৰৰা বিচক্ষণ হৈছে গোটেই বোলে বাপ, ই শাস্ত্ৰ ভকতৰ সৰ্বস্ব, বৈষ্ণৱ হিয়াৰ বস্তু, গোটে একো ৰোৱা নাই আৰু বত্থৰ অ'লী প্ৰেমময়।

আৰু সুন্দৰী চাৰিৰ অৰ্থ—জল সুন্দৰ, থল সুন্দৰ, বালি সুন্দৰ। আৰু কৃষ্ণ দেও সত্যভমা সমে নৰকৰ যুদ্ধলৈ যাওঁতে জিৰাইছিল তন্ত্ৰি, খানেক ধূলা পৈল। নৰকাসুৰ বধি বোল হাজাৰ কণ্ঠা দ্বাৰকালৈ পঠাওঁতে ভৰি পলাই বাট হৰাই ব'ল তিনিজনা। তাৰা সবেহে শাপ দিছে অশ্বমৰ বৰি ভাৰ। আৰ অংশে ছাও অনেক সুন্দৰ স্ত্ৰী হ'ল। এই চাৰি অৰ্থে সুন্দৰী নাম হ'ল প্ৰখ্যাত। কামৰূপত চাপৰিক দিয়া বোলে। বুৰী লুইত মানহাৰ তাতে সত্ৰ কৈলগৈ গুৰুজনে।

সুন্দৰী নামৰ
অৰ্থ

সোন্দৰাপৰা গৈ উলু বিৰণা কটাই ভকতক ভাগ দি হাটী বহা কৈলে কীৰ্ত্তন গৃহ মধ্যে কৰাই উত্তৰে গুৰুজন গৃহকৈ সোন্দৰাত ছমহা বহি ভক্তে সমে লৈছেগৈ। ৰাজাৰ পাবে সুন্দৰী আছিল। শুনি গুৰুজন ঠাই সবেও গ'ল। বাট

সোন্দৰা পৰা

শুল্কবীৰ স্ত্ৰীক
নিৰ্মাণদান

গৃহতে বহিছিল, পালেগৈ। গুৰুজনে চাই সিহঁতৰ তেজ হৰি
পেলালে, বোলে আইসব, পুত্ৰৰ ঠালৈ মাতৃ এই বেশে আহিব
নালাগে। বিহু, বিয়া, সভা, হাট এনেলৈহে সজ। বাকা
বজ্জেৰে মৰ্দ্দি পেলালে। তেহে ইজনীৰ আঁৰ হয় সিজনী,
সিজনীৰ আঁৰ হয় ইজনী, এনে কৰিব ধৈলে। বোলে চিৰাম,
নিৰ্ম্মালি দিয়া আৰা সবক। আতা আনি এনেহে দিলে,
গুৰুজনলৈ চাই সিহঁতলৈ পিঠি দি চাটি মাইলে। সিহঁতৰ
কোঁচে পতি পৈল গৈ। আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ গুচি গ'ল।
আতা বোলে আন খণলৈ পঁচা নেযাব আৰু। বোলে নিৰ্ম্মালি
দিও চহকী কৰিলা আৰু। বোলে মোৰ গুৰুজনে দিছে হব
মোহনত—

“ষোৰ স্ত্ৰী মায়া সৰ্ব্বমায়াতে কুচিত।

মহা মুনি গণৰো কটাক্ষে হৰে চিত ॥

দৰশনে কৰে তপ জপ সবে ভঙ্গ।

জানি জ্ঞানীগণে এৰে কামিণীৰ সঙ্গ ॥”

বোলে শ্ৰীৰাম, তোমাক কি কৰে? কৰক চাৰি সেএ তৰি
আছে ভয়ত।

আৰু এদিন জন চাবেক ডেকা ভকত যায়। এজন বুঢ়া
ভক্তে পাই সুধিলে, তোম্ৰা সব কলৈ যায়? বোলে গুৰু
ঠাই গৈছিলোঁ? বোলে মিছা, যোৱা নাই। বোলে কলৈনো
গৈছিলো? নোলে গুৰুজন ঠাই যোৱা হলে এনে হব নেপায়
দেখোন। গোটে মৰা প্ৰায় হব লাগিল।

আৰু এজন বুঢ়া ভকত নাম গাই যায়। তাৰাতে এজন
লোকে সুধিলে, বোলে কলৈ গৈছিলো? বোলে নাম গাবলৈ।
বোলে নামত যে এত বেলি ভকতি নো কৰা কত বেলি?

আৰু বৰ বিষ্ণু আতাৰ পুৰুষ জন্ম আদি বৰ কৰৈ বাৰীত।
কমতেশ্বৰ গৌৰাঙ্গ মণ্ডলৰ গৃহ বুলিছিল। ধানে ধনে, গোঁ

মহে জনে অচলা লক্ষ্মী ৰাজ সম্পত্তি । তানে বোটা গোৰীচন্দ্ৰ,
তানে পুত্ৰ সৌৰিবৰ্দ্ধ, তানে স্মৃত হিৰমল, তানে নন্দন অহিৰ-
মল, তানে তনয় বীৰমল, তানে পুত্ৰ নিৰ্মল, তানে তনয়
পিতৃদত্ত নাম কংসাৰি জাতক্ষণ । তাৰতে কৰৈ বাৰীলৈ
যাব খোজাত ৰাজে নেৰে, মাজতে হহকা নদী দেখাই যাব
নোৱাৰি নিশা নাঞ ভবা দি সমগ্ৰে লৈ মেলি গৈছে । আউসীৰ
তমচৰ খৰিয়াত বুঢ়ী সব বস্ত্ৰ মানুহগণক মাৰ গ'ল । আতা
সামুৰি কথমপিহে ৰক্ষাপালে । আহি বৰ কৰৈবাৰীতে
আছিল তিনি মাহ । তাৰতে গৈ ভুজমলাত আছিল ছমাহ ।
তাৰতে আহি দুখ কষ্টে জাখলিত প্ৰবৰ্ত্তিলে তেৰ বৰ্ষ । তাৰ
পৰা মালচাতে ফুৰিছে মাগি খুজি খাই দুমাহ । তাতে
সোদৰ মাজী বোলে, আঢ্যৱন্ত । এদিন ভিক্ষা চাই তাতে
সোমালগৈ । মাজী নাই ঘৰে । পত্নীএ বোলে ক'ৰ লোকটি
কি লাগে ? আতা বোলে অখিত, কেও কিছু নাই
লাগা, ফুৰিছো এনেকৈ ; যতে পাওঁ ততে থাকোঁ'
বোলে আমাৰ বাৰীতে থকা যক, অন্ন বস্ত্ৰ দিম
আমি । আতা বোলে সজ পালে বঞ্ । বোলে
আমাৰ মৰদো আহক । এই গোহালিতে এমুঠি চাউল
সিজোৱা । সমগ্ৰে আহি দিওঁ । বোলে বাক কোৰ খানি
দিওক আমাক । দিলে । বাট পহুনি চোতাল বাৰী গোহালি
চাচি চুৰুকি মাটি দি সজ কৈ পেলালে । মাজি আহি
দেখি বোলে কোনে বাৰী বাট এনে কৈলে ? ভাৰ্যা বোলে
ককৰা অখিত এটি ৰৈছেহি । বোলে কি সজ লোকটি পা ।
মাজিএ বোলে তুমি ক'ৰ লোক ? ক'ৰতে আহা ? আতা
পূৰ্বেৰ পৰা সকলো খানি দুখ সুখ নাম গ্ৰাম কলে । মাজীএ
বোলে আমাৰ অ'তে থকা, তোমাক চাউল কানি দি
প্ৰবৰ্ত্তাম, ফুৰিব নাগালে আক । 'বৰ কোৰ খান বেলা

ভুজমলা

জাখলি

মালচা

ভাটিলেকে পাৰে। আতা বব পৰা মাজীৰ ধনে ধানে অৰুদ হৈ আছিল। তেহে মাজীএ বোলে তোমাক আমি নেখেদোঁ, গুচো নোবোলোঁ, কুৰি বৰ্ষো থাক। মাজীৰ তিনটা জীয়াৰী বব সৰু ছুটা নিলে, মাজুটো প্ৰথৰ গোম চকৰি। কেএ নিনিত্ৰ, আছে ঘৰে। বুৰা বুৰীএ আতাক হেৰাই ধৈলে। আতা বোলে নকৰাওঁ আক। তেহে বঢ়াই দি হেচি বিয়া দিলে। কৰাই আছে খেতকৈ। আএ এদিন বোলে লোকে অহা পৰত তুমি আহিব পোৱা, ভাটিলেকে যে কোৰ পাৰা গলে চো কুটা গাচো নিদিএ। আতা তাক নগণি কৰেহে তেও। তেহে আতাৰ প্ৰথমে বব পুত্ৰ গোপাল জন্মিল। তাত চুৱনি হ'ল। দাদাএকে বাপেকে একো নিদিলে। তাৰে পৰা আএ দন্দ লগাই ঠাইতে সনাই মাজী মমাএকৰ গৃহ, তালৈকে গ'ল গুচি। বুৰা বুৰীএ মাতিলে শপতাই, নাহিল ঘৰে। আতা পথাৰতে আহিলত কলে, তোমাৰ মানুহ দন্দ কৈ গ'ল। মতাত নাহিল। আমাৰ জীয়াৰী অসতী, তোমাত দোষ নাই, যোৱাগৈ। আতা হাতে দা, কান্ধে কোৰ, টনা, পচৰা গাত মাথে গৈ ওলাল। আএ বোলে দহো আহিলা? আতা বোলে আগে দেখো গুচ নোবোলু, এতিয়া বোলে দেখো য়াগৈ। বোলে আহিলা দেখিছে, দিলে কি, আনিলা কি? বোলে পথাৰতে আহিছে, গাতে এই, ক'ত কি পাম? বোলে কাঠিলকে কোৰ পাৰা গৈ আক। তেহে তাতে এপক্ষ বয়। আএ বোলে এটি গৃহ কৰা অতে। খেৰ, বাহ, কাঠ আনি কৈলে, তাল'কে গল। এতিয়া খাবলৈ নাই। আএ বব চহকীৰ ঘৰে যাই ধানৰ কথা কয়। এপাচি দিএ, আনি থৈছে মাটিত। বোলে এটি ঢুলি কৰা। আতা নল আনি কৈলে, থলে ধান, ঢেঁকী নাই। লোকৰ ঘৰে

নিএ, বনাইহে দিএ। বোলে অ'তে এটি ঢেঁকী পাতা। কাঠ আনি চাচি পাতিলে। হ'ল। আক সেই খানবে কপাহ লয়। যঁতৰ, যতৰি মাল নাই। নিএ লোকৰ গৃহ, হলেহে দিএ গৃহতৰ। বৈ দিলেহে মালো দিএ, আএ বোলে এই খিতে শাল পাতা। লোকৰ ক'ত কি কৰিম যাম। আনি চাচি পাতিলে আতা, হ'ল। এই ক্ৰমে আইৰ বুদ্ধিৰে বেজিৰ পৰা বৰশি লৈ প্ৰবৰ্ত্তিৰ পৰা সকলো হ'ল। লোকত নোখোজাকৈ প্ৰবৰ্ত্তি আছে। জেঠ মহা গেৰ ধান বাখে গৈ টক্ৰি দি। সেই লগে লাপনিয়া বাজ্জন বিব, আধলিয়া, আতা সৈতে চাৰিওজন একে চাতে। তাৰা সবৰ বৰা মহে খাই বখাতে। আতাৰ এদালিও নেখায়। চাৰা নিশা আতা ভকতি প্ৰদীপ এখনি পাই তাৰে পদ গাই থাকে হৰিক চিস্তি ভাৰি। সিবিলাকে বোলে ভক্তিয়া, তুমি আমাতকৈ পাচেহে আহা, আমাৰ যে খায় ধান, তোমাৰ দেখো ওচৰো নেয়ায়? তুমি কিবা জানা হবলা? আতা বোলে কি জানো মই? ছুখীয়া দেখি ঈশ্বৰে দায়া কৰে। পাচে কলাপকাতে আতা বোলে তোম্ৰা সবৰ ধান দাই নিয়া হক। তাৰাসবে বোলে আমাৰ বুৰা পকাইহে দাম। তোমাৰ দোৱা। আতা বোলে কেচা দালে ষাঠি পুৰা পায়, পকালৈ চালে মূল হৰায়। এই বুলি এখা পকাতে আতা দাই নিলে। তাৰা সবৰ বৰা মহে বেৰি খালে। যি ব'ল, আদখান বানে নিলে। সেই মাটিৰে জামিন ধৈলে চাৰিপোন কড়ি, দিবলৈ নাই। আতা গৈ খাটা গোপালক ধৈলে। আগে দিম বুইলে ধাবে, পাচে ছুখী দেখি নিদিলে হৰাই বুলি। আতা বাজ্জন জুপিচাৰক কইছিল, তাকে বেচি দিলে। তেহে চিনাতলি আওতালে তিনিও জনে, বিধান নাই। দখিনে চাৰিওজন পাৰ হৈ নাঞ লৈ গ'ল।

মনথৈতে নাঞ থৈ ঠাকুৰ আতা গৃহে ব'লগৈ বাট ঘৰে।
 আতা নাই। আইক কৈ থয়, আমাৰ ত'ৰ ভকত আহিলে
 সুধিবি। আএ চালে, গুৰু ঠাই নহয়। নিশা আতা আহি
 সুধিলে বোলে ক'ৰ অধিত? বোলে ককৰা পথুক, আমাৰ
 ত'ৰ নহয়। আতা ব'ল শুতি। নিশা শুনে “ভকতিপ্ৰদীপ”
 ৰ পদ গাইছে। পুৱা ওচৰলৈ গৈ বোলে কৰপৰা আহিছা
 হৈক? বোলে মালচাৰতে আহিছে। চিনা বিধান বিচাৰি।
 বোলে সি কেজন কলে গ'ল? বোলে বিধান বিচাৰি গৈছে
 অতি। বোলে নেপায় যে অ'তে আছে আমাৰ। বোলে
 ৰাতি যে পদ গাইছিল, কোন জনে গাইছিলাহৈক?
 বোলে আমিএ গাইছিলে। বোলে কিহৰ পদ? বোলে
 ভকতি প্ৰদীপ বোলে দেখো লোকে, কোনে কৰা জানো?
 আতা বোলে যি চাউল খাইছা ধানকে নিচিনা। বোলে
 কোনেনো কৰা বাপহে? বোলে যাৰাহে কৰিছে তাৰা পুৰুষ
 পৃথিবীতে আছে। বোলে ক'ত আছে কৰা চো? বোলে
 কি কৰিবা কলে তুমি? বোলে তাৰাৰ দুই পাৰতে বিক্ৰয় যাম
 আৰু। বোলে নিচই আৰু। বোলে তেনো সেই সুন্দৰীতে
 আছে গুৰুজন। বোলে মোক নিয়াযক, এবিলো খেতি
 কৰি। বোলে নহয়, এতিয়া তুমি লগৰে আহিছা, বাক যোৱা
 বিধান লৈ। আঠ দিনত বৈ আহা গৈ। আতা দিলে। লৈ
 বিধান আহি সাদিনতে পালে গৈ। আতা খান দান কৰাই
 পুৱা নিত কৰ্ম কৈ গৈছে। ঠাকুৰ আতা বোলে এতিয়া তুমি
 অভজনে আছা। একে চাতে গ'লে গমন বিভিচাৰ পাপ
 সিজি। গুৰু বাক্য পৰে। থিৰা মড়লৰ বাৰীৰ জেবেঙ্গা গাছ
 দেখাই বোলে হুৰ বৃক্ষৰ গোৰে গুৰুজন আছে। চাই অৰে
 পৰা চাইটি দণ্ডৱৎ কৰা। কৈলে। কৰি গৈ পাই। হুওজন
 আতা সেৱা কৰিছে। গুৰু কোটোৰা খেলোৱা নাট গীত সূত্ৰ

কৰিছে। দেখে চাই মধুৰ মূৰ্ত্তি ৰূপ কোটি সূৰ্য্যৰ, কোটি
শশধৰ জ্যোতি প্ৰকাশ, নীল স্ৰাম তনু, ছত্ৰাকৃতা মাখ,
আকৃষিত কেশ, পদ্মদল আয়ত লোচন ক্ৰম যুগল মদনৰ চাপ,
বনুলি অধৰ, দাড়িম্ব দশন, চাক চিবুক, সিংহ বন্ধ কন্ধ, শংখ
গ্ৰাই কণ্ঠ, গণ্ড পাণ্ডুৰ বহল বন্ধস্থল অশ্বখপত্ৰৰ নয়। কটি
ডম্বক, আজ্ঞামুভুজ, বৰ্জল বলিত বাসুকী নয়, বদ্বৰ শলকা
আঙ্গুলি, নখচন্দ্ৰমা কাস্তি, কবিকৰ উক, স্তবলিত ক্ৰম্বা,
সৰোৰুহ পাদপদ্ম পল্লৱ, চুপ্পাকোৰ আঙ্গুলি, সৰ্ব্বঅঙ্গ
উজ্জলিত, হৃদয়ে প্ৰকাশে ভক্তৰ নিত। হেন চমৎকাৰ
ৰূপ দেখি পুনৰ সেৱা কৈলে অভয় পদত। মহাপুৰুষ
গুৰু বোলে আৰাটি ক'ব? বোলে বাপ, মালচাৰতে
আহিছে, নাম কংসাৰি। এই পাৱতে বিজয় যাবলৈ
আহিছে, আৰু অভজন দেখি পথে দণ্ডৱত কৰাই
আনিছো। তেহে গুৰুজন বোলে “চটুৱা, মোৰ বস্ত্ৰকে
মোক ভেটুৱা? কল খাই বাকলি, সাহ লৈ বাহ
হে আনিছা?” বোলে বাহো তোম্ৰাৰে, সাহো তোম্ৰাৰে
দাস। তেহে গুৰু বোলে তুমি আহিছা হয়, আমাৰ যি
গুৰু ধৰ্ম্ম দেখিছা, ধৰিব খুইছা, ই-পিতৃ-মাতৃ এৰা বস্ত্ৰ,
ভাৰ্যা পুত্ৰ নথৈলে এৰিব লাগিব। পাৰিবা? বাক্য সন্মতে
বলে নালাগে চাৰিব। বোলে বাপ, নলয়, নচলে, নকৰে
যদি এৰিম ত্যাগি। তেহে আতা পূৰ্বৰ ডাঙৰ বস্ত্ৰ চিনি
পাই ব্ৰত হৰিব নকৰাকৈএ গুৰু বাক্য বোলাইছে।
পূৰ্বৰ নিজ নাম বিষ্ণু দিছে। বোলে বাপ, সেৱকৰ
পাচতে হৰি গুণ গাই বমহে, নযাওঁ আৰু সি মায়াময়
গৃহ অন্ধকূপলৈ। গুৰুজনে বোলে যোৱা তোমাত হস্তে
অনেক জীৱ ধৰি তৰিব। মোৰ গুৰু ধৰ্ম্মও বাঢ়ি গুৰু
মুকলি হব। বোলে বাপ, আপুনাৰ অভয় পদ খেত ছত্ৰ

কসোৰি গাৰু

হাৱাৰ পৰা যাবৰ চিন্তা নেযায়। তেহে গুৰু বগ্নাৱলী—
মাতিছে—“ষিটো গৃহে মাধৱৰ ভকতি সাধয়।

এবিবে নলাগে তাক থাকিবাব যোগ্য হয়॥” হৰি ভক্তি
বাধক হুঃসজ্জহে শাস্ত্ৰে সাধুএ এবিৰ দিছে। তেহে আতা
গুৰুবাৰ্য্য নিবে ধৰি যাবৰ চিন্তা হ’ল। বোলে বাপ,
যদি চলে, কৰে ধৰে—এই সাত লুইতৰ পাৰ হাবি মহ
হাতী কেনেকৈ আহিব আনিব। নধৈলে আহিম গৈ এ।
তেহে গুৰুজনে বোলে আহিব নেলাগে, তোমাৰ ততে যি
ভক্তি প্ৰদীপ শাস্ত্ৰ আছে, তাকে আগত থৈ হৰিৰ পৰি
ক্ৰিয়াকৈ আমি যিকপে গুৰুবাৰ্য্য মাতিছো তুমিও
এই দৰে মাতিবা, এই বুলি আজ্ঞা কৈলে। আক বোলে
তোমাক কায়া বিচি দখিন কোনে গাৰিছো, অনেক
পোখা হব। পাচে গধূলি ভোজন কৰাই বোলে চিৰাম,
পাটি দিয়া। দিলে পাৰি। তাতে হুওজনা আতা শয়ন
কৈলে। পৰ্মানন্দে পাচে ভৰ নিদ্ৰাত আনন্দে গুৰুজন গৈ
হুওজনাৰ মাজতে শয়ন কৈলে। ঠেলা ঠেলিত মাটিত
পৰে গৈ। আৰা বোলে জানো তাৰাহে ঠেলিছে, ডেবা
বোলে তেৱেঁহে হেচিছে। হাত ফুৰাই এবাৰ চাই দেখে
তিনিজন, গম পাই জানি উঠিব খুজিলে। গুৰু হুকালে
ছুই হাত দি জগতৰ ভৰে হেৰাই হেচি ধৈলে। বোলে
বাপ, মৈলো মৈলো। বোলে কিহত মৰা? তুমি কোন,
মইনো কোন চোৱাচো মনকৈ। তেহে প্ৰেমানন্দ খেলা
কথা সুখতে নিশা পুৱাল। হুওজনা আতা গুৰুজনত
বিদায় কৈ গল মনধৈলৈ। পাই খান দান কৰাই
পঠাইছে। আতা সেৱা সৎকাৰ কৈ গৈছে। আতাৰ গৃহ
চেচুক, গহতল, বদ নাই। সুকলিত থলকৈ ধান শুকাই।
তাতে বগৰি এজুপি আছে। আতা গৈ তাতে বহিলগৈ।

পুত্ৰ তিনি—গোপালে জ্যেষ্ঠ, যদুমনি কনিষ্ঠ হৰিচন্দ্ৰ চোট।
 দেখি আএ বোলে গোপাল, পিতাৰ দেখো আজি কতহে
 বহিল। যাচো সোধগৈ নাহে কিয় ? তেঞ গৈ বোলে
 পিতা অতহে বহিলা দেখো, তুমি কি আলহি নে, গৃহলৈ
 নাহা কিয় ? আতা বোলে বুপা, পূৰ্বে আমি চাৰি লাখ
 টকা ডেকা সদাগৰ ধৰুৱা তিনি মুৰীয়া বুঢ়া লগা, বেহালৈ
 দিছিল। মূল নাঠি নগৰত বেহালো গৈ, লাভ চাৰি মূলো
 পৈল। ভয়ত তু হৰাই কত যুগ আয়াযাত কৈ সংসাৰত
 ভ্ৰমি পলাই বেবাঞ ; এতিয়া নগা গিৰিএ পাই-সোধাই
 দিলেগৈ মূলে ছনে লাগে, নেৰে, বাণিজ্যকৈ সোধাৰ দিছে।
 লগা কৈহে আহিছো তইতে ভব, ভাৰ লব বুলি।
 নলৱ যদি যামহে আকৌ, মাৰত কৰ্ণে যা। শুনি অত্ৰাহি
 হৈ কলেগৈ সেইদৰে গোপালে। আই মহা চক্ৰী বুদ্ধিমন্ত
 লোক, লাগি অহা শুদ্ধ জীৱ। আগ বাঢ়ি গৈ নম্ৰতা হৈ
 বোলে তোম্ৰা গৃহস্থ, আমি দাস দাসী। আমি চাৰি মা
 পোকে কিনি হাতে লৈ ভাৰত হাতে বণিজ কৰা ; মূলে
 ছনে দিব পাৰিবা। নচলি নৰলেহে বাক্যত, তেহে এৰা সজ,
 অহা যক। আইৰ বাক্যত আতা সন্তোষ হৈ গৈ আগীলাতে
 বহি পাগ পাত্ৰ খাৰ সতা কৰাই খলা, কলহ, চিলিঙ্গা গোবৰ
 মাটিএ মচাই বস্ত্ৰ নিকাই উপাসে বৈ খেদ কৰিছে আএ।
 বোলে ছৱা পুতা লুইত পাৰ হৈ কেনেকৈ যাম ? আতা বোলে
 যাব নালাগে, যদিহে নিচই কৰিছহক আমাকে আজ্ঞা কৰিছে
 গুৰুজনে। আএ বোলে তোম্ৰাক যদি গুৰু পালে। কি
 নসাধিলে। আক ? সংশই কি সংসাৰত তৰিবলৈ ? মহাভাগ্যে
 দৰিদ্ৰৰ অষ্টনিধি হাতে মিলাইছে বিধি দৈবে আনি আত।
 আক অনিচই ? তেহে খাৰ টেকা স্নান কৰাই মাহ চাউল বস্ত্ৰ
 কৰি গুৱাপান ভকতি প্ৰদীপ থৈ ধূপ দীপ দি মহাপুৰুষক

গুৰু বোলাইছে পুত্ৰ ভাৰ্য্যা সবাকে। এতিয়া আই লৰা কাৰো। গৃহে নযায়, জুই, পানী, পাত, খৰি, বিয়া, সভা, ভোজ সবাকে এৰিলে। এদিন পানী লৈ গৈছে আই। লাপনীয়া, বাঙ্গন, আখলীয়া, তিনিও ভাৰ্য্যা ঘাটে ধৈলে বোলে দহো তোমাসবৰ কেও কাৰো গৃহে নযৰা মাহ চাৰি কিয়? আএ বোলে আমাৰ তাৰা মহাপুৰুষক গুৰু বুলি আহিছে, হাক দিছে যাব খাবলৈ। তাৰা সবে স্বামী সৱত কলেগৈ। শুনি তিনিও আহি আতাক হেৰাই ধৈলেহি বোলে একে চাতে গৈছিলো, ফুৰোঁ চাৰ্কোঁ খেত কৃষিএ, এনে বস্তু পাই আমাত নোকোৱা কিয় এতদিন? এতিয়াও লৈ যোৱা কা'লৈ। পাচ দিনা ভাৰ ভেটি লৈ গ'ল চাৰিও জন। ঠাকুৰ আতাৰ গৃহে বৈ আতা নি কেউ জনক দিছেনি। গুৰুজনে মহাপুৰুষক গুৰু বোলালে। গুৰুজনত সুধিলে বোলে বাপ, আমি এতিয়া ন'চাউল শাক ক'ত লগাম? আহিবলোঁ এই সাত লুইতৰ পাৰ, আক গৃহৰ পুত্ৰ ভাৰ্য্যা কেনেকৈ আহিব, আনিম, হাবি, হাতী, মহ? তেহে গুৰুজনে বোলে ন'চাউল শাক উপাধি বিয়ুকে দিবা, আমি পাম তেও। পুত্ৰ পত্নীও দিবা ত'তে। নিশা বৈ ভোজন কৈ আহিছে চাৰিও জন। পাই গৃহৰ পুত্ৰ ভাৰ্য্যা সবাকে নি দিছে গৈ। আতা মাহ, চাউল, বস্ত্ৰ, শাস্ত্ৰ ধৈ মহাপুৰুষক গুৰু দেখাইছে। তেহে চাউল শাক দ্ৰব্য আতা নেখাই গৃহৰো আনি মিসলাই চাৰিভাগকৈ চাৰিওজনে নিএ। চাৰিবে শ্ৰীতি আহ্লাদ লোকে দেখি বিস্ময় হুই শুনি খাটা গোপালে চাউল এভাৰি, কৰি এমহা, পচৰা, আকে লৈ আতাক সেৱা কৈলেহি। আতা বোলে কি পাইছা এই? বোলে বাপ, চাউল, কৰি, পচৰা। বোলে পূৰ্বে দেখো আমি চাৰিপোনকে খুজি ধাৰে নেপালোঁ। গোপালে বোলে আতা, আমিও মনতে খেদকৈ আহিছোঁ।

বোলে। আতা ধৰিবহে। আতা বোলে নলাগে খেদ কৰিব। তেতিয়া তুমি যেনে আমি তেনে, কিয় দিবা? এতিয়াও কাক কোনে দিএ? মহাপুৰুষ ধৰ্ম্মহে আনিছে, মোলৈ আনিছা নে? তেহে পৰিক্ৰিয়া কৈ গুৰু বোলাইছে মহাপুৰুষ।

আক লাতিমা হিৰা দলৈ, কমললোচন, হৰি, শিয়ানন্দ, গোপাল, নাৰায়ণ, বাম এই আঠজনে মহাপুৰুষ গুৰু বুলিছে গৈ। এই ক্ৰমে এহেল দেখিলে কোণ ভাগি আহিব ধৈলে। গোটে দেশ ভাগি পৃথিবী নধৰা হ'ল ঠাঠ।

আক সক গুৰুক মাকে লৈ গ'ল পঢ়িবলৈ আতা ত'ত। আতা বোলে মই কি পঢ়াম, গুৰুজনে যি পঢ়াব। এই বুলি কমললোচনে সৈতে লৈ গৈছে। গুৰুজন ওলাই বহিছে। দেখি বোলে ব্ৰাহ্মণ ছৱাটি যি আনিছে বিষ্ণুএ বিহৰ পুলিটিহে গাৰিবলৈ আনিছে। দি আহিল। পুৰুষোত্তম, চতুৰ্ভুজ, বামচৰণ ঠাকুৰ এই সবেৰে পঢ়িছে। এদিন বিষ্ণুস্তুতনৰ পাঠ নহাত ঠাকুৰ সবে হাঁহিলে। গুৰুবোলে তোমালোকেহে আক ঘেহুয়াইছাইক, আৰ উপৰে ছত্ৰখান যি নহব সেয়েহে। আক বামচৰণ ঠাকুৰ নপঢ়োতে খুটাত বান্ধি ঠলামুৰি মাইলে, কপালে খুটাৰ আখি লাগি তেজ ওলাল। মেলি কোলা লৈ বোলে ভাগিনক মাৰিবই নেপাঞ, বিছাৰ অৰ্থেৰে মাৰোঁ। অকা এদিন নিশা পলাল। আএ জোৰ লগাই বিচাৰি খেদকৈ কান্দি ফুৰে। গুৰু বোলে কি হ'ল? বোলে দদা লৰাটি নাই। বোলে মোক দে জোৰ। ভোত পলাইছে, মোত পলাব ক'ত? গৈ চায়, পুৰা কুহিয়াবৰ তলে নিশা ঘৰ মুখে সোমাই আছে। আপীএ বোলে দদা ভাতে মই কেবা বাৰো চাৰোঁ দহো?

আক কেৰাকুচিতে হৰিপদ আতৈব গৃহ। তাতে লঠবিয়া হৈ কমলাপতি গৃহ কৈ আছে। তেল বেচি প্ৰবৰ্ত্তে। শুল্কবীত

একদিনা গৈছে ; হৰিকথা তুলিছে গুৰুজনে, সকলো শুনিছে ।
 বৈ আছে তেল লৈ । অৱসানে গুৰুজনে সুধিলে, সেইটি
 ক'ব লোক ? বোলে বাপ তেল সজাই আন খনো আনে,
 লবলৈ বৈছে । বোলে মাতাচোন । মাতিলত আহিল ।
 বোলে তোমাৰ কোন আছে দেহৰ সমন্ধৰ ? বোলে বাপ
 কিছু নাই । বোলে বেচিনো কি পোৱা ? বোলে বাপ,
 দেহটি প্ৰবৰ্ত্তিছো টাগবাগটৈ যেই সেই মতে । বোলে এই
 ভকতৰ সঙ্গে হৰিগুণ গাই থাকিলে একা চাউল, কানি, লোন,
 সকলো হয় দহো ? আঠৈ সবৰ মিলিছে । বোলে বাপ, নযাওঁ
 আক তেনো । পাচ দিনা ত্ৰতেৰৈ মহাপুৰুষ গুৰু বোলাই
 বহা দিছে । তেহে মাহে পক্ষে পূৰ্ব ঠাই আহে যায়, দ্ৰব্য
 বস্তু খানি দিএ, আনে । এদিন গুৰুজনে বোলে কলৈ
 গৈছিলো ? বোলে বাপ, আগে থকা গৃহে গৈছিলো । বোলে
 আমাৰ কথা সুধি কি বোলে তোমাক ? বোলে প্ৰশংসা
 কৰে । বোলে মাতি আনিবাচো আহে যদি এদিন । তেহে
 এদিন গৈ কলে গুৰুজনে মতা । বোলে মই যাবই খুইছোঁ ।
 এই বুলি এখনি ভাবলৈ গৈ সেৱা কৰিছে । পাচ বাৰ
 গৈ গুৰু বুলিছে । সজ বুদ্ধি দেখি চাই কথা হৈ
 হুও জনালে, তেহে পৰমার্থ মাতিছে গুৰুজনে হুইকো ।
 বোলে হৰিপদে হাটাত নিশা ববহি । কমলাপতি গৈ
 দিনে আহিবা, নিশা নাথাকিবা । তেহে গুৰুবাক্যে কতো
 দিন আহি গৈ সুখে আছে । এদিন কমলাপতি গৈছে ।
 তত হৰিপদ আঠৈ ওলাইছে ভাৰ বান্ধি গুৰু সেৱা কৰিবলৈ ।
 পদূলিতে লগ পাই উভটি গৈ বোলে চাউল সিজোৱা
 হ'লনে ? বোলে নাই । বোলে তেনো সিজোৱা, তোম্ৰা যক ।
 হাৰিয়াদিয়ালৈ যে গুৰুজন আহিব খুইছে সেৱাকৈ আহাগৈ ।
 কতো মুখে কয়, হুও হুই বাটে গ'ল, লগ নেপালে ।

আঁঠেএ পত্নীক বোলে আঁঠেক তই চাউল সিজোৱা বুণ্ডকৈ দে, অসন্তোষ পালে তই হে জান। মই শুক সেৱাকৈ আহোঁগৈ। এই বুলি গৈ হৰি কথা শুনি থাকোঁতেই গধূলি হ'ল ব্ৰহ্মসভাত বৈব্ৰত ৰাজা দৰে কেণ গ্ৰাৱ দেখি শুকজনে বোলে হৰিপদ কয়লাপতি নগৈছে? বোলে বাপ, পছলিতে পাই থৈ আহিছোঁ। চাউল সিজাকলৈ। বোলে তুমি আক কেতিয়া বাৰা নিশা হ'ল, থাকাই বিহানে ঘাবা। তেহে পুৱা গৈ পালেগৈ। ডাবা বোলে আঁঠে অহা গ'ল। বোলে ভোজ্যৰ প্ৰসাদত আহিলোঁ। কালি নাছিল কিয়? বোলে হৰি কথাতে গধূলি হ'ল নিমিষত। বোলে আমিও ভোজ্যলৈ বাট চাওঁতে নিশা হ'ল। বোলে এতিয়া আক বিদায়হে, যাওঁ। বোলে চাউল সিজাই যক। তেহে নাম পাঠকৈ চাউল সিজালে তত তেওঁৰ পত্নীএ সিজালে হ'ল। দিছে, লৈছেগৈ। আবও লৈছে। আএ সেই খিতে কলে বোলে অনেক ৰূপে বুজাই কলোঁ। ই দোষ, পাপ, শুধ ধৰ্মত বুলি। ভোজ্যৰ আঁঠে আসি কথা নলৈ আচৰিলে, বলবে সৰা গ'ল হতে। ভোজ্য বুলি গ'ল অসন্তোষ পালে ভাল নেপাবি। এক গ্ৰাহ লৈ আক গ্ৰাস তুলি আনিছিল, শুনি সেইতে সৰি পৈল। বুধ ধুই উঠি আহিল। আৰাও খাই ছুও 'বহি বুধ শুবি কৈ আহিল। আৰা বোলে আমিও যাওঁ বোলা যক। এই বুলি কৈ ছুয়ো শুকজনক সেৱা কৈছেহি। কিছু পাচ হৈ কয়লাপতি আঠ লৈছে। বোলে কয়লাপতি ব'লা কালি। বোলে বাপ, আঁঠেৰে চাউল সিজাবলৈ থৈ আহিল। খাই ৰাৱ ৰাৱ বুলি বাট চাওঁতে গধূলি হ'ল। আহিব ছুৱাইলোঁ। বোলে পূৰ্বে আমাৰ বাখা ৰাক্যটি পৈল। তেঞ আজি কি পাপ হৈছে কোৱা যক। বোলে বাপ, কিছু নাই হোৱা। তিনিবাৰ

কলে খচি। বোলে হৰিপদে কোৱাচোন ? বোলে বাপ,
তুমি সৰ্বসাথী আত্মা হুৰিকেশ, জানাহা মোৰ চিত্তক। মই
দাসে কি কম ? সেই কথাতে গুৰুজনে ঘোষা মাতিছে—

“হৰিপদে ধৰ অন্তায় নকব,

শুনবে মন পামৰ।

সাথী হয় হৰি হিয়াৰ ভিতৰে

আছা দেৱ দণ্ডধৰ ॥”

“ৰাজা প্ৰজা জানিলে শঙ্কৰ মত শুদ্ধ।

সিটো মত এৰি আন আচৰয় পৰম সিটো মুগ্ধ।”
বোলে জুই ফুৰাতে মুখ পুইলি পুৱা কত আক। মোৰ
গুৰুজনে বুলি গৈছে মিছা বেষ্টাৰ গুৰু নহঞ, তিনিও টা
সিঞ্জিল পাপ অগম্যা গমন সৈতে। এই বুলি হৰিপদক
ৰাখি কমলাপতিক খেদিছে।

আক বিষ্ণু আতাক ভূষণ গুৰুৱে সভালৈ মাতিলে
আতা বোলে বাক, মই চাঞ আলচি মাৰ্গে সৈতে। এই
বুলি নগ’ল। আকৌ খেদি পালেহি। বোলে মই এঘাৰ
ইন্দ্ৰিয়ত গা গাই সুধিলোঁ, প্ৰথমে চক্ষুএ বোলে আগে
ষাৰ ৰূপ চাইছোঁ, এতিয়াও তাৰহে যাম চাম এই ক্ৰমে
শিৰতে পদলৈ সবেও কলে। একল বৌৰাজি বিষ্ণুৱে মই
কেনেকৈ যাম খাম পা। এইৰূপে আতা হৰি গুণ গাই
মালচাতে আছে। গোটে দেশৰ লোক ভাগি আহে ভকত
হৰলৈ। আতা দেখায় মহাপুৰুষ গুৰু। সিহঁতে তত্ত্ব বুজি
আতাতে নিচয় কৰে। লাপনীয়া, ৰাজন আধলীয়া, আতা
সৈতে চাৰিওজন গৈ বোলে বাপ তাত আমি বৰ ছুৱাবোঁ।
আমি গুৰু দেখাঞ তোহ্ৰা সৈতে জীৱনক দেৱক। সি তাক
বুজি আমাতে নিচয় কৰে। গুৰু তাৰ বলে ছুৱাবোঁ, বম
বম কেনেকৈ ? গুৰুজনে বলে ভেনো ব্ৰুসিংহ ৰাজা কৰিব

লাগে। কৈলে সি ঠাই উছন্ন হয়। আতা বোলে হক
আমিও যাব খুইছোঁ। কাঠনালৈ। তেহে ঠাকুৰ আতাক
দিছে ছোঁ। সাজিবলৈ। গৈ দুওজন আতা সাজিলে, হ'ল।
আতা আহি ভক্তে সমে গুৰুজনক নিছেহি। ঘাটতে
চকোৱা দি গৈছিল গোজ মাৰি। উঠাত জগতৰ প্ৰজা টাটি
ভাঙি সেৱাকৈ চুব খোজে। ভক্তে হাত যোৰা দিহে বাখে।
বোলে বিষ্ণু কিয় এনে? বোলে বাপ, পৰা খানি পুৰুষাৰ্থ
কৰা হৈছে দাসে। গৈ বহি আতাক চো কাৰণ ছলে খজ
কৈলে। সমুখতে পাচত আঠ বৈ ব'ল। লোক বায়তে
দেখি বোলে আতাবো গুৰু আৰাহে। শিষ্য যেন জানি
কিছু বত এবিলে গুৰুজনত কৈলে। তেহে যাত্ৰা পাতি
গুৰুজন হ'ল নৃসিংহ, হিৰা দলৈ হিৰণ্যক, পুৰৈ ফেচুকাৰে
বোলাই পাণ্ডুৰি দিছিল। উকত চিত কৈ চোলা ফালি শিৰত
মেৰালে। প্ৰজা গিৰিখাই ভাগিল, বোলে মহাজনে মানুহ
মাইলে। সেই তদৰূপ হৈছিল। পূৰ্বৰ ক্ৰমে ঠাকুৰ
আতাহে উভটাই আনিছে, ভাওহে, ভয় নেখাবি বুলি।
পাচে নৃসিংহে দৈত্য সেনা ঘৰাকাতি ঢকা, ভুকু, কিল
গোবিন্দৰ গোৰা কাতি লাগি কপাল ঔ যেন হ'ল, বলগৈ
তামল মান, নাম হ'ল লাটিমা গোবিন্দ। পাচত আন
সবেও প্ৰাৰ্থনা কৰে প্ৰসাদ বুলি। গুৰু বোলে সি ভাও,
এতিয়া মাইলে অপবাধ দণ্ড হয়। পাছে যাত্ৰা গাই বাই
অৱসান হ'ল। আটৈ সবে অনেক ভ্ৰব্য পালে। তৈতে
দহ দিন বহি কানী গজাদি উজাই গৈ হেবেমশ্বৰ ৰাজ্য হেবে-
মদতে বৈলগৈ, ভক্তে সমে হৰি কথা শ্রুখে তাতে ছমাহ
আছিল, মহা প্ৰেম ভকতি খেলা শ্রুখে। অনেক বায়ত দেশ
ভাগি আহিব ধৈলে, ধৰ্ম ধৈলে অনেক। পঢ়িয়াই হ'ল
ভিনি কুৰি ঘৰ। জজ্ঞাল পাই চিৰাম আতা সৈতে উভৰ

নৃসিংহ যাত্ৰা
অজিন

কালে এফেৰি হাৰি আছে, তাতে গৈ কথা সুখে বহে।
 পাচত থান সৰু হেৰেমদ হল। আৰু ঘাটৰ কাথে
 এজুপি আম আছে। তাতে গুৰুজন গৈ আউজি এপদ
 দি একপদ মাটিত থয়। পদৰ চিন ব'ল, আউজা চঁচা
 যেন হ'ল। এটি ছৱা কান্দি কান্দি গুৰুজন ওচৰলৈ গ'ল।
 গাছতে পাব আনি মাথে দিছে। সি নিচুক দিছে। বাম
 চৰণ ঠাকুৰে বোৱা বেল, নাৰিকল, আম, আমলখি, এতিও
 আছে। পাছে হেৰেমেশ্বৰ ৰাজা শৰণ লবলৈ মানুহ পঠালে।
 বোলে বাম চন্দ্ৰ, মোৰ পৰম গুৰু শ্ৰীশঙ্কৰ দেউ নবনাৰায়ণক
 শৰণ দিব লাগে বুলি বৈকুণ্ঠে গ'ল। আমিও ই ঠাই এৰি
 ব'লা যাওঁ এই বুলি নাঞ মেলি আহিছে। কিছু ভটিয়াই
 বামচন্দ্ৰ উঠিল মুখ হাত ধুবলৈ। ডোবাত ভেট, পদ্ম ফুলিছে
 দেখি বোলে বাপ, জলে থলে বৰ বিশেষ ঠাই খান। বোলে
 পাচত আমাৰ থান সত্ৰ হব। কিছু গৈ পানী কুজিত ঠিয়
 দি বোলে মমা, কি সম চাপৰিটো সত্ৰ কৰিবলৈ? বোলে
 পাচলৈ হব, সৰু বৰ হেৰেমদ ফুল গুৰি হ'ল। গুৰুজন নেত্ৰ
 বলাই চাই গ'ল। পিৰিতে যতে দৃষ্টি পৈল ত'তে থান
 হ'ল পাচলৈ—সিকৰ হাটী, ধোপ গুৰি, নপৰা, নহাটী, নবৰি,
 মৰহাটী। জটিয়া জজি, পৱালবৰি, গুৱালহটা দীঘলকুচি,
 উৰপোট, কান্দুপুৰ এই সব হ'ল। পানীকাখৰিয়া জাল
 বাইছিল। মাচৰ বাৰ্ভা ভঞ্জে সুখিলে বোলে সতৰ শল
 পাইছো। বিলৰ নাম হ'ল সতৰ শলা। কিছু গৈ, ফেৰেকি
 জাল বাইছিল; গুৰুজনে বোলে এই বালাতে বৈ চাউল
 সিজক, মাচ লোৱা হওক; সুখিলে বাৰ্ভা মাচৰ; বোলে ছ
 বুৰি মান নাৰ বাট হে পাইছে। তাৰতে সুস্তিৰ নাম হ'ল
 ছবুৰিয়া। পাচ দিনা একাদশী বৈ নাম গাই চাউল কলা খাই
 গৈছে; নাম হ'ল বিলৰ কল খাৱা।

ফুলগুৰি সত্ৰ

আৰু আন
আন সত্ৰ

মেলি গৈ কলহিত পৰি ভটিয়াইছে। বৰ চাম এজোপা দেখি বোলে মমা এই ডাল লম্বা চোম। অনেক পক্ষী বহাইছে। শুক বোলে আমাৰ পাচত অনেক ভকত একত্ৰ হৈ হৰিশ্চন্দ্ৰ গাব; গহণ লোক এজন ধিত হৈ চমৰিয়া হ'ল। কিছু গৈ গাচথুৰি দেখি বোলে মণ্ডলাকাৰে মালাপ্ৰাই বৃক্ষখানি। পাচত মালৈবাৰি হ'ল।

চক্ষু পৰাত বেত বাৰী, কাতাৰি বাৰী, কৈমাৰি, দলগোমা, দমাল চৌচ, বৃক্ষকা, হৰি পুৰ, কাৰিপৰা, কাতলামাৰি, কেচাইডুৰি, ঢেকেলাবাৰি, নলঙ্গা, এই সব ধান সত্ৰ হ'ল পাচত। গৈ পুত্ৰ মালচাতে বৈ কাঠসিএ খুৱাদি সুন্দৰীতে বহিছে গৈ ॥

এতিয়া ভনীপুৰ আতাৰ চৰিত্ৰ

আতাৰ আদি কলিতা দেশত। কলা কলিতাৰ গৃহ বুলিছিল। চেক্‌খামহাটজি নৈ গ্ৰামে। তানে পুত্ৰ বাসুদেৱ, তানে স্ত্ৰ হৰিদেৱ, তানে বেটা শঙ্কৰদাস, তানে নন্দন চতন গিৰি, তানে তনয় শঙ্কৰষণ, তানে পুত্ৰ নৰদেৱ, তানে বেটা কামদেৱ। স্বমাতৃ চলিল, বৈমাতৃ বিহালে নৰদেৱে সত্য নামে, হৰি বৰকলিতা গৃহৰ। ভাৱত আতা গৰ্ভে ধিতি, আহিনত পিতৃ চলিল। ক্ৰিয়া কৰ্ম কামদেৱে কৈলে। কাৰ্ত্তিকত সতিয়াই বেটা, চাৰিশ টকা পিতাৰ আছে দে বুলি বাজ্জুত নি মেলত ঘটাই শাস্তি ধৈলে। আএ উপায় নপাই পলাই দেশ এৰি অটব্য অৰণ্যে চৰা পৰ্বত পাৰহৈ তিনিমনি ফাটে আবৰ মিৰি চাৰি মাটি মিৰিএদি অচম দেশ ওলাল হি পোন্ধৰ দিনে, শক্তিমন্ত্ৰ পুৰুষৰ শক্তিগুণে অনাহাৰে। আই মহা চক্ৰী লোক। টকা আছিল হাতে। নগৰ সমীপে গৈ

কলিতাদেশ

নাজিৰা হাতে পসাৰ দিব ধৈলৈ ধৰ্ম্মা দলৈ গৃহে বৈ। অনেক
 দ্ৰব্য হৈ গৰগাঞ বৰদ্বাৰ মুখে পহাৰ আহি গৈ দিছে। চাৰি-
 খান ভাৰব বস্ত্ৰ মাথে নিএ। কাঠৰ ডলাত তোলে তিনি খুটি
 মাৰি। তল সোমাই লয়নি, খুটি মাৰি নমাই পসাৰ দিএ।
 দুই তিনি জনীয়েও দাঙ্গি তুলিব নোৱাৰে। তিনি খুটি হাতে
 নিএ মাৰি বুধিৰে লৈ থৈ। এদিন লৈ আহে সন্ধ্যা বেলা, ঘাটৰ
 নাঞ সিপাৰে নিছে। তেনেতে মুদৈ নাঞখান পাঁচোটা চৰি
 মাৰি খোৱা দিএ। আএ বোলে বুপাইত তামোল খাবি
 মোকো নে। সি বোলে ভৰা নাঞ, লুঠিবি, নেখাঞ। পাচে
 আএ গুৰি টিঙ্গে বামপদ দি বোলে নেইক। পাচ চৰি মাৰি
 একাঙ্গুল বঢ়াব লুৱাৰি বোলে কি বজ্জনখী পা, উঠ। সেই
 সময়ত আতা গাত, ন মাহ, জন্মে বৈশাগৰ ছপৰ নিশাত
 বুধ বাৰে শুক্লা সপ্তমীত। তেহে কাঁহ, ডবা, পেমা, ভেক, হস্তী
 ঘোৰা, সকলো বাজি চিহৰিল। পাচে শিশু পুত্ৰ ৰাজা হ'ল।
 শুনি স্বৰ্গনাৰায়ণ সিংহে আজ্ঞা কৈলে দশোদিশে দা চাউদাং
 দি বোলে আজি নিশা য'তে লৰা হৈছে চাই সবাকৈ মাৰগৈ।
 আএ পসাৰে নিবৰ কাপৰ খান গাত লৈ গাৰ আৰতে কানি
 খানি পাৰি থৈ এখানি দি ঢাকি থলে, কেৱে ভু-কে নেপালে
 প্ৰসৱৰ। দুতো আগেই গ'ল, তৰ্কিবই লুৱাইলে। সি চাৰি
 লগৰ পসাৰীএ ভু নে পালে। পাচে ৰাজ জগৰ ভাগি তিনি
 মাহৰ পাচে শাওনত ৰাজাৰ কোঁৱৰ জন্মিল কোঁৱৰা
 জইসিংহ, ধাই বিচাৰ লাগিল। আই বৰ বৃহৎ লোক, লম্বা
 তন দেখি নি ৰাজাকে দেখালে গৈ। বোলে হজ্জ থ নি।
 আইৰ কোঁৱৰক তুলি কুঁৱৰীত বৰ খাটনি। আতা কোঁৱৰে
 সৈতে সমনীয়া উমলি ফুৰে লিগিৰা চাতে। ঘিলা, ঢাল, পাহ,
 পচি, বাঘ ঢোপ, চোপট সবাতে আতা জয়, জিকৈ, কোঁৱৰ
 হাৰে। পেটে খেপ লাগি মাৰিবৰ চিন্তা হলহি লাজ পাই।

স্বৰ্গনাৰায়ণ
 সিংহৰ শিশু
 বধ চেষ্টা

জইসিংহ

হলে নেপাই চান্দি আছে। আক আই বৰ কাজী, ফুলতী, গুটি গাটি, গছে, লতা, বুটা, চপা, কেচ, হাতী, ঘোৰা সব দিব তুলিব পাৰে। বাজাৰ জোলাৰ শাল সাত কুৰি। লিগিৰীৰ এশ। এই বৰ কুৰি শালৰ মূৰকৈ কুঁৱৰীএ দিলে বোৱাব কৰাবলৈ। তাতে আই মহা বুদ্ধিমন্ত, টকা, শিকা, বস্ত্ৰ, দ্ৰব্য, বহু পালে। এই ক্ৰমে পাঁচ বৰ থাকি কৰায়। তেনো এবিলে কোঁৱৰে। কৈ ওলাই পূৰ্বৱৰ্তে পসাৰ দিছে। আক দুজনা গুৰু বামুন বাদে ৰাজা গৰগাঁৱে নিয়াত মেচা পুখুৰীত বৈ যাওঁতে নাজিৰা হাটে, পাচে সাতো পাঞ্চে আতা আম দি সেৱা কৰাত, গুৰু তোমাৰ ভাগ জীৱটি বুলিছে চোট আতাক। দুইবৰ্ষ আছে। একদিনা আতা আলিতে ঘিলা খেদিছে। আএ পসাৰ দিছে। সিকালতে ৰাজাৰ কুমাৰ ছৱা হাতীত উঠি ছৱা, লিগিৰা সৈতে পসাৰ দ্ৰব্য লুটি আহিছে। আই আতাৰ গুৰি পাই লিগিৰা ধৈলে পসাৰে দ্ৰব্যত। কোঁৱৰে পূৰ্বৰ খেপতে মাৰিবলৈ হাতী খুম্পি ওপৰতে তুলিলেনি। আতা উঠি দাতে ধৰি আলি থাৱৈলৈ মাৰি পঠালে। কোঁৱৰে সৈতে পৈল গৈ। লিগিৰা সবকো গতাই বগৰাই পঠালে দ-লৈ। কোঁৱৰ লিগিৰা পৰি কেকাইছে। ৰজা প্ৰজা উস্মিহ লাগিল। ভিতৰতে ঘোৰা চিপাহী লালী হ'ল। সেই হিহনিতে চৰ দ্ৰব্য—এৰি আতা আইক লৈ বেগতে সাৰিল। কেৱে তকিব নোৱাৰিলে। বৰ জগৰ বিচাৰ চকী, ফাট দি বিচাৰি নেপালে ক'তো। আতা সেই নিশাই গৈ জকাই চুকতে হবাই বৰা গৃহে বৈ দুখকৈ ছমাহ প্ৰবত্তিলে। ভূ পাই বুলি ভয়ত তাৰ পৰা গৈ নগৰে খটাত চিনাকি গজপুৰে তান্তিৰ বৰা হৰি মবলৰ ঘৰে ব'ল একবৰ্ষ। তাতো কষ্ট পাই বেচামৰা পাৰ হৈ অৰ্জুনগুৰিত আছিল নমাহ। তাৰতে তটিয়াই গৈ চাইদ্বাৰে আছিল চৈধে মাহ। তাৰতে গৈ

জকাইচুক

গজপুৰ

বেচামৰা

অৰ্জুনগুৰি

চাইদ্বাৰ

পাকনিগুৰি

পাকৰি গুৰিত আছিল এক বৰ্ষ। অঁকা, ভোটৰ ভয় পাই
 গৈ দৰঙ্গত আছিল সাত মাহ। তাৰ পৰা ডাকু ঘণ্টাৰ ভয়ত
 গৈ বৰভাগৰ সিজৰাত তিনিমাহ বৈ সুন্দৰী নিকটে হৈতঙ্গ
 তালুকদাৰ গৃহে বলগৈ। বৈ তাতে সুৰিতা সন্ন্যাসীৰে চাতে
 ফুৰিছে ছমাহ, দুখকৈ এসন্ধ্যা প্ৰবৰ্ত্তে। সন্ন্যাসীএ কয় বোলে
 সুন্দৰীৰ মহন্তে গলে আমাক বৰ আদৰ সংকাৰ কৰে জব্য বস্ত্ৰ
 দি। এদিন সন্ন্যাসীৰে আতা গুৰুজন ঠাইলৈ গ'ল। গুৰু চৰাতে
 বহি ভাটি বেলা ৰাজসুই পুথি লিখিছে। আৰা দুই গৈ
 পাচতে ঠিয় দি কতো বেলি বৈ আছিল। গুৰুজনে
 নেচালেই মাতক চাৰি। বাট গৃহতে আতা উভতি চালে।
 গুৰুজনেও চাই পঠালে। চক্ষুএ চক্ষুএ পৈল দুইবো।
 আতা মাথা চপৰাই নমিলে কৰযোৰে। আতা গৈ
 জিজ্ঞাসি মনে বোলে এঞে যে সন্ত মহন্ত, গুৰুজনে কিয়
 কখন আলাপ সম্ভাষণ নহল নাচালে, এৰা মহন্ত নহয়।
 এই বুলি আতা লগ এৰি তিনি পক্ষ বৈ সুন্দৰী নামে
 কুমাৰগাঞে গৈ পেৰাকুমাৰ গৃহে বল। ছমাহ বহি
 হিৰাকুমাৰৰ মেলা হ'ল, পালি পাচি আছে কতো দিন।
 আৰু গুৰুজনে সুন্দৰী লৈ গৈ দহ বাৰদিনে জীৰাম
 আতাক পঠাই সজ জব্য বস্ত্ৰ খানি পালে দি আইৰ
 বাৰ্তা লয় দুখসুখৰ। এবাৰ চত মহা পঠাইছে। আতা
 পাই সেৱা কৈ বহিছে। গুৰুজনৰ গোসানী এ বা বাৰ্তা
 সুখিলে, আতা কলে। আইবো সুখিছে, বোলে জীৰাম,
 আজি আমি অন্তানেহে আছেঁ। ধনুখন্দাত ৰাজ্যে মাহ
 মাইলে, পানী কদোৱমনি হ'ল, আৰু সাগু জীও গা ধোৱে,
 সেই লগে আমি ধুবলৈ কেনেবা লাগে। এ বাপুত কৰাগৈ
 এটি পাবে যদি পাটুকা কৰাই দিয়ক। তেহে আতা বিদায়
 কৈ আহি গুৰু জনক সেৱাকৈ বাৰ্তাৰিত কৈছে দুখসুখৰ।

আএ কোৱা ক্ৰমে কলে আতা জলৰ দুখ। গুৰুজনে শুনি
 তেতিয়কৈ আতা সৈতে কলিয়া দলৈ গৃহে গ'ল। দেখি দলৈএ
 আথে বেথে বহাই গুৱা শৰাই দি সেৱাকৈ সন্মিলে বোলে
 বাপ কিয় অহা গ'ল। বোলে জগত গুৰু মাতৃ জনৰ দুখ
 হৈছে। এটি পাটুকা বিচাৰি আহিছে।। দলৈএ বোলে
 বাপ, আমিও দিব পাৰোঁ, সেএ পলম হব। সেই মেনাৰ
 তালৈ গলে আজি এ হব। তেহে সেইতে দলৈএ সৈতে
 গ'ল। আতা বাটতে দেখিএ আগ বাঢ়ি নি নবীন
 অসন, বস্ত্ৰ, পাৰি বসাই, ন পাত্ৰেৰে পাও ধুৱাই
 পাদোদক ভোজন শিৰে লৈ গুৱা শৰাই আগে থৈ পদতে
 মাথা দি অনেক স্তুতি নিবেদন কাকণ্য কাতৰ কাপুৰ্ণ্য
 কৈলে। বলিৰ দৰে ভাও উঠিল, দৈৱকী লৰা অনাত। উঠি
 বোলে বাপ, সেই সন্ন্যাসীৰে দেখাতে তযু চৰণহে চিন্তি
 আছে।। তেওঁৰ চাত সেই দিনাই চাঞ্চিলে।। তোমাৰ দুই
 পাৱে দাস ভৃত্য কিঙ্কৰকৈ চপাই লব লাগে। এই বুলি পুত্ৰ
 সেৱাকৈ বোলে কি কামে আগমন। বোলে গোপাল, এই
 বাউসীতে আই গোসানী আছে, জগত মাতৃ। তাৰাই জল
 ভোজন কৰিবলৈ এটি কুঁৱাৰ পাট দিয়া যক, তাতে আহিছে।।
 বোলে দাসক ভৃত্য কৈ লোৱা যাব। তাক হলে কা'লৈ
 পাটে কুমাৰে নি পাতি দিয়া যাব। এই কবিত, দুহু, চিৰা,
 কোৰ, গমচা খব। এই বুলি সেৱা সন্মান কৈ আগ
 থৈছে নি। পাচ দিনা আতা কুমাৰে পাট লৈ গৈছে। চিৰাম
 আতা সৈতে গুৰুজনা গ'ল। পাই বোলে মাতৃ ঠাই দেখক।
 আএ দেখাইছে। তাতে কুমাৰ ছয় আতা সৈতে সাতজন
 দিনটে খানি পাট খুৱাই পাতিলে। কলাহাৰ কবাইছে।
 কুমাৰে ধান পাই বাচিলত আতা বোলে গৃহস্থৰ ভণ্ডাৰ
 বস্ত্ৰ, গোসানীৰ হস্ত পৰ্শা, নেবিবা তেনেই খোৱাইক। তেহে

গুচ্চজনে জিজ্ঞাসি বোলে গোপাল, এ তোমাত হস্তে জীৱৰ কটমট বাসনা, সংসাৰ বুগুচিব; চিৰা যেনেকৈ ভজা খুন্দাত, জৰা চলাত, ধান বুগুচিল, তেনেই খাইছা, পাচলৈ বেদ বাকলি নিষ্ঠা নহব। কাষ্ট এৰি সবে একত্রে হৈ আয়া যাতে ভ্ৰমিব। তেহে গমচা চেলেক দিছে। গোসানী, গুচ্চজনক সেৱাকৈ গৈছে আতা কুমাৰে সৈতে। শ্ৰীৰাম আতা সৈতে গুচ্চজনো আইত বিদায় কৈ গ'ল। পাচ দিনা আতা চাউল, মাহ, গুৱা, পান, বস্ত্ৰ কৰি লৈ হবিছে গৈ গুচ্চ ধৰ্ম লভিছেহি। মহা বিৰক্ত আতা গৃহে নগল আৰু মাতৃ সঙ্গ। তেহে গুচ্চজনে বাহিৰ হটীয়া খিৰা মৰল গৃহতে ঠাই দিলে।

গোপাল
আতাৰ
ভক্তিनिष्ठा।

আতা ব্ৰহ্ম মুহূৰ্ত্তে শৌচ শুধি স্নান গুচ্চসেৱাকৈ গৈ গুচ্চজনৰ পাশতে থাকে সদায় হৰিকথা শুনি পৰিচৰ্যাও কৰে কতো। গুচ্চ দুপৰ লহিয়ালে চাউল সিজায়। আতা বেগতে শুদা চাউল কেটা সিজাই এধা ফুটাতে নমাই বাকি লোন বানাই খাৰনি মৰিচে খাই আহে, গুচ্চ বাহোতে সামৰোতেই পাইহি। বোলে গোপাল খালানে নেখালা? বোলে বাপ, হ'ল। তেহে গুচ্চজন এদিন খিৰামৰলক বোলে গোপালে ভাত খায়নে নেখায়? বেগতে আহে দহৌ? বোলে বাপ, কতো সিজ্জে, কতো সলাহে বলে। তাকে খাব লোন, মৰিচে, নাই শুদাই খাই আহে। এনে বিৰকত নিস্পৃহা দেখা নাই। নহলেও নোখোজে, তেনেই আহে পাত নেপালে বাটিতে খাই দে নোবোলে। শুনি গুচ্চজনৰ দায়া জন্মি এদিন বোলে গোপাল, আহাগৈ আমাৰ লগে থাকিবা, খাবা দুখ পোৱা। তেহে তিনি মাহ থাকি আহি লগতে আছে খাই হৰি গুণ গাই। খৰি নাই, বতাবে গুচ্চজনে অগ্নি তাপ কৰে। এদিন গৈ জাৰণি সোমাই কাঠ কাটি কালি আনি

দৌল কৈলেহি। নিশা গুৰু, বোলে গোপাল, তুমি কাঠে কাটিলগৈ, হাত চোৱাটো পানীজলা, নেবাৰা আক, বভাবে পুৰাম। গুৰুজনে অনটি উপাধি দ্ৰব্য বস্তু খানি আগে গোপালক দিহে ভোজন কৰে। এদিন ঠাকুৰ আতা দেখি বোলে গোপাল, তোমাৰ বৰ দোষ হৈছে। গুৰু তোমাৰ পাতত আগে বাঢ়ে পাচত লয় গুৰু। বৰ অপৰাধ সিজি ছে। তুমি এটি বহা কৰি থাক। তেহে আতা এদিন বোলে বাপ, এফেৰি ঠাই দিয়ক, এটি বহাকে থাকে। পাচে পূবৰ হাটীমূৰে বৰ হাতীয়ে মাউতে লুকুৱা গাত আছিল ইটিয়াই মাটি তোলা। তাতে দিলে বোলে ঠাই যে নাই আতে কৰা, পুতি। তাতে মহা শ্ৰম কৈ বৃন্দ পেলাই পুতি সাজিলে বহা, হ'ল। চাক্স চিলিঙ্গা ওটা শোৱা চাক্স, খৰি চাক্স, তিনি পক্ষে কৰি, লবলৈ মাহ, চাউল, লাক কৈ ভক্তে সমে গুৰুজনক নিছে। গৈ নাম কীৰ্ত্তনকৈ আশীৰ্বাদ দি খাই গুৰুজনে বোলে গোপাল, নগৃহত বসাইচানি, দক্ষিণা দিব নলাগে? বোলে বাপ, দেহকে আপুনাৰ চৰণত অৰ্পিছোঁ, লাগে। বোলে এই বহাটিকে দিয়া। বোলে মোৰ কি ভাগ্য হস্তৰ কৃত্যৰ, দিছোঁ বাপ। আমাক এফেৰি ঠাই আজ্ঞা কৰক বোলে সেই পছিম হাটিৰ মূৰেই সাজা। চায়, বৰ গাত, সেই বহাটিৰ ঠাই। গুৰু বৃদ্ধ, সাজিব লুৱাবে, তাবাকে দিলে। আতা ছনাই বৃন্দ পেলাই পুতি কাঠ বাঁহ আনি মহা পৰিশ্ৰম কৈ একমাহে চাক্স চিলিঙ্গা, ওটা দি বহা কৈলে, হ'ল। আকৌ চাউল মাহ কৈ গুৰু ভক্ত নি বসালে গৈ। হৰি গুণ গাই আশঙ্কা কৈ বিসৰ্জি গুৰুজনে বোলে গোপাল, এতিয়া তুমি নগৃহে বহাইছা, গুৰু দক্ষিণা দিয়া যক। বোলে বাপ, ই—কাঠ, বাঁহ, দুই বৰ্ষে পচিব, ছিগিব, খাব উই, মাটিএ, অনিত্য। যদি নিত্য লাগিল, অছেদ, অভেদ,

গুৰুজনৰ
আশীৰ্বাদ

অভগন হ'ল। মোবনো কি নহ'ল! দিলো প্ৰভু, আমাক
একেৰি ঠাই দিয়ক। বোলে সম সজ ঠাই। সেই দেখি
হাটীৰে যুৰে গাতটো পুতি কৰাটো। সেই বহাটি বাখি বাত
বৃষ্টি গধূলি হলে ঠাকুৰ আতা বৈ চাউল সিজায়। তাতে
চিৰাম অতাই নিতে আহি জাপি লাঠি থৈ বহি জিৰাইহে
গুৰু ঠাই যায়। তেহে আতা পুতি কাঠ বাহ আনি পুনৰ
বহা সাজিলে চব্বিশ দিনে চাক্ষ ওটা চলিঙ্গা কৈ। চাউল মাহ
কল চপাই পুনচ গুৰু ভক্তক নি বসালেগৈ বহি ঘোষা কীৰ্ত্তন
গাই। আশীৰ্বাদ কৈ গুৰুজনে বোলে গোপাল তুমি অতে
থকা, তোমাৰ ভক্তি ধৰ্ম্মে শ্ৰী যশে চন্দ্ৰ সূৰ্য্য প্ৰকাশ কৰা দি
নদী বোহাদি জগত জুৰি বব জলিব। এই বব দি আতাক
আদিশে ভক্তে সমে গুৰুজন। তাতে আতা পাতিলা জুৰিছে।
তেলে জলে বহাই কলহ চুলেহি। চিৰাম আতা দেখি
বোলে গোপাল, পাগ পাত্ৰ দূৰ কৰা পানী বহাই চুলে সজ,
তৈল দি চুলে ফুৰা হয়। কলহ পাতিলা তেহে গুচাই
স্নান কৈ পুনৰ জুৰি ভোজন কৰিছে।

আতাৰ লোভ
তাগ

আক এদিন গুৰুজনে আতাক চিৰা দুগ্ধ দিলে নি সজকৈ।
উভতি যাই থৈ নাম গাবলৈ আহিল। গাই পাঠ মেলাতে
গ'ল উঠি। গৈ চিৰা আগে লৈ খেদ কৰিছে মনত, বোলে ঐ
দুৰ্জ্জন পামৰ মন, জন্মি পাঁচ বৰ্ষ বোধ হবতে তোৰে সজ্ঞে
ত লহে এই খিনি কাল ফুইলোঁ। নেৰি। আজি মোক চিৰাত
লাগি একেতিলে এবিলি তই। আক তোৰে হৰি গুণ গাই
চিন্তি গুৰু সজ্ঞে মই সাৰিম, ই কথা দুৰ্গৰ্ভ। এতেকে আজি
তোৰ লগ এবিলো আক প্ৰকৃতি উদৰে একে লগে জন্ম।
এতেকে সম্বন্ধে ভাতৃ সোদৰ হৈ নৰ্কত পেলাই মাৰ ? তই কি
মোৰ ? বাক আহি লাগিছ যে, মই হাতে তুলি নিদিঞ,
খাচোঁ। এই বুলি নেখাই পেলালে নি।

আক এদিন বস্ত্ৰত আলাধু পৈল। গুৰুজনে টোকৰ মাৰি গুচালে। আতা দেখি প্ৰাৰ্থনাকৈ বোলে বাপ, ই কি বস্ত্ৰ ? তেহে গুৰুজনে প্ৰশংসাকৈ বোলে আনে দধিবহে ঘৃত উলিয়ায়, গোপালে ঘৃততে অমৃত বাচে, কি স্নজান বুদ্ধি ! বোলে এ বস্ত্ৰই গুৰু গুৰু গুৰু ধৰ্ম্ম, আলাধু অবিজ্ঞা, পঞ্চপৰ্ব্বা পাপ। পঞ্চ ততে পাঁচ আঙ্গুলি অমুবাগে নখ, খেদ গুৰু বাক্যে টোকৰ, ফুমোহোৰ জ্ঞান কৰ্ম্ম চেকা লাগে আয়াযাত।

আক হাজোতে গৃহ ঐচুত গুৰুৰ। শাস্তিপুৰত পঢ়িবলৈ যায়। চিৰাম আতা বাটে পাই সুধিলে, বোলে বামুণ বেটা কলৈ যা ? বোলে নদীয়া শাস্তিপুৰে পঢ়োঁগৈ। আতা বোলে মহাপুৰুষ গুৰু যি পঢ়াব, ভাটিত কি পঢ়িবিগৈ ? বোলে তেনো থাকোঁ এ নিয়া যক। বহুগণৰ জলভৰতক পাই হোৱাদি আতাৰ সম্পৰ্কে বিপ্ৰৰ পাপ দূৰ হ'ল। আনি গুৰুজনক ভেটাই দিলেনি। গুৰু মহাপুৰুষক গুৰু বোলাই পঢ়াই শুনাই সদাচাৰ নীতি দেখাই দেউৰি পাতিলে। সেই আতা বহাটিকে দি ঠাকুৰ আতালৈ বখা গোপাল আতা সজা।

অচ্যুত গুৰু
ধৰ্ম্ম-ধৰ্ম্ম কৰা

আক এদিন বৈশাখ মহা বৰ ৱষ্টি। চিৰাম আতা শুধিলে গৈ দেখে বিল মুৰে নিশা উঠি গোটে উলুৱনি হৈছে মাছ। আতা দুও হাতে চুবিয়াত নি বৰ বিলত মেলিছে নি। দুপৰ হ'ল গৈ উক ঠাহি কৰৈ মাছে বঙা হ'ল। এটি মৈল খচাত। গৈ স্নান গুৰু সেৱাকৈ গুৰুজনত অপৰাধ মাগিছেনি। বোলে শ্ৰীৰাম দহো নামত নাই, কলৈনো গৈছিল। বোলে বাপ, ব্ৰহ্মজীৱৰ দুখ দেখি বেলা হ'ল। পাচে গুৰু সেইটি বেহাৰে সৈতে বটাই সবাকে দিয়াইছে। বোলে শ্ৰীৰাম, যিটোবেহ জীয়ালা সেএহে মৈল। এইটিহে জীলে। পাবত পলম, গাঁঠি তল, গাত গাঙ্গে, পোখায়। এ মোৰ

বহু সবে একশৰ্ন হৈ হৰিগুণ গাইছে। নামৰ মূৰ্ত্তি সাক্ষা
ভূমি পৈলে গাজি পাত মেলে, তোজা নিগুণা ভাগ কলিয়ুগতো
নেবা। গোপাল আতা বুলিও কয় কতমুখে।

অক বজ্জি আএ আতাক গালি পাবে মোক এবিলি
বুলি। গুৰুজনকো অনূয়াকৈ অনেকে বাক্য বচন বোলে,
মোৰ একেটি ছৰা, কিবাকৈ উলমুলাই বলিয়াতৈ বুকতে নি
ধৰ ভাঙিলে; এনেহে মহন্তে! আতা গুৰু নিন্দা শুনি কাণ
তালি গুচি আহে নেচায়, নেযায়, নেমাতে নেখাইও। তেওঁ
আহি বহাতে কোপে বুলি যায়হি দুই চাই দিনে। একো
উপায় নপাই আতা এদিন কলে গুৰুজনত, বাপ মাৰিব
সপিবও নপাৰি মাতৃ, মোক বোলাকে পাৰোঁ আপুনাক,
ধৰাত উপায় নেপাঞ। তেহে গুৰুজনে বোলে ভূমি গৈ
ছদিনমান গৃহে বৈ গুহুৰি কঠা খস্তা, মৰা পখা, লাউ পাটি
যতাই কৰা লোকত পছিমে যাওঁগৈ বুলি। পাচে গৈ গোটাই
কৈছে গজা জগন্নাথ গৈ নাহোঞ আক। আএ শুনি বিহ্বল
বিশ্ৰুতি হৈ গুৰুজনত কৈ দণ্ডতে পৰি বোলে বাপ, লৰাটি
বৰাগী হৈ যায় গুচি গজালৈ, বখা যক। অতে থাকিলে তেও
দেখিম চকুটে। গুৰু বোলে বুৰী, তই ছলু আমাক অনূয়া-
কৈ সপ, মই কেনেকৈ বাখিম? মোৰ কথাত বৰ কেলৈ
পুত্ৰৰ? বোলে বাপ, আজিতে একো নোবোলোঁ। আক,
বাখক। আপুনাৰ কথা লৈ বৰ। বোলে বাক যোগৈ কৈ চাঞ,
গল। তাৰে পৰা এবিলে। মহাভক্ত হল আই।

আক পূৰ্বে বাৰে-ভূঞাৰ সভা পণ্ডিত মৰা দলৈ গৃহ।
উপৰি পিতামহ হৰেশ্বৰ, তানে পুত্ৰ নৰেশ্বৰ, তানে বেটা
ধনেশ্বৰ, তানে ভনয় কাম দস্ত, তানে সূত বাম দস্ত, তানে
নন্দন দেৱদস্ত, তানে পুত্ৰ হৰ দস্ত, তানে পুত্ৰ হ'ল তিনি—
হৰিবৰ, হৰিহৰ, হৰিচৰ্ণ, সূতা ভজা কুফন হাতে গৃহ, বৰ

আচৰ্য্যন্ত, সম্পান, ভেৰকুৰি লোক আছিল, নটী ভাণ্ডাৰ।
 ৰাজ্যৰ চৰাৰ সভা পণ্ডিত, দিন নিশা থাকিব লাগে।
 হৰিবৰ আছেগৈ মহাদশা, নিৰ্ধান, দশা গণি মৰা জীয়া
 কৰ পাৰে। চাই কয় যাক যি, অখণ্ডিত হয়। ধনুশবত
 অভ্যাস বৰ দাতিৰ লোক শব্দ ভেদী, ৰাজ্য এই নক্ষত্ৰ
 জ্যোতিষত প্ৰমাণ পাই দায়া কৰি হাতী দিছিল। এদিন
 বৰষৰ টুপে নি চোৱাই বোলে ভোৰ কথা বাক বুলি
 শুনিছোঁ, মই লুকাঞ, মনেৰে চাই ধৰ। বোলে মহাৰাজ,
 আৰ পৰা শৰীৰ পাত হবগৈ, কৰ পাৰিম। বোলে তোক
 কোনে মাৰে চা। তেহে চাই খুটাত—লুকায় কয়। চতি
 —মাৰলি, ডাং, ফুল চতি, য'তে লুকায় ত'তে কয়। ৰাজ্য
 মনে বোলে আৰ আগত সাৰিবৰ উপায় নাই। শত্ৰু পক্ষ
 হলে এয়ে মৰাব। আৰ এদিন চাই সানি বহি বোলে মই
 কি কৈ আহিছোঁ। ভিতৰে কচো। দলৈ চাই বোলে মহাৰাজ
 চাই সানি ধুই আহিছে। আকৌ গৈ কাৰেজ দি ধোদ
 সবকি আহি বোলে এইবাৰ চা। চাই বোলে দেউ ভাগৰ
 ধোন্দে সবকি অহা গৈছে। সেদিনাও মনে বোলে আৰ
 হাত সাৰিবৰ উপায় নাইনে চালোঁ, আপদত পৈলে চাএ
 দেখাই দিবে। আৰ এদিন নিশা তিনি পৰ মাৰিছে, বৰ
 ঘৰ কাখে মিঠা আমতে কেঁচা বৈছে। ৰাজ্য বৰ চৰালৈ
 সোধালে বোলে এই কেঁচাটো কোনে মাৰিব পাৰে ভাল
 মানুহ পাতিম মই বটা দি আৰাৰ দুৰ্যোগ মৃত্যু হৈছেহি-
 ময়ে পাৰিম বুলি মাইলে শব মাতৰ উমান শব্দতে।
 বোলে কগৈ চক্ষুৱে ডালে শালিছে। পুৱা ডালে সৈতে
 নিয়াই চাই নাশ্ৰুত দেখি ত্ৰাশ হল ভয়ত। বোলে কোনো
 দ্ৰব্য নেপালে শত্ৰুৰে গোট খাই ৰাজ্যতে মাতৰ উমানেই
 মাৰিব ই। চাউদাঙ্গক দেনি, বাহগৰা নিয়ক। দিলে, নিলে

কাটিলেগৈ। তেহে বাৰ্তা পাই হৰিহৰ আতা শুৰ - এৰি ভাড়া হৰিচন্দ্ৰক লৈ নিশাই পলাল, অচম দেশে ছমাহ ফুৰি বিৰক্তি বৈবাগ্য হৈ; ই ৰাজ্য এৰি কামৰূপে গুৰুজনৰ বাৰ্তা শুনি যাবৰ চিন্তা হ'ল। সেই লগে লাই অঠিয়া জীহৰি, আদহলীয়া যতুমণি, আৰু কাৰ্ণী মাৰ্গৰ অনা পশুৰামৰ যামদয়ি কংশ, নখনা নখনিৰ চাতে গৈ ব্ৰহ্মকুণ্ড স্নানকৈ কাটিদি মাতৃবধ কুঠাৰ এৰাই। তীৰ্থ মাটি পানী সজ থল দেখি বংশক গতি দিবলৈ আনিলে গৈ। আনি হাবুজতে থৈ বোলে মই চাই ঠিকনা কৈ আহোঁ, উহতো জিৰাহাঁক। এই বুলি থৈ গৈ দিশাজ মুখতে থিতকৈ আহিল নিবলৈ। সিহঁতে মাছ খৰি পানী কুৰি চল পাই খাই শোলে, কৰ তীৰ্থ নেযাঞ যা, দেহ মৈল হাঠোতে। শুনি ৰাগকৈ সাপ দিছে বৰ পশুৰ ঘাচ কটা অচমৰ।

১৫ বছৰত
গোপাল পশ্চিম
ক্ষেত্ৰলৈ যায়

উৰ্দ্ধ পুৰুষ হৰিবৰ, তান পুত্ৰ হৰিধৰ, তনয় ৰামবৰ, তানে নন্দন কৃষ্ণদত্ত, তানে বোটা ধৰ্ম্মাউ, তানে স্মৃত পৰ্ম্মাউ, তানে পুত্ৰ কৰ্ম্মাউ, তানে স্মৃত গোপাল মহা বিৰকত বৈবাগ্য গৈ সবাকে এৰি পঞ্চৰ বৰ্ষতে পশ্চিম ক্ষেত্ৰে গৈছে। চিৰাই মুদৈ নাৱে বৰৰিয়া মুখে ছুওজনা গুৰু ভটিয়াই বৈছে। তাতে গৈ মুদৈ গোপালো বলগৈ দেখি গোপালে লোন এসেৰি দি সেৱাকৈ নাৱত উঠি গ'ল, দৃষ্টি লকে পানী কুঙ্কিত উঠি চাই গৈছে গুৰুজনলৈ। তেহে গুৰুজনে ছোট আতাক বোলে এই জীৱটি তোমাৰ দিনত চাপিব। পাচে গৈ বাহু বৰ্ষ অনেক তীৰ্থ ক্ষেত্ৰ কৰি উজাই পাইছিল হি। আতাক লগ পাই গৈছে। সলিয়া, নাৰায়ণ, লাইঅঠিয়া জীহৰি, এই ছওজন গৈ বিচুনাথৰ হেৰাই বায়ুণ গৃহে লগ হৈ গৈছে। গুৰুজন পাশলৈ। গৈ হাজোতে সোমাল কেউজন। হৰিহৰ আতা বোলে আমি আহিছোঁ। গুৰুজন ঠাইলৈ, আত কি

কাম ? এই বুলি অচ্যুত গুৰু বৈনী ডতে বলগৈ। পাচ দিনা আৰা সব কেউজন গৈ সুন্দৰীতে গুৰুজনক পাই ধৰ্ম্মলভি আছে ॥ * ॥ গোপাল যত্নমণিক গুৰুজনে দুখানি বস্ত্ৰ দিলে আচু, ফুটুকীৰে। গোপাল খানি চিজি ললে আচু, যত্নমণিএ তেনেই উৰিলে। গুৰুজনে বোলে গোপালে নিৰাজ্ৰম ভাগৱত ধৰ্ম্ম প্ৰবৰ্ত্তিব। যত্নমণি প্ৰবৰ্ত্তিব আজ্ৰম। গোপালৰ অনেক সত্ৰ সভা হব, অনেক জীৱ ধৰিব, মিসল বিভিচাবে প্ৰবৰ্ত্তি নাম গাব, কতো যাব খনো বব আয়াযাত হব। আদহলীয়া পাচলৈকে নিগুণা, ভাগৱতী দুইকো এবি মাজতে গাব, ঐশ্বৰ্য্য হব জীৱহে, বব। আতাৰ কথা কলে হাজোতে সোমাইছে বুলি। আতা বাটৰ ভূলে নেপাই অচ্যুত গুৰুৰ বৈণীয়েকক ধৈলে এটি লগ লগাই দিয়া, গুৰু ঠাইলৈ যাম। তেহে আএ বালক দাছ কমাৰ চুসৰিতে থাকে, গৰু কিনিবলৈ আহিছিল, কিনি ভনীয়েকৰ ঘৰে ধলে, আএ আতাক তেওঁৰে চাতে দিলে বোলে এই ভকতটি সুন্দৰী দেখাই থবা। সেই চাতে গৈ আতা পাঁচ দিনৰ পাচে গৈছে। তাৰা সবে পথে দেখিএ বোলে আৰাই আমাৰ চাতে অহা, হাজোতে সোমাইছিল, পাইছেহি এতিয়া। আতা সেৱা কৈলে অভয়পদত। গুৰু বোলে তোম্ৰা ক'ত সোমাইছিল ? বোলে বাপ বাটৰ ভূলে পাইহে পলম হ'ল, বালকদাছ লগে আছি পাইছোহি, ক'তো সোমোৱা নাই। বোলে আৰা সবে কৈছে দহো হাজোত সোমাইছে বুলি। বোলে বাপ তাৰা সবেহে সোমাইছিল, আমি অচ্যুত গুৰু ভনীয়েকৰ ত'তহে সোমাইছিলোঁ। এতিয়া আহিছে। লগ বিচাৰি। শুনি গুৰুজনে তাৰা সবক খঞ্জিছে কথাৰ দোচোৰা পাই। গুৰু বোলে আৰা সবক তুমি চিনানে ? বোলে বাপ নিচিনে। জীৱ পৰমাত্মা চিনা হ'লে

ধৰ্ম্মববে

গোপাল আৰু
যত্নমণিৰ ভিন
ভিন পথ

এবা এৰি হঞ কৈলৈ ? বোলে দহো একেলগে আহিছিলো
 বুলি কৈছে। বোলে বাপ আদিৰ নহয়, হোৱা হলে একে
 চাতে হে সেৱা কৰিবলৈ পালো হতে। এ হাটে, বাটে, ঘাটে,
 অনেক জীৱ একত্ৰ হই বেহাই দিশা দিশি যায়, পাব হৈও
 যায় ভেনেহে তাৰা সব আমাৰ। আতাৰ কথাতে গুৰু
 জনৰ বেথা লাগিল। বোলে যোৱা স্নানকৈ আহা গৈ।
 পাচত গুৰু বোলে চিৰাম যোৱাচো, কেনে দৰকৰ চোৱাটৈ
 লোকজনৰ। আতা গৈ দূৰতে চাইছে হাত পাও ধোঁতেই
 চাই দণ্ড হ'ল। আহি বোলে বাপ বৰ বিচক্ষণা লোক, বৰ
 সদাচাৰী, আৰু কানি কন্থা চব লুইতাতে উতালে। আতা
 আহি পালত মহাপুৰুষক গুৰু বোলালে! তেহে দুহুচিৰা
 ভোজন কৰাই গোপাল আতাৰ বহাতে ঠাই দিছে। বোলে
 চিৰাম আমাৰ ভোজনৰ সম্ভাৰ দি থাকিবা, আৰু বৰ দায়ী
 কৰিবা। কই সাৰ দিয়া অৱতে ভুঞ্জিবলৈ হব। অৰ্জ্জু
 ফল সজ্জ। পৰম শ্ৰদ্ধাকৈ আতা সুখিছে গুৰু বাক্যে।

হৰিচনে একটা কন্থা বিহাকৈ আশ্ৰমী হ'ল। তাৰে
 এটি দুহিড় হ'ল। অৱতে পত্নী চলিল। তানে পুত্ৰ
 হৰিবাৰ, তানে হস্তে বামুদি, হাতিমূৰা, চিলা, বইনাকুচি,
 খেতু, সোৰ এই ছথান সত্ৰ হ'ল। গোপাল আতাৰ বহাতে
 আতা আছে মাহচাৰি। ঠেক পাই আকৌ উত্তৰ হাটীৰ
 মূৰে এটি বহাকৈ তাল'কে গল হৰিহৰ আতাক দি।

আৰু এদিন গুৰুজনে বোলে, গোপাল, তুমি আমাৰ
 অতেতৈ সদায় থাকা, দহো একো নোসোধা? বোলে বাপ
 সাগৰ তীৰে যি লোক থাকে নিবাস কৈ সি কি বোলে
 সাগৰক জোৱাৰা উঠক বুলিলে বা উঠিব কিয়?
 সমুদ্ৰৰ যি বেলাৰ জোৱাৰ আপুনি উঠে, পায়। গুৰু
 বোলে অ গোপাল, বাক দৃষ্টান্ত দিলা, আমাক পাতিলা

সাগৰ, তুমি হ'লা নিবাসী। আতা বোলে বাপ, কি মই কৰিবৰ ? মন চলে জনো তোমাৰ মায়া চল পাই অন্ধকৈ মাৰে কি এগুনি গাছি আছে। তেহে গুৰুজনে বোলে গোপাল কৰা কৃষ্ণদেউ গোপীসৰসক বুলিছে মোৰ গুৰুজনে দি গৈছে দশমত—

“মোভেসে একান্ত চিন্তা যাব
তাৰ নকৰে কামে অনৰ্থ,
নিচয়ে জানিবা যেন ভজা ধান,
গাজিবে হুহি সামাৰ্থ।”

এ তোমাৰ কি কৰিব বিষএ, কৰা যক। পাচে আতাইগৈ দুই টকাৰ মাটিলৈ গৃহ বাৰি কৰি এটি কন্ডা নি বহ। কৈলে হাউবা কায়থৰ গৃহৰ কালজাবনৈ ভবানীপুৰ গ্ৰাম, হাটৰ কাখে দুই এক দিনে গুৰু ঠাই আহি গৈ থাকে।

আৰু বংশীগোপাল আটাই বৰ্ষ গুৰুজনৰ সঙ্গে হৰিগুণ গাই আছে। এদিন গোপালে জগত গুৰু পত্নী মাতৃ আছে, হৰি গৃহত নাম খানি খতি গাই। ত'তে তোত্ৰা মাহ চাবেক থাকাগৈ। তেহে গুৰু বাক্যে বিপ্ৰে গৈ পাঁচ বৰ্ষ গোসানীৰ পৰিচৰ্যা কৈ আছে। এঘৰ বৰ্ষত খাটনি ধৈলে, ঘাহ কাটিবলৈ। বংশৰ বৃদ্ধ সৰত সুখিলে বোলে আমাৰ কুচিত খাটনি দুখময় কিয় হ'ল ? বোলে পশুৰামৰ শাপে বাক্য নকৰাত অচমৰ বেগাৰ প্ৰাকৃত্য হলুইক। গুনি বিবকত বৈবাগ্য হৈ ব্ৰহ্মকুণ্ডে গৈ স্নান পানকৈ পচিম ক্ষেত্ৰে বাৰ বৰ্ষ সবে তীৰ্থ বেবাই মংস্ত মাংস এৰি ধৰ্ম্ম ধৰিছেহি। তেহে গোসানীএ গুৰুধৰ্ম্মত যতী, ব্ৰহ্মচাৰী, সন্ন্যাসী নাই দেখি ছন্দকৈ বলৈ মংস্ত বটি খুৱাইছে। এদিন আএ বোলে বিপ্ৰ, মাছ মাংস খাইও হৰি ভক্তি কৈলে হানি নপৰে। মোৰ গোসাইৰ ধৰ্ম্মত ব্ৰহ্মচৰ্যা, সন্ন্যাস নাই, মংস্ত খোৱা।

বংশীগোপাল

গুৰুধৰ্ম্মত
আহাৰ বিচাৰ

বোলে মাতৃ এঘৰে বৰ্ষতে মাছ, শস্য, পক্ষী, তৈল, গুৱা, খৰে এৰিলেঁ, আমিৰৰ জ্ঞাপকে লব নৱাৰেঁ, নেখাই সজ হ'ল। বোলে দহো আজি এপক্ষো মাহ বেহাৰ বটন কৈ খুৱাইছেঁ। একা? তৈহে অনুক্ৰমে খাই-সজ হ'ল গোসানীৰ বাক্যে। আৰু বান্ধনি গৃহতে চক দিছিল। চাউল, শাক, মাছ, তৈল, লোন, খৰে সবাকে গোসানীএ খয়। বিপ্ৰে জালহে দিগ্নয় গৈ। ভুক্তক ভোজন কৰাওঁতে তেওঁ বান্ধি শাৰীতে পাতলৈ খায়। আএ অন্ন, আস্থা দিওঁতে হাত দাদে, দিএ বুলি। আএ বোলে বিপ্ৰ, পূৰ্বাপৰ চাবা, পূব মুখে য়াৰা' এ আমাৰ গোসাই ধৰ্ম্মত বেদ বাখি গৈছে, উলজিব নেপায়। বাৰ গুচানে চক চোএ। বোলে মাতৃ, ইচ্ছা যায়, তবু হস্তৰ দ্ৰব্য অমৃত প্ৰায়, দেৱ যোগ্য এ আমাৰ এই গুনেহে কালি আজিগ্ন হ'ল। তেহে আত্ৰ পৰমান সিজাই ভোজন কৰাইছে। পাচে গুৰুজনে গোপাল, যত্নমনি দুইকো বোলে অচম ৰাজ্য খানত গুৰুজনে ভটিয়াতে ধৰ্ম্মবস্ত্ৰ লোপ হৈ আছে, মোৰ পৰম গুৰু শ্ৰীশঙ্কৰদেউ কৈ গৈছে ধুৱাহটা বেল গাছে মদন গোপাল মূৰ্ত্তি আছে, লৈ হস্ত বিপ্ৰ গুৰু ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰ কৰাগৈ। কিবা জীৱ লাগি সাৰেই। এইৰূপে আজ্ঞা কৈ উজাই পঠালে।

মদনগোপাল
মূৰ্ত্তি

আৰু বুঢ়া আতাৰ উপৰি বংশ নিবাস খনা খোৰাবা পুখুৰী পাৰে চিৰাই বৰুৱাৰ গৃহ বুলিছিল, তানে পুত্ৰ বিবাই, তানে বেটা বিবিধি, তানে নন্দন বিবচন, তানে সূত বিবপাক্ষ, তানে পুত্ৰ বিবসাদ, তানে পুত্ৰ গোপাল আতা বৰ আচাৰ্যস্তু এবৰে প্ৰাণী আছিল, আৰখলা বজাল মাখনত দেশত বৰ একাল হৈ সবে প্ৰাণী নৈল, দেশবো অনেক মৈল, দাঁহ প্ৰাণী হানি পৈল। আতা শাক, কছু চেচোবা খাই ব'ল, যি আছে গঞা গিৰি সিও হিংসা কৰে। তেহে বিবকত লাগি

বুঢ়াআতাৰ
উপৰি পুৰুষ

ই ৰাজ্যতে গৈ কলিবৰতে ছমাহ আছিল ছুখে কষ্টে, তাৰতে
গৈ মিছামুখে ব'ল একবৰ্ষ বাঁহ কাঠৰ বনকৈ প্ৰবৰ্ত্তি। তাৰতে
গৈ জলাহত আছিল তেৰ বৰ্ষ বনিজে প্ৰবৰ্ত্তি। তাৰতে
ভটিয়াই কাজলিত দুইবৰ্ষ কুৰিকৈ প্ৰবৰ্ত্তিলে, জলে বুৰায়,
কষ্ট পায়। কুকুৰা পাৰ হৈ বৰনদী পাতিদৰজে তিনি মাহ
বৈ বৰপেটাৰ তান্তি কুচিতে বহিচন্ত। তাতে গৃহ বাৰী
কৰি জীহৰি মড়লৰ হুহিতা শাস্তা নামে বিবাহ কৰালে।
কতোদিন থাকি তান্তিৰ মৰণ হ'ল। হৈ বঙ্গদেশী চৈতনীয়া
মতে নাম মন্ত্ৰলৈ গ্ৰামৰ লোক আঠাৰে জনে সৈতে ৰামায়ণ
গাই ফুৰে। আৰা ওজা ফুৰাত কতবা ন-সিদ্ধ পুথি এখনি
পাই আওৰাই গাইছে এহেলৈ। এদিন নেঘেৰি বিজ্ঞান
বিচাৰি গৈ মনথৈ ঠাকুৰ আভাৰ বাটগৃহতে গাইছে। আতা
ওলাই বোলে এই হৰি সিদ্ধৰ বাক্যে কি কৈছে, পুথি কি
কৰিছে, কোনে। পদ শাস্ত্ৰতো পাস'ত যদিবা পণ্ডিত
যদিবা, তকত বিষ্টু গুৰুক অকপটে সেৱা কৰি মানিবেক,
এন্তে জীকুৰ, এন্তে মহাহৰি, বোলে কি পুথি, কৰা কোনে
স্তনে পাঞ্চ; এঠাইত পাই আওৰাই গাইছোঁ। বোলে
যাত হন্তে এই পঞ্চভূত নবতম নেকাবে বেহাইছাহি ভাবত
হাট অন্তকালে অপৰে সংসাৰ চকী, ফাট মাৰি যি নোঁকাত
চৰি যাবা, কাঠ, বাটে, চাঁচ কুঠাৰে যি নিচিনা, আশ্ৰয়
কৰাই ক'ত, ফুৰিছা ক'ত? অ বোলে “অজনৰ আগত
সজ্জন বোলাইছা, লোকৰ চাউল লোন খাই? ভাবত
বৰ্ষত যি গাটি মাৰিছে কি কৈ গা সাৰি যায়?” আতা
কথা ককৰা শুনি দ্ৰাস হৈ বোলে বাপ আগুনি অৰ্থ কোৱা
যক। আতা বোলে মই জানো কি? লাগে যদি
মহাপুৰুষ গুৰু সেই শাস্ত্ৰ কৰা, জনাই আছে সোধাগৈ
শুন্দবীতে, দশ প্ৰকাৰেও কৰ। তেহে সকলো বিবকত হৈ

মিহামুখ

কুকুৰা পাতিদৰ
জাতিহুতি

গোপাল
চৈতনীয়
মন্ত্ৰ এহন

বোলে ব'লাইক, এতেই যাওঁ। ঠাকুৰ আতা বোলে এনে জমা পাগে গলে লাগ নপায়। বোলে কেনেকৈ গলেনো পায়? বোলে আঠু মূৰে ভুনি, হুপকীয়া টনা ধৰিয়া চববা এনে ভাৱে গলেহে পায়। তেহে আতা আহি খেদে উপাসে অনিষ্টে ব'ল। বিহানে স্নান সন্ধ্যা কৈ আঠাবে ও জন গ'ল। পাই গুৰুজনক সেৱাকৈ নুখিছে বোলে বাপ, বিশিষ্ট গুৰুৰ কেনে কাৰ্য্য, কাৰখানা ভাও, লক্ষণ? গুৰুজন বোলে কেনেই, তোমাক কবৰ সকাম? শুনি কৰিবা কি? আতা বোলে বাপ, তাৰাৰ হুই অভয় পাৱতে বিক্ৰই যাম আক। বোলে নিচইনে এয়ে? বোলে নিচই হে প্ৰভু। তেহে গুৰুজনে অনেক প্ৰকাৰে চৰ্চি দেখালে। আতা বোলে বাপ, দহো হবিসিদ্ধৰ বাক্যে যি কৈছে সকলোখানি আপুনাতে আছে, সন্ত সাধু, মহন্তৰ লক্ষণ, কাৰ্য্য কাৰণ। তোত্ৰাই বিশিষ্ট গুৰু আমাৰ, তোত্ৰাতে নিচই পেল দাস, ভৃত্য কিঙ্কৰ কৈ চৰণে পাই লব লাগে আক গুৰুজনে বোলে তোত্ৰা সবে ফুৰা লোক অনেক ঠাই গুৰু মানি আহিছা আত্ৰাকৈ যদি হে বাৰু আমাত নিচই কৰিছা নজৰ এৰি পেলোৱা তাৰাসৱক। বোলে বাপ এৰিলোঁ আক। বোলে বাক নাম ধৰি একোটি আঁক দিয়া। মিলে সবেও। ন ঠাই হ'ল। বোলে এতিয়া ভৰিৰে মাৰাইক এৰিলোঁ বুলি। তেহে আন সব উঠিল মাৰিবলৈ। আতা আঠুলৈ এক দৃষ্টান্তৰে কৈছে বোলে বাপ, উত্তম বিশিষ্ট লোকে দৃষ্টি দূৰে গা শুধি কৈ জান পুখুৰীত জল মাটি লৈ আছে বিল পাই সজকৈ লয়, নদী পাই হাত পাৱ ধোএ আহি, সৰোবৰ পাছ আক্ৰচ গা ধোৱে। তাৰতে গৈ গঙ্গা সমুদ্ৰত মূৰ তিয়ায়, এ বাপ, তাৰা সবেও আমাক কিবা অন্ত দেব দেবী চোৰ দেখাইছিলনে হৰিকহে

কৈছিল? যি বিমানৰ সমৰ্থ পাত্ৰ দেহত আছিল দেখালে তাকে নদী, পুখুৰী দৰে। যি হেতু আমাৰ নিচাই সংশয় নমৈল নপৈল আপুনি গজা সমুদ্ৰত স্নান কৰিবলৈ ধৰিছে।। এতেকে হাতেৰে মাইলোঁহতে বাপ। তেহে গুৰুজনে বোলে গোপাল, তুমিহে আমাক বাখিলা, তুমিও ব'ল। তাৰা সবৰ লগতে তুমিও উঠা হলে আমি আক একো নকৈ চৰা গ'ল ইতে। আমাকো তেনেকৈ আক ঠাইত নমাইলে ইতে? গোপালেহে সবাকৈ বাখিলে, ব'ল। তেহে গৃহৰ পৰিক্ৰিয়াকৈ পঠাইছে। পাচদিনা ইবিচ সান্ধধানে গৈ মহাপুৰুষক গুৰু বুলিছে সবোও। গৈ বৰপেটাতে আহি গৈ থাকে দুই তিনি দিনে।

চৈতন্যদাস দত্ত
এবি
মহাপুৰুষক
তক বুলিছে

আক এদিন পঢ়িব নজনা বুলি বামচৰণে ইবিচৰণ ঠাকুৰক বিগতিকৈ হাঁহিলে। খেদকৈ ঠাকুৰে কান্দিব ধৈলে। তেহে গুৰুজনে বামচৰণক সপি কোলে লৈ গা ধুৱাই দ্ৰৱ্য চিৰা খুৱাই শাস্তকৈ পঠাইছে।

আক এদিন পুৰোত্তম ঠাকুৰক জলপান কৰাই তেল তামোল ঘৰি পাট ভুনি ভাও, চপৰা, দগলা তিলক পিছাই উকত বসাই আনন্দে চাই আছে আগ গুৰি। চিৰাম আতা বোল্লে বাপ, থাক উস্তি যুৰি হলে অতি শোভন হয়। তেহে গুৰু বিগতিকৈ বোলে উদাসীনৰ চটুৱাই দিয়াবৰ কি মন? পাচদিনা পোনাবী আনি গঢ়াই দিছে স্তবৰ্ণৰ।

তকজনৰ দৰা

আক বুঢ়া আতা আঠাৰে জনেৰে যাওঁতে বুঢ়ী লুইতৰ কাষে ন মাটি ভাজিছে নল খাগৰি মুঢ়া শুকাই আছে। তাৰে সকলো একো বোজা আনি গুৰুজনক দিলে নি। তাৰে অগ্নি তাপকৈ পৰম সন্তোষহৈ বোলে গোপালে যেনেকৈ খৰি আনি আমাক সন্তোষ লভাইছে, তুমিও আমাৰ ভক্তি বস্ত্ৰৰে সন্তোষক লভিবা। এইৰূপে সাতবাৰ বৰ দিছে।

তেহে আতা সবাবে আলচি বোলে কাঠ খৰি আনোহ'ক।
 এই বুলি তিনি নাৱ' ব'ঠালৈ বুবী লুইতে ওলাই মানহা
 ভটিয়াই দেখে বৰ এজোপা খৈৰ গাছে' গুকাই আছে।
 তাকে কাটি ফালি উলিয়াওঁতেই গধূলি হ'ল! হাবি বালাতে
 নিশা ব'ল। ছপৰ মানত বৰ বাত বৃষ্টি আনিলে শিলে দলে।
 তেহে একো উপায় নপাই বালাতে তিনটা লোৰকৈ নাওঁ
 তিনিখান উবুৰিয়াই সেমাই ব'ল। পুৱা পেলাই ভবা
 দি উজ্জাই আহি সুন্দৰী মাঘ নাৱা ঘাটে বৈ খাৰা তুলি
 কঢ়িয়াই স্নানকৈ গুৰুজনক সেৱা কৰিছে বোলে নিশ্চয় বৃষ্টিত
 ক'ত আছিলাইক? তেহে দুখ বৃত্তান্তৰ কথা কলে সকলো-
 খানি। গুনি খেদকৈ ফলাহাৰ কৰাই সন্তোষ হৈ বিপ্ৰ
 দামোদৰে কৃষ্ণৰে খৰিলোৰা বৃষ্টি নিশি বন্ধি গুৰু গুজ্জৰাব
 আৰ্হি তুলি বৰ দিছে আতাক। সেৱাকৈ গৈছে বৰপেটা-
 লৈ। সেই খৰি চিৰাম আতা ফালি চাউল সিজাবলৈ দিএ,
 জুও ধৰে। গুৰুজন স্নানকৈ যায়, চিৰাম আতা ঠাই অতাই
 জুই কাখে ডোখোবাটো পাৰি চুকত সোমাই থাকে। গুৰু
 বহি তাতে তাপ কৈলে তেহে ওচৰ চাপি বয়াই দিএ। আক
 এদিন গৈ আঠাৰে জনে গীত ধৈলে বজ্জদেশী মতে পূৰ্বৰ
 মতে। তেহে গুৰুজনে গীত কৰি দিছে ছুটা ভাঠিয়ালি—

“মোকে কিনা গতি দিলা গোপাল,

তুমি অগতিৰ গতি।

এ ভৱ ভঞ্জন, তোমাৰ চৰণ

সেবিতো নাকৰোঁ বতি ॥”

“সোই দেখু দেখু, সুন্দৰ কান্ধু

খেলায় কদম্বৰ তলে।

কোটি কাম জিনি—”

আক এদিন আতা গৈ পোন্ধৰ জনেৰে হৰি কথা

শুনিছে। আৰা তিনি পাচত সেৱা কৈলগৈ। গুৰুজনে কৃষ্ণ কথা স্মৰ্ত্তি শুধিছে বোলে গোপাল, দেখো আৰা সবে পাচতহে আহিছে, কিয়? বোলে বাপ, তাৰা সবে কিছু কৃষিক লখ লৈছে। বোলে আঠৈত সব আজিৰ দিবস গ'ল আৰু দুহৰি পায় নিকিন? আয়ুও এই ক্ৰমে গৈছেহে বিফলে। হৰি কথা হৰি গুণ নামেৰে গ'ল সাফল। কৃষিকৰ যেনেকৈ আৰ্জিলে ভুজিবলৈ পায় কলে দাবলৈ পায়, হৰিভক্তি আৰ্জিবৰ ঠাই অতেহে। গুৰু, ভূমি; শৰণে বীৰ্য্য বিধান, সঙ্গমার্গে চহোৱা, ঈৰিষা, অশ্লয়া, নল হেজ্জেৰা, মৰম শ্ৰীতিএ দলি মুৰা জবকা, খেদ অনুৰাগে বায়ু বহি, শ্ৰৱণ, কীৰ্ত্তন বিদ্ধা মৈ হিংসা, পৈশূন্য টোকবল বিলৈ কছৱা স্নেহ শ্ৰদ্ধা নিবন গচন, চিন্ত বুদ্ধিএ কোৰ খন্ডি, মনে নালা, কায় বাক্যে মাল সেৱা সুখ সন্তোষ পকন, কাম ক্ৰোধ লোভ, মহ, বৰা, হস্তী, মোহে গান্ধি সঙ্কে দোষ গুৰুত খবৰান নিচত্ৰ কাচিবে দাই, প্ৰেমৰ সূত্ৰ বান্ধি আনি ভক্তি ভণ্ডাবত থৈ ধৰ্ম্ম অৰ্থ দ্বাৰ, কামমোক্ষ ডাক্ত মাৰি থৈ খাই থাকো মহাশুখে। এই খেত নকৰা কিয়? বিনাশী খেতিত লাগি নাম খতি কৰা চায় দেহা মায়াময়ী ভাৰ্য্যা পুত্ৰত লাগি। সেই বেলা গীত কৰিছে জীৱক কুপাকৈ ভাটিয়ালি—

গীত বচনা

“কিৰিষি কৰিও আলো মনাই

হৰিৰ চৰণ সেৱাৰ পৰম সুখে”

আৰু লক্ষণ ওজাৰ পিতৃৰ নামে গুৰুজনেৰ পিতৃৰ নামে একে, যায়, গুৰুজনে নামে নেকাঢ়ে, ভূমি ভূমাকৈ মাতে। তাৰা চলিলত পত্নীএ বোলে ওজাক তোৰ পিতাএৰক গুৰুজনে বৰ বেথা কৰিছিল, তই নেযা কিয়? বোলে কি লৈ যাম, হাতে একো নাই? বোলে এটি জাপী সাজি সজকৈ ভৰি নলগাকৈ। তেহে সাজি ধুই লৈ গ'ল

সান্নাধ্যানে। দি সেৱা কৈলগৈ। গুৰু বোলে কিয় আহিছা ? বোলে বাপ, এই জাপীটি মাথে লৈনে মনা দাব। গুৰুজনে ভোজন কৰাই শ্লিছে বোলে তই বপটি পাবনে ? বোলে বাপ, হুৱাৰেঁ। তেহে গুৰুজনে একাদশ পুথিতে দেখাই ফলি নিদিয়াকৈএ পঢ়ায়। বিবেকী পঢ়া হ'ল। দশমৰ পদ আওবাই লব দিলে। আহিলত ওজা শিকালে। চিৰাম আতা পালী হুই নিতে কীৰ্ত্তন কৰেহি। বৰ চক্ৰবৰ্ত্তী ওজা হ'ল।

দামোদৰ আতৈৰ
ধনতপন

আৰু দৱনীয়া দামোদৰ আতৈ দেবী পূজিছিল, বৰনগৰে গৃহ। বৰ আচাৰ্য্যস্তু আছিল। সকলো মৰিলত গৈ বিবস্ত্ৰ হৈ গৃহ বাৰী এৰি মহাপুৰুষক গুৰু বুলি হাটীতে আছেহি। হাতে চাৰিশ টকা আছিল। গুৰু ভকতক অনেক ভাঙি লগালে, সিধা, লোন, বস্ত্ৰ, ন বস্ত্ৰী দিলে। দেহতো নিতে একটকা ভাজি খায়, জুই, খৰি, পাত, শাক, মাছ, তেল লোপ, অন্ন, বস্ত্ৰ, খৰ্চাকৈ দিহে খায়, অৰ বস্ত্ৰখানি তত থলেও কৰাটো দিএ। এদিন গুৰুজনে শ্লিহিলে বোলে নিতে হুন্ট টকাটি ভাঙিহে খোৱা ? নহলে এহেলৈ ক'ব খাবা ? বোলে বাপ, ই দেহনো থাকিব কেই দিন ? পশুলকে হৈছে দিন আমাৰ। আৰু আপোনাৰ অভয়পদে অমুগ্ৰহ আঞ্জা দিবহে লাগে সেইবেলা দিনে বাবে ওলাই কট পাৰি বহি ভক্ত অনাই জনাই পাঁচ টকি দিলে ভকতলৈ, পাচোটি গুৰুজনলৈ দি সবাকে নমস্কাৰ কৰি বাম বাম কৈ গ'ল।

শ্ৰীৰামআতাৰ
- ভোজন হানিব
উপায়

আৰু শ্ৰীৰাম আতা এদোন চাউলৰ অন্ন ভোজন কৰে। এদিন গুৰুজনে লাউ এটি আনি মূৰ কাটি এদোন চাউল ধবাকৈ শ্ৰীৰাম আতাৰ হাতে দিলে বোলে এই লউটি দিহেঁ, আবে জোখাকৈ খাবা এই শিলতে নিতে একোটি ঘহা মাৰিবা। সেই ক্ৰমে খাই ঘহিছে। টুটিবৰ উমান

নপালে, পেটৰো উমান নপালে। কভৰা দিনত গৈ একঠাত
ব'লগৈ। বোলে জীৰাম এই জোখে খাবা, নবহিৰা আক।

আক উদমৰা গ্ৰামৰ পৰা হাবি গতি আঁঠৈ আহি
গুৰু ধৰ্ম্ম ধৰি হাটিতে আছে হৰি গুণ গাই। গৃহে মাড়-
ভাত্ জ্যোষ্ঠ সৰ আছে, আঢ়ায়ন্ত। বাপেকৰ ভোজ পাতি
গুৰাপানে গুৰুজনত জনাই নিলেহি আঁঠৈক। সৈ মাহ, পশু
মাৰি জ্ঞাতি মিত্ৰক বন্ধু চপাইদিলে ভোজ। নবীন চাউল,
মাহ, শাক কৰি এভাৰি আনি গুৰুজনক সেৱা কৈলেহি।
তেহে গুৰু জয়হৰি, 'জীহৰি আঁঠৈক লগেদি বোলে এই
চাউল ভাৰি অটব্য হাবিত থৈ দূৰতে চাই থাকিবা, কি
দেখা। গুৰু বাক্যে তিনি তুলি থৈ চাইছে। বৃদ্ধত চৰি
দেখা এটা তাতে কাক ওলাই কা কা কৈলে। ককবাত্তে
অসংখ্য কাউৰি ওলাই, নিমিষতে খাই জাতাই উৰি গ'ল।
দেখি অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হৈ গুৰুজনত কলে যাই। বোলে
কি দেখিলাহঁক? বোলে বাপ এনে আচৰিত দেখা শুনা
নাই। কিয়? এনে আশ্চৰ্য্য? বোলে প্ৰথমৰ কাক আবাব
পিতৃ, ইভোৰ জ্ঞাতি বংশৰ, উপৰি পুৰুষ, পিতৃ পিতামহ
সৰ। বোলে এক দেশত এক ভকত চিলা আছিল।
বাৰ্ত্তা শুনি তিনিজন ভকত গৈছে। হাবিত বহি তিনি
চোৰ চুৰ কৰিবলৈ আলচ কৰিছে। আৰু সৰুক দেখি
বোলে আপনাসৰু কলৈ যায়? বোলে আমি এই ভকত
চিলাৰ ঘ'লৈ যাও। ঠাৰে চুপে কথা হৈ চোৰে বোলে
আমিও যাওঁচো, কেনেনো ভকত চিলা। তাৰে এজন
ভকতে বৰ বৰকৈ নাম লয়, এজনে মধ্যমকৈ লয়, এজনে
মনে মনে লয়। লৈ গৈ পালেগৈ। দেখি আছে বেখে
আসন দিলে, সিহঁত তিনিক খেৰ কুটা দিলে, বহিল ছও
জন, তেহে লাহেকৈ লোৱা জনক ঠাই মচি দোৱা ভজা

হৰিগতি
উপৰিপুৰ
কটি

ভকতচিলাৰ
আখ্যান
ভকতৰ পৰিচয়
সংস্কৰ
মাধ্যম

চিবা, পগা গাখীৰ, চেনী, জবাই তুলি হেও পাত উপবে
 দি সজাই দিলে, মধ্যম কৈ লোহা জনক মথা চিবা দৈ
 গাখীৰ পাত দি দিলে, ববটৈ লোহা জনক চাউল গুৰা
 মাটিতে দিলে পাতেবে। সি তিনিক মলা ভোজে পাত
 দি ঢাকি এটাত তুহ গুৰি, এটাত কঠাল পাত, এটাত
 খুদ কণ দি লোটা চবিয়া দিলে। ডাৰা হএ চাই দেখি
 নুখিলে, বোলে আমি হজন লোক একেলগে আহিহেঁ,
 হরক হটা ভাৱে দিহা দহৌ জলপান, কিয় এইখানি, আব
 অঘৰ ? বোলে আপুনি বি বব উচ্চ কৈ নাম লৈহা গৌসাই
 ভোমাব চিত্তত ব্ৰহ্মাণ্ডৰ বাহিৰে আছেগৈ, জন্মিত দেখিলে
 এম্মান আৰ্ত্ত নহয়, পলমে হবগৈ ব্যক্ত। আৰা বি মধ্যমকৈ
 লৈছে চক্ৰমক্ৰৈ কতো দেখে, ক্ৰমেহে বেকত হবগৈ।
 আৰা একা জন্মিপন্নত খিতকৈ দেখি পৰম আনন্দে পদ
 পঙ্কজৰ বন বস চুপ্পিছে, নাসে নাম। আৰা তিনিএ একে
 এওঁ আছিল পূৰ্বজন্মে শুকৰ, এই জন্মেও চোৰ বৃত্তিকৈ
 কুৰিছে, পাপময় বিষ্ঠা জব্য আনি শোধনকৈ ভাৰ্যাপুত্ৰ
 পুহিছে, এৰা আকা সিজন্মে ছাগ আছিল, এতিয়া মনুষ্য
 তন্তু পাৱো আব গৃহে তাৰ বাৰীএ লুপ লুপাই লুঙ্গলুঙ্গাই
 কুৰে, বতে বেই পাই আনে, আব কথা তাত কয়, ঈৰ্ষা,
 অনুয়া লগাই ডকাই, শিয়, উদৰ অৰ্থে কুৰিব ইহ পৰ
 জন্মে সংসাৰত জন্মি বোনি চেপাত বাগবি। এৰা একা
 পৰজন্মত বালি চাহিতে বাগবি জন্মি হস্তীলৈ বিবালতে
 এই দেহটি পাইছেহি। অহিকতো সেই বৃত্তি এৰা নাই,
 মিচা, বেস্তা, নিন্দাবাদ, কুল, ক্ৰিয়া, পেহী মাহী, নেবাচি
 চোহা চক লুটুকি বেবাই ভাৰ্য্যা, পুত্ৰ দেহ জীছে' যবিও
 এই বৃত্তিতেহে বেবাব। পুণ্য ধৰ্ম লেখ অৰ্জা নাই, গৰ্ভবাস
 নৰ্ক, বোদী চেপা খাই সংসাৰত মহাপ্ৰলয়লকে বেবাব।

এতেকে ছয়কে যাৰ যি যোগ্য পাত্র বৃত্তি তাকে চাই দিয়া হৈছে। শুনি চোৰ ভকত অঙ্কুত আচৰিত হৈ ভকতেও উপকাৰী আজ্ঞাৱীয়াকৈ হৃদিপদ্মে পাই ভক্তি সংসাৰ সাৰিল। চোৰেও বোলে আমাৰ মনৰ বৃত্তি বৃদ্ধিলে ছও জন্মৰ হএ। এই বুলি সব এৰি সম্ভৱ সম্পৰ্কে শুদ্ধ হৈ সাধু সঙ্গ লৈ হৰি ভক্তি কৰি হৰি গুণ গাই সংসাৰ তৰিল। এ তোহ্মা সবে মন শাস্ত্ৰ তলে নাম লৈছা হয়, এই নামে বাসনা লাগি ভক্তি, মুক্তি, দিব, ভকতি ছল্লভ, সেই বেলা ঘোৰা মাতিছে গুৰুজনে—

“যদি ভব ভয় ভঙ্গ মনে ইচা কৰা ভাই,

সদা সাধু সঙ্গ কৰা সাৰ।

একক্ষণ মানে মাত্র, কেৱল সাধুৰ সঙ্গ

হোএ নাৱ ভৱ তৰিবাৰ ॥”

আক কৃষ্ণদেৱ কৈছে উদ্ধৱত—একাদশত মোৰ মহাপুৰুষ গুৰু দিছে :—

“যিটো মহাপাপ কৰি অকস্মিতে বোলে হৰি,

সিও শুদ্ধ হোৱে কোন চিত্ৰ !

ভাগৱত শাস্ত্ৰ কয়, তাৰ যিটো সঙ্গ লয়,

সিও হোৱে পৰম পবিত্ৰ ॥”

এ চোৰেও আশ্ৰয় গভাইত নহলে নথিলে চুব কৰিব নোৱাৰে গৃহস্থৰ, গৃহতেও বিপুৰা আজ্ঞাৱীয়া নহলে ধৰিব নোৱাৰে চোৰক। এ মোৰ গুৰু ধৰ্ম্মবো এই আৰ্হি, হৰি ভক্তিব, পিতৃ মাতৃৰ সংযোগে যেনেকৈ জীৱৰ জন্ম জাত হয়, উপকাৰী আজ্ঞাৱীয়া হস্তেহে হৰি ভক্তি উদ্ধৱ জাত, গাৱত যে ভকত জ্ঞাতি সেৱা কৈলাগৈ গীতাত অঙ্কুৰিত কৈছে কৃষ্ণে সংসাৰী সহস্ৰক দিলে খুৱালে যি ধৰ্ম্ম হয় পায়, ভক্তিপৰ একনক দিলে খুৱালেই হয়। আত ভকত

নপালা গুৰু ভকত আপুনি কি বস্তু আশ্রয়, আজনি কৈ নিচিনা
নুবুজা, ভকত হৈছাহি। শুনি আতৈ সবে খেদ জন্মি আশ্রয়
আজ্ঞায়াতৈ বুজি হৰি ভক্তি নাম ধৈলে, পাচে তাৰা
গৈ চাউল, মাছ, পছ লোন, তেল, আনি আনি সিধা
দিছেহি।

শ্ৰীৰাম আতাব
ভিক্কাএহণ
গুৰুজনৰ
শিক্কাৰ আৰ্হি

আক এদিন শ্ৰীৰাম আতা ভিক্কা লৈ গৈছিল, নেপালে।
গুৰুজনে দেখি বোলে একো নেপালানে, দহৌ নগৰে
আছিলো? বোলে বাপ এই খিতে বৰকোচ বোলে এঘৰ
মানুহ আছে সেয়ে দলিয়ায়, ফৰমুটিয়ায়, গুচি আহিলো।
বোলে আকৌ যোৱা। দলি ফৰমুটি মাইলে লৈ আহিবা।
আতা গল, দেখি ঢেঁকি থোৱাটো মাৰি পঠালে, কাতি
হৈহে এবাল। লৈ আহি দেখালেনি। গুৰু বোলে ধুই
ফালি দ্বাবে পতি দিয়া একো চলি। দিলে পাচ দিনা
বোলে শ্ৰীৰাম, আজিও যোৱা। গ'ল। দেখি চোতালতে
বৰ চপৰা মাৰি দিলে। তাকে লৈ দেখালেনি। বোলে
গোবৰে সৈতে গুৰি কৈ দিয়া, চাউল সিজৱা ঠাই মচিব
ভকতে। আতা কৰি দিলে। পাচ দিনা বোলে নিতে
খোদোতেও আহে, কি আহে দেইক খুদ, কন ছুমুটি মান।
তেহে এমুৰীয়া মান বুঢ়ীয়ে খুদি দিলে নি। লৈ আহিল,
গুৰি কৰাই গুৰু সবাকে ছুটি চাইটি দিয়ালে। পাচ দিনা
বোলে শ্ৰীৰাম আজিও যোৱাটো। গ'ল। দেখিএ পিৰা দি
বোলে ক'ৰ পৰানো আহা নিতে? বোলে এই মহাপুৰুষ
ঠাইতে আহিছে। বোলে বৰাটো, মহাপুৰুষ কেনে
চাওঁগৈ। বুৰাৰ মায়াৰ তিনি গুণ বৃত্তি তিনি কাৰ্য্যে ছিগিল।
তেহে গৈ আতাব পাচতে বহিল হি। গুৰু বোলে শ্ৰীৰাম,
আবা কোন? বোলে বাপ, এবাকেহে বৰকোছ বোলে।
বোলে তৈল উলু দিয়া স্নান কৰকগৈ। দিলে। লৈ ধুই

আছিলত হুঙ্ক চিৰা দিলে। কলে গুৰে অভূদয়কৈ থুৱালে, গুৱা দিলে, খাই বহোতে পঢ়া দেখি বোলে এনে এখান আমাৰ ততো আছে। বোলে আন গৈচো কেনে? আনিলেগৈ। দেখে পাব বাঁহত থৈছিল পেৰাড চাৰি আঙ্গুল মান গুহৈছে। মেলে, দেখে, দিব্য অক্ষৰ বন্ধাবলী। মাটি বালিএ পেৰা ধুই থলে। তেহে বুৰা কোছে বোলে হামিও কালৈ হৰণ লমহি। গুৰু বোলে লব লাগিলে তোৰ পূৰ্বৰ বীতি এৰি গৃহৰ যি আছে দূৰ কৰগৈ। ক্ৰম কৈছে, চকু কৰাই খলা খাব, চতা ভাক্ৰি, মুৰ, বস্ত্ৰ তিয়াই হৰিচে থাকি, আহি চাউল, মাহ, বস্ত্ৰ, গুৱাথে শৰণ লৈছে, পুত্ৰ, নাতি, বহাবী সবেও। তেহে জীৰাম আতা প্ৰাৰ্থনা কৈ সুধিছে বোলে হৰি বিমুখীয়া সংসাৰীক অত পুৰুষাৰ্থ কৰিবৰ বাব কি? বোলে এ জীৰাম অনাদি পুৰুষে সৃষ্টিকৈ জীৱক বাজকৈ প্ৰকৃতিৰ হাতে দিলে। মহামায়াৰ বায়ুএ পায় সংসাৰ চক্ৰত পৰি ভাৰতবৰ্ষত সিচৰি হ'ল, তিনিও ৰাজ্যত দুৰ্বাসনা দুঃসঙ্গত পৰি পাপমন ধৰি আছে, ধুই লব লাগে চিনৰ জীৱ, আত দোষ নাই, আজুৰি অনাত গুণহে আভুৱা যি বস্তু আছে পৰি।

আক বৈদপো ৰামৰ ঠা'লৈ বিষ্ণু আতা অহা বোৱাকৈ সদাচাৰে ধৰি আৰ চাৰিক বাদে, কেহো জ্যেষ্ঠে, হৰি কনিষ্ঠে, কৃষ্ণ মধ্যম, বিষ্ণু (সক যতুমণি) চোট এই পাঁচ ভাতৃ গুৰুজনে পাঁচ পাণ্ডৱ বুলিছিল। বাচে দেখি হৰি, কৃষ্ণ দুও বোলে তই ডাল পত্ৰত ধৰিএ বাচ, সাৰ নৌ পাওঁতে। আমি তোকে নেবাচো মানে এবিম নে?

বৈদপো ৰাম

আতাৰ উপৰি পুৰুষ হৰিণ কাঁজিৰ ঘৰ বুলিছিল। তানে পুত্ৰ বীৰণ কাঁজি, তানে বোটা আহিৰ্শ্বল কাঁজি, তানে সূত ধীৰমল কাঁজি, তানে নন্দন হৰিমল কাঁজি, তানে পুত্ৰ কৃষ্ণমল কাঁজি, তানে পুত্ৰ এই পাঁচ ভাতৃ।

আতাৰ উপৰি
পুৰুষ হৰিণ
কাঁজি

আৰু হৰি কৃষ্ণ এখানি নাওঁ লৈ উজ্জাই আহিল গদাধৰ ওলাই লুইতে পৰি উজ্জাই যুগিৰি ঘোপাতে মানহা সোমাই গৈ জানে গৈ বাউসী দামোদৰ ঠাই খপুৱা পাই নিলে। আন সবকো পাই ভুলাই কৈ নিএ। আৰাতহে শঙ্কৰদেউ ধৰ্ম্ম থৈ গৈছে বুলিকৈ দি থৈ খুৱাই ভকত কৰায়। আৰা দুইকো সেই ৰূপ থৈছে। আৰা দুএ বোলে, আৰা ব্ৰাহ্মণ নে শূদ্ৰ ? বোলে ব্ৰাহ্মণ। বোলে দহো শূদ্ৰ জনতহে থৈছে বুলি শুনিছে। ধৰ্ম্ম ? তাৰা নো আছে কত ? বোলে সেই খিৰা মৰলৰ বৃক্ষৰ গোৰে থাকে। সেই বেগেই গ'ল দুও। দেখে গুৰুজন বহি নাট সূত্ৰ গীত কৰিছে চোৰ ধৰা। পাচতে আঠুলৈ বোলে বাপ, ইবাৰ কলিয়ুগৰ মহাপাপীৰ গতি আছে নাই ? চাই বোলে তোত্ৰা সত্ত্ব ক'ৰতে আহা ? বোলে বাপ, তোত্ৰাৰ স্নগন্ধ যশে জৰি লগাই আনিছে। বেহাৰতে তেৰ দিনে পাইছোঁহি। বোলে কিয় নো আহিছাইক ? বোলে বাপ, এই তজু পাদ পঙ্কজতে বিক্ৰই যাবলৈ হে আহিছো। বোলে তোত্ৰা সবৰ বা দেহ সন্তুষ্কৰ কোন আছে ? বোলে বাপ, সকলো আছে। বোলে আমাৰ যি গুৰু ধৰ্ম্ম দেখিছা, পিতা মাতা এৰা ধৰ্ম্ম। তাৰা সবে বা লাগ লয় নলয় ? নধৰে যদি এৰিব লাগিব পাৰিবনে ? বোলে বাপ, লয়যে লব, নলয় যে এৰিলো আৰু। তেহে দাৰি মূৰ নখ কাটি কমাই হৰিচে থাকি পুৱা মাহ চাউল, বস্ত্ৰদি মহাপুৰুষক গুৰু বুলিলে। পাচ দিনা সেৱাকৈ বিদায় কৈলে। এই কলিয়ুগত গা দোষ দেখোঁতা নাই, সজ লোক দুজন। গুৰুজনে পদ এটা দিছে একদশৰ—

“অৱগণ মাত্ৰকে এক কৃষ্ণত ভকতি ভৈল,

বিদূৰ কৃতার্থ আতি ভৈল,

মুনিক প্ৰণাম কৰি হৰিক হৃদয়ে ধৰি,

হস্তিনা পুৰক চলি গৈলা ॥”

চোৰ ধৰা
নাট বচনা

হৰিকৃষ্ণ
মাত্ৰকভৈল
পদ

তেহে হৰি, কৃষ্ণে স্মৃছিলে, বোলে বাপ, আমাৰ গৃহবৰ্তী
 যদি নধৰে চাৰিয়েই তাকে। আৰু যদিহে ধৰে কৰে এই
 পকেকৰ বাট হাবিলৈ কেনেকৈ আহিব, আনিম ? গুৰুজনে
 বোলে আহিব নালাগে। এই একাদশ শাস্ত্ৰ খানি
 নিয়া, নিচইকৈ যদি পোৱা আগত থৈ পৰিক্ৰিয়া হৰিচ
 কৈ আমি যি ক্ৰমে গুৰুবাক্য মাতিছোঁ। এইকপে হৰি এই
 মাতিবা। তেহে খোৱা দোৱা কৰিবা লগ সজে। বোলে
 বোৱাগৈ পথে তিনিটা ভয় পাবা, হানি নাই। তেহে বেহাৰ
 কিনি লৈ গৈছে মানহা ভবাদি ভটিয়াই। মুখে যুগিবি
 ঘোপা, এইখিতে চৰ-খৰিয়তে লাগি বুৰাই যেন হৈছিল।
 তাবতে গৈ শিলবাগৰা মুখে বুৰাত লাগি বুৰায়হে, ব'ল
 কথমণি। এবাই বোলে ভায়া কৃষ্ণ, ভাই হৰি, গুৰুজনে
 তিনিটা ভয়ৰ কথা কলে, ছুটা গৈছে আৰু ত'ত বা কি হয় ?
 ভাৰাৰ ধুলাই বাখিলেহে—হয়গৈ। বিজয়পুৰ ওচৰ পাইছেগৈ,
 গদাধৰ মুখ। তেনেতে পছিমৰ্গে ডাকু বজালৰ নাও দেখি
 বিহ্বলত সকাৰে বাইছে লুবিবলৈ। আৰা হুএ দেখি প্ৰাণৰ
 কাতৰে বাই গদাধৰ সোমাল গৈ। হাবি গৈ বডি দেখি
 উভতিল ডাকু। তেহে হৰি, কৃষ্ণ বৰ ভয় পাই বোলে অত
 দিনৰ বাট, গুৰুজনে কেনেকৈ জানিলে, ভয় পাবা বুলি ?
 ভাৰা মজুৰ্য নহয়, ঈশ্বৰ অৱতাৰ। এই বুলি গৈ হিলৈ ঘাটে
 ব'ল, নাও বাকি চৈ বহা দি। তাতে খাই বৈ ছুদিন আছে,
 ছুঠে ব'লৈ। গৃহৰ ভাৰ্যা পুত্ৰ আছে, নচান, নমাতে। সিহঁতে
 মাতিবৰ সাহ নেপাই কলিয়া কাকিত বাএক পৰিছিল,
 ছুইবো পত্নী গৈ মাতি আনিলে, বোলে সোধা গৈচৌ, ভায়া
 সব ছুঠে কিয় ? আগে দহৌ দায়, আছে, উঠে, খায় বয়,
 ইবাৰ কি হল ? তেওঁ গৈ বোলে ভায়া হৰি, কৃষ্ণ, ভোজা
 সব অধিত নে, ছুঠানে, কি হৈছে নো ? পথুকেহে এনেকৈ

ভবনৰ্থ
 উদ্যত

থাকে ? বোলে বাই, তেনেহে জানিবা। আমি গুৰুজন্মত গুৰুধৰ্ম্ম ধৰি আহিছোঁ। গৈ। ইহঁতে যদি নধৰে, নাচৰে বাক্যত, নযাওঁ, যামগৈহে আকৌ। যদিহে ধৰে কৰে যাম, খাম, উঠিম। শুনি তাৰা হুএ বোলে আমাৰ নাক চুলিব গবাকী স্বামী গুৰু ; বাক্যত নবলেহে চাবিব পায়। কৰা, আচবাত দাসী দাস এৰিলে দোষে নপাইনে অনাথৰ ? বোলে এয়ে নিচইনে ? বোলে জল বিনে মৎস্তৰ মৃত্যু, আমাবো তেনে, আত আক নিচই। এতিয়া যাম কিৰূপে ? বোলে নিচইহে কৰিছ যদি দদাকে আজ্ঞা কৰিছে, যাব নালাগে। তেহে চক কলহ কবাই খলা খাব চতা দূৰকৈ বস্ত্ৰ ভিয়াই মচাই হৰিচে গৈ মাহ, চাউল, গুৱা, বস্ত্ৰ, বালা অতাই সেই একাদশ আগে ধৈ মহাপুৰুষক গুৰু বোলাইছে সবাকে। তেহে ভৰা তুলি উঠি গৈছে। যজ্ঞমণিক নোচোএ নেখায় দেখি বিৰকত হৈ গুৰুজনৰ গুণ, জীল, মহিমা শুনি দেৱাই মাজীৰ নাওৰ চুকনি। দি উজাই আহি হাউবা ঘাতে উঠি গৈ গুৰুজনক সেৱা কৰিছেহি। গুৰু মহা প্ৰেম খেলাৰ জীৱাম আতা সৈতে গীত, সূত্ৰ, নাট, কৰিছে বাস বুঝবা। দেখি বোলে তুমি কৰতে আহা, কোন ? বোলে প্ৰভু বিজয় পুৰতে যে আহিছিল হৰিকৃষ্ণ তাৰা সবৰ চোট ভাঙ-হওঁ। আপোনাৰ সুগন্ধ যশৰ বায়ু বৰলী বজু বাসনা ফলত লগাই টানি আনিছে, হুঃসঙ্গ, হুৰ্বাসনা জল পঙ্কব মৎস্ত পদ্ম অনাদি অভয় পদ পঙ্কজকে আশাকৈ। তেহে গুৰুজনে সূত্ৰান বুদ্ধি দিব মন দেখি সেই দিনাই—মহাপুৰুষক গুৰু বোলাইছে। নীতি সদাচাৰ জীৱাম আতা শিকাই গুৰুজনৰ পৰিচৰ্যা কবাকৈ দিছে।

বাসন্তবলা
বাট বচনা

যা যাবিৰ খল

আক উৰ্বশী আপী মহা সান্নিধ্যানে ধুতিএ গুৰা ভাজি আনে
লোন জালুক বনি দি। মুখ বান্ধি খুন্দি চালি আৱৰণ কৈ

আনি দিএ। যত্নমণিএ এগালি খাই ধয় নি। এদিন কলে আইএ বোলে দদা, মই মহা পুৰুষাৰ্থ আত্মাবে গুৱাটি আনে। আতা আগে লয়, বয়া লাগে মনত মোৰ। বোলে যত্নমণি হয়নে খোৱা বোলে? বাপ, হয়, ছুটিমান চাকোঁ, লোন জালুক হোৱা আছে নাই চাওঁহে, নহলে দিওঁ, আতা কি দোষ? গুৰুজনে বোলে এ যত্নমণি আমালৈ সজ্জহে, ভকতক দিওঁ, এহু হয় তাৱা সৱলৈ। তাৰে পৰা নেচাকিলে আক। বৰ হোজা লোক। আক গুৰুজনে কুটানি মাছ ভোজন কৰে, বাছে, ধোৱে লুতকুতিয়া পুণ্ড বীৰ্য। এদিন শৌচে যাওঁতে এটা অমাৰ্গীত শুধিলে, বোলে মাছৰ বীৰ্য কেনেকৈ মৰে? বোলে পানী তপতাই ধোৱাগৈ। সেইদৰে ধুই থৈছে হোজা যতে। গুৰুজনে চাউল বাঢ়ি আজ্ঞা বহাই বোলে মাছ দিয়া, দিলে নি। চাই বোলে মাছ দহো খাচা আজি, কিয়? বোলে বাপ, আজি পানী তপতাই ধুইছে। বোলে কি কৈলা, আমাৰ তোমাৰ বুৰ লাগিল, মাছ চালানি পেলোৱা নি। বোলে এটাই—দহো বোলে সজ। তেহে পেলাই স্নানকৈ গুৰুজনক জল দিছে। স্নানকৈ ভোজন কৈলে। বোলে আন খনলৈ এনে নকৰিবা আক। গুৰুজনক কাঙল মাছৰ গদা আনি দিএ, তুহু কাঁইতৈ বিহু, এৰে তেনেই। এদিন বোলে যত্নমণি, কলটি মংস্ৰ দিব লাগে সজ। বোলে বাপ, কাটা গলত ধৰে বুলি নিদিওঁ মই। বোলে দিবা, নথৰে, তেহে দিছে।

আক বালকদাস কমাৰ বুদ্ধি কৰে, গৰ গৰিবলৈ আহিছিল। মানিক বৰিয়া কৃষ্ণাই নীতি সদাচাৰ দেখি গুৰুজনৰ গুণশীল, মহিমা শুনি নিচই হ'ল। তেহে আতৈএ আনি গুৰুজনক দিলেহি ভেটাই। গুৰুপৰিক্ৰিয়া হবিচ কৈ মহা পুৰুষক গুৰু বোলাইছে।

বহুআতৈব
লবণ

কৃষ্ণ আতৈব গৃহ বৰনদী কাথে। তাবাই আনি
বহু আতৈক দিছে। মহাপুৰুষক গুৰু দেখাইছে। গুৰুজনক
পৰিক্ৰিয়াকৈ।

আৰু হৰিকৃষ্ণ আতৈএ এটি গৃহকৈ সেই একাদশ
শাস্ত্ৰ পাতি আসনত নাম গাইছে। আৰ্হি জাত
মাত, ভু নেপায়। ছুওজনা আহি গুৰুজনত
এজন ভকত প্ৰাৰ্থনা কৈলেহি। তেহে গুৰুজনে কমল
পাঠকক দিলে। পাচে ছুওজনে গুৰুজনৰ আগতে সাৱটি
ধৰিছে চুপনকৈ কোলে লয়, ধুলা লয়, মাথে লয়, বুকৈ বান্ধে,
কান্দি বিহ্বল ব্যাকুল হ'ল প্ৰেমানন্দে, এনে বৈকুণ্ঠৰ বস্তু
“পালোঁ, গুৰুজনে কৃপাকৈ দিছে, মহাভাগ্যে পাইছোঁ।” তেহে
সেই বেলা ভক্তি দেখি ঘোষা পটল কৰিছে। —

“হিয়াৰ মাঝে ...”

ঘোষা বচনা

“পাপ বিপক্ষক ...”

“মুকুতি স্মৃথক ...”

“আপুন নামৰ মহিমা দেখিয়া...

“হৰি গুণ নাম, ভাবিয়া পুৰুষে ...

প্ৰথম কাণ্ড
গায়ণ বচনা

আৰু হৰি কৃষ্ণ আতৈএ বিষ্ণু আতাক বাছে, দ্ৰব্যবস্তু
নেথায়, নোচোএ, নেমাতে, নচায়। দেখি আতাৰ মহাখেদ
লাগি আছিল। জিনে মুখতে থিবাই মাজীক এটকা দি
নৌকা ধৰি আহি উজাই মন্দিয়াবতে উঠি আহি পাই-সেবা
কৈলেহি। গুৰুজনে প্ৰথম কাণ্ড বামায়ণে কৰিছে।
দেখি বোলে তুমি কোন, ক'বতে আতা ? দেখি যত্নমণি
আতৈএ বোলে বাপ, আমাৰ দদা হয়। তেহে গুৰুজনে
পূৰ্বৰ ভাগ জীৱ চিনৰ লোক দেখি একো লুপ্তিলে।
তেতিয়াই মহাপুৰুষক গুৰু বোলালে। বুলি হাটিতে বহালৈ
বহিল। পাচে নাম গাবলৈ নেষায় এতিয়া। এদিন

শুকজনে বোলে দহো নাম লব গাবলৈ নোযোৱা, কিয় ? বোলে বাপ, ভকতসৱ গলে অপৰাধ নিসিজে আমি গলে সিজে হুহু, দোষ হব লাগিলে, গাইনো কৰিম কি ? বোলে সেই অপৰাধেইনো কেনেকৈ খণ্ডে ভকতক সুখি লব নেলাগে ? তেহে আতা চাইটা দৃষ্টান্ত দিছে। বোলে পৃথিৱী জুৰি জল আছে, শিৰ বুজি খানিলেহে ওলায়, পায়। পুং নিচিনিলে খালি শ্ৰমহে পায়। আক সমস্তে কাঠত অগ্নি আছে ঘৰিষনা, চেঁচু, চেঁচ, কাঠ, টনা টিঙ্গিৰ খিল, তুলা মৰাৰ চাৰি সংযোগত জুই, এনেকৈ কিয় ওলাব ? ভুই বাচক কৃষি খেতিয়কেহে জানে, দ, বায়, চল, বন। দণ্ড, গক মানুহ, বিধান, মাটি, বতৰ সংযোগতহে শস্য মূল। আক কামধেহু গোটে দুৰ্দ্ধময়, যেই বাঞ্চে তাকে পায়। ঘাঁহ, পানী, গোহালি, দোৱা টেকেলি বিয়োগে কি পাব ? নাক, কাণ, শিঙ্গ, লাজ খুৰাত ছলে ক'ত পায় ? মহ, ডাহ ঘাঁহ, পানী, সন্তোষকৈ বাট বুজি ছলেহে পায়, খায়। তেহে শুক গোধন কামধেহু পৰিচৰ্যা কৃত সেৱাত সন্তোষকৈ প্ৰভাও বুঝি ছলে যি জাত দৰিদ্ৰ অচলা হয় বৈকুণ্ঠ পাই জগ্ন যত্ন সাৰি সেৱা ঘাঁহ পানীৰ বিতুষ্ট হলে দোহাকে লাঠি মাৰি টেকেলি ভাঙ্গে, সংসাৰ নৰ্ক হয় ক্ৰমে।

আক এদিন বোলে বাপ, গোসানী মাতৃ ঠাই যাই আহুঁ। শুক বোলে নৌ হয় যাবৰ এতিয়া। শুকজনে দিছে পঁচটা দৃষ্টান্ত।

বোলে বাঘ বৰালিৰ পোনা খৰি এশ চকুৰিও এটাই খাব পাৰি, বুৰা হলে কাটোতে দা কটাৰিও ভাগে, ছয় সাত কুৰিক ভোজ দিএ। আঠৈ বোলে দুটীয়া চন্দ্ৰে গাকে পোহৰাব নোৱাৰে। পাচে ক্ৰমে ষোলকলা পূৰ্ণ হলেগৈ জোনাকত পঢ়িবও পাৰি। আক কোটকৰা দাব কোমলতে

চিকুটি চিঙ্গে নখেই, পুঠু, পুৰঠু—বুঢ়া হলেগৈ হস্তীকে
বিদাৰণ কৰে। আৰু ভলুকা বাঁহৰ গাজ হস্তে পদে ছৰা
ছলিএ আনে ভাজি, পুঠু বুঢ়া হলেগৈ কুঠাৰকে ভাজে,
চাৰি পাচেহে উলিয়ায় চলে বলেৰে, আৰু বুঢ়ী বাঘৰ ছৰা
পলুৱাই ঘৰচলৈ নিএ বুঢ়া বাঘে কামুৰি মাৰে বুলি ভয়ত,
বয়স যৌবন হলে মাকে বাও কৰে, সিও কৰে, মাক বহিয়া
লৰিলেহে সন্তোষ মিলে। আৰু মাকে পশুটো ধৰে কামোৰ
মাৰি, মুখতে যদি নিএ কাটি মাৰিব নুৱাৰে জানি তেহে
লগ এৰে মাকেও।

গীতবচন।

আৰু তাৰাৰ কানাই নামে পুত্ৰ এটি জন্মি এশদিন অস্তে
মাক চলিল। আতাত বাৰ্তা কলেহি গৈ আতা গুৰুজনত
বোলান কৈলে বোলে বাপ, যাবই খোজোঁ। ছৰাটি প্ৰতি-
পালন কৰোঁতা নাই। সেই বেলা গীত কৰিছে বিৰক্তি—

পামক মনাই কমনে হৰিৰ নাম বহল বিচুৰি, কাহা গও
পিতা মাতা ...

আৰু দৃষ্টান্তও দিছে তিনটা, বোলে কছপে কনি পাৰে
বাম বালা যোজনত কুৰি হাত জলত উমাই ছমাহত জগে
সবেওটি, এটিও ঘোলা নহয়, বগাই গৈ সবটি মাকৰ লগ
লয়। আৰু এক সদাগৰে দুই ভাৰ্য্যা থৈ বনিজে গ'ল।
এজনীৰ এটি পুত্ৰ হিংসাকৈ সতিনীএকে দূৰকৈ পেলালে
নি। মাক প্ৰসূতাৰ বিশেষ্টাত ত্ৰান পালে, মৰা বুলি কয়।
শিয়ালীএ পাই গাতে থলে নি। তাৰ ছৰা সৈতে আম্বুৰ
মৰণে জীছে আহাৰ পানী তাৰে খাই। বেহাৰতে সদাগৰ
পাই বোলে গৰ্ভ কি হ'ল বোলে মৰা পুত্ৰ জন্মিল। সদাগৰ
মহা পণ্ডিত জ্যোতিষ গনিতী দেখে দখিন টাপৰ চুকতে
আছে বেটা। গৈ দেখে শিয়ালীৰ ছৰা সৈতে ব'ন্দ লৈছে।
কাছিয়নী এওঁক দেখি গাত সোমালগৈ শিয়ালী ছৰা

সৈতে। তেহে সদাগৰ গাতৰতে আনি মাহ, হৰিজ্ঞা, পঞ্চ গব্যো স্নান কৰাই প্ৰাচিত কৰাই পঢ়াই লিখাই মহা বিবেগী পঢ়ুৱা হল, পণ্ডিতে মুখ দিব সুৱাৰা, নাম হ'ল শিয়ালকন্দলী, জগত প্ৰখ্যাত।

শিয়াল কন্দল

আক এক ব্ৰাহ্মণৰ ছৱা থৈ মাও মৃত্যু হ'ল। বামুণে কোলে লৈ বহি আছে। তেনেতে জেঠিৰ কণি এটা চালতে পৰি ভাগিল আগে। তাৰতে ছৱাটি ওলাই কিছু, সতাই লালা বীৰ্য্য খানি খাই লৰি মাখি এটি ধৰি খাই জগাই বাবে গৈ চালত উঠিল গৈ। দেখি বামুণৰ বিৰকত লাগিল। বোলে আক কোনে তুলিব পুহিব? ঈশ্বৰ অংশী জীৱ, ঈশ্বৰে পুহিব, আত লাগি মৰে। কেলেই? এই বুলি ছৱাটি শুৱাই তাৰ কানিতে ৰজত সুবৰ্ণ কিছু বান্ধি থয় দ্বাৰ দি। বাৰীতে এটি কোছৰ বুৰী আছে। তাইকে বোলে ছৱা কান্দিলে চাবাগৈ, বুলি গ'ল তীৰ্থ লৈ। কান্দিলত বুৰী চাই গৈ দেখে দ্বাৰ বান্ধি বিপ্ৰ গুচি গ'ল মেলি লৰা লৈ দেখে ৰূপ, সোণ, গাঁথিত। বোলে বামুণ কলুবা গ'লহে বিৰকত হৈ। পাচে বুৰীএ আনি মহাশ্ৰদ্ধাকৈ তুলিলে। সাত বৰ্ষ হৈ গৰু ৰাখিছে। লগৰ পৰা দ্বন্দত বোলে বামুণৰ লৰা হৈ ভালত কোচ হলি। তেহে বিৰকত হৈ বুৰী মাকত সুধিলে গৈ। বোলে মাই, হয়নে, মই ছনু বামুণ লৰাই কোচ হলু। বোলে বাপা হয়। বোলে তই যাচো ব্ৰাহ্মণ পণ্ডিতত সোধগৈ উদ্ধাৰ আছে নাই? যদিহে পাই বোলে, মই ৰূপ সোণ দিওঁ যি পাৰ তত্ত্ব বিচাৰকৈ উদ্ধাৰ হ। তেহে সি গৈ মহন্ত পণ্ডিতত সুধিলে বোলে আছে প্ৰাশ্চিত। আহি উদ্ধাৰ প্ৰাশ্চিত ভোজ সভা দি উপনয়ণ ললে। লৈ ছাত্ৰশালে পঢ়িলেগৈ, ব্যাকৰণ, পুৰাণ, ভাৰত, বেদ, বেদান্ত, ভাগৱত পঢ়ি

মহাপণ্ডিত হৈ আহিল। পাচে বাজাৰ পুৰোহিত হ'লগৈ।
 ছটা ভাৰ্যা। বিহা কৰাই দিলে, মহ গৰু, দাসী, দাস,
 দি পূৰ্বৰ ভিটিতে গৃহ কৈ দিলে, বৰ আচাৰ্যস্বৰূপ হৈ
 আছে। একদিনা বুৰা বায়ুণ আহিল তীৰ্থ বেৰাই।
 বহি বোৱাৰীয়েকক বোলে বাজ গুৰু কেহলৈ গ'ল? বোলে
 বাজাৰ ঠাই গৈছে। বোলে তেওঁ আহিলে কবি এই কঠাল
 গুৰিতে খানি চাব, কি পায়। বুলিএ গলগৈ। গিৰীয়েক
 আহিলত কলে। তেহেগৈ খানি পালে কাঁহী, বাটি, মোটা,
 ৰূপ সোণ, কিছু। বুৰীএ দেখি বোলে এই বৰ কাঁহী
 বাটি তাহানি বাপেবৰে দেখা। বাপেবৰে কৈ গ'ল হি
 হবলা মগণিয়াটোৱে। তেহে কান্দি কাতি খেদকৈ
 সকলো দেশ বিচাৰ কৈলে, পালে। তেহে গুৰুজনে বোলে
 জানিছা বিষ্ণু, তোমাৰ কানাইৰ একো নাই, ঈশ্বৰ পালক
 আছে। তেওঁত প্ৰয়োজন আমাৰো আছে। প্ৰভুজন
 বৰ গীত কৰোঁতে গুৰু ভণিতা দিবলৈ গুনি ধণিত খাই
 থাকে খেদ প্ৰেমতে। কানাই আতৈএ মনৰ মন বৃজি
 ভণিতা খানি হত দি নিএ, গুৰুজনে পৰম সন্তোষ পাই
 সেই বেলাহে গীত কৰিছে—

গীতৰচনা

“গোবিন্দ দুহু পিউ বোলেবে যশোৱা।” আৰু গুৰুজনে
 কানাইক বাবে বৰ্ষতে অনাই লগতে লৈ শিকাই বুজাই
 দেখাই, শুনাই, খুৱাই বুৱাই, পঢ়াই, লেখাই, বৰ ভকত
 পণ্ডিত পাঠক কৈলে।

আৰু এদিন দশম লেখাইছে, গুৰুজন গৈ পাচে লাহে
 কৈ ছটি কোব মাইলে। বোহকৈ ভোজন নকৰি পলাই
 ভগা ভুলিত সোমাই আছে গৈ। গুৰুজন গৈ চাই পাই
 আনি ভোজন কৰাইছে। তাৰে পৰা বাসনা খণ্ডি নপৈল
 আৰু দিব্য অক্ষৰ।

আক এদিন বমাই গুৰু বৃদ্ধ, নভাজনি মাটিৰে গৈ নল খাগৰিৰ মুঠা বান্ধি আনে। পাচতে বামাচৰণ ঠাকুৰে কাটি দিলে। বান্ধি ললে, আকৌ কাটিলে। বান্ধে কাটে, বান্ধে কাটে, ছপব হ'লগৈ। আহি স্নান গুৰু সেৱাকৈ সেৱা কৰিছে গৈ। গুৰু বোলে কলৈ গৈছিলানো? বোলে বাপ, বামচৰ্ণে আজি এনে কদৰ্শনা কৈলে। তেহে বামচৰ্ণক বাগকৈ বোলে মোৰ ভকতকষে বিগতি কৈ জোকা তোৰ মাৰ নাহে? নকৰ কিয়? তেহে সেই দিনাতে নকৰে আক।

বমাইজৰণ
সকল

আক সনাতন আতৈৰ হৰিদিয়াতে গৃহ বাৰ, বংশ, গঞা জ্ঞাতি। তালকে দুমাহমান লৈ বিদায় কৈলে, বোলে বাপ, গাটি কাহিল, গাঞতে আহোঁ। তেহে গুৰুজনে দুটা দৃষ্টান্ত দিছে অসতীসঙ্গেন মুনিনাঞ্চ মতিভ্ৰমঃ। একবাত্ৰি নিবাসেন কাঠগণ্টা সমগলং দুসঙ্গৰ সঙ্গত সদাশিৱৰ বাহন বিষ্ণুএই তেওঁৰ হল সেই আন ৰব কোন? আক বামৰ পুয়ন্তম দিবিদৰ নৰক দুসঙ্গ সঙ্গত পৰি কেনে হ'ল দেখা, আক শতধনু মহাবাজা অভকত দুসঙ্গ পুৰোহিতৰ ধুলাই ছয় জন্ম হ'ল। এতিয়া কলিৰ মলমতি লোক ৰব কোন? বাম নাম এৰিলে পাপে আসি বেঢ়ে। এতেকে মহন্ত সবে বাম নাম নেৰে। এ আতৈ চাইদিনীয়া নৰদেহা আদখানি গলেই, ভাটিবেলাৰ সূৰ্যলগতে পৰি গৈ দুখে কষ্টে সেৱকৰ সঙ্গ গলে নিয়ালে সঙ্গ। তেহে আতৈ মন ভাঠহৈ গুৰু বাক্যে বল।

সনাতন আতৈৰ
এতি উপদেশ

আক দিঙ্গবৈ নাৰায়ণ আতৈ সন্ধিয়া যাবলৈ কলোগৈ, বোলে বাপ, তুলি পচৰা ঠেক, দিনা চাবেক ফুৰি আহোঁ। তেহে গুৰুজনে গৌতমী সংহিতাৰ এক আৰ্হি কৈছে। বোলে বাজাৰ ভাটো সন্তাপৰিয়া পাৰি নিএ। তেহে এক বামুণে পাই এক গামচা দি এটি খুজি ললে।

দিঙ্গবৈ
নাৰায়ণ আতৈৰ
এতি উপদেশ

এক দোমে মাচ দি ললে এটা। বায়ুনে পঢ়াই মতাই এহেলৈ গীতা সহস্র নাম পঢ়িলেগৈ। দেশ বাজ শব্দে ফুটি গ'ল। পাচে বাজা শুনি নিয়াই পঢ়াই শুনে বৰ বিশেষ শোভন জাত মাত। সন্তোষ হৈ বোলে মনুষ্য হলে তোক বটা দিলোঁহতে, তই পক্ষী কি কৰিবি, ক'ত পিঙ্কিবি, বানৰ নাৰিকল। বোলে মহাবাজ দিলে পিঙ্কিৰ খাব পাৰোঁ। বোলে কেনেকৈ? বোলে মোৰ গুণ পিতৃ, ব্রাহ্মণেই পঢ়াইছে। তেওঁক দিলেই মই পাওঁ, খাওঁ। তেহে বাজা কপ, কাপৰ, মাটি, ব্রহ্মপুৰকৈ দিলে বায়ুনকে। দি বোলে তোৰ কোন আছে আক? বোলে মহাবাজ, পাঁচ ভাত খোৰোজতে আনিলে, এটা দিলে দোমক মোক ললে এই বায়ুণে। বোলে তাক আনক। তেহে ছতে আনিলে বিচাৰকৈ। পঢ়াই, মাহ কলা কাটিব ধৈলে। তেহে বাজা লজ্জা হৈ বোলে মাৰক নি পাঁচেই। বোলে মহাবাজ, আত দোষ নাই। বোলে কিয়, তই দহোঁ গীতা সহস্র নাম গা, ই বিভৎস বটে কিয়? বোলে মহাবাজ, পূৰ্বে অনাদি পুৰুষে দেহতে বাজ কৈ একে জীৱ, চাৰি বিধ প্ৰকৃতিৰে হাতে দিলে, মহামায়া তিনি গুণে তিনি, দেউ, তাতে পুৰুষৰ শক্তি হ'ল স্ৰজন, পালন, সংহাৰ। তিনিক তিনি বন দি আজ্ঞা কৈলে ব্ৰহ্মা উৰণ, বুৰণ, গজ্জন, ভ্ৰমণ, চাৰি মুঠি চাৰি ভাগে স্ৰজি মাচকৈ দিলে। এতিয়া যেয়ে য'তে সাঁচত পৰে সেই জন্ম ধৰে, হয়, পশু, পক্ষী, কীট, পতঙ্গ, বৃক্ষ, মনুষ্য, গৰু মহ, হস্তী, ঘোৰা, উট, গৰ্দ্ভ সজ্জত জাত বৰ্ণ হয়, কয়, নগা, মিৰি, ডফলা, ভোট, অকা, গাৰো, ব্ৰাহ্মণ, ক্ষত্ৰিয়, বশু, শূদ্ৰ, কলিতা, কেওঁট, কোচ, আচম, চুটিয়া, কছাৰী, সুৰি, যুগী, ধোবা, দোম, হাড়ি, চণ্ডাল, তুৰুক, যৱন,। যাৰ যি ভাও, মাত বলি, ফাৰ্চি আৰ্হি গৰ লয়। এতেকে মহাবাজ, তাৰ দুসজ্জ সজ্জত পৰিহে

মাত জাত হৈছে, আত কি দোষ, মবাত ? তেহে বাজা এবিলে। এ আতৈ সব, কটা, চিতা, কানি-কঠা খাবে শাকে খাই হৰিগুণ গাই দিন কেটা বন্ধা হক, দুৰ্ভাসনা, বীৰ্য বিধান, দুসঙ্গ ভূমিত পৰি গজে। পাপ বাসনা হৃত, দুসঙ্গ অগ্নি সমীপে উতলে, হৰিক চিহ্নি হৰিগুণ গোৱা, আতে দিব। ঈশ্বৰে বিশ্বস্তৰ নাম লৈ বিৰম ব্ৰহ্মাণ্ডখান পুসিছে বালি চাহিতে গজলৈ। তেওঁক যি চিন্তে একশৰণ এক মনে খাব ছুৱাবাকৈ মিলায়, নেযাৰ।

আক অনিৰুদ্ধ আতৈ বেতনতে ঘৰ আছিল খাটনি হাতী ঘাহী সাত প্ৰাণী, পুত্ৰ, পত্নী, দুহিত্ৰী সব মাৰ গ'ক। বিৰকতি খাটনি দুখক পাই হৰিবল্লভ আতৈৰ চাতে আছি গুৰু ধৰ্ম্ম ধৰি হাটিতে আছে হৰি গুণ গাই। ঘাহ কটা কান মাৰিটি নি চাকতে থৈছে। জাৰ বতাহ, জব এলাহ ভাগৰ হলে জুই গুৰিতে যাবৰ মন নে যায়। তাকে চাই মনক বোধায়, ঐ দুৰ্জ্জন পামৰ পাপী মন, হজত এনেতে নকটাই নমলে নেপালে দেহ মাৰে। ঘাহৰ উপৰে শাক খৰি নহলে চাৰিবেত বন্ধা নাই, ভৰ্চনিত। সংসাৰ চক্ৰত বাগৰি যোগী চেপা খাঁও, স্বৰ্গ, নৰ্ক, গৰ্ভবাস ভুঞ্জি ফুৰি কোবে কটা খৰিয়ানি, লাজ জ্ঞান নাই, চৈধ ব্ৰহ্মাণ্ড, সাত দ্বীপ, ভূমিও, কোটি অমৃত হৰিগুণ কোমল পৰম মজল, এই বুলি খেদ কৈ যায়।

আক সনাতন আতৈ হাবুজৰ বামুনৰ ঘোৰা ঘাহী, দুখ পাই সব এৰি গৈ মহাপুৰুষক গুৰুবুলি হাটিতে আছে, ওদাল বজু কাছৰে দেখাতে থৈছে। জাৰ বতাহ জবত হেলাত হৰি গৃহলৈ যাব নোখোজে। তেহে মনকে বুজায় চিন্ত বুদ্ধিএ। বোলে বিলত খোৱা কমাই তও নমৰ, মোকো নেমাৰিবি সংসাৰে বেবাই, ঐ দুৰ্জ্জন পামৰ মন, যম জালা গৰ্ভবাস, নৰ্ক যোগী চেপাত বাগৰি বেবাই চৈধ ভুৱন

অনিৰুদ্ধ
আত

সনাতন আত

সাত বীপ, গজভেঁ বালি চাহিলে ভূমি কোবে কটা খৰিয়া
গৰা মন জীৱ, লাজ জ্ঞান নাই। তাৰ জব বৃষ্টি জাবত
হজ ঘাহ এবেনে? শাক খৰি নেপালে আক চাৰি বেত
গালি উঠাই তালৈ পাইছিল, পৰজন্মত বা ক'ত এই বুলি
যাই নগনি গুৰু বাক্য মনকৈ।

মাউতব
জয়ানন্দ
আঁঠব
প্ৰশ্নো।

আক মাউতব জয়ানন্দ আঁঠে ছাহনিত গৃহ, বাজাব
স্নেহৰ মনধ্বজ হাতী যুজাইছিল। হাবি বাতি দিনে তিনদিন
লৈ ফুৰাইছিল। বিবকত লাগি বোলে এনে দেৱৰ ছলভ
ভাবতবৰ্ণ, ধন্য কলি যায় হাতত চাপৰ দি ব্যৰ্থে, এই
তিন দিনে মৰা হলে ভাৰ্য্যা পুত্ৰ কোনে ৰাখিলে হঁতে,
মিছা সবে আশায়ুত। এই বুলি সব এৰি ভটিয়াই গৈ
গুৰুজনক পাই ধৰ্ম লভি আছে হৰি গুণ গাই সেৱকৰ
সঙ্গে। লাজচিঙ্গ ডালি ধুই কানি মেৰাই দেখাতে থৈছে।
দেখি ইজন সিজনে কলে বোলে বাপ, জয়ানন্দ আঁঠব
যাবৰ মন আছে আকৌ! বোলে মাতাচো। মাভিলে
আছিল। বোলে আকৌ যাবানে? বোলে গজাকুহ থৈছা
হুহু? বোলে বাপ, বদে শুখাওঁ বৃষ্টিএ তিতোঁ, হিমে পচো,
আমাৰ মনে দুখ নাই, জীৱ গাটিত বান্ধি যুজাওঁতে পত্নী
বান্ধী হৈ থাকে। এনে দুখ নিকাৰ লৈয়ো তব পদ
বৈকুণ্ঠভেঁষাম আক? বোলে থৈছানো কেলেই? বোলে
বাপ, ভকতেৰে খানেক লাগিলে বঁহা বাক্য আহিব খোজে
বাগত। তাকে চাই পূৰ্বৰ দুখলৈ মনকৈ ৰাখোঁ।
আক শীত, উষ্ণ, জবত হেলা লাগে নামলৈ। তাকে
দেখি মনকৈ যাওঁ, তাতো থৈছো। তেহে গুৰু চাইটা
বৈবাগ্য চৰ্চি প্ৰশংসা কৰিছে।

ববুজি
হন, মাধৱ।

আক মুকুন্দ, মাধৱ দুই ভাই, চোপগুৰিতে গৃহ।
সকলো মৰি খাটনি বিবকত হৈ গুৰুজনক লগ পাই ধৰ্ম

ধৰি হৰিগুণ গাই আছে। এদিন হৰি কথা কীৰ্ত্তন কৰিছিল
ভাটি বেলা। সকলো শুনিছে। বায়ুণা কালতে এখন
বিয়া যায় টোলে দগৰে। দেখে আৰা ছুইব গাটি জাকি
মাৰি লৰি আছে। তেহে গুৰুজনে বোলে ভোমালোকৰ
দহো গা লৰে, কিয়? পাচে ছুও দণ্ডৰতে পৰি বোলে
বাপ, পূৰ্বে বৰ ঢুলীয়া আছিলো নাচনিয়াৰ। এই চৰণৰ
ধুলাই গুচিলে, তেও শুনিলে গা-টি আছে। বোলো বাক
নাচাই, আমি চাপৰি ধৰো। এই বুলি চাপৰি ধৰিলে।
জ্যোতি মান দি আঠৈসবে গুৰুজনে লগালে। “মুকুন্দ
মাধৱ; মুৰাৰি মধুৰিপু; জগত জীৱন বাম হৰি হৰি” এই
পাঁচটা ঘোষা কৰিছে। তাৰা ছুই নাচিলে। বৰকৈ নাচি
সেৱা কৈলে। সকলো আশীৰ্বাদ কৈ বোলে আজিতে গুচক।

আক এদিন ব্যাধে টুনি চৰাই জীয়া ধৰি বোলে লৰিনে?
চিৰাম আভা বোলে কৈলৈ? গুৰুজনে বোলে মাতি লোৱা।
আনিলে। বোলে কি ভাও? বোলে একনা। বোলে চিৰাম
পাঁচপোন দিয়া আমাৰ। দিলে, নিলে। বোলে চিৰাম,
ক’লা নৃত্তা বান্ধি ঠেঙ্গত মেলাচো। দি মেইলে। পাচ
দিনা লোভ-ধান দি জাল পাতি ধৰি আইলে, বেচ বহু।
পাই আকৌ বোলে আজিও লোৱানে? লৈ চাই দেখে
কালিৰটোৱেই। বোলে আজি হালধীয়া আৰি সেনা দি
মেইলে, পাচ দিনা ধৰি পুনৰ আইলে। লৈ চাই দেখে
সেয়ে। বোলে আজি বভা বান্ধি মেলাচো। দি মেইলে,
অজ্ঞান জন্তু, লোভত তাতে পৰেগৈ। ধান দি ধৰি
আকৌ আনিলে। বোলে জীৰাম আজি লৈচো বগা নৃত্তা
আৰি। মেলা দি মেইলে। তেহে বঙা, কলা, হালধীয়া
ভিনি গাৰ বৰ্ণ চিণ নেপালে। বগা দেখি খুটিয়াই গুচায়,
ভু পাই ভাত নপৈল আক। তেহে চিৰাম আভা প্ৰাৰ্থনাকৈ

বোলে, দোল বন্ধবে কিবা দেও। বোলে এ চিৰাম, চাৰি
বিধ জীৱ, ভকত, ভকতি, নিগুণ, ভাগৱতী, কেৱলা, সপ্ৰেমা,
বৰ্ণ শ্ৰাম, গোব, বস্তু, শ্বেত, তিনি বিধত জঠৰ ভগ্ন,
সেৱাৰ আনন্দ সুখ নাই শুদ্ধ মত শ্বেত, একাশৰণ শিভল
পদে হলে জন্ম, মৃত্যু গৰ্ভবাস শুচে, মনো সেই অবাদিত
গতি, জীৱ চৰাই গাব বৰ্ণ বঙা কলা গোবৰ ভূ নেপালে।
শ্বেত সু মহাতত্ত্ব লভি জৰ অমৰ নাহিল, নৈপল, নেপাই
আনিলে। আৰু ব্যাধে জানি দেহ গৃহ লোভে ধন জনে
ধান মোহ জাল ভাৰ্য্যা পুত্ৰে ছুই টনি ব্যাধে কলি
আৰাম জাজিৰ পক্ষী।

আৰু ঠাকুৰ আতাৰ ভাগ, সিধা, চিৰাম আতা লৈ
ধয় মাচ পছ পালে। সিধা সৈতে দি পঠায়, ছুই তিনি
জনো। পাচে মাচ লোন তেলে অহাত কিছু কিছু দি
আই হাটিত খলুৱা সূচকে সেই বিধা কৰে। বোলে
শুকজনে আমাৰ মান মৰ্যাদা দায়া নেজানে নকৰে, আতাৰ
ভাৰ্য্যা পুত্ৰ গোলাম, বন্ধা, মাচ, পশু মাৰি খাই থাকে। অত
পালেই খাব শুবৰ বেলা পঠাই দি এ। দি পাচে দিনেও
ছুই অঠৈ খালেও দহো হয়। তেনে শুনি শুকজনে এক
আৰ্হি কৈছে বেৱন সংহিতাৰ। বোলে জাইজীৰাজাৰ
এটা ভাটো আছিল। তাৰ মাতত সন্তোষ হৈ স্নেহত
সুবৰ্ণ ডাল সজা কঠা কৰাই, ছদ, মধু, পায়স, কৰাইহে
দিয়ে নিতে, চাউলেবে দিএ নিশা। এদিন এবাহ বনৰীয়া
ভাটো উপৰে বাও কৈ গ'ল। শুনি ইও কৈলে তাৰে
দৰে। তেহে ৰাজা সভা পণ্ডিত চৰা শুনি সুধিলে, সি
মহাদশা, নিৰ্ঘান দশা গনে, সৰ্ব্বজ্ঞ। চাই বোলে মহাৰাজ,
দেখি সিহঁতে খেদ কৈলে, বোলে আমা লগৰ পক্ষী মৃত,
মধু, পাহ খাই সুবৰ্ণৰ সজা শিকলি চাত বদ, বৃষ্টি হিম

নেদেখে, বিধি দৈবে এনেহে লিখিলা আক, এই বুলি
আমি বন্ধে বৃষ্টি হিয়ে পটোঁ, শুকাওঁ, ফল, ফুল, পোক,
পলহা ভৰোঁ, ধিক জন্ম জীৱনত। ই কৈলে বোলে
এনেহে মোৰ দৈব্যে বিধতা লিখিলে, লোহা বন্দী খালেহে
গতি, জ্ঞাতি, বন্ধু, ভাৰ্য্যা, পুত্ৰ, সজ্ঞে ফুৰিব নপালো, বতি
সুখে। হবি হবি, বৃথা জন্ম ধৈলো, গ'ল। এই বুলি
খেদ কৈলে। এতিয়াও আশ্ৰমে ধৰ্ম্ম ধৰি গুৰু মুখে মালা
খানিলে এক কানি কাপৰ সতত বৃদ্ধি ছুই তিনি যি
পাবে প্ৰসঙ্গ বহে ভক্তৰ পাছে। বাজা ভাৰ্য্যা পুত্ৰ
আজ্ঞোৰে তিনি তাপে, ফৰুটি খাই বিহুনা পাৰি খেদ
কৰে হবি হবি এই মায়াজালে পৰি বলু, দুসজ্ঞ ভাৰ্য্যা
পুত্ৰ নহলে সম্ভৱ সজ্ঞে গৈ হবি গুণ গাই। পৰিচৰ্যা
সেৱাকৈ জন্ম বাতনা মৰা হ'ল হতে। এ জানা, আঁতৈ সব
তাৰাহে উদাস যি গৃহে বাখিব জুৱাবে। বাৰা সৰ উদাস
ধৰ্ম্ম ধৰি সম্ভৱ সজ্ঞে হবি গুণ গাইছে। মনে খেদ কৈ
ভাৱে, একঠা খায়, এমুঠি লয়, চিন্তা বিবাহ কৰাই সুখে
ভাৰ্য্যা পুত্ৰে নাম গোৱা হলেও ভক্তি হয়, লোকে কৰিও
গাইছে, হৈছে' এনেকৈ যি ভাবে মনে সি লোক দেখাই
ভাওনাহে উদাস, মায়া মোহ জালে পৰি আছে অন্ধকূপত
এ জলতে থাকে কুত্ৰিলা, তথাপি গুৰুকান কায়। পৰ্ব্বতৰ
শৃঙ্গে বন কনা বসে ভৰি পূৰ। তেহে আঁতৈ সবে
ভক্তিৰ বিষয় সন্ধি ওভোটা খোজ, বোলে চিৰাম, আঁতৈ
সবে হুহু অসুয়া কৰে? তুমিএ ভাগটি নিৱা মোৰ গা বদলে,
কঠ খানি পাৰি দিবা সখিক। পাচে তাবতে নপচাকৈ
ছুই তিন জনো বাইলে। সেই বেলা গীত কৰিছে—

নাৰায়ণ জীলা জানব কোই।

সুৰপতি শঙ্কৰ, চিন্তিতে আকুল হই।”

বৰদিনি
আঠৈব
বনত মোহ

আক নওনিধি আঠৈব চাৰিকুৰি টকা আছিল। তাকে জীহৰি আঠৈএ কলে গুৰুজনত বোলে বাপ, আঠৈব এটোপোলা ৰূপ আছে; নেখায়, নলয়, নলগাও কষ্টেবে প্ৰবৰ্তে, কঠিন লোক যক্ষ বৰ। তেওঁৰ লাউ কুকুৰা, কহা কিছু নাই, ভিক্ষাকৈ প্ৰবৰ্তে। তেহে গুৰুজনে বাম হৰি আঠৈক সীমাৰ পঠাই ৰূপ খানি অনালে চুপে। তাৰা শোতে চাই দেখে নাই। বোলে ঈশ্বৰ জব্য দিছিল নিলে। কতো নকয়, খাই দাই হৰি গুণ গাই আছে। পাচে তাৰাবো লাউ কুকুৰা, কহা নিয়ালে চুপে। তেও এৰাও কৈ নিন্দা গালি মন্দ ডাকু, অনেক বুলি উপাসে বল। তেহে গুৰুজনে প্ৰসঙ্গৰ অৱসানে সৱাতে কৈ দি প্ৰমাণ দেখাইছে। সেইখিতে জ্ঞাতদেৱ জনেকৰ আৰ্হি দিছে। একদিনা মিথিলালৈ কৃষ্ণ উদ্ধৱ সৈতে গৈ ৰাজা ঠাইত সোমাল। অনেক বজ্জত সুবৰ্ণ ভণ্ডাৰ, বথ, গজ, গোর, দাসী দাস, দেশ, দি অৰ্চা কৈলে পদ্যে অৰ্ঘ্যেৰে। জ্ঞাতদেও পোৰা জল, হকতকিৰে পূজা সেৱা কৈলে সমে সন্তোষ হৈ আছিল। পাছে বিবিৰ মনত কষ্ট কৈ বোলে মোৰ সন্মতি হলে সোমাল হৈতে। প্ৰভু যে মায়া ঐশ্বৰ্য্যতে লাগিল। তেহে একদিনা হুণ্ডজনা বহিছে স্মুখে। তেনেতে অগ্নি লাগি ৰাজ্যৰ নগৰ দহি নিছে। অনেক ভণ্ডাৰ, ঘোৰা, হাতী, সাল, ৰাজা কটাক্ষকৈ চোৱাই নাই। আৰাৰ লাউকুকুৰা কহা পুইলে বুলি কাক বাক লগাই আহি চাই দেখে একো নাই জুই চাই। তেহে জিজ্ঞাসকৈ গুনে, মইহে মাৱাত আছোঁ, মোৰ বন্ধু ভাৰ ৰাজ হৈ আছে জানিহে মনৰ মন মোৰ প্ৰভু তত সোমাল।

বনুআঠৈব
অৰি বিবান

আক বনু আঠৈ গধূলি প্ৰসঙ্গলৈ বাওঁতে বকুলতল পালেই উচাৰ ভৱ খাই জল ভৈব লোকটে আগচি ধৰে। চক্ৰমক্ কৈ যায়। তেহে একদিনা গুৰুজনে বোলে তুমি কিবা

ভয় পোৱা হবলা ? বোলে বাপ, এইৰূপে পাঠ দেখো।
বোলে হাতত চাই সানি তাৰ গালত দি আমাক দেখাবাটো।
আজি যোৱাগৈ। সেইৰূপে দি দেখায়; চাই—দেখে
আপুনাৰ গালতে আছে। পাচে গুৰু বোলে তুমি পৰম
ভাৰ্য্য গুনাই যাকে ভাবা তাকে দেখা। তেহে পৰমাত্মাত
দৃঢ় হ'ল ডাঠে তেনে দেখিলে, মায়াক ব্ৰহ্ম গুচিলে গুৰুজনৰ
প্ৰসাদত। আনবো দৃঢ় হ'ল।

আক এদিন গুৰুজন, ঠাকুৰ আতা, জীৱাম আতা,
কালিৰাম, বাকলি ৰাম গৈছে। গৈ জ্ঞান পাৰ হৈ যায় জইতি
গ্ৰামলৈ। তাতে কাতি মহা ভেটা দি দেৱা দিছে, যন্ত্ৰ
পৰে ধৰকাইছে। গুৰুজনে দেখি মেলি নিছে ৰিলে।
আতা মাৰি পাচত পোৱাটি লৈ নিছে। তেহে চিৰাম আতা
খেদকৈ স্মৃতিছে, বোলে বাপ, হৰি ভক্তিৰ বিষয় সম্বন্ধী একো
তত্ত্ব নেপাওঁ, আপুনি মেলিছে, আতা দেখো মাৰিলে, নিছে ?
বোলে সখি হয়নে ? বোলে বাপ হই। বোলে কিয় মাৰা
ব্ৰহ্ম জীৱ হিংসা, ধৰ্ম্ম ক'ত গুনিছা ? সেই বেলা ঘোষা
কৰিছে বোলে—

মৃগ মীন মহা সাধু নৰে

মনৰ সন্তোষে তৃণ জলে,

হিংসা শূণ্য হুয়া থাকয় জীৱন ধৰি।

তথাপিতো.....।

তেহে ঠাকুৰ আতা বোলে নিগুণা ভক্তি সেএ হই, কেৱল
ধৰ্ম্মত। মোৰ গুৰুজনে কৈছে পূৰ্ণ ব্ৰহ্ম আত্মা অন্তৰ্ভামীত
পৰিভ্ৰমকৈ অন্ন, বস্ত্ৰ, পুত্ৰ, মাছ, মাংস, শাক, পাত, মাৰি
নি গুৰু ভক্তত লগাব। হৰি গুণ গৱা ভক্তি হৰি আক
খৰিয়া জীৱ মহাপ্ৰলয়কে সীমা কৈ বাগবিহেঁ। যোনী চেপা
খাই। সন্ত মহন্তত লাগিলে তাবো জন্ম মাৰি বাসনা লাগে।

এতেকে মাৰিছোঁ; আপুনাৰ ভক্তত লাগিব, আত্মা তুষ্ট হব, তাৰো গা বব, আমাৰো ভক্তি হব। তেহে গুৰুজনে বোলে যি কৈছে অন্তৰ্বোধে এয়ে হই। বব পাইলে কলি যুগত গুৰুভক্ত লৈ মাৰিব, দেহ, ভাৰ্যা, পুত্ৰ, খাব, বচন কেৱলিয়া কবহে নকৰিবা, এই আৰ্হি লৈ হিংসা ধৰ্ম্ম ধৰি জীব ছুখত পৰিব।

আক খিৰামবলৰ বেটা তিনি, বব গোপাল শ্ৰীশঙ্কৰ দেৱৰ সেৱক, চোট মুকুন্দ মাধৱ চোট আতাৰ, গোপালৰ গুৰুজনত ভাব, চোট আতাক বিস্তৰ নেমানে পেটে। এজুপি কঠাল আছে, বছৰি দুটি দুটি লাগে। সমে এটি লগায় গুৰু কীৰ্ত্তনত, এটি চোট আতাক দিএনি। এবাৰ এটি ধুপুৰীয়া চোট, এটা বব পুৰ। মনেৰে বোলে বৰটো বব আতাৰ তিথিত লগাব, চোট চোট আতাক দিম নি। পাচে আগে পকিল পুৰাটো। স্বপ্নত বোলে বৰাপো হৃদিতে থাকোঁ মই ত'ত দিলে পাওঁ আত। তেহে পুৰা চাই দি সেৱা কৈলেগৈ। গুৰুজনে হাৰ্য কৈ বোলে গোপাল, সংশয় মৈল মনৰ? বোলে বাপ, মই মহাপাপীৰ ভেদ বুজি গুচালে মোৰ গুৰুজনে। আজিতে একমন অভেদ হ'ল, এক ব'ল।

আক এদিন ঠাকুৰ আতা পৰ্ম্মানন্দ ঠাকুৰ দম্ব লাগিল। আতাক বোলে তুমি বব অভাগ্যৱস্ত, অভাগ্যৱস্ত। আতা বোলে ই বব ভাগ্যৱস্ত। বোলে মই ভাগ্যৱস্ত, ভাগ্যৱস্ত, ভাগ্যৱস্ত। পাচে আতাৰ শুনি বিবকত লাগি গল গুৰুজন ঠাই। তেহে গুৰুজনে দেখি বোলে সখি, দহোঁ মুখ শুকান, ভোজন কৰা নাইনে? বোলে বাপ, পৰমানন্দে এনেকৈ বুইলে, কৰা নাই। তেহে জল স্নান কৰালে। তেনেতে ঠাকুৰ গৈ সেৱা কৈলে। তেহে গুৰুজনে বোলে পৰ্ম্মানন্দ,

গোপাল
আতাৰ ভেদ
বুজি

মোৰ সখিক তেনেকৈ বোল ? মোৰ গুৰুজনে দাস নাম
দি মোৰ বুলি গৈছে। সখি অভাগ্যস্বস্ত ? বোলে বাপ,
বুলিবৰ হয় দাসে। বোলে কিখনো বোল ? বোলে বাপ,
বুইলোঁ। কিয়, তাৰাৰ পিতৃ ভকতবীৰ্য্যে জাত হৈছে, আৰু
তাৰা বেহা বেপাৰ অন্তায় মিছা নকলে বনিজ নচলে, মহাপাপ
সিজিল। আৰু অৰ্দ্ধেক বয়স গ'লতহে গুৰুজনক লগ পাই
ধৰ্ম্মক ধৰিছে। এই তিনি অশ্বয়ে অভাগ্যস্বস্ত বুইলোঁ
তিনিবাৰে। বোলে তইনো কেনে ভাগ্যস্বস্ত হলি ? বোলে
তাৰা মহাভক্তৰ বীৰ্য্যে জাত হৈছে, গৰ্ভৰে ভকত আৰু
মহাধৰ্ম্মক ধৰিছোঁও, মহাভাগ্যৰ অৰ্থে, আৰু মোৰ শ্ৰীশঙ্কৰ
দেৱে পাদ পঙ্কজ শিৰত দিছে, দেবৰ ছল্লভ, মহাভাগ্যে
পালোঁ। এই তিনি অশ্বয়ে বোলা গ'ল প্ৰভু। তেহে
গুৰুজনে বোলে সখি, পৰ্ম্মানন্দে আমাক ঘটালে, উত্তৰ হৰাল,
কব পায়। তেহে পিতা পুত্ৰ সম্বোধন সন্তোষকৈ পঠাইছে।

আৰু এদিন শিলপোতাৰ গোবিন্দ, দাৰিকাৰ গোবিন্দ,
আঠেৰ খানিক লাগি গুৰুজনক গোচৰ দিলেগৈ ছয়ো।
তেহে গুৰুজনে এক দৃষ্টান্ত দিছে। বোলে এক সদাগৰৰ
চাৰি পুত্ৰ, একটি ছহিতা হল। এটি বৰ চাই পিতা সাদৰে
সম্প্ৰদান কৈ মূল মন্ত্ৰেৰে টিক ধৰি বিবাহ দি বোধ দিলে
বোলে আমি পিতা মাতা বিঠা কানি ধুলু কৰ্ম্ম কানি তোৰ
দৈব্যে এই স্বামী সেৱাতে যদি বৰ পাব, আমাক পাবি,
গুৰু দেউৰ নাম সকলো সন্তোষ জীৱৰো কল্যান, জন্মৰো
নিবাৰ, জন্ম গৰ্ভবাস সংসাৰো শুখায় আৰু দোষ পাই কান
নাক কাটি বেচে, মাৰি উটায়, আমি বাওঁটোবহে গৰাকী,
সেৱাত তুষ্ট কৈ তুতিত সন্তোষেৰে পাব সাৰ, জুৱাব মৰ,
আমাক দোষে গুণে নেপায়। যি বহে সন্তোষ বহে, নবহে
পাজৰি নহে। সাহোৰ পাব বাহুত বলে, জুৱাব যা বসাতলে।

গাহুৰআভা
আৰ
পৰ্বাকব
বন্দ,

ভকতৰ
বিবাহৰ
বীৰ্য্যলো

টিক ধৰি
বিবাহ দিলা
দিয়ৰ

আক গুৰুজন সাতজনে সৈতে সিহঁৱা বিলৰ কাখে
কথা স্নেহে বহে বিয়লা। এদিন দালি মান কহুৱাতে
হৰিণা পশুটি চৰিছে। কৰুৱাতে বাঘটি ওলাই ধৰি নলি
চিঞ্জি তেজ পি এৰি গ'ল। চিৰাম আতা দেখি খেদ কৈ
বোলে এনেহে জীৱৰ দুখ। তেহে গুৰুজনে ভকতলৈ জ্ঞান
দিলে। ভকত আহি কাটি ভগাইছে। বোলে শুকাই
আমাক চালখানি কহি কহদি দিবা। তেহে ধুই চাচি শুকাই
দিলেনি। বহি তাতে নাম গাইছে। এদিন বোলে শ্ৰীৰাম
আৰ তলে এখানি বান দিয়া। পাচে আতা গান্ধি বান্ধি দিলে।
তাকে দেখি সকলো কঠৰ তলে দিলে। এদিন দেখি বোলে
চিৰাম, দেখেঁ! ভকত কঠে বান। বোলে বাপ, আপোনাক
দেখি দিছে। বোলে বাহিৰটি সকলো ধৰে, অভ্যস্তৰে
বিচাৰোতা নাই কাৰণ বা কি, আমাৰ গুচুৱা। তেহে আতা
গুচালে। পাচে সকলো গুচাইছে।

আক দুটা ব্যাধে হৰিণা এটা ফান্দ পাতি ধৰি সজাত
কৈ নিএ সাজি বান্ধি। আদ টকি দি লৈ মেলালেগৈ
হাবিত। তেহে সি দুএ সম্ভৱ সম্পৰ্কে পাপ খিন কৰ্ম
বন্ধ বাসনা নষ্ট হল। অগ্নিৰ আশ্ৰএ তিনটা কাৰ্য্য
নাশে, সম্ভৱ দৰ্শনেও গুচে কৰ্ম বন্ধ, অজ্ঞান আন্ধাৰ
আগত সংসাৰ ভয়। গৈ বৈবাগ্য, বিৰক্তি হৈ গৈ গুৰু-
জনক ধৈলৈহি, পশু যেনেকৈ অন্ধ বন্ধৰ পৰা মুক্ত কৰা
গ'ল, আমাকো তেনেকৈ গৃহ অন্ধ অৰণ্য, ভাৰ্য্যা পুত্ৰ
মোহ ফান্দ, পৰম তৰু টকা দি মেলক। তেহে গুৰুজনে
গীত কৰি মাতি শুনাই বোলে মই যেনে তই তেনে,
সমে সমক দাঙে কেনে। সৰাৰে ঘটে ঘটে বমাইছে
আত্মাকপে নাৰায়ণে যত জীৱ ইন্দ্ৰিয় সচেতনকৈ ভাবা
বন্ধ লোহা নেছেদিলে কাৰ শক্তি।

“গোপাল ভাবিও মন সকল যতনে।

হৰি বিনে কেনে আন চিন্তা অকাৰণে ॥”

আক এদিন গুৰুজনে চাউটি সিদ্ধাই বাহি পাগটি সামৰি মুখ হাত ধুইছেহি। ভালে দিনবতে কৃষ্ণ পণ্ডিতে লক্ষ্যকৈ আছে ধৰিবলৈ। আহি বোলে মাধদাস এক কথা শুধিবলৈ আহিছো; কৈহে ভোজন কৰিবা। তোমা-
লোকে পাক অন্ন ঈশ্বৰক দিব নেপায় দোষ হয়, আমিহে পাওঁ, অদেয় ভোজন কৰিবও নেপায়, কেনেকৈ খাইছা? বোলে চিৰাম, ভকতক মাতা। মাতিলে, আহিল। বোলে ব্ৰাহ্মণে ধৰিছে কোৱাটো কাৰ কি মনে পৰ্শে? বোলে বাপ, আমি কি কম? তেহে গুৰু বোলে বিপ্ৰ, তোমাৰ দাসী দাস আছে নাই? বোলে আছে। বোলে তোমাৰ পাগে খায় নে ৰান্ধি খায়? বোলে আমাৰ মানুহেই সিদ্ধাই দিয়ে। বোলে লাগিলে পাতৰে নিদিয়া সিহঁতক? বোলে দিওঁহক। সিহঁতৰ থাকিলে দিয়েনে? উজাৰি উঠি বোলে কিয় খাম একা দাস গোলামৰ! বোলে তেনে আমিও ঈশ্বৰৰ দাস দাসী। ঈশ্বৰৰ এহ্না অৱশেষ খাওঁ মানি, দিম কেনেকৈ? দাসে গৃহস্থক দিব লাগিলে জহা আতপ চাউল, পদীলা, আমৰ খুটি পাগ মাৰি ছুন্ধত পাগ কৰি দিওঁ। তেহে বোলে হো মাধ দাস্ত ভাল খাইছা। এই বুলি গুচি গ'ল।

আক এক ব্ৰাহ্মণে ভুঁই কুৰিছে। সেইতে এক বামুণ যায় গুৰু ঠাইলৈ। সেই ভুঁই কোৰাৰে গুৰু মন্ত্ৰ কাৰি গৈ লগতে আহিল গৈ। ই বোলে দহৌ লগতে আহিলা? বোলে কি থাকিবি, তোৰ গালত ছুই চৰ, মোৰ গালে তিনি চৰ। সি বোলে তোমাৰ এক চৰ বঢ়া কিয় মাৰে? গুৰু বামুণে বোলে ভহঁতক কওঁহে হয়, আমি নাচৰোঁ।

পৰা
অৰ্প

এতেকে বঢ়াই মাৰে। গুৰুজনে বন্ধাৱলী পদ চৰ্চিছিল
নিন্দাৰ গীত—

“কমল নয়ন চিস্ত চিস্ত চেতন নাই।

চোড়ি বাম নাম আমিয়া উপযোগা।

যৈচে পুৰিষ গুৰুৰ কণ্ঠ ভোগা” ॥

মেকগীয়া
জয়ন্ত

আক জয়ন্ত আতৈএ হুঙ্ খবাই দিএ গুৰুজনক, ডঙ্কৰ
কুচিত থাকে। এদিন লৈ আহে খিৰাই হুঙ্। মাজতে
এটি দ হোলা আছে, হাবি। তাতে এজন পুৰুষ ওলাই
সারটি ধৈলে আহি, খীৰ দূৰতে থলে। ধৈ সেৱা কৈলে।
বোলে জয়ন্ত, হুঙ্? বোলে বাপ, বৰ্জ্জনীয় হ’ল। বোলে
‘কেনেকৈ? বোলে সেই হাবি হোলাতে জাটাৰ লোক এটা
ভব্য ওলাই সারটি ধৈলেহি, তাতে সংশয় লাগিল। বোলে
আনা, বৰ্জ্জিত নহয়, সজ্জহে হৈছে। আমাৰে বন খানি
ঐন্ধাৰে কৰা দেখি বুঢ়া ভকতে স্নেহত ধৈলে। বোলে
ভয় পালানে? বোলে বাপ, গাটি সিহৰি পৈল। বোলে
মেকণ হব। পাচত চোট চোট লোমৰ গুৰিএ মেকণ
হ’ল, নাম হ’ল মেকগীয়া জয়ন্ত।

আক এদিন বাৰজন জালোৱা আহিল। নিশা বল
অতে। গুৰুজনে হুঙ্ চিৰা ভোজন কৰালে। বোলে যেন
পৰা পতি হয় এই বুলি সেৱা কৈলে। পাচে গুৰু
বোলে বৰ বো মাছ ছটা পাবা, তেনে মাছ আগেও
পোৱা নাই, পাচলৈও নোপোৱা তেনে। সেই মংস্ত ছটা
আমাক দিবা। বোলে বাপ, পালে দিয়া যাব। তেহে
বৰপেটাত জাল দিলেগৈ। এখানত পৈলগৈ। তাক ফালি
গৈল। আক খালত পৈলগৈ। তেহে বাবেও খন বেবাই
দিলে। বল, ধৈলে। সাজি বান্ধি আনি দিলেনি। গুৰু-
জনে কটাই দিয়ালে সবাকে। হৰিবল্লভ আতৈক মুৰ

ছুটা দিলে কাৰণে। ভকতে ভোজন কৈলে, গুৰুজনে নকৈলে।

আক ডাঙৰিচিতে বৰ গোবিন্দ আতৈৰ গৃহ, আহি মহাপুৰুষক গুৰু বুলিলেহি ছুই ভাৰ্য্যা সৈতে। তেহে গুৰু জনে বোলে, তুমি আগে যত খাবা দাবা কৰিছিলি এতিয়া নেখাবা। তেহে কতো নেখায়, নিতে নাম গায়হি, বাতিও আহে। ছুই ভাৰ্য্যা পাচলৈ অসুয়া কৰিব ধৈলে। বোলে কতুবা চুৰ বেপ্ৰা কৰেগৈ। তেহে গুৰুজনত কলে, বোলে আমাৰ স্ত্ৰী ছুটা বৰ অসুয়া কৰে বোলে এটা আনিবা চোঁ। তেহে এটা লৈ আহিছে। গুৰুজনে বোলে অনিছানে তোমাৰ মানুহ? বোলে বাপ, অনা হৈছে। বোলে চুৰ কৰা ঠাই দেখিছেহি। সি গৈ বাএকত কলেগৈ বোলে নামহে গায়গৈ, একো নুবুলিবি গুৰুজনত। তেহে ঈশ্বৰ বোধে মানিব ধৈলে। এতিয়া কতো নেখায় দেখি সকলো অসুয়া কৰিব ধৈলে। হিংসাত কলে গুৰু জনত বোলে বাপ, গঞা ঠাকুৰিয়াৰ হিংসাত ব'ব নুৱাৰি তাত। যত আলহি মোৰ ঘৰত থয় গৈ ভাব খানো দিএহি। গুৰুজনে কি কৰিব অসন্তোষ কৈ থাকে। পাচে এদিন সেই গঞা ঠাকুৰিয়া শূন্দৰী এহেলকে আহিছিল। বামুনাৰ সেই খিতে বৃষ্টি আনিলে। লৰি আহি কীৰ্ত্তন গৃহতে সোমালগৈ। তেহে বিয়লাৰ প্ৰসঙ্গত গুৰুজনে আপুনি নাম ধৈলেগৈ। শৰণ ঘোষা দিলে—

“বাম চৰণে শৰণ লৈলোঁ।

বামবৰ অভয় চৰণে”—

সি গঞা ঠাকুৰিয়াও গালে লগতে। গুৰুজনে বোলে সত্য কাড়িবৰ যেন শুনিছিলোঁ। বোলে বাপ, গোৱা হৈছিল ভকত লগতে। বোলে আমি ঈশ্বৰত শৰণ লৈছোঁ।

গোবিন্দ
আতৈ

হৈছে। কাস্তে গাঞ, তহতে গাৱ বোল কিয়? তেহে
উপায় নেপাই বোলে বাপ, আমিও পশু লৈ লমহি শৰণ।
তেহে গুৰুজনে শৰণ পৰিক্ৰিয়া ব্যৱ্থা কলে। সেই মতে
আচৰি ললেহি ঠাকুৰিয়া। তাকে দেখি গাঞাথানেই
ললেহি। লৈ বোলে আমি গোবিন্দৰ পৰাহে গুৰুজনক
পাই ধৰ্ম ধৰিছে। গুচা এই গোবিন্দক পাইক এৰি-
লোঁহক। তেহে গোবিন্দ আতৈ হাটী ললেহি দুই পত্নী
এৰি।

আক এক বুঢ়াই খাৰ জুই দি ঘলৈ আহিল। পথাৰত
তেনেতে বতাহ বৰষুণ আইলে। বুঢ়া গৈ পাচি ভৰি খৰ
ধৰকৈ আনিলে জুএ ছাএ। পাচে সেই পাচিটো গোটেই
গাই কিছু কিছু পুইলে। বুঢ়াই বোলে আকে যদি স্তন্যবীৰ
মহন্তে কব পাৰে মই শৰণ লম আক। এই বুলি গলে
গুৰুজনক পাই বোলে বাপ, যাৰ জহত খান্ন জীৱন, তাৰে
গাত ভাবুকা ভাবুকি? গুৰুজনে বোলে অ বুঢ়া তই খাৰ
জুই দিছিলি হবলা, তাকে আনোতে পাচি পুইলে, তাৰে
কথা কৈছহি ঠোৰে? তেহে বুঢ়া দীঘল হৈ পৰি বোলে বাপ,
তোত্ৰা মনুষ্য নহয়, ঈশ্বৰ। আমাকো শৰণ দিয়ক। পাচ
দিনা জ্বৰ বস্ত লৈ গৈ লৈছেগৈ। গুৰুজনে নাম দিছে
খাৰাবাম।

খাৰাবাম

আক এক বুঢ়াই মালভোগ কলম্বৰ কাটি বোলে যদি
পশু লৈ এয়ে পকেহে মইও দি শৰণ লমগৈ। পাচে পকি
জকমক হ'ল। বুঢ়া আশ্চৰ্য্য হৈ গ'ল। পাই গুৰুজনক
বোলে বাপ, যাৰ মনে দৃঢ় জকবজ। তেহে গুৰুজনে বোলে
অ' বুঢ়া, তই হৰি ভজিবলৈ নিচয় কৈ কলা কাটিলা হবলা,
সেয়ে তিনি দিনে পাকিল? পাচে বুঢ়া দীঘল হৈ বোলে
বাপ, তোত্ৰা মনুষ্য নহয়, ছোৱেহে নৰ দেহ। এই বুলি

জকনাবাম

আহি-পাচ দিনা বস্ত্ৰ চাউল লৈ শৰণ লগেগৈ। তেহে গুৰুজনে নাম দিছে জৰুৰা বাম।

আক নাম গাই গৈ আতৈ সৰু চৰাতে বহিছে গুৰুজন পাশত। ঠাকুৰ আতা বোলে বাপ, ভকতৰ ভণ্ডাৰ ধান ধন বস্ত্ৰ তত অনা যক। তেহে ভনি পুৰীয়া আতা বোলে বাপ জোখ পৈলে সোধাৰ জুৱাৰি ভাগিবহে। গুৰু গোদন কামোদ কল্পতক। খিৰাব জনা সেৱা অৰ্থে কতোক খীৰ কেহো খীৰিহা কতো কলহু, কেহো দৈ, কতো দুধ, কেহো কাছি দৈ কতোৰ ঘূত, কতোকো ঘোল, কেহো শৰ্কৰা, কতোএহে অমৃত। কৃষ্ণ শব্দে পৃথিৱী বাচক উপকাৰী আত্মা আমি ন বুদ্ধি আজ্ঞানীয়া দৰ বধৰা ধৰে। পাত্ৰ চাই যিমান কৰ চহাৰ পাৰে দেহা পৃথিত ততে কঠিয়া দিছে। যি বাটে যায়, পঠাৰা, যি ঘাটে মৰে কঠাৰা। কতো এ গুৰু সেৱা বুদ্ধি বলে অনেক সুখি লৈছে, কতোৰ বুদ্ধি মোৰা চাইটি বস্ত্ৰতে আছে। সঙ্গ, সম্ব গুৰু দোষ হাত কাছ এই চাৰিতা হলে খৰ বান হস্তী বৰা ধান পাই সাৰিব জীৱ। পালোঁ। নেপালোঁ। দিলে নিদিলে অভিমান পিয়লত ভাগিব নেলাগে কৰিব।

আক এক বায়ুণৰ ছলি, যৱনৰ ছলি জঙ্গলে খৰি লুৰিছে চত মহা ব'দ বনে পোৰা বাৰ মাৰলি বতাহে পাই অগ্নি বেঢ়ি থৈলে। সাৰিবৰ উপায় নপাই তন্ত্ৰ নেপাই বাটতে পেট পেলাই পৈল, পুইলে। পাচে তু পাই গিতা মাতা বায়ুণ যৱন খেদি পাই চাই চিন হৰালে, সাহি চুব নোৱাৰে। উপায় হৰাই বোলে সুন্দৰী মহন্তত সোধোঁগৈ, তাৰা বা কৰ পাৰে, এই বুলি আৰ্জ হৈ থাকুৰি সুখিলৈহি। তেহে গুৰুজনে বোলে যকগৈ নিলগতে চাব, মুখ মেলাটি যৱনৰ, অপোৱাটি বায়ুণৰ। পৈ সেই দৰে চাই দেখে ছুই পেটৰ

ভলত মাটিৰে জাপ খাই নগুণ আছে। বোলে মহাপুৰুষ
মহুয়া নহয়, স্বৰূপ ঈশ্বৰ।

আৰু ঠাকুৰ আতা জনিয়াৰ্ত্তে আহি চিৰাম আতাৰ
বহাতে জাপী, লাঠি থয়। আতা কঠ দি, পাও ধুৱাই, মচি
থৈ, হস্ত ধুই গুৱা কাটি দিএ, তেহে গুৰুজন ঠাই যায় নিতে।
এদিন গৈছে, দেখে চিৰাম আতা নাই। বোলে কলৈ গ'ল ?
বোলে ভিক্ষালৈ গ'ল। বোলে মোৰ চিৰামে ভিক্ষাকৈহে
খায়! তেহে পাচ দিনা ঠাকুৰ আতা চাউল এটোপোলা
পচৰাত বান্ধি কান্ধে লৈ আহে। পথৰুৱা ভকতে সোধে
বোলে বাপ, কালৈ নিয়া যায় চাউল ? বোলে চিৰামটিএ
ভিক্ষা কৈ খায়, তাৰালকে নিওঁ। তাৰা সবে বোলে ঠাকুৰ
আতা চাউল দিএগৈ; আমিও দেখো দিব পাৰোঁ ? এই
বুলি সকলো আনিব ধৈলে চাউল, মাহ, কচু, কোমৰা, আদা
দ'ম খালে, যি পাৰে খাইছে, মলজি গেলি গৈছে। এদিন
ঠাকুৰ আতা সোমাই চাই দেখে গেলি পচি গৈছে। বোলে
চিৰাম, চাউল কি বস্তু নোপোৱা, অনাদৰ কৰা যে ? বোলে
পৰাখিনি খাইছোঁ, কিনো কৰিম অকলে ? বোলে ভকতক
জান দিয়া, ডুকুলি লৈ আহক সকলো। আতা সেই চাউল
মাহ, কচু, মৰা আদা, মৰিচ, গুৱা পান ভগাই গুৰু ভক্ত
সবাকৈ দিলে। বোলে বাঢ়িলে এই দৰে দিবা আকোঁ।
তাবে পৰাহে সিধা, ভোজনি চাউলৰ আৰ্হি হ'ল।

সিধা, ভোজনিব
আৰ্হি

আৰু বামচৰণ ঠাকুৰ ধুমবিলৈ গ'ল। এদিন খেদকৈ
উৰ্বশী আইএ ধৈলে বোলে বামচৰণ তোক দদা সৰুৰে পৰা
তুলি পঢ়াই শুনাই শিখাই পণ্ডিত কৈলে। এতিয়া গৈ
দদা কেনে হুখে সুখে আছে বিচাৰো নলৱ। তেহে এদিন
আছিল। হৰিচৰ্ণ ঠাকুৰলৈ বৈনী উৰ্দ্ধিলা আপীক দিছে,
ভণ্ডে বলগৈ। পাচ দিনা হৰিচৰ্ণ ঠাকুৰে সৈতে গৈছে। সেই

সময়ত গুৰুজন বাও নবাতলি আজ্ঞা মহা কলিয়া পথাৰতে ভক্তে সমে কথা সুখে বহিছে। জাতে গৈ ছুওজনে সেৱা কৰিলেগৈ। কতখানি বৈ বিদায় কৈলে আহিবলৈ। গুৰুজনে বোলে হৰিচৰ্ণ তুমি যোৱা, বাবই পোৱা, ই বামচৰ্ণ ৰায় কিয় ? মই কেনে সুখে দুখে আছোঁ বামচৰ্ণে কি দেখিলেহি নবাতলিত ? এই বুলি হৰিচৰ্ণ ঠাকুৰক পঠাই আশাক লৈ গ'ল লগতে, আছেগৈ। ভকতে সভালৈ মাতে গুৰুজনক, বামচৰ্ণে যাই পাশতে বহে, ক'তখানি পাৰি দিএ। ভকতে সোধে আবা কোন ? বোলে গুৰুজনৰ ভাগিন হয়। তেহে গুৰুজনক টকা, বৰকাপৰ, ঠাকুৰক মহা, চেলজ দখিনা কৰে। এই দৰে পাই কিছু মন বহিল। আহে মাহ চাৰি।

আক এদিন ঠাকুৰ আতা প্ৰমুখ্যে সকলো ভক্তক গুৰুজনে বোলে সখি, আমি এতিয়া উঅ, শীত, বৃদ্ধ, কাল, চাউল মুঠি সিজাব হুৱাবোঁ। চাই এজন ভকত চাউল মুঠি সিজোৱাকৈ দিয়া যক। তেহে আতা বোলে বামচৰ্ণে যে বিষয় নেৰে, কেনেকৈ সিজাব ? আতা বোলে বামচৰ্ণ, এৰা, বিয়া কৰাব নালাগে, মোৰ ঠাকুৰ চাউল মুঠি সিজোৱা বোলে নোৱাৰোঁ। বিষয় এৰিব। মনে নেবিলে কি হব মুখে এৰিলে। বুইলে ? তিনিবাৰ সোধাত তাকেহে কলে। তেহে একদিনা গুৰুজনে চাউল ভোজনি যুগুত কৰিছে বামচৰ্ণক ৰান্ধনি লবলৈ। পাচে ঠাকুৰ আতা বোলে তোৱাৰ চিত, গুণ, ৰাক্য একা বুজিব নোৱাৰিনে। আগে বোলে দেখোঁ দিহাৰ দেবিলে চাউল সিজোৱা খাব হুৱাবি। এতিয়া দেখোঁ লৱ খোজে ? বোলে সখি, বিষয় এৰিলে। বোলা হলে ধৰাত চাউল সিজাবলৈ হুবুইলোঁ। হতে, যাতো এক ৰাক্যকে কলে দেৱো বুলি, গৃহাঙ্গমে ভক্তি হানি নকৰে, শুদ্ধমত

গুৰুজনৰ
চাউল সিজোৱা
লোকৰ ব্যৱস্থা

এহাঙ্গনৰ
ভক্তিৰ বিষয়
কথা

ধর্মতহে থাকিব লাগে, ই সজ্জ। এ শূকর বৃত্তিহে গেছেলা।
 বোলে বাপ, শূকর বৃত্তিনো কেনে? বোলে সি শূকরে
 আপুনার পুৰীষ ভোজন নকবে পবর পুৰীষ বিচাৰি যুবে।
 যদি পব চুয়া-চক লুটি ফুথিলে, পেলনীয়া চোবা বুটলি
 খালে, সিহে বয়া। ই আপুনার সুবিবাহিতা ভাৰ্য্যাত
 ধর্ম প্রবর্তিতে ভক্তি ধর্ম খলিত নহয়। দেহবহে দুখ হই,
 স্বরূপ পাহবেগৈ অর্থে হীন হৈ। তেহে চাউল দিলে।
 দি চাউল সিজোরা পাতিলে ঠাকুরক। আক গুণকজনে
 বোলে হবি ভকত সকল, গড়, আঠুয়া তবি, যুজিলে, শুলে
 সজ্জ, মহা শক্রলে নিসংশয়া। আমাকে দেখি শাস নকবিবা,
 যাব ইচ্ছা আছে বিবাহ করা। সিংহে উদয় গিৰিত চবে,
 পঞ্চ নখে পাঁচটা হস্তী নি অন্ত গিৰিত খায়, তেও বাব
 বর্ষতহে শৃঙ্গাব করে, ঘন চিৰিকা খুদ কণ খাই দহ
 আঠ বাব সম্ভোগ; আক দৈব যুগীএ মজ্জ ঔষধব বলে
 সম্পর্ক নচাই আনে, ব বুইলেই বন্ধা নাই।

আক একদিনা গঞা ঠাকুরিয়া আহি গোবিন্দ আঠৈর
 পাচতে থিয় দি আছে। তাব কল ডিল কুটিছে, দেখা নাই,
 কান্তিতে বহি বদ কাচলিতে দেখি গুণকজনে বোলে গোবিন্দ,
 ঠাকুরিয়াক চবা দিয়া থিয় দি আছে। ঠাকুরিয়া বোলে
 বাপ, গোবিন্দে যেতিয়া পাচত কঠ কমেলি লৈ সুবিছিল
 আমাব, এতিয়া হাটী সোয়াই বব ভকত হ'ল, আমাক
 কি দিব চবা; তেহে গুণকজনে এক হুটীন্ত দিছে, বোলে তিনি
 জালোরা মাছ মাইলে, ভিঙ্গি ভাব পালে। জাল বাবে
 হাত, তাবে তেবে হাত ফটা। “ভাল মাইলি বাপব
 বেটা, বব দেই গ'ল আক সবকিল, মজ্জালি পাহে পতি
 ব'ল, দলিয়াইও তিনি ভাব হ'ল, বাব আছে ভালি নাই।
 ভবাই হেল হেল কৈ দিলে। বাই বিকিবটল নিলে, হাট

আছে গৰাকী নাই। গধূলি হাট গৰাকীৰ জট জট বিকি
তাতে তিনি কাওন পালে। ছটাই দুকাওন ললে, এটাক
বোলে পোন দিলে। সি বোলে তহঁতে মোৰ ভাবি খালি।
এই বুলি বৰ শকীয়াত কলে। সিহঁতে বোলে সেই বোলে
পোনেহে একাওণ, লৈ থ। সি মূবুজি ফুকন বকুয়াত কলে,
সিদ্ধান্ত সেইদৰে দিলে। তেহে ৰাজাত কলৈগৈ। ৰাজা
বোলে তোৰ বৰা, শকীয়াত নকৈছ ? বোলে মহাৰাজ কৈছে !
বোলে সিহঁতে বোলে কি ? বোলে সেই বোলে পোনেহে
একাওণ লৈ থ। তেহে ৰাজা বোলে, অ কি মূৰ্খ মন্ত্ৰী ই ?
গুৰিতে জাল বাবে হাত, তাৰে তেৰ হাত ক'ত ফাটিলে ?
আকৌ বৰ দেই গ'ল সক সবকি গ'ল, মজালী দলিয়ায়,
তাত ক'ত তিনি ভাৰ হ'ল ? হাটত গৰাকীএ নাই, তাতে
তিনি কাওণ ক'ত পালে ? ই কথাই নহয়। এই বুলি
খেদি পেলালে। তেহে গাওঁ খটুৱা তিনিমুৰীয়া বুঢ়া পাই
বোলে দহৌ চাৰি কাওণৰ ব'ল, চাৰি কৰা, তাৰে একবা
ফুটা, একবা ঘোলা, একবাৰ বাবেই নাই, কাড়ি ব'লগৈ
দহৌ একবা মুঠে ? গুৰুজনে বোলে ঠাকুৰিয়া তোমাৰ
কথা তেনেহে হ'ল।

গোবিন্দআট
জালোৱাৰ
দৃষ্টান্ত

আক মহাপুৰুষ গুৰুজনে একটি সূৰ্ণ লৈ চিৰাম
আতা সৈতে পঢ়ি কিনিবলৈ জাবৰি কুচিলৈ গলে, পাই চাই
দেখে সূৰ্ণটকি নাই। বোলে চিৰাম সূৰ্ণ নাই দেখোঁ,
কতোবা পৈল হবলা ? পিচদিনা আহিল উলটি, পাই বোলে
বাম চৰ্ণ সোণাটকি পাইছানে ? বোলে মমা আছে। বোলে
মোৰ সাৰ্থক ভাগিন হে, যদি পৰিহাস কৈ এনেই বোলা
হলে তেওঁ চান্দ্রায়ণ প্ৰাচিন্ত লাগিলহঁতে। তেহে লীলাৱতীৰ
এক দৃষ্টান্ত কৈছে বোলে এক ব্ৰাহ্মণ তৈল্য মাৰ্জি পিৰাঙে
সূৰ্ণৰ আকৃষ্টি এৰি গ'ল। পাঁহৰি শৌচ স্নান কৈ সন্ধ্যা কৰি

লীলাৱতীৰ
দৃষ্টান্ত

কৰিবলৈ চায় তৰ্জনী নাই। আহি ব্ৰাহ্মণীত স্নানলৈহি।
 বোলে নাই পোৱা। তেহে কষ্ট পাই বহি আছে। তেহে
 বোলে পাবা আঙ্গুঠি, গা ধোৱা। পাচে বাগৰ্কে বায়ুণে
 বোলে অ' পাগীঠি, পায়ো পৰিহাস কৈলি নাই বুলি।
 চান্দ্রায়ণ প্ৰাচিন্ত লাগিল। পাগ পাত্ৰে গুচাগৈ। নাই
 বুইলা হ'তে আমাৰো তেনেকৈ লাগিলহঁতে। পাচ দিনা
 আকৌ সোণা লৈ জীৰাম আতা সৈতে গৈছে। জবাৰিকুচি
 পাই ছকুৰি পঢ়ি কিনিলে। লৈ নাওৰে আহিছে উজাই
 মানহা। দেখে তিনটা লোক দেখাতে নাও খানি বাই
 নিছে। গুৰুজনে বোলে সেই নাও খানিলৈ আমাৰ খেদি
 বেগাই বোৱাহক। তেহে বাইছে খেদাকৈ। দেখি সিও
 বাইছে প্ৰাণৰ কাতৰে। পায় পায় যেন হোৱাত মাৰিব
 নপাৰি নাওখানি উখাৰি থৈ বাম উঠি লব দিলে। চাই
 গোচামৰ জাৰি ব'ল। ইটক বোলে সিটে আন, সিটক
 বোলে আন আন। তেহে এটা লৰি গৈ নিলেহি আজৰ
 মাৰি। তেহে গুৰুজনৰ নাও পাই চায়, একো নাই। গুৰুজনে
 বোলে সজকৈ চোৱাহক। চাই দেখে পিৰিতলে এৱা স্মৃতাবে
 জেঠিটি বান্ধি থৈছে। কলে বোলে লাহেকৈ ছিজি দিয়া।
 দিলে, দেখে নাই।—দৃষ্টিতে ধোৱা দেখে চিতাত তুলি জুই
 লগাইছিল, উঠি বহিল কলিয়া বুঢ়াটো। সকলো আশ্চৰ্য্য
 দেখি উচাব খালে। বোলে দহোঁ মৰা জীলে ঐ বহিল পা!
 তেহে সকলো স্নানলৈ বোলে কি দেখিলি? কেনেকৈ জীলি?
 বোলে মোই অ'ত কব নোবাৰোঁ। গা ধুৱাই লৈ যা,
 গুৰুজন ঠাইতহে কব পাৰোঁ। তেহে আনি ধুৱাই গঞা
 লৈ গৈছে। তেহে গুৰুজনে দেখি বোলে কলিয়াৰ স্তনিছিলোঁ
 বৰ নপৰা বুলি? বোলে বাপ, শৰীৰেই পৰিল। হুতে যমৰ
 ধৰি বান্ধি নিছিল। তোভ্ৰাহে বন্ধা কৰা গ'ল নবদেহা পুনৰ।

হাত দেখাই বোলে এই গোচামৰ বান্ধে ছিগি আছে। গদাৰ কোৰ পিঠি ছিগিল। চায়, হয়। তেহে গুৰুজনে বোলে আমাত হস্তে অকাল মৃত্যুত যদি মুক্ত হ'লা, আমাৰ তুমি হ'লা। বোলে বাপ, তোমাৰ চৰণত বিক্রয়-হে যাবলৈ আহিছো দাসে। পাচে মহাপুৰুষক গুৰু দেখালে। নাম দিলে, বন্ধতে মুকুত হ'লত বনমালী। পাচে পঢ়ি ভগাই দিলে ছকুৰি ভকতক ছকুৰি। তাৰে এখানি জীৰাম আতাও পালে ভাগত। তাকে উৰি আতা পুহ মহা পানী আনিছে। দেখে বকুলতলে এটি বুঢ়ী চণ্ডালীএ কান্দিছে জাৰত দুটি ছৱা সৈতে। আতা সেই গাৰ পঢ়ি খানিকে দুচিটিকৈ পেলাই দিলে। দি উদঙ্গ গাৰে আহিছে। গুৰুজনে দেখি বোলে চিৰাম আমি পঢ়ি দিয়া ভাগত নেপাইছিল। তেহে কালিৰাম আঠৈএ বোলে ঘাটৰ সেই চণ্ডালীৰ দুই ছৱাক দুখণ্ডকৈ দি আহিছে। তেহে গুৰুজনে বোলে চিৰাম, এতিয়াও দয়া চৰা নাইনে? এ বোলে বাপ, ব্ৰহ্মজীৱ ব্যব্য খতবত মৰে দুখত।

আক এদিন ঢেকীয়া শাক বেচে, মাটিত চাৰি চাৰি কৰাকৈ ভকতে দি ভোজন কৰে। কতোএ প্ৰসাদ, কল, গুৱা, লোন, লাক, আকে দি খায়। আতা একাটি নি খালে, একো দিয়া নাই। পাচ দিনা বুঢ়ীএ সনাতন আঠৈত বান্ধা কলে, বোলে আতা শাকৰ দহোঁ একো নিদিলে, কৰা যাই। তাৰা বোলে আতা ঢেকীয়া চাইডাল খালে, তাৰে বেচ সাধ? বৰ ধন দিলি? বোলে পূৰ্বপুৰুষে চালে দুগুণা হেচি লব লগীয়াহে। গুপী আই সবে কৈছে খেদত ভুঞ্জি খাই অতিথি গৃহৰ এতে আস।

দক্ষ অবণ্যত যুগে নকৰে নিবাস ॥

আক হবিগতি, পুৰান, ঠাকুৰিয়া, বালকদাস, কমাৰ

গৃহে ব'লগৈ কেবাকুচিত। তেওঁৰ হৰিগৃহ আছে। বোলে
আঠৈ সব, প্ৰসঙ্গ কৰা যক। বোলে আমি কৰিব নেজানো,
আপচুৱা। তেহে গা ধুই গালেগৈ কিছু। অশ্ৰুকা অৱহেলা
কৈ সুধিলে। নিশা জীশঙ্কৰদেউ গৈ সুবৰ্ণ লাঠি গলত
দি হেচি ধৰি বোলে নাম গাব পাইলে মান। হুৱাইলে
হেলা গৰ্বকৈ নেমান? চাৰি নাম চাৰি বস্তু হলে ই ভৱ
সংসাৰ পাব পালে ভজন দ্বাৰে তাৰতম্য ফল পায়।
সেৱাইতৰ মনাৰ সম গুণতহে ফল। জনাক মান, নজনাক
গৰ্ব কৰ, হেলা কৰ? তেহে সাৰ পাই কাতৰ, কাকুতি,
কাকণ্য কৰে। কৈ গমচা কৰি দি সম্মানকৈ আগ বঢ়াই
পঠাইছে সম্বুনা কৈ।

কবিভঙ্গা
গোবিন্দৰ
গৃহলৈ বতি

আক একদিনা কৰি ভঙ্গা গোবিন্দে গৃহলৈ যাবলৈ
বোলান কৈলে। ঘৰ বৰমানহা উতৰি ভৰলু কাখে চিৰা-
কুচিত; ভাৰ্যা পুত্ৰ এৰি বিভক্ত হৈ আহি ধৰ্ম্মক লভি
হাটীতে আছে হৰিগুণ গাই। কাহিলা পৰি মনটি চলি
বোলে বাপ, গাটি দজাই এমাহমান থাকি আহো যাই।
তেহে গুৰুজনে বোলে যি গৃহ অন্ধকূপ তাক পূৰ্বে চাৰি
আহিলা, কেলেই পৰাগৈ পুনৰ আকৌ? বোলে বাপ,
দিনা চাৰি থাকি গা-টি পুৰাই আহোঁ। তেহে গুৰুজনে
এক আহি কৈছে বোলে বৈদ্য সাপৰীয়া চান্দি সৰ্প ধৰি
আনি ফেটিত বান্ধি ৰাখি নচাই চাউল খায় বন্ধনত ক্ষুধা
তৃষ্ণা বিনাহাবে কৃষতা হৈ লোভ, মোহ, কাম, ক্ৰোধ,
অহঙ্কাৰ, দম্ভ, দৰ্প, তুচ হৈ থাকে, যদি কদাচিত ফেটি
কুটি যুগীৰ হাত চাৰি গাত সোমায় গৈ চাৰি পাচেও
ধৰি লাজে বল দিএ কদাচিত নোলায়, ছিজিএ আছে।
ই মন মাতঙ্গ সম্ভৱ সঙ্গ লাজ পাটতে লাউ কৰা সঙ্গ পালে
গুৰু মাৰ্গত জ্ঞান গজাঙ্কুশ সকল গলেই প্ৰমত্ত হয় হুসঙ্গত

পৰি। তেহে আতৈব মন ব'ল। মাহ বেজনৰ উত্তমত
তৈল পৈলে বহাদৰে জাম খায়। আন সবোৰো ঘাৰ চলিছিল,
হয় মুনিহে বায়, কপ বল আদি হয় শত্ৰু, বুদ্ধি কহুনি
গুৰিয়ালো মাচবা দৰে ব'ল বাহুবি।

আক মাহুৰাপাৰ গোবিন্দ আতৈএ গুৰুজনক একদিনা
প্ৰাৰ্থনা কৈলে বোলে বাপ, মনক নিয়ম কৰিব জুৱাৰোঁ,
মন চলে দহোঁ, পৰজী, পৰধনত। দুৰ্জন পামৰ মনে কহুবা
পেলাই মাৰে, খুজি বাঢ়ি বিবাহকে কৰাব খোজে।। দেহ-
তহে দুখ হয়, ভক্তি হানি নপৰে বুলি শুনে। শাস্ত্ৰ সেৱকৰ
মুখে। তেহে গুৰুজনে বোৰা মাতিছে,—বিষয় সম্বন্ধ
ইন্দ্ৰিয়ৰ সুখ, সমস্ত যোনিতে পায়।

পৰম দুৰ্ভাগ হৰিব ভকতি

মহুশ্ৰুত পৰে নাই ॥

প্ৰহ্লাদ দেউৰ বাক্য সপ্তমত কৈছে—

মহুশ্ৰুৰ আয়ু শত বৰিষ সংখ্যাত, অৰ্দ্ধেক নিজাত যায়,
বিংশতি ওমলাত যায়, দহ বৰ্ষে ধন উপাৰ্জে, কলিয়ুগত মিছা,
বেজা, চুৰি তাৰি হিংসা শেষত, দুই তিনএ চাৰি, চাৰিকুৰিহে
পায়, পৰ্মাশু, দুকুৰি আৰ্হেকুৰি গলেই, বৃদ্ধৰ ভাগ পৈলগৈ।
কোটি কল্পান্তৰে নবদেহাটি পাইছা, ব্ৰহ্মাৰ প্ৰাৰ্থনি, দেৱৰ
দুৰ্ভাগ, চাৰিৰ সংযোগ হৈছে, কুচিত বিভৎস বিষয়ৰ অৰ্থে
নাৰ নকৰিবা, কাচক লাগি মানিক নিৰিকা, লাখ টকাৰ
যায় হাতে চাপৰ মাৰি। নি সি সিদ্ধমূলৈ সেৱকৰ পাচতে
হৰিগুণ গাই যাব, এবোহা দিন কেটা সুখে দুখে মন
নবলাবাইক। তেহে ঘাৰ মন লৰি চলিছিল, গুৰুবাক্য
বৃষ্টিএ বাহু অগ্নি নমুৱাদি প্ৰচণ্ড সাগৰ বাত চৌ থিৰ হোৱা
দৰে হৈ একচিন্তে নাম পাব থৈলে।

আক হৰিচন্দ্ৰ আতৈব গৃহ খাতা পৰজনাত। আশ্ৰমী

মহুৰাপৰ
গোবিন্দ
আতৈব
বিবাহৰ ইচ্ছা

পাতাব
হৰিচৰণ
আঁত

মহান্তক, মাহে পক্ষে ভাবে জ্বৰোৰে সেৱাটক থাকেহি।
এদিন শুকজনে বোলে হৰিচৰণ, হৰিগৃহ, কৰিছানে? বোলে
বাপ নাই, নেজানোএ নাম গাব। বোলে সাজি গোৱাটৈ
জনা নজনাটকৈ, প্ৰমাণ গাব। তেহে গৈ সাজি গাইছে,
নেপায় প্ৰমাণ, লোভ, মোহ, কাম, ক্ৰোধ পূৰ্ব্বৱত। তেহে
এখানি ভাব শাকে পাতে লৈ সেৱা কৈলেহি। বোলে প্ৰভু,
নাম আজি তিনি মাহ গাইছেঁ। শুধে, অশুদ্ধে, একো প্ৰমাণ
নেপাও দেখোঁ দেহত। বোলে কেইজন মানে গোৱাইক?
বোলে বাপ, ক'ব কেইজন? ঘৰতে দুই ছৱা, বান্ধা,
গৰখীয়া, তিনি আলহি, লঠৰিয়া, দুই জোঁৱাই চলিএ সৈতে
গাইএক গধূলি বহি। বোলে মাতা কেনেকৈ? বোলে
ঘৰ চঞা পুতা নাম ধৰি এগাহ এগাহকৈ মাঠেঁ। বোলে
আজিতে গৈ অমুকা আঁত অহা যক, পাত পচলা গুৱা
কলটি মানকৈ দি গোৱাটৈ, প্ৰমাণ পাবা, যোৱাটৈ। গৈ
সেইৰূপে দি মানকৈ গাইছে ছয় সাত দিন। দেহ, ভাৰ্য্যা,
পুত্ৰ, ধন, জন, দাস, দাসী, গৰু, ম'হ, বাবী-ঘৰ সবাকৈ মিছা
মায়াময় দেখি ত্যাগকৈ এবি লাউ, কন্ধা লৈ শুক চাতে আহি
হাটা বহা লৈ হৰি গুণ গাই বহিলন্ত। নামে সাত কাৰ্য্য
নিমিষত সাধিলে।

আক এদিন বুঢ়া আতা ভাস্কি কুচিতে গৈ এখানি ভাবে
সেৱাটক বোলে বাপ, দাসক পঢ়ুৱক গুটিচাবক, চিন্তা যায়
দেখোঁ। বোলে ভূমি পহ্লিব নেলাগে। পহ্লিব পাইলে
ছৱাবে গান সবকা হয় ভেমত। পাঠেক নাম লগাব পাইলে
কাকো মানিব লুৱাবে, গৰ্ব্বতে গেলে। সখি এ কৈছে—
“গায়ণ নভবে, বায়ণ নভবে, নভবে ভাগ বটা।

দেউৰি নভবে, ভবাৰি নভবে, নভবে হাটীমতা।” দেউৰি,
ভবাৰি, ভাগ বটা খাই নভবে, গায়ণ বায়ণ গৰ্ব্বত হাটীমতা

ভৰ্কত বস্তু সিংহ বুলি নৰ্ক হয়। মই তোমাক বঢ়া কৰিম, নিতে এটি পৰম তত্ত্ব কম, গীতা ঘোষাৰ অৰ্থ কম পঢ়িব লাগে জ্ঞানৰ কাৰণে, জ্ঞান লাগে ভক্তিৰ কাৰণে ভক্তি বিহীন সবে ব্যৰ্থ। এতেকে হৃদয়ত যি আছে সব ভাঙাবে সম। পহি পাবা কি? তেহে আতা পৰম সন্তোষ হৈ ব'ল।

আক অনিৰুদ্ধ আতৈএ নাম পাঠ গাই শুনি গৈ হাটীত ঘোষা পদ কীৰ্ত্তনত অলপ লাগিলে ছুগুণ গাই নিন্দাতকৈ পিটিকি বিগতিকে হাঁহে। এদিন হৰিগৃহতে নাম পাঠত লাগিছিল, থলত কৈ পেঘেনিয়ালে। তেহে গুৰুজনে বেজাৰ পাই গোধাৰ আৰ্হি কৈছে। বোলে এক গোধা কছাৰি আছিল। এদোন চাউলৰ অনেহে আটে, এহালিচা মাটি কোবে, দহপুৰা ধান বয়, এফালৰতে কুৰি চাহ কৈ নিএ। গোধা ঠেঙ্গেৰে খচি গোটাই যায়, দহ আঠ দিনত বন গজি পুনৰ বতা হয় হস্তী মলিয়া মাউতে নিতে নি নদীত পেলাই লোহাৰ ঘৰ হাবে চাচি ধুৱাই নি লাক্স পাটত স্নমালেই দুনাই ধূলি মাটি কুটা লয়, পূৰ্বৱত হয়। সাৰি মাজি দ্বাৰ মুখে ভৰ্চ্ছিলে সি গৃহে কোন বয় তাত? নাম গাৱলৈ খোজ লওঁতেই ব্ৰহ্মহত্যা আপি পাপ নষ্ট হয়, অশ্বমেধ বাজসুই সিজি যায়। তেনে পুণ্য প্ৰচণ্ড অগ্নিক অসুয়া বৃষ্টি ঢালি চাই কৰে। পূৰ্বজন্মৰ পাপৰ দুৰ্ব্বাসনাৰ বীৰ্ধে বাৰিষাৰ জলৰ দৰে কলসৰ মল বাসনা থাকে লবি পুনৰ হয়। নামৰ অনন্ত মহিমা বুদ্ধিক নাপেখে বস্তুৰ শক্তি। বাহুও বহিএ কেচা পকা সব দহে। তাৰ কোনে ছিদ্ৰ চায়? বায়ু অগ্নিক কাৰ শক্তি আছে নিয়ম তৰ্কিবৰ? তেহে সকলো শুনি এক চিতে ব্ৰহ্মণ কীৰ্ত্তন কৰিব ধৈলে।

নামৰ অনন্ত
মহিমা

আক খিৰা মৰল বেটা গোপাল সজ, মুকুন্দ মাধৱ দুই
ভকত বৈৰ অশ্লীয়া হল প্ৰায়, নামত বহা ঠাই খানিত কোনো
জন বহিলে তু নেপায়। কেলেছৱা কেপকৰা চপনীয়া বুলি
নিন্দা কৈ উলি নিত্ৰ। তেহে এদিন খ্ৰীহৰি আতৈ বহিল
শুদা ঠাই পাই। পাচহ বহি নাম থলত বহু বুইলে মন্দে
চন্দে। পাচে সকলো বিমন হৈ পাঠ শুনিছে। তেহে থলত
গুৰুজনে বোলে আতৈ সব, অসন্তোষ নকৰিবা, তাৰা দুএ
সজ হে কৈছে। কেলেছৱা অথিত তোত্ৰা সব হোৱাই।
এই বাবে ব্ৰহ্মাৰ লিখন চাৰি পৃথিবী এৰি বৈকুণ্ঠে যাবা।
“তাৰা সবে প্ৰকৃতিৰ মায়ী শিৰত ফুটি আয়াযাত কৈ থাকিব।
সংসাৰ খেলত পৰি ৰব অ’তে, স্বৰূপ হে কৈছে ॥

আক ৰাম কাৰ্য্য সাধিবলৈ হনুমন্ত গল গন্ধমাদনে
বিশল্যকৰণীৰ হেতু। দক্ষৰ নন্দিনী সুবেষা দেৱসবে পাচি
দিলে পৰীক্ষালৈ। সাগৰত দুই গ্ৰহৰ পথ জুৰি মাকতৰ
পথ জুৰি আছে গৈ। মাকতী গৈ এক গ্ৰহৰ জুৰি দেখি
অন্তো অন্তো চাৰি, ছয়, আঠ দহ কৈ পশ্চিমে চলি গৈ
হল যাই। তেহে হনুমন্তে মাখিৰ চ হৈ কৰ্ণপন্থে গ’লগৈ।
এতিয়াও ববে দেব, সৰুএ সবকিব, মধ্যবৰ্তী সৱহে পাহত
লাগি আয়াযাত হব কল্প সীমাকৈ, স্বৰ্গ, নৰ্ক, গৰ্ভবাস যোনি
চেপা খাই ভ্ৰমিব। তেহে সবাবে শুনি পৰম হৰিষ হ’ল।
সূচক, খলুৱাৰ মাথে মাৰ পৈল। তাৰতে অশ্লীয়া এৰিলে।

আক বাটে কমলা আতৈ কোঁনবাৰঙে অনালে নাও
বন্ধাবলৈ। নাঞ বান্ধি এক বৰ্ষ বহি হাটীতে হৰিগুণ গাই
আছে সেৱকৰ সঙ্গ। তেহে দুও একা শৰণ বস্তলৈ প্ৰাৰ্থনা
কৈলে, গুৰুজনে ন মাহ বাক বুলি থৈছে। তেহে একদিনা
ধৰাত বোলে একাদশীতে হুব পৰ্ত্তলৈ। পাচে শলা শৰাই
দিছে বঢ়াই। তেহে গুৰুজনে বোলে ই বস্ত বৈকুণ্ঠৰ সৰ্বস,

পৃথিবীৰ লোকে কলিযুগত ধৰিব বহিবলৈ টান। তেলত জৈল
জলত জল, ছুহুত ছুদ অচিন হয়, তেনে হ'ব পাইলোহে বন্ধা
পায়, সংসাৰ শুখাই পৰম্পদ বৈকুণ্ঠ পায়গৈ। তই মই মৃত্যু
দোষ হলে মনত অধঃপাত নৰ্ক কল্পসীমাকৈ, চন্দ্ৰ সূৰ্য্য পৃথিবী
ধকালকে। বাক তোহ্ৰা সবে যে ধৰিছা এই দুগটি বস্তি
ছা এটি কৰি দিয়াইক। তেহে ঢেকেবা হোজা লোকখানি
কুৰি কাটি ছুৱাইলে এটা কৰিব। তেহে কৃপালু পুৰুষ
গুৰুজন সদয় হৈ পাচ দিনা ভক্তিপ্ৰদীপ চৰ্চি নামমলি,
গুৰুমলি, দেৱমলি, ভকতমলি, আত্মাজোৰা, নিগুণা, ভাগৱতী
অম্বৰজা, বিবলা কেৱলা সপ্ৰেমা চৰ্চি জীৱক দেহাব বাজ কৈ
পৰমতত্ত্ব পৰমার্থ বন্ধ অল্পগ্ৰহ কৰিছে জনম মৰণ
নিবাৰণ কৈ।

আৰু হাবিয়াদিয়াতে গৈ জীৱনা আতৈ ভাৰ্য্যা পুত্ৰ বংশ
মিত্ৰ বন্ধুবৰ্গ সবাকে এৰি গুৰুধৰ্ম্ম লভি বহা লৈ সঙ্গতে আছে
হৰিগুণ গাই। বিন্দুসাৰ হৈ শৰীৰটি কৃষতা হ'ল। তেহে
গুৰুজনত বোলান কৈলে গৃহত গা তজাবলৈ। তেহে
গুৰুজনে তিনটা ঘোৰা মাতি এক আৰ্হি কৈছে—

হাবিয়া দিয়াব
জীৱনা আতৈ

(১) “হুগ্ৰভ মনুষ্য তনু, লভিয়া পশুব যোগ্য

বিষয়ৰ আশা পৰিহৰা।”

(২) “বিষয় সম্বন্ধস্থ সমস্তে যোনিত পায়

হৰিসেৱা একো থানে নাই।”

(৩) “মৃত্যুৰ মুখত পৰি আছে ঘিটো সিটো নৰ, হৰিগুণ
কীৰ্ত্তন নকৰে।”

বোলে কুপতীএ আহিনত বেহাৰ উলিতে ছুৰবি নি বাস লয়
দালত ছমাহ শুখাই, কাণ্ডনত বায়ুএ নি পৃথিবীত পেলাই,
সিপাই পৃথি জটে। দেহৰো একাদশ ইন্দ্ৰিয়, ছবিৰণ তনু,
সোতৰ বিকাৰ, মন কণ, সম্ভৱ সঙ্গ দাল, সাধু সূৰ্য্যৰ তাপত

গুৰুকাই নিৰ্বল হৈ থাকে দুসঙ্গৰ সঙ্গ মাটিত পৈলে চিন্তা বীৰ্য্যত অঙ্কৰ ধৰে। ভাৰ্য্যা পুত্ৰৰ আহ্লাদে সাৰ পৰি ডাল, মূল, সিপা ধৰি জীৱৰ জনম মৰণ আয়াযাত গুৰু নৰ্ক সংসাৰ হয়, নেযাব। তেহে গুৰুবাৰ্য্য ব'ল। যাৰ যি মন চলিছিল তাটকৈ একচিতে নাম ললে।

আৰু বৰবিষ্ণু আতাৰ চাতে গৈ হিৰা দলএ ভাৰ পাচখানি টকা পাচোটি, সেৱা কৰিলেহি। তেহে গুৰুজনে বোলে দলে, তুমি ৰাজাৰ ৰায়তত কি বাব কাৰ্ষণা কৰা যায়? বোলে বাপ, দলৈ, মজিন্দাৰ, চৌধাৰী, পটোৱাৰী মেনা, ঠাকুৰিয়া, পাচোটা কাৰ্ষণা দাস গাত বাব। বোলে এই টকা শিকা কেনেকৈ ওলায়? বোলে বাপ, মহিলা একৈশ টকা পাওঁ। মেল সুধি খতি খোচা খাজানা এইকপেও দহ বাব প্ৰাপ্তি হয়। তেহে গুৰুজনে এক আৰ্হি কৈছে, বৃহৎ পুৰাণৰ বোলে হৰিবৰ্ষত দৰিদ্ৰ আচাৰ্য্য সৌদাস ৰাজাৰ গৃহে গ'ল। দেখি আসনে বৈসাই পাদ্য অৰ্ঘ্যে পূজাকৈ এক লাখ ৰজত সুবৰ্ণ দিলে। তেহে দ্বিজ বোলে আজিতকৈ নিয়ায়ে বিক্ৰয়কৈ ঈশ্বৰ পূজি দান দখিণা হোম কৰিব, তাৰ ফলো অখণ্ড, প্ৰাৰ্থকৰো গ্ৰহণ পূজ্য, তুমি সপ্তদীপেশ্বৰ ছখী দৰিদ্ৰ কৰভাৰ প্ৰাণীক আনি দিছ। দাতাবো নিষ্ফল, নিয়াবো অসার্থ। তেহে ৰাজা বেশছন কৈ কহাৰ পালি কোবাই এক মাহে খাই লৈ এটি সুবৰ্ণৰ চৰতিয়া পাই গল। তেহে পুনৰ সেই আচাৰ্য্যক অনাইকৈ দাম দিছে। বিপ্ৰে বোলে মই আকে এক হাজাৰ পাইছো। এই বুলি লৈ গৈ পত্নীক দিলেনি। ভাৰ্য্যা বাগকৈ বোলে, লাখ, হাজাৰ দিলে নানে। চৰতিৰে কি হোম দিম? বুলি পিৰালিলৈ দলি মাইলে। পৰি গজি কমৰা হৈ বগাই চালে একাদশ গোট ধৈলে। পুষ্ট হলত আনি কাটি চাই দেখে গোটে পতি এক এক হাজাৰ

হিৰা দলৈ

বিবৰণ আৰু
বিষয়ৰ উৎপন্নবৃহৎপুৰাণৰ
আৰ্হি

সোণা আছে। তেহে দ্বিজ পূৰ্বে বোলা হাজাৰ বাধি অযুত ৰাজ্যক দিলেনি গুণ ব্যৱস্থাকৈ। ৰাজ্য গুনি আশ্চৰ্যা অদ্ভুত হ'ল। তেহে ৰাজ্য দেশৰ কৰ্ত্তাৰ তিনি ভাগ এৰি এভাগ লৈ আপুনি আৰ্জিতকৈ প্ৰবৰ্ত্তিলে। তেহে গুৰুজনে বোলে তোমাৰ টকা ভাৰ আমাৰ কাম নাই, অন্তায় খতি বিত্তত। তেহে হিৰা সব বিষই এৰি আৰ্জি দুখকৈ প্ৰবৰ্ত্তি গুৰুভক্তক সেৱা শুশ্ৰূষা কৰি একচিতে নাম গালে আভাৰ সঙ্গ।

আৰু জীৱনি যত্নমণিৰ বাপেক পুতেক গুৰুজনক লাগ পাই ধৰ্ম্মক ধৰি আছে। পাচে যত্নমণি আতৈক মেনা, ঠাকুৰীয়া, লগুৱা দিলে ৰূপাবৰ লক্ষৰ লগত। গুৰুজনে বোলে যত্নমণি, তুমি যে লগত থাকা কেনে লোকটো? বোলে বাপ, কিহক সোধা যায়? সি অভক্ষ্য খায়, গোটে অনা-চাবীটো। বোলে সি আমাক নজানে হবলা? বোলে বাপ নজানে, নকঞ। বোলে ইবাৰ সোধে যদি কবা। পাচে গ'ল যত্নমণি আতৈ। বোলে কলৈনো গৈছিলি, ঘনে ঘনে যা দেখো? বোলে মহাপুৰুষক গুৰু বুলিছোঁ। আমি তাতে গুৰুজনক সেৱাকৈ আহোঁগৈ। বোলে মহাপুৰুষ কত আছে? বোলে বুঢ়ী লুইতৰ কাখে স্তম্ভবীতে সত্ৰ। সেই কথা গুনি লক্ষৰ খেদ লাগিল মনে। তেহে ৰাজ্য এক সময়ত চেকেৰি পিয়লিবলৈ পাঞ্চিলে। বোলে ৰোগীৰো যি ব্যাধি বৈজ্ঞেও সেই ঔষধকে দিছে। পাচে ছুত-পাচি কলে বোলে বুঢ়ী লুইতৰ কাখে স্তম্ভবী ওচৰতে বাহৰ কৰক। কৈলে, হ'ল। তালকে আহিল। নিশা বৈএ পুৱা গুৰুঠাইলৈ আহিল। গোটে পিঙ্গি উৰি টাব হাৰ পেচন্দাৰ, কৰমফুলা ভাৰ ভেটিএ আহিছে চালে কঠে। চৰাতে বহি গুৰুজনে চোৰধৰা নাট সূত্ৰ গীত কৰিছিল।

লক্ষৰে ধৰ্ম্ম ধৰে

(স্তম্ভবীত)
চোৰধৰা নাট
বচনা

দেখিএ ভিতৰ সোমাল। জীৱাম আতা ওলাই বোলে ডাকুৱাব পো কিয় আহিছা? বোলে আমি যাক সেৱা কৰিবলৈ আহিলোঁ। তাবাই ভিতৰ সোমাল, মই অভাগীয়া পাণীক দেখিএ। আতা বোলে এনে বেশেৰে আহি কিয় পাবা দেখা? বোলে কেনে বেশে নো পায়? বোলে আঠ মূৰে ভূনি, চৰিয়া পছৰা, ছপকীয়া টনা। বোলে ভকতৰো ভেনে বেশেইনে? বোলে সবাবে। গ'ল কষ্টকৈ। পাচ দিনা সেই বেশ লৈ আছিল। পাএ গুৰুজনক সেৱা কৈলেহি। গুৰুজনে বোলে ডাকুৱাব পো, কালি আহিএ আজি ভক্তৰ বেশ ধৰি আহিছে। অ পুতনা বান্ধসী, সিও ভক্তৰ বেশ লৈ গোকুলত তৰিছে। বোলে কিয়নো আহিছা? বোলে বাপ, এই দুই অভয় পদতে বিক্ৰয় যাবলৈহে আশাকৈ আহিছোঁ। বোলে তোমা আছা গৰ্ব পৰ্বতে উঠি আক ত্ৰি ব্যাধিএ অমুকৈ থৈছে। আমাব যি গুৰুধৰ্ম দেখিছা, ই পিতৃ মাতৃ এৰা ধৰ্ম আক উচ্ছৃত ওখৰা ভূমিত জল নবয়, দ চোটতহে বাগৰি বয়। সৰু হৈহে সৰকিব পাৰি। তোমাৰ বা দেহৰ সন্তানৰ আছে কোন? সেই সবে বা এই ধৰ্ম ধৰি লগ লয় নলয়? পাচে তাক নললে এৰিব লাগিব। বোলে বাপ, লয় যদি লব, নলয় হৈতে তাৰ আশা ভৰবা এৰিলোঁ আক। তেহে গুৰু পৰিক্ৰিয়া কৈছে। পাচ দিনা হৰিচে থাকি চাউল, মাহ, বস্ত্ৰ লৈ আহি মহাপুৰুষক গুৰু বুলিলেহি। বুলি এক দৃষ্টান্ত দিছে বোলে ৰাজ্যৰ পাটহুস্তী সুবৰ্ণৰ তন্তত গল দি ৰান্ধি থয়। ৰাজ্যৰ ভোগে ভোগাই, সেই বলীকৈ ফুৰু কৰাই ৰায় মন্ত হৈ, ৰাখিব জুৱাবে। গৈ হাবি বনে পৰ্বত গছৰে ধূলা পৰে, বদে, বৃষ্টিত ফুৰি জেষ্ঠা পাই গুণে মনতকৈ বোলে গৃহে সুবৰ্ণৰ তন্তে বদ বৃষ্টি বাত

নেপালো ৰাজভোজ খাইছিলোঁ, এতিয়া কি দুখ হ'ল। এই বুলি নিশা আহি উদ্ভতে গল দি আছেহি। পুৱা মাহতে দেখি ৰাজ্যত কলৈগৈ। ৰাজ্য সম্ভাৰ হৈ বোলে সৰুকৈ ধুৱাই মোৰ খাব লগৰ ভোগ দি থাকগৈ। তেহে গুৰুজনে চৰ্চিছে বোলে ৰাক দৃষ্টান্ত দিলা, আমাৰ দুই পদ পাতিলা সুবৰ্ণৰ তন্ত। ভোমাৰ মন হ'ল হস্তী, গুৰু ৰাক্যজ্ঞানে হ'ল অক্লুশ, পৰমাত্মা মাহত ৰাজ্য পৰম গুৰু মোৰ ত্ৰিশঙ্কৰদেৱ, বুদ্ধি সৌকা চিত্তে কই, এই ক্ৰমে সেৱকে প্ৰৱৰ্ত্তিব। পুত্ৰ প্ৰাৰ্থনা কৈলে বোলে বাপ, গৃহ, বাৰী, গো, মহ, কাঁহ, পিতল, ৰজত, সুবৰ্ণ এই সম্ভত বৰ স্নেহ। আপোনাৰ ৰাক্যত কিৰূপ বম? গুৰু বোলে ভোমাক ৰাজ্যই ফাললৈ ফাললৈ নেপাচে? বোলে বাপ, পাচে। গলে পৰ গৃহে ব'লে কেনেকৈ প্ৰবৰ্ত্তা? বোলে বাপ, নবীন পাত্ৰ দুসজকৈও দিএ। বোলে খাই লৈ আহা নে এৰি আহা? বোলে এৰি আহোঁ। বোলে সেই মতে গৃহৰ ভোৰো। ভবা নাঞ খাই শুদা নাএ শুবা, চৌ, বজোৱা চৰ এভেকে নেপাই শোক যোহে। আক বোলে বাপ, চহা চলি দাসী দাস অনেক। বাৰীৰ ন দ্ৰব্যখানি হলে আগে খাব গৃহৰ, খাই লৰা টবহকৈ ৰাখিলেও আশাকৈ চুৱা কৰে। আপুনাও, সেৱকত ঈশ্বৰ সেৱাত কি কপ লগাম? বোলে ভগাৰ কেইটা? বোলে বাপ চাৰি ছটাও আছে। বোলে তাত নিগনি, সলিয়া কিমান? বোলে বাপ আদ খান খাই তুহ কৰে। বোলে তালৈ আৰ্জেনে কোনোবাই, দেহ প্ৰবৰ্ত্তিবলৈ আৰ্জ্জ? তুমিও গুৰু ভকতলৈ মনে মানি কৰিবা, সিহঁত জানিবা নিজনি ইন্দুৰ, খাৰ যি খায়। আক বোলে ছটা ভাৰ্য্যা আছে বৰ মমত। তাতো কৈছে বোলে গলকস্থা শীত গলে কেনেকৈ খোৱা? বোলে বাপ, জপা বান্ধি বজু দি

টোপলি আৰি থৈছে।। বোলে কিয়? বোলে কুটে নিঙ্গনি উএ। বোলে মাসান্তে শীত কাম ভোগকৈ মন চিন্ত গুৰু বাক্য জপা বান্ধি থবা নচলাকৈ।

কমললোচন
আঠৈব খেদ
আৰু
গুৰুজনৰ
আখ্যানবাণী

আৰু পূৰ্বে শুল্লৰী জ্বীএ শুল্লিলে স্বামীত বাণিজ্যে যাওঁতে, পৰা খানি তোমাকে চিন্তি থাকিম। যদি কৰ্মৰ গতি বুজিব নপাৰি কি কৰিম? বোলে মই পৰদেখে যাওঁ, বিদেখে মৰণে সম। পৰাত বৰিএই, মূৰাৰ যদি বহু অন্তৰে যি লোকে শোচাচাৰ কৰেগৈ, সেই পুৰুষ সন্ত, ধীৰ গহন, মহন্ত, ধৰ্ম্মাত্মা, তাকে ভজিবি। এই বোধ দি গ'ল। তেহে দহ আঠ বৰ্ষে বাট চালে নাহে। বৰ মূৰাৰি যৌবন শৰীৰ, চান্দীছে বহুদিন, দেখে শ্লোকোমল গৌৰ সবিসফুলসম ভৰ ডেকা। কমললোচন আঠৈ ছাগ মৰা হাবিত শোঁচে যায়। বহুদিন লক্ষ্য কৈ একদিনা ধৈলে। আঠৈ অনেক ৰূপে কৈ আহে বলে এৰাই। তেহে অনেক বহু দিনে তাকো নগনি আহে। পাচে ডাব চাকু আগত দি বোলে অনেক দিন আমি তোমাক আশা কৰিছোঁ, মূপুৰিহে যদি যোৱা তোমাতে বধ দি গল ছেদি মৰিম। পাচে আঠৈ বুদ্ধি হৰাই ইটোতকৈ সিটো টান দেখি বোলে মই আৰু তু নেপাওঁ, তই যি কৰ কৰ। পাচে তাই কাম ভোগ আচৰিলে। আহিছে আঠৈ গুৰু বাক্য মনকৈ, বাট নেদেখে ব্যাকুল হৈ লোটক জৰি স্নান ধূলালৈ কাস্তিতে নাম গালে। পাচে পাঠ অৱসানে গুৰুজন গৈ চৰাত বহিলহি। আঠৈ খলাতে দণ্ডৱতে পৰি কান্দি বোলে বাপ, বাঘিনীএ খালে, সবে খানি কলে। গুৰুজনে খেদকৈ বোলে, সজ্জহে, ব'ল। মৰা হলে তোমাতে বধ দি দোষ ইটোতকৈ সিটো পাপহে টান হ'ল হৈতে। এ তোমাক ৰাখিবই পাৰোঁ, ইকৰা পাতৰো আঁৰ নকৈলা মোত। তোমাৰ ক্ৰমে নহৰ, এই আৰ্হিকে পাচলকু লব। এতেকে আশ্ৰমী হাটীতে বহা লৈ পাচ শাৰীত নাম গাব। গুৰু

বাক্য লৈ গাইছে। দুই তিনি দিনে এসক্কা, ডেল, ভামোল মাচ, শয়ন, সবাকে এৰি লোটকে ছেদ নাই, খেদকৈ বিবৰ্ণ মলিন হ'ল, শোকাকুল লাৱণ্য শৰীৰ। এদিন গুৰুজনে দেখি বোলে কি হ'ল তোমাৰ? ভকতে কলে এই ক্ৰমে নিত্ৰা আহাৰ এৰিলে বাপ অবিচ্ছেদে ক্ৰন্দন। তেহে গুৰুজনে হাটী মুৰে বহা দি উদাসীনৰ ভাগ দি ধলে।

আৰু পঢ়িয়া আঠৈৰ নিবাস উৰপোতত। জগন্নাথ সন্ন্যাসীৰে পচিম ক্ষেত্ৰ সকলো তীৰ্থ বাৰ বৰ্ষে বেবাই নেপাল দেশ গৈ হিমালয়ৰ দখিণে জমদগু পৰ্বত উঠি যাওঁতে এজন ভব্য পুৰুষে উপদেশ দিলে বোলে আৰতে পৰি মৃত্যু হলে ৰাজ ঐশ্বৰ্য্য, ধনপতি, ভোগ, ভুকুতি, স্বৰ্গস্থত্বে পায়গৈ, জনন, মৰণ, আয়াযাত, পাত ভয়, গৰ্ভবাস, সংসাৰে নেবায়। এতেকে তুমি পূব দেশে যোৱাগৈ, বিশিষ্ট গুৰু পাবা। এই ঘোষাটি মাতি প্ৰাৰ্থনা পৰমার্থ লভিবা জন্ম, মৃত্যু, আয়াযাত সাৰি পৰম্পদ বৈকুণ্ঠ পাবাগৈ, যোৱা।

“হৰিগুৰু পদ সেৱা খাণ্ডা ডাটি ধৰা।

মন বৈৰি কাটি স্মৃতে ভবনদৌ তৰা

মাৰ্কণ্ডেয় সদাশিৱ মতে উপদেশে ভেদি আঠৈ বিবৰুত হৈ উভতি আহি—উজাই কামৰূপে গৃহ পালেহি। পাই চোতালতে বৈ আছে। জ্যেষ্ঠ, চোট ভাত, বোঁএক দেখিএ ভিতৰ সোমাল দ্বাৰ মাৰি। এওঁ বোলে আমি আহিছো। বাৰ বৰ্ষে অনেক তীৰ্থ বেবাই পবিত্ৰ হৈ, অনেক আমাক দৰ্শন পৰ্জন মান সংকাৰকৈ পবিত্ৰ হৈছে। আদৰ সাদৰ কৰিবৰ চাৰি দহো দ্বাৰ মাৰিছে। সোমালাহক? সিহঁতে বোলে তোমাৰ নিচিনা এনে বেশধাৰী লোক দেখিবই নাপায়। মোৰ গুৰুজনে ঘোষাত কৈছে—

“কৃষ্ণৰ পৰম নিৰ্মল চৰিত্ৰ,

উৰপোতত
পঢ়িয়া আঠৈৰ
তীৰ্থযত্নত
উপদেশ লাভ

কথাৰ যৈত প্ৰকাশ ।

গজা আদি কৰি যত তীৰ্থ আছে,

তৈতেসে কৰে নিবাস ॥”

তেনো কোটি গজা গয়া কাশী বাৰাণসী গুৰুজনৰ পাশতে
স্নান কৰোঁ, হৃদিতে নিতে কৰোঁ। বোলে সেই গুৰুজননো
ক’ত আছে ? বোলে সেই সিপাৰে সুন্দৰীতে। তেহে ছও
সেই দিনাই ব্ৰহ্মপুত্ৰ পাৰ হৈ আহিল। জগন্নাথ সন্ন্যাসী
সোমাল, যজ্ঞ মূৰ্ত্তি বাসুদেৱৰ ঠাইতে সুধি এওঁ গ’ল। সুন্দৰীত
বাট গৃহতে বৈছে। তেনেতে ঠাকুৰ আতা পালেহি মনধৈৰ
পৰা। সুধিব ধৈৰ্য বোলে ক’ব বৈৰাগী, কৰতে আহা, কিয় ?
বোলে হেৰেমদৰ তিনিকুৰি ঘৰ-পৰিয়া যি ভকত হৈছে আমাৰে
বংশ, সবে তীৰ্থ বাৰে বৰ্ষ বেবোৱা কলে। এতিয়া বোলে
আহিছো আশাকৈএ। আতা বোলে তোমাৰ এনে বোশেৰে
গুৰুজনক কিয় দেখিবা ? বোলে কেনেকৈনো দেখি ? বোলে
এই ভোৰ গুচোৱা। তেহে জট, কস্থা, খস্তা, পক্ষা উটাই
পেলোৱালে নৈতে। শুনি গুৰু বোলে সখিৰ মাত যেন শুনোঁ।
কাৰে কথা হৈছে। ভকতে বোলে বাপ, সেই সন্ন্যাসীটোৰ
জট, খস্তা, কস্থা মৰাপক্ষ সবাকৈ কটাই উটাইছে।
বোলে পাইছেহি কাজীএ। তেহে স্নান কৰাই আতা আতৈক
ভেটাই দিছেগৈ গুৰুজনক। “হৰিগুৰু” ঘোষা মাতি সেৱা
কৈলে। গুৰুজনে সুধিছে বোলে কি তীৰ্থ বেবাইছিল। কত
বৰ্ষ ? তেহে পূৰ্বৰে পৰা সবে স্থানি কলে। আক বোলে
বৰ মেলখানত থাকিলে নেদেখে, দমিব নপাৰে, ঘাৰ মুঠিত
যি থাকে দূৰতে কব পাৰোঁ। গুৰু বোলে বাহু বৰ্ষ বেবাই
লুকি মুঠি শিখিলা ? এই বুলি গুৰুজনে ঘোষা মাতিছে।

‘সমস্তে ভগবৎ আচৰ্য্যক, পৰোক্ষ পৰ্ব্বতে উঠি যত।

বেদাগম আদি কৰি যত, বিস্তৰ তীৰ্থত নাহি কাৰ্য্য !’

আঠৈব ঘোষাতে মন মজি মহাপুৰুষক গুৰু বুলিলে।
 তেহে গুৰু মাধৱ নাম দিছে। পাচে গুৰুজনত বিদায় লৈ
 উৰপোতলো নগলে, ভাতিজাৰ ঠাইতো নহৈ, হেৰেমদতে
 ব'লগৈ। গোৰ্গাইঘৰীয়াৰ পো কৃষ্ণাই আঠৈ বোলে,
 তেওঁ লগতে আছে। গুৰুজন থকা গৈ হৰিগৃহটিতে নাম
 গুণ গাই থকে। কৃষ্ণাই আঠৈবে আলম্বা খবাই লগা
 হৰি আঠৈ, পঢ়িয়া আঠৈবে একেলগে শোএ। পিঠিতে
 আঁকি বাকি থয়। পঢ়িয়া আঠৈএ বোলে তই মোৰ
 পিঠিটো কিয় আঁক বাক কৰ? বোলে স্বপ্নত সুন্দৰ
 স্ত্রী এটা আহি বোলে তই লিখ লিখ বুলি লিখায় দহোঁ।
 কৃষ্ণাই আঠৈএ বোলে সবস্বতী কঠোগত হ'লনে?
 মহাপণ্ডিত হব। তেহে পঢ়িয়া আঠৈক পঠাই—লুইতৰ
 উতৰে চিবহাটীত যাদইল্ল ভট্টাচাৰ্য্যৰ তত দিলেনি পঢ়িবলৈ।
 পঢ়িছে ব্যাকৰণ, কাব্য কোষ। পঢ়িয়া আঠৈক মাহেপক্ষে
 কৃষ্ণাই-অঠৈইএ পঠায় চাউল পাত দি। এবোপ গৈছে
 আহিন মহা, শৰত কালে পূজি হাঁহ, পৰ ছাগ কাটি--চাৰি
 আঁৰ দি থৈছে। আঠৈএ ভূ নপাই লাঠিৰ আগেৰে চাৰি
 বহিবলৈ চায়। যাদইল্ল বোলে পঢ়িয়াৰ পো, তাক
 নালাৰিবা, তোত্ৰাসবে নালাগে চাব; তেহে সেই ভোৰ
 দেখি হৰি আঠৈকো লৈ আহিল নপটাই। সেই কথা
 গুৰুজনে শুনি দায় জগৰ ধৰি—ৰাজ কৈলে সেন্যকৰ। বোলে
 মোৰ গুৰুজনে দিছে প্ৰথম কঙ্কত —

“অম্ব দেবী দেউ, নকৰিব সেন্য,

মূৰ্ত্তিকো নচাইবা তাৰ।

গৃহো নপৰিবা, প্ৰসাদো নখাইবা,

ভক্তি হৈব ব্যভিচাৰ ॥”

পঢ়িয়া আঠৈএ সেই কথা শুনি আগুনি গৈছে পাবহৈ

চিবহাটী
 (শিৱহাটী)
 যাদইল্ল
 ভট্টাচাৰ্য্য
 ওচৰত শিক্ষা

অম্বদেবী
 দেউ পূজা
 অৰিথি

পঢ়িয়া আঁঠৈৰ
শান্তি

সুন্দৰীলৈকে। শোঁচলৈ যোৱা ভকতে দেখি আহি বোলে
বাপ, পঢ়িয়া আঁঠৈ আহিবৰ দেখি আহিছেঁ। গুৰুজনে
বোলে আমাৰ এহেলৈ নাহিব। যিখানি পাইছে, কোৱাগৈ
ত'তে বক। কলেগৈ। আঁঠৈএ গুৰু আজ্ঞা শুনি সৰিহ
বখা পজা এফেৰি পাই তাতে ছমাহ পৰি অনাহাৰে আছে,
হাৰ চালহে আছেগৈ, দাৰি চুলিএ বিবৰ্ণ পৰিল গোটে,
আকাৰহে আছে। একদিনা ঠাকুৰ আতা সুধিলে, গৈছিল
সেইতে। দেখিএ ককুবকৈ বগুৱা বাই পাৱত পৰিলহি।
আতা দেখিএ বোলে কিয় এনে হ'ল? কলে, মাতে নোলায়।
আহা বুলি ধৰি আনি বাট গৃহতে থৈ আতা গল সোমাই।
গৈ বোলে জীৱৰ এনে দুখ হলে ধৰিব কোনে, বৰ কোন?
গুৰু ধৰ্ম লোপহে হব আগলৈ আক? বোলে সখি কি?
বোলে বাপ, সেই পঢ়িয়াৰ পো আঁঠৈৰ শৰীৰ পৰেহে। ছমাহ
আজি অনাহাৰ। বোলে আহিছেনে? বোলে নজলাতে
থৈ আহিছেঁ। বোলে আনাচোন। আনে। দেখে,
চিনিবই বুৱাৰি। দুখ দেখি গুৰুজনৰ দায়া জন্মি দোষ দণ্ড
এৰি দাঁড়ি মূৰ খুৰাই খাবে টেক্সাবে স্নান কৰালে। লগতে
চাউল সিজাই প্ৰথম দিনা লেটেকুৰ মান দিলে। পাচলৈ
ক্ৰমে আম অমৰা টেক্সা, আউৰ মান দি বঢ়াই তিনি পক্ষেহে
একটি কৰিলেগৈ, গাও পূৰ্ববত পূৰ্ব হ'ল। বিদায় কৈ পুনৰ
হেৰেমদৰ কুঠাই আঁঠৈ হৰি আঁঠৈৰ লগত আছেহি। কুঠাই
আঁঠৈৰ বেটিখানি পৰিচৰ্য্যাকৈ লগতে আছে। তেওঁৰে
আঁঠৈৰ কথা বাঢ়িল। সেইখানি দেখি হৰি আঁঠৈএ গুৰুজনত
কলেগৈ বোলে বাপ, থাকিবলৈ নহয় সজ। তেহে সকলো
জনাঝানি হ'ল। তেহে কুঠাই আঁঠৈএ গুৰুধৰ্মত বাদপৰে
দেখি বোলে আমিএ ঘৰজীয়াকৈ দিছেঁ। তেহে দুষ্ট সুচকৰ
মুখে চাই পৈল। গুৰুজনে তিনিকুৰি টকা লৈ লগ সজদি

আঁঠৈৰ প্ৰতি
গুৰু জনৰ
দয়া প্ৰকাশ

সামৰিছে। পুত্ৰ হ'ল বৰ গোপাল আতৈ, ভোলা মধ্যম, নিবঞ্জন চোট, মুৰাৰি সৰু। মুৰাৰি খাক, টাৰ, হাৰ, পাট, ভুনি, পিন্ধি জঙ্ঘল চলে গৈছিল, খাটে ধৰি মাৰি নিলে, আৰা তিনি হেৰেমদতে ব'ল।

আক এদিন গুৰুজনৰ পিতৃতিথিলৈ তিনিদিন অছাত মনত পৰি বোলে গোপাল, আজিএ বাবাৰিলৈ গৈ কলা আনি জাগ দিয়া, দিন নাই, শীঘ্ৰে। গৈ স্নান ধূলা লৈ বিদায় সেৱা কৰিবলৈ গৈ দেখে কথা স্মৃতে বহিছে। বস ভাগে বুলি নমাতি পাচে আঠু লৈ আছে। চাই দণ্ডিয়াত সন্মৰি দেখি বোলে কিয় নগলা? বোলে কথা স্মৃত ভাগে বুলি আছে। বিদায় কৈ যাবলৈ। বোলে গধূলি কেতিয়া যাবা? বেগেই গৈ আনি গাত জাগ দিহে ৰাতি চাই দণ্ডিয়াত সেৱা কৰিছেগৈ। বোলে পালানে? বোলে বাপ, আনি দিয়া হ'ল। তেহে গুৰুজনে বোলে ছপৰ বাট, ৰাতি দিনে পৰতে কৈলা, এই বুলি সন্তোষ হৈ বৰ দিছে বোলে আমাক যেনেকৈ কলা আনি কৰ্ম কৰাই সন্তোষ কৰাইছা তুমিও আমাৰ ভক্তি বস্ত্ৰৰে সন্তোষ লভিবা যশে জগত জুৰি বব।

বাবাৰি

আক উদাৰ গোবিন্দ আতৈৰ গৃহ চুমৰিত। তৈবে পৰা বিৰকত হৈ গৃহ বাৰী ভাৰ্যা পুত্ৰ এৰি ত্ৰীশঙ্কৰ দেৱৰ দিনৰে পৰা হাতীতে হৰি গুণ গাই আছে। শৌচ শুদ্ধিলৈ যাওঁতে জিহ্বাত ধৰি থাকে। ভকতে দেখি কলে গুৰুজনত বোলে উদাৰক মাতাচো। মাতিলে, আহিল। বোলে তুমি লুহু শৌচতে জিহ্বাত ধৰি থাকা হয়নে? বোলে বাপ, ফুৰা গাত নাম আহে দেখি থাকো হয়। তেহে গুৰুজনে ঘোৰা মাতিছে,—

চুমৰিৰ উদাৰ
গোবিন্দ আতৈ

“হৰিনাম
কীৰ্ত্তনত
নাহিকাল,
দেশ, পাত্ৰ”
ঈশ্বাৰি

হৰি নাম কীৰ্ত্তনত নাহিকাল, দেশ, পাত্ৰ
নিয়ম সংঘম একো বিধি।

হৰিত শৰণ লৈয়া, কেৱলে হৰিৰ নাম
'কীৰ্ত্তন কৰন্তে হোৱে সিদ্ধি ॥'

বোলে আন বিন্দি চুৱা, নামেহে গুৰু কৰে, মহা কদৰ্ধাকো
পৱিত্ৰ কৰে। নামক কোনে কৰে চুৱা? আহক, নধৰিবা
আজিৰ পৰা। তেওঁৰ গৃহত অনেক পৰিয়াল—পত্নী, পুত্ৰ, বধূ,
নাতি, বেটী। তাৰা সবে দহ আঠ দিনে চাউল, মাচ, খৰি,
ছন্ধ, লোন তৈল বজ্জ, দি স্তুধি থাকে। এক দিনা আঠৈৰ
জৰ। নাতিয়েক আহি দেখি গ'ল পৰি থকা। পাচ দিনা
বুঢ়ীএ নাতিনিয়েকে সৈতে তেল, টেঙ্গা, চাউল, গাখীৰ লৈ
গ'ল। আঠৈ সৰ্ব বিয়লা নাম গাইছেগৈ পাচ ফালে আছে
আঠৈ। পাই ওচৰে বহিছে। বোলে কালিৰে পৰা চাউল
সিজাব পৰা নাই, গা বিষে ফুটে বিন্ধে। আএ বোলে আমি
কি কৰিম? চুব, দিব, খুৱাব, ভজা খুন্দা নোখোৱা। কলে
কি হব? সাত নিলগীয়া কৰুবা কোনোবা যেন হ'লু। বোলে
আঠৈ সৰ্বো নাই। তৈল টেঙ্গা দি মোৰ গা-টো হেচ।
হেচিলে। কিছু সস্তা পাই মনটি চলি বোলে যা কালৈ
গুৱা পান দি লৰা এটা পাঁচি দিবি। মই গুৰুজনক বিদায়
কৈ যাম মাহ চাৰকলৈ ঘল'কে। বুঢ়ী আনন্দে গৈ পাচ দিনা
দি পঠালে নাতিএকক, ঘৰ চোতাল চাঁচি সাৰি, মচি, খোত
কৈলে। নাম অৱসানে গুৱা শৰাই লৈ আঠৈয়ে গুৰুজনত
বিদায় কৈলে বোলে বাপ, গাটিও বিষম, দিনচাৰক গৃহলকে
যাব খোজা। গুৰুজনে বোলে উদাব, মোহ সি গৃহ চাৰি
মোৰ গুৰুজনৰ দিনেৰে পৰা সেৱকৰ সজ্ঞতে আছা অতকাল
গৃহ অন্ধকূপলৈ কৈলৈই যোৱা আৰু? তেহে মোনে আঠৈ
আছিল। আকৌ গৈ প্ৰাৰ্থনা কৈলে, বোলে বাপ, মনটি
দহো চলিছে, যাবকে খোজো। গা-টি সজ্জ হলে আহিম
আকৌ। তেহে গুৰুজনে গীত ধৰিছে—“নামে পৰম ধন,

গোবিন্দ
লৈ মন

চিন্তহ মন ভাই ।” ঘোষাও মাতিছে—

“বিষয় সম্বন্ধ মুখ সমস্ত বোনিতে পায়,

হৰি সেৱা একো থানে নাই—।

হৰিৰ সেৱাৰ যোগ্য কেৱলে মনুষ্য ভনু,

জানি ফুৰা হৰিগুণ গাই ॥”

বোলে নোযোৱা হলে সজ, যাৰ যে খুইছা, যোৱা বাক । তেও
এই ম'ৰা চকা দুটি নিয়া, ইএটিৰে তোমাৰ গৃহে ছৱা, পুতা
ভাত খাওঁতে বাৰ যদি চাবা । এইটিৰে আমাৰ কীৰ্ত্তন গৃহতে
আতৈ সবে নাম গাওঁতে চাবা । পাচে আতৈ সবাৰে সেৱাকৈ
গ'ল । পালত সবেও আহি পৰি সেৱা কৈলে । বহাবী জীয়াবী
হতে যেন স্বৰ্গকে পালে ঢুকি, আনন্দৰ পাৰ নাই । তেহে বুঢ়ীএ
আঠু লৈ সুখিলে বোলে, চাউল সিজাব কত ? বোলে পাগ
পাত্ৰ গুচাই ততে সিজাগৈ । আতৈ শৌচ শুদ্ধি হৈ বান্ধনি
গৃহৰ গাতে তুলসীৰ গোৰে ঠাই মচাই ধূলা লৈ গুৰু সেৱা
কৰিছে । বুঢ়ীএ চাউল সিজিছে বুলি কলেহি । বোলে মোলৈ
আগে বাহিৰি থৈ চক আগে, লৰা ছৱা বহাবী জীয়াবী সৱাকে
একেবাৰে দে । তএ মএ পাচে খাম । নিমনকৈ বুঢ়ীএ দিছে
বাঢ়ি । সবেও একেবাৰে খাইছে । ঘৰ জুৰি পাত লৈছে ।
আতৈ গুৰু বাক্য মনকৈ ইকৰা এডালি ভাঙ্গি চকাদি চাই
দেখে, বুঢ়ী গুৰুৰী জনী হৈ হক হক কৰে বান্ধকৈ দিছে, ই
ভোৰে নোক নোককৰে খাই নিছে, পোৱালি হৈ । সেইতে
জাকি দি লোম সিহৰি হক হক কৰে কান্দি সেইতে লৰি
আছিল । সিহঁতে চুৱামুখেই কি হল, কিয় ঘায় বুলি কান্দি
কাটি পাচত লৰি গৈছে বাহেই । দেখি আতৈ এ বাটতে আঁক
দি ক্ষেপ পেলাই শপত দি বোলে মোৰ তলৈ যা, ইফাল
হ যদি মোকে দেৱ । শুনি থবকা খাই ব'ল । আতৈ বেগতে
আহি দেখে কীৰ্ত্তন গৃহে ঘোষা গৈ কীৰ্ত্তন দিছে ।

গুৰুজনৰ
আজা

গোবিন্দ আতৈ
গৃহত অকৃত
দৰ্শন আৰু
গৃহত্যাগ

গুৰুজনৰ
ঠাইত দিয়া
দৰ্শন

“কৃষ্ণ নমো বাম নিবজ্ঞন হৰি” চক। দি চাই দেখে মণ্ড-
লাকাৰে কৃষ্ণ, বলোভজ্জ মধ্য হৈ—চতুৰ্ভুজ গোপবালক
ভোজন বেহাৰ খেলা ভগাইছে। সবেও দেখি দণ্ডবত পৰি
অনেক কান্দিলে। গুৰুজনে বাখে, মই পাপীএ এনে সুখকো
চাৰি যাওঁ! নাম থলত গুৰুজনে দেখি, বোলে উদাৰ দহোঁ
আহিলা? কান্দি অ’ক ত’ক দেখা কলে। গুনি আঠৈ
সবে হৰি-বিষ্ণু শ্ৰীৰ আশ্চৰ্য্য হ’ল। যাৰ কিছু মন চলিছিল
নিচই ডাঠ হ’ল আক। ঘাটি, বাটি, বাচন, আঙ্গচ, বস্ত্ৰ, গুৰু
সেৱা কৰাতে থাকিল। সবাতো ফটা কাপৰ খুজি কস্থা সি চৰিয়া
লাউ লৈ ভিক্ষাকৈ হৰিগুণ গাই প্ৰবৰ্ত্তিলে সেৱকৰ সঙ্গতে।

দিনৰে গাওঁৰ
ভোবোণা
আঠৈৰ নামত
প্ৰেম

আৰু ভোবোণা আঠৈৰ গৃহ দিনবৈ গ্ৰামে। মহা বিবকত
বিষয়ত বৈবাগ্য হৈ হৰি গৃহ এটি কৰি হৰিগুণ গাই থাকে।
নামতে প্ৰেম উপজি হাঁসে, কান্দে, ব্যাকুল হয়, হৰি হৰি
বুলি আনোতেই লোম শিহাৰি কঠাল যেন হয়। এটি ভগী-
এক আছিল পৰিচৰ্যা কৰি। ভোজন কৰোঁতে আঠৈ তেওঁ
গৈ নঙ্গলাত থাকেগৈ বাম বোলেহি বুলি। বুলিলেই ভোজন
এৰি সাবটি ধৰেহি বান্ধও বুলি আধাভুজাতে। গুৰুজনৰ
বাৰ্তা পাই আহি ধৰ্ম্মক লভি হাটী লৈ সঙ্গতে ব’ল। তাৰাতে
গুৰুজনে নিতে আনন্দতে সোধে বোলে ভোবোণা আজি
পাঠত কি গৈছিল? এ বাপ, কি যাব আৰু একাদশ। বোলে
কোন খানিত? বোলে মোৰ বান্ধৱ কৃষ্ণ অশ্বখৰ
তলে উদ্ধৱত জ্ঞান কৈছে। পৰে যে দশম বা কীৰ্ত্তন, ঘোষা
বজাৱলী বা আন পদ পুথিকে। গুৰু বোলে দহো বাম অমুক
দেএ, বাপ হুই হুই। এই মতে তেওঁৰ প্ৰেম ভাও আনন্দতে
নিতে সোধে। আৰু গুৰুজনে নিতে সোধে বোলে বাম,
ভোজন কিহেৰে কৰিছে? মই সোধোপতি দেখো
পঞ্চায়তবহে কথা কয়। শ্ৰীবাম আতা চাই গৈ, দেখে,

চালতে পুৰৈ এজুপি আছে তাৰে নিতে চাউল বহাই পাঁচোটি
পাত দিএনি। হলে চেকা জল এটুপি সানি—ৰাম ৰামকৈ
এসন্ধ্যা ভোজন কৰে। দেখি আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ কলেহি।
শুনি গুৰুজনে ঘোষা মাতিছে—

“শুনিও সজ্জন সান্ত্ৰ সাৰ, সকলো সম্পত্তি জানা তাৰ
হৰিভক্তিৰসে সন্তোষ মন যাহাৰ।”

“চৰ্ম্মৰ নিৰ্ম্মিত পানৈ জুৰি।”

আৰু একদিনা গুৰুজনে বোলে শ্ৰীৰাম, আজি বৈকুণ্ঠ
পথ চাচিব লাগেগৈ। আতা ভূ পাই সবাতো কলে; খলা
কাস্তি মাজি সাজি সবাবে ধোত কৈলে। গধূলি ঠাই তৰিয়াত
গৈছে গুৰুজন, ঠাকুৰ আতা আগত, শ্ৰীৰাম আতা পাচত
কমণ্ডলু লৈ গঙ্গগতি গমনে মালা সেৱাকৈ পাও চলাইছে।
বহাটি পাই এফেৰি বৈ, কাৰ বুলি সোধে, যাৰ যি চলে গামচা
গুৱাপান কতো কৰি দি সেৱাকৈ পাচতে যায়। এই ক্ৰমে
গৈ পূব হাটীতে ৰাম আটৈব বহা পালেগৈ। দেখে বহা কাস্তি
খলা বনে বাতে কেচু মটা হাবি হৈ আছে। গুৰু বোলে
এইটি কাৰ বহা? তেহে আটৈ ওলাই আহি অভয় পদত
পৰি সেৱা কৈলেহি। বোলে ৰাম ঠাই ঠুই খানি সজকৈ
অঁতাব লাগে। বোলে এবাপ, সঁসাৰ বৃক্ষৰ শাখা এঘাৰ
ইন্দ্ৰিয়, পাত পঞ্চতত্ত্ব, মূল পঞ্চ প্ৰাণ, এই দেহা অবণ্যৰ হাবি,
ভাজিএ পাৰ নেপাওঁ, বাহিৰৰ নো ভাজো কেতিয়া? তেহে
গুৰুজনে বোলে আটৈ সবৰ বাজেহে মুকলি, অস্ত্ৰৰে হাবি
মোৰ ভোবোৰাৰ একা অস্ত্ৰৰে মলমলিয়া বাহিৰেহে হাবি।
এই বুলি গুৰুজনে ঘোষা মাতিছে,—

“জয় জয় ৰাম কৰুণা সাগৰ এ

মোক নাৰায়ণ ইবাৰ কৰিও দায়া।”

তেহে বহি বন চিহ্নিব ধৈলে। গুৰুজনক দেখি আটৈ

সবে হাতে হাতে চিঞ্জি অতাই পেলালে। আগে খুতিএ পাও নিদিএ।

আৰু আতাৰ লাউটি ভাগিল, উপাসে ব'ল, পৰি পা, লোটা এটি দিলে জল খাবলৈ। গুৰু বাক্যে নি ওৰে নিশা আগত থৈ কান্দিছে বোলে, মোৰ মনক আনে যি নজানে গুৰুজনেও যে হুবুজে, মায়াৰ হাতে বন্ধ কৰে, এই বুলি গুৰুবাক্য বাখি এদিন জল খাইছে। ওচৰ ভকতে কলে বোলে বাপ, আতা লোটা আগত লৈ ওৰে নিশা কান্দিছে দহো? যত্নমণিক বোলে মাতাচোন। তেহে মাতি আনিছে বোলে কান্দিছিল। ছত্ৰ কয়? বোলে বাপ, তোত্ৰা মোৰ জীৱৰ ঈশ্বৰ, আত্মাৰ বান্ধৱ। গোপী সবে বুলিছে কটাক্ষে মাৰিলে বন্ধন লাগয়, অস্ত্ৰে কাটিলেহে বধ। এ তোত্ৰা দেখো মোৰ মনৰ মনক জানা, মায়া জাল দি কেলেই বন্ধা যায়? লাউ কচুৱা এৰি এৰি নামঘাৰ গাওঁ তোত্ৰা চৰণত মন থৈ একমনে, এতিয়া লোটা মায়া পাশে বান্ধিলা, তাত সে মন বাত খাই লাগিব, নাম গাম কেনেকৈ আৰু? তেহে গুৰুজনৰ আতাৰ বাক্যত দয়া জন্মি বোলে যত্নমণি, লোটা আনা গৈ।

আৰু একদিনা আঠৈ সবে বাগি হাজি ধৰি বোলে আমি হলে বন বাৰি ৱৈয়া হৈয়াকৈ ফুৰোঁ, চিৰাম আতা সমান ভাগ খায়। একো নকৰাই গুৰুজনে! এই কথা শুনি গুৰু মৌনে আছে। তেতি সময়তে বগৰি এপাচি ভেটিলেহি বোলে যত্নমণি, চাইটিকৈ বগৰি সবাকৈ দিয়া দিলে। বোলে আঠৈ সব কেএ নেদেখাকৈ খাবা। গুৰু বাক্যে কতোএ খালে কাপোৰতে আৰকৈ, কেহো খালে বহা সোমাই। জীৰাম অতো কাপৰ ভিতৰকৈ চায়, দেহৰ চৈধ সাখী দেখে, বহা সোমাই চায় খাবলৈ, দশ দিগপালে দেখে, হাবিলৈ গৈ দেখে উলু কুহুৱা। গুৰুজনৰ চৰণত পৰি প্ৰেমাৰু হৈছে,

নেখাই আহিল। তেহে সবাতে গুৰুজনে সুধিলে বোলে,
এই ক্ৰমে খোৱা হ'ল। বোলে শ্ৰীৰামৰ একা? তিনিও
ঠাইৰ সেই মতে কলে, বোলে বাপ, খাবৰ ঠাই নেপালোঁ।
সেই বেলাত ঘোৰা মাতিছে, - কৰুণাসাগৰ মোৰ বান্ধৱ
এৰাম। বোলে মোৰ শ্ৰীৰামেবেহে বাগি ধৰা ইক?

শ্ৰীৰাম আতাৰ
বোধ

আক বাঢ়ৈ কমলা শ্ৰীতিসুখত মহা নিপুণ। এক নিশা
দশমৰ “আপুনি ভকতে ভৰি ই ছোৱাতে গৈলা এৰি।”
এই পদতে হুই হুই উচ নীচ বাদ লাগি শুলে কষ্টকৈ।
বামুনত, হৰি, চিৰে, বলাই, বলা চাৰিও আতৈৰ মুখে
পৰমার্থ বুজিছিল গুৰুবাৰ্য্যে। চত মহা বিহানে হাল গৰু
লৈ আহে। পথে এজন মূন্দৰ দিব্য পুৰুষ লাগ পাই বোলে,
ক'বতে অহা যায়, যোৱা যায় কলৈ? বোলে কি সোধা যায়?
বাঢ়ৈ কমলাৰ বহাতে আছিলোঁ, আজি নিশা বাত মাহুলি
পচোৱা পাই বহা ভাঙ্গি খেৰ খুটা কতুবা পেলালোঁগৈ, গুচি
আছিলোঁ। পাচে তাৰা সবে শুনি খেদকৈ উভটি খেৰ বাঁহ,
খুটা লৈ গৈ পাই দেখে স্নানকৈ বহি আছে নাম সেরাকৈ
হুও। বিস্ময় হৈ কলে খেদকৈ সকলোখানি। তাৰা হুএ
শুনি আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ বোলে ঈশ্বৰহে গ'ল হৃদয়ৰ পৰা
আমাৰ দুৰ্ভাগ্যহেতু। তেহে কৈ তাৰা চাৰিকো বোধাই
আৰা হুও গুৰুজনত কৈ দণ্ড মৰাই বস্তি দি মাগিছে প্ৰাৰ্থনা
কৈ। তাৰতে মাটিকে সোনা বুলিলেও হয় বোলে মহাশ্ৰীতি
হ'ল, আনৰো বোধ হ'ল যাৰ মন লৰিছিল।

আক শ্ৰীৰাম আতা শুদ্ধিলৈ গৈছিল সন্ধ্যাবেলা বৰবিল
মূৰত হাবি জুপিব আৰতে শুনে চুৰিয়নি হোলাতে অনেক
দৈত্যদানৱ যন্ধে মেল পাতিছে বোলে আমাৰ সাত সাত
পুৰুষ আতে আছে এতিয়া কি জাগা ইটে গাত জুই দিয়া
দিহা অত থাকিব ভুৱাৰি, ছাগমৰালকে যাওঁইক।

শ্ৰীৰাম দৈত্য
দাবৰ দৰ্শন

তেনেতে আতা বাম বুলি দিলে, গিৰ গিৰ কৰে তৰা নৰা
এৰি বিলত পৈলগৈ, কাদোৱনি পানী হৈ পৈল। আতা
আহি লুইতত স্নান কৈ গ'ল। বোলে জীৰাম দেখো বেলা
হ'ল? বোলে অনেক দৈত্য মেল পাতিছিল, বাম বুইলত
লব মাৰিলে। তেহে পাচ দিনা গুৰুজনে বাউসীৰ, গনকুচিৰ,
বাবাদিৰ, তাস্তিকুচিৰ, ডাঙ্গৰিকুচিৰ, মুলাজতিৰ সবাকৈ জনালে
আহি দিনে নিশা হৰিকীৰ্ত্তন পাতিলৈ সাদিনলৈ, বৰবিলৰে,
বুটীলুইতৰে মাজতে বৰি এটা আছিল, যথ যাওঁতেই জান
হৈ গ'ল, নাম হল ধলজান। ছাগ মৰাত পৈলগৈ। পৰি
বিচাৰ লগালে কোন আহিল নাছিল। লেখত খুৰীয়েক
এটি নাই, বিচাৰি চাৰিগুৰৈ আহি পালেহি। দেখে বান্ধি
থৈছে। বামুনৰ নাৰায়ণ আতৈ টঙ্কিত আছিল। দেখে,
কোমোৰাটো যোৱাদি বাগৰি যায়। উঠি আচলাৰে টঙ্কিৰ
খুঁটাত বান্ধি ধলেনি। মনুষ্য গাঁথি মেলিব হুৱাৰি আতৈক ধৰি
পাৰে মানে মাৰি গ'ল। উঠিব নবাৰি পাৰি আহিল। ঘৰ
পৰা আনিছে গৈ ধৰিহে। গুৰুজনৰ ঠাই সেমাই কব ধৈলে
বোলে বাপ, সেই মহা বামৰ কীৰ্ত্তনতে উৰ্দ্ধতে সূৰ্ণৰ পক্ষীটো
কঙ্কতে ঈশ্বৰ পাক ফুৰি এই থানতে সোমাল। মই জাগি
বহি আছিলোঁ। নিব হুৱাৰি পৰিহে আছিলোঁ। গাৱ চক
উৰহিছে। গুৰু বোলে, সেইটো বান্ধি থৈ বিলটো বখালা,
মেলি দিয়া। মেলিলত কোমোৰাটো বাগৰা দি গ'ল।
গুৰুজনে নাম দিব ধৈলে, বৰকৈ উঠিল। ঈশ্বৰ আকৌ গৰুড়ৰ
কঙ্কে আহি ঘূৰি ফুৰিছে খেৰ বাৰ পাখীৰ বা লাগি জাঁত
জাঁত লৰিছে। শুনি গুৰু ওপৰলৈ হস্তকৈ উঠি ঘূৰি নাম
দিছে বোলে বাপু সব, নাম নেৰিবা, ঈশ্বৰ আহিছে, গৰুড়ৰ
পখা বান্ধিছে। ঈশ্বৰ সোমাব হুৱাইলে, ভকত এজা জেজাকৈ
বহিছিল বাট মাৰি। পুৱা দেখে আঁহতৰ দালতে পৰিছিল,

ভাগি পৈল, নখ বহি আছে। তেহে গুৰুজনে বোলে, মোৰ
মহাপুৰুষ গুৰু আজি সিংহাসন আসন হোৱা হলে তাতে বহি
জিৰাই নাম ভকতৰ আনন্দ চালেহঁতে। তেহে আসন পাতি
দি গা পথালি বহাৰো শাৰি লগাই চৈধ্য গোটা প্ৰসঙ্গ পাতি
মূৰ্ত্তিমন্তকৈ চৰ্চি ক্ৰম লগাইছে, বৈকুণ্ঠৰ পৰা অনন্তলৈ।
আৰু বোলে আলহি, অখিতি ঘৰুৱা বহুৱা, পথকৰা লোন কৰি
গুৱা প্ৰসাদত বাজে লাগিবা, নাম খাৰতলৈ অভ্যস্তৰে লাগে।

আৰু জিলৈ বুঢ়া বুঢ়ী আছিল দাউকী গ্ৰামত। বুঢ়াই
পাচি, কাউলি, ডলা, পলা, কুলা, জকাই, খাই পল, জুলুকি,
এই বৃত্তিকৈ প্ৰবৰ্ত্তে। বুঢ়া সাজে বুঢ়ীএ সলায়' গৈ ফুৰি।
একদিনা হাটী পালেহি। আঠৈ সবে ডুকুলি লৈ লোণ,
তৈল, চাউল, গুৱা, প্ৰসাদ আৰু আনিবি বুলি সবহকৈ দি
পঠালে। বুঢ়া দেখি বোলে বুঢ়ী দহোঁ আন কালতে ফাইকত
পালি আজি? বোলে বুঢ়া যিহে সন্ত মহন্ত ঠাই পাইছোঁগৈ
আজি। বোলে নিতে তাতে সলাবিগৈ। সেই মতে নি
সলাই খাই আছে। একদিনা বোলে বুঢ়ী, তোৰ কোন
আছে? বোলে মোৰ বুঢ়া আৰু মই। বোলে এনেকৈ
ফুৰাতকৈ আল'কে আহগৈ। তই খলা মাৰিবি, শাৰীৰ ভাগ
দি মাহ প্ৰসাদেই জুৰিব, বুঢ়া নাম গাব, ভাগ খাব, জীৱৰো
কুশল হব, দেহৰো জীৱিকা মিলাব গুৰুজনে। আশ্ৰমী
হাটীতে বহা খুজি দিম আহগৈ। বুঢ়ীএ আনন্দ হৈ গৈ
বোলে বুঢ়া, ভকতে মাতিছে, বলা যাওঁ। বুঢ়া বোলে কব
ভকত ঠাই যাব পাৰে? বোলে বুঢ়া নেযাহে মই পাচি
কাউলিও নসলাও, এৰি মই যাম হে পা। শুনি বুঢ়া বিবুজি
হৈ বোলে ব'ল বাক। গৈ বাহিৰতে বহা দিছে, তাতে আছে।
বুঢ়ীএ বোলে বুঢ়া, তই নাম গা, তই একোলেও চিন্তিব
নালাগে, মই পুহিম ৰাজি বাৰি খাবি মাত্ৰ। বোলে কি নাম

দাউকীগাওঁৰ
বুঢ়াবুঢ়ী

ভূ কে নেপাওঁ। বোলে পাচতে থাকগৈ। বুঢ়ীয়ে পচাত বহিছে এপক্ষমান'। বুঢ়ীএ বান্ধি বাৰি থয়, খুৱায় পঠায়। আকৌ এদিন বুঢ়ীএ ধৈলে বোলে আজি প্ৰসঙ্গত কি গাইছিল, কটোঁ? বুঢ়া বোলে পাহাবিলে'। বোলে যা ভাত নাই। বুঢ়া ছুপ কৈ গৈ কান্ধিতে পৰি আছে। বলোভদ্ৰ আতৈএ দেখি বোলে বুঢ়া, দহো আহিলি, কি হ'ল? বোলে নাম কব হুৱাইল বুঢ়ীএ ভাত নিদিলে।

“বোলে বিষয় বিকলে নমৰ মন।

সদায়ে চিন্তিয়ো হৰি চৰণ ॥”

যা, কৈ ভাত খাগৈ। বুঢ়া বাটতে বোলে বুঢ়ী নাম শিকি আহিছে'। বোলে গা চোঁ গালে। তেহে ভাত দিছে। বোলে নিতে মোক এই দৰে কৰিহি, তই ভাত কাপৰ চিন্তিব নালাগে। মই মাগি মুনিহ দি খুৱাম। বুঢ়া আতৈক নিতে খৰি পাত শাক মাছ টি পায় নি ঘোষা শিকে গৈ। বোলে তোমাৰ পৰাহে, ভাত কেটা পাইছে'। সেই ক্ৰমে শিকি সেৱা ধৰি পৰমার্থত লাগিলগৈ। গুৰুধৰ্ম লভি আতৈক আজ্ঞানীয়া কৈ হৰিগুণ গাই বুঢ়া বুঢ়ী বৈকুণ্ঠে গ'ল।

অমৃতাকৰ
দলৈৰ নিমন্ত্ৰণ

আৰু অমৃতাকৰ দলৈ সেৱকীয়া গ্ৰামী ভকত। গুৱা শৰাই দি প্ৰাৰ্থনা কৈলেহি গৃহলৈ নিবলৈ ভক্তে সমে। বোলে বাক যোৱা। পাচদিনা গুৰু জনে ভক্তে সমে হৰি কীৰ্তনকৈ বুঢ়ী লুতে নৌকাৰে গৈ ঘাট পাইছন্ত। বাট চাৰি পাত পাৰি ৰূপ কাপৰ শৰাইতকৈ আগ বাঢ়ি নিছে। একপক্ষ ভক্তে সমে বাখি বৰ সভা পাতিলে মহেখোৱা বৰিত বভা খোলাকৈ। একুৰি চাউল, দহ পুৰা মাহ, ঠাকুৰ আতা, গোপাল আতা, বিষ্ণু আতা, বুঢ়া আতা, হৰিহৰ আতা, শ্ৰীৰাম আতা, বাম বনগঞা গিৰি, আনো ভক্ত গ্ৰাম সাত খন জোৰা সাতোটা গাইছে। গুৰুজন গৈ ভক্তে সমে বহিছে। অনেক ভকত

গ্ৰামবাসী, চৌধুৰী পাটোৱাৰী, মেনা, ভালুকদাৰ, ঠাকুৰীয়া অনেক লোক লক্ষ্য বহিছেহি, সভা টলবল কৰিছে। মনধৈ পৰা ঠাকুৰ আতা গৈ সোমাই বোলে ঠাকুৰ, সভালৈ জনাইছেনে যাও আহা। বোলে আতা আমাৰ দুখৰ কালত কোনে গোনাই, এই বুলি ন'ঘোষাটি মাতিছে—“যাৰ শীল পিন্ধা পাই।” শুনি আতাৰ মনে দুখ আহি বোলে অহা যক, ময়ে সৈতে যাওঁ। তেহে জয়হৰি বলাই, বাম, হৰি, শ্ৰীহৰি সনাতন এই পাঁচজনে কঠ লোটা, শৰাই ললে, আতা আগত ঠাকুৰ দেউ পাচত গৈছে। এটি সমীপে দহো মাজতিয়া আছে। বোলে তোত্ৰা আতে খানেক বহক। মই সভাতে আহোঁগৈ। মতাত গুৰুজনৰ পাষত বহি অভয় পদত সেৱাকৈ দেখে সভাখন দলদোপ কৰিছে প্ৰজা। গুৰুজনে গুৱা দুখানি দি ভোজন দুখৰ বাৰ্তা সুধি বোলে সখি সভাখন কেনে হৈছে দেখা যায়? বোলে বাপ, কোনে সৰ্ব গুণাকৰ সূন্দৰ পুৰুষক বত্ৰিশ অলঙ্কাৰে কঢ়াই তাৰ শিৰ নহলে যেনে অশোভন দেখি এই সভাও তেনে হৈছে। গুৰুজনে মোনে কষ্টপাই শুনি বোলে তোত্ৰা, আতা, আমি আছো আৰু গুৰুজনৰ সেৱক আতৈ সৰো আছো, গ্ৰামবাসী সৰো আছো, কিয় অশোভন বোলা গ'ল ব্ৰহ্ম সভা খানক? তেহে আতা বোলে বাপ কাৰ বস্তু সৰ্বসেবে তোত্ৰা চহকী বোলাইছা? এ মোৰ মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰ দেৱক বিতবে তিনিও ৰাজ্য সুখী হল। এতিয়া তাৰাৰ পুত্ৰ নাতিক সোধোতাও নাই দুখ কালত। সেই বাম ৰায়, বামানন্দ ঠাকুৰ লগতে নাছিল? কিয় ধৰ্ম নধৈ তোত্ৰালৈ কৈ গ'ল, তাৰাকে দি গ'ল। এতিয়া তোত্ৰা সেই গৃহস্থৰ বস্তুকে নাতি পুত্ৰক দি প্ৰতিপালন কৰিব নেপায়? এতেকে সেই গুৰু নাতি দুটি শঙ্কৰ পুৰোত্তম ঠাকুৰ হলেহেতে, তেহে শিৰ হয়।

তেহে গুৰুজনৰ প্ৰেম জ্বৰি ঘোৰা মাতি বোলে, সূৰ্য্যক
কুহলিএ, অগ্নিক ভস্মে ঢকা দি আমাক সেই মতে শ্ৰী, ব্যাধি
অবিদ্ধা মোহকৈ ভুলালে—

“যি হেতু তোমাৰ, চৰণ পঙ্কজে

নভজিলেঁ নাৰায়ণ,

সি হেতু অনাদি অবিদ্ধা আন্ধাৰে

কবিলে জ্ঞান উচল ॥”

প্ৰহ্লাদৰ বাক্য মোৰ গুৰু দিছে অষ্টমত,—

শ্ৰীব্যাধি পাইলে যাক জীৱন্ততে মৰা ।

মাতন্ত্ৰে নমাতে যেন আতুৰ নপৰা ॥

শুনিও নুশুনে যেন বহি থাকে কলা ।

দেখিও নেদেখে যেন দিনতে অন্ধলা ॥

বলি যেন মহা ভক্তক ঢাকিলে ; মই কি ?

পাণ্ডৱৰ ৰাজসূইত ভীষ্মৰ বাক্য—

বুদ্ধিহীন আমি যত সমস্তে অজ্ঞান ।

তুমি শেষ বাক্যে মহা জ্ঞান দিলা দান ॥

হেন ঈশ্বৰক খুৱাবিলো তৰ্কিবাক ।

তুমিসে কৰিলা আজি উদ্ধাৰ আমাক ॥

আজি যেবে সবে আমি তোমাক নাপাঞ ।

অজ্ঞান সাগৰ মাজে পৰি তল যাঞ ॥

পৰম ঈশ্বৰ জ্ঞান নৌকা দিয়া দান ।

তুমিসে কৰিলা সমস্তকে পৰিত্ৰান ॥

সখি, মোক ঠাকুৰক কোনে দিব আনি এতিয়াই ? বোলে
বাপ, আমি অনা গৈছে, জোৰা এটি দিয়া যক আনোঁগৈ ।
দিছে ; নি আনিছেগৈ । বভাৰ মুৰলকে ভক্তসমে গুৰুজন
আগবাঢ়ি আনি সেই বহা ভিটি টাৰি কঠে, গাক, শবাই
টেমা, তাতে বহালে নি । দেখি সভাৰ লোক আশ্চৰ্য্য হল ।

গা বদলে বহালে বুলি। আৰু ভেজ শক্তি কম বস্ত্ৰি দেখি
 ধ্যান লাগিল সভাৰ প্ৰজা। শিব ছত্ৰাকৃত্য, কেশ আকৃতি,
 শংস প্ৰায় গ্ৰীবা কৰ আয়ত লোচন, ক্ৰমবৃদ্ধ মদনৰ চাপ, নাগা
 ভিলফুল, অধৰ বাতুল, চন্দ্ৰমা বদন, দাবিৰ দশন, সিংহবদ
 কন্ধ, বাহু আজানুলই শোভে, তাতে নখচক্ৰ চয়। বস্ত্ৰ
 মোলান আঙ্গুলিৰ ঠান, বাহু বন্ধস্থল, উদ্বক কঙ্কাল, কতি
 উকস্থল, উক দামকল, বলিত জজ্বন দুখানি চৰণ, অকণ বৰণ
 পাট পিচোবাই অধিক সুহাই; হেন অদ্ভুত চমৎকাৰ বিৰাজ
 ৰূপে ঠাকুৰ দেৱ উজ্জ্বলিত বহিছে, বাৰ যেই অঙ্গে দৃষ্টি
 পৰে নভাবে চকু। তেহে মহাপুৰুষ শ্ৰীমাধৱেৰ মাত
 লগালে সবে সভা কাংস পৰিল। বোলে সভাসদ লোক
 সমস্তে আছা। আৰু আমাৰ আতৈ সৰো আছা। এটা
 কথা সোধোঁ, জায়, উচিত, শাস্ত্ৰ দেশৰ যি সমুচিত তাকে
 কৰা হৈক। চহকী আচাৰ্য্য বৰ সদাগৰ থাকে। কালৰ
 প্ৰমাণে জায় অল্পক্ৰমে চলিবৰ কাল পৰে। পুত্ৰ নাতি যি
 থাকে চোট, ছৰা অৰোধ, তেওঁৰ কোটি লাখ বস্ত্ৰিশ লাখ
 টকাৰ বস্ত্ৰ থাকে সবাতকৈ অমূল থাপ হিৰা, বস্ত্ৰ, মুকুতা,
 মাণিক সবাকৈ গৃহস্থৰ মন বুদ্ধি ৰোৱা দাস ভৃত্য সুজান
 ঘৰগিৰি থাকে, তেওঁতে থৈ বৈকুণ্ঠে উঠে। তাৰাৰ পুত্ৰ
 নাতি বৃদ্ধন সুজ্ঞন বাখি থাব পৰা হলে দিব পায়নে মুহিব
 পায়? তেহে বায়ত সভাসদে সবেও বোলে তাৰাৰ বেটা নাতিত
 শ্ৰদ্ধাৰ পায় মোহিত কৰা উচিত নহয়। তেহে গুৰুজনে
 গৈ কঠমালা ঠাকুৰ দেউ শিৰত দি বোলে মহাপুৰুষ
 মোৰ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ যি শুদ্ধধৰ্ম্ম শক্তি ভক্তি বল, পৰাক্ৰম
 দ্ৰামাক ভাৰা পাতি থৈ গৈছিল তাকে আমি গুৰুত বস্ত্ৰ
 বাধ ঢাক কৰ গৈছিল। আজি ঠাকুৰত আমি সবে ধানি
 শোধালো। উৰ্দ্ধ বাহুকৈ বালে সৰু বিত্তমানে তিনিও

শ্ৰীমাধৱ দেৱে
 ঠাকুৰ দেউৰ
 শিৰত কঠমালা
 বস্ত্ৰ শোধায়

ৰাজ্যৰ বাপুসৰ আছাইক, শঙ্কৰৰ পুত্ৰ নাতি যাৰে
 থাকে পৃথিৱীত তাৰাসে ঈশ্বৰ হৈব, আমি হৈবো ভৃত্য। এই
 বুলি হৰিশ্চন্দ্ৰ কবালে। শত ঘণ্টা দৰা বাত কবালে উকলি উৎসৱ
 সাধু ধন্য ধন্য মহাপুৰুষ শ্ৰীমাধৱদেৱ প্ৰশংসা প্ৰজাৰ বোল
 শব্দ উঠিল। শ্ৰীশ্ৰীমন্ত ছুতি শঙ্কৰ ঠাকুৰ দেৱ বোল
 বৰ্ষত ধৰ্ম্মৰ আচাৰ্য্য হ'ল, তেৰ বৰ্ষত শ্ৰীশঙ্কৰ দেৱ
 বৈকুণ্ঠ গ'ল, মমাৰ গৃহে ছমাহ, পাটবাউসীত এঘাৰ বৰ্ষ,
 জনিয়াত পাঁচ বৰ্ষত আচাৰ্য্য হৈ ভক্ত সন্ত সত্য পাতিছে। তেহে
 সত্য গান বান হ'ল, বিসৰ্জি বিদায় দিলে, বায়ত দিশা দিলি
 গ'ল প্ৰজা। পাচত অমৃতাকৰে ৰূপ কৰি কাপৰ কমল গুৱাপানে
 গুৰুজন ঠাকুৰদেৱক দখিনা কৈলে। সত্যসদাকো কৰাই আতা
 সত্যকে সন্মানকৈ পঠাইছে। পাচত ঠাকুৰ দেউ, আতা
 গুৰুজনক সেৱাকৈ আহিছে। ভক্তে সমে গুৰুজনক গৃহে
 নি এপক্ষ ৰাখি অনেক দ্ৰব্য বস্তু দি সাদৰে নি সন্মতীত
 থৈছন্ত। গ্ৰাম বাসীএও, ভকতেও অমৃতাকৰক অনেক
 প্ৰশংসা কৰিবৰ শুনি তেওৰে ভাড়া কলিয়া দলৈ গা নসয়।
 মহা দাস্তিক গৰ্ব্বম্ৰনে বোলে, মই তাতকৈ বঢ়াম গুৰুজনক
 আনি। এই বুলি অনেক সম্ভাৱ যত্নকৈ গুৰু ভক্ত সমে
 প্ৰাৰ্থনা কৈ জনাগৈহি। পুনৰ ভক্তে সমে গুৰুজন গৈ নায়েবে
 ঘাট পাইছন্ত। বাট অতাই পাট কাপৰ পাৰি ৰূপ কাপৰ
 জোৰা খেৰি গাইবাই আগ বঢ়াই তুলি নিলে। পাওগতিকৈ
 গুৰুজন গৈ বহিছে। বাসা গৃহ দি সবাকৈ থৈছেনি। তেল,
 ন চাউল, নকৈ মাছ, ন শাক, সাজে পতি ভিনে ভিনে দিছিল।
 সেই ক্ৰমে সত্যও কৈলে বায়ত জোৰা চপাই, তিনি পক্ষ
 ৰাখি অনেক সাদৰ সন্মানকৈ ভক্তে সমে গুৰুজনক নাঞত
 আগ বঢ়াই থৈ দহমহা সোনাৰ সাত শিৰীয়া হাৰ গচ দি
 সেৱাকৈ বোলে, বাপ, আজিহে অমৃতাকৰ ভাইৰ মান

কালিদাসসৈয়ে
 গুৰুজনক
 সন্মান দেখুৱায়

শুবিলা। তেহে গুৰুজনে এক দৃষ্টান্ত দিছে বোলে এটা ধৰ্ম্মাত্মা লোকে অনেক পুৰুষাৰ্থ কৈ গৃহ কৰালে। চদাৰত চলাই দিবলৈ নদীৰে হাটৰে বাটৰে ঘাটৰে তিনি আলি যুবে চল বন্ধ লগাই সাজি চাউল, লোন, তৈল, ধাৰ, পাত, শাক খৰি, মাছ ঘৃত, মধু, দাইল, চক, সবে সম্ভাৰ জম্ভাই থৈ ঘাৰ মুখতে বৰ্ছি গল, গৃহবস্তু চদাৰতৰ বাস্তা পাই অনেক লোক যায় দেখি উভতিয়াই সব বস্তু তাতে পেলনি নাৰ গ'ল। এতিয়া তোমাবো তনেহে হল, কৈলা। ভকতে পৰম সম্ভাৰ পাইছিল তিনি পক্ষে সেৱাত, একেধাৰে ভ্ৰষ্টকৈ পেললা। এই বুলি আহিল।

অক এদিন খবতিয়া গোপালে বিদায় কৈলে দুই মাহ মান গাওঁলৈ। গুৰুজনে বোলে সি দুঃসঙ্গলৈ কেলেই যোৱা ? এ শিল পৰ্বতে কাষ্ট পৈলে শিলা হৈ গৈ ক্ৰমে মাটিত পৈলত মৃন্তিকা হয় গৈ। ছয় মাজে বাৰ যি সজ বৃত্তি সম জাত গুণ লয়, হয় গৈ। সোনকালে আহাগৈ যোৱা। গৈ ভাই, বন্ধু, জ্ঞাতি গঞা সজে এক বৰ্ষ হ'ল মন চলি স্ত্ৰী পৰিকৰ দেখি বিবাহ কৰাই আছে। তাতে ভাৰ্যা, পুত্ৰ, ছহিত্ৰী হৈ অন্ন বস্ত্ৰৰ বৰ দুখ হ'ল। এবাৰ এখনি ভাব লৈ গুৰুজনক সেৱা কৈলেহি। দেখি গুৰু খেদ কৈলে, কেনে লোকক কেনে কৈলে বিষয় বতাসে পাই। সকলো হায় হায় চি চি খেদ হাস্ত বিগতি কৈলে। তেহে ঠাৰে আতা নিবাৰি বোলে মায়াৰ হাত কোন সাৰিছহেঁক ? শ্ৰষ্টা পুৰুষৰ বাক্যে ব্ৰহ্মাৰ আজ্ঞা লিখিতা কাৰ শক্তি এবাৰৰ ? কতো লোকে বয়স বাৰিষা চাক পাতি শোৱে ; বেজ, সৰ্প, পিঙ্গব পোকৰ দৰে, কতোএ মাটিতো শোৱে। জ্ঞান নগনি চাক উদাস ধৰ্ম্ম সুখ দেহজীৱন নিজা বাগবত মন, কায় চলি পৈলে হাব, বাৰ ভাতি নৰ্ক সংসাৰ হৈ মোন্ত, ৰোহ, কাম, ক্ৰোধ, সাপ, বেজ পকৱা,

খবতিয়া
গোপাল
গাওঁলৈ যায়

পোক, দেহৰ হে হুখ, বিষয় পৰিবৰ নৃত্তই “আনক নিচিন্তি
 ৰাজা চিন্তা আপুনাকে।” নাৰদৰ বাক্য। এনে খেদ হলে
 মনে হক্ বিষয়েই, ভক্তি হানি নপৰে হুখহে। হৰি হৰি
 আমাৰ দৈবে এনেহে লিখিলে বিধি! হুসঙ্গ’ৰ সঙ্গ লোহা
 গঢ়ি পিন্ধিলো, এই বুলি ৰাজাৰ, গুৰুৰ, ভাৰ্য্যা পুত্ৰে তিনি
 তাপে তাপিত হৈ ধন ধান আৰ্জি তিনি ভাগকৈ লগায়।
 পূৰ্বে গুৰু মুখে শুনা তাকে চিন্তি ভাবি গাই বিচনাত পৰি,
 খেদকৈ শুব। সেএ ভক্তি শয্যা। উদাস উদাস যাৰা সব
 বোলে হৰি হৰি মোৰ দৈবে এই হে লিখিলে, এই জন্মতে
 একঠা আনি খাই আক দিন নগলে নাই। এখান কানি
 লোকত আশা বিষয়ে কৈ সুখে আৰ্জি ভাৰ্য্যা পুত্ৰৰ সঙ্গে নাম
 গোৱা হলেও লোক দৰে হ’ল হতে। এনে মনে যাৰা সবৰ
 আহে, সি বাজেসে উদাস অন্তৰে মায়া শয্যাত নিদ্রা অনে
 বত। এ আটৈ সব, নিন্দিলে বন্দিব লাগে, বৰাই ব্ৰহ্মা
 হৰ অৰ্জুন কল্মীৰ সোৱা নাই, বৰাই আনৰ কি সব? মুনি,
 সিদ্ধ, যোগেশ্বৰো মায়াক তৰি আছে।

আক নাম পাঠ হলে আটৈ সবে খাৱা দাৱা কথা পাতে,
 দুই চাই জনে গোট হৈ। তেহে গুৰুজনে বোলে এ আটৈ
 সব, সৃষ্টি, স্থিতি, প্ৰলয়, মাধৱ লীলা, যত আক বহিভূত
 এনে কুখা, সমস্ত মোৰ গুৰুজনে দিছে, যমৰ বাক্য হুতক
 প্ৰতি অজামিল উপাখ্যানত—

“কৃষ্ণ কথা এৰি, সাত পাৰ্শ্বে বেঢ়ি,

আন কথা কৈ থাকে।

অমৃতক তেজি ঘেন বিষ্ঠা ভুঞ্জে

গাণ্ডি শুকৰৰ জাকে ॥

আক দশমত অক্লবৰ বাক্য, কৃষ্ণক নিবলৈ কংসে পঁচাত
 গোকুললৈ, বিষ্ণুপুৰীএ দিছে বদ্বাৱলীত—

"কৃষ্ণ গুণ মিলিত যডেক বাক্য-চয় ।
 সেহি বাক্যে জগতক পবিত্ৰ কৰয়"
 সমস্তকো সহি বাকে জিহ্বাএ সকল ।
 শোভন কৰাএ সেহি মিলাৱে মঙ্গল ॥
 নাহি একো চিত্ৰ শুনিবাক মনোবশ ।
 জানিবা তথাপি সিটো মৰা শব্দ সম ॥
 বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে যেন শব্দক কচাএ ।
 তথাপিতো অপবিত্ৰ জানিবা স্বভাৱে ॥
 মৰা শ লৈয়া যেন ফুৰে আভিষয় ।
 উত্তম নুখকো আতি অধম কৰয় ॥"

এ আতৈত সব, হৰিগুণ, হৰিকথা, দ্বন্দ্বনা, নোগোৱা যদি
 এনেই থকা সজ্জ ।

আক ঘাঘৰ মাজি ডফলা মাৰণত অচমবাজাৰ পৰা
 ভটিয়াই কামৰূপে গোমুৰা সৰ্থেবাৰিতে বৈ খেতি কৃষিকৈ
 আচ্যৱন্ত হৈ আছে। সেই দেশৰ লোকে অহমীয়া বুলি
 বাছে, আতি গুৰি নপাই। গুৰুজন ভাটিয়াবৰ অলপ ভু পাই
 ক'ত বৈছে খিত নাই, আছে। গুৰুজনেও যাবৰ শুনে, ক'ত
 আছে ভু নাই, পৰম উপকাৰী আগদ কালৰ দেখি বালকদাস,
 চতুৰ্ভুজ, নাৰায়ণ আতৈ, তিনিকো গুৰুজনে বিচাৰিবলৈ
 পঠালে। তাৰা সবে গৈ ফুৰি ফুৰি তিনি দিন বিচাৰি নেপায়,
 কওঁতা নাই, গধূলি ব'লগৈ। গৃহস্থে বোলে, চাউল চক দিওঁ
 ভোজন কৰা। এৰা সবে বোলে আমি নিশা এতিয়া নেখাও,
 ভকত মাহুহ। বোলে ক'ৰ? বোলে মহাপুৰুষত হৈছে।
 ভাবানো ক'ত আছে? বোলে মূলদৰীতে আছে। মাজিএ
 পূৰ্বৰ কথা কব ধৈলৈ উজানৰ আৰা সবেও বোলে তোমা-
 কেহে বিচাৰি পঠাইছে গুৰুজনে আমাক। খান দান কৈলে
 চিন হৈ। তেহে সেই লগতে মাজি আহি অনেক প্ৰাৰ্থনা

৬৭৯ মাৰণত
 ঘাঘৰমাজি
 অচম বাজাৰ
 পৰা কামৰূপ
 গটনা

কৈ ভক্তে সমে গুণজনক নিছেহি গোমুখালকে । পাই
চোতালত ভড়াল আগে বহিছে । মাজিএ প্রার্থনা কৈলে
গৃহবর্তী সবলৈ চাউল সিজাবলৈ লগতে । বুঢ়া আতা পাচ
ফালে দেখে চহৈ খাপৰে জালে কুতাই বান্ধি থৈছে । আতা
আহি কলে গুণজনত । মাজিক বোলে হয়নে ? বোলে
বাপ হয় । বোলে বাপ, আমি গৃহবর্তী লোক, দেশত থকা
ধাবাই বাজে আছে, আৰা সবৰ বা অভ্যস্তৰে আছে নাই ?
সেই বেলাতে গুণজনে গীত কৰি চৰ্চ্চি দেহতে দেখাইছে—

“কমনে পাই বো হৰি চৰণ তোৰে ।

এ দুখ সাগৰে উদ্ধাৰ মোৰে ॥”

বুঢ়া আতা বোলে বাপ, জোৰ পহৰাই লঘু কৰিব
নালাগে । আমি ভোজন কৰিম । অনেক আদৰ্শকৈ ভক্তে
সমে ছমাহ বাখিছিল । আক গোসানী মাতৃএ চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰ
দেউক বোলে যোৱাটো, মোৰ বাপু গ’ল, নাহে দহো,
আনাইগৈ । আমাৰ আশা ভাবষা তাৰাতহে । গ’ল, গৈ
কলে যায় । কলতে দায়াকৈ কোলাত বসায় । গোমুখা
কাৰাকুচি হাবিয়াদি, সবথৈবাৰি, তিনি তিনিকৈ বাৰে বুবা
চাবি খানি গাওঁ দিছে লাক কনা খাবলৈ, অনেক দ্রব্য বস্তু
ভাৰ সজি দি পাঠাইছে পাচত আহিছে । আগিলাতে এচলা
শিলা আছিল, তাতে গুণ স্নান কৰিছিল । চিহ্ন বৈ পাচত
মাহাত্ম্য ওলাল । গুণজন থকা গৃহটিতে মাজিএ পাতি
সেৱা কৰিছিল । সবে বায়তক চিনাই পুণ্ড স্নানবীলৈ আহিল ।

আক অনুবালি ব্রাহ্মণক বজা পাঁচিলে হাজো, নিলাচল,
পত্নী, অৰ্দ্ধকান্ত, উমানন্দ, শুক্লেশ্বৰ এই সত্তত পূজা সেৱা
কৰাবলৈ । গুণজনে সৈতে সজ যাওঁতে বোলে বাপ,
বায়ুণে যে অনুয়া কৰি বাক্যত লগাই বাবদ্বাৰ কাকো
নেবানে বুলি আনি যাওঁতে ভোজ্য গ’লে সজ সবাবে মুখ

গীত
“কমনেপাইবো
হৰি”

মৰে। তোহ্ৰা পবিত্ৰ হ'ব লাগিছেনে, আপুোনাক দেখিহে অনেক জীৱ তৰিব। বোলে বাক, সেৱকৰ অৰ্থে যাম। পাচত ভক্ত সমষ্টিতে নৌকাৰে গৈচলু। প্ৰথমে নীলা-চলতে উঠি নাট মন্দিৰতে বহিছে। গুৰু তুলসীৰ চোপটি পিন্ধি গৈছে। নীলকণ্ঠ তুলসীক নিন্দা মালতীৰ ফুলক শ্ৰেষ্ঠ কৈলে কাব্য আগমেৰে। গুৰু শুনি আছিল, কিছুমান থাকি নানা পুৰাণ সংহিতা, ক্ৰতি, চন্দ্ৰভদ্ৰৰ শ্লোক আনিব ধৈলে, নানা পুষ্প তুলসীক বাজা পাতি পানী ভিৰনি গামচা দিয়া ভূতা পাতিলেনি। নীলকণ্ঠে বোলে কি যি তইখৰি লোক পণ্ডিত। অনুবালিএ বোলে যি তইখৰিহে বুলিছ, তোমাক আমাক দহ বৰ্ষে আৰাত ছাত্ৰ হৈ পঢ় যদি তেও পঢ়াব পাবে আৰা। বৰ পূজাৰীক এটকা দখিণা কৈলে, পাটভুনি সৈতে। এহেলৈ আতোলা, মহা, আদমহা, চৰাতি, খাতি এইৰূপে চাই দিছে। নীলকণ্ঠে বামচন্দ্ৰ ঠাকুৰক বোলে, আমিও সেই শাৰীতে পাব পাওঁ। বোলে তুমি কোৱাহি গুৰুজনত, কৃপালু পুৰুষ দিব। লাজ হৈ নগল, থাকিল তেনেই। বৰদেউৰীএ বোলে ভগৱতী দৰশন হৈ যক। গুৰুজনে বোলে পুৰানৰ শ্লোক আনি, কোন পাপীঠে মাতৃৰ যোনীদ্বাৰ চায়! এই বুলি উঠি নৌকা চৰি আহিল।

নীলাচলত
ভকজন

ভটিয়াই হাজোত উঠি নাট মন্দিৰতে বহিছে। পূজাৰী দেউৰী, নাচনিয়াৰক দখিণা দি দৌল প্ৰদক্ষিণ কৈ দখিণ ফালে চক্ৰখিলতে তন্ত্ৰিছে। তাতে পঙ্কত বহা দি পদ পঙ্কজৰ চিহ্ন বৈছে। হয়গুৰ মাধৱে দিব্য ৰূপ দেখিছে, দৰ্শন পৰ্শন হৈ আহিছে। হাজোৰ নামে ব্ৰহ্মপুত্ৰে দৰশন দি সেৱা কৰিছে। গুৱা কাটি গুৰু টেমামুৰে কোচত আশীৰ্বাদ কৈ দিছে।

হাজোত
ভকজন

তাৰ পৰা বুঢ়া আতা বামচন্দ্ৰ পাও পোনাই বালা উঠি

গৈছে। গৈ গৰা হাবিত পৈলগৈ, নাও চপাব দিএ, গুৰুজনে
টিপ দিলে নচপায়। মাতেহে, তেও নিনিএ। উপায় হবাই
বিবৃদ্ধি হৈ গীত মাতিছে—ভায়া একেৰি দুখ দেখি এ জীৱ যায়
বাখহ পাঙ্গী প্ৰাণ।

কেশৱহে হামাকেৰি বাখহ প্ৰাণ ॥

লাবনিহুটি

শুনি খেদকৈ বোলে কালি ৰাম, চপোৱা। চপালে, উঠি
গৈ সেই দিনা জাবৰি কুচিতে বৈছে নিশা। নাম গাই
পাঠ পঢ়িছে, কোচ মুৰাৰিএ জৱ জৱ গাই। গুৰুজনে বোলে
ৰামচন্দ্ৰ চোৱাচোঁ। চাই দেখে হয়, বোলে মমা আছে হুই
উৱবহে। বোলে কোনে লিখা। মুৰাৰি কোচে বোলে আমিএ
লিখা। বোলে পুতখোৱা মদাহি কোচ, তই পূৰ্বতো বেদ
খোৱা বান্ধুস আছিলি, এতিয়াও ধৰ্ম লোপ কৰিছহি।
আমি একোটা অক্ষৰ অনেক অৰণ, কাটি উলিয়াইছোঁ।
তই ক ফলা পঢ়িব নেজান বন্ধাৱলী চাৱ? বেচ দিলি
খাব পায়েই বুলি খজি দূৰ কৈলে। তেহে কতো ঠাই
নেপাই দামোদৰ ঠাইতে সোমালগৈ। গুৰু সোধাই পঠাইছে
বোলে সেৱকৰ, গুৰুজনৰ, আমাৰ, বজ্জনীয় হলে তেও
বাখিব পায়নে? কলত দামোদৰে বোলে, তাৰাক ধৰ্মৰ
আচাৰ্য্য পাতিছে, এবিধও পাবে, সামৰিবিও পাবে, আমি
ভেনে নেএবিববো সামৰ্ধ নাই। সোমালেহিও খেদিব নোৱাৰোঁ,
সবেও মোৰ আপুন ভকত বস্তু। সেই ক্ৰমে কলেহি
নাবায়ণ জীহৰি আঁঠেএ। তেহে গুৰুজনে এক দৃষ্টান্ত
দিছে। বোলে শতধনু ৰাজা অসন্তৰ সন্ধে অভকতৰ ধূল
ললে পুৰোহিতৰ জন্ম লাগিল, কুতৰী, বায়স, মৰা, হয় জনে
ভৰিছে।

বাখৱনেউ
আৰ
দামোদৰনেউ

পাচ দিনা আহি শুল্কবী ওচৰতে বৃষ্টি আনিলে তিনি-
পুৰীয়া আতা বোলে মহাপুৰুষ গুৰু সোমালে আনিব,

বুঢ়ি। গুৰু ভনী বোলে গোপাল, কিয় বৃহলা ? আতা পদ
মাতিছে—

হুহুমন্তে বোলে মই সূৰ্য্য সম নিতে যাইবো।

গোসাইক জিনিয়া গৈ অন্ত গিৰি পাইবোঁ ॥

গুৰুজনে বোলে সি কথা সি জন্মতে গ'ল, অন্ত কেউ
নম্ৰতা বিভিচাৰ বাক্যৰ, মোৰ মহাপুৰুষ গুৰু শ্ৰীশঙ্কৰ দেউ
ৰাখি যোৱা নাই, আগে তুমিএ নামিবা নে আমিএ নামিম ?
বোলে বাপ, আমিএহে নামিব লাগে। বোলে নামা তেনো।
তেহে নামিল। পাচে কিছু আহি শ্ৰীৰাম আতাৰ স্নেহ হৈ
বোলে বাপ, গোপালটি থাকিল পানীতে। বোলে বাক,
নাওঁ ৰাখা, সোধাগৈ জীয়া নে মৰা। আতা উঠি গৈ সূৰ্ধিলে
বোলে গোপাল, গুৰু যে এৰি গ'ল, মৰানে জীয়া ? তুমি
নমালেই মৰিমনে, জীয়া ! এই ক্ৰমে বৈ বৈ তিনিবাৰ
সোধালে। তিনিও বাৰত তাকেহে কলে। তেহে গুৰুজন
আহিল, পাও মেলি। আতা দেখে গ'ল হে এৰি। বোলে
মাধদাসে ব'ঠাৰ পাতেহে বহিছে, সেইহে যদি গোপাল হম,
নালেৰেই বাম। সেইতে ভনীপুৰীয়া গাওঁতে উঠি থাকিল।
তেহে আতা সদা সৰ্ব্বদা খেদকৈ মৌনে থাকে। আতৈ
সবে বোলে এনেই থকা সজ নহয়, গুৰুজনক মতি বুলি
সন্তোষ কৈলে হে সজ, বিতুষ্টে সংসাৰ। তেহে ভাবে ভেটিএ
জন্ম টকালৈ আতৈ সবেবে দগুৱতে কাতৰ কৈ পৈলগৈ।
গুৰুজন সন্তোষ হৈ দায় এৰিলে। গৈ ন বাৰি কৈ তিনিশ
তিনিকুৰি কলা পুলি কলে সমনীয়া। একে দিনে একেবাৰে
খোক মেলি বুৰা হ'ল একে লগে। কাটি পকাই সভা
পাতিলে বৰকৈ গুৰুজনক ভক্তে সমে মাতি বুলি নিলে ৰাতি
দিনে গাই বাই খুৱন খুৱন কৈ। বস্ত্ৰ অপাৰ খাই ভাগৰিল
ৰায়ত সমে। বজ্জত সূৰ্ণ বস্ত্ৰ, কঙ্কল গুৰু ভক্তক দান

লচাকনীয়া
গোবিন্দ
খটবা গোবিন্দ,
গোমাব গোবিন্দ

গৃহৰ আৰু
উদ্যোগ

দক্ষিণা সেৱা সন্মানকৈ পঠালে। পূৰ্বৱৰ্ত্তে আহি গৈ আছে।
আক লচাকনীয়া গোবিন্দ, দুমুনি পৰ্ব্বতৰ সমীপে থাকে।
তাৰে পৰা আহি মহাপুৰুষক গুৰু বুলিলেহি। বুলি গুৰু-
জনৰ সঙ্গতে বহিল। গৃহৰ পত্নী পুত্ৰ, দাসী, দাস সবেও
ধৰ্ম্ম ধৰিলেহি। গুৰুজনক তুতি প্ৰাৰ্থনাকৈ আতৈক নিবলৈ
ধৈলে। গুৰু সিহঁতৰ কাতৰ ভাব দেখি বোলে যোৱা
গৃহলকে। বোলে বাপ, গৃহ অন্ধকূপ চাৰি অহা গ'ল নেযাওঁ
আক, এই তযু পাদপদ্মতে ৰাখিৰহে লাগে' পাপীক।
বোলে আমি পাঁচিছোঁ। যোৱাগৈ, সেৱকলৈ কৃষি কৰা যাই।
বোলে বাপ, গৰু, গাহৰি, ভাৰ্যা পুত্ৰহে পোষা হব আক।
বোলে গৃহস্থৰ ভাণ্ডাৰত অনেক এন্দুৰ শলিয়া, নিগনি
আদি খায়। তালৈ কোনে আৰ্জ্জি? খাবলৈহে আৰ্জ্জি, সি
মাজতে খায়। তুমি গুৰুভক্টলৈ আৰ্জ্জি গৈ। সিহঁত জানিৱা
তেনে হ'ল খাব; একা দাসী দাস সৱক সেৱক কৰি দিব।
আপুন প্ৰাণকো কৃষ্ণ পাৱতে অৰ্পিব। এই ক্ৰমে সবাৰে একে
মন হৈ হৰিক চিন্তিলে সিহঁতে সমান ভকত হ'ল পোহ পালন
কৰি এবিলে, দোষ পাই, মাৰ কিল, বাকো বুলিব নপায়।
এই খানিহে হে হব লাগে। "হোক বা গৃহস্থ, হোক বা উদাস
ছুইহানো হব নিচই। যোৱা আৰ্জ্জি তিনি ভাগ কৰিবা, টান,
মাহ, সবহ, গুৰ, কছু, কোমৰা, কপাহ, যি পোৱা এভাগ
ভাৰ্যা পুত্ৰৰ। এখানি নাও ভৰি বংসৰি ভাত্ৰৰ গুৰু কীৰ্ত্তনত
আহিবা। গৈ সেই ক্ৰমে আৰ্জ্জি লৈ বাৰ চাবেক আহিল।
তেহে গৈ গৃহ অন্ধকূপত মত পৰি পাহৰি অনেক মাচ পশু,
মাৰিব ধৈলে। পশুত খাপৰ হা'নি বোলে গুৰুজনৰ আজ্ঞাত
হে মাৰোঁ, মাচত পচা মাৰি বোলে গুৰুজনে মাৰে। হিংসা
ধৰ্ম্মত গুৰুজনে গুনি অসন্তোষ পাই বোলে, মই কাহানি
মাৰিব দিছোঁ তাক? এবাৰ নাও চপালে গৈ, জ্ঞান দিলে,

বস্তু তুলিবলৈ নগ'ল। উঠি গল। গুৰুজনে পিঠি দি বহিল। বোলে অনাচাৰ কৰ তই, অপযশ পাওঁ মই? গুচ, তোৰ মোৰ দেখা দেখি নাই। তই আহ কিয়? শিষ্য বুলি ক'ব কিয়? যদি আমাক গুৰু বোল, ৰাজাৰ দোহাই, এৰা। বোলে তোমাক গুৰু এৰি যদি আনক গুৰু বোলা ৰাজাৰ দোহাই, তোমাহে মোৰ গুৰু। এনেকৈ তিনি বাৰ ছুও জনে বোলা বুলি কৈলে। তেহে গুৰু, মহন্ত, গৰ্মলি, গৰ্জি সমুখতহে বোলে, জান যে এনে অনাচাৰ কৰি ফুৰ কিয়? এই বুলি ঘোষণা মাতি অন্য নস্তু তোলাইছে।

“মোহোৰ পৰম ঈশ্বৰৰ দুৰাচাৰোভক্ত হুহি নষ্ট, কিন্তু সিটো ভক্ত কুতৰ্য আতি হোৱয়।” বোলে মোৰ শ্ৰীশঙ্কৰ-দেৱৰ গুৰু মত ধৰ্ম্মত কুটা গুচাই গুৰু সদাচাৰে প্ৰবৰ্ত্তি হিংসা-বৃদ্ধি এৰি নাম ল'গৈ।

আৰু লচাকনীয়া গোবিন্দ আঠে চাইদ্বাৰলৈ গৈছিল। ধনমেনিয়া মুগতে বৈ ভাত খাইছিল কাঁহী, কলহ, লোটাটো দেখি তিনিফুৰি খাটে বেৰি ধৰি হানি মাৰিব খোজে। বোলে নেমাৰিছি সকলো পাৰি। ভাত কেটা খাওঁপা। খাই সুবুদ্ধি দিলে। দি অনেক শাস্ত্ৰৰ সাৰীৰে কৰ ধৈলে—তহতে গো, ব্ৰাহ্মণ, ভক্ত, বৈষ্ণৱক মাৰি যি আন, সব জীয়ে কেনেকৈ? আৰ দোষ লব কোনে? নৰ্ক স্বৰ্গ দুখ সুখ কলে। সেইতে মন সোমাল। জীৱৰ নিকাৰ হৰি বিমুখৰ শুনি তেওঁকে গুৰু মানি শৰণ ললে তিনিও কুৰি খাটে। সেইতে দৰঙাত সত্ৰ কৈ ব'ল খটৰা গোবিন্দ।

আৰু একদিনা বামচন্দ্ৰ ঠাকুৰ শুভঙ্কৰ মৰল গৃহে গৈছিল। তান্দি, গ্ৰামী, সেৱকীয়া ভকত, ঠাকুৰত পাট ভূনি পচৰা এজুৰ দি পৰমার্থ সুধিলে। পৰম বহন্ত গুহা তত্ব কৈ আছিল। পাচতে গোপাল আতা পাই বহিছে। মৰলে

দৰঙা
খটৰা সত্ৰ

বোলে আতা ঠাকুৰে এই কথা খানি অলুগ্ৰহ-কৈ গৈছে, হয়, নহয়? আতা শুনি মনে ভাবি বোলে এনে পৰম তত্ত্ব পাই হুই হুই কৈ মোতে কৈছে। এই ক্ৰমে আনতো নকব? ভাঙ ভাঙিবহে। এই গুণি বোলে—জানিছা মৰল, বামচন্দ্ৰ গোটেই বলিয়া, যেনে তেনে নলবা, পূৰ্ব্বৰ কথাইহে কথা, ই কথা নহয়। আহি পাই গুৰুজনক সেৱা কৈলেহি। বোলে গোপাল দহো বেলা হ'ল। বোলে বাপ, বামচন্দ্ৰে শিমলু নৌকাত নাহৰ কহুৰ শাল মাৰি আহিল যেন তেন কৈ সোলোকাই মদাৰ কব শাল মাৰি আহিছো। তেহে গুৰুজনে ফকৰা দিছে—

ভাঙ পৰশি লৱলু সবা,
শিষ্য-পৰশি জ্ঞান কবা,
প্ৰমাণ নকৰি যিটো হঠাতে কহয়,
গুৰু-দ্রোহ বিশ্বহত্যা তাহাতে লাগয়।”

পাত্ৰ চাইহে দান, ই বামচন্দ্ৰে মোক পাটপচৰা পাএ বেচি আহে।

আক খটৰা গোবিন্দ আটৈ ছুট ছুঃসঙ্গৰ সঙ্গত পৰি শিক্ষা, জ্ঞান, গুৰুজনক পাসৰিলে। খাটে সৈতে জাল দি পশু দেখি খাপৰে হানি মাৰি ফুৰে। একদিনা সন্ধ্যা কুহিয়াৰণিত জাল দি বৰা খেদিছে, ক'লা গৰু আছিল পৈল গৈ। পশু বুলি খাপৰ হানি মাইলে। গুৰুজনে শুনি বৰ্জ্জনি কৈলে। খাটে সৈতে গোবিন্দ গৈ প্ৰাৰ্থনা কৈলে দণ্ড দিবলৈ, গুৰু নেৰাখি, নচালে। উপায় নপাই সবাতে ধৈলে। এদিন নাম অৱসানে সবেও গোবিন্দৰ হৈ প্ৰাৰ্থনা কৈ মাতিলে, দণ্ড লৈ বাখিবলৈ। বোলে বাপ, আমি যেনে দাস শিষ্য, গোবিন্দো ভেনে, বাখিলে সঙ্গ। গুৰুজনে বোলে, কিয় বোলা? ঈশঙ্কৰ দেৱৰ তুমি আমি সবে শিষ্য, মোৰ সঙ্গী, তোম্ৰাৰ বাম চৰণ হে শিষ্য।

খটৰাগোবিন্দৰ
দণ্ড

গোবিন্দ একো উপায় নপাই গল। গুৰুজন চলিলত বাম-চৰণ গোসানীত পৈলগৈ চাৰিশ টকা লৈ। তেহে গোসানী, বামচৰণ ঠাকুৰে ধৈলে চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰদেউক। বোলে এ চাৰি হাতে মাৰি গৈছে, মই দুহাতে কেনেকৈ তুলিম ?

আক একদিনা মনুষ্যৰ ৰূপ ধৰি নাৰদ যায় বামুনা ফাললৈ। বাটত প্ৰশংসা কৈ গৈছে শঙ্কৰ মাধৱ তুমি হৈ ঈশ্বৰ হোৱা পূৰ্ণব্ৰহ্ম। আক ই ৰাজ্যৰে বুঢ়া ভকত ৰষাই গুৰু ভিক্ষা লৈ গৈ পুলি ধানে বাট যাবলৈ হাক দিলে। তেও গলত ভকতৰ দেখি খিৰামৰলৰ ছই ভাত মুকুন্দ মাধৱে ধৰি গলে দলি মাৰি দি পকাই ফুৰালে। পৰি আঠুৰ ছাল গৈ গুৰুজনক দেখালে কান্দি কান্দি। দেখি খেদকৈ ঘোষা মাতিলে,

হৰিৰ পৰম প্ৰিয়তম নাই

নিজ ভকতত পৰে।

হেন ভকতক যিজনে নিন্দয়

হৰিকেসে নিন্দা কৰে ॥

বোলে তোমাক কৰা নাই, তামাকহে দুখ দিছে। যি ৰাজ্যত ভকতক দ্বেষ কৰে তাত ৰবলৈ নহয় সজ্জ। তেনেতে আহিল মহা বঘু ৰাজা। কথা শুনাইছে সত্ৰে পূজা কৰক বুলি। ছও কথা লাগি গুৰুজন কষ্ট পাই মোন দুখ মনে আছে। সেই নিশা স্বপ্নত দেখে মহাপুৰুষ শৃঙ্খৰদেৱ চূৰ্ণৰ ভখলা মানিকে হিৰা খচিত বৈকুণ্ঠতে দি নামি আহিল। কষ্ট দিলে, তাতে বহি অনেক পৰমাৰ্থ ছগু স্মৃতি কথা তৈ আশ্বাস সম্বোধন কৈ যায়। গুৰুজনো গৈছে পাচতে উঠি মোকনোৱে চাই বোলে বৰা পো কিয় আহিলা ? বোলে মোক, তে বামুণৰ নিন্দা বাদে সূচকৰ নিমিত্তে প্ৰাণ নৰক্ষা কৰিলে। গুৰুজনে বোলে, এ বৰা পো হললৈ চ'ৱাৱেঁ নহয়।

নাৰ মাহ কমোৱাদি কৰাইছে, তোমাত হস্তে আমাৰ ভাগ
জীৱ অত উঠিব লাগিছে, তোমাত পৃথিৱীৰ কলতক ভক্তিযুক্ত,
অনেক শাখা ছাল পত্ৰ বাঢ়িব। সেই সবেও ভক্তি যোগ
জ্ঞানকৈ অমেক ঠাৰিব। এতেকে বঢ়া পো, তোমাত পৃথিৱীত
থকা যাক বৰ্ষাচাৰেক। বোলে বাপ, ব্ৰহ্মাণ্ডৰ জীৱৰ গুৰুতৰ
গুৰুতাৰ দি তোমাত গা সাৰিল, ভৰত শ্ৰেষ্ঠা নেপাওঁ, সহিব
নপাৰোঁ একোৰূপে একলে। বোলে মই এজন পুৰুষ পঠাম
গৈ ভাৰ ধৰা, পাতল হব; তোমাত থকা যক। তেহে অভয়
পদত মাথা দি সেৱাকৈ গুৰু বাক্য শিৰে ধৰি আহিল নামি।
ত্বেহে চেতন লভি গুৰুজনৰ গুণ বৰ্ণাই ব্যাকুল বিহ্বল হৈ
প্ৰেমত যজি কান্দি ঘোষা পটল কৰি গাই দুখ নিবেদন
কৰিছে।—

এ হৰি হুঁৱি হৰি হৰি

হৰি হৰি হুঁৱি কি কাম কৰিলে। আমি।

তোমাক নভজি সাধু সঙ্গ লৈ ভৈলে। কিনো অধোগামী”
—এই ৰূপে গাই কাতৰকৈ কান্দোতেই নিশা পুৱালগৈ।
প্ৰাতলে ঠাকুৰ আতা পাই অভয় পদত সেৱাকৈ বহিল। সেই
বেলা গীত কৰি গাইছে—

নাৰায়ণ মাৰ্গো চৰণে ভেৰা

ই তিনি ভূবনে তুমিহি ঠাকুৰ

নাহি জানত মতি মেৰা।”

বোলে সখি, আজি এক স্বপ্ন দেখিলে। কলিতা দিব।
বোলে বাপবাগ উঠিব, দিব পাৰে। বোলে তোমালৈ যে উঠিব
কলে স্বপ্ন, বোলে বাপ, তোমাত গুৰুবাক্য এৰা গ’ল। তেহে
গুৰুজনৰ বাগেই নাই, জলত যেন অগ্নি উঠে। আতাৰ বাক্য
বাখি বাগকৈ বোলে অ’ নটৰ ন-টী কথা। ভালহে বলিয়ে
বোলে মই হে’ কপটী, তুমি হে উজ্জ্বলাই কথা আনত বোধ

আপোনাৰ ভবি আৰ কৰি পৰকেসে বোলে গোঁধা" গাব
দোষ কোমি দেখে পা। তোৰ নল ধবাই লৰা নধৰে, আৰু
জোকোবা ভাত খাই ঘুমাই গুৰু বাক্য বাখিছ ? আমি গুৰু
বাক্য ধৰি গীত, ঘোষা পদ, নাট, ভটিমা ভক্তে সৈতে নাম
ধৰ্ম, মোৰ নিশা নিদ্রা নাহে, গুৰু বাক্যত কেনেকৈ বন্ধা-
পাওঁ, বয়, বুলি, তেও মএহে এবিলে' ? আতা বোলে মই
আগেই কওঁ বাগ উঠিব বুলি। তেহে শাস্ত হৈ সেই বেলা
ঘোষা মাতিছে—

মই অজ্ঞানীৰ যতেক অজ্ঞান হৰি হৰি হৰিএ
ইটো মোৰ ঘোৰ দোষ পৰিহৰাএ।

বোলে সখি, আমিহে কোনখানি গুৰু বাক্য এবিলে' ?
বোলে তোহ্ৰা যি কেৱল ধৰ্মক ধৰিছা, গাইছা, আৰ মোলক
কোনে জানি ধৰিব ? তাতে আতা দুটা দৃষ্টান্ত দিছে, বোলে
এক সদাগৰে বনিজে গৈ এক লাখ টকাৰ জাতিহিং
আনিলে। তাৰ বাতিতে দুই তিন টকা যায়, মোল দেখি
ধৰোঁতা নিওঁতা নাই, আছে পৰালি পৰি। তেহে এক বুদ্ধি-
মন্ত গল্পে খটুৱা ধবাই বুদ্ধি দিলে হস্তীৰ কুন্ত থলে মাৰিবলৈ।
সেই ৰূপে থলেগৈ 'সেই নিশ্চই হস্তীক মাৰি খাই তেনেই
হিংস্ৰ হ'ল। নিশাই সদাগৰে আনি বিকিব ধৈলে, দুখী,
ভিখী, বাবীএও দহৰা পাঁচৰা দি নি পচলা খায়। মূলে দুনা
লাভে তিনি গুণ হ'ল, পালে। এতিয়াও তোহ্ৰা যি জাতি
হিংস্ৰ ধৰা গৈছে শুদ্ধ সত্ত্ব কেৱল ধৰ্মক আৰ মোল জানিব, দিব,
ধৰিব, কোনে ? এতেকে বাজে হাতী হিংস্ৰকৈ বৰঘৰ গায়ন
বায়ন, নটুৱা, যাত্ৰা, মহোৎসৱ, ভাৱনা, এইভোৰ কৈলেহে
তাকে চাই দেখি আহি গৈহে পৰমার্থত লাগে জীৱ। এইৰূপে
থাকিলে দামোদৰে দেশ ঢলাই নি গুৰুধৰ্ম পাছলৈ লোপেই
বগৈ। বোলে সখি মোক পূৰ্বে গুৰুজনে বাধা কৈ গৈছে

কেৱলধৰ্ম
সদয়ে দৃষ্টান্ত

ই কামলৈ বৰঘৰ, বৰমেল, নায়কী এইভোৰ। বোপে “হৰি
 ভকতিৰ পাতিলন্ত হাট শঙ্কৰে জগত জুৰি। বাম নাম বহু,
 বেসায়া জগতে, চলয় বৈকুণ্ঠ পুৰী ॥” পূৰ্বেই গুৰুজনে মোৰ
 হাট দোকান পাতি গৈছে তোমাক অধিষ্ঠাতাকৈ। তাতে
 তোম্ৰা হাট খোৱা পাতি বঢ়াবহে পায়। ভাগিলে বজা ধন,
 জীৱ কিহেৰে শোধাবাগৈ? এতেকে এইখানি আমি দাসে
 গাত লৈছোঁ, গুৰু যশ, ধৰ্ম বাৰক, গৃহস্থত প্ৰাৰ্থনা কৰিম-
 ইঁক। বোলে এ সখি, সহায়, সাৰথি নাই, মইনো একলে
 কি কৰিম? বোলে বাপ, আপুনাৰ আজ্ঞাহে লাগে ভৃত্যক。
 সুাতদৰিয়া মই জবকা তৃণ স্বৰূপ, আপুনি বাৰও অগ্নি বহি
 ঠাইতে দাহ কৰা যক চিন্তা কি? আনন্দ সুখকৈ গ’ল আতা
 সেৱাকৈ। তেহে পূজাৰ খেদা টকনা টান হ’লহি বিচাৰ,
 ভকতো নাম গাব নপাৰি গাঞি গিৰিএ গ’ল দিশা দিশি।
 গুৰুজনে বোলে ভকতকো দ্বেষ কৰে নামেই। এই উপদ্রৱত
 কোন থাকে আত, গুৱাকচালকে যাওঁ, চিৰাম কি বোলানো?
 বোলে বাপ, সজ তেনো, ভাৰকে বান্ধা। আতা বান্ধি
 উলিয়াইছে। তেনেতে বুঢ়া আতা পাই সেৱা কৈলেহি, বোলে
 গোপাল আবোলাই হে যাব লাগিলহঁতে, বাক হ’ল, পালাহি।
 বোলে বাপ কলৈ? বোলে আত যে বব নুৱাৰি গুৱাকচা
 বামচন্দ্ৰ তালকে যাব খুইছে। বোলে বাপ যোৱা ফক।
 বহু গুৱা ভোজন কৰিবলৈ পাব, পশু মাংস ভোজন কৰিবলৈ
 পাব, এ ভকতৰহে জবত লাউখোলা যেন মূৰ টেকেলি যেন
 পট হব। এনেকৈ বুলিএ ভাৰখানি লৈ উঠি গ’ল। শ্ৰীৰাম
 আতা বোলে বাপ ভাৰ নিলে। বোলে লোটা, বাটি টউ。
 পাজ্জ পাতি সকলো নাছিল? বোলে আছিল, গ’ল। বোলে
 তেনহলে আমিনে কিহেহে নাম? বলা-চলক যাওঁক
 গ দেখে বাটৰ জানতো নাওখানি হেচুকি থৈ গৈছে। পা

ন গৃহ এটি আছিল, আঠাৰ জনে হাতে হাতে ধৰি বেবিলে, তিনি পুলিকৈ, চাউল সিজোৱা, শৰণ কৰা, বহা, নামগোৱা। কৰি এটাইছে, গুৰুজন গৈ সোমাইছেও। সন্ধ্যা হ'ল, গুণ, গীত গাই প্ৰসন্ন কৈলে। আঠাবেও জনে পদ গাইছে, লক্ষণে ওজা শিশু লীলাৰ। গুৰুজনে লোটক টুকি মৌন হৈ নমাতি আছিল। আমাৰ কিলবে বৈষ্ণৱ কৈলে। এই বুলি ওজাক মাতিলে। কীৰ্ত্তন থৈ আভা সযে পৰি সোৱা কৈলে। গুৰুজনে বোলে আজি যেন প্ৰবাসলৈ অহা নাই হে, সুন্দৰীতেহে আছে। বোলে আমাক যেনেকৈ সন্তোষ কৰাইছা তুমিও আমাৰ ভক্তি-বস্তুৰে সন্তোষ লভিবা। এই বুলি আশীৰ্বাদ কৈলে। প্ৰসাদ আতা বাটি দিলে। গুৰুজনে বোলে গোপাল, প্ৰসাদ আমাৰ দহৌ নিদিলা? বোলে বাপ তোমাক আমি কি সাহেৰে দিম, কাহানি দিছোঁ? বোলে লৈ আহা। বোলে নাই আক, দিলে বাপ। বোলে ডুকলিটি লৈ আহা। দিলে। তাকে চকিয়াই জোকাৰি চাইটিমান ভোজন কৈলে। তাতে এক পক্ষে বহি একদিনা গুৰুজনে বোলে গোপাল, নাম গাবলৈ বৰ ঠেক পাওঁ। এ ফেৰি হৰিমন্দিৰ কৰিব লাগিল, কিবা বৰই পাবোঁ, দেখোঁ ঠাএই নাই। বোলে বাপ, উদঙ্গ আক নাই, পাবলৈ। আমাবে পেহা পেহী হ'ল, বাম লাকৱা বুঢ়া বুঢ়ী, বজা/বানী বৰ বাবীখান, দিএনিকি আপুনি ধৰি চাব। তেহে বুঢ়াক মতাই আনি বোলে বুঢ়া, তোৰ বাবী এচুক দিব পাৰ, হৰি-গৃহ কৰোঁ? বুঢ়া বোলে বাপ, অপুত্ৰ ছটি প্ৰাণী, তাতেহে জীছে, ধৰি-কাঠডাল বিকি, দিলে আক জীৱৰ উপায় নাই আন। তেহে গুৰুজনে গীত কৰি মাতি শুনাতে বিবকত লগাই—

বুঢ়া ভাই হৰি গুণ গাই নাচ।

কোন দিন চলি শৰীৰ পৰয়,

এভো বাট চাই—আছা।

বোলে ভোম্বাৰ চাউল হব, মোৰ শ্ৰীমন্তদেউৰ প্ৰসাদত
জীৱ পাৰিবা। আত শত সহস্ৰ নাম হব নিতে, জীৱবো
কুশল হব, চাউল কানি যি হবই। চিন্তা কৰা কিহলৈ ?
বুঢ়াই বোলে বাপ, দিছে। আক। বোলে দিছাহে হয়, তুমি
আছা অভজনে, হৰি বিমুখৰ তুমিও হৰিমন্দিৰ কৰিব নপায়।
বোলে বাপ, কাইলৈ লমহি। ব্যৱস্থা কৈ পঠালে গুৰুজনে।
সেই ক্ৰমে উপাসে ত্ৰতে থাকি পাছ দিনা মহাপুৰুষক গুৰু
বুইলেহি। বুঢ়া আতা গ'ল ঘৈয়াখান লৈ গাচ নিৰ্জন।
সকলোৰত দোকোচাবে কোব মাৰি বৰ গছ কাটি পেলাই
দিএ। সি সৈ সকলোৰ দলি নিএ গিৰ গিৰ কৰে। বুঢ়ীএ
এটাই পাৰিব ধৰে। গুৰুজনে বোলে জীৱ পাৰিবা থাকা।
গুৰুজনে বোলে খুটা চ'তি মাৰলি ডাঙ্গ বাখিলে, গুৰু জোখা
দিলে। জোবাকৈ এটাই হল, এটা চ'তিহে নহ'ল। বিচাৰ
কৈ আনিলে এক গৃহস্থৰ বাবী খুজি কাটি চাচি আনি জুখি চায়,
এহাত কম হ'ল। কলেহি গুৰুজনত বোলে বাপ, বহু ক্ৰমকৈ
চ'তিটো কাটি চাৰি অনা হ'ল পুৰুষাৰ্থ কৈ এহাতৰ কম
হ'ল। বোলে সৰুকৈ জুখি চাব লাগে। বোলে বাপ, জোখা
হৈছে, কত ওলাব আৰু তাত ? বোলে শ্ৰীৰাম চাওঁগৈ
আহাচো। গুৰুজন গৈ পদ পঙ্কজে পৰশি বোলে জাখা চোঁ
চাওঁ। জুখি চাই দেখে এহাত বঢ়াইছে হ'ল। দেখি
সকলো আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ বাম হৰি স্মৰিব ধৈলে। শ্ৰীৰাম
আতা বোলে হুহাত কাঠ বঢ়াইছে, আত কি আশ্চৰ্য্য মানা
ইক, হাক দাম জৰিএ মুজুবিলে ব্ৰজৰ বান্ধিবলৈ সিহে আশ্চৰ্য্য।
দখিণতে পৰ্বতীয়া কুকাই আঠৈক অনালে। তেওঁৰে বেটা
বাম কাৰিকৰ, বিত্তীৰণ আঠৈও বাট্টে, তিনিও স্মৃতাৰ—

লাগিল। বিভিষণ আঁতৰক বোলে এই বঢ়া চ'তি হাত
কাটি এখানি পীৰা কৰি দিয়া চাউল সিজাবলৈ। ঘিলা ধুবীয়া
কৈ কাটি চাচি দিলেনি। চাই গুৰু জনে বোলে সজ হোৱা
নাই আৰু চাচা গৈ। অৱমান হাত দি ফুৰাই দিলেনি।
বোলে আৰু কিছু চাচা। বোলে বাপ, আমি চাচিবলৈ নাই
আৰু। আনি জাওঁ ফুৰাই দিলেনি। বোলে বিভিষণ, এতিয়া
এবা। আগৰ বাবেই হ'ল, তেওঁ যে তিনিবাৰ চচালে।
এ বোলে। ভক্তি বস্তু যি সবে কৰ মন বুদ্ধি লখি তিনিবাৰ পঢ়ি
লিখিহে কৰ? এক আৰ্হি কৈছে। বোলে আদি নিবন্ধনে
মহামায়া প্ৰকৃতিক বাজ কৈ, অণুজ, স্বেদজ, উদভিজ, জ্বায়জ,
উৰণ, বুৰণ, গজন, ভ্ৰমণ, চাৰি মুঠী জীৱ হাতে দিলে। মায়াত
ঘূৰি আয়াযাত কৰিছে। পূৰ্ণ পুৰুষৰ হস্তে যি সৰ অংশ-
জীৱ আহিছে, হৰি ভক্তি, হৰি-গুণ গাইছে, তাৰে চাৰিবিধ
উৰণি, জিবণি, চুপনি, মাখি। উৰণি বিধে ভক্তি ধৰিবও
এৰিবও, মহা প্ৰলয়কে সীমাকৈ উৰি ফুৰিব মৰ্ত্যবাস ছখ
ভুঞ্জি। জিবণি বিধে একা কিছু কথা লভি শ্ৰদ্ধা নিছই নাই,
এবে, পুনৰ এজনত সোধে, তাতে কিছু বুজি চাই এৰি উৰি
আকৌ এজন ভজি চাই গৈ। এই কপে ফুৰে। চুপনি
বিধে একা গুৰু মুখে গুপ্ত বহন্য একলা বুজি-পৰি তাতে চুপি
চিন্তি ভাবি গাই স্মৰি পৰম্পদ বৈকুণ্ঠে যায়। মাখি বিধে
একা উৰি ফুৰে নিন্দা বাদ, ঙ্গৰা, অস্ময়া, পৈশ্চু্য, টোটক
এই ক্ৰমে। এতেকে মোৰ মহাপুৰুষ গুৰুৰ শুদ্ধ মত ধৰ্ম
পৰীখি কৰ। সেই আৰ্হিৰ পৰাহে এতিয়াও আছে। বৰ-
পেটাৰ মঠত আসন, খুটা, চতি সকলো হ'ল। হেৰেমদলে
বাৰ্ভা দিলে খৰি, শ্ৰাটি, বাজপতা, বালিচন্দা, আনিবলৈ।
খবাই, হৰি কৃষ্ণাই, মাধ তিনিও আঁতৰে আনিলে। মনপূৰ
ভাণ্ডাৰিক বোলে সজকৈ থগৈ, কাকো নিদিবি। হৰিচন্দ্ৰ

ঠাকুৰে তাৰে এখুটুৰি নিলে। মনপূৰে হাক দিলে, নগনি গুৰুজনত কলেগৈ বোলে বাপ, ঠাকুৰে খৰি মাটি নিলে আপুনাৰ কথা কৈ। হাক দিলো, তেওঁ নিলে, মই কৰিম কি? বোলে মাটি দি তাকে কৈছেহি? বোলে বাপ, কাটি লব পাৰোনে? বুইলেও লাগিব বোলে যা, ঠাকুৰে মাটি এফেৰা নিলে, তাকে কৈছেহি মোত। অ হৰিচন্দ্ৰ, পূৰ্বোক্তমে একাললৈ বিলন দিব লুৱাৰে হবলা আমাক? তেহে ভূ পাই গুচি আহিল। তেহে সকলো হল; বাঁহ নাই। উস্তৰে বজালি পৰজনাতে গুৰুজনৰ মমায়েক হয় সম্বন্ধীয়া হয়, ভক্তে সমে নাৱেৰে গুৰুজন তালকে গল বাই লৈ। পাই উঠি বহিল গৈ। বুঢ়াই সেৱাকৈ স্নিহিলেহি বোলে, এটি হৰি মন্দিৰ কৰিব খুইছেঁ, আমাৰ ফালে বাঁহ নাই, বাঁহ কিছু দিয়া, তাতে আহিছেঁ। বোলে বাক কিছু নিয়ক। বুঢ়া আতাক টিপাই দিলে বোলে তমালহে এৰিবা, পৈনতখানি কাটি একেবাৰে উলিয়াবা। আতা আতৈসবক লৈ গল। মোমাই বুঢ়া খানি এটিও নেবিলে। বুঢ়া বুঢ়ীএ দেখি আটাৰ পাবিব ধৈলে। সেইখিতে গুৰুজনে ঘোষা মাতিছে-

শিশুৰ বিষয়-আশা আগ...।

বালকে কবোক বহু মান,

যুবায়ে সেবোক পাৰে মান,

ভোগ কৰিবাক নপাবয়, তথাপিতো আশা

নচাবয় হৰি হৰি—

“দশন-বিহীন কুতৰা যেন” এই তিনিটা ঘোষা মাতি খেদকৈ বোলে দেহা পৰে কাহানি, বাঁহলৈ কান্দা? ই কটাব কথ, গোৰে মাটি দিবা। দুই বৰ্ষে পূৰ্ণৱত হব। বোলে গোপাল। জেঙ্গ খানি ভিতৰে স্নমাই দিয়া। দি বাঁহ উলিৱাই ভূব বান্ধিলে। বুঢ়ী লুইতে গৈএ ভকতলৈ গুৰি

কবাই খুন্দিব দিছিল। বাঁহ কাটিলত বুঢ়ীএ চুকটিমানব
 দিলে খুন্দি, তাকে লৈ উঠিলহি, গুৰু ভৰত নাও জুৰে
 বোলে বাপুসব, গুৰা ভোজন কৰা ইক। বোলে সেইকেটা
 কাৰ নাকত দিম, কোনে খাব, কোনে চাব? বোলে দুটি
 চাইটিকৈ পানী সৈতে খোৱাইক। সবেও পৰি বুৰ দি গামচা
 পাতিলে, গুৰুজনে দিব ধৈলে, খাইছে। বোলে কাক লাগে?
 বোলে বাপ, সবাকে জুৰিলে তত উকালহে হব আক। ভূৰ
 মেলি আহি বৰপেটা পাই তুলিলে। ফালি কৰা কামি কৰি
 গোবালে, তুলিলে, ধুই শুকাই বজাকৈ বোলালে। খুটা
 পুতি চতি খুৱাইছে। এটা চতি ঠহ ধৰি নোলাইও
 নোসোমাও। গুৰু বোলে যত্নমণি, কি কৰিব পাৰা?
 বোলে ভাল আপনাৰ প্ৰসাদে চাওঁ। চান্দে উঠি গৈ কাপ
 পাতি ধৈলে। দান্ধি পৰ্ব্বতীয়া কৃষ্ণাই আঁঠেএ করতে বেপি
 কাটি খুৱালে। গুৰু বোলে বিষ্ণুৰ বেটা ভীমৰ সদৃশ বলে
 নেপা। বোলে বেল কিছু লাগিব। বুৰাএ ভাগৈ চকীয়া
 মাজিৰ বাৰীৰ পাৰি এপাচি পকা বেল মূৰতকৈ আনি বোলে,
 কোনে ফল লয়। গুৰুজনে বোলে হামু লৈবেক। মূৰতে
 এটি এটিকৈ দি আছিল। গুৰু হাতে লৈ ধৈ নিছিল। বোলে
 গোপাল, তোমাক দহৌ আমি পচা নাই? বোলে বাপ,
 ছত্ৰাক কিয় পাচিব লাগে? কাক লাগি নো কোৱা গৈছে।
 বোলে গোপাল, যাৰ যত নিচই পৰি মানিব, মনব মনক
 বুজি নপচাকৈ যি কৃত্য সেৱা বন কৰিব সেই জন উত্তম।
 পচাত যিকবে মধ্যম, পচাত যি নকবে প্ৰাকৃত মোক্ষৰ ফলো
 সেই ভাবভম্যো পায় গৈ। এ বেল আনি যেনেকৈ আমাক
 সন্তোষ দিছা, তুমিও আমাৰ ভক্তি বস্ত্ৰবে সন্তোষ লভিবা।
 তেহে কৰা পাৰি গন্ধিয়াই সিভলী পাবিলে। চালে পাৰ্ব্বতী
 খুৱাই হ'ল। মূঠিক চক আনি বাৰ দি কামি গাঁথিয়াইছে।

উত্তম, মধ্যম
 হতা

আট ললতে গুৰুজনে ঘোষা কৰি মাতি তিনটি মাৰ
মবাইছে একেবাৰে—

“গোপাল গোবিন্দ হৰি বাম বাম।

বামকৃষ্ণ বামকৃষ্ণ বাম বাম।”

“পৰম পুৰুষ শিৱ সনাতন।”

“অনন্ত অচ্যুত নিত্য নিৰঞ্জন।”

বজাৰন
নাম গৃহ নিৰ্মাণ

হ’ল। তাত কুন্দাক্ষৰ জালা দিলে, বাঙ্গপতা, বালিচন্দ,
মোৰি এটালে। গোটে গৃহ বজত সুবৰ্ণৰ যেন হ’ল। বিচিত্র
ঘৰ হ’ল। বিভীষণ আঠৈ, পৰ্বতীয়া কৃষ্ণাই আঠৈ, দুই
কাৰিকৰে পাতদ্বাবত লতা ফুল কাটিছে। গুৰু দেখি বোলে
কি কাটিছাহক? বোলে বাপ, লতা কাটিছে। বোলে
বাক তোমালোকেও লতা কাটা, আমিও লতা কাটি ঈশ্বৰৰ
গুণ বৰ্ণাওঁ। এই ঘোষা কৰিছে—হৰি হৰি হৰি হৰি হৰি
হৰি হৰি হৰি এ—”

লতাটো
ঘোষা

তাৰা ছএ বোলে বাপ, আমি যি লতা কাটিলোঁ, কাইলৈ
ঘুনে খাব, তোহ্ৰা অবিনাশী ব্ৰহ্মৰ লতা গছা গ’ল অনেক
জীৱ আতে ধৰিব, পৃথিৱী, চন্দ্ৰ, সূৰ্য্য থকালকে জ্বলি থাকিব।
তেহে জয় বিজয়, কাটিছে, দ্বাবপাল। ছটি ছৱা চাই বোলে
জয় হব লাগিল ইফাল, বিজয় বামে, নহল দামোদৰ
বলাই। গুৰুজনে চাই দেখে, হয়। গোপাল আতাক বোলে
তুমি দামোদৰলৈ আশা নকৰিবা, বুঢ়া আতাতো কলে চিৰ-
কাল নবহে। ছও অল্লতে গ’ল। জয় বিজয় আহিছিল।

ভকতৰ
দপনাব

আক একদিনা গুৰুজন আগে উঠা পৰত বেলা হ’ল
আজি। আক আবৰা মধুআঠৈত কটত পাও লাগিল বৈকুণ্ঠ
আঠৈৰ। আবৰা দেখি অৱহেলাকৈ নকলে। পাচে তেওঁ
খাব শুব নোৱাৰি খীনাই গ’ল। এক দিনা গুৰুজনে দেখি
বোলে তোমাৰ কি হ’ল? বোলে বাপ, শুব খাব নোৱাৰোঁ,

ব্ৰহ্ম অগ্নিএ পোবা দি পোবে। বোলে মন কৰাচো ভকতত
 কিবা অপৰাধ হৈছে বা ? বোলে বাপ, আবৰা মধু আঁঠেৰ
 কটত ভৰি লাগিল, সেৱা কৰিবলৈ নহ'ল হয়। বোলে
 সেয়েহে, যোৱা, পচৰা, কাপোৰ এখনি দি মাতাটো কাতৰ
 কৈ। সেইকপে দি মাতিলত তাপ পোৱনি গুচিল। তেহে
 আক একদিনা বুঢ়া আভাৰ পত্নী আএ বলাইক আনিলে স্নান
 কৰাই দবা। গুৰু জনে কোষ জুৰি দিছি শয়ন কৰিছে।
 কচুপাত দি পাচিলে, কোষ জুৰি সোলোকাই পাততে থৈ
 বাবৰে মাটি একেৰি আনি পান্নতে ঘৰি পাতটি তলে পাতি
 কমণ্ডলুৰে জল এতুপি বাকি দি আনগৈ যা। আই নজলা
 মুখে আছেগৈ। তেওঁ গৈ কোষ জুৰি সোলোকাই বাৰ মাটি
 আনি ঘৰোতেই গুৰুজনে হাতে চাব দি ধৰি বোলে—“আলো
 শুন গোৱালৰ জায়া, এনেয়ে গোপাল। হামাৰ গাএ ধূলা
 দিলে তোমাৰ ছৱাল।” সেই বেলা গীত এই কৈলে। আএ
 ত'ৰতে স্তুতি কৰিব ধৈলে, বোলে বাপ, আমি দাসী বান্দীত
 হে অপৰাধ। এৰিলে তেহে। তেহে বন্ধাৱন গৃহ চাবলৈ
 দেশৰ প্ৰজা ভাগি আহিব ধৈলে, নিতে কৰি উপাধি দ'ম
 হয়, চাটু, লোক সব শৰণ লব ধৈলে। এশ ছকুৰি একেবাবে
 আঠু পাৰেছি। সবাবে আগে আতা আঠু পাৰে। গুৰুজনে
 আতাত গুৰুবাক্য মাতে, আতা সিহঁতত মাতে। সেই ক্ৰমে
 হৈছে। গুৰুজনৰ লগৰ ছয়কুৰি ভকত ভাব অনা কান্
 মাৰিবেই জাবে ভাত খাবলৈ খৰি নি তবনিত্তে আগে অহা
 সবে আলহি পোহা গৃহে খায়, কীৰ্ত্তন ঘৰে শোৱ, পাচৰ সব
 সিধালৈ উপাসে ঠাই অভিযানে। এই কথা গুৰুজনে শুনি
 বোলে গোপাল, তুমি এ অতিথ ভকতৰ পাগ পাত্ৰ গুচাই
 দিবা, পাচৰ সবে ভোজন কৰিবলৈ। বুঢ়া আতা গুৰু
 বাক্যে মহাপুৰুষাৰ্থে কৰিছে কতো দিন। দেখি ভকতে

অশ্রুৱা কৰে। বোলে এইটো আৰু একো নাই, গোটে দোল মোল চুৱা পেলাব যাৰে হয় তাৰে, বৰুৱানি আওতাৰ ছপবলকে, খাব, শুব, নাম গুণ একো নাই আৰু, এবিলে। এনেকৈ বুলিবৰ আতা শুনি কল থলুৱাৰ এখানি কটকৈ নাম গাইছে। আকৌ হ'ল আলহি ঘৰ বাট পন্থ বৰুৱানি চুৱা, ভকত গ্ৰামী সব আহি লগনে থাকে। একদিনা পৰম চতুৰ্ভুজ আতৈ আহিল, চাউল চক দিলে' ঠাই নপাই কীৰ্ত্তন গৃহে শুই থাকিল। বিহানে গুৰুজন গৈ দেখে চক চাউল শিখানে আছে। বোলে কালি ভোজন কিয় নকৈলাইক ? বোলে খাবলৈ ঠাই নাপালে। অধিত ঘৰে গলু, চুৱা চক তক তেনেই আছে। বোলে গোপালক কবিত দিছিলে। দহৌ এনেহে ললে। ভাগৱত লৈ দণ্ডৱৎ হৈ বোলে বাপ, ঠাকুৰ জগন্নাথ গুৰুজনক বোলে তোমা সাখী হবা, ক্ৰিয়াকৈ বোলে ভক্তত শৰণ। গুৰুজনে বোলে দেউ থাকিল, নাম থাকিল, ভক্ততহে ললা দহৌ ? বোলে বাপ ই দায় অৰ্জুনক ধৰা যক। “কৃষ্ণক পাইবাব জানা ভকতেসে পন্থ।

ইয়াক কহে গীতা ভাগৱত গ্ৰন্থ॥”

আকৌ ললে নামত। বোলে ঈশ্বৰ দহৌ থাকিল, নামত যে ললা আগকৈ ? বোলে এই দায় হনুমন্তক ধৰক। “হে হে ৰাম, তোমাতো অধিক নাম।” ঈশ্বৰত শেষতেহে ললে। তিনি শৰণহে ললে। তেওঁ হৰি হৰ আতা ভাগৱত হুতনে। পৰিচৰ্চ্যা কৰিছিল তেওঁ আতা হুতনে। মৰ্ম ধৰাতহে শুনিছে ব্ৰহ্মাৰে।

ভাটোকুটীয়া আতা

আৰু ভাটোকুটীয়া আতাৰ উপৰি বংশতে টেপাই কাখৰ ঘৰ বুলিছিল। তানে পুত্ৰ বংশধৰ চিৰামখা, তানে বেটা বিৰাম খা, তানে নন্দন হৰাম খা, তানে সূত গাভুৰ খা, তানে গৰ্ভে দীঘলা কাখ তানে সন্তান টেপু কাখ, ভাউ

চতুৰ্ভুজ, টেপুৰ বেটা আতা। বগুৰাত গ্ৰাম দেশ আছিল।
 বাবে ভূঞাবে জীয়তি, পুৰতি জ্ঞাতি ইশাজে পাচতে আহিল
 উজাই। হাতীধৰা জগবত চোট আতাক হৰি জমাইক নি
 ছেদিলে। ছমাহে বাধি পঠালত গুৰুজন খেদকৈ বৰগীত
 সুধি বাতিএ ভটিয়ালত যি ব'ল শুনা পাই পাছত যাই বুলি
 স্বৰ্গনাৰায়ণ ৰাজা সতাই কেমেৰা চাউডাঙ্গৰ বৰা দি উজাই
 নিয়াইছে। বুঢ়া আতা চাউল ভিন্কা গ'ল। বালিহা গ্ৰামৰ
 কঠালকুটীয়া বামুণে চাউল লোন দি বুদ্ধি দিলে, উজান দেশ
 কটকিনা, দুখ পাবা, বৰ পাবা যদি পৰাখানি আমি গুৰুয়া
 কৰিম। তেহে গৈ খৰগৰনি ভাও লৈ ব'ল তাতে। তাতে
 মধুৰী আপী জন্মিছে। চত মহা মনতাল বিল মাৰিবলৈ
 গৈছে। আএ পাচিলে বামুণৰ ভগা পল এটা লৈ গৈছে।
 তাতে লঙ্গবৰ বেটা পঢ়ুখা সি বজ্যবে অহা কাথ। কথা
 ওলাই চিনাচিনি হৈ বিলৰ পাবে বহি দুখ সুখৰ
 কথাতে মাছ মৰা উঠিল। লোক দুজন বায়তে দেখি এটা
 এটা সবে পেলাই গ'ল। নেঘাওঁতে বোলে তোমাৰ বেটীলকে
 আমাৰ আপীখানি দিছোঁ। তেহে মিত্ৰ হৈ ধান কটাৰ ঠেক
 পাই ছয়ো আলচি উত্তৰ পাব হৈ ভগা ঢেকীয়াৰ বাৰীতে
 গৃহকৈ পঢ়ুখাবে বেটা জৰাম আতৈলৈ মধুৰী আপীক বিবাহ
 দিছে। আতাবো তাতে জন্ম হ'ল। পাচে দহ বাৰ বৰ্ষ,
 তাতে হ'ল। পূৰ্ব ৰাজ্য বগুৰালৈ যাব খুইছে জী জমাই
 ততে আইক লৈ। আক কতো মুখে কয় দৰঙ্গ বৰভাগে
 বেচেকা দ্বাবে কৰিয়া পাবেৰ তুকা পৰভাপুৰীয়াকে প্ৰতাপ
 বায় বোলে, কতো কয় বেহাৰ উত্তৰ পশ্চিমকৈ বুলি।

আক লক্ষ্মীনাৰায়ণ ৰাজা চিৰাখা বিৰাম খা গাভুৰ খা,
 দগাই খা, চাৰি বকৱাক দিলে হাজোৰ দ'ল কৰাবলৈ
 কুলি ধৰি ডেৰ বৰ্ষ কবালে, হ'ল। চাৰিও আলচি বোলে

লক্ষ্মীনাৰায়ণ
 ৰাজ্যৰ হাজোৰ
 দ'ল বিৰাম

প্ৰতিষ্ঠা কৰাবলৈ আমাকহে পাচিব পুহু। কৰাএ যাওঁ, এই
 বুলি কৰালে। বাজা দগৰা ধৈলে। চাৰিও শুনি গৈ
 বেচেকা ঘাৰে ভোটপাৰে আছে। বুঢ়া আতা পুত্ৰ সমে
 তাতে পাই জ্ঞাতি বংশ বৈছে। কতো কয় বহুকালকে
 গৈছে। তাতে আট্টে বৰ্ষ বহি বুঢ়া আতা চলিছে, দশা
 কাম হ'ল, কাজলৈ উপাধি বিচাৰি গৈ ভাগৰ লাগি
 বালিকুচিৰ চতাই চৌধাৰী নাও শালে কঢ়িতে গুলে, পদ
 ওলমি আছে, বদ পৈল গৈ শুক্লা সৰ্পে টেকুলাৰ মান ফেট
 তুলি ছাঁকৈ আছে। হাঁৰে বুঢ়ীএ দেখি চাপি গ'ল অন্তৰ্হিত
 হত হ'ল। জগালে, সুধিলে। আতা কলে, বুৰী বোলে ভোত্ৰা
 শুধা শক্তি নহয়। অবাহত কাম হব যোৱা যকগৈ। তেহে
 কাজ ভোজ সভা হ'ল, গ'ল। তাতে চতুৰ্ভূজ আতৈ খুৰাকে
 ধৰি কেতাইখাৰ বংশৰ সৰুখন কাথৰ ছহিতা আতালৈ বিহা
 কৰাইছে। চাৰিও বটি আনিছে। নেৰো বোলে মোৰ কাওন
 এবিলোঁ, সিহঁতৰ কাওন দি যোৱা। আতা দি গৈ দধিৰ
 সত্ৰতে আঠ দিন বৈ তৰে পৰা পৰম কমাৰ ভকত গৈছিল
 বিষ্ণু আতাৰ মাতৃৰ তিথিলৈ। তাৰে লগ ধৰি কাঠসিলৈ
 গল। আতা সুধি পৰম শ্ৰদ্ধাকৈ বাখি লৈ আহিল গুৰুজনৰ
 মাতৃৰ তিথিলৈ আহোঁতে টুপলীয়া হৰি আতৈ জোলোঙ্গা
 নিছে, আতাৰ নিছে। আলমৰা আতৈএ গৈ পাই গুৰুজনত
 ভোটাইছেনি, বোলে বাপ, আৰাটি চতুৰ্ভূজ আতৈৰ ভাতিজা
 হয়, মলখৰ্ণে আপোনাৰ গুণশীল মহিমা ডৰি লগাই আনিছে
 এই চৰণতে বিক্ৰম যাবলৈ, বৰ গম্ভীৰ লোকজন। তেহে
 গুৰুজনে বোলে পেটুৱা, মোৰ বস্ত্ৰকে ভেটুৱা। বোলে বাপ,
 লাটু-চাটুকৈ এ দিন কাল যক আপুনাৰ চৰণতে। পাচ দিনা
 মহাপুৰুষক গুৰু বোলাই শেষ শয়ন, সহস্ৰ বয়ন, যাতো
 এতেকে কেশ চৰণ নাম দিছে গুৰুজনে।

আক লক্ষীকান্ত আতৈ ঘোৰা ঘাটতে আছিল। বহুবাক্স সেই গ্রামখন দেখি কৈ হাজোলৈ দিলে। লক্ষীকান্ত আতৈএ সৈতে গাওঁ খানেই মহাপুৰুষ গুৰু বুলিলেহি। বুলি উঠি গল হাজোৰ ওচৰলৈ। গৈ সবেও আলচকৈ বোলে আমি মহাপুৰুষ গুৰু বুলিলোহক। সেৱা শুশ্ৰূষা কৰিব লাগিল, দূৰ হ'লু হক যে। এই লঠৰিয়া অনন্ত আতৈ খাটনি মাতাচোঁ। মাতি আনিলে। বোলে আমি যে বন খানি কৰিব দিছিলোঁ, কিয় নকৰা? বোলে বাপ, ভকতে অশ্লুয়াকৈ বোলে এইটোৰ নাম গুণ নাই একো, চুৱা পেলাব, বকৰাণি অঁতাৰ, খাব। তাতে এবি নাম লৈছে। বাপ। তেহে গুৰুজনে বোলে চাৰি সন্ন্যাসীৰ পৰিচৰ্য্যাকৈ নাৰদঃমহা ঋষি হ'ল, কোননো অধমে দাস ভাব তেজি উচ্চ পদ প্ৰাৰ্থয়। অ' আমি য'তে সন্তোষ ভকতৰ ত'তে অসন্তোষ' তুমি যোৱা কৰা গৈ। কৃষ্ণ অৱতাৰে পূৰ্ণ আদি তিনিখন বৈকুণ্ঠ পৃথিবীলৈ নমাই অনেক লীলা কৈলে। গোকুল, মথুৰা, বৃন্দাবন মোৰ মহাপুৰুষ গুৰু সেই তিনি থানকে আনি তিনি ৰাজ্যে থাপি কেৱল ধৰ্ম প্ৰকাশ কৈলেহি। তুমি যোৱা কৰাগৈ। সেই বন আমি কৰিব লাগিল; বৃদ্ধ কাল বলে বুদ্ধিএ নপাৰে। তুমি আমাৰ গা বদলে কৰাগৈ। তোমাৰ হৈ আমি নাম গাম। তেহে আতা অহোপুৰুষাৰ্থ কৈ কৰিব ধৈলে। সকলো অধিত ভক্তে সন্তোষ পাই যায়। তেহে গুৰুজনে দেখি পৰম সন্তোষ হৈ বোলে এই মথুৰাপুৰ শুদ্ধ কৰিছা, তোমাৰ নাম মথুৰা দাস দিছে। আমাক যেনেকৈ কৃত্য সেৱা কৰি সন্তোষ কৰিছা, তুমিও আমাৰ ভক্তি বস্ত্ৰবে সন্তোষ লভিবা, তোমাৰ যশে জগত জুৰিব।

দাস্যভাৱ
উচ্চত।

কেৱল ধৰ্ম

মথুৰাদাস

আক কৰ্ণপুৰ নামে তেওঁ ভাগৱত কয়, লাল বস্ত্ৰ, বঙ্গা চন্দনৰ অৰ্দ্ধচন্দ্ৰ ফোট লয়, গুৰু ভাগৱত শুনিবলৈ সঙ্কোচ

কৰ্ণপুৰ
ভাগৱত

পায়। একদিনা সন্ধ্যিলে, বোলে গুৰু ভাগৱতত অমল শৰণ আছে নাই, আমাক গুৰুজনে স্বপ্নত সন্ধ্যিৰ দিছে। বোলে বাপ আছে। লব নালাগে? বোলে লাগে। বোলে তুমি লোৱা আছে নাই? বোলে বাপ পশু লৈ লমহি। আহি ললেহি,' এৰি এওঁকে দিওঁগৈ, সবেও আহি দিলেনি। তেওঁ এইখানি সেৱা ধৰিছে। গুৰুজন পাওখানি ধুৱাই গমচাবে মচি পাটত থয়, কোৰ যুৰি পিঙ্কাই—কট তুলি থয়, পাট চলি ধুই থয় নিতে এইখানি সেৱা ধৰে।

আৰু লক্ষ্মীকান্ত আতৈৰ পিতৃ পুস্কৰ আতৈ ঘোৰা ঘাটতে আছিল। বেটা লক্ষ্মীকান্ত জন্ম প্ৰসূতাৰ দোষে এক মাসতে মাক চলিল। পুস্কৰ আতৈএ কলা হুগু খুৱায়। পুস্কৰ আতৈএ বোলে বাপ, লক্ষ্মীকান্ত হে আমাৰ পিতৃ অন্ধকৰ চক্ষু। তেহে গুৰুজনে ফকৰা মাতিছে—“আগে উপজিল ছোট ভাই পাচে উপজিল কাকা।

কেৰমেৰ কৈ মাক উপজিল তেহে উপজিল বাপ ॥ তেহে মহাপুৰুষক, গুৰু বুলিলে। কিছু অৰ্থ আছিল, তাৰে গৈ লোন আনি ছয়কুৰি জন ভকতক ছকুৰি সেৱ দিলে। প্ৰথমে ভাটোকুচীয়া: আতাও তাৰে এসেৰ পাইছে।

আৰু মেঘ চাৱলিয়া গৃহস্থি লোক গৈ সেৱাটক বোলে বাপ, দখিণলৈ যাব খোজোঁ আত প্ৰবৰ্ত্তিৰ ভুৱাৰোঁ দেখোঁ। বোলে বাক যোৱাগৈ, গাৰ ছাঁটি আমাৰ বাট ঘৰতে থৈ যাব। গৈ বাট গৃহতে অনেক ৰূপে কলে তুতি নিবেদনকৈ গুৰু আজ্ঞা, ছাঁ নেথাকে, অনেক গালি অহঙ্কাৰ কৈলে। তেও নবয়; তেহে মাৰ কিল কৈ চালে তেও যায়; পাচে অস্ত্ৰ ধৰি ঘৈয়ালে, তেও যায় দেখে পাচে পাচে। তেহে উপায় নেপায় উভতি কলেগৈ। বোলে বাপ, অনেক প্ৰকাৰে কৈ কৰি থব ভুৱাইলোঁ আৰু আপুনাৰ আজ্ঞা। বোলে স্নেহ

হুখে সেই গা লগৰ হ'ল, পূৰ্বৰ প্ৰাপ্তন আৰ্জিত ফল ভুজিব লাগে। দখিণলৈ গলে দুখ গুচিব কিয় ? হয় উৰ্মি, আত্মা সাতধাতু ছাল, শাখাএ আঠ প্ৰকৃতি। দশ বায়ু পাত, ঈসে, জীৱ দুই পক্ষী থাকে তাত তিনি। আন সব বৃক্ষত ভক্ষ্য ফল লাগে, তাক ভুঞ্জে। এই সংসাৰ বৃক্ষত ঈশ জীৱ দুই পক্ষী জিৰাই, বাসকৈ সুখ দুখ দুটা ফলমূলে দি আৰ্জিত যেই সেই এটা ভুঞ্জে। লোক সবে সকলো প্ৰাণীএ সুখকে বাঞ্ছে, দুখটো কৰ্ম্মাৰ্জিত, দৈব্য মিলায়হি আনি।

আক একজন ভকতে মাছ বাটে, খুটৰা মাছ গাৰ ফালে থাপি থয়, ফিচা মূৰ নিএ বাহিৰ, বাহিৰ খানি ভকতে নিএ, তেওঁলৈ গাৰ সবহ ভাগ নিএ। কালৰ প্ৰমাণে তাৰা চলিল। ভকতৰ কণ্ঠে ছিলা পক্ষী হ'ল, মাছ নিওঁতে ভগাওঁতে ধুতি ভকতক থাপ মাৰি চোৱে, ওলাবই নপাবে। গুৰুজনত কলে বোলে বাপ, দুষ্ট চিলাটোৰ নিমিত্তে ভকতে মাছ ভগাব ওলাব তুৱাৰি থাপ দি চোৱে। তেহে গুৰুজনে ঘোষা মাতিছে। “যতেক অনৰ্থ আছে সংসাৰত তাতে তিনি বিধ সাৰ। কাম, ক্ৰোধ, লোভ, আপুন নাশন জানি কৰা পৰিহাৰ ॥” আত্মা নাম হেতু কাম ক্ৰোধ লোভ নৰকৰ তিনি-দ্বাৰ। জানি আক তেজি কেৱলে কৃষ্ণৰ ভকতিক কৰা সাৰ ॥” তেহে খেদকৈ গুৰুজনে বুদ্ধি দিছে বোলে খেব সুপি এটি কৰি জকদি জুই আঙ্গাঠি এটি দি মূৰে মাছ খুটৰা বান্ধি থবা, থলেনি খলাতে। দেখি থাপ মাৰি নিলেহি। পথাৰ বা লাগি আকাশতে পথা পুৰি মৈল, বোলে সেই দুষ্ট চিলাটো পুৰি মৈল আজি। বোলে ভণ্ডাৰ গমছা এখানি দি পুতি থোৱানি। থলে নি। গমচা দি পুতি সেই নিশা জয়হৰি আটৈএ স্বপ্নত দেখে দ্বাৰত ধূলা লৈ ফুৰিছে বোলে মোক আজিহে গুৰুজনে মুক্ত কৈলে।

ভকতছিলো

ঘোষা

আক একদিনা হবিহৰ আতা গুৰুজনে কন্দকৈ দায়
ধৰিছে কীৰ্ত্তন গৃহে ওলাব সোমাবৰ ভাও নোপোৱাত । তেহে
সবেও আতৈক দেখি ভয় হৈ বিচাৰকৈ লৈছে । গুৰুজনে
সেই বেলা ঘোষা কৰিছে—“আপুনি মহন্ত লুহি, মহন্তক
লুপাসিলে কদাচিত । তাৰ উপদেশ, আনো নতবয় আপুনো
ভৈল বঞ্চিত ॥

বুঢ়ীপো
গোবিন্দ আতৈ

আক বুঢ়ীপো গোবিন্দ আতৈৰ ককাএকৰ ঘৰ বৰকৰৈ-
বাৰীত । সুদাম আতৈৰ জীয়েকৰ নাম বতি, দিছিল গোবিন্দ
পুৰত, জন্মি চোচবা হোঁতে পিতৃ চলিল । ককায়েকে আহি
নাতি জীয়েকক নিলেহি । কৰৈবাৰীলৈ নি ধুতিএ নোচোৱে,
শাৰীতো ভাত নিদিএ, নোচোৱে দেখি মাকে বোলে পিতা,
মোৰ বেটাখানি গুৰুজন ঠাইত দিয়ানি, ভকত হৈ পৰিচৰ্য্যাকৈ
থাক গৈ, আতৈএ লৈ আহি দিলেনি ; গুৰুজনে বোলে ক'ব
ছৱা এইটি ? বোলে বাপ, মোৰে নাতি হই, বাপ নাই, মাকে
পঠাইছে আপুনাৰ চৰণলকে দি । বোলে নিয়া । বৎস বান্ধি
থয়, ধেনুএও হেৰুৱলিয়ায় কেতিয়া মেলে বুলি স্নেহত, বচেন
থাকে ধিয়াই কাহানি যাম মনে । লৈ আহিল । মাকে
কান্দি খেদকৈ বোলে পিতা সাতে ছুও যাওঁ থৈ আহাগৈ ।
বুঢ়া ভকতে লৈ আহিল জীএক নাতিএক ছুইকো, পাই
উৰ্বশী আইৰ গৃহতে বৈ পাচ দিনা গুৰুজনে শৰণ কৰালে
ছুইকো । ব্ৰতে থৈ গোবিন্দ আতৈৰ মাকে সেৱা ধৰিলে,
কান্তি লিপে, খলা সাৰে, ধান বানে, বুঢ়া ভকতৰ কাপৰ
ধোএ । ককাএক পুনৰ গ'ল । মাহে পতি যাই গুৰু সেৱা
কৰেগৈ । গোবিন্দ আতৈএ বোলে ককা, মোকো গুৰুজনত
কৈ সেৱা বন এফেৰি খুজি দিয়া, ছুও গৈ আঠু লৈ বোলে
বাপ লৰাটিএ এফেৰি সেৱা বন প্ৰাৰ্থিছে । বোলে ই দেখো
গোটে লৰা, কি বন কৰিব বাক ? গধূলি পুৱা ছুটাৰি

জোঁৰ আনি দিব। তেহে ককাএকে নাও এখানি, কটাৰি দিলেহি। তাতে উঠি গৈ পানী তল বোৱাতে নল খাগৰি কাটি আনি শুকাই চাক্ত তুলি থয়। তাৰে গধূলি পুৱা দুটাৰি বান্ধি দিএ। শুকজনে চাউলটি সিজাই সজ পায়। এইখানি সেৱা ধৰিছে গোবিন্দ আঁতএ।

আক একদিনা আএ খলা সাৰি কঁকাল ঠব হল। পোন হৈ বোলে বান্ধৱ কৃষ্ণ। শুকজন চৰাত আছে ভক্তে সমে। শুনি বোলে জীৱাম, বুঢ়ীত কোৱা, আজিৰ পৰা আমাৰ খলা কান্ধি মচিব সাৰিব নালাগে আক। অ জগত জৈব কৃষ্ণকহে বান্ধৱ পালে গৈ, কেনেকৈ সৰাম আক? আতা কলে। বুঢ়ীএ কান্দি হুখকৈ গল গুচি। ভাত পানী এৰি খেদকৈ বোলে মই অভাগীএ মনতো মুনুমাৰিলো, কৃত্য সেৱা খানি গুচিল মোৰ। দহ বাৰ দিনো সৰা নাই, তেও ঠাই সজ হয় পূৰ্বত কৈও। বোলে জীৱাম ঠাই কোনে অটাইছে? বোলে বাপ জানে! বোলে বুঢ়ীএ বা অটায় সোধাটো। সুধিলে গৈ; বোলে মই শুক আজ্ঞা পেলাই থৈ কিয় সাৰিম? বোলে বাপ নাই সৰা জন্ম। বুঢ়ীএ বোলে আজি চোন নিশা মন কৰা কোনে সাৰে মচেনো চন্দ্ৰ কৈ? আতা তিনি পৰ মান নিশালৈ আহিল। নাই দেখে। বোলে বাপ, তিনি পৰমানলৈ আহিলে! একো নেদেখিলে! বোলে আজি পুৱতিয়াটলৈ খটখটিতে পৰি থাকিবা, কি দেখা। আতা গৈ আছে পৰি। দেখে বুঢ়া বুঢ়ী দুটি বিজুলীত যেনে আন্ধাৰ প্ৰফুল্লিত হয় সেই মতে শৰীৰ জ্যোতি প্ৰকাশে। আতা কম্পমান হৈ সঙ্কোচিত ভাবে বোলে তোমাসৰ কোন, এনে চন্দ্ৰ কৰাহি? বোলে পা, আমি কৃষ্ণ আৰা বাধা। বুঢ়ীৰ খেদ ভক্তিএ বস্ত্ৰ কৈলে মোক। তাতে বুঢ়ীৰ হৈ গা বদলে কৰোঁহি। এই

গোবিন্দ
আঁতৰ মাতৃ
ঠাই সৰা কঁা

ঘোষা বচনা

বুলি আগতে অন্তৰ্ধান হল। গাৰ বশ্মিএ আতাৰ গাত
প্ৰেম জ্বৰি, দ্ৰবি, লোম শিহৰি সেইতে গুৰুজনত পৈলগৈ।
বোলে কেনে শ্ৰীৰাম? বোলে বাপ; অদ্ভুত আচৰিত কি
কম? এই ক্ৰম দৰ। তেহে সেই বেলা ঘোষা কৰিছে—

মাধৱৰ নাম বংস প্ৰায় ভৈল, ভক্তে তাক লৈয়া যাস্ত।
বেদৰ ঈশ্বৰ হৰি ধেনু যেন, তাৰ পাচে পাচে ধাস্ত ॥
বোলে বুঢ়ীত কোৱাগৈ কৰক বন পূৰ্ববত। আতা কলেগৈ।
কৰিছে। বুঢ়ীক আগকৈ হে আতাৰ নাম, বুঢ়ী বৰলোক।

ভকতৰ
অৱশেষ

আক যছমনি আতৈএ চিৰা কুটে গুৰুজনলৈ উৰালত
দোৱা ভাজি:ধান তুহ বাচি ছটিমান চাকি চায়। শ্ৰীৰাম আতা
দেখি বোলে যছমনি কি কৰা? আগে খাই লৈ গুৰুজনলৈ
শেষ হয়, অপবাধ হব। গুৰুজনে বোলে কি? যছমনি
আতৈএ বোলে বাপ, মই আগে নেখাওঁ। ছটিমান অন্তৰ্ভাই
চাকি চাওঁ আপোনালৈ সজ হয় নহয়। নহয় যদি পুনৰ
ভাঙে, তেহে গুৰু বৈষ্ণৱানন্দৰ শ্লোকৰ পদ মাতিছে—

বৈষ্ণৱানন্দৰ
শ্লোকৰ পদ

ভকতৰ অৱশেষ মোৰ জীৱ প্ৰাণ।

ইহাক এৰয় যিটো বধৰ সমান ॥

ভকতৰ শেষত পৰে বস্তু শ্ৰেষ্ঠ নাই।

তাক ভুক্তিবাক সখি মোৰ বাঞ্ছা যায় ॥

অৰ্জুনত কৈছে কৃষ্ণ দেৱে ॥ এ যছমনি আমালৈ সজহে।
ভকতত দিওঁ, নকৰিবা আজিতে আক।

পহাবিৰাম আতৈ

আক পহাৰি ৰাম আতৈৰ পত্নীৰ পহাৰ দিএ, চিৰা,
কল, ছফ, ঘূত, গুৰ, চেনী, গুৱাপান এইসব। আনতকৈ
ভকতৰ একৰি কৰি এৰে। আতৈএ বোলে পৰৰ খোৱা
উদাসীনৰ একৰা বঢ়াই লবৰ চাৰি এৰহে আকৌ? আই এ
তেও এৰে, সি কথা নলয়, বলেও লুৱাবে, মাৰিবলৈ মনতে
ক্ৰোধকৈ থাকে। সেই ক্ৰোধতে শৰীৰ পৰিলগৈ। ভকতলৈ

ক্ৰোধে ফেটী সৰ্প জন্ম হ'ল, নামৰ বাসনাই জ্ঞান পৰশি
 নিতে নাম শুনেহি। কীৰ্ত্তন গৃহৰ কাস্তিতে বিব বাক্তি
 থাকেগৈ। নাম হলে প্ৰসাদ নিৰ্ম্মালি দিয়ায় গুৰুজনে।
 খাই যায়। একদিনা চাৰিজন ভকত আহে বামুণাৰ
 ফালতে, চ'ত মহা চপবানিএ। পাচলৈ চাই দেখে সাপ বেগাই
 খেদি আহিছে গালকে। খাই বুলি চাৰিও চপবাৰে মাৰি
 পেলালে। আহি নাম গুণ গালে, হ'ল। গুৰুজনে বোলে
 সৰ্প ভকতটী নাহিল দেখোঁ, ছবাবো। বোলে ই বোলাকে কাণ
 নকৰে এবাৰত সুধিলে। বোলে বাপ, কি সৰ্প ভকত ?
 বোলে সৰ্প এটি আছে নিতে অৰুণ কৰেহি, আজি নাহিল
 দহোঁ ? তেহে ই-বিলাকে বোলে বাপ, সেই চপবানিতে
 বৰ সাপ এটা পাচে পাচে খেদি আহিছিল গাল'কে,
 চপবা মাৰি থৈ আহিছে। খাই বুলি। তেহে গুৰুজনে
 খেদকৈ বোলে যোৱা ভগ্নাৰ গমচা নিৰ্ম্মালি দি দকৈ
 পুতি থৈ আহা গৈ, যোৱা খবকৈ, চিলা কোৱা নিব।
 গমচা নিৰ্ম্মালি দি থলেনি পুতি। নিশা স্বপ্নত ভকতে
 দেখে দ্বাবে দ্বাবে সেৱাধূল লৈছে। বোলে মই ক্ৰোধতে
 সৰ্প জন্ম পালোঁ, গুৰুজনৰ প্ৰসাদেহে নিস্তাৰ হলু। এই বুলি
 বিমানে চৰি বৈকুণ্ঠে গল। পুৱা কলে স্বপ্নৰ কথা তেহে
 গুৰুজনে পদ মাতিছে।

সৰ্প
ভকত

বোলে, যেন মাথে বোজা লৈয়া, আখা জলে নামে গৈয়া

উটে বোজা মপাএ উমান।

সেহি মতে দান ব্ৰত আক্ৰম্ণে কৰিছে বড

ক্ৰোধে কৰে স্বৰূপে নিৰ্ম্মান ॥

নিশেষ জন্মৰ অন্তে যিএ নবদেহা পায়, ভাবে কোটিব
 মাজত কোনো জনে অনেক জন্মত পুণ্য কৰিহে হৰি ভজি
 হৰি গুণ গাব পাবে। এ তাতো দেখা ভকতক ক্ৰোধে

আপুনাকে নাশ কৈ জন্ম লগালে, এনে নামৰ মূৰ্ত্তি ভকতকো ।
হেন জানি কাম ক্ৰোধ লোভ মোহ ছাৰ চাৰিখান মাৰি
আঠৈ সব নাম লৈ ভক্তি কৰা ।

ভক্তৰ সঙ্গ
বাহাৰ্য্য

আক একদিনা বৰগুৰু আঠৈ স্নানলৈ গৈছিল। গৈ
জ্ঞানত বগৰি বাৰীতে চাৰজন ভকত আহি বৈ আছে,
নাও আছেই পাবে। বোলে আঠৈ, নাও খানি হেচোক
মাৰি দিয়া। নেমাতে বোলে দিয়া যক, আমি গুৰু ঠাইকে
যাওঁ। নেমাতি যায় হে গাধুই। বোলে দিয়াহেঁতোত্ৰাব
বৈকুণ্ঠত বাসা হব যাওঁ। আঠৈএ চাই বোলে হেব, কিয়
গালি পাব? তোত মই কাহানি বৈকুণ্ঠ খুইছো, বুলি
আছিল। তাৰা সবো উঠি আহি গুৰুজনক সেৱা কৰিছে
হি। আঠৈও আছে তাতে। দেখি বোলে বাপ, নাও
খোজাত আক আঠৈএ এনেকৈ বুলিলে আজি। বোলে
হইনে? বোলে বাপ, হয়। তাৰাত আমি কাহানি
বৈকুণ্ঠ খুইছোঁ, ঈশ্বৰতে খোজা নাই। খুজিলে বা
কিয় দিব, কি আপাহ কৰিছোঁ। আমি। যদিবা
দিলেই যি ঈশ্বৰত ভাবসা নিচয় কৰিছোঁ। সেই বৈকুণ্ঠত তাৰা
নাই, তাত আমাৰ কাম কি? বলি, প্ৰহ্লাদ, অশ্ববিষ, সিদ্ধ
যোগেন্দ্ৰ সবোও আসি বিধ ন বিধ ভক্তি কৰি সম্ভৱ সঙ্গ
প্ৰাৰ্থিছে পৃথু, ভবত আদি এই সবে। তেহে গুৰুজনে বোলে
নাগ পত্নী সবে বুলিছে কালীৰ ভাৰ্য্যা, কৃষ্ণক—

“মোক্কো অভিলাষ নাহি হৰি।

তোমাৰ চৰণ বেণুক এৰি ॥” সাক্ষৰভৌম, স্বৰ্গ, ব্ৰহ্ম-
পদ কাতো ইচ্ছা নকৰে একে ভক্তৰ সঙ্গ চৰণ

সেৱাৰ বিত্তিবেকে, কিয় বোলানো তেনেকৈ ?

ভক্তৰ,
ফিলাকিদি

আক হুজন ভকত গৈছিল খৰিলৈ একে সৰস্বতী, এজোপা
তুখান খৰি দেখি এওঁ বোলে মোৰ, ডেওঁ বোলে মই দেখিছোঁ।

আগে। তাৰে পৰা কিলাকিলি লাগিল। এজনে মাইলে কিল এটা, ইজনো আহিল দাঙ্গি খেদি। এওঁ বোলে মোক যে ক্ৰোধ কালীয়ে খাই, বিহ খালেঁ, তোমৰা নেৰাই বাখা জীয়াটি। তেহে বল ছুও। আহি গুৰুজনত কলেহি। বোলে মৰা জন আৰু নাশেই গ'ল, ইজনো তেওঁ খেদি আহিছিল হে মাৰিব ল'কে। মোৰ মহাপুৰুষ গুৰু দিছে, চাৰি সিদ্ধৰ বাক্য—

“বাখে হৰি নামৰ দ্ৰোহীক হেন কৰ্কা।

ভকত দ্ৰোহীক নামে নকৰন্ত বৰ্কা॥”

পাচে ছুও জনক নেবাৰি খেদিছে।

আৰু এক অখট বুঢ়া প্ৰাতসে গৰু নিছে হাল বাবলৈ। সি মুতি গ'ল কেবমেৰ কৈ। বুঢ়াই বোলে আৰু যদি বৰপেটাৰ মহন্তে কব পাৰে ময়ো তেওঁতে শৰণ লয়। এই নিচয় কৈ বুঢ়া গৈ গুৰুজনৰ আগত মাতিত আঁক দি বোলে বাপ, এই কি? বোলে বুঢ়া, হাল বাবলৈ গৰু নিছিলি হব লাগে। সেয়ে বাটত চেনাই গ'ল, তাকে কৈছহি। বুঢ়া দণ্ডতে পৰি বোলে বাপ, তোমৰা মনুষ্য নহয়, ঈশ্বৰহে, চন্দ্রকৈ আছাহি। পাচ দিনা বুঢ়া কুৰ্লিত বিহানে গৰু নিছে। আয়ু থকাতে মিছা বেষ্টা, গুৰুভক্ত নিন্দাত অকাল মৃত্যু হ'লহি। বাৰী চুকতে তিনিটা যম হুতে দৃশ্য হৈ নিবলৈ ধৈলে বলেৰে। এটাই বোলে ই মোৰ চাৰি কাণ কৰি দিব লাগে। এটা হয় সাক্ষী বোলে হয়, মই জানেঁ। দিব লাগে। এটা হ'ল টেকেলা। বোলে ব'ল ব'ল। তিনিও বুঢ়াক ধৰি জোটা পোতা লগাইছে টনা আৰোৰা। বুঢ়াৰ জীয়েকক বৰপেটাৰ ভকতত দিছে, মহাপুৰুষক গুৰু বুলিছে, তেওঁ আছিল গৈ। শুনি খেদি গ'ল বোলে মোৰ বাপেকক কোনে ধৰি নিয়ে। বামতি নাম দিছিল গুৰুজনে। দেখিএ লব মাইলে বমদুত। বুঢ়া তাতে পৰি মৈল বুৰবুৰি কাঢ়ি।

এক বুঢ়াৰ
পৰা

কত বেলিত তত পাই বোলে ই যম হুতেহে, ক'ৰ ধৰুৱা মোৰ ?
জীয়েকক বোলে তোক দেখি যে লৰ মাইলে মোক নো কিয়
ধৰে ? তই নহলে মাইলেইহঁতে । বোলে আমি মহাপুৰুষক
গুৰু বুলিছোঁ, তাতে পলায় । তই হৰিবিমুখ অভকত, তাতে
ধৰে । বোলে কালৈ যাওঁ ব'ল, ভকত হওগৈ, পাচ দিনা
জীয়েকে সৈতে গৈ মহাপুৰুষক গুৰু বুলিছেহি ।

জনৰ্দ্দীন আতৈৰ
নিষ্ঠা

আক একদিনা জীৰাম আতা, হৰিহৰ আতা, বুঢ়া আতা,
ঠাকুৰ আতা, বিষ্ণু আতা, গোপাল আতা, আনো ভক্তে নিশা
কথা স্মৃখে বহিছে । অনন্তৰ পৰা অচ্যুতলৈ পাতি বৈকুণ্ঠ
সমে প্ৰেমৰ খেলা গুৰুজনে কীৰ্ত্তন কৰিছে । আতৈ সবে
তল্ বল্ তদ্ গদ্ হৈছে বসে । দ্বাৰ মাৰি থৈছে । জনৰ্দ্দীন
আতৈ পাচ পৈল । কাণ লৰি—ধ্যান ভঙ্গ হয় বুলি দ্বাৰ
তলে পেট পেলাই চুচৰি সোমাই শুনিছে । কথা সম্বৰণ কৈ
গুৰুজনে বোলে চোৰ সোমাইছে বহাত । আতৈ দণ্ডতে
পৰি বোলে, বিভূক্ষিত প্ৰাণীৰ নিসিদ্ধয় কোন পাপ ।

মৌন ব্ৰত ভঙ্গ ভৈল ক্ষমিয়োক বাপ ॥” স্নেহকৈ গুৰুজনে
বোলে—“মাধৱৰ কথাত অনুক্ষণ প্ৰীতি বাঢ়ে ।

যেন কামাতুৰে স্বীৰ আলাপ নচাবে ॥” গুৰুদেৱে
পৰীক্ষিতক বুলিছে ধন্য ধন্য মহাবাজ, ভোম্ৰাও ধন্য জন্ম, হৰি
কথাও এনে খেদ ব্ৰজা ?

আক দুজন ভকতে ধনুখণ্ডাৰ ছপাৰে কৃষি কৰিছিল,
এজনৰ গৰু গৈ ধান খালে । শুনি খেদি গৈ সহৰ শোকত
গভাৰ ভাও দেখালে । ইপাৰে বোলে আজি পোৱা হলে
এনেকৈ মাইলোইহঁতে, সিপাৰতে বোলে হেৰা বান্ধ, মই
য মৰিলোঁ ।

হই ভকতৰ
নঙ

জানি শুনি এতেক তথাপি নপাওঁ সাথী ।

দেখিও নেদেখো যেন খাইলোঁ হুও আখি ॥”

হুজুৰ মনৰ সঙ্গৈ ভৈল সৰ্বনাশ ; তুমি নমৰিবা, এই
বুলি সান্ধটি থৈলে। সিপাৰে তেওঁ ঠৰ হৈ ব'ল বান্ধ খাই।
তেহে হুও স্মৃষ্ট হৈ গুৰুজনত কৈ পৰিলহি। সেই বেলা
ঘোৰা মাতিছে গুৰুজনে—

আপুনি আপুন শক্ৰ, আপুনি আপুন বন্ধু

আপুনি আপুন বাখে মাৰে।

বোলে এৰা আহি সহৰ স্নেহে গভা মাইলে, পৈলা, থাকিব
লাগিল ; উঠি কিল জোৰা কয় আকৌ ? যদি বিল নহইলে
মাইলাইতে। এওঁহে বোধ দি বাখিলে তোমাকো, দণ্ড বিহি
বাখিছে ছইকো। হেচোকাৰ দহ, কিল যচাৰ কুৰিটকা লৈ,
ভণ্ডাৰত চাউল সিধা সভা তৈল বস্তি খৰ্চাকৈ।

আৰু পৰ্বতীয়া কুমাৰী আতৈক বান্ধয়ান গৃহ কৰিবলৈ
আনিলে। কৰি হাটীতে গুৰুজনৰ সঙ্গৈ নাম লৈ আছিল।
জোলোঙ্গা বান্ধি বিদায় কৈলে গৃহলৈ। বোলে বাপ, জীৱৰ
সৰ্বস এক কণিকা প্ৰাৰ্থনা কৰিছে। তেহে গুৰুজনে
বোলে আজি পাচ বৰ্ষ আছা আতে, বিচাৰ নকৰা, এতিয়া
ওলাই থৈলা বান্ধি এতিয়াহে পৰমার্থ সাধা ? তেও বাক
যোৱা চেতন লভি মৰণ কাচে দেখি আমাক নপাসৰিবা।

কুমাৰী আতৈক
নাম

আৰু নাৰায়ণ নিৰঞ্জন ছই ভাই বৰকৰৈবাৰীত গৃহ।
তৈবে পৰা আহি বাউসীত হুনিয়া দাইছিলহি। অৰে ভকত
বাউলা গৃহে বৈ তাৰা সবৰ সঙ্গৈ আহি গৈ থাকে গুৰুজন
ঠাই। বোলে আমাকো নি শৰণ গুৰুজনক কৈ কৰোৱাগৈ।
তাৰা নি গুৰুজনত ভেটালে গৈ বোলে বাপ, আৰা ছই
বৰকৰৈ বাৰীত থাকে, হুখানি পাৱতে বিকয় যাবলৈ আহিছে।
পাচ দিনা ব্ৰতে গৈ ধৰ্ম্মক লভিছে। প্ৰাৰ্থনা কৈ বোলে বাপ,
অলকে আহিব খোজোঁ, গঞাৰ নিমিত্তে নোৱাৰো, চাই
থাকে। গুৰুজনে বুদ্ধি দিছে, বোলে ছটোপলি মান ধান

নাৰায়ণ
নিৰঞ্জন
নাম

নিৰা, পতানো দহ টুপলি লৰা, বৰকৈ বান্ধি নি সিহঁতক
 দেলাই চান্ধত থৰা, ঘৰ বাৰী ধাপ, পদূলি অটাই বাঁহ কল
 পুলি কাটি কৰা গৈ। সেই ক্ৰমে কৰিলে, পথাৰতে সীমাৰহৈ
 দন্দ কৰে। দেখি গঞা গিৰিএ বোলে ইহঁতৰ মন বহিল,
 ধানো আনিছে দমাই, এই বুলি গঞা ঠাকুৰীয়া এৰিলে কাণ।
 ইবিলাকেও বুদ্ধি ধানৰ চাউলকৈ নাও এখানি লৈ তাতে
 উঠি বুঢ়ীকো লৈ নিশাই উজাই গুটি আছিল। বাউসী
 আগ ঠাইতে বৈ গুৰুজনত সুধিলেহি বোলে বাপ, তোত্ৰাৰ
 পাশলকৈ আহিব খোজে। গুৰুজনে বোলে ঠাএ নাই বহা
 কৰিবলৈ। বহালৈ মাটি তোলা, হাতীএ মাউতে লুকুৱা
 গাঁত এটা আছে। বোলে বাপ, এই গাতটিকে দিওক।
 বোলে ইয়াত কি কৈ বান্ধিবাহঁক? বোলে আপুনাৰ ধূলাই
 পাৰিম বাপ। গুৰু বুদ্ধি দিছে বোলে বিলৰ সিপাৰে
 বাৰাদিৰ কাখে নল আছে, তাকে বন্দ কাটি উটাই আলিত
 দি দূৰতে মাটি আনি পুতি ভিটা কৰা। সেই ক্ৰমে আনি
 কৈলে, খাগৰি আনি চাল বান্ধিলে। মাৰলি উতৰে গৈ
 বজালি পৰজনাৰ বাঁহ ছুটি আনিলেগৈ, থৈছে। কীৰ্ত্তন
 গৃহৰতে গুৰুজন ওলাই দেখি বোলে কাৰ বাঁহ এই ছুটি?
 আতৈ সবে বোলে সেই তাৰা ছুই ভাইৰ। বোলে গুৰি
 খানি আমি বহা খুটালৈ সজ। তাৰা ছুএ শুনি কাটি
 কুমলি ধুই বহাতে পুতি পাত বান্ধি থৈছেনি। গুৰুজনে
 দেখি বোলে আমি ক'লুহে, কাহানি খুইছে? আৰা ছুএ
 আঠু লৈ বোলে বাপ, মাৰলি হৈছে। বহা সাজিলে, হৰি
 কীৰ্ত্তন কৰাই ললে।

আক এদিন ধান সিজাই মেলি দিছে, বৰ বৃষ্টি আনিলে;
 ভুলিবলৈ চায় পাচি কোনোবাজনে দিছে। নাৰায়ণ আতৈ
 খজকৈ বোলে মোৰ ছকলি কোলে নিছাইক, লৈ আহা

এহেলে। ননাত খঙ্গ উঠি আহিছে, ধান ভিত্তাত। নিবন্ধন
অঠৈএ তেহে ঠাবে মুখত সোপা দি দেখালে একো ছবুলিৰ,
যেই মেখে ভিয়াইছে, সেই মেখেই শুকাৰ; বুলিলে
বৈকুণ্ঠৰ পথে জেঙ্গ পৰে। পাচে নেপাই কাপৰতে ধান
তুলিছে। পাচ দিনা নল আনি ভকত মুৰি পাচি একোটি
মাছ ধোৱা খৰা গা পাতি দিলে সাজি। শুকজনে শুনি
পৰম সন্তোষ পালে।

আক একদিনা ভকতে সৈতে বুঢ়ী লুইত পাৰ হৈ খাগৰি
আনিছিল। সবেও আহি বালাতে জ্বাইছিল, আন সব
আছিল, আৰা দুই চৰিত্ৰ কথা মুখতে গধূলি চাই দৰিয়াতে
নিশা গৈ দিনৰো চাই চণ্ডে উঠিল, ভুকে পোৱা নাই, নিমেষ
মান লাগিছে, আৰা দুই আনন্দ মুখত মজি। ত'ত
শুকজনে বিচাৰ কৈলে। ভকতে বোলে হাবিতে' আহি একে
লগে বহিছিলে'। আমি আহিলে। পাচত হ'ল কি কব
নোৱাৰে'। তেহে শুক দুজন ভকত দিছে বোলে তোমা-
লোকে নামাতিবা, খাগৰি লৈ আহাগৈ, পাই খাগৰি নিলতহে
চেতন পালে। আহি শুদ্ধি স্নানকৈ ধূলা শুক সেৱা
কৰিছেহি। শুকজনে দুধ, চিৰা, চেণী, কল বাটি সজাই
জীৰাম আতাক পাচি মতাই অনাই একতাএ ঘোষা কৰি
মাতি প্ৰেম বসব ভাগ খুইছে নাৰায়ণ, নিবন্ধন, নিৰাকাৰ
নিৰাময় অবি হৰি হৰি বাম।

আক কতো দিনৰ অন্তে কালৰ প্ৰমাণে নাপৰা গৈল।
টান হ'লত শুকজনে ভকত চাৰিজন দিলে পৰ দিবলৈ।
নিবন্ধন আঠৈও আছে বহি। তাৰা সবৰ থাকি নিজা
ধৈলে। আঠৈ বস্তুত-বৰি বাম বাম বুলি চলিল। নিবন্ধন
আঠৈএ আঠৈ সবক নজগালে দুখ পাই বুলি। বোলে
মোৰ স্বামীৰ কৃত্য মই ভৃত্যেহে কৰিব পাওঁ, এই বুলি কোব,

দা, বাঁহ, কাঠ জোৰ, জুই লৈ আঁতক নি নাওঁতে তুলি
 পাৰলৈ বাৰাদিৰ কাখে খলাকৈ চিভা নিশ্বি তুলি জুই
 লগাই ককাল সেও লৈ বহি আছে। হৃদি বাখি সজা
 ভৱগ্নি লগাই, জ্যোতিৰ্ময় হৈ টলবলাইছে মাজ নিশা অন্ধকাৰ।
 ই পাৰলৈকে প্ৰকাশ হৈ। আৰা চাৰিজন সোৰ পাই চাই
 গুৰুজনত কলেগৈ বোলে বাপ, নাৰায়ণ আঁত চলিল।
 নিবজ্ঞন আঁতএ আমাক নজগাএ একলে নি সিপাবে
 দহন কৰিছেগৈ দেখোঁ। গুৰুজনে বোলে মথুৰা দাস
 যোৱাচো। যাবাহে নামাতিবা। তিনটি দলি নিয়া, নেমাৰিবা।
 এটি নিলগাই মাৰিবা, বঢ়াই নেমাৰিবা। আতা গৈ এটি
 মাইলে। বোলে কুনি? আকৌ এটি মাৰিলে। সেইটিত
 বোলে কোনে বিহ খাইক? পাচে মৰাটিত ক্ৰোধকৈ বোলে
 কোনেনো গবল বিহ খায়? খা যি অমৃতত ঢাল কিয়?
 আতা সেইতে সঙ্কোচিত কম্পমান হৈ গুৰুজনত কলেহি,
 বোলা ক্ৰমেই। গুৰুজনে বোলে আমাৰ বাক্যত মাইলা
 গুণেহে, স্বতন্ত্ৰে মৰা হলে পাপৰ সীমা কি! আঁতক দহন
 সম্বৰণ কৈ আহি এক ভাৱে প্ৰবৰ্ত্তি মহানুখে শুলে। ভকতে
 কলে গুৰুজনত বোলে নিবজ্ঞন আঁতৰ এই কৰ্ম। গুৰুজনে
 পুৱা মাতি আনি বোলে তোভা কিয় এনে কৰা? লোকবাদ
 বেদ বাখিব নালাগে? বোলে বাপ, মোৰ আঁতৰ জৰা,
 মৃত্যু, শিশু, ঘুৰা, আদি অন্ত অযোনী জাত পুৰুষ হৃদিপদ্মে
 আত্মা পাই আছে, জল নহলে মৎস্য জীয়েনে, মোৰ আঁত
 আত্মা নহলে মই জীওঁনে? গুৰুজনে বোলে তোভাৰ নিষ্ঠা
 নিচইত হয় সেএ, পাচৰ লোক বচন কেৱলীয়া হব, তেওঁ
 এই আৰ্হি ধৰিব, বেদ ধৰ্ম্ম এৰি গুৰু ধৰ্ম্মত বাদ পৰিব।
 এতেকে পাগ পাত্ৰ দুৰ কৈ কাপৰ কানি নিকোৱাগৈ।
 সেই বেলা ঘোৰা কৰিছে জীৱায় বশিষ্টত দি চিয়া সেন্ধকলৈ

লোকবাদ,
 বেদ

“অস্তবত এক ঈশ্বৰক, দেখিওকু নানা বাহিৰত, অস্তবত বোধ
বাহিৰত জড় প্ৰায়।”

আক ৰাম গুৰু আতৈ আছিলগৈ জগন্নাথত সমুদ্ৰ ভীৰে
লোকনাথে বাসকৈ। দেখে সুন্দৰ পুৰুষ দুজন, চান্দমুখ।
দৰ্শন হৈ যায় কিবি, গোটে থুলন্তৰ দিব্য ৰূপ। আৰা
বোলে ভোত্ৰাসব আহা ৰূপৰা, যোৱা কলৈ? বোলে
বদৰিকাপ্ৰমতে আতিছিলে। ঠাকুৰ দৰ্শনে, যাওঁ তল'কে।
বোলে আমাক নিয়া যক। বোলে এই কেনেকৈ যাবি?
বোলে ভোত্ৰা সবৰ ৰূপা হলে পাচেতে যাম, এই বুলি পাচে
পাচে গৈ আছে, কতো দিনে গৈ নাজিক পালগৈ। দুফালে
দুখান পৰ্বত আছে, মানভঙ্গ, চিত্ত শুদ্ধ। বোলে এই আহিছ
যি আহিছ, ইফাল সিকালকৈ নেচাবি, চক্ষু মুদি আমাৰ
কাপৰতে ধৰি আহি থাক। চালেই পৰ্বতৰমান সিংহ,
ব্যাঘ্ৰ, সৰ্প, এনে ভোৰ হৈ খাবলৈ খেদি আহে। কাপৰত
ধৰি উঠি পালেগৈ। নিশাই ডেৰ পৰত নাম থৈ ভাগৱত
কৈছে। ঘৰটোৱেই কোটি সূৰ্য্যৰ সমান প্ৰকাশিছে। আতৈক
কাস্তিতে থৈ তাৰা দুই ভিতৰলৈ গ'ল। উদ্ধৱ আছে
ভিতৰত ভাগৱত কৈ, থলে জয় দি। একো মুঠি প্ৰসাদ
দিছে। ভোৰা দুএ কলে আমাৰ চাতে এজন যাত্ৰী আহিছে।
দিলে, আনিলে আৰাক দিবলৈ। এওঁ বোলে মই অন্নানে
আছে। বোলে সেই মৰোবৰতে স্নানকৈ আহগৈ। এৰা
গৈ কাপৰ, জাপীথে বুৰ দিলে, জগন্নাথত ওলালহি।
দেখে সেই জাপী কাপৰ টুপলিটি আছে, প্ৰসাদটি নাই,
মহাভুখে অনেক কান্দি সেইতে নিজা আহিল। স্বপ্নত
জগন্নাথে বোলে এই মহন্তৰ সঙ্গলৈ যা। বোলে প্ৰভু মহন্ত
কেনে কি জানো? বোলে ভোৰ লাউ পাতি অ'তে থ? বুৰ
দি, বাবে ঘাটে পা সেএ মহন্ত; উজ্জাই গৈ থাক। তেহে

ৰামগুৰু আতৈৰ
বদৰিকাপ্ৰম
আৰু উদ্ধৱ
দৰ্শন

আহি আছে। এঠাইত দেখে এশ মান সন্ন্যাসী আছে।
 বুঢ়া সন্ন্যাসী এটি বৃক্ষৰ তলে দূৰে আছে বাসাকৈ। সেইটিৰ
 ওচৰতে বলগৈ। বোলে ক'বতে আহা? বোলে তোম্ৰা
 সব মহন্ত ঠাইলৈকে আহিছে। বোলে, কাক
 বোলা মহাজন? বোলে তোম্ৰা সবেই মহন্ত।
 বোলে সেই খৰি ডালি লগৈছো যা। গৈ ললে। খন্তা
 হানি পঠালে, কাতিহৈছে এবালে। লব মাইলে পেলাই।
 বুঢ়া বোলে দেখিলা মহন্তৰ চিন? আতে খাই শুই আছে।
 বাতিগৈ ছুঘৰো আনে লুৰি, আকে মহন্ত বোল, ডাকু হাৰা
 দাতা? আহিল তাৰতে উজ্জাই। আহি আহি দামোদৰ
 ঠাই পালেহি। বাটৰ খপুৱা পাই নিলে ধৰ্ম্মৰ আচাৰ্য্য
 আৰাহে বুলি। শঙ্কৰদেৱ থৈ গৈছে। আৰা গৈ ধনুখন্দা
 ঘাটে বুৰ দি চাই নাই। বোলে এওঁ মহাজন নহয়। বোলে
 আক জন ক'ত থাকে? বোলে সেই জেবেজা গাছেই গৃহ
 আহি দেখে শুকজন বাটগৃহতে ওলাই বহিছে। সেৱা
 কৈলে। শুক বোলে ক'ব লোকটি? বোলে জগন্নাথতে
 আহিছে। সেই সময়তে ভকত খৰিলৈ ওলাইছে। এৰাও
 কটাৰি এখানি খুজিলৈ গ'ল সেই লগেই। বৰ খৰি এবোজা
 বান্ধি আনি গিৰিখাই পেলালেনি। শুকজনে বোলে তুমি
 অধিত ভকু ভোমাক এনে খৰি বোজা কৈলেই। বোলে
 বাপ, থাকোঁ যে মএ পুৰিম, যাওঁ যদি ভকতে পুৰিব
 শুকজনে বোলে ভালেহে কৃষ্ণদেৱ কৈছে নলকুবৰৰ আগত—

“মোৰ ভক্তক দৰশনে শুচে কৰ্ম বন্ধ।”

যেন সূৰ্য্য দৰ্শনে চক্ষুৰ শুচে অন্ধ॥” আতৈ সবক
 দৰ্শনেই বাসনা লাগি শুদ্ধ বুদ্ধি হ'ল। শুকজনৰ কৃপা জন্মি
 বোলে যোৱা স্নানকৈ প্ৰসাদ খোৱাহি। গ'ল স্নানে, বুৰদি
 দেখে বৰপেটাৰ ঘাটে লাউ পাটি আছে, জগন্নাথ এৰা দৃঢ়

মহন্তৰ সন্ধান

শুকত শব্দ

নিচই কৈলে বোলে এবাই মহাজন হয়। পাচ দিনা হবিষ কৈ দাঢ়ি মুৰ কমাই ভকত হ'ল। হৈ হাটীবহা লৈ হৰিশ্ৰুণ গাই গুৰুজনৰ সঙ্গতে বহিছে।

আক চৈখজন ভক্ত লৈ মাগুৰিলৈ গৈছে গুৰুজন। কণ্ঠ-ভূষণ মহাশ্ৰদ্ধাকৈ তিনি পক্ষ বাধিছে। বাম বাম গুৰু হুহিত অন্ন সিজোৱা ভোজন কৰিছে। গীত কৰি-তাতে চৰ্চিছে মাছৰ—‘দেখো মাই আয়ত নন্দলাল।’ ভুবনেশ্বৰী আএ সুজান বুদ্ধি, দুশাবী পাত দিএ, মাজে আজ্ঞা দিওঁতে বস্ত্ৰৰ বা যাই বুলি আঠু সমে গাতাতকৈ লৈছিল। একদিন স্বপ্ন দেখিলে গোপ বালক সমে ভোজন বেহাৰ খেলা সমে দধি, দুগ্ধ, খীৰ, লৱণ, খীৰিহা, ঘৃত, মধু, পৰমান, আখৈ, চিৰা, চেনী, ফেনী, মাগু, মনোহৰা, পুৰি; লুচি, জেলি, মোদক, জৰা, পুৰা, কলা, পিঠা, অনেক নানা উপায়নকৈ একাদশীত ভোজন বেহাৰ খেলা পাতি চৰিত্ৰ কৈ খেলাৰ গীত গাই চাতুৰি চোৰ প্ৰেমানন্দ সুখে ভুঞ্জিছে। নিতে আএ পাচ খানি আজ্ঞা কৰে। তিনিজন ভক্তে জৰে ধৰি বেলেগে পাগকৈ খাইছে। দুটি চাইটিকৈ তিনি চাৰি বাৰো অন্ন আজ্ঞা দিএ। গুৰুজনে বৃন্দাবনৰ খেলাৰ বাধাকুৰ চৰিত্ৰ তোলে, ভোজনতে নিতে অমৃত বৰ্ষে। এইকপে সুখানন্দে তিনি পক্ষ বহি আহিছন্ত।

আক একদিনা খৰীকটীয়া বাম আঠৈ ভক্তে সমে খৰি লৈ গৈ হাবিত পশুবাও দিলে। পশুৰ মাত শুনি আহি ভকতে গুৰুজনত কলেহি। গুৰু বোলে দিয়াচো বোলে পশুবাও দিছিল বোলে জুহু। দিলে আঠৈএ। গুৰুজনে বোলে জাত মাত সকলো খানি হৈছে, ৰূপটিহে হবলৈ আছে। গুৰু বাক্যে জন্ম লাগিছে। বাক্য খতবত উজানত হামৰা ভেটিত বাহুলা আতা গতি দিছে। বতন চোমদাৰে

মাজবিত
ভকত

পশু মাৰি ভক্তক দিছেহি, ভক্তক কটাই দিছে। আতা
ভোজন নকৈলে।

কণ্ঠভূষণ।

আক একবাৰ কণ্ঠভূষণ ঠাই মাগুৰিলৈ গৈছে গুৰুজন।
পাই চৰাতে বহিছে। তেওঁ গোসাঁই পূজা কৰিবলৈই
বহিছে গৈ। বঘুৰাজা পাচোটা পাইক দিছে, ফুল তুলসী
ৰোএ, তোলে নিত সেৱাত প্ৰতি দিনে পাচ পাচি ফুল তুলসী
লাগে তিনি পৰত চাই দণ্ডৰ পৰা পূজা ভাগে অনেক মূৰ্তি
বিষ্ণুৰ দাক, খাতু, পাথৰময়। সেই দিনা গুৰুজন যাবৰ শুনি
পাচিএ সৈতে বাকি কৃষ্ণায় নমো বুলি গৈ অভয় পদত পৰি
সেৱা কৈলে। গুৰুজনে বোলে তোমাৰ পূজা সেৱা তিনি
পৰতহে ভাগে হুহু, কিয় এৰি আহিলা? বোলে বাপ, উৱা
নেপাইহে ভুৱা। বলি নিগদতি যত্নপতি, গৃহত থাকিয়া
দেখিলেঁ তয়ু চৰণ।

“যাহাৰ মূৰ্ত্তিক যত্নত যজো।

হেনয় কৃষ্ণক সাক্ষাতে দেখে ॥” ব্ৰহ্মা

সাদৰে সাদিন ৰাখি পাঠাইছে।

আক ন শিকাক পোৰাম দাস আঠৈএ গুৰুজনক প্ৰতি
একাদশীত একো আখা কলা দিএনি পকাই। এজোপ শুদা
হাতে আহিছে, দেখি গুৰুজনে বোলে কলা নানিলা? বোলে
বাপ নাপালেঁ চাই। কিয়, তোমাৰ দেখো গৃহতে লাগি
এঠোক পকিএ আছে? গৈ চাই দেখে হয়। কাটি এ
আখি আনি দিলেনি। গুৰু বোলে আগে দেখো বোলা
নাই? বোলে বাপ, আগে তিনিবাৰ চালো তাতে।
তোমাৰ বাক্যেসে পাচতে পাকিল।

আক, পৰ্নোয়ানি পো ৰাম আঠৈ বোলে, তেওঁকে
গুৰুজনে বোলে আমাক আজি ছটিমান পোনা মংস্ত আনি
দিয়া। বোলে বাপ, পুহ মহা অকালত ক'ত পাম? বোলে

সেই পুখুৰীতে আছে যোৱা। বাম আঁঠে গৈ দেখে, হঠাৎ
গৰৈ পোনা বাহি দিছে। ধৰি আনি দিছেহি বোলে বাপ,
তোমাৰ ঈশ্বৰত কি অবিদিত আছে ?

আক চিনী পগাব নাই। আঁঠেএ গুৰুজনক মাসে
মাসে চিনী পাগি দিএ। এজোপ পাগি আনিছে বোলে
বলাই চেনী দহিল। বোলে বাপ দেব নপায়। বোলে
দেইছে চোৱা। ভাজি চাই, দাহিল হয়। বোলে একুৰা
জাল বঢ়াকৈ দিল। আক একবাৰ নিছে; বোলে বলাই
চেনীৰ ভিতৰত শূণ্য আছে। বোলে বাপ, নাই। বোলে
আছে, ভাজি চোৱা। ভাজি চাই হয়, এটা ঠুৰ মান
আছে। আশ্চৰ্য্য হ'ল। দেখি বিমৰ্ষিতকৈ তথা দি আছে।
বোলে বব প্ৰচণ্ড বায়ু বলাব পায়, কাঢ়োতে ? অ হয়,
বলাইছিল বাপ। বোলে তাৰ ফেনৰ মাজত সোমাই
ওলাব মুৱাইলৈ, ঘূৰি ঘূৰি সেইতে শূণ্য হ'ল। তেহে
তেওঁৰ মনত পৈল, বোলে বাপ, হয় পচোৱা বলাইছিল,
মনত পৰিছে।

আক ক্ষেত্ৰ বিলাইওৰ লোক প্ৰাৰ্থনাকৈ গুৰুজনক ভক্তে
সমে নিছে, গৈছে। আগ বাঢ়ি বাঁহৰ কৰিছিল, তাতে
বহিছন্ত। ৰাজা সিধা দিলে ভোজনলৈ। দি বোলে বাপ,
আমাৰ আতে সজ্জ মহন্ত ভকত এজন আছে। অনেক লোক
আহে যায়, বিছাধৰ নামে। বোলে মাতি আনাচোঁ।
আনিলে মাতি, বহিলহি। গুৰুজনে বোলে তই কাক
চিন্ত, কাৰখাম লগ পাইছ, কাক গা, কি ভক্তি ? সি বোলে
হামু কাক চিন্তিম, বাবে গুৰু মন্ত্ৰ চিন্তো, গাও, ভাবোঁ।
তেহে গুৰুজনে বোলে বৰপেটাৰ, বাবে মাজী গাওঁ শুনিছোঁ,
বাৰে মাহ, বাহু বৈষ্ণৱ, বাবে কঙ্ক, বাবে সূৰ্য্য, বাব ৰাশী
এই ভোৰ শুনিছোঁ, বাবে গুৰু শুনা নাই। এজনত নিচই

ক্ৰিয়াৰ মন্ত্ৰ

কৰিষ হুৱাবি, কলিযুগত অৰীতি, বোধমতে দেশ নষ্ট, বেদ এৰি। সেইখিতে ঘোষা মাতিছে কৰি গুৰুজনে—

(১) অন্নযোণী যিটো নকৰে বিচাৰ, জাতিকুল ভৈল ভাট,
বৈষ্ণৱ বৈষ্ণৱ বৈষ্ণৱ যুগল, বেদপথ কৰি নষ্ট ॥

(২) “হৰিনাম ধ্বজ কৰি, বেদপথ পৰিহৰি”

(৩) “শাস্ত্ৰৰ বিচাৰে নজানে ভকতি, পৰমার্থ মতি মুঢ়”,

(৪) হৰি হৰি হৰি কিনিও ভৈল ইটো কৃষ্ণৰ মায়াৰ বল ।

এই চাইটা ঘোষা মাতি বোলে আবে সৈতে প্ৰবৰ্ত্তি
আলকে লৈ আমাক আলকে বলা যাওঁ আতৈ সব । তেহে
বিদ্যাসৰ গনক তেতিস্কণে খেদি দণ্ডৱতে পৰিছে গৈ ভাৰ
ভেটি নি । সাদিন ৰাখি সেৱা সন্মানকৈ পঠাইছে ।

আৰু একদিনা শ্ৰীৰাম আতাক গুৰুজনে বোলে সখিৰ
বাৰ্তা লৈ আহাগৈ । গ’ল । পাই সেৱা কৈলে ঠাকুৰ আতা
গুৰুজনৰ, আতৈ সবৰ, বুঢ়া আতাৰ, গোসানী মাতৃৰ, বাৰ্তা
সুখি নমস্কাৰ কৈলে । বোলে তোমাতো নমস্কাৰ । বোলে
ভাল । বোলে শ্ৰীৰাম গুৰু ভক্ত বাৰ্তাত ভাল বুইলা
সজেই, তোমাক নমস্কাৰ বুইলোঁ, ভাল কেনেকৈ বুইলা ?
বোলে আতা তোমাক মোক বুলিছানে ?—

বিহেতু চৈতন্য পূৰ্ণ পৰমাত্মা ৰূপে হৰি,
হৃদয়ত আছন্ত প্ৰকাশি ।

এতেকে ইন্দ্ৰিয়গণ ভূত, প্ৰাণ বুদ্ধি মন
প্ৰবৰ্ত্তে যতোক জৰ বাশি ॥

মই জড় প্ৰায়, গুৰু আত্মা এবিলেই দেখাত স্নান আহে ।
গুৰুজনক কৰিছা দেখিহে হয় বুইলোঁ । তেহে ঠাকুৰ আতা
বোলে মোৰ ধন্য ধন্য শ্ৰীৰাম সাধক ।

আৰু এদিন দিবৈ নাৰায়ণে গৈ খেদ অসন্তোষকৈ বোলে
আতা আমি চাইটি বস্ত্ৰৰে আগ গুৰি নিচিনিলোঁ । এতগীয়াই ।

বোলে ভকতত আঞ্জনিয়া কৈ নোসোধা কিয় ? বোলে প্ৰভু, কাৰ গুৰিলে যাম, কোনে কব, বিত, হীন প্ৰাণী, দিব খব পাইলেহে ? তেহে গুৰুজনে এক লোকাচাৰ আৰ্হি কৈছে। বোলে এক লোকে বার্তকি কইছিল, হাবি হৈ আছে, চ'ত মহা পাচি লৈ যায় তুলিবলৈ। লোকে ভাবে বোজে নিছে, লাগি দ'ম খাইছে। ই বোলে মোৰ হত হ'ল, নেলাগ, লোকৰ দল। গুনি সিটে বোলে, বেঙ্গেনা বোলে যদি, তই জানো লাগিছিলি ? এতেকে চিত্ত বিস্ত কৃত্য নম্ৰতা, সাৰ, কোৰ, বেৰ, আঁৰ, যাৰ, সৰ্ব্বসিদ্ধি তাৰ।

গুৰুদেৱে সাদিন সাত নিশা বাহু কঙ্ক কলে পৰীক্ষিত জম্বুদীপৰ ৰাজ্য, কি দিলে কি নিলে ॥ এতেকে যাৰহে গুৰু চিত্ত, গুৰু ভক্ত তুষ্ট বৈকুণ্ঠ গৈ থিত।

আক চাৰিজন ভকত গোট হৈ আঞ্জমী হাটীত ধান বানি আনেগৈ। তাতে গুৰুজনে উৰাল বাৰি কৰি দিছে নোযোৱাকৈ।

আক বৰপেটাত খটখটিত উদাসীন, আঞ্জমী, একে ঘাটে গা ধোএ, জল খায়। জীৰাম আতা গা শুধিতে গৈ দেখে স্নান কৰিবলৈ। হৰিজীহঁতে কাপৰ দাজি জল ভৰিছে। মুখুই আহি বোলে বাপ, স্কন্দৰীৰ আৰ্হি কলৈ গ'ল ? বোলে জীৰাম কি ? বোলে বাপ হুটা ঘাট আছিল, আঞ্জমী উদাসীনৰ এতিয়া একে ঘাটে কোন বন্ধা পৰিব তাত ? বোলে আৰ মাজতে যিটি বন্ধা পৰিব সেইটিহে আৰ্হাৰ। বোলে বাপ, এটিও বন্ধা নপৰে এনে হলে। বহিব সংযোগে যুত বয় নিকি ? তেহে হুটা ঘাটকৈ দিছে। জীৰাম আতাক মায়া নিবাবনি ঘোৰাকৈ দিছে বিশ্বাসে।

আক এক আঞ্জমীৰ এজনে, উদাসীন এজনে আয়াযাতকৈ গুৰুজনত জনালে ইষ্টমিত্ৰ কৰিবলৈ। বোলে তাৰা যাৰ হালে পাখাবে মাছ খৰি লৈ, তাতে ডুমি যাব। পত্নীএ

আঞ্জমী
উদাসীনৰ
হানবাট

আশ্বী আৰ
উদাসীন ইটত।

তেওঁৰ পিৰা ঢৰা দিব, গুৱা দিব, তাৰে কাটি আপুনিও খাবা
তেওঁকো দিবা। চাইটো চকু একত্ৰ হৈ কেনেকৈ বন্ধা
পাবাইক। “তকু, চকু, মন, মুখ, নাসিকা, শ্ৰবণ।

ছয় গোটা শত্ৰু জানা পৰম দুৰ্জ্ঞান ॥”

এনেই বৈৰী, তাতে মায়া বলবন্তৰ আশ্ৰয় পালে কোন
বব? ই কথা নকৰিবা, অশ্ৰমী আশ্ৰমীএ, উদাসে উদাসে কথা
হোৱাইক।

নিকিনিখোৱা
ভকত

আক নিকিনি খোৱা নামে ধনশিৰীয়াৰ কাখে গৃহ
আছিল, বব চৌৰবৃত্তি আছিল। একদিনা গৈ খাৱৈত পৰি
আছে গৃহত শুবলৈ চোপালৈ। তাৰ জীৱটো গৈ গা-তে
ভৰ্জিলে। ধৰে বুলি নিশাৰে বৈ স্নান কৰি গৈ মহাবিৰকত
লাগি ভাৰ্য্যা পুত্ৰ সব এৰি গুৰুজনত ভকত হৈ হাটিতে
আছে নাম লৈ। সিকথা এৰিলে, তেও স্বভাৱটি আছে।
ভকত নাম গাবলৈ গলেই আৰ লোটাটি নি সিজনৰ বহাত
থয়, ই জনৰ বাটিটি তত থয়নি। আহি ভক্কে বোলে কোনে
এনে কৰেনো? এদিন কলে গুৰুজনত বোলে বাপ, হৰাবৰো
নহৰায়, কোনো বা জনে এনে খানি কৰে, আহুকাল পাওঁ
বব। বোলে নিকিনি খোৱাক মাতা। মাতিলে আহিল।
বোলে ভকতৰ এনে খানি কোনে কৰে? তেহে দণ্ডতে
পৰি বোলে বাপ, পাপীৰেহে বন। বোলে কিয় কৰা? বোলে
বাপ, আগে বব চৌৰ আছিলে। এতিয়া সেই ভোৰ শুচিল,
তোৱাৰ অভয় পদত শৰণ লবৰ পৰা। তেও এই বৃত্তিটি
এৰিব পৰা নাই। সেই বেলা ঘোৰা মাতিছে বব আছনীয়!
নাৰায়ণ নামে নব সমন্তৰ প্ৰসিদ্ধচৌৰ বিশেষ।

অনাদি জন্মৰ সাক্ষিত পাতক স্বৰ্গে হৰে নিশেষ ॥”

বোলে নাম গাইছা দুইদিন চৌৰহে, বব গভাইতত
আশ্ৰয়কৈ চিনি নাৰায়ণ নামে চৌৰত স্বৰ্গকৈ সেৱা সুখ

বৃত্তি শিকা। এই জন্ম দুৰ্ব্বাসনা হৰিব পৰজন্মৰো নিব।
এব চোৰে গৃহতৰ দুই তিনি পুৰুষক বস্তু একে বাতিএ
নিএ। এই বৃত্তি শুচক বুলি আজিৰ পৰা আশীৰ্বাদ
দিছে।

আক ধীৰাই আঠে কীৰ্ত্তন গৃহতে আহিএ খাই চৰিউ
হাটী ফুৰে, বোলে হ'লনে নো? আঠে সবে বোলে নো,
বহাইছেঁ। বোলে মোৰ দেখে হ'ল একা? একে চাতে
আহিছেঁ। একা? এদিন শুকজনত কলে বোলে বাপ, ধীৰাই
আঠেৰে একে লগে আহোঁ নাম গাই, আমি বহাওতেই
খাই ওলায়! তেহে শুকজনে বোলে ত্ৰীৰাম যোৱাচো দ্বাৰ
মেলিএ বাম বুলি দিবা। আতা বাৰ জুমি দেখে শাস খাৰ্কে
সুন্দৰী ত্ৰীটে বান্ধি বাহি থৈছে। সোমাএ বাম বুলি দিলে।
সেইতে হৰিল, ভাতত হাৰ কেচু, কুমটি, জোক বগাব ধৈলৈ
শিশি কৰে। কলেহি আতা। শুকজনে বোলে সিজনে
বলীৰ দৈত্য আছিল, অনেক ছায়া বাজি মায়া জানিছিল
চক্ৰৰ ভয়ত নাম ললে কপটে, চিত্তে ভজ্জে ছায়াকেহে, পাৰও
কপট নামৰ ফল পালেহি, চিত্তৰ বাসনাই ক্ষেত্ৰবীত বিশ্বাস
নেৰিলে, এই বুলি খেদি পেলালে।

ধীৰাই আঠক
বৰ্দ্ধন কৰে

আক এদিন মেঘ চাৰুলীয়া আঠে জ্বৰে ধৰি অস্তা
নাইকিয়া হৈ বিদায় কৈলে বোলে বাপ, মাছ, হুফ, ভজা,
পোৰা নহলে ভাতেই নেযায়। দিওতা পাবলৌ নাই,
গ্ৰামতে দিনাচাৰক থাকি টঙ্গাব খোজো গৈ। ত'ত হলে
পাওঁ, বিচাৰকৈ দিওতা আছে। তেহে শুকজনে ঘোৰা,
কৰি মাতিছে—

“পিউ পিউ অমিয়া মাধুবী হৰি বাম বাম বাম,
দূৰতে তেজিয়া থৈয়ো আন যত মান কাম

বাম বাম ॥”

বোলে আমি দহো থৈছো, দধি ছুন্ধ, ঘৃত, মধু, চেনী
কোটি অমৃত একান্তিক শুদ্ধ সেৱকৰ সঙ্গত বাম নাম।
শ্ৰীশঙ্কৰদেউ দিছে প্ৰথমৰ উপদেশত—

শুনা যেন গুণ আছে বমৰ নামত।

উচ্চবস্ত্ৰে উপজে পৰম পুণ্য যত।

মবাকো জীৱা এইসে পৰম ঔষধ।

কোটি অমৃত বৈকুণ্ঠৰ সুখকো তেজি শিষ্য

উদৰ অৰ্থে মায়াময় জিহ্বাৰ বচনা গাখীৰ, গুৰ, মাছ, বিচাৰি-
গাওলৈ যাব খোজা? আতৈ ব'ল। আনৰ যাৰ মন চলিছিল
ডাঠ হৈ ব'ল, দুখে সুখে এক নাম গাব ধৈলে।

আক এক সময়ত গুৰুজনে বোলে তোমা সবে দুজন
দুজনে সঙ্গ শ্ৰীতি হবলৈ লালনা ইষ্ট ইচ্ছা কথা হোৱাহঁক।
তেহে ঠাকুৰ আতাক আজ্ঞা কৰিছে পৰমার্থ মাতিছে কৃষ্ণাই
আতৈ নাটিল, উদাসৰ বাহিৰ হাটীৰ কৃষ্ণাই আতৈবে মাতিলে
কথা। গৈ সেৱা কৈলেহি বোলে সখি, হ'ল বস্ত্ৰৰ প্ৰকাশ।
বোলে বাপ, সকলনো হ'ল, জয়ানন্দ আতৈহে কাৰেও কথা
নহল, আক কৃষ্ণাই আকল হ'লত বাহিৰ কৃষ্ণাইবে কথা
হৈছিল, খোৱা হ'ল। বোলে সম্পন্ন হলে অমাকেই লাগে
আত্মমীৰে হেলেই দিলা, কতুবা দোষ কৰে? তাৰা আহিব,
আৰা নাযাব যেন।

আক দ্বাবত দ্বাবী দি নিৰ্ব্বন্ধ কৈলে বোলে নাম পাঠ
ধলেই পবত দ্বাৰ মাৰিব আটকি। বাহিৰ কৃষ্ণাই সপ্ৰেম ভক্তি
সুখত বসিক, বাজৰ্ণে ভলুকা বাঁহ পৰিছেহি। তাতে উঠি
তাতি পাৰ হৈ কথা সুখে থাকেহি তিনিপৰ, চাই তৰিয়াত
যায় বগাই পুনৰ। তাকে সূচক খলুৱা লক্ষ্যকৈ কলে গুৰু-
জনত। মতাই আনি সুধিলে বোলে বাপ দুই দিনতো
বিষয়ৰ তিনি তাপে পুৰি দক্ষ কৰে জীৱক। তৰ নেপাই বাহেই

গৈ শীতল চৰণ ছত্ৰৰ ছায়াত জ্বিৰাওঁগৈ। কথাযুত সাগৰত
বুৰ দি শূশাস্ত কৰে। পৰম সন্তোষ হৈ বোলে মোৰ
গুৰুজনে দিছে নৱসিদ্ধত হৰিৰ বাক্য—

কৃষ্ণপদ পঙ্কজ অৰুণ নখ পাশ্চি।

ষাৰ মনে চোঞাৰ শূশীতল কাস্চি ॥

যেন হিম পৰি জুৰায় তাহাৰ হৃদয়।

আউৰ তিনি তাপে তাক কৰিব উদয় ॥

যি অমৃত ঔষধ পান কৈলা বিষয় বিষয়ে হলাহলেও
তোত্ৰাক কি কৰিব আক। এই বুলি দ্বাৰীক কথা শুনাই
দিছে বোলে মই আনলৈহে দ্বাৰ মাৰিছোঁ, কৃষ্ণাই যদি ৰাতি
দুপৰতো আহে যায়, তেও দ্বাৰ চাৰি দিব।

আক জয়ানন্দ আতৈ নৰিয়া পৈল। আতৈ সবে বাজতে
বোলে আতৈ ভাত নেৰিব, ভাতেহে বল শক্তি। এই ক্ৰমে
সবেও বোলে কয়, দ্বাৰত পাৱ নিদিএ, আতৈ বৰ টান
হ'লহি। গুৰুজনত কলে বোলে বাপ, বুঢ়া আতৈ বৰ
কাহিলা, ভাত পানী এৰিলে। শ্ৰীৰাম আতাক বোলে
যোৱাচো, কাত আশ্ৰয় কৰিছে সোধাগৈ। শূখিলত বোলে
দুজন দুজনে হ'ল, আমাৰ নাই, গুৰুজনতহে আশা। গৈ
সেই মতে কলে, বোলে আকৌ সোধাগৈ দয়া স্নেহ কাৰো-
বাবে কৰিছেনে। আতা পুনৰ সোধাত বোলে মই তাৰাকেহে
আশা কৰিছোঁ। সেই ক্ৰমে আতা কলেগৈ। *বোলে পুনৰ
সোধাগৈ পান, চুন, শাক, পাত কাৰে দিয়া নিয়াকৈ খায়।
শূখিলত বোলে কাকো নিদিওঁ নেখাওঁ, তাৰা বিনে মোৰ বন্ধু
নাই নাই। তেহে গুৰুজনে হাতে লোটা মাথে গামচা লৈ
উঠিল বোলে আমিহে যাব লাগে। শ্ৰীৰাম আতা আঠু লৈ
বোলে বাপ, সি জীৱৰ নিস্তাৰ নাই, নিকাৰহে হ'ল বোলে
বাপ, কল্পবীৰক যুদ্ধিবলৈ কৃষ্ণদেৱে শৰধনু লগত বিশ্বকেতু

জয়ানন্দ আউৰ
মন্দিৰ

শ্ৰীৰাম আতাব
পৰিচৰ্যা

আঠুলৈ বুলিছে ভূত্যত হস্তে যি কাৰ্য হয়, স্বামীৰ কি
প্ৰয়োজন ? আমি গোলাম খকাত গৃহস্থৰ কি প্ৰয়োজন ?
বোলে শ্ৰীৰাম পাৰিবানে ? বোলে কয় বাপ ? গৈ দেখে
পেট চলি পৰি আছে, তাতে পাটি কাপৰ ধুই ধুতি কৈলে,
পানী তপতাই গা ধুৱাই ধুতিকৈ বিষ্ঠা মূত্ৰ আঙ্গুলি পেলাই
চাচি মাচি গোবৰ মাটিএ স্নানকৈ, চাউল সিজাই খুৱাই
শুৱাই তেল টেকা দি গধূলিলো থৈ গ'ল। জনালে গৈ
বোলে শ্ৰীৰাম,

ভকতক পাই যাৰ নভৈল হৰিষ,

হৰিক পাইনো কৰিব কিস ॥

কৃষ্ণৰ ভকত পাই ঠায় ঠায়।

ভকতৰ ভকত পাবলৈ নাই ॥

বোলে শ্ৰীৰাম, মোক আজি কিনিহে ললা তুমি। তাৰা
গা টাঙ্গাই সজুহৈ গুৰুজনক সেৱা কৰিলে গৈ। বোলে তোত্ৰা
আনক নাপালা ? বোলে বাপ, মোৰ পূৰ্বৰে পৰা তোত্ৰাৰ
চৰণত পৰে কাৰেও লালনা, আশা, ভাৱৰা নাই। লোক
হুজনকৈ হ'ল, মই কাৰে হ'ম বাপ ? বোলে তুমি কাৰবাৰ
কৰা হলে তিনি জনীয়াকৈ জানো নাই ? বায়ুক, অগ্নিক
আঁচলত কোনে বান্ধে। এই বুলি খজ কৈলে।

জয়হৰি
শ্ৰীহৰি
আহি

আক জয়হৰি শ্ৰীহৰি দুইৰ ইষ্ট মিত্ৰ আছিল। কাকিৰল
এহালি খুজি আনি থৈ ভিক্ষালৈ গ'ল। আৰা আনি
ভাজিকৈ ভোজন কৈলে। তাৰা গধূলি আহি আগ পচলা
খুজি খালে। দেখি কাখৰ ভক্তে কলে গুৰুজনত এনে স্বভাৱ
বুলি। মতাই আনি বোলে এনেহে কথা। চাৰিওটি যে
খালা নি তেওঁলৈ থলা কি ? ছটি খাই ছটি খব পোৱা, খাই
আনকে নি খব পোৱা, কি খালা পালা বুলি মুখেৰেও
নেমাতিলা, এনে নিৰ্দয়া ভকতৰ ক'ত আছে ? এই আৰ্হি লৈ

লৈ আনো নষ্ট হ'ব দেখা দেখিকৈ। ছাব বান্ধি খেদাইগৈ।
বান্ধি খেদালে, গ'ল। তাৰা গ'লত আৰাও গ'ল জ্বালোজা
বান্ধি পাচতে। দেখি কলে ভক্কে বোলে বাপ, তাৰা যি গ'ল
এওঁ গ'ল পাচতে। দেখি কলে ভক্কে। বোলে মাতাচো।
মাতিলে, আহিল। বোলে মই তেওঁকহে খজিছোঁ।
অনিৰ্কৰ্কে প্ৰবৰ্ত্তে গুণে, তুমি যোৱা কিয়? বোলে বাপ, পূৰ্বে
একৈশটা সন্মুখ ঘটাই তয়ু মুখে পৰম তৰ বস্তু দিছে—
ভকতি সে পিতা ভকতি সে মাতা চৰ্চি। এতিয়া যদি
এবিলেঁ। ভূতৰ বস্তু গৃহস্থে খোৱাতে, আপুনাৰ বাক্যত কত
বলু? তেহে গুৰুজনে অম্বৰিষ দুৰ্ব্বাসাৰ অৰ্হি কৈ পদ
মাতিছে।—

মই হৰি চৰাচৰ, মই বশু ভকতৰ

দুৰ্ব্বাসাৰ আগে দামোদৰ।

একান্ত ভকতে পাই মোক বশু কৰিলেক

মই হৰি নোহো স্বতন্ত্ৰ ॥” বোলে মই চাবিলেঁ।

তোত্ৰা বাখিলা, মই অধিকাৰ নহ'ওঁ, হুও এখানি গুৱাকৈ
বাটি খাই থাক। হৰি গুণ গাই প্ৰদ্বাবে।

আক একদিনা গুৰুজনে বোলে মোৰ মহাপুৰুষ গুৰু
দিছে চেমস্তহৰণত ঘোষা—

ভাই মুখে বাম বোলা হৃদয়ে ধৰা ৰূপ।

এতেকে মুকুতি পাইবা কহিলেঁ। স্বৰূপ ॥ ভায়া

সব, নাম গাইও মুকুতি পাবা, ভক্তি ছল'ভ। গুনি আতৈ
সবে নাম এবিলে। বোলে জীৱাম দেখো নাম ভকতে নেগায়?
বোলে বাপ, তোত্ৰা যে বোলা গ'ল, নাম গাইও মুকুতি পাবা,
তাতে এবিছো। বোলে যত্নমনি ফাইকৈ মাহ অনোৱা বৰ, সক
বধ্যম এনে চাই। অনালে। খলাতে দমালে নি। আতৈ-
সবক বোলে আজিৰ মাহ বাটিব নালাগে, যাৰ যি ইচ্ছা বলে

নিৱৰক গা গাই। নি তিনি খানি আঞ্জা কৰিবা হ'ক। তেহে নিব ধৈলে যাৰ যি মন যায়, ছবা ছবিকৈ বৰ ভোৰ নি ধুকালে, কুৰ্হি, চেণী, মালি, খৰিয়া এনে ভোৰ আছে, তাকো নিছে। শ্ৰীৰাম আতা গুৰুজন পাশতে আছে। বোলে শ্ৰীৰাম তুমিও নিব নালাগে ? বোলে বাপ, নিয়া হব। সকলো নি ধুকালে। মাছো ধুকালে। বৰ মাছৰ গাত লাগি বহা, মোচা, ছন্দা, তনিকা, টোৰা এনে মাছ এমুঠি মান পৰা বিচাৰি নি পতৰা কৈ গুটি চাৰি টেকা সানিলে, দুটি মানত খাব, তৈল, শুদাই দুটিমান ভোজন কৈলে তিনি খানিকৈ। কৰি সবেও চ'ৰাত বহিছেহি। গুৰুজনে বোলে কাৰ কেনে হৈছিল আঞ্জা ? বোলে শ্ৰীৰাম তোমাৰ একা ? বোলে বাপ, পতৰাকৈ তিনি খানি কৰা হ'ল আপুনাৰ বাক্যে। বোলে কেনে হৈছিল ? বোলে বাপ, ভাল হৈছিল। বোলে তাক কিহক ভাল বোলা ? যেই মুখে খাই পুনৰ সেই মুখে চাদিলে চাব ভুৱাৰি, কিহক প্ৰশংসা ? আমি দেখো ভাল থৈছে। ?

ভাল উপায় পাইলোঁ। ভাই ভাই এ—

ৰাম নাম নিগমে বহুত মোৰ শ্ৰীশঙ্কৰ দেউ থৈছে লীলা-মালাত—পিউ পিউ ৰাম নামে অমৃত”

খান্না দাৱাৰ প্ৰশংসা বৃথা কথা সংসাৰ পথ দ্বাৰ। ৰাম নাম সৃষ্টি থিতি লীলা গুণ কৰ্ম প্ৰশংসা সেৱকৰ বৈকুণ্ঠৰ পথ-দ্বাৰ। জিহ্বাৰ ৰচনা নাম হলেই মিছা, কি সজ্ঞ বোলা। তেহে বোলে মুকুতি কাক লাগে আজিহে জানিলোঁ। খটাজে দুই দণ্ডে গতি পালে। বহুগনে মুহূৰ্ত্তে পালে গতি। আতৈ সবে বোলে এতিয়া তেনে জীৱন্ত মুকুত আছে নাই বাপ ? বোলে কিয়, আমাৰ লগতে নাছে ? হাতত ধৰি দেখাব পাৰোঁ। আতা বোলে বাপ, নলাগে জোৰ পহৰাই লঘু কৰিব। যেই ঘাটে মৰে কঠাৰা যেই বাটে ৰাই পঠাৰা।

যাৰ মন যি চলে তাতে থাওক, হেচুকি গাছত কোনে তোলে ?
পিচলি গীদা চোচবোতে আছে। আৰু আঠৈ সবে প্ৰৰ্থনা
কৈলে বোলে বাপ, কতো আমি জীৱনৰ দেউ দিনতে, কতো
আপুনাৰ সঙ্গতে দহ, বাৰ, কুৰি, দুকুৰি বৰ্ষ হৈছে, নাম
গাইছোঁ, সংসাৰ তৰাৰ একো প্ৰমাণ নেপাওঁ, লোভে মোহে,
কামে, ক্ৰোধে দম্ভে, দৰ্পে, অহঙ্কাৰে গৰ্বে বেৰি আছে।
তেহে গুৰুজনে বোলে তিনি বিধ ভক্তি. উত্তম, মধ্যম, প্ৰাকৃত,
নিগুণা, কেৱলা, ভাগৱতী। গুৰু বাক্যত বৈ, তলে প্ৰবৰ্ত্তি
নাম গালে উত্তম, শাস্ত্ৰ তলে মধ্যম, মনৰ তলে প্ৰাকৃত, সাধু
সেৱাকৈ আমাৰ বাক্যত থাকিলে গো সিদ্ধত ঠাৱিহটো দিবৰ
বেলি নালাগে সংসাৰ তৰিবলৈ প্ৰয়াস কি ?

আৰু খিৰামড়লৰ বেটা মাধৱ। গুৰুজনে মিতা বোলে,
একদিনা আহি সেৱা কৈ বোলে বাপ, প্ৰবৰ্ত্তিবলৈকে টান
হ'লহি, অত আজোৰোঁ তেও নাটে চাউল কানিএ তোমাৰ
চৰণত সেৱা তেৰি কাস্তে। বোলে কিবা অগ্নায় কৰা হবলা ?
বোলে বাপ, দহো সজ্জেহে প্ৰবৰ্ত্তো। বোলে কিয়, তিনি
পৰলকে হাল বোৱাই এটা অগ্নায় ধৰ্ম্ম আৰু নিশা দুই তিন
দণ্ডতে বান্ধনী গা ধুই ভাত বান্ধে পুৱা বাহি গা নহয় ? ইও
এটা অগ্নায়। তিনি পৰতে দামুৰি বান্ধি ছুবাৰ গাই দোৱা,
এই এটা অগ্নায়। তাতে নাটে। আন সবে নিয়মে কৰিও
দহো প্ৰবৰ্ত্তিছে ? বোলে তুমিও চোৱাগৈ ইবেলি। চাই দণ্ডত
বান্ধি গা ধুই চাউল সিদ্ধাব, হাল দুই দণ্ডে নিব ছপৰ হবলৈ
দুই দণ্ড থকাত মেলিব দামুৰি এবাৰ ছুবা, মাটিও ছুভাগ
লৈ এভাগ কৰাগৈ আটে নাটে। গৈ সেইকপে কৃষি কৰি
চালে, আগতকৈ বাঢ়িলহে।

আৰু এজন ভকত নামতে উঠি আছে। একদিনা
গুৰুজনে বোলে তুমি দেখো ঘনে ঘনে যোৱা কিয় ? বোলে

অনাচাৰ্য
অনাচাৰ্য

খনচিহ্না

বাপ, পাচটি টকা আছে মোৰ, পাটি তলে বান্ধি থৈছে, তাতে গৈ মনটো থাকে। কোনোবা নিএ যেন দেখে; তাতে যাওঁ। বোলে আমাক দিব পাৰা? বোলে বাপ বৰ দুখ দিছে, পাৰেঁ। দিব। দিলেনি আনি। ভগ্নবত দি বোলে যত্নমণি আজিতে খৰ্চাকৈ চাউল, মাহ, লোন, তেল, বস্তি, মূলে আটে মানে দিবা। যত্নমণিএ দিছে খৰ্চাকৈ। তেহে তাৰে পৰা একচিন্তে নাম'গাব ধৈলে। গুৰুজনে বোলে তোমাক টকা কেটিএ বৰ দুখ দিছিল। ভালেহে মহাপুৰুষ গুৰু দিছে দশমৰ উপদেশত—

“যত্নক বাঢ়য় ধন, ততক মৃত্যুসে বাঢ়ে,
আপদ নাহিকে অতে পৰে।”

খনচিহ্না

আৰু এজন ভকত খিনাই শুকাই যায়। গুৰুজনে বোলে তোমাৰ কি হৈছে, দহো খিনালা? বোলে বাপ, চৈধ্যটি টকা আছিল। সেয়ে হৰাল, কোনোবা নিলে। বোলে ক'তনো-থৈছিল? বোলে বাপ, কানিৰে বান্ধি শোৱা ঠাইতে থৈছিলেঁ। ইফাল সিফালৰ ভকতত সুধিছানে? বোলে বাপ, সুধিছেঁ, পোৱা দেখা নাই বুলি কয়। বোলে ঘাটে কাপোৰ ধোৱাত সুধিবাচো। সুধিলেগৈ। বোলে সলিয়াটে কিবা মুখতে বগা লাউ ফুল যেন নিতে নিএ দেখেঁ। গুৰু জনত কলেহি। বোলে তেনে যোৱা, বৰ পেটাৰ সিপাৰে নলৰ মাজত টেঙ্গা জোপা আছে। তাৰে মাজে সলিয়াৰ বাহটি আছে। তাতে টকা নি থৈছে, আনাইগৈ। বাহ, পোৱালি একো নকৰিবা। আতুৰ হৈ গৈ দেখে সাটোটি পোৱালি হৈছে, তাৰে তলে টকা থৈছে নি। মাইকী ছুটা লৰ মাইলে, টকা হৰ্ষ মনে লৈ আহিল। আনি ধুই দিলেনি গুৰুজনক। বোলে থোৱা তোমাৰ হাতেই। পাচ দিনা বোলে আজিও চোৱাইগৈচো। গৈ চাই দেখে মাইকী পোৱালী

বাহতে সৰি আছে। আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ কলেহি বোলে
বাপ, মাইকী পোৱালি বাহতে মৰি পৰি আছে। তেহে
শুকজনে বোলে তোমাৰো ন'হল হৈতেন তেনে ? সি অজ্ঞান
জন্তু, খাব পিঙ্কিবৰ একোৰো নহ, তেও যে সিয়ে মৈলে
তোমাৰো ধনৰ মোহত তেনেহে হ'ল হতে অৱস্থা ? কলেই
নো মোহকৈ বান্ধি ৰাখিছিল। মায়াময় মিছা সংসাৰ দ্ৰব্য
হলেই গৰ্ব্ব বিনাশী বস্তু।

বাম নাম লৈয়া মায়াক কৰা দূৰ।

মিছা দিয়া সঞ্চা লৈয়ো ই বৰ চতুৰ ॥

সেৱকত লগালে মিছাতে সচা পায় পৰ জন্মত। বোলে
বাপ, শেষ কালত লগাবলৈহে থৈছিলে। বোলে শিশুকালে
ভাজি যি ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম ভক্তি কৰে তাৰ ফল তিনি গুণ হয়, পায় ;
মধ্যকালে দুগুণ পায়, বৃদ্ধ কালে এগুণ হে পায়। মৰিলেও
ভকতৰ দ্ৰব্য ভকতত হে লাগে পায়ও তাৰ ফল কিছু নাই।
জীয়াতে যে লগাব হুৱাইলে ; এবাত পাই তাৰ কি হব ?

আক এদিন মাঘ মহা মেঘাচ্ছন্ন, ডাৱৰ, জাব, হৰি কথা
শুনিছে ভকতে, অৱসানত জীৱনা আঁতৈএ বোলে কি আজি
হুদ্দিন, সূৰ্য্যৰ প্ৰকাশ নিচয় নোলালে। তেহে শুকজনে
ঘোষা কৈলে—

সেহিসে দিনক ভাই হুদ্দিন বুলিয়া মানি

মেঘাচ্ছন্ন নোহয় হুদ্দিন।

হৰি কথা অমৃতৰ সম্যক আলাপ ৰসে

যিটো দিন হোৱয় বিহীন ॥

আক এজনৰ উনৈশ টকা আহিল। পুথি থৈ কাতে
নকলে মোহত থাকি। তেনেতে শৰীৰ পৰাত উল্লহ বুলি
চলিল। যমজুতে নি ৰাজ্যত যোগালে গৈ। চিত্ৰগুপ্তক
বোলে ঘোৱা। চাই চিন্তি বোলে আৰা আহিবকে নেপায়

ঘোষা
বচনা

টকাৰ-বোহত
বহু ভকত

আলৈ। টকা অনিত মোহকৈ বিশ্বাস কৈলে, কতো নকৈ মনে তাতে ধৰি আছিল। এতেকে জন্ম লাগিল যাত্না নাই, থৈ আহ'গৈ পুনৰ। ছুতে লৈ আহিল, দেহা দহিলে, এৰি প'ল। ভাকুলি স্বৰূপ হৈ টকাৰ উপৰে পৰি আছেহি সেই বহাটি দাৰিকাৰ গোবিন্দ আতৈক দিলে। এদিন গুৰুজনে তেওঁতে সুধিলে বোলে তোমাৰ বহাত কিহবাৰ গম পোৱানে? বোলে বাপ, বেধ এটিএ বই শুহু। বোলে ক'ত কৰে নিয়ম বুজিবাচো। মন কৰে ভাত বাঢ়িলেই মাতে তপত পাই। বুজি কলেহি সেই ক্ৰমে। বোলে খানি যি পোৱা তাতে আনাগৈ। খানি চাই দেখে ভুৰুকাটি মুখতে ভাকুলিটি আছে। আনি তেনেই গুৰুজনক দেখালেনি। ভাকুলিটি মৰাই গমচা এখানি দি পোতালে নি। টকাটি হত ভঙাৰলৈ দিলে খৰ্চাকৈ সেৱালৈ। সেই নিশা স্বপ্নত ভকতে দেখে শুক্ল বস্ত্ৰেৰে দ্বাৰে দ্বাৰে ধূলা লৈ ফুৰিছে। বোলে মই গুৰুজনৰ কৃপাতহে দুখৰ পৰা মুক্ত হৈ আজিহে যাওঁ।

আক এদিন শ্ৰীৰাম আতাক পাঁচিলে বাউসীলৈ গোসানী মাতৃৰ বাৰ্তা লবলৈ। লৈ আহি কলেহি।

“যাৱত কৈতব নেবস মন।

তাৱত নপাইবা হৰিচৰণ ॥”

বোলে বাপ, চৰ্চা যক। বিশ্বাসৰ কাৰ্য্য বহুল দেখি নেমাতে, আতা নেৰে। বোলে শ্ৰীৰাম অকালৱপ্ৰচতাৱত নাহৰ ফুলেনে, বোলে বাপ, ফুলে। কথাৰ বেগতে বুইলে। আতা সাৰা নিশা বাগৰি উঠে পৰে উস্ আস্ কৈ বাজ ওলায়, ভিতৰ সোমায়। বোলে মই কিয় বুইলোঁ। গুৰুজনৰ আগত। তেহে পুবে বেণু দিওঁতেই উঠি গ'ল। গৈ ফুৰি বৰ হাবিত সৰু নাহৰ ডালিত—পাচোটি ফুল ফুটিছে। ছটি চোপা, ছটি মধ্যম, এটি প্ৰফুলিত, ডালে সমে আনি দিলেনি, বোলে শ্ৰীৰাম

পুহ মহা ই ফুল নিকিন সুখে ফুলিছে। তেহে বহস্থে ফুল ঘোষা গুৰুজনে চৰ্চি দেখাইছে।’

আৰু গোন্দী নামে এক তান্ত্ৰিক ভাৰ্য্যা স্বামী, সৰ্ব্বত্ৰে বনাচ লৈ কাপৰ বয়, হাতত পোনে কৈ লয়, তেও চাউল কানিএ নাটে। একদিনা গুৰুজনত চাউল, লোন, তেল খুজিলে দিএ তাতৈ বুলি বেথাকৈ। বোলে দেখো নেৰি বনাচ বোৱা ধনে কি কৰা? বোলে বাপ কৰোঁ চাৰি প্ৰবৰ্ত্তিবই মুঠাৰোঁ, ছটা পেট, ধৰিহে আছে লোকৰ। বোলে কিবা ধৰ্ম্ম কৰা তেনো। বোলে বাপ দেখো অধৰ্ম্ম কৰিবৰ মন নপৰ্শে। বোলে কিয় এনেচা এনেচা সূতা ৰাখা কাপৰ খনে পতি? বোলে বাপ, থকাত আদিকে এক ছুনেচা ৰাখোঁ হয়। বোলে এতিয়াৰ পৰা, মল্লৰাটোকো নাৰাখিবা, দি বৈ চোৱাচো। সেই মতে নাৰাখি বব ধৈলে, ধন বস্তু অভ্যদয় হ’ল। খাইও বাঢ়েগৈ ধাৰ সুজিও ধাৰ লগাব ধৈলে।

মাসেকত ছই তিনিবাৰ পঠায় গোসানী ঠাই বাৰ্তা লবলৈ। এবৰে পাচিছে। আতা গৈ সেৱাকৈ বাৰ্তা সুধিলে। গোসানিএ ও সুধিলে গুৰুজনৰ। বোলে শ্ৰীৰাম, বাপুত কবা পৰটি ৰাৰে। আহি আতা কলেহি। বোলে বাপ, আত্ৰ কলে গৃহটি উকথে হুহু। তেহে গধূলিতে ভকতক কলে, কালৈ কোনে যাবাহক, গুৰু পত্নীৰ ঘৰটি বান্ধিব লাগেগৈ। প্ৰাতসে শৌচ শুধি হৈ স্নান গুৰু সেৱা নাম প্ৰসঙ্গকৈ ওলাল গুৰুজন। বাট গৃহতে বহি বোলে মথুৰাদাস, ভকতক মাতি আনা। বোলে বাপ, কি বুলি জনাম? বোলে এই বুলি মাতা কানাই, কানাই, বলাই, বলাই, গোপৰ বালক জাক। যন্দ যশোদাৰ দোহাই লাগে যি ভাই ঘৰত থাকে। শুধা হাতে নাহিব কেও। আতা সেই ক্ৰমে জনালে। সেইকালে ওলাই আহিল সকলো গোপাল আতৈএ এশ খেৰ বান্ধি লৈ

গোসানীৰ আগত গিৰিসাই পেলাই হাঁহিব ধৈলে। আএ বোলে কি বজ্জিয়াল ভকতটি। এমান ভাৰ খেৰ আনি তেও বজ্জহে পাইছে। নাম জগিল বজ্জিয়া গোপাল। গুৰুজন গ'ল, ভকতো গ'ল হাতে হাতে খেৰ বাঁহলৈ। তিনি পুৰীয়া গোপাল শুদা হাতে আহিছিল। মলিয়া নাৰায়ণ আঁতৈৰ খেৰ এটি খুজি লৈ আহিছে। গৃহ ধৈলে, বস্তু যত কীৰ্ত্তন ঘৰৰ কাস্তিতে থলেনি। গৃহটো তেনেই নি খলাতে থলে বাবে খোবে। তাতে আএ চাউল সিজাইছে ভকতলৈ। বুঢ়া আতা গৈ বৰপেটা সিপাৰৰ খাগৰি আনিলে, হাতে হাতে ধৰি ঘৰ চাল কৰি তুলি চালে, দুপৰ হ'ল, ভকত গা ধূলে, ভোজন কৰিছে গুৰুজনে সমে ভোকৰ বেলা, নকুৰি ভকত বাহি দিছে তিনিও আএ, খাই নিছে। তত কৰচ বাজিল চকত। শুনি গুৰুজনে হাত দাঙ্গি ভোজন বেহাৰ চৰিত্ৰ শুনিলে, সকলো হাত দাঙ্গি শুনিছে। আএ বেগতে চাউল খুই বহালে হ'ল। চৰিত্ৰও ব'ল, চাউলো বাকি দিছেহি, ধোৱা বলিছে। খাই পাচ বেলা বাৰ চাক্স চিলিঙ্গা কৈ বস্তু জাত সুমাই থৈছে। পাচত গুৰুজনে সেৱাকৈ বিদায় কৈলে। আএ বোলে বাপু, আজি বনত চোপ দিয়া দুৰ্ব্বাসা সাগৰত যেনেকৈ কুষে ৰাখিলে, তোত্ৰাও আজি মোক ৰখা গ'ল মৰ্যাদা। এই বুলি আশীৰ্বাদ দি পঠালে, বোলে পাৰা যে লাউ দিয়া। আএ বোলে জানো লাউ দিবহে দিছে, পুনি পুলি এটি দিলে, বগাই লাগিছে। শ্ৰীৰাম আতাক পাচেটলৈ বাৰ্তা লবলৈ। আতা আহি তেৱ বাৰ্তা সূধিলে, আয়েও গুৰুজনৰ সূধি বোলে বাপুলৈ কি দিওঁ। এই চালতে লাউ লাগিছেনে চোৱা উঠি। চালে, তিনিটি লাগিছে। দেখালে বোলে বৰটিকে আনা। আনি সেৱাকৈ আহিল। পাই সেৱা কৈলেহি। গোসানীৰ বাৰ্তা সূধি বোলে লাউ পালা

ক'ৰ ? বোলে বাপ, আয়ে দিছে। আয়েনো পালে ক'ত ? বোলে লাউ এজুপি চালতে উঠিছে। বোলে লাউ দিবলৈ হাককে দিলো, ভকতে নাম গুণ খটকৈ দিনটে ঘৰটি সাজিলে, ভাগিলে সাজে কোনে ? মথুৰা দাস যোৱা, লাউ জুপি কাটি আহাগৈ। আতা আহিছে শুনি ভাবি, কাটিলে পাব আয়ে অসন্তোষ, নেকাটিলে গুৰু বাক্য পৰে। গজ হস্তী মান খাৱে দুই ধৰিয়া খাণ্ডা হ'ল। পাই সেৱা কৈলে। বোলে মথুৰা আহিছা ? বোলে মাতৃ, লাউ ডালি কাটিবলৈ পঠাইছে গুৰুজনে। বোলে হয়, ভকতে কত শ্রমকৈ দিনতে ঘৰটি সাজিলে, পচিলে আকৌ কোনে দিব সাজি, কাটাগৈ, নিদিলোএ হতে। বোলে দেখে লাউ দিয়া, তাতেহে দিলে। এ তিনিটা বিধৱা আমি পাতৰো, খাৰ গোটৰো শাক ফেৰি দুটা বাহলকু থৈছে। তাতেহে তেওঁ বাপুত্ৰ বুলিছে কাটা। মই চাউল সিজাওঁ গা ধুই যাবা। বোলে মাতৃ দা খানি দিয়ক, দিলে। লৈ বৰপেটাৰ খাগৰি আনিলেগৈ, কোটহা বাঁহ কাটি আনি হেদালি দি ভালকে লাউ আঁত লগাই পূৰ্বৱৰ্তে দি বোলে মাতৃ চক্‌চোন। চাই আয়ে বোলে বাপু, বৰ সজ হ'ল, মাটিৰে পৰা পাত গোট পাম, পাৰোঁতা নাই। আতা গুৰু বাক্যে চিছা ডাল এটি কাটি ভোজন কৈ সেৱা কৰি আহিছে। এখেত গুৰুজন খেদ কৰিব লাগিছে। বোলে মই বেগতে পাচিলোঁহে হয়। কাটেহে যদি আয়ে অসন্তোষ পাব, আইৰ কষ্টে সৰ্বনাশ হে হ'লু, এই বুলি খেদকৈ বাটলৈ চাই আছে। বাটতে দেখিয়ে বোলে মথুৰা, লাউ কাটিলানে ? বোলে বাপ, অসন্তোষ পাই বুলি হাদালি কৈ আন্তে আন্তে তুলি দিলে। আয়ে দেখি বৰ সন্তোষ পালে। আপুনাৰ বাক্য বাখি সক ঠাল এটি কট! হ'ল। বোলে মথুৰা দাস,

আমাক আজি ভাল ৰাখিলা। আজি সৰ্বনাশে হলুহতে। আইব ক্ৰোধ অগ্নিএ দহি ভষ্ম কৈলে হুঁতে আজিএ। বোলে মথুৰা দাস, মোৰ মনৰ মনক বুজি লাউ ৰাখি যেনেকৈ সন্তোষক লভাইছা তুমিও আমাৰ ভক্তি বস্তুৰে পৰম্পদ হৈ বৈকুণ্ঠত সন্তোষ লভিবা, এই বুলি আশীৰ্বাদ কৈলে।

ভূষণ গুৰু

অথবা ভাগ

আক হৰিচৰণ ঠাকুৰ দখিনলৈ ভূষণ গুৰু ঠাই গ'ল, গৰৈমাৰীও বোলে, পলাশ গুৰিও বোলে, তাতে ব'লগৈ। তাতে সৰু গুৰুৱে নি তিনিখান নাও ভৰাই দিলে, ধান, চাউল, কোৰ, কপাহ, মাহ, সবুহ, কচু, কোমৰা আদা এয়েৰে। বৰ আদৰ সাদৰ কৈলে। ঠাকুৰ দেউ সন্তোষে আছিল। আহিবৰ দিনা নাওতে বহি বোলে জানিছা ঠাকুৰ, শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ শৰণে আমাৰ শৰণে বৰ বিলক্ষণ। তেহে ঠাকুৰ দেউ বোলে ই বায়ুনী পুতেকে কৰ শুলক্ষণ শৰণ পালে? গুৰু ধৰ্ম নিন্দকৰ দ্ৰব্যত কি কাম? এই বুলি নাও বাৰত পাও দি বুৰাই উবুৰিয়াই পেলাই ধুই গুচি আহিল। বৰ পেটাত সোমাই গুৰুজনত কলেহি সেৱাকৈ। গুৰুজনে পৰম সন্তোষ হৈ বোলে মোৰ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ পুত্ৰহে হোৱা। বোলে কৃষ্ণদেৱে বিপ্ৰ দামোদৰক চাউল, চিৰা খাওঁতে বুলিছে, গুৰুজনে কীৰ্ত্তনত দিছে। ভকত সকলে পূজে ফুলে জলে তুষ্ট হয় তাকে খাই। অভকত যদি নানা দ্ৰব্য দেয়, তাতে মোৰ স্পৃহা নাই॥ অভকত নিন্দকৰ দ্ৰব্য গ্ৰাহ নকৈলা, কি বৰ কথা কৈবা? এই বুলি নাও চাৰিখান ভৰালৰ বস্তুৰে ভৰাই দিয়ালেহি বাউসীতে।

আক এদিন দক্ষিণৰ্ণে বিষ্ণু আতা আহিল। গুৰুজনে বোলে বিষ্ণু মহি কিছু আনিবা। আহোঁতে আল ধৰা

বিষ্ণুআতা

গোবিন্দ আতৈৰ ভাৰত মহি দি আনিছে। আতা পাই গুৰুজনক সেৱা কৈলেহি। বোলে বিষ্ণু, মহি আনিছানে? বোলে বাপ, অনা হৈছে। বোলে আনাতোন। আতা বোলে গোবিন্দ, আনা। চাই দেখে মহি নাই। বোলে বাপ, মহি কুতবা পৰিহে আহিল। গুৰুজনে বোলে যোৱা, সেই বাৰাদিৰ কাখে বিৰিণা জুপি আছে, তাতে মহিৰ চুঙ্গাটি ঠিয় দি আছে, পৰা নাই, আনাতগৈ। গোবিন্দ আতৈএ চাই সেই ক্ৰমে পাই আনি দিলেহি। সবেও দেখি বোলে ঈশ্বৰহে কাৰ্য্য কথা আশ্চৰ্য্য।

আৰু একবাৰ বিষ্ণু আতা আহি নিশা দল পথাৰ, অন্তৰে হোলঙ্গা পৰাতে বলহি, সেই ঘৰ গুৰুজনৰে গ্ৰামী ভকত বোলে বুঢ়া, গুৰুজনৰ বাৰ্ত্তা কোৱা। বোলে আতা, ছুঁমাহ যাব পৰা নাই। বোলে আতৈ সব, ই জীয়াশ, আৰ গৃহত বৰমৈ সজ নহয়। তাৰ পৰা গৈ ফটিকবিহাৰ ঘৰত বৈছিহি।

আৰু হেৰেমদৰ জয়ৰাম আতৈ পশ্চিম ক্ষেত্ৰে যাওঁতৈ ভাৰ্য্যাক বোলে দুই বৰ্ষলৈ মোলৈ বাট চাবি। নাহৌ যদি স্বামী ভাএ ভজ, গুৰু বোধে ভজ, বিশিষ্ট লোকত ভজিবি। পাচে চাবি বৰ্ষো নাহে। তেহে মায়াময় বিষয় বিভৎস সুখ পশু শৰীৰতো পায় যাক, এই মনে নিচয় কৈ বিষ্ণু আতাৰ মুখে মহাপুৰুষক গুৰু বুলিলে। তেওঁ আহি পালত সোমাব নিদিএ, বাজত ভাত দিএ। খেদ জন্মি আতাতে বস্তু লভিছে। বোলে পত্নীৰ পৰাহে বিপ্ৰৰ ভক্তি।

আৰু একবাৰ বিষ্ণু আতা আহিছিল। ৰৌবৰাৰ কাখে পৰম কমাৰ গৃহে বৈছে। গ্ৰামী ভক্ত সাতজন ভক্তেৰে বোলে গুৰুজনৰ বাৰ্ত্তা কোৱাচো। বোলে আতা, সবাবে

কুশল, কালি গৈছিলোঁ আমি। সেই নিশা ভোজন নহ'ল।
 পুৱা আতা শৌচ শুদ্ধি স্নান গুৰুসেৱা কৈ চাউল সিজালে।
 চৰনিয়া গাই খীৰাই অল্পমান দুধ পাই আতাক দিলেনি
 বোলে সবাকৈ দিয়া। বোলে আতা নাটে, আপুনি লক।
 তেহে পানী কিছু দি মিঠৈ সানি অগ্নিৰে মিলাই সবাবে
 খাৰ তৈল দিয়াদি দিলে। খাওঁতে বোলে মই অকলে
 খোৱা হলে বিষ প্ৰায় হয়। এতিয়া সবেও লৈছোঁ, এয়ে
 অমৃত সম।

আৰু একবাৰ আতা আহি সেৱাকৈ কীৰ্ত্তন গৃহতে
 ৰহিছে, গুৰুজনো আছে। তাতে কৃষ্ণানন্দ আতৈএ নাহৰ
 ফুল বাৰটি দিছে। তাৰে বিষ্ণু আতাৰ গালৈ মাৰি পূজিলে,
 বোলে মনুষ্য শৰীৰ পাই বিষ্ণুক নভজে এহি দোষে ঘোৰ
 নৰকত মজে। এই ঘোষা মাতিছে।

আৰু আতাৰ বেটা গোপাল চৌধাৰী সৈতে মেল সুধি
 লফা খাই মিছাকে সঁচা কৰে, গ্ৰায়কে অগ্ৰায় কৰে।
 আতা দেখি উচপিচকৈ মৰে, হাক দিএ নলয়। আহি
 গুৰুজনত কলেহি বোলে বাপ, বৰবেটা গোপাল নিমিভে
 ৰব নুৱাৰি। বোলে কিয় নুৱাৰা? কলে আমাৰ
 কথা নলয়, চৌধাৰীৰে গোট খাই চায়া খতি খাই অগ্ৰায়কৈ
 জয় কৰে, সত্যক মিছা কৰে, অধৰ্ম্ম কত দেখি থাকিম
 তাত? বোলে তেনেহলে অজ্ঞামিলোপাখান যাত্ৰা কৰিব
 লাগে; যোৱা সখিক নিয়াগৈচো কৰকগৈ। হলে আমাক
 নিবাহি। আতা আহিল ঠাকুৰ আতাক লৈ, পাইছে। লগা-
 খানি সাজিলে, হল। আতা গুৰুজনক ভক্তে সমে নিলেহি।
 গৈ যাত্ৰা পাতিলে। তিনি যম দুতৰ ভাৱ এজন গোপালক
 দিলে, চাৰি বিষ্ণুদুতৰ বিষ্ণু আতাক পাতিলে। এজন
 বোলে তুমি ভালকৈ গোপালক এই ভাৱতে ধৰিবা। আতা

ভাও উঠি পাবে মানে মাইলে গদাৰ মাৰত গোপাল আতাহ পাবে। বোলে পিতৃ মই মৰিলো। বোলে উপা কি মৰিবি, লোকৰ লফা খাব লাগে। তেহে উমান পালে বোলে সেই কথাতহে মাইলে। সি দুইক যেনে মাইলে তাৰে পৰা এৰিলে আক। তেহে তাৰ পৰা আতা চামুৰিয়ালৈ গ'ল। তাতে আতাৰ বেটা হৰিচন্দ্ৰ একেৰি হাবি আছে, তাতে গা শুদ্ধিলৈ গৈছিল। সি মূৰে ককৰা স্ত্রী এটা ওলাই গল। কেলেই বা সোমাইছিল আৰা ভুকে নেপাও। তাকে দেখি হালুৱা পথকৰা কলে আতাত। আতা বোলে ই দখিণত থাকিবই নলাগে। নাও অনালে। মোৰ গুৰুজনে মোত কৈছে শ্ৰীশঙ্কৰদেউ কৈ গৈছে হুতু উদাসৰ পৰদাৰা হাতলৰ কাচলৰ, আশ্ৰমীৰ অন্তৰ্দেশে বিভিচাৰ এই দুইৰ মই গুৰু নহওঁ। পাচলৈও যাৰা সবে জীৱৰ কুশলৰ হেতু ইচ্ছা কৰিব এই শুদ্ধ মত ধৰ্ম লৈ, সিও নকৰিব, কৰাৰো গুৰু নহব।

হৰিচন্দ্ৰ আহি গুৱাকচাতে আছেহি দুখকৈ। গুৰুজন পাত কৰাই বলিছলন পুথি লিখিবলৈ লিখক বিচাৰিছে। শ্ৰীৰাম আতা বোলে বাপ, আছে লিখক। বোলে ক'ত বোলে বাপ, বিষ্ণু আতাৰ বেটা হৰিচন্দ্ৰ গুৱাকচাতে আহি আছেহি। পয়োনিধি আতৈক পঠাই অনাইছে। পুথি লিখিলে, হ'ল। বিচক্ষণ অক্ষৰ, গুৰুজনে বোলে কিয়নো ইপাবে আছাহি? বোলে বাপ, এই অজিষ্টাকৈ আতা অনা-দোষত চাৰ সুখে নিকালিলে। তোহা সৰ্বসামী মই চাই কৈছেঁ। তেহে গুৰুজনে জয় কৃষ্ণাই হৰিআতৈক লগে ঘোষা ছটি কৰি দি পঠাইছে—

ঘোষা ৭৮৯

- (১) “হৰিত শৰণ লৈয়া যিটো জনে এ
হৰিৰ চৰিত শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰে।”

(২) “অপবিত্ৰ যিটো আতি পবিত্ৰ হোক বা যদি
সমস্তে অৱস্থা আছে পায়।”

আতৈ সবে নি শুক বাক্যে ঘোষা মাতি আতাত কৈছে
বোলে মই স্থি পুচি চালে। একো দোষ নাপালে। বিষ্ণুৱে
হৰিল্লক বাখক। আতা বোলে মহাপুৰুষ শুক তাৰা বাবও
অগ্নি সৰ্বভক্ষ বহি সবাৰে দহে, কেচা পকা। শ্ৰীৰামে
সীতাক নিৰ্দোষী বুলি জানেই, তথাপি লোকবাদ শঙ্কাএ
নিৰ্বাস দিছে, কৃষ্ণদেৱে অপযশত মনি গৰ্ভত পৰি আনি
দিছে। উত্তম সবে কৰে যদি গৰিহিত কৰ্ম পাচৰ লোকে
তাকে মানে ধৰ্ম। আমি যদি বাথোঁ নিৰ্দোষী বুলি পাচ-
লকো এই আৰ্হিকে লৈ দোষীকো ৰাখিব। তেও বাক
শুকজনে বুলিছে, শুক বাক্যও বক, সীমাও বক, আশ্ৰমীৰে
উদাসীনৰে মাজতে বহাকৈ থাৱক, তোম্ৰা সৰে ভাগ যোগ
দিবা তেওঁৰ নেখাব।

আক আতা একবাৰ তিনিখনি নাওঁৰে গৈছে মাৰি
ঘোষা দি—

ৰাম হৰি এ

ৰাম জয় হৰি এহে।

দেখি ভকতে বোলে শুকজনৰ পয়াণে আতাৰ পয়াণে
সমান হ'ল। আতা বুলিবৰ শুনি বোলে আমাক শুকজনে
সৈতে সমান হে কৈলে, যদিহে পালস্তা হম, গা-তে লুকাম।
সেই কথা লৈহে পাচত অলপ বাতুলৰ লক্ষণ ধৰি জোকাৰ
মাইলে। কুব্জানখীয়া কোমোৰা গেলাহে ব'ল। বগৰি
পকা চিনামুখীয়া সবিল। ভাৰ পাতলাই একে জাপে
গ'ল।

আক ভবানীপুৰতে গোপাল আতাৰে, ককিলা শুকৰে
প্ৰহ! একেলগে আহিছে শুকজন ঠাইলৈ। বৰপেটাৰ

পশ্চিমে জাবনি একেৰি আছে। তাতে সুন্দৰ লহা গুল্লা বানৰটে ওলাই পুহ মহা এটি আম দিলে। বোলে জীৰাম আতাক দিবগৈ। আতা আনি দিলেনি। আতা চাই গুৰুজনক দিবলৈ, নথৰ আধুৰ গৈছে। খুন পৰা দেখি আহা বুলি নিদিলে। তাৰে এফালি খাই পোৱা চান্দৰ কৰনিতে থৈ চাউল সিজাই ভোজন কৰিছে। তেহে গুৰুজনত কি অবিদিত, গৈ ভোজন কৰি বোলে জীৰাম, পুহত আম পকেনে? দেখি আতা কাও বাও কৈ বোলে বাপ কিয় এনে কৰে, মৈলোঁ। বোলে জীৰাম, এনে দেৱযোগ্য অমৃত তুমি খাব পোৱা শিষ্যৰ বস্তু, আমি হলে নেপাওঁ। বোলে বাপ, চাব জৰা কিয়লৈ মাৰে ভৃত্যক? বোলে দেখোঁ কৃষ্ণ কৈছে অৰ্জুনত—

“ভক্তৰ শেষত পৰে, বস্তু শ্ৰেষ্ঠ নাই।

তাক ভুল্লিবাক সখি মোৰ বাঞ্ছা যায়।”

কাতৰ কৈ ব'ল, কি কৰিব। তেহে আতা গুৰুজনে আমৰ গুটি নি বোপণ কৈলগৈ, আপোন হস্তে কেতেকী ফুলে সৈতে সেই জোপাহে আছে এতিয়াও বৰপেটাত। উভতি আহোঁতে বাটৰ গৰু খোজত বায়ুণ ভকলা এটা পৰি আছিল। গুৰুজনে তিনিবাৰ পাও ফুৰালে। আতা বোলে বাপ, ই বেজে কতনো ভাগ্য কৰি আছে।

আক গায়ণ কেহো আঠৈএ গীতৰ প্ৰসঙ্গ কৰে নিতে। এহেৰ পৰা গাই ভণিতা খানি এৰে। শুনি গুৰুজনে বোলে কেহো, ভণিতা গাবৰ হুশুনো। বোলে বাপ, তোম্ৰা মোৰ কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডৰ ঈশ্বৰ, তোম্ৰা যো দাস, মুকুখ, গাবলৈ কেনেবা লাগে, তাত্তে এৰোঁ। বোলে মোক যিখানিও তিনিও বাজ্যত প্ৰকাশ কৰিছে, তাকে ঢাকা তুমি? তেহে গাব থৈলে তাৰে পৰা।

গীতৰ ভণিতা

আক একদিনা টিটিয়া জগন্নাথ আঠৈএ বোলে সকলো বেদৰ তত্ত্বক কহয় মাধৱ মুকুণ্ড মতি, এনে বুলি যে মিছা মাতে, আগম, নিগম, পুৰাণ, ভাবত, গীতা, শ্ৰুতি, কাব্য-কোষ, সংহিতা, ব্যাকৰ্ণ সবাকে কয় জানে, তেওঁ গীতত বোলে মুকুণ্ড দাস বুলি কয়।

গুৰুজ্ঞানৰ সম্বন্ধীয়া ভাগিন হয় মহা পণ্ডিত অগ্ৰগণি, বায়ুগক উলি নিব খোজে, গুৰুজ্ঞানে হাক দিহে ৰাখে। বোলে তোক উত্তৰে কোনে সমুখ হৈব নেপাবিব পা।

আক একদিনা সমুহ বাপুসৰে সভা পাতিছে লাককৈ। গুৰু ভাজি টেকেলি উলিয়াই নিছে। কীৰ্ত্তন গৃহৰ দ্বাৰ মুখে ডোল ছিগি পৈল। গুৰু সৈতে মনপুৰ ভণ্ডাৰি লাজ হ'ল, সৰেও দেখিলে। সেই বেলা গুৰুজ্ঞানে ঘোষা কৰিছে—

“ৰামকৃষ্ণ ৰামকৃষ্ণ বোল ভাই এ

পৰম যতনে তেজিয়ো যত অশ্ৰায়।”

তোমাকেসে ভাণ্ডো, তুমি মোক ভাণ্ডো এ, চৈধ্যয় সাখীক ভাণ্ডিবা কোন উপায়।

আক কনিকা গুৰুএ একদিনা গোপাল আতাক বোলে মোৰ এতোলা সুবৰ্ণ আছে, গুৰুজ্ঞানক ভেটাই সেৱা কৰাবা। বোলে বাক লৈ আহ। ছয়োজনে গৈ সেৱা কৰিছেহি। গুৰুজ্ঞানে বোলে গুৰু আমাৰ স্বৰ্ণ তোলা আনিছানে? বোলে বাপ অনা হৈছে। বোলে দিয়া দিলে। উভতি যাওঁতে আতা বোলে আগে জানা কৈছা। মোক ভেটাবলৈ কোৱা কিয়? বোলে মই কাহানি কৈছেঁ, আপুনি বৈলে দেখো দিয়া বুলি? তেহে জানিলে বোলে মই কৈছেহে বুলিছিলেঁ, তাৰা সৰ্বসাখী ঈশ্বৰ, আলো ক'ত আৰ কৰিবা?

আক বৰ বৈকুণ্ঠ আঠৈব গ্ৰাম গৃহ কুৰাপানী কাষৰত আছিল। একেটি পত্নী প্ৰথম কালে প্ৰযত্ন হৈ পৰি আছে।

আঠে পৰাৰতে আহিছে। চত মহা কৃধাতুৰ হৈ পাই চাই দেখে নৰ্ক পুৰি হৈ আছে, সোমাবই বুৱাইলে। চুখ বিৰকত লাগি মুখ গৃহে মূৰ ঘূমাই বহি আছে। তেনেতে আগতে ঞ্চেঠি কনিচো পৰি ভাগি পোৱালিটি ওলাল। তন্ত্ৰি লাল বীৰ্য্যখানি খাই বগাই মাখি এটি ধৰি খালে। কিছু শকত হৈ বগাই বেবেদি চালত উঠিলগৈ। দেখি শুনি বোলে, আৰ ক'ত মাও বাপ আছে? কোনে তুলিলে আহাৰ পানী দি? ব্ৰহ্ম জীৱ ঈশ্বৰ অংশী, আপুনি জীৱ। সবাবো বাপ মাও পোষক ঈশ্বৰ। আত লাগি এই মায়া পাশত মৰো কেলেই? এই বুলি ৰূপ দহোটি আছিল, পাঁচোটি থৈ ওচৰতে শহুৰেকত কলে বোলে আমাৰ ফালে গৈ আহিব। কৈ গুচি আহি মহাপুৰুষক গুৰু বুলি হাটীলৈ নাম গাই আছেহি। পাঁচ বৰ্ষ অস্ত্ৰে ছৱাটি বুজুনকৈ তুলি, বিচাৰি পালেগৈ। পত্নীএ নাম গাই গুৰুজন আহে, আঠে পাচতে। কীৰ্ত্তন গৃহৰ মুখতে মৈলে বোলে এনে স্ত্ৰী বধী, শিশু বধীকো নাম গাবলৈ ঠাই দি চপায়? জানা যে এৰা পূৰ্বে চায় কিয়? অনাথকৈ এবিলে নো মহাপাপ দোষ নাইনে? শুনি গুৰুজনে তবধ থবকা খাই বৈ বোলে কাক বোলে? আঠেএ বোলে বাপ, আমাকে বুলিছে। বোলে কিয়? তেহে কান্দি কাটি সকলো খানি কলে। বোলে প্ৰভু, মৰা অধাস্তবত এনে অৱস্থাকৈ মাৰি আছিল। গুৰুজনে বোলে হাতে টকা কৰি কি আছে? বোলে বাপ, দহোটি টকা আছিল, পাচোটি তাৰে দি আহিছোঁ। পাচোটি আমি আনিছোঁ, আছে। বোলে তাৰে তিনিটি দিয়াহি, দুটি আওক তোমালৈ। দিলেহি। গুৰুজনে অনেক বোধ দি কৈ পঠালে হৰিশ্চন্দ্ৰ গোৱা ভক্তক অনুয়া নকৰিবা বুলি।

অক একদিনা ককিলা গুৰুএ বৰকলা ওচৰলৈ আহো।

ককিলা গুৰু

দিগ যোৱা বিজয় পুৰতে চাৰিজন ভকত আহে। গোপাল আতাও তাকে পালেহি। তাৰা চাৰিএ বোলে তিনি সন্ধ্যা উপাস, ক্ষুধাত গা বহি হাঠিবই জুৱাৰে'। আতা বোলে আঠে তাৰে বাৰেটি কলা দিয়া আঠেসৱক, জলে সৈতে খাওক। বোলে মই গুৰুজনলৈ আগকৈ আনিছে'।, নোৱাৰে'। দিব। বোলে হক দিয়া গুৰুজনেও ভকতকহে দিব। নিদিবাহে গুৰু ঠাই লগাব পুৱাৰা তুমি। এৰা হ'ল বুলি গুৰুজনক নিদিলে। পাচদিনা আতা সৈতে গৈছে। গুৰুজনে ধৈলে। বোলে গুৰু আজি আমাক মহাপুৰুষ গুৰু স্বপ্নত বোলে ককিলা গুৰুৱে কলখৰ আনি হাটীত থলে। তাৰে বাৰেটি কলহে পালে'।, ই খানি নিদিলে। বোলে বাপ, এই ক্ৰমে দিয়ালে। শেষ দেখি নিদিলে'। হয়, হাটীতে থৈছে'। বোলে কৃষ্ণদেউ কৈছে, “ভকত জনেসে মোৰ হৃদয়।

মই ভকতৰ হিয়া নিচয় ॥

মই বিনে ভকতে নিচিন্তে আন।

ভকত বিনে মোৰ নাহি ধ্যান ॥”

আনাতৈ সহজে হৈছে। আনি দিলে, সবাকে কাটী দিয়াইছে, আপুনিও পাচত লৈছে।

নন্দনন্দনে
গাৰীৰ ধাৰ

আক ককিলা গুৰুৱে নিতে স্নানকৈ, মুখ বান্ধি, হুঙ্ খীৰাই দিএহি গুৰুজনক। একদিন মুই হুঙ্ বান্ধি আৰি থলে, অহিব জুৱাইলে। পাচ দিনা দিলেহি। বোলে হুঙ্ আনিছা হয়, এহু। বোলে বাপ, তেনে কিয় আনিম? বোলে বাক মেলাচো। মেলি চাই দেখে, ল'ৰাই খামোচা মাৰি খোৱা আঙ্গুলিৰ চিন হৈ আছে। সেইতে অত্ৰাহি হ'ল, বোলে বাপ, গৃহত ছৱা পুতা নাই, হুই আমি বুঢ়া বুঢ়ীহে, ক'ব ছৱা খালে, অদ্ভুত কথা! কালিএ মুখ বান্ধি আটালে তুলি থৈছিলে'। দহো। দেখোঁ মনত পৰিবই পাই, নিশা কিবা দেখিলানে?

বোলে বাপ, হয় স্বপ্নত ব্ৰাহ্মণৰ ছৱাটিএ সুবৰ্ণৰ হাতে লক, আৰে পৰা খামোচা খামোচে উলিয়াই খাবৰ দেখিলে^১, মনত এতিয়াহে পৰিছে। গুৰুজন বোলে আন নহয়, নন্দৰ নন্দনহে এহু নহয়, সহজে হৈছে।

আৰু ধিলাই বামুণে ছাত্ৰশালে পঢ়োতেই আদ বয়স গ'ল একদিন 'যেবে', তেবে' অৰ্থ সুধিলে অধ্যাপকত কব ভুৱাইলে। গাক অনেক ভট্টাচাৰ্য্য, কন্দলী, অধ্যাপক, ঠাকুৰত সুধি ফুৰিছে ভুৱাৰে কব। ফুৰি ফুৰি গুৰুজনক পালেহি। সুধিলে। সেইবেলা ঘোষা কৰি মাতি অৰ্থকৈ ভাঙাইছে —“সত্য যুগে ধ্যান, ত্ৰেতা যুগে যজ্ঞ, দ্বাপৰ যুগত পূজা, কলিত হৰিৰ কীৰ্ত্তণ বিনাই, আৰৰ নাহিকে হুজা॥”

ঘোষা

বিনাই বামুন

লবণ

মিনতি বচন, বোলে^১ সৰ্বজন, শুনিও শাস্ত্ৰৰ মৰ্ম্ম। আপুন কুশল, চোৱা যেবে তেবে, নেৰিবাহা যুগ ধৰ্ম্ম॥

“হৰিভজি হৰি নাম নোলোৱা সাক্ষাত।

আপুনাক আপুনি কৰিছা আত্মঘাত॥”

শুনি বিপ্ৰ ভঙ্গ গ'ল অৰ্থ পাই, বোলে আৰে অৰ্থ অতদিন বিচাৰি নেপাও, অকাৰ্য্যত বিফলে বয়স নিলে^১, শাস্ত্ৰ বিচাৰি। আৰাই দহো ঈশ্বৰ, জীৱৰ ভজন পথ দেখালে। এই বুলি দ্বিজে শৰণ ললে।

আৰু গোপাল আতা ঠাইলৈ গৈছে গুৰুজন তিনিকুৰি ভক্তে সহিতে। তাৰে তিনজন কহিলা পাই তেওঁৰ কীৰ্ত্তন গৃহতে বহি কথা সুখতে গবুলি হ'ল। সম্বিলত আতা উঠি ভিতৰে গৈ বোলে দামোদৰ মাক, ভকতলৈ কি কৰিছা, কি আছে? বোলে চাউল চক, তেল, লোন, খৰি, পাক শাক, মাছ যুগুতকৈ দিয়া হৈছে। বোলে নৰিয়া তিনজনলৈ কৰিছা? বোলে তাৰাসবকো দুহু চিৰা ভোজন কৰালে^১, খাইও শুলে। আতা পৰম সন্তোষ পালে। গুৰুজনক খুৱন খুৱনকৈ পৰম শ্ৰদ্ধাকৈ বাখি পঠাইছে।

গোপাল আতা

আক একবাৰ গৈছে দৰ্শিণে। বাট চাপ তাত কুৱৈ নল, তাৰ কাখে কৈসনা কৰি দিছে গুৰুজনক। ভাটি বেলা বহিছে গৈ। তেনেতে দামোদৰে গো চাৰোঁতে সৰু ছৱা এটামইলে লোকৰ। সেই লৰা মাকে হাত ধৰি লৈ আহিছে বলকি এটাহ পাৰি। দামোদৰ আএ হাত ধৰি আগ বাৰ্হি গৈ বোলে, আমাৰ অনাথৰ জীৱৰ নাথ আছেহি, তোৰ নাথ নাই, তল যা, ওপজ। এই লৰাকে দিছে। এই লৰাকে দিছে, যি লাগে কৰ নি দূৰহৈ যি লাগে মাৰ নি। তেও বঢ়া বচন বুলি ৰেকনেৰেকাবি যা মাকহে। গুৰুজনে শুনি পৰম সন্তোষ হ'ল। স্নানকৈ গুৰু কীৰ্ত্তন গৃহত বহিছোহি। আতা কলুবা গৈছিল, পাই সেৱা কৈলেহি। গুৰুজনে বোলে গোপাল, তোমাৰ দামোদৰ মাকে পৰম সন্তোষ লভালে। বোলে বাপ, কি বা? বোলে এনে বাক্য বুলিলে। আগ বাৰ্হি গৈ সি মনুষ্যক মাতি বোলে আমাৰ নাথ আছে, তোৰ নাথ নাই। পাচত আতা আই চলিলত কান্দিছে খেদকৈ। বোলে আতৈ সব বোলা জানো স্ত্রীলৈহে কান্দে মায়াত মৰ্মত। আমি তালৈ নাকান্দো মায়াময় বিভৎস বিষয়, সবে যোনীতে পায়। এ ভকত গুৰু আহিলে কোন খুৱাই ধুৱাই আল জঞ্জাল মাৰিব? মই ভু নোপোৱাকৈ তালৈ মনকৈহে কান্দিছোঁ, বৰ কাৰ্য্যৰ লোক আছিল।

৭ম বাত্ৰা

আক একবাৰ জন্ম যাত্ৰাৰ পাচটিৰ গীত নাট সূত্ৰ কৰি গুৰুজনক ভক্তে সমে প্ৰাৰ্থনাকৈ নিছেহি। অনেক দ্ৰব্য বস্তু কৰি বাতিএ দিনে তিথি যাত্ৰা কৰাইছে। পাচদিনা ৰোকা যাত্ৰা পাচটি গাইছে, গীত। গুৰুজনৰ প্ৰেম জৰি দ্ৰৱ হৈ টলবলাই ঢুলি আছিল। কুসুম, জল, লৱণ আপুনি সিঁচি দিছিল ঘোৰা কীৰ্ত্তন গালে দলদোপ হৈছিল বৈকুণ্ঠলকে। অৱসান স্নানকৈ আতা সেৱা কৈলেহি বোলে, তোত্ৰা মোৰ

হৃদয়ৰ বস্তু জীৱৰ আত্মা আদি যি অমুমতি দি ই কৃত্য কৰালা আৰু ফলে সমে তজু অভয় পদত অৰ্পণা কৰিলেঁ, জীএ সমে হাতে দাস্তে তৃণ ধৰি কাৰুণ, কাপুৰ্ণ্য কৈ প্ৰাৰ্থনা কৰিছেঁ, তোম্ৰাৰ সেৱকৰ সঙ্গ ইহ পৰলোকে। মুখে তোম্ৰাৰে নাম, হৃদয়তো তোম্ৰাৰে ৰূপ, এই বুলি পাৱত মাথা দি লোটকে আতাৰ গুৰুজনৰ পাদ পদ্ম ভিজি গ'ল' গুৰুজনে মহান্নেহে সাৱটি ধৰি ঘোষা মাতিছে—

“গোপাল গোপাল পালয় কুপাময়

তুৱা পায়ে মোৰ মতি ৰতি যেন নচাৰয়।

কৰিছেঁ। আশা যিটো চিৰকাল।

নকৰিয়ো ভক্ত তাক গোপালে ॥”

বোলে গোপাল আজি মোৰ অমৃত-পান কৰাই যি সন্তোষ লভাইছ। তোমাৰ ভক্তি বস্তুতে সন্তোষ লভিবা, যশে তোমাৰ চন্দ্ৰসূৰ্য্য প্ৰকাৰ কৰা দি কৰিব, নদী বোৱা দিব। এই বুলি আশীৰ্বাদ দিলে। তেহে আতা প্ৰাৰ্থনা কৈলে বোলে বাপ, তোম্ৰাৰ চৰণে অপিলেঁ, তবু কৃত্য এটি মাজতে গীত কৰি দিওক, তযু মুখপদ্মৰ বাক্য থাকিলে প্ৰবৰ্ত্তিব, শৃংগালক ডিঙিতে সিঙ্গপাএ আৰি লক। বোলে গোপাল মোৰ কি দিম? মোৰ মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ দিওঁ। তেহে গীত দিছে—“হৰিক বয়ণ হেৰি মাই”! তেহে সাদিন ৰাখি দান দাখিণাকৈ থৈ গৈছেহি ভক্তে সমে গুৰুজনক।

আৰু এদিন আতা আহিছে গুৰুজন ঠাই। আতাৰ পুত্ৰ দামোদৰ বৰ কমল লোচন, চোট পদ্ম প্ৰিয়া ছহিত্ৰী সৰু আপীএ বোলে আতা মই যাওঁ গুৰুজনক সেৱা কৰোঁগৈ নিয়া। বোলে বাক নিওঁ, যদি খলা সৰা, কান্তি মচা, গুৰুজনৰ দাসীৰ সেৱাকৈ খলা লব পৰে, ব'ল। বোলে লম, যাওঁ। এই বুলি গৈছে খলা সাৰিছে হৰি জীএ, পৰি সেৱাকৈ

ଧୁଳା ଲେছে । ଚଷାତେ ଶୁକ୍ତଜନେ ଦେଖି ବୋଲେ ଗୋପାଳ, ଏହିଟି କ'ଣ ଆମି ? ବୋଲେ ବାପ, ଆମାରେ ବେଟୀ ଦାସୀ । ପ୍ରଶଂସାକେ ବୋଲେ ସଜ୍ଜ ବୁଦ୍ଧି ଧାନି ।

ଆକ୍ ଏକବାର ଗୈଛେ । ଶୁକ୍ତଜନ ସ୍ନାନ କରିବଲେ ଗାତକେ ପାରି ଦିଛନ୍ତି । ଆହଲି ବେହି ଗତିତେ କଲ ପୁଲି କଲେ । ତାବେ ବର ଦି ଗଞ୍ଜୋରା ଠାକ ପୈଲ, କାଠି ପକାହି ଶୁକ୍ତଜନଲେ ଲେ ଆହଲି । ଶୁକ୍ତବୋଲେ ଗୋପାଳ, କଲ ଆନିଛାହେ ହୟ ବର୍ଜ୍ଜନୀବ ଭକତଲେ ସଜ୍ଜ ନହୟ । ବୋଲେ ବାପ, ସଜ୍ଜ । ବୋଲେ ତୋମାର ଚୋତାଲ ସବାହିହେ ଜାନେ । ଗୈ ତେହେ ଅଧିଲେହି ବୋଲେ ଠାହି ସାଷୋତେ ଫୁରା ଗାତ ଲାଗିଲ । ତେହେ ଆଶ୍ଚାର୍ଯ୍ୟ ଅଦ୍ଭୁତ ହ'ଲ । ବୋଲେ ତାବାହି ଈଶ୍ବର, କୋନଧାନି ଅବିଦିତ ଆଛେ ବାହିବେ ଭିତରେ ?

ଆକ୍ ଏକବାର ଗୈଛେ, ନାମ ପ୍ରସଙ୍ଗ କରି ଚାଉଳ ସିଞ୍ଚାହିଛେ, ହ'ଲ । ଜୟହରି ଆତେ ପାତ ଲେ ଗୈ ଧୁତୁରା ଫୁଲିୟା ପାତ ବିଚାରି ଫୁରିଛେ, ବେଲା ହ'ଲ । ଆତା ଓଲାହି ବୋଲେ ତୋକ ଆଜ୍ଞି, ଏହି ବୁଲି ଆଞ୍ଜୁଲି ଠାବ ଦିଲେ । ଶୁକ୍ତଜନେ ବୋଲେ ଗୋପାଳ ଅନ୍ତ ଦେଶେ କୃତ ପାପ, ପୁଣ୍ୟଦେଶେ ବିନସ୍ତତି, ପୁଣ୍ୟ ଦେଶେ କୃତ ପାପ, ବ୍ରଜଲେପ ଭବିଷ୍ଟତି । ଏ ଅନେକ ଜନ୍ମତ ପାପ ପୁଣ୍ୟ କରି ନବତରୁ ପାହି ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ଗାଆହିଛା । ଯତ ପାପ ମାନେ କ୍ଷୟ ହଲ । ଏହି ପୁଣ୍ୟ ଦେହାତ ଭକତତ ଘୋର କୈଲେ, ଭବିଷ୍ଟ ପବଜନ୍ମତୋ ହୁଣ୍ଡେ ବ୍ରଜଲେପ ହ'ଲ ଆକ୍ । ସାନ୍ତାନ ବୈକୁଣ୍ଠ ସନ୍ତମ ଦ୍ବାରତ ଚାରି ସିନ୍ଧବ ଠେଲି ଖଚିଛେ ବୈକୁଣ୍ଠ ବାସୀବ ପତନ, ଭକ୍ତତ ହାତ ଘାଲନେ, ଅସ୍ତନେ ଘଟିଲ । ବୋଲେ ବାପ, କିନୋ ହବ ଗତି ଦାସବ ? ବେଗତେ ଭୁ ନେ ପାହି ଓଲାଲ, ଦଣ୍ଡ ବିହକ । ବୋଲେ ଆବ ମୂଲ୍ୟ ଆନ ପ୍ରାୟଚିତ ନାହି । ଆଞ୍ଜୁଲିଟୋ ଛେଦ କୈଲେହେ ସଜ୍ଜ ଦଣ୍ଡ ହୟ । ଆତା ଗବ ଏଟା ଆନିଲେ, ଦା ଆନି ତାତେ ଆଞ୍ଜୁଲି ଥେ, ବାମ ବୁଲି ଦାଞ୍ଜି କୋବ ଆବୋ

বোলোঁতেই গুৰুজনে বোলে হা হা নেমাৰিবা হ'ল আৰু।
মনৰ নিচএ ছেদৰ সমান প্ৰায়চিত্ত। আৰু গুনিলে বোলে
গোপালে দশম চৰ্চ্চিছে। বোলে শ্ৰীৰাম আহাচো চাওঁ যাওঁ
কেনেকৈ চৰ্চ্চে। এই বুলি গৈ সন্ধ্যা বেলা যিটো খুটাত
বস্ত্ৰ লগায় তাতে আঁৰ হৈ আছ। আতা বহি চৰ্চ্চিব মূৰাৰে
ভুলি আসে, ভাগে, পুনৰ তোলে, পাহৰে, আকৌ পাতি
আনে তোলে। একোৰূপে নোৱাৰি বোলে কোনোবা ডাঙৰ
লোক এজন আহিছে, গা গধুৰ লাগিছে, চোৱাচো বা গুৰুজন
আহিছে বা? চাই বোলে নাই দহো? বোলে চোৱাইক
সজ্জকৈ, আহিব পায়, গাত গম পাইছোঁ, আহিছে। চাই
দেখে খুটাৰ আঁৰতে থিয়দি আছে ভক্তে সমে। আতা পান্নত
পৰি অনেক কাতৰকৈ স্তুতি কৰি বোলে বাপ, এনে ছদ্ম কিয়
কৰা যায়? বোলে দেখো গোপালে দশম চৰ্চ্চিছে। বোলে
কেনেকৈ চৰ্চ্চে চাওঁ গৈ। তাতে আহিলোঁ চৰ্চ্চাচোন। এ
বাপ, সূৰ্য্যৰ আগে কি বাঁতি, চন্দ্ৰৰ বশ্মিত কি খড়্গোত্তৰ
প্ৰকাশ, বাহুও অগ্নি, কি ক্ষুদ্ৰ ফিৰিক্ৰতি? তোমা পুত্ৰ আত্মা
অন্তৰ্ধ্যামীৰ আগে মই পতঙ্গে চৰ্চ্চিম? বোলে গোপাল,
মই তোমাত পৰম স্নেহত থাকি কৃত্য যুগৰ কথা চৰ্চ্চি মাতিলো
আকে তুমি বাৰ গুচাই ব্যক্ত কৈলা? আকে ধাৰ পাচৰ লোক
বৌদ্ধাচাৰ হব নিষ্ঠা কৰি কাষ্ঠা এৰি বিপথে তোমাৰ পন্থত
বৰ্ণা জেঙ্গা পৰিব। মিশলীয়া ভক্তি গাই কতো যাব,
কতো বৈ ভ্ৰমিব আয়াযাত হুখ ভুঞ্জি সংসাৰত। প্ৰথমে
পাটুকা অনা তিনি সকলোৰে সভালৈ নিয়া সৈতে এই আঠ
বাৰ গৈছে আতাৰ গৃহে গুৰুজন।

আৰু গুৰুজনে নাট সূত্ৰ, গীত, চেঁ। কৰি পাঁচ নিশা
বাম ভাৱনা কৈলে জন্মৰ পৰা পয়ানলৈ। ঠাকুৰ আতা,
দশবধ, পদ্মানন্দ, বামাই, বামচন্দ্ৰ বলাই, বাম, লক্ষ্মণ, ভবত,

বাম ভাঙনা

শক্ৰস্ব, বুঢ়া আতা, গোপাল আতা, হনুমন্ত, জাম্ববন্ত, শ্ৰীৰাম আতা জনেক, হৰিহৰ আতা, হৰিগুৰু, বশিষ্ঠ, দিষ্ণামিত্ৰ, হৰিবল্লভ, সীতা, পয়োনিধি, সুগ্ৰীৱ, ঈশ্বৰালি ভাও, তদগদ সেই বাম অৱতাৰেই স্বৰূপ হৈছিল। অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হ'ল দেখি লোকে। ই কৰ্ম মনুষ্যৰ নহয়। বোলে কৰাইছেও ঈশ্বৰে, কৰা সৰো সেই বৈকুণ্ঠৰ বাম সেনাই পূৰ্বৰে। অৱসানকৈ অদ্ভুত ঈশ্বৰালি কৰ্ম দেখি মনে জিজ্ঞা কৈ বোলে ই ভাও পাচলৈ কোনে গাব, কৰিব? এই বুলি নাট, গীত, সূত্ৰ পুৰি পলালে। ভকতৰ মুখে দুটি গীত ব'ল—
সিদ্ধুবা, বেলোৱাৰ—“জয় জয় বাম বধুকুল পঞ্চজ দিনকৰ বাম মুবাৰি।’

‘দেখুৰে নয়ন ভৰি লোই।

পৰম পুৰুষ বাম ৰাজা হোই।’

আৰু ঠাকুৰ আতা তিয়হ, চিৰাল কইছিল জনিয়া বিলৰ কাখে এটলিয়া মাটি খানিত। শ্ৰীৰাম আতা সইতে গুৰু-জন গৈ মাজতে বহিছে বামলৈ পিঠি দি। আতা জালি তিয়হ, পকা চিৰাল চাই আনি দিছে। কমণ্ডলু জলেৰে ধুই বটাৰ মুৰে দিছে, কাটি আতাকো দিছে, গুৰুজনেও ভোজন কৰিছে। ত'ৰতে ঠাকুৰ আতা দেখি কোন বুলি গোবিয়াই আহিছে বোলে কৰ চোৰ তিয়হ খায়? ওচৰ পাই দেখে গুৰুজন। সেইতে পাৱতে পৰিলগৈ। গুৰুজনে দশমৰ পদ মাতি বোলে, “গুৱালে আনন্দে বেঢ়ি। চোৰ বুলি পাৰে গেৰি। কৈক যাইবা কৃষ্ণ নিবো ধৰি। মাতন্তু ধূৰ্ত্তালি বাক, ডক্ৰাস আসি কাক? তই চোৰ মই সদাগৰি। ঠাকুৰ আতা বোলে হই বাপ, আমিসে চোৰ, তোত্ৰা গৃহস্থ। মোৰ জীৱবো ভেলবো অধিকাৰ, গৃহস্থ, এই বুলি সেৱা কৈলে, অভয়পদত শিৰ থৈ স্মৃতে সন্তোষে থাকি আহিছে।

আক আতা পৰ্শ্মানন্দে সৈতে আল কৈলে বোলে
গুৰুজন কতোবাৰ আহি মাছ পায়হি, কতো শুদা খায়।
মাছ কিছু ধৰি জীয়াই থওঁ। গৰৈ নাগুৰ, কাৱৈ আনি
জীয়াই থৈছেহি। গুৰুজন গৈ বহিছেহি, শুনে ভিতৰত
খুলুক খালাক কৰে। বোলে সখি কিহে কৰে খুলুক খালাক ?
বোলে বাপ, মাছ কিছু আনি নবীন কলহত জীয়াই থৈছেঁ।
বোলে আনাচোন। আনিলে, দেখে মূৰ ডাঙৰ, ইফালে
চিচা হৈ গৈছে। বোলে আক এনেকৈ কিয় জীৱ বন্দী
কৰিছা ? মাছে কলহে জনিয়া বিলত মেলানি, ফুৰা
হ'ল এটাই। পেলালেনি। ভোজন কৈ আহিছে মূখে
সন্তোষে।

জীৱহা

আক এজোপ শ্ৰীৰাম আতা সৈতে গুৰুজন চোতালতে
বহিছে গৈ। আতা বোলে পৰ্শ্মানন্দ, নাও সিঁচাগৈ। বোলে
নাও তুলি থৈছেঁ। বামলৈ। বোলে চাবাগৈ। বোলে নাও
আছে বামত, কি চাম গৈ, নযাওঁ। তেহে খজকৈ বোলে পাঁচ
বাৰ। পৰ্শ্মানন্দে বেজাৰকৈ খাবাটোলৈ চাটি মাৰি গ'ল।
বিলে দেখে ব্ৰহ্মাণ্ডৰ পানী কাউৰি, দৈ কলা, ভেৰা, বাম পাৰ,
গন্ধা চিলা, গইবেজীয়া, ঘোফ কলোৱা বটলা, সাতৰূপ হৈ
পৰিছে। তাৰ খেদাত তৰতে নাওঁত জাপ খাই সোমাইছেহি।
সিঁচি এখৰা ধৰি আনি চোতালত ছৰ ছৰ কৰে বাকি দিলেনি।
গুৰুজনে বোলে আগে দেখো নোযোৱাও বোলে, নাও তুলি
থৈছিলোঁ। বামত ? তোমাৰ বাক্যত হে হৈছে।

আক একবাৰ আএ তাত খানি বৈ আছে। গুৰুজন
গৈ বেগত শাল কাটি গুচি আহিল, একো নেমাতিলে আক।
আএ বোদে পৰি জোৰাইছে। আতা আহি বোলে কি
কৰিছ। বোলে গুৰুজন আহি দেখো তাঁত খানি কাটি
গ'লহি। তাকে জোৰাইছেঁ। দিনটো। বোলে কিবা

মুখৰ পৰীক্ষা

বুইলিনে ? বোলে কি বুলিম, মতাই নাই। বোলে ভেনো জোৰা।

আক একবাৰ জগতানন্দ ঠাকুৰ চোট ছৰা। আএ ে লতে শুৱাই পানীলৈ গ'ল। আতাক বোলে লৰাটি কান্দে নিকিন চাবা। আতা বাৰী পাচে কোৰ পাৰি মনকৈ আছে। লৰা কান্দিব ধৈলে। কান্দি নিজম দিলে। বোলে তই আহিলিনে ? দেখে নমাতে। আতা আহি দেখে গুৰুজন শিথানতে বহি তৰ্জনি আঙ্গুলিটি দিছে ছপ্ ছপ্ কৰে খাব লাগিছে চুম্পি। আতা পৰি সোৱাকৈ বোলে বাপ, তোমা দেখোঁ আৰ বাহিৰ ? আৰো যে তত্ত্বক জনা যায় একা ? বোলে সখি লৰা কান্দিলে এই আঙ্গুলিটি মুখত দিব লাগে। যোৱা নাই। আতা বোলে ঠাকুৰ আহিল, পাগ পতিলা কত জোৰে, আমাৰ হল ঔশচ ? বোলে সখি তোমাৰ যে অশচ, আমাৰো নহয়। দহ প্ৰচেতা জনত তপ কৰোতে উৰ্দ্ধজনেহে নিশ্বাস ভোজন কৰিছিল। অন্ধৰ নও জনৰ হৈছিল। তেহে পাগ পতিলা জুৰি ভোজন কৈলে। মাহেকৈৰ অশ্বে গাগ পতিলা পেলাই কাপৰ কানি নিকাই শুদ্ধি হৈছে।

আক একবাৰ একাদশীত গৈ কীৰ্ত্তন গৃহতে বহিছে। আতা আইত কলে বোলে তই সান্দহলৈ যুগুত কৰ। আএ ঢেকী শাল অটাই খলা উধান যত্নকৈ কাস্তিতে বহিছে কথা সুখে মহাপূৰ্ণ প্ৰেম বহুস্থ বাধাকৃষ্ণৰ, গুৰুজনে গীত কৰি বহুস্থ পৰমানন্দ খেলা সমে চৰ্চ্চিছে। আএ শুনি প্ৰেম বসে মজ্জি লোটক ধাৰাসাবে জৰিছে, চিৰা কুটিবলৈ পাসৰিলে। ভাটিয়ালী বাগ—

গোপাল পলায়া আছা মাএ মাৰিবাৰ ভবে।

শ্ৰী—মাই, ভূষণ কঁৱৰ হামাৰি।

গোৰি—বাধা কু আগু গোবিন্দ বোলত চাতুৰি।

আসোৱাৰী—গোবিন্দ কু বাধা বোল ভবানী

ধনত্ৰী—মাৱক আগু গোবিন্দ কৰত গোহাৰি।

এই পাঁচোটা গীত কৰিছে সেই বেলা। তেহে কীৰ্ত্তন চৰিত্ৰ সম্বৰিলে। আতা আহি বোলে চাউল কুটা হ'লনে? আএ বোলে সবাকৈ যুগুতকৈ থৈছোঁ, কথা স্মৃতি জ্ঞান হৈ কান লৰে বুলি কৰা নাই, হব, এতিয়া কৰোঁ নিমিবে মই। বাগকৈ কেতিয়া কৰ বুলি বাৰি এডাল লৈ খেদা মাইলে। পাছত গুৰুজনো গৈছে খেদি, বোলে নাৰায়ণ দাস, পৰ্ম্মানন্দৰ মাকক মাইলে তোমাকো শুদাই এৰা নাযায়। আতা পাচলৈ চাই দেখে গুৰুজন। পাৱতে ঠাইতে পৈল ঘোষা মাতি—

অপৰাধ বিনাশন তযু নাম নাৰায়ণ

জানি নামে পশিলোঁ শৰণ

আৰ মোৰ নাহি ত্ৰিভুবনে।

বোলে বাপ, দাস ভৃত্যকহে আপুনাৰ নিজ স্বামীএ খেদি যায় এনেকৈ। আমাকো তেনেকৈ ভৃত্যকৈ লোৱা গৈছে জানিলোঁ। বোলে তুমি শুনিব লাগে, পৰ্ম্মানন্দ মাকে শুনিব নালাগে? তেহে আএ ভাজছে। আতা ঢেকি দিলে, পৰ্ম্মানন্দ চোৰ চাতুৰি খেলাবে ভোজন কৰিছে। আক আতা আইত কৈছে বোলে ঠাকুৰ আহিলে সজকৈ ঘৰৰ চাউল দিবি, আনৰ নিদিবি। গুৰুজন গ'ল শ্ৰীৰাম আতা সৈতে। কহৈ ঠাকুৰিয়াৰ আক বুঢ়ী আএ সৈতে আয়াযাতকৈ থাকে। তেৱেঁ ধৈলে আইক বৌলে আমাবো গুৰুজনত একটি চাউল লগোৱা। বোলে তাৰা আমাক হাক দিছে। বোলে হুও কচি দিওঁহক। ডলাত পেলাই আএ সৈতে তিনিবাৰ বাঁচি চাই দিলে। গুৰুজনে পাগ কৈলে। শ্ৰীৰাম আতা

পাত দিছে। বাহিছে। গুৰুজনে বোলে শ্ৰীৰাম সেই
খানি কি দেখা। বোলে, বাপ, শায়ুকৰ ঠুলি খানি।
বোলে চাউল পাগ ফুৰা হ'ল, পেলোৱানি। ঠাকুৰ আতা
তিনি আইক বোলে ক'বনো চাউল দিছিল? বোলে কহৈ
ঠাকুৰীয়াৰ মাকে এমাহো ধৰে। তাতে তিনি বাৰ বাচি
দিলে। দেখো। বোলে মই হাককে দিছে, কিয় দিয়?
খেদকৈ পাগ পাত্ৰ পেলাই পুনৰ দিছে। স্নান কৈ সিজাই
ভোজন কৰিছে। ঈশ্বৰ শক্তি দেখাইছে।

আক একবাৰ উথায়ন একাদশী দিনা আছে গৈ।
শ্ৰীৰাম আতা সৈতে গুৰুজন কীৰ্ত্তন গৃহতে শয়ন কৰিছে।
ব্ৰাহ্ম মূৰ্ত্ত্তে উঠি গৈ বাজৰতে এক ভাৱ গীত কৰি মাতিছে—
উঠৰে উঠ বাপু গোপাল হে

নিশি পৰভাত ভেল নাৰায়ণ।

চোঅত থৈ যশোৱাত চিয়াদি। আতা উঠি আহি
পাৱত পৰি কান্দি অনেক কাতৰ, কৈ আনন্দ সুখত মজি
ছুই দণ্ডে হ'লগে।

আক একবাৰ গুৰুজন গৈ আতা নাইকাত আএ চাউলটি
সিজাইছিল দ্বাদশী, শিৱানন্দ ঠাকুৰ, বহা চোতালো আছিল।
পান জুপি চিজিলে। ঠাকুৰক ধৰি পুৰুষাতি কোব এটা
মাৰিএ, চাউল উতলিছিল, সোমাই দলি মাৰি ফুলাই গুচি
আছিল শ্ৰীৰাম আতা সৈতে। আএ জৰসৰ কৈ চক্ষু
লো তুকি পাগ পতিলা পেলাই লিপিছে। আতা দাসী
দাসে পথাৰতে পালেহি ছপৰীয়া। দেখি বোলে কি হল?
দেখো পাগ পাত্ৰ দূৰ কৈলি? বোলে কি সোধা যায়?
গুৰুজন আহি দহো পান জুপিও চিজিলে, লৰাটোকো
মাইলে, চকটিও ভাতে পানীএ ভাজি গলহি। ভোত্ৰা খেলা
কৃষিত, নিভাস্তে নেযায়, কিবা অপৰাধ পাই দোষ গুণে দণ্ড

কবি গ'লহি। বোলে তই কিবা বুলিলি নে? বোলে ভয়ত চুকত সোমাই আছিলে। অত্ৰাহি হৈ, কি বুলিম? বোলে মই মহাপাণী, সদা সৰ্ব্বদা তাৰাৰ চৰণ পাসবিবই নেপাওঁ, তেওঁৰ মায়া সেৱা চোৰ পাই পাসবাই ঘূৰাই লৈ ফুৰাইছে।

“কৰিছোঁ দোষ মই পাণী চণ্ড।

বিহিলে ইহাৰ উচিত দণ্ড।”

আতা স্নানকৈ তেনেই ব'ল, কি কবি? জিৰাই আছিল। গুৰুজনো উপাসে আছেহি, দুধ, চিৰা, চেনী, কল, বাটি সজাই চাই আছে বাটলৈ। দেখি আগবাঢ়ি গৈ স্নান কৰাই শ্ৰীৰাম আতা সৈতে তিনিওজনে আনন্দ সুখত ভোজন কৈ বোলে সখি, আজি তিনি কাঠ শৰ মৰা হ'ল, কি উমান পালা? বোলে বাপ, দুকাঠৰ উমান নাপালো, একাঠ কাণৰ গুৰিএ সোঁ সোঁৱাই গ'ল। লৰা পথকৰা ছপৰীয়া দ্বাদশীয়া ভাত কেটা গুচিল। বোলে সো সোৱাবই নো লাগিল কিয়? সেই খিতে গুৰুজনে একভাএ ঘোষা চাইটা মাতি প্ৰাৰ্থনা কৰিছে দোষ মৰিষণ—

(১) “মই ছৰাচাৰ” (২) “তুমি মোৰ অন্তৰ্ধ্যামী”

(৩) “অপৰাধ বিনাশন” (৪) “তুমি চিত্ত বৃত্তি মোৰ”

আৰু একবাৰ শ্ৰীৰাম আতা সৈতে গৈছে গুৰুজন। দুটা সমান বাটি জগতানন্দ ঠাকুৰে সন্মালে। আতা একো-কপে উলিয়াব নোৱাৰি এটা ভাজিবলৈ আইলে। দেখি গুৰুজনে বোলে সখি নাভাজিবা। বোলে মই একো-কপে উলিয়াব ছুৱাইলোঁ। বোলে পানী এচক আনা, তাতে উবুৰিয়াই দি জোকাবাচো দি জোকাবিলে দুটাই ওলাল। বোলে বাপ, তোত্ৰাৰ পৰাহে বাটি ব'ল, কৰ্তা পুৰুষেহে সৃষ্টিৰ মোল বুদ্ধি জানে।

আক একবাৰ গৈ আছে। শ্ৰীৰাম আতা সৈতে গুৰুজন কীৰ্ত্তন গৃহতে হৰি কথা শ্রুখে আতাৰে বহিছে। পুৰ্বোক্তম লক্ষৰ বেটা জিনা বাম ছৱা পৰ্ম্মানন্দ জগতানন্দ সৈতে উমলিছে। আএ কলা খাবলৈ দিলে, গোটে গিলি পঠালে। বুকত লাগি উশাহ নেপাই সেইতে ঠৰমৰ খালে। আতা দেখি অত্ৰাহি হ'ল। বোলে লোকৰ লৰা কল দি জগৰ লগালে। গুৰুজনে বোলে সখি গলধনতে বৰকৈ ভুকু মাৰাগৈ। আতা বৰ ভুকু মাইলে, ওলাই উফৰি পৈলগৈ। বোলে বাপ, তোত্ৰাৰ অতনো বুদ্ধি চলে একা ?

আক একবাৰ শ্ৰীৰাম আতা সৈতে গুৰুজন গৈ আতা সৈতে বৈকুণ্ঠৰ প্ৰেমানন্দে খেলাত শ্রুখে সন্তোষে বহিছে। কৰি খেদিছিল, শিৱানন্দ ঠাকুৰ একবা নাকত সোমাই একো কপে নোলায়, উশাহ নিশাহ নেপাই ছৱা বিজ্ৰেষ্ঠা হ'ল। আএ কান্দিব ধৈলে। তেহে গুৰুজন গৈ আকন এঠা খৰিকাৰেই নাকে দিলে হাঁচি মাইলে, ওলাই উফৰি পৈলগৈ। আতা বোলে বাপ, তোত্ৰা পবমার্থ যি সৰ্ব্বতত্ত্বক জানে, বিষয়বো এই ভোৰবো ভু পায় বুলি আজিহে জানো।

আক একবাৰ গৈছে, শ্ৰীৰাম আতা সৈতে গুৰুজন। আতা পদূলি মূৰতে চাই চাপকৈ দি গজোৱা সোন্দা, মালভোগ, বৰতমণি, গোবিন্দ, তুলসী, বগীতৰা, পুৰা, এনে কল কইছে, ঠোক মেলিছে, কতো আধা চলিয়া হৈছে, কেহো তিল মেলিছে। তাতে আতা কোৰ পাৰিছে। দেখি বোলে সখি, কি কৰিছেনো ? তেহে আতা অভয় পদ পঙ্কজত পৰি সেৱা কৈলেহি বোলে, বহি নাম সেৱা কৈ দিহা বুদ্ধি দি লবাইতক কৰাব লাগে, তোত্ৰা এভোৰকে হাই কাই কৈ থাকে। বোলে বাপ, মইনো কাৰ ভৃত্য দাস, তোত্ৰাবহে। কালৈনো কৰোঁ ? এ আপোনাত আবে ছুটি পাত, পচলা, খাৰ কচু

ফুল লাগিবলৈহে পুৰুষাৰ্থ কৰিছে।? বোলে আমাৰলৈ হে ক'ব। গৈছে? বোলে আক নো কালৈ ভোম্ৰাত পৰে? মোৰ পৰম বান্ধৱ উপকাৰী শ্ৰীশঙ্কৰদেউ দেখাই গৈছে। বোলে, শ্ৰীবাম দা খান আনা। আমাৰ হে যদি অত দুখ দিএ সখিক। দিলেনি। এফালৰ পৰা জুৰি কাটি নিছে দগ্ধৰি। আতা দেখে কন মাৰেহে। বোলে বাপ, সেৱকলো কৰিছিলে। বোলে ভকতৰ হলে মই গিৰি নহওঁ।—

যিজনো ফুৰে নাম স্মৰি।

তাৰ পাচে পাচে ভ্ৰমন্ত হৰি ॥”

এনে ভকতৰ হলে আগে নোকোৱা কিয়? তেহে গৈ আনন্দ স্নেহে ভোজন পাতি কৈ আহিছে গধূলি।

আক একবাৰ গৈছে গুৰুজন শ্ৰীবাম আতা সৈতে। আতা বেডেনা, মৰিচ, কাকিঙল, লাই, লফা কৰিবলৈ কোৰ পাৰিছে। দেখিএ বজাৱলীৰ পদ মাতিছে।—

“বিষয়ত অতি আশকতি ভৈল যাৰ।

কৃষ্ণক পাইবাৰ আশা নিবৰ্ত্তিল তাৰ ॥”

সখি আৰে দৃষ্টান্ত দিছে।

“যেন বায়ু পূবক বস্ত্ৰ লৈ যায়।

পশ্চিম খেদিলে সি কি বস্ত্ৰ পায় ॥”

তেহে আতা কোৰ মুৰ ওপৰে তিনি পাক ঘুৰাই দলি মাৰি আহি অভয় পদত পৰি সেৱাকৈ বোলে—

“সংসাৰ সাগৰে আমাক উদ্ধাৰ কৰিবেক যিটো জন।

পৰম কৃপালু বান্ধৱ তোমাতে লৈলে। শৰণ ॥

তেহে গৃহে নি খুৱনকৈ ধুৱনকৈ স্নেহে সম্ভাৰে বহি আতা বোলে বাপ, মোৰ গতি কি লব, বিষয়ৰ ইন্দ্ৰিয়ৰ বৃত্তিএ মনক আক্ৰমিলে দহো? তেহে গুৰু বোলে সখি, উদ্ধৱত কৃষ্ণ কৈছে—

“বিষয়ত আতি আশকতি নাই যাব।

সাধু সঙ্গ লৈয়া কবে আমাক বিচার ॥

সর্বধর্ম এবি মোব ভক্তিত তৎপর।

মোহোব সম্মতে সখি সেহিসে ঈশ্বর ॥”

তোম্রা মোব পবন ঈশ্বর, তোমাক কি কবে বিষয়ে, হাতীক
যোঁ মকবা জালে বাখে ?

আক একবার গৈছে জীবাম আতা সৈতে গুরুজন। আতা
অভয় পদত সেরাকৈ চায় দোহাটি হত হৈছে, আতা জাতিছে
আএ তৈল দিছেছি খুঁবিত কৈ আতা শিববে পবা উকলকে
তেল দিছে, আএ সেরাকৈ পারত দিছে জীবাম আতাক
দিবলৈ খৈলে, নিদিএ একোকপে। তেহে গুরুজনে ঘোষা
মাতিছে—

যিহেতু চৈতন্য কৃষ্ণ পবনাকপে হবি

হৃদয়ত আছন্ত প্রকাশি।

এতেকে ইন্দ্রিয়গণ ভূত, প্রাণ বুদ্ধি, মন,

প্রবর্তে যতেক জড়বাশি ॥”

এ জীবাম, কি কেবমেব কব ? তোমাক মোক দিএ কবেনে ?
এই দুইএহে চিত্ত আত্মা, এই বস্তু এবিলে জড় ইন্দ্রিয় এতিয়াই
মবা শ হয়, দেখিলে স্নান আহে। এতেকে আপুনি আপুনাক
বন্দে, তোমাব কি হ'ল ? এই মনে মানা গা এবাই।

আক একবার গৈছে গুরুজন জীবাম আতা সৈতে
চোতালত থিয় দিছে। আতা বাবীত কোব পাৰিছে। আএ
আঁঠু লৈ আসন দিছেছি বোলে মোব ঠাকুবক মাতাচোন।
তেহে আএ লাজে ভয়ে তললৈ মাথা কৈলে, ক্রোধ ভারে
বোলে নামাত নামাত চোন, মাত। আএ উপায় নেপাই গুরু
বাক্য পবে দেখি লাজ কাজ মর্যাদা এবি একভাৱে বোলে,
ঘলৈ অহাষক, তোম্রাক গুরুজনে মাতে। তেহে মতাএ

শ্ৰীৰাম আতা সৈতে গুচি আহিল। আতা বাৰীতে আহি বোলে কোনে মাতিছিল আমাক ? আএ পাৱতে পৰি প্ৰেম জৰি গদ গদ বাক্যে বোলে দুইবাৰ গুৰুজন আসি মাত মাত খজ্জকৈ বুইলে। উপায় নেপাই গুৰুবাক্য পৰে দেখি লাজ ভয় এৰি তোমাক হৃদয়ত লৈ দাসীএ মাতিলোঁ। আতা পৰম স্নেহ একভাএ লৈ আলিঙ্গি চুম্বন কৈ বোলে মোক আজি তুমি বৰ ভাল ৰাখিলি। আজি যদি লাজে ভয়ে নামাতিলিহতে, মোৰ গুৰু বাক্যহে পৈলহতে, নিচয় তোক চাৰিলোঁহঁতে। ভাল আজি মোক ৰাখিলি, তিনিও তত্বত ৰলি। ধন্য ধন্য, ভাৰ্য্যা নহ মোৰ সঙ্গী। পাচ বেলা আতা ভোজনকৈ গ'ল। তেহে গুৰু জনে গুৱা শৰাই আগত দি ঘোষা কৰি মাতি প্ৰাৰ্থনা কৰিছে—

“দাস হুয়া তযু সেৱা নকৰিলোঁ হৰি

তোমাক পৰম ঈশ্বৰ নমানি হৰিএ—

এই অজ্ঞানীৰ যতেক অজ্ঞান হৰি এ”

আক অকদিনা আতা পৰ্শ্বানন্দত সুধিলে, বোলে তই ইষ্ট মিত্ৰ আশা ক'বাব কৰিছনে ? বোলে আতা, দহবাৰ জনেৰে—লালনা আশাকৈ আছে। একদিনা আতা বাৰী চুককিছে। গাত এটা কৈ জাবৰে সৈতে পুতি কলা বাৰণি এডাল গৰুলাজ ক্ৰমে উলিয়াই থৈ পৰ্শ্বানন্দক আতা মাতিলে, বোলে উপা বেগাই খবকৈ আছে। গৰুটি মাইলোঁ, অতে পুতি থৈছে, জগবহে লাগিল, দণ্ডো লব, যা লব মাৰ, তোৰ ইষ্ট মিত্ৰত কৈ মাতি আনগৈ, কি বুদ্ধি দিএ সোধগৈও। ঠাকুৰ আতুৰ হৈ লৰি লৰি লৰি গৈ কলে, কতএ কলে আতা জনা বুজা লোক কি কৈলে ? কেহো বোলে ভাত খাই যাওঁ বলা। কতো বোলে ব'লা যাওঁ ; কেহো বোলে যি কৈলে কৈলে, প্ৰাচিত হৈ বৰ সভা কৰক, কতো এ বোলে ক'তো নকব,

ইষ্ট-মিত্র
পৰীক্ষা

কেহো বোলে গৈ নো কি কৰিম গৈ। এই ক্ৰমে সবেও বুইলে কলে। কেও নাছিল। ঠাকুৰ বিমন হৈ আহি হেলাই-হেপাই পালেহি। আতা বোলে কি কৈলি পা, নাহিলনে কেও? বোলে আতা সবাকৈ কলু গৈ, এই এই ক্ৰমে বুলিলে, নাছিল। বোলে এই হে ইষ্ট মিত্ৰ আশা ভাৰষা কৰিছ, মোৰ ঠাকুৰত কৈছিলি নে? বোলে নাই কোৱা। তেনো যা লৰ দে কগৈ। লৰি গৈ পাই দ্বাৰ মুখতে আঠ লৈছেগৈ। শুকজনে চাউলটি সিঁজাই বাৰী শ্ৰুতিলা সামৰি হাত পা ধুই গৈ চলাটিত বহি তিনিটি আঙ্গুলিৰে অনেকেটি তুলি নিওতেই পৰ্ম্মানন্দক দেখি এৰি বোলে পৰ্ম্মানন্দ দহো, কিয় পঠাইছে সখিএ, কিবা হৈছে নে? বোলে বাপ, চাউল লক কম। বোলে ক কি হৈছে? বোলে আতা এটি লোকৰ বৎস কোব মাইলে, মৈল। তাকে কব দিছে; কি হব? বোলে তেনো আমি হে প্ৰাচীত হব লাগে। অল্প হাস্তকৈ বোলে বল উপা বাপেৰে গক মাৰিছে, তাকে কৈছ হি? এই বুলি শ্ৰীৰাম আতা সৈতে গৈছে। ত'ত আতা দুধ, চিৰা, চিনি, যুগুতকৈ থৈ আগ বাঢ়ি আছে হি। শুকজন পালেগৈ। আতা অভয় পদত সেৱা কৈলে। বোলে দহো পৰ্ম্মানন্দে মাতিছে বুলি কৈছেগৈ। বোলে বাপ হয়, ইয়াৰ ছনু বাঠি জন ইষ্ট মিত্ৰ আশা কৰিছে, তাৰ প্ৰমাণ কৰা গ'ল। গৈ স্নানকৈ তিনিও জনে প্ৰেমানন্দ সুখে সন্তোষে ভোজনকৈ আতা প্ৰাৰ্থনা কৈ ঘোষা মাতিছে—

“কতনো অমোঘ...”

“কিনো অপৰাধ...”

অনেক আদৰকৈ আতা আগ বঢ়াই থৈছেনি।

আক একবাৰ শ্ৰীৰাম আতা সৈতে শুকজন গৈ মহা প্ৰেম বহুস্ত নিগুৰ্ণ সুখত পৰীক্ষা কৰিছে। আতা পাচ বেলা গৈ

গুৰুজনৰ পাৱত পৰি কান্দিব ধৈলৈ। ভালেহে গোপী আই
সৰে বোলে” পতি পুত্ৰ এৰি ভৈলো চেৰী—

কিনো মতে প্ৰভু গৈলা এ

কিনো নিকৰণ নাৰায়ণ

কিনো বজ্জে বান্ধিলেক হিয়া,

আনি দাসৰ এই মানতো চিত্তক নাপালে আত পৰীক্ষা
কৰিব লাগে। তেহে গুৰুজনে পৰম সম্ভাৱ হৈ কৃপা জন্মি
শেষ অন্ত কালৰ পৰম তত্ত্ব বহুস্ত সৰ্ব্বস কীৰ্ত্তন কৰিছে। এই
কুৰিবাৰ ঠাকুৰ আতাৰ গৃহে গৈছে। আকে সূক্ষ্ম সি ৰাজ্যে
অনেকবাৰ যোৱা কয়। মহা প্ৰেম, কেৱল ৰস, পূৰ্ণৰ খেলা
এই লীলা চৰিত্ৰ।

কুৰিবাৰ
ঠাকুৰ আতাৰ
গৃহলৈ গমন

আক এদিন ঠাকুৰ আতা আহি শ্ৰীৰাম আতাৰ বহাতে
জাপী, লাঠি থৈছেহি। আতা পাও ধুৱাই গামচাবে মচি
কটত থৈ গুৱাপান দিএ, কাটি খাই, আতাকো দিএ, গুৰুজন
তলৈ তেহে যায়। এই ক্ৰমে প্ৰতি দিনে সেৱা ধৰে শ্ৰীৰাম
আতা। এদিন পাও ধুৱাইছে, বিৰিনাপাতে কাটিলে, তেজ
নৰয়, তাতে বাৰৰ মাটি দিছে। গুৰুজনে দেখি বোলে শ্ৰীৰাম
কি হৈছে সখিৰ? বোলে বাপ, বাটত আহোঁতে বিৰিণা-
পাতে কাটিলে, তেজ নৰয়, তাতে বাৰ মাটি দিছে। বোলে
মজ্জ গাই ধৰণী ধৰি দিয়া ৰব। বোলে বাপ নেজানো যে।
বোলে জানা শ্ৰীৰাম নামে নিজ সমস্ত মজ্জৰ গুণ বীৰ্য্য। বোলে
সখিৰ খাণ্ডাৰ কাৰণ আছিল, মোৰে শ্ৰীশঙ্কৰ দেৱৰ সেৱাত
খণ্ডিল, তেও এই খানি চুই গ’ল। শ্ৰীৰাম আতা চাৰা নিশা
উস্ আসুঁকৈ বাজ ওলায়, ভিতৰ লোমায় এনেকৈ আছে।
পূবে বেণু দিলভে দা কোৰ লৈ গ’ল। বৰ পেটাৰ পৰা
একেবাৰে মনৰ্থে লকে ঢুকালে দুখান কোৰ পাৰি চাৰি হাতে
চাচি গ’ল। আহোঁতে দাবে ঢুকাল উলু বিৰিণা টঙ্গা কাটি

বামেই মজ্জ

চলাই আহিল নাম গাই। শুকজনে বোলে আজি দেখো
 জীৰাম নাই, ক'লৈ গ'ল? হৰি আতা বোলে বাপ, তাৰা
 বৈকুণ্ঠৰ পথ চাচি গোব চুই ভকতি কৰিছে গৈ।

তেহে শুকজনে সন্তোষ হৈ ঘোষা কৰিছে—

“অজ্ঞান আন্ধাৰে, পৰীয়া জীৱৰ, জ্ঞান পথ ভৈল নাশ।

নাম অঞ্জনীয়া, বিনে আনমতে, নপায় হৰিৰ পাশ ॥”

‘আতা আহি স্নান শুকসেৱা কৈলেহি। চাউল সিজোৱা
 দি বোলে এনে অঞ্জনীয়া শুকৰ সেৱাতহে হৰিক পায়।

আক একবাৰ ভাদ্ৰৰ শুক কীৰ্ত্তনত শুকজনে নাট, সূত্ৰ,
 গীত চো কৈ দিনত ভোজন বেহাৰ কৈ নিশালৈ দধি-মখন
 পাতিছে। প্ৰাতসে আতা পৰ্ম্মানন্দে সৈতে আহিল। জীৰাম
 আতা বোলে বাপ, আপুনি অহা যায় বাবে বাবে আএ চাবলৈ
 নেপায়, এবাৰো। আমি এইবাৰ ঘৰ ৰাখো গৈ, আএ
 চকহি কীৰ্ত্তন যাত্ৰা। গ'ল। আতা দেখি আএ বোলে
 জীৰাম আহিছা দেখো। বোলে আই আমি ঘৰ ৰাখোঁ,
 তোত্ৰা কীৰ্ত্তন যাত্ৰা চকগৈ। বোলে বুপা, বাক তেনো।
 আই আহিল, কোচতে ছৱা, আগতো লৰা, গৈ পাই কান্তিতে
 বহিছেহি। আতা গৈ বোলে দেখোঁ আহিলি, ঘৰ একা?
 বোলে জীৰামটি গৈছে, তেওঁকে থৈ আহিছোঁ। আতা
 পাচতে কোৰ লৈ চোতাল বাট ঘাট বিললকে বাৰী পাচ
 চোতাল কৈ খলা চাঞ্চি চুককি সাৰি, মচি চোতাল ঘৰ ধোত
 কৈলে বজা মাটি দি। আতাৰ কৈ সনাৰ মুখ হাত ধোৱা,
 আইৰ বেলেগ কৈ সনা মুখ হাত ধোৱা কৰি বহাদি মচি
 থলে, গা ধোৱা আতা আইৰ ভিনে গাতকৈ পাট পাৰি দিলে,
 মাটি পানী ঘহিবলৈ পাট পাৰি মাটি থলে। পানী আনি
 খাব সত্যত জল দিলে, চাউল ধুই থলে। কৰিও আটাইছে,
 গমূলিও হৈছেহি, আইও পাইছে গৈ। বাটলকে আগ বাঢ়ি

জীৰাম আতাৰ
 সেৱা

গ'ল। আএ বোলে বাপু, কোনো জব্ব খানিও দিবলৈ না পালে। লৰালবিকৈ আহিলা। বোলে নালাগে মাতৃ যক। তেহে পামগৈ। পৰেও দিব নিম। এই বুলি আতা দাউৰি আহিল। আএ আহি দেখে ঘাট বাট চোতাল ধোত কৈলে। পাচ ফালে চাই বাবী চোতাল কৈ সনা মুখ হাত ধোৱা কৰি মচি থৈ চক আগে চায়, সবে কৰি থৈছে। কাপৰ পাতি পাত নি চায় তিয়াই জুতি কৈ থৈছে। ওলাই গালে মুৰে হাত দি বহি বোলে মই কটাজীএ কেলেবা গলু, এনেকৈ হ'লিলে, এই বুলি দুখকৈ আছে। তেহে আতা আহি পাই বোলে কি কৰিছ ? বোলে কি সোধা যায় ? আজি আক আমাৰ একো বন্ধা নৈপল। বোলে কি হ'ল ? বোলে জীৰামে গোটে একো কৰিবলৈ নথলে। হুচুব নকৰিব লগাকো চুই কৈলে। বোলে কি অসন্তোষ কৰ এতিয়া ? জীৰামে জানো ঘৰ ৰাখিবলৈ আহিছিল ? আকে কৰিবলৈহে আহিল ? তেওঁ খেদকৈ উপাসে পৰি ব'ল। কি কৰিব ? পূৱা ভোজনকৈ আহি গুৰুজনত কলেগৈ, বোলে জীৰাম কালি ঘৰ ৰখোঁ বুলি গৈ একো নথলে আক, সকলো সৰ্বস্ব লুট কৈ আনি। শুনি সন্তোষ হৈ স্নেহত গীত কৰিছে বহুত অন্তৰ বোধে—“বামক বাগী জপছ মন ভাই।”

আক একদিনা আতা পৰ্শ্বানন্দক মাৰিবলৈ খেদা মাইলে বাৰি লৈ। ঠাকুৰে লৰ মাৰি বাগি লৈ বোলে তুমি মোক খেদা হে মাৰিব নপৰা। মই ভকত পূৰে সেৱ তুমি আদ খনীয়া আদসেবহে, কিয় খেদা ? তেহে আতা স্নান ধূলা লৈ তেনেই আহিল গুৰুজন ঠাইলৈ। পাই অভয় পদত সেৱা কৈলেহি। গুৰুজনে মুখলৈ চাই বোলে সখি ভোজন কৰা নাই হবলা, মনটি দেখোঁ কষ্ট ? বোলে বাপ, আজি পৰ্শ্বানন্দে এনেকৈ বুইলে, নাইকৰা। তেহে হুক, চিৰা,

ভোজন কৰাইছে। ধৰ্ম্ম আতৈক পঠাই পৰ্ম্মানন্দক নিয়াই বোলে মোৰ সখিহে আদখনীয়া বোলে হয়নে? সখি যো আদ সেৰ মোৰ শ্ৰীশঙ্কৰদেউ যাক পূৰে এঘৰকৈ গৈছে? সেই বেলা ঘোৰা মাতিছে—“বেদৰ শুপুত বিত নাৰায়ণ এ দৈৱকীত হস্তে সাক্ষাতে ভৈলা বিদিত। আদি অস্ত জন্ম মৃত্যু শিশু যুবা জৰ নাই, আনাদিশ্ৰীৰ পূৰ্ণব্রহ্ম সনাতন পুৰুষ-কহে তেনেকৈ বোল? বোলে বাপ, অস্তৰ বোধে হয়, তেও আমি মল চক্ষুৰে নৰ ভাও দেখাক লৈ আতা বেহা বাণিজ্যত আট্টে কুৰি বৰ্ষ গ’ল। তেহে মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱক লগ পাইছে চুনাপৰাত। আমি তাৰাৰ বীৰ্য্যত হস্তে গৰ্ভৰেপৰা ভকত নহওঁ? এতেকে পূৰে সেৰ আমি, তাৰাক আদখনীয়া আদমেৰ বুলিবৰ হয় বাপ, দাসে। গুৰুজনে বোলে সখি পৰ্ম্মানন্দক উত্তৰ কৰা যক। মই উত্তৰ নপালো, হৰাল। তোমাক আমাক ঘটালে। তেহে পিতা পুত্ৰক সম্বোধনকৈ পঠালে বোলে আন কালৈ নুবুলিবি।

আৰু আতৈ সৰে ইজন সিজনে কয় গুৰুজনত বোলে বাপ, আতা আৰু গৃহ, বাৰী, খেতি, কৰি, ভাৰ্য্যা, পুত্ৰ, দেহৰ ফালেহে প্ৰবল হ’ল। ইফালে অৱহেলাকৈ শ্ৰদ্ধা এৰিলে এহেলৈ। গুৰুজনে একদিনা শ্ৰীৰাম আতাক বোলে যোৱাচো সখিএ কি কৰিছে? আতা গৈ দেখে তিহ, চিৰাল তলিত কোৰ পাৰিছে। পাচতে শুনে নিজ যশ, বস, গুণ, চৰিত্ৰ, গাব লাগিছে, পূৰ্ণৰ খেলাতে আছে। শুনি প্ৰেম জৰি বিন্ময় হৈ পাৱত পৰি সেৱা কৈলে। তিহ পাচোটি দিছে গুৰুজনলৈ। আহি গুৰুজনক দি সেৱা কৈলেহি। বোলে শ্ৰীৰাম, সখিএ কি কৰিছে দেখিলা? বোলে বাপ, আতা যি খেলাত আছে কম কি? মুখে নাম কৰ্ণে কথা মনে ৰূপ চিতে পাদপদ্ম বুদ্ধিএ নিয়ে হস্তে কৃত্য, ভোজ্যাক

হৃদয়ত লৈ ব্ৰহ্ম মূৰ্ত্তৰ পৰা নিশা ছপৰ চাই শবণ লৈ গুণ চৰিত্ৰ যেতিয়াৰ ভাও কাৰ্য্য গাব লাগিছে। আতা আপুনাৰ চৰণতেহে আছে, তত যি দেহহে, জীৱ অ'তহে। তেহে গুৰুজন হৰমোহনৰ কীৰ্ত্তন মাতিছে, দৃষ্টান্ত দিছে গীতো কৰিছে।

যিজন ভকতি হীন, যি দেখে হৰিক ভিন, হৰিৰ মায়াএ তাক মোহে.....

এ শ্ৰীৰাম তোমাৰ আছে গুণে হে তুমি মোৰ সখিৰ গুণক দেখিলা, যাৰ নাই মহাগুণ লোকবো ছগুণ হে দেখে।

অধমে কেৱল দোষ, লৱয়, মধ্যমে গুণ দোষ লৱে কৰিয়া বিচাৰ।

উত্তমে কেৱল গুণ লৱয়, উত্তমোত্তমে অল্পগুণ কৰয় বিস্তৰ ॥

ৰাজসুহিত কৃষ্ণে ভকত চাব দিওঁতে গাব গুণ দুৰ্য্যোধনে নেদেখিলে, ছুষ্টহে পালে, যুধিষ্ঠিৰে সবাকে হৰিময় দেখিলে, হৰে অল্প গুণকে বিস্তৰ কৈলে, দক্ষিণে দোষকেহে কল্পিলে। দুহু খালিত মাখি পিপৰাটো পৈলেই চক নেপেলাই বাচি খালে হয়।

“নাৰায়ণ কৈতো গুণ জানব তোই।

কৰহু কৰণা নাথ মোই ॥”

আক একদিনা ঠাকুৰ আতা আহি ব'ল। শ্ৰীৰাম আতাক গুৰুজনে বোলে পাৰাবাসী কেনে সুখে আছে চুপে চাই আহাঁগৈ। আতা গৈ ৰাজৰতে শুনিছে। আএ ছৱা চলি ঘুমাই চাউলটি বহাই খেদ কৰিছে—এ মই অভাগী গৃহ অন্ধকূপে পৰি বেলো আজি, আমাৰ ঠাকুৰ আছেগৈ। গুৰুজনে অমৃতৰ ভাণ্ড মেলিছে, আমাৰ তাৰা দক্ষিণে বহিছে, শ্ৰীৰাম আতা পূবে, হৰিহৰ আতা পচিমে, বুঢ়া আতা উত্তৰে, ভবানী পুৰীয়া আতা নৰিতে, দখিনৰ আতা বাবে, বেহাৰ আটা

অগ্নী, ভাটোকুচীয়া আতা ঐশান্যে এইক্ৰমে দশ দিগপাল ভক্তি সৰোবৰে বাজহংস বহিছে, ব্ৰহ্মসভা দিগপাল দৰে। আনো ভক্তচয় ভ্ৰমৰে অনেক শাৰীতৈ মধুপান কৰিছে, মোৰ মহাপুৰুষে গুৰু মध्ये বসি কৌৰ্ত্তনকৈ মুখ পদ্যে বাটি দিছে। মোৰ আতা আতৈ বন্ধু সবে ঢোকা ঢোকে গগুগোলে কৰ্ণপন্থে পান কৰিব লাগিছে।

মই অভাগীহে পৰি বৈলোঁ। মোহ পাশ নিহলত হা হা কি দৈব বিধি বিড়ম্বিলে। তেহে শ্ৰীৰাম আতা শুনি আছে খেদ প্ৰেম ভক্তি, আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ লোম শিহৰি জ্বৰি প্ৰেম জ্বৰি পাচ ভৰিকৈ মনে কোটিবাৰ নমস্কাৰ কৈ আহিল। গুৰুজনক সেৱা কৈলেহি। বোলে শ্ৰীৰাম, কেনে দেখিলা শুনিলা ? বোলে বাপ, আইৰ প্ৰেম, খেদ, ভক্তি এই মুখে কৈ অস্ত্ৰ নেপাওঁ, এনে কাৰ্য্য কাৰ্য্যনা দেখা শুনা নাই সপ্ৰেম ভক্তি, এইক্ৰমে ভাবি খেদ কৈছে। তেহে গুৰুজনে সন্তোষ হৈ বোলে জ্যোপদীৰ ভক্তিয়ে পাণ্ডৱৰ বশ্য হৈ বথৰ সাবধি হল, আমাকো বাঢ়া বাহিৰ ভক্তিএ বশ্য কৈলে।

আৰু একদিনা পৰ্ম্মানন্দে সৈতে আতা গৈছে। গুৰুজনে দেখিএ বোলে ভকতৰ মুখৰ পৰা কাঢ়ি খাবলৈ বাপেক পুতেক ছয়োটা পালেহি। শুনি আতাৰ মনত বেজাৰ লাগিল। আন খন আতা নাম গায়, ঠাকুৰে চাউল সিজায়। সেই দিনা নিদিলে সিজাব। নাম গাই গুৰুজন বাট ঘৰতে বহিছে। আতা সেৱাকৈ যায়। গুৰুজন বোলে সখি কিয় যোৱা ? বোলে বাপ, ছুটাই আহি সদায় ভকতৰ মুখৰ কাঢ়ি খাই থাকেহি, তাতে খালে ধূকাবহে, নখাওঁ আৰু ষাওঁ। বোলে দেখো এই মানেই বিচ্ছিলে। ঘোৰা মাতিছে—“বামকৃষ্ণ নাম অভেদ কবচ সদায়ে যিটো পিঙ্কয়।

তিনিগুণ বৃত্তি অস্ত্ৰৰ প্ৰহাৰে তাক আৰ নিবিন্ধ্যয় ॥

বোলে যা পৰ্মানন্দ চাউল সিজাইগৈ। সিজাই ভোজনকৈ গৈছে
সুখে সন্তোষে।

আক দেউৰী কৃষ্ণাই আতৈক গুৰুজনে সঙ্গ কৈলে,
আগলৈ নোলাই ভয়ত ঠাকুৰ আতা ততে পৈলগৈ, বোলে বাপ
গুৰুজনক মাতক, আমালৈ যেন সদয় হয়। আমাৰ কি আছে
কি দিম? তোহ্মা যলকে পাচে তলকে যাম, লাগে
মৰিবলকে হয়। তেহে আতা নি গুৰুজনক মাতিলে। সন্তোষ
হ'ল। শ্ৰীৰাম আতাৰে কৃষ্ণাই আতৈৰে মাজতে ঠাকুৰ
আতাৰ বহা। যেতিয়া হয় থাকে। পুহ মহা ডাৱৰ। সেই দিনা
যাব হুৱাইলে, শ্ৰীৰাম আতা কৰি মেলি দিলে, চাউল সিজাইছে
বোলে কৃষ্ণাই চাউল বহালোহয়, পাত নাই। শুনি শ্ৰীৰাম
আতা দিলেহি, তাতে বাঢ়িছে। তেও পাত খুইছেহে। বোলে
কৃষ্ণাই আমি দিনতে দেখিছে। তোমাৰ বাড়ীতে পাত এখানি
মেলিছে, তিয়নি পিঙ্কি আনি দিয়া, বুৰ দিবা নানাইতে পানী
দিব এৰোঁ। মাতিবৰ শুনি সেইতে নিতাল মাইলে গা
ধুবৰ ডৰে নেমাতেই। আতা ভোজন কৈলে। শ্ৰীৰাম আতা
পাত পেলালে। মুহুৰি কৈ কৃষ্ণাই আতৈক মাতি আনি
বোলে বৈচাৰি পো, কিয় মিছা কথা ক তাহানি? বোলে
দেখো মৰিবলৈ পঁচা নাই তেকে। লাগিলহঁতে বুৰটোহে,
তালকে দহো সহিব হুৱাইলি? বোলে এই পুহ মহা আন্ধাৰ
নিশা ডাৱৰ জাৰত ভকতক গা ধুৱাই পাত অনাই ভাত খাম?
এবিলেও নকৰাও। তেও যে তই যাম বুলি গাত লব হুৱাইলি
মৰিবলৈ যোৱৰে এই হে চিন? তেহে ঘোৰা মাতিছে—

বচনে কেৱলে মাত্ৰ হৰিত শবণ লৈয়া

চিন্তে আন দেৱক ভজয়।

জানিবাছা কদাচতো সিদ্ধি সিটো নলভয়

হৰি তাৰ সন্তোষ নহয় ॥

আৰু এটা লোকে আসন ভিৰি আলগতে যায়, ছায়া বাজি তাকে চাবলৈ গোটে দেহ ভাগি যায়, ভকতো যায়। এদিন গুৰুজনে গুনি বুঢ়া আতাক পচিলে দা খান দি, বোলে তলে ঘুকুৱাগৈ। আতা গৈ তলে ঘূৰালে, গিবিসাই পবিল। তাৰে পৰা হুৱাইলে আসন খৰিব, ভাগি গ'ল। চোৱা সবক দোষণ খৰি কীৰ্ত্তন গৃহ নমাইছে দণ্ড শৰাই তৈল বস্তি দিহে উঠিছে।

আৰু গাবো গোবিন্দ আঠৈ আছিল। গুৰুজনে শ্বশিলে গোবিন্দ দেখো আহিছ'। যাওঁতে ভকতে বোলে গুৰুজনক “তই” কিয় বোলা? বোলে তুমি তোমা এনেকৈ বুলিব লাগে। গৈ চাৰিখন ভাৰ লৈ আকৌ আহিল। বোলে গোবিন্দ দেখো আকৌ আহিছা? বোকে বাপ, তোকে তুমি বুলিবলৈ আহিছো। বোলে এ গোবিন্দ, তই বুলিলে যিমান সম্ভাৱ পাওঁ আনে তুমি বুলিলেও তিমান নপাওঁ। তেহে গ'ল আঠৈ।

আৰু গোমাৰ গোবিন্দ, লচাকীয়া গোবিন্দ একে বস্ত, ছয়ো ছখানি নাওত মাৰকৈ বছৰি গুৰু কীৰ্ত্তনলৈ আহে বস্ত দ্ৰব্য লৈ। একবাৰ আহিছেগৈ। জানত পানী শুকাল, মাৰ ভাজি ছখানকৈ ঘাটে বৈ সেৱা কৈলেগৈ। গুৰুজনে পিঠি দি বহিল। মনে বোলে ছখানিকৈহে আহিছে, দুইৰ মাজত খানিক লাগিল হে। তেহে দুও গুণি মৰষি বোলে বাপ মাৰকৈ অনা হৈছিল, জানত নাহে দেখি মেলি আনিছে'। তেহে গুৰুজনে সম্ভাৱ হৈ মুখে চাই মাতি বোলে গোবিন্দ দুইৰ মাজে খানিক ঝুটা বুলি বিক্ষতি হৈছিলে'। এই বুলি ঘোৰা মাতিছে—

“দৈৱকী নন্দন বাম নাৰায়ণ ভকত বঞ্জন বাম।

সৰ্বদেৱ শিৰোমনি সমস্ত সুখৰ ধাম ॥ বোলে আন

ঠাইত লাগিলে বয়, সৰ্বসুখৰ শ্ৰীবোমনি ধামতে পৰিলে হাব
মূৰভাগি হয়, বৰা কত, চাই থাকিব।

পিতৃ বচন।

আক এদিন বঙ্গদেৱী বাজালা গীত গাইছেহি খেলা
লীলাৰ, ভকত নিশেষ চাপিলগৈ। গুৰুজনে বোলে ভকতৰ
লীলা শুনিবৰ মন যায়। তেহে গীত কৰিছে—

“ব্ৰজ জীবন” দয়াল দীনবন্ধু এ নন্দকুমাৰ”

মনমোহন, এই গীত পাচোটাকৈ, লীলা, পৰমার্থ, বিবহ,
বিবক্তি, চোৰ চাতুৰি এই বস গীত।

আক আট্ট আঠেএ কুৰি মাছ তিনটা ৰান্ধি খৰিকা
দি থৈ, নাম ধৈলত গাবলৈ এৰি আহিল। গাই পাঠ
শুনিছে, অল্প নিদ্ৰা আহিছে, বোলে চুহ্ চুহ্। পাঠ থলত
গুৰুজনে বোলে কিয় তুমি চুহ চুহ্ কৰিছিলি? দণ্ডৱতে
পৰি বোলে বাপ, কুৰি মাছলৈ চাউল সিজাই থৈ আহিছে।
নাম ধৈলত গাবলৈ, মেকুৰীএ খায় বুলি তাতে মনটো ধৰি
আছেগৈ। তেহে গুৰুজনে বোলে আজিতে এৰি নাহিবা,
বহালে খাইহে আহিবাহক, লাগে নামেই গ’ল। মোৰ
গুৰুজনে দিছে একা দেশৰ উপদেশত—

মনবিবাল

“বিষয় বিষম মাংস আছে তোৰ মাজে।

তাক জাম্প দেই মন বিবাল নিলাজে ॥”

সি বিবাল নহয়ে, তোমাৰ মনহে বিবাল, কৃষ্ণ পঞ্চায়ত চুৰকৈ
খাব লাগিছে বঞ্চি নিতে আন মনকৈ মোহ নিদ্ৰাত পৰি
চেতনেহে নোপোৱা।

আক মাঘ মহা ৰাম দাস আঠে বৃদ্ধ, নাম গাইছে
টোপনিয়াই। গুৰুজনে দেখি বোলে সেই টোপনিয়াইছে।
তেওঁ বোলে মাখিহে খেদাইছে। বোলে মাঘ মহা ৰো মাখি
আছে? ঘোৰা মাতিছে গুৰুজনে—

চেতন লভিয়া ভাই ভজিও হৰিক।

আন পৰিহৰি ছয়ো ভকতি বসিক ॥”

আৰু পুহমহা নাম গাওঁতে বমাই গুৰুৱে টোপনিয়াইছে গুৰুজনে দেখি বোলে সেই টোপনিয়াইছে। বোলে হৰিভজী ভূবাটো দে পানী খাওঁ। বোলে পুহ মহা যো তৃষ্ণা লাগিছে তেওঁ আহিছিল বুলি গাত নলয়। নাম জগতৰ বাপ বৈকুণ্ঠৰ সূত্ৰ, টোপনি মহাপাপ, নৰ্কৰ পথ, দুখ। তেওঁ যে তাকে হিত মাৰ্গে ঢাকে। সেই বেলা গীত কৰিছে—“বে মন বাম চৰণে বতি লাৱত ; বুঢ়ী।

ভকতৰ অলগৰ
বুজি

“দুখ ইন্ধন মহ, বিষয় অমিয়া বস, ওহি ভব গহণ অনলা।
তেজি তথিএ আশ, কৈছন লালস, অন্ধ মুগ্ধ বিড়লা ॥”

আৰু বোলে ভকত হলে অজগৰ বুদ্ধি হব লাগে। তেহে হৰিগতি আতৈ গৈ বাহৰ খাৱৈত পেট পেলাই পৰি আছে। গুৰুজনে বোলে হৰিগতি কলৈ গ’ল, তিনি দিনে নেদেখোঁ দহোঁ ? ভকতে বোলে বাহৰ খাৱৈত পৰি আছেগৈ। বোলে মাতাচোন। মাতে, উঠিবই নুৱাবে, ধৰিহে দুজনে আনিলে। গুৰু বোলে তাতে সাপে বাঘে খালে হাঁতে একা ? কোনে তেনেকৈ থাকিব দিএ ? আমি কলু বোলাকো নুবুলি নিন্দাকো নুশুনি যেই মিলে সূত্ৰতে আগতে মিলে তাতে সম্ভাষণ হৈ খাই লই মনক বুদ্ধি খাৱৈত পেলাই আত্মক চিন্তি হৰি গুণ গাব। নুবুজি লঘনে ভোকে পৰি থাকেগৈ।

আৰু দুজনৰ মিত্ৰ, একে বহা থাকে, এজন বুদ্ধ, এজন ডেকা। তেওঁ বিশ্বাসে টকা বাৰটা পুতি থৈছে। নাম অবসানে বুঢ়াজনে মুখ হাত ধুবলৈ গলে পাচতে ডেকা জনো গ’ল, পাঠ এৰিএ কপ খানিছে বুলি। আহিলত গুৰুজনে ঘোষা মাতিছে—

বাম কৃষ্ণ হৰি বোল শুন ভাই অন্যায়ে নকৰ মনে।

চৌধ সাখী সমে যমৰ দেৱান দেখিওক সৰ্ব্বক্ষণে ॥

কপট আচাৰ তেজিয়া মন, যাৱত কৈতব নেবস মন ॥ ”

বোলে কিয় গৈছিল। তেহে দণ্ডতে পৰি ডেকাজনে কলে।
বুঢ়া জনে বোলে বাপ, মই ভুকে নেপাওঁ, আজিহে জানে।
তেহে ঘোষা চৰ্চ্চি বাৰ গুচাইছে গুৰুজনে।

কৰ্মজৰি ছেদ

আক একদিন। গুৰুজনে বোলে ভকতে কৰ্ম জৰি
ছেদিব লাগে। গুনি নবনি গৰাই ধৰাইছে। ভকতে কলে
গুৰুজনত বোলে বাপ, গাহৰি আঠেএ দেখোঁ নবনি ধৰাইছে ?
বোলে মাতাচোন। মাতিলে, আহিল। বোলে কেলেই
ধৰাইছে ? বোলে বাপ কলৰ মাজত খাই কৰ্ম জৰি ছেদিব
খুইছে। গুৰুজনে বোলে আজিএ নমৈলিহঁতে ? আমি
কলু হৰি গুণ গাই পৰিচৰ্যা কৃত সেৱা কৈ আনাৰি জগ্গৰ
মোহ, মনৰ দুৰ্ব্বাসনা, সব, বজ, তম তিনি জৰি, কৃত সেৱা
ধনু, নিজ নামে জোৰে, গুৰু শিক্ষা অস্ত্ৰৰে ছেদিবলৈ। অ'
নবনি খাইহে কৰ্ম জৰি ছেদ ? বিষ্টাক চল্ল প্ৰায় দেখিব লাগে
ভকত হলে। হৈ বাম আঠে গুনি গৈছে মানি। হৰি গৃহে
আহে দেখিকলে গুৰুজনে চৰ্চ্চি কৈছে খেদকৈ হোজা বুলি।

ভকতৰ মোহ-
পাশ ছেদ

আক এদিন গুৰুজনে বোলে মোহ পাশ ভকত হলে ছেদিব
লাগে। বঘু আঠেৰ ভাগিন এটি আছে তাতে, বৰ মোহ
তেওঁৰ। তাকে ছেদিবলৈ দা খান ধৰাইছে। ভকতে কলে
বোলে বাপ, বঘু আঠেএ দা খান ধৰাইছে দেখোঁ ? বোলে
মাতাচো। মাতিলে, আহিল। বোলে তুমি হুহু দা ধৰাইছা ?
কেলেই ? বোলে বাপ বোলা যায় দেখোঁ মোহ পাশ ছেদিব
লাগে ভকতে। মোৰ আনত মোহ নাই, একটী ভাগিন আছে,
তাকে ছেদি গুচাওঁ। গুৰুজনে বোলে ভকত জোহ কৈ
আজিএ নমৈলিহঁতে ? আমি কলু মোহেই নিজা, আশা পাশ
বজু, অজ্ঞানে, আন্ধাৰ তাতে পৰি জীৱৰ চেতন জ্ঞান হৰাল।
শৰণ চেতন লভি নৱ বস্ত্ৰৰ যন্ত্ৰকৈ ভকতি প্ৰদীপ লগাই, অজ্ঞান
তিমিৰ গুচাই সেৱকে, পৰম তত্ত্ব বস্ত্ৰক দেখি বৈকুণ্ঠে যাৰ।

অ তুমি ভকতক ছেদিহে মোহ পাশ ছেদ ? আমি থৈছেঁ।—

“হৰি গুৰু পদ সেৱা খাণ্ডা ডাটি ধৰা।

মনবৈৰি কাটি স্মৃথে ভৱ নদি তৰা ॥”

বৈৰ শত্ৰু নেকাট, মিত্ৰ ভক্তহে কাটি মোহ ছেদ ? এই বুলি
বাগ কৈ বোলে কি ঢেকেৰা লোক, হোজা ঐ !

ভকত যোহীলৈ
গুৰুজনেৰ খেদ

আৰু বৰপেটাৰ উত্তৰ ফালে এটা লোক আছিল, মহা
ছুষ্ট ৰঙ গোটে। ভকত সেই ফালে যাবই ভুৱাবে। দেখিলে
নিন্দা গালিত অতিকাৰ কৰে সি। অনেক যাত্ৰা ভূঞ্জি আমাত
হৈ মৈল শুনি গুৰুজনে খেদ কৰিছে। ভকতে বোলে, বাপ
তালৈ কি খেদ কৰা যায় ছুষ্টলৈ ? পৰম ডাকু ভকতৰ হল গল,
ভালেই হ’ল। তেহে ঘোষা মাতিছে গুৰুজনে। বোলে
বৈষ্ণৱ নিন্দক সূচক বিষ্ঠা লুটা গ্ৰাম গুৰুৰক, বোলে বিধাতা
তাক ভকতৰ দয়াত পূৰ্বেই সজিছে। সেৱকৰ সাত দৰিয়া
জবকা আছিল, তাৰ ভয়ত ভকত কুচি আছিল। সি গুৰুৰ
মতে শোধনকৈ আছিল। এতিয়া মৈল গোটে ভকত উদঙ
হল। সি উপকাৰীহে। এতিয়া সেই ফালে উদঙ্গ হল।

আৰু এদিন জোনাই ঠাকুৰীয়া খামুচীয়া মালভোগ কল
একচৰা গোৰাঞালৈ দিলেহি। তাৰে আঠটি কল থৈ ই খামি
দিলে শৰাইত। পাচ দিনা গুৰুজনে বোলে কৃষ্ণাই, মহা-
পুৰুষ গুৰু আজি স্বপ্নত বোলে আঠটি কল নাপালেঁ,
ই খানি দিলে। দণ্ডৱতে পৰি বোলে বাপ হয়।

আৰু উৰ্বশী আই নপৰা পৰিছিল। তলকে গুৰুজন
গৈছে শ্ৰীৰাম আতা, বুঢ়া আতা, যত্নমণি লগে। পথে
বোকা হোলা এটি আছে। গুৰুজনে বোলে যত্নমণি কি
কৰিব পাৰা বাপ, লঘিমা গুণকহে যদি আশ্ৰয় কৰে পাৰি
কৰিব, যদিহে গৰিমা ধৰা যায় কি কৰিম ? বুঢ়া আতা পাৰ
হৈ বোলে কি কৰে চাওঁ, বুলি হাবি এজুপিব আঁৰহৈ চাইছে।

দেখে যত্নমনি গকড় হল, গুৰুজনক কঙ্কে লৈ পাব কৈলে।
আতা গীত মাতিছে—আএ গকড় কেতু কও পৰবেশ। তেহে
গৰিমা গুণ ধৈলে হেবাই নমাই থলে থৰ হৈ।

আক এদিন মহাবাঘৰ কীৰ্ত্তন দিছিল। দেউৰী কৃষ্ণাই
আঠৈ টোপনিয়াইছে। গুৰুজনে বেজাৰ কৈলে। আগলৈ
নোলায় কেবাদিনো। এদিনা যত্নমনি গুৰু বোলে কৃষ্ণাইক
বান্ধি আনাগৈ। তেহে জাৰি বিচাৰিব ধৈলে। বোলে
নহয় প্ৰেম বজ্জুৰে বান্ধি আনাগৈ।

আক একবৰ্ষ বৃষ্টি নাই দেশত। সকলো গুৰুজনক ধৈলে
বোলে বাগ, দেশত বিকলহে হব বৃষ্টি পৰা, শস্য নহয়।
গুৰুজনে বোলে গোবৰ্দ্ধন যাত্ৰাটি কৈলে হব। বুৰী লুইতৰ
পাব হৈ সুন্দৰী ওচৰতে বভা খলা কৈ পৰ্বত চো সাজিলে,
আঠৈ চিৰা, কল, ছত্ৰ, চেনী তুলি বোলে গোঁসাই
হব কোন? গুৰুজনে বোলে ব্ৰাহ্মণহে হব পায়, কৃষ্ণ
পণ্ডিতেই হওক। সি গোটে অশূয়া নিন্দক, নসয় গুৰুজনক
গোঁসাই পাতিলত হৰ্ষ পালে। যন্ত্ৰোপতি চাক্তত বিপ্ৰ
উঠিলগৈ। মেঘ মণ্ডলৰ বাগ আৰম্ভি আনোতেই মেঘ দি
আনিলে। চৰিও ফাকি পুৰাই দিলে। গোটে পৃথিবী
টলবলকৈ বতাহ বৰষুণ শিলে খুন্দি পেলালে। সকলো লৰ
মাৰি সুন্দৰী সোমালগৈ। বামুণ তাতে থাকিল। বৰষুণ
এবিলত গুৰুজনে বোলে ব্ৰাহ্মণ থাকিল পৰ্বতৰ উপৰে,
ঘোৱা ঘোৱা, বমুণক আনাগৈ। ভকতগৈ চাই দেখে পৰি
আছে; গোটে কলা ধাতুহে আছে। শিলে খুন্দি চেপেটা
কৈলে। নমাই আনি সেও দি তেহে মাত ওলাল। সজ হৈ
নিন্দা অশূয়া এৰি সজ হৈ পৈল গুৰু ভক্তলৈ।

গোবৰ্দ্ধন বাজা
অভিষেক

আক দৈৱজ্ঞ বলোভজ আঠৈএ ভকতৰ দিন বাৰ গনি কয়,
মৃত্যুৰ কথা, মহা দশা, নিৰ্য্যান দশাত বোলে তোমাৰ এক

বৰ্ষহে আছে, কতো কয় ডেৰ বৰ্ষ, কতোৰ বোলে ছমাহ আছে, খনোক বোলে দুমাহ আছে। ভকত খিনাই যায়, খেতি কৃষি, বন এৰি। শুকজনে দেখি সোধে বোলে তোমাৰ কি হৈছে, দেখো খিনালা ? বোলে বাপ, আমাৰ দিন অধিক নাই, আতৈএ চাই কৈছে। বলোভদ্ৰ আতৈক অনাই বোলে তুমি ভকতৰ কিয় দোলাইমান লগোৱা ? সেই বেদ শাস্ত্ৰখানি বৰপেটা বিলত পেলোৱানি, পেলাবলৈ নিছে। তেওঁ বোলে ববা, লৈ আহাচৌ। বোলে ভকতৰ আউসী, একাদশী, তিথি, বাৰ, নক্ষত্ৰ, সংক্ৰান্তি, বঢ়া টুটা চাই কৰা, উপবাস নপৰাটেক। তাৰে পৰা কাৰো নকয় আক। একদিনা শুকজনে বোলে বলোভদ্ৰ, তুমি ভকতৰ যে কোৱা মৃত্যু কথা, বাক স্নোৰ মন গোট কত আছে কোৱা। বোলে বাপ, বিড়ম্বন নকৈলে কব পাৰি। বোলে নকৱাঁ কোৱা। বোলে বাপ, বৃন্দাবনে গোপ বালক সমে তান্ত্ৰিৰ তলে পূৰ্ণ কৃষ্ণৰ খেলাতে আছে। বোলে এতিয়া চোৱা, ক'ত আছে। চাই বোলে বাপ, তিনি পঙ্কজতে, পঙ্কৰ ভেদি বন্ধে যশবস মধু পানকৈ শুদ্ধ ভ্ৰমৰ স্বৰূপে আছে। বোলে তোমাত আৰ হবৰ ঠাই নাই। বোলে আমাৰ দিন কোৱাচৌ। বোলে বাপ, কামৰূপতে গৈ বেহাৰে পাঁচ বৰ্ষৰ মূৰত ভাদ্ৰ মাসে পঞ্চমী কৃষ্ণাত বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ হব পায়।

দৈৱজ্ঞন
বলোভদ্ৰ আতৈ

আক এদিন বলোভদ্ৰ আতৈক বোলে আমাৰ কলা দিন মাহ, তোমাৰ একা ? বোলে বাপ, আমাৰ দুই বৰ্ষ অস্তে পুহমহা পূৰ্ণিমাত নিশা সপে দংশিব, বাহি শ হব লগা সাদিন। আপোনাৰ সেৱাত চাইদিন খণ্ডিল, তেওঁ তিনি দিন আছে। তেহে সেই পুহত দুই বৰ্ষ অস্তে দংশিলে হয়। পাটিতে তিনি দিন আছে। শুকজনে বোলে বলোভদ্ৰ তিনি দিনো দেখা নাই। বোলে বাপ, ভাৰ বজা, কলুবা গৈছে।

বোলে দ্বাৰ কাটি মেলগৈচেঁ। মেলি দেখে পাতিতে বাহ
বুলি আছে, তাতে সাপটিও আছে” বিৰ বান্ধি ফেটী। নি
কণ্ঠে সহান্বিত কৈলগৈ।

আৰু একদিনা বুঢ়া আতাক বাৰাদিৰ কল আনিবলৈ
পাচিছে গুৰুজনৰ মাতৃৰ তিৰিলৈ। স্নান ভোজনকৈ আহিল
সেৱাকৈ যাবলৈ। গুৰুজন কথা সুখে আছে; পাচ কালে
বহি বৈ আছে। দেখে বেলা চুটা হ’লহি। পাচলৈ চাই
দেখি সুখি বোলে কিয় নোযোৱা? বোলে বাপ
সেৱাকৈ যাবলৈ বৈছেঁ। নামতা কিয়? বোলে কথা সুখ
বস ভাগে বুলি। তেহে বৰ স্নেহ কৰিছে।

আৰু মুৰাৰি আতৈৰ ঠাইলৈ হৈদাহ চৌধাৰী আহি গৈ
আছে পৰমার্থৰ আশাৰে। এদিন আহিছে পুহ মহা বৰখুন,
তিতি। আতৈ আছে ভিতৰে জুই পুৱাই গুৱা খাই বহি।
এওঁ বোলে আতৈ দ্বাৰ মেলক। বোলে বাক। বোলে
তিনি আহিছেঁ; মোৰ জাৰত দেহ যায় মেলক। বাক
মেলোহে। বোলে নেমেলেনে? বাক বাক কৈ এ তেওঁ
তিতি জাৰে বতাহে ঠৰ হৈ কাতৰ কৰিছে মেলক বুলি।
আৰু বুলি নেমেলে দেখি খৰ্ব্ববাক্য বুলিলে বোলে বৰপেটাত
ভকত তুমিহে আছা হবলা তোমাৰ মনেৰে? আৰু যাবৰ
ঠাই নাইহে। বোলে বাক মেলোঁ পা। মেইলে। গা
কাপৰ সেকিলে, ছুখানি তামোল দি বোলে আজিৰ পৰা
আমাৰ এখেতলৈ নাহিবা, আমি তোমাত বৰপেটাত ভকত
আমিহে বুলি কোৱা নাই। এই বুলি খেদি পেলালে।

আৰু গোবিন্দ আতৈক সাপে খালে মধ্য নিশা ফেটী
গোমে, ঔষধ বৈজ্ঞানিক নিৰিচাৰি নাম লৈ গুচালে। তেওঁ হেৰে-
মদলৈ গ’ল। লোকে কলে হেৰেমথৰ বজাত বোলে এবাৰ
সাপে খাইছিল, নামেৰে বিষ মাইলে। বান্ধা বোলে সাপৰ

গোবিন্দ আতৈ
নৰসিংহ

হেৰেমথৰ বজা
নামৰ প্ৰমাণ লয়

গুৰুজনৰ ভক্তি

বিহে বৰবিহে সমান। বিহ এটা খুৱা, নামেৰে শুক চাওঁ।
 বাতি আঠৈক খুৱালে। দেহ গোটে কলা পৰি গ'ল, নাম
 লব ধৈলে, এবাৰ কলা হৈ যায়, এবাৰ ফটকটীয়া হয়,
 লওঁলে লওঁতে শুচিল গৈ বিবৰ জাল। ৰাজা দেখি অদ্ভুত
 আচৰিত হ'ল। প্ৰশংসাকৈ বোলে নামো সত্য, শুক সত্য,
 ভকতো সত্য, এই বুলি সন্মানকৈ পঠালে। গোবিন্দ আঠৈ
 বৰপেটালৈ আহিল দখিনতে। শুকজনে বোলে পূৰ্বে নাৰদে
 কলি যুগত নাম, ভকতৰ মহিমা কলাপ গ্ৰামলৈ নিলে,
 তোমাক সপে খালে, তাক বৈষ্ণৱ লগাই চাব পা, নামেৰে
 শুচাই এতিয়া বৰবিহ খুৱাই নেমাইলে হ'তে? নাম, ভকত
 শুক ধৰ্ম্মত কিয় বাদ পেলোৱা? তুমি প্ৰসন্ন আৰ্হি লৈ প্ৰণত
 সবকো খুৱাব, ছুট খাট নমৰিব? এই বুলি খঞ্জিছে।
 শুকজনৰ কটাক্ষতে শেষ কালত উকতে কোঁহা এটি হ'ল।
 তাতে ঔষধ দিলে, পকি জহি খহি হৈ বাম বুইলে আঠৈ।

আক এজোপ দেশত বৰ একাল পৈল। শুকজনে খেদকৈ
 অসন্তোষ ভাৱে আছে, ভকতক কেনেকৈ প্ৰবৰ্ত্তাওঁ, প্ৰবৰ্ত্তে
 বুলি। তেনেতে ঠাকুৰ আতা পাই সেৱা কৈলে অভয় পদত
 মাথা দি। বহি বোলে দেখো মনটি কষ্ট কিয়? বোলে, এ
 সখি, ছখীয়া ভকত কেটি প্ৰবৰ্ত্তাব মুৱাৰিম হব লাগে দেশত,
 দেখো বৰ বিকল, টকাও নাই, খুজিলেও নেপায়। তেহে
 আতা বোলে আপোনাৰ দাস দাসীক মুঠি ভঁড়ালেই কুলাব,
 গুটি জিম চাবক আছে, সেয়ে জুৰিব ভকতলৈ; অনাহক।
 বোলে তোভ্ৰাহে বুলিছে হয়, পুত্ৰ, ভাৰ্য্যা, বহাৰী বা বোলে
 কি? সোধাগৈচো? আতা আহি মৌনে বহি আছেহি।
 আএ বোলে স্নান কৰা যকগৈ। বোলে কিনো ধুম, ভকতৰ
 খাবলৈ নাই, শুকজনে খেদ কৰিছে। তোভ্ৰা কি বোলা গ'ল?
 আতা বোলে মই কি বুলিম? বোলে আমাক দহো।

গচিতেই কুলাব, গুটি খানিকে নিদিলে কিয় ? বোলে তইতে কিবা বোল বুলিছে নুবুইলোঁ, বাক তেনো। পৰ্শমানন্দৰ গিৰি ঘৈনীতো সুধিলে ; সেই ক্ৰমে বুইলে। আতা উঠি হৰিবে বাহু তুলি নাচি বোলে নাৰায়ণ দাসৰ সবাবে এক বাক্য একমুখ। আতা গৈ গুৰুজনত কলেহি বোলে বাপ, এই ক্ৰমে বুলিছে। শুনি গুৰুজনে মহা হৰ্ষে হাস্যকৈ বুলিছে বাবা বহি পৰ্শমানন্দ বহাবী বজত সুবৰ্ণে বস্ত্ৰ উধান, মোৰ সখিহ'ল তাতে বাম নামৰ আলি, অমৃতৰ পুৰ। ঘোৰা গীতকৈ মাতিছে—
“হৰি ভক্তি মহা খালি বাম নাম অমৃতে আছে ভৰিয়া —।”

“নাৰায়ণ মই তুৱা দাসকু দাস।”

আৰু কলিয়া পথাৰত সাত জনে সৈতে কথা সুখে গুৰুজনে বহিছে সাদিন সাত নিশা, অবিছে দে পূৰ্ণৰ খেলা বৈকুণ্ঠৰ সুখত দেহক পাসৰি ছদ্ম ভাৱে। গুৰুজন গৈ শ্ৰীশঙ্কৰ দেৱৰ বৈকুণ্ঠ পাইছে গৈ। ততে কৰুণামই ঘোষা কৰি গাই এজন পুৰুষ পৃথিবীলৈ নমাই আনি পঠাইছে।

আৰু অসুৰালি ব্ৰাহ্মণ অহি কীৰ্ত্তন গৃহতে বহিলহি। ভকতে কলেগৈ বোলে বাপ, ভটাচাৰ্য্য আহিছে। গুৰুজন ওলাই বহি ফুল চন্দন পাত তুলি দিলে মানকৈ। দি সুধিলে বোলে গুৰু, কিয় আহিলা ? বোলে বাপ, মহা পৰিশ্ৰমকে ভাগৱত পঢ়িলোঁ, তাকে আৰা মান মহিমা কোনে পায়, জানে। তাতে বোলোঁ, তাৰাৰ আগতে গোটা চাৰি প্লোকো মাতিলে। মাতি বৈ আছে, জুৰিব নোৱাৰে, হামিয়াই, হেৰুটিয়াই, চাল বাৰ চাই একোৰূপে বুজিব নোৱাৰে অৰ্থ। গুৰুজনে বোলে জোৰা জোৰা, নোৱাৰে জুৰিব। তেহে ঘোষা মাতিছে কৰি—

ব্ৰাহ্মণৰ বিষেষ
বজাৰ আগত
থল

আপুনি মহন্ত হুহি, মহন্তক নুপাসিলে কদাচিত। তাৰ উপদেশে আনোনতৰয়, আপুনি ভৈল বঞ্চিত ॥

“সেহিসে চতুৰ আতি পুণ্যৰ নিদান ভূত,

নাৰায়ণ নামক উচৰে ।

অচুতৰ সিটোআতি পাপৰ নিদান ভূত

নামে অৰ্থবাদ মিটো কৰে ॥”

ভাগৱতৰ চক্ষু টীকা বাদদি গৰ্ব্ব কৈ তাক বোলে নালাগে, মোৰ মুখেই টীকা, এতিয়া মুৱাব, কি মুখ'ঐ বামুণ ! বোলে মুখ' বুলিলানে ? বোনে গোটে জাদা মুখ'। লঘু হৈ গিৰিধাই উঠি গ'ল টবক টবক। গৈ ৰাজ্যত খল দিলে বোলে বাউসীত এজন মহাজন আছে, নামত মাধণ্ড, কপে সুবৰ্ণে এটা গৃহ কৰি যৌবন জী নচাই, সাবটি সভাতে লয়, ব্ৰাহ্মণক নমানে, ভাগৱত নমানে' শ্ৰদ্ধ বেদ বিধি এৰিলে, গজা, গীতা, তুলসী, শালগ্ৰাম হুপুজে, নমানে, কুল ক্ৰিয়া নবাছে, তোমাৰ দেশত এনে অধৰ্ম অনাচাৰী হলে ছত্ৰভঙ্গ প্ৰজ্ঞাক্ষয়, দুৰ্ভিক্ষ মিলে। ৰাজা ৰাগকৈ সুৰানন্দক দিলে বোলে দুহাজাৰ টকালৈ ধৰি আনগৈ। আহিছে উদ্ভাৱল হৈ। অ'ত গুৰুজনে বিহানে বোলে আজি বাম অঙ্গ ফন্দিছে, কিবা বৰ এটা বিষাদ পাম। সুৰানন্দ নৌকাৰে পালেহি বৰপেটাৰ ঘাট। ভকতে বোলে বাপ কোনবা ডাঙ্গৰীয়া এটা আহিছে, কপাবৰ লক্ষৰো আছেহি। বোলে তুমিএ যোৱাহিচো কোন আহিছে চোৱাগৈ। চিনি পাই সুধিলে বোলে কিয় আহিছা ? বোলে ৰাজা পাঁচিছে, হাজো, নীলাচল, অশ্বক্ৰাস্ত, শুক্ৰেশ্বৰ, পাক, উমানন্দ, দিগেশ্বৰী এই সবত পূজা কৰাবলৈ, তাতে এইতে মহন্তক সেৱা কৈ যাও। লক্ষৰে কলেহি বোলে বাপ, ই ৰাজ্যৰ বল্লভ, খাটনিয়াৰ, আক ভালকৈ সন্মান কৈলেহে সজ। বোলে বামচন্দ্ৰ তুমি এ তুলি আনগৈ ভকতকৈ। আনিলে গৈ তুলি। আহি কীৰ্ত্তন গৃহতে ৰহিলহি। গুৰুজনে ওলাই

বহিল। বোলে বাপ, গোৱা চাব খোজোঁ। গুৰুজনে
বাধানাচ নাচিব দিলে, নাচিছেহি। তাৰে এটি ধৰি আনি
চালে। দেখে কাঠৰ তল খোপা গমচাৰ, জী নহয়, এই ছুটা
মিছা পালে, মুঠিকচক কুন্দবাক্ষৰ জালা ভাঙি চালে, ৰূপ
সুবৰ্ণ নহয়, বালিচন্দা। তাকে মিছা পালে। গোৱা
বোৱাতে লগৰ মেচে ভকতৰ ঘৰ লুৰি আনিলে। সৰ্ব্বস্ব
আগ্ৰহি কীৰ্ত্তন গৃহতে দমালে নি। শ্ৰীৰাম আভাৰ বহাটি
সোমাব হুৱাইলে। পেট চলা বুলি জুলীয়া গুৰ ঘৰি বাট
ভেটি ধৰি আছিল দ্বাৰ মুখে মাখিএ ভেন ভেন কৰে। ভকতৰ
দ্বাৰে পতি মেচ হৈ ধৰি বান্ধিছে। গুৰুজনে বোলে সুবানন্দ,
বিতক ইচা কৰনে? লাগে যদি সেই খিতে খান, তেও মোৰ
ভকতক নবান্ধিবি। খানি তিনিশ টকা পালে। তেহে
কিছু টিলা কৈলে। সেই হুৰতে উদাস ভকত পলাল দিশা
দিশি। গঙ্গালকে গ'ল চৈধ জন। বোলে বাপ, ৰাজ আজ্ঞা
শুনিব লাগে, আপুনি থাওক কঠতে, ভকত সবে আঠ লক।
গুৰুজনৰ মুখ পদ্যলৈ চাব হুৱাবে, তলমুণ্ডে কথা শুনালে,
ৰাজাৰ আজ্ঞা যাব লাগে। দুই হাজাৰ টাকা দিব লাগে।
গুৰুজনে বোলে ৰাজাৰ আমি হাট, ফাট, ঘাট একো বিষয়
খোৱা নাই, দিয়া নাই। ৰাজাক যদি ধনে আটা নাই, লৈ
যা ভঙে ডা ডাঙ্গৰীয়াত খুজি ধাবে হই দিমগৈ। বোলে
ভেনো ভোজনকৈ লক। বোলে কিহেবে কৰিম, ৰান্ধনি
আছে স্নদাত, বোলে ৰান্ধনি কোনটি চিনি নিয়ক, লোটা
বাটিও নিয়ক চিনি। তেহে ৰামচন্দ্ৰ আহি মুৰাৰি তাতিব
গৃহতে চাউল সিজালে, গৃহলৈ নেবিলে, চাউল সিজোৱা
দিওঁতেই ঠাকুৰে থকবক কৰে। গুৰুজনে বোলে ৰামচন্দ্ৰ
তই থাকিব নালাগে যা সেই নিশাই গ'ল। আন সব
গুৰুজনক এৰি চাট মাইলে। সেই নিশা মহা খেদকৈ

শ্ৰীশঙ্কৰ দেৱলৈ তুতি প্ৰাৰ্থনাকৈ তুৰ ভাঠিয়ালি বসন্ত ছুটি
গীত কৰিছে—

এ নাথ তাৰিও তাৰিও যত্নমনি

“কৈছে নবহৰি তৰণ উপায়” পুৱা গুৰুজনক ছুটা মেছে নি
নাৱত তুলেলেনি। লগত গোপালে জনাৰ্দ্দন আতৈ গৈছে,
সি বোলাক অল্লকালে সোমাইছেহি, দাৰি গোফ হৈছেহে,
ছৱা জাতে, গুৰুজনে বোলে গোপাল, জনাৰ্দ্দন তোমালক
থাকা ছলি ভকত কতুবা ছুখ দিব, ঘোৱাগৈ। অনেক কৈ
পাঁচিলে, তিনিবাৰ বাধা কৈলে। তেও নুৱাইলে নমাব,
বোলে তোমাৰ লগে বাপ যেই হয় সেই হব, আপুনাৰ গতি
আমাৰো গতি। তেহে গুৰুজনে বোলে কতোৰ ছুকুৰি,
কতোৰ তিনকুৰি, দহ বাৰ, ষোল্ল আঢ়েকুৰি বৰ্ষ আমাৰ লগে
খাই লৈ আছিল, জীৱলৈও আশা কৰি। এতিয়া টানৰ
বেলি কোনবা কলুবা গ’ল। “কহনি আছে বহনি নাই,
নটা নাই পাচ হাল বায়।” গৰু এটা মুঠে, প্ৰেমৰ বজু
হলে জীৱলৈ আশা কোনে ছিঙ্গে, খাব লবৰ আশাৰ জৰি
পচি ছিগি গ’ল। কালি আহিছে ছুটি কোচৰ চলি, আজি
হলহি ছুখৰ সন্তুৰি। সেই বেলা ঘোষা মাতিছে—

“বাম জয় হৰি জয় বাম হৰি জয় বাম কৃষ্ণ”

যিটো সততে স্মৰে তাৰ আক কাক ভয়? তেহে নিৰ্ভয়
দিলে বোলে আহা সিনো আমাক কি কৰিব পাৰে? কাক
কোনে কৰে, কোনে কাক মাৰে? অবগ্যত মৃত্যু নাই
বাখন্ত ঈশ্বৰে হৰি, নৰাখিলে মিলে গৰ্ভৰ ভিতৰে। সৰাৰে কৰ্তা
শ্ৰীনাৰায়ণ যাক যি কৰে এই বুলি দিলে নাৱ মেলি।
গুৰুজনক নি বাখৰ ভণ্ডাৰতে ঠাই দিলেনি। গৰুৰ্ব্ব মাজী
নাও বঠা দহ হাজাৰ উপৰি বকুৱা বঘু ৰাজা পাতিছে বব-
স্নেহৰ। হৰিকৃষ্ণৰ মুখে মহাপুৰুষক গুৰু বুলিছে। তেওঁ

নজনাকৈ পত্নীৰ ভায়েকে দুগুণ খুজি নিলে, তাক হৰিকৃষ্ণ আতৈ এ শুনি বৰ্জ্জনাকৈ থৈছে। তেৱে চৈ চৰাদি ভণ্ডাৰ আগ তিনি পুলিকৈ দিলে। কৈ সনা কৈ চৈৰে বেৰি দিলে। মুখ হাত ধুবলৈও ওটাকৈ দিলে চৈৰে বেৰি। স্নান কৰিবলৈ গাতকৈ পাত পাৰি উপৰে চৈ ঘৰ কৰি দিলে। চাৰণ্ডফালে চৈৰে চকোৱা দি দিলে। তেহে গুৰুজন নৌকাতে উঠি গৈ তাতে বহিচন্ত। ছও মাহনিতে গন্ধৰ্বমাজীএ কৈ সনা মুখ হাত ধোৱা অঁটাইছিল। গুৰুজন তেওঁৰ ভক্তিত বঁৰ সন্তোষ হ'ল। আৰু চাউল, লোন, তেল, মাছ, খৰি, চৰু, ঘৃত, মধু, চেনী, চুৰা, গুৰু, গাখীৰ শাক, পাত, বজ্জ সবাকৈ ৰোজ ধৰি আছিলে। কতু নিবিচৰাকৈ গুৰু ভক্তক কেউ মাহ দিলে। ব্ৰাহ্মণ আহি বহেহি দুওফালে গুৰুজন ওলাই বহে ডাবৰত মুখ ধুইছিল। তেতিয়া এ ডাবৰ হয়। জনাৰ্দন আতৈএ কঁকালত গমচা বান্ধি পেটত মুখ দি চাপৰি বায়ুৰ সাজেই গৈ পেলাই গদাধৰত স্নানকৈ আহে। বায়ুৰ গলত গুৰুজনে বোলে জনাৰ্দন কি সাৱধানী কটাৰীত এবাৰ বিচলিত এবাৰ তিনিবাৰ বুলিছে। তেনেতে ভাটোকুচীয়া আতা বেহাৰ যত্নমণি বৈকুণ্ঠ এই তিনিজন, বিজয়পুৰতে নাও খানি থৈ গুৰুজনৰ লগ লৈছেগৈ। পাঁচজন হ'ল। যত্নমণি এ বোলে বাপ তোত্ৰা দহো খানেকো শাস্ত্ৰ নেচায় সি বায়ুৰে হা শাস্ত্ৰ হু শাস্ত্ৰ ৰাতি দিনে চাব লাগিছে হকা হুনা দেখি আকৌ সোধে বোলো যত্নমণি কি শাস্ত্ৰ? বোলে হা শাস্ত্ৰ হু শাস্ত্ৰ। বোলে যত্নমণি নাও নাইকিয়া শাস্ত্ৰ কাকলাদৰ সদৃশ তাক চুলেই স্নান আহে। সেইখিতে গীতাৰ আনি ঘোষাকৈ মাতিছে—

শব্দ ব্ৰহ্মৰ পাৰ হৈল যিটো কৃষ্ণত ভকতি নাই।

তাৰ শাস্ত্ৰ শ্ৰম শ্ৰম মাত্ৰ ফল যেন ৰাখে ৰাজী গাই ॥

বিষয়বস্তু

এ তাৰ শাস্ত্ৰতে আমাৰ সিদ্ধান্ত আছে। তাৰে পট্টা পোবে তাকে দাস্ত ভজা যাব। সেই বেলা বিৰমজলবতে অনি গীত কৰিছে—“শুনলো পণ্ডিত” সেই সময়ে বিচাম দ্বাবে ভোট নামি দেশ ভাঙিছে। চিপাহী দি হাজৰা আঠেক বণলৈ দিলে, গৈ লাগিল বণ। বহুত চিপাহী চাকৰি কাটিলো কেহো আঠে কথমপিহে সাৰিল। আহি বিৰমত হৈ হৰিকৃষ্ণক ধৈলৈহি শৰণ লবলৈ। তাৰা সবে বোলে আমাক তুমি মানিবও হুৱাবা আমিও যোগ্য নহওঁ। গুৰুজন আছে ব’লা নিওঁ। ভেটি ভাবে নি মহাপুৰুষক গুৰু বোলাইছেনি। পাচ দিনা আএ গোপীনাথ বেটা সৈতে গৈ গুৰুজনত বস্তু লভিছেহি। তেহে এতিয়া যি ডা—ডাঙ্গৰীয়া আছে গুৰুজনৰ সেরকীয়া বিজয়পুৰৰ সকলো খাটি ফুৰিছে। হাজৰা আঠে শুইছে। আএ কৌলে গোপীনাথৰ বাপা তুমি দেখো সেৱেৱা সেৱেৱা ঘুমাইহে আছা তোমাৰ লগৰ ভায়া হৰি ভায়া কৃষ্ণ খাটি ফুৰিব লাগিছে? তুমি দেখো পেট পেলাই পৰি আছা? বোলে মই গৈছিলো, ভাগৰ লাগিহে শুইছোহি। আএ বেহাৰে গলত ভকতক সূধিছে। সকলো ডাঙ্গৰীয়া বজাৰ কুৱৰীক ধৈলে। মধুৰী বৰকুৱৰীক সূক্ষ্ম লাগি বজৰ বেলা ধৈলে ৰাজাক বোলে সংসাবত ভোগ কোনটো চাৰ? ৰাজা বোলে আমি ৰাজাৰ গৰ্ভে জাত হৈছোঁ ভোগ নকৰা আছে কি? তেও তোৰমোৰ এই সদৃশ সূখ ভোগ নাই। বোলে আক যি বিষ্ঠাতুল্য দেখিছে একা? বোলে আক বিষ্ঠা তুল্য দেখোতাই নাই। আহাৰ, মৈথুন, নিদ্রা এই তিনিৰ যি ৰাজ হব তাৰাই ঈশ্বৰ, মনুষ্য নহয়। বোলে সেই বাউসীৰ মহন্তে আক বিষ্ঠা তুল্য দেখি থৈছে। তেনে ঈশ্বৰক আনি কিয় ৰাখি থৈছা? বোলে যোৱা নাইনে? বোলে তুমি পাচিছানে? তেহে ৰাজা সুবানন্দক মতাই আনি বোলে মহন্তক নি পূৰ্বৰ

ঠাই বাউসীতে থৈ আহগৈ। বখীয়া টকলা নিতে ধৰি ওলগনি দে দে। সেই বেলা বাবুদেউ বিপ্ৰ পালেহি। বিচাৰি খ্ৰীশ্চক সেৱক ৰাজ্যত বৰ খাটনি গুৰুজনক সেৱাকৈ বোলে তইঁতৰ ওলগনি মই দিম ৰাজ্যতকৈ, নধৰিবি যা গুচ, বাখিৰও নালাগে, মই ৰাজ্যত কৈছেঁ। বৰ খাটনিয়াব দেখি একো মূবলি এৰি গ'ল। গুৰুজনে বোলে জনক নন্দিনী সীতাৰ যেনেকৈ তৃষ্ণা আপদ কালত সখা হ'ল তুমিও মোৰ ছুখৰ কালত আজি বাখিলা দুষ্টৰ হাতত।

আৰু সুবানন্দৰ বাপেক বাগীশ ভট্টাচাৰ্য্য বোলে; আহে যায় গুৰুজন থকা ওচৰে বাটত থিয়দি শুনে। গুৰুজনে পদ্মপুৰাণৰ কলি পাতনৰ পাতালী খণ্ডৰ শ্লোক আনি অধ্যয়ণ কৰি লৈছে ব্ৰাহ্মণ কৰিবলৈ ধৰিছে। ভয় পাই ৰাজ্যত কলেগৈ বোলে মহাৰাজ বাউসীৰ মহন্তক কিয় বাখি থৈছে? বোলে তোৰে পুতেৰে দেখো কয় বোলে অনাচাৰ কৰে? বোলে আৰা অনাচাৰী নহয়, পৰম সদাচাৰীহে। সেই খলাৰ মাধৱহে অনাচাৰী। ৰাজ্য বোলে তই বোল সদাচাৰী। পুতেৰে বোলে অনাচাৰী ত ইঁত বামুণৰ একো তত পাবলৈ নাইনে। আৰু বোলে ব্ৰহ্মণৰে শূদ্ৰৰে ক'ত বাদ আছে? ৰাজ্য বোলে অত তোৰে সিংহাই বোলে ধৰ ধৰ, তই সিংহাই বোলে এৰ এৰ। সুবানন্দক বোলে তোক মহন্তক থব নিদিলোগৈ? বোলে আজি যাম। তেহে সুবানন্দে গৈ বোলে বাপ, ৰাজ্য আজ্য হৈছে যাব লাগে। গুৰুজনে বোলে খ্ৰীশ্চকবদেৱৰ প্ৰসাদত তোক বামুণক তুলা ধুনা দি ধুনিবলৈ নাপালেঁ, ক'ত বামুণত শূদ্ৰৰ বাদ নাই কয়, তাকে। বামুণে বোলে সুবানন্দ তইনো কেলেই যা? ৰাজ্য পাঁচিছে যাম আমি। বোলে বাপ নহয়, থবহে গৈছেগৈ। তেহে গুৰুজন ছমাহ বহি আহিবলৈ হ'ল। গৰুৰ্ব্ব মাজী এ টকা পাঁচোটি

বাগীশ ভট্টাচাৰ্য্য

বস্ত্ৰ এজুৰি দি .সেৱাকৈ প্ৰাৰ্থনা কৈলে বোলে বাপ,
হৰিকৃষ্ণ আতৈৰ কটাক পৰি আছে, সেৱা চোৰ হৈ।
যেন আপুনাৰ অভয় পদ শ্বেত ছত্ৰৰ তলতে ঠাই দিব
দাস জীৱটি। তেহে গুৰুজন মাজীৰ ভক্তিত সন্তোষ হৈ বোলে
প্ৰহ্লাদক নৃসিংহ বুলিলে—

“সৰ্ব কৰ্ম বন্ধে হৈবি হীন।

অন্তকালে মোতে যাইবি লীন॥”

পাচে গুৰুজন নাৱত উঠিলহি। মেলি বিজয়পুৰ পালেহি
গদাধৰ ঘাট চাচি খহাই দিছে। নৌকাতে কৃষ্ণভাই জয়
লক্ষৰ দুজন কন্ধে হস্ত দি গুৰুজন উঠি যাওঁতে ঘোষা
মাতিছে—

“মোক কৃপা কৰা হৰি এ

দাস্তে ধৰৌ তুণ মাথে ধৰৌ তুণ,

তুমি কৃপাময়ক নাজানো অতদিন।”

বোলে দুকঠীয়া চকটি বহোৱা হ’ল। তাৰ ফুট অহাৰে
পৰা পিটিকিবলৈ ধৈলে। গৈ বিজয়পুৰতে বহিছন্ত। তাতে
গ্ৰামী ভকত হৈছে তিনিশ তিনি কুৰি ঘৰ। হৰিকৃষ্ণ সুখে
মহাপুৰুষক গুৰু বুলিছে। জী, বাল, বৃদ্ধ সকলো আহিছে
গুৰুজন ঠাই সেৱা কৰিবলৈ। জী সব বেলেগ-গৃহে বহিছে।
বৈকুণ্ঠ আতৈ গৈ বোলে গুৰুজন দুখবতে আহিছে দে ইঁক
খাক, মনি, বিৰি, আঙুঠি, কৰিয়া, যাৰ যি চলে দি সেৱা
কৰ। গুৰুজনে বুলিবৰ শুনি ঘোষা মাতি এক দৃষ্টান্ত দিছে।

“হৰিৰ নামৰ কীৰ্ত্তন সুখ। নজানে যিজন হৰি বিমুখ।”
বোলে এক জীপুৰুষৰ সন্তোগ হৈছে। তেনেতে তাৰ গিৰিএ
দেখিলেহি। তাক ধৰি বান্ধি ঢেঁকী ধোৱাৰে মৰিয়ায়।
সি ই সুখ নাজানে, সেই সুখকেহে জানে। এতিয়াও
বৈকুণ্ঠে আমাৰ তেনেহে কৈলে। আক নাম থলত বিজয়

পুৰীয়া হৰিকৃষ্ণ আতৈক বোলে মই গন্ধৰ্ব মাজীৰ অৰ্থে ইবাৰ মাতিছোঁ। তেহে কৃষ্ণাই আতৈএ বোলে বাপ, তোম্ৰা সম্ভাৰ হোৱা গৈছে। তাৰাৰ এনেই কুশল। তেওঁ আপুনাৰ নিৰ্বন্ধ আপুনি ভজা গ'ল আগলৈ। তেহে গুৰুজনে নিজম দিলে, বিমৰষা কৈ। পাচে সেই কথা মাজীএ বুলিবৰ শুনিলে গুৰুজনেই ক্ষেমে তেওঁ যে ভকতে নেক্ষেমে পা তেহে পাচত হৰিকৃষ্ণ আতৈএ শুনি বৰ ভয় হ'ল। ৰাজাৰ বস্ত্ৰভ পাচত বা কি কৰে? তেহে ৰাজাৰ মাজীএ তিনিখান নাৰ'ৰ গুৰি দিয়ে। ই খানবতে তেওঁ দি দিয়া দিছিল, টিঙবতে পৰি তল গ'ল। ৰাজা খেদকৈ এ-মোচৰ লৈওথাৰ বতি সাল বোৰাই চালে, নেপালে। গুৰুৰ গুৰু সেৱাৰ বলে তেনেই নিলে সেই শৰীৰে, ভকতত অপৰাধ হয় বুলি খানিক লগায়।

আৰু সুৰানন্দৰ মাক বাপেকৰ গৃহ, তাতে দুও শৰণ ললে। লৈ গুৰুজনক নিবলৈ ধৈলে। বোলে বাৰ একাদশী দিনা যাম। তেহে গৈ ভক্ত সমে বহিলগৈ। অনেক সম্ভাৰে সেৱা কৰিলে। গুৰুজনে একো নললে। কেচা পুৰাকল কাটি এচকলি ভোজন কৈলে তাৰা সবৰ খেদত। তেহে গুৰুজনে তাৰা দুইত কলে বোলে সুৰানন্দত সুধিবাচো আৰু কিবা ৰাজা কৰিব দিছেনে, সি যে আহিছে আকৌ? পাচে বাপেকে সুধিলে বোলে একো কৰিব দিয়া নাই, থবহে দিছেগৈ। তেহে গুৰু বোলে সুৰানন্দ, তোৰ মানচৈত যাব নুৱাৰো। আমি বেলেগ নাওতহে যাম, তই যা। তেহে আগ হৈ গৈছে। পাচত গুৰুজন ভাটোকুটীয়া আতা নিয়া গমাৰি নৌকাত আহিছে। আতা, বৈকুণ্ঠ আতৈ, গোপাল, যদ্মনি, জনাৰ্দন, পাঁচজনে সৈতে আহিছে পাচত। তেহে

কুমাৰ গাৰী

কুমাৰ গাৰীয়ে ব'লিছে, গোপাল জনাৰ্দন দুইক নাওত ধৈ

গ'ল। তিনিজনে সইতে গুৰুজন গ'ল, বলাই নবসিংহব
ততে ব'লগৈ। সেই নিশাই বব বতাস বংখুন ধুমুহা গল।
আবা হুএ নার কাকৈ লৈ বাখিলে। পুৱালৈ থব হ'ল জাবে
বতাহে। তেহে গুৰুজনে পুৱা ভকত পাঁচি নিয়ালে। জুই
সেও দিহে মাত পাইছে। চাউল সিজাই আহিবলৈ ওলাল।
গুৰু বোলে তোভ্ৰা সব গৃহবস্তী ডাঙৰীয়া গুৰু ধৰ্ম্ম কি কৈ
ববা। তেও আমি সীমা দি তিনি পব বেলা ভাৰ্য্যা পুজ
দেহ প্ৰবৰ্ত্তিবলৈ বস কৰিবা, দিবা এপৰ, নিশা এপৰ জীৱব
অৰ্থে নাম গাবা এই বাক্যতে বব পাৰা যদি আমাক পাৰা।
নৰলে কাতো দোষ নাই, চল্ল, সূৰ্য্য বসুমতী সাখী সবাই।
পাচেৰুতাৰতে আহি জিগিৰি ঘোপা পালেহি। দেখে তাতে
সুবানন্দ আছে। বোলে দেখো আছ তই? বোলে বাপ,
এই যুগীটক আনিব পৰা নাই, সি এখন হুখান নাও হলে,
নাহে, এশ চকুৰি হলে তুলি যি হয় দিএগৈ, সি আহি বাঘ
ছাল পাৰি বহে পানীতে। জুব হৈ পৰে, চাকনৈয়া ডকা
নিভ্ৰ। বোলে আমাব নাওঁ মেলি দিয়া। ভাটোকুচীয়া
আতা গোবোমলি দেখে পানীঘোৰা জপিয়া দিছে। তেহে
গুৰুজনে ঘোৰা দিলে—

বাম হৰি জয় বাম হৰি। গোপাল গোবিন্দ বাম হৰি
জয়॥ আক সবে গালে, পানী নিৰ্ম্মল হল পাচলকু,
ঘোৰাও চিয়া হ'ল নাও বৈচা। পাচে সেই যুগীয়া লাজ হৈ
গুচি গলগৈ পাচে এশমান নাও আছিল, সব গ'ল।
আহি সুবানন্দে বোলে বাপ, মই যাওঁ গৈ আহোঁ। গুৰুজনে
বোলে সুবানন্দ, মোৰ হুখীয়া ভকত কেটি আছে হুখ
নিদিবগৈ। বোলে বাপ, মই কৈহে আহোঁ বাই। পাচে
গৈ ভকতক ধৰি বান্ধি এক এক টকা ললে। গৈছে
বৌবৰাব মুখ গুৰুজন পাইছেহি। দেখি তাক সুধিলে

জীৱব অৰ্থে
বাম গোলা

গুৰুজন
জিগিৰি ঘোপাত

গুৰুজন
বৌবৰাব

বোলে বাপ, কথা শুনাই কৈ আহিছোঁ। পাচে তাতে নাও বাধি স্নান কৰিছে একাদশী গধূলি ওলাই। এমুঠি চাউল কাবো নাই অত্ৰাহি ক্ষুধাও, গুৰুসেৱা কৰি নাম গাই থৈছে। তেনেতে ভাঠিতে হুজুৰ লোকে ছোট নৌকাতকৈ হুজু, চিৰা গুৰ, কল, গুৱাপান থৈ বেগতে গ'ল, কেৱে তৰ্কিবই মূৱাইলে। গল ভাঠি মাৰি, চকমক দেখে নেদেখকৈ গ'ল। আতা দেখি কৰ বোলোতে অন্তৰ্দ্ধান হ'ল। বোলে বাপ, ছয়াময়াকৈ দেখো যেন কৈলে, নাই দেখো? বোলে ঈশ্বৰে দিছে, গুণ লুভী ভগৱন্ত, হৰি গুণ সেৱা দেখি দিছে কৃষ্ণ, ভগাই দিয়া। দিলে সকলো লৈছে। তাৰতে উজ্জাই গৈ বৰপেটা গই জ্ঞান সোমাই উঠিল। ভকতে পাৱত পৰি কান্দিব ধৈলৈহি বোলে বান্ধি এক এক টকা ললেহি সুবানন্দে। গুৰুজনে খেদকৈ বোলে ত'তে ক'লু, তেওঁ ভকতক হুখ দিলেহি পাপীঠে! কি কৰিম? অসন্তোষে ব'ল; কি কৰিব? তাতে আছে হৰিগুণ গাই। তেনেতে বিজয় পুৰতে তিনিজন ভকত আহিছে, সাদিন অনাহাৰ, দেহ যায়। বগৰিবাৰীতে মাদল কোবাই সভা গাইছে। তাৰে দেহ লবতে এজনে প্ৰসাদ কল খুজি খালে। আৰু দুয়ে আহি গুৰুজনত কলেহি। বোলে হয়নে? বোলে বাপ হয়। বোলে অসঙ্গী অভকতৰ দ্ৰব্য খালে জীৱৰ সৰ্বনাশ অৰ্দ্ধ হয় নৰ্ক। বোলে বাপ ডেও দি দি হৰিগুণ গাইছিল দেখি তোমাত অৰ্পি তমু পাদ প্ৰসাদ বুলি দেহ নোবোৱাত খালে। বোলে দখিন সবোবৰ আছে, সিপাৰে আছে যায়। এজনে দেখিএ ভয় হৈ উভটি আহিল। এজনে বংস খোজ এটাৰ মান দেখিলে, এজনে মূলে নেদেখিলে। প্ৰসাদ খোৱা জনে আহি কলেহি। পাচে গুৰুজনে এবা

ঈশ্বৰে
বাৰ দিছে

মাদলকোবাই
সভা

দৰে নহলেই কাম নকৰিব। ক'বক দেখি বিৰ খায় আনে।

“ঈশ্বৰ হুহি যিটো মূঢ় মতি।

ই ক'ব কৰি যাইবে অধোগতি ॥”

এদিন গন্ধিয়া ঘৰে মৰধে মাইলে পত্নীক। বৰ হৰ লাগিল। সুবানন্দ পালেহি। আকৌ সব লোক ভাগিল বনে জজ্বলে। গুৰুজনো নিশাই ভাগিল, ভয় হৈ, বামচন্দ্ৰ ঠাকুৰ গৃহে স্তম্ভৰীতে ব'লহি। তাতে গুৰুজনে খেদকৈ গুৰুবাক্য মনত পৰি শিবে ধৰি দিনত পাট গোহালিতে ঘোষা কৰে। নিশা উৰ্বশী আপীএ সকলো কৰি থয়। এসক্কা ভোজন কৰে, চৌপৰ নিশা লাস নাম সেৱা কৰে। ছুখে কষ্টে এমাহ হ'ল গৈ। চাপৰ কাখে কুঠৈ নল কাখে পৈসনাকৈ দিছিল। তাতে বিহানেগৈ বহিছে মুকুন্দ মাধ ছুই ভাই খিৰামবল বেটা পিসুগু ঈৰিবা কৰে। পুৱা গৰু নিছে হাল বাবলৈ। কেনোবা শৌচ কৈলে দেখি বোলে এই উদাসীনহে ভৰ্জিলে, এপাচি খায়, এখানি হাগে, য'তে থাকে ত'তে বিধিনি হয়। অ'ত চাপেছেহি, কিবা এটা হবহে আপদ আকৌ। শুনি গুৰুজনৰ বহু পৰা দি খাপৰ মৰাদি মাইলে বুকৈ। গৈ গুৰুসেৱা নাম গাই চাউল সিজালে অসন্তোষকৈ। তেহে নিশা থাকি পুৱা গোপাল জনাৰ্দ্দন আতৈক বোলে অ'ত থাকিব ভুৱাৰি হুঠ খলুৱা সূচকৰ নিমিত্তে, বাক্যে হিয়া ভেদি গ'ল। ৰাজা ঠাই যোৱা কোৱাটৈ, আমাক একেৰি খুটা মাৰি নিজ্জাল মাটি দিয়ক, ডা ডাঙৰীয়াত কৰাগৈ। তেহে গ'ল। গৈ ঘৰঘৰি জানতে স্নানকৈ ধুলা লৈছে নগৰ সমীপে। তেনেতে অম্বৰালি ভট্টাচাৰ্য্য লাগ পাই বোলে কলৈ যোৱাহাঁক? আৰা ছুই হোজা মতে কলে বোলে বড়া লঙ্কৰ সবত কব দিছে একেৰি মাটি ৰাজাত

গুৰুজন
স্তম্ভৰীত
ঘোষা কৰে

কৈ দিবলৈ পঠাইছে। বায়ুৰ আগৰে হুল অশুয়া, বোলে
মই কৈ দিওঁগৈ আহা, তালৈ কব লাগিছে কাত ? পাচে
গৈ বাজাক বোলে মহাবাজ, সুন্দৰী মহন্তে একেৰি পুণ্য
ভূমি খুইছে। বোলে কতনো আছে পুণ্য ভূমি আমাৰ
দেশত ? বোলে মহাবাজ, গোকুল, মথুৰা, বৃন্দাবন, এই
সব পুণ্যভূমি। বোলে তেনো তালৈকে গুকেগৈ। তেহে
কথা শুনাই দিলেহি দোপদৰত। সবে শুনি খেদকৈ
বোলে কিয় খেদিলে গুৰুজনক ? তেহে হাজৰা আতৈ,
কণীয়া, কাজী, হৰিকৃষ্ণ, গুৱালু কাজী, মৰ্দন কাজী, বজৈ
কপাবৰ লক্ষৰ, পদ্মনাভ লক্ষৰ, বলাই, নবসিংহ, দীঘলা
বৰুৱা এই সবে শুনি আহি খেদকৈ দেখে আৰা হুই আছে।
সোধে কয় ; আদি অন্তে কলে। বোলে ভাল কৈলা,
সি অশুৰালি গুৰুজনৰে অৰি। বৃন্দাবনলৈ খেদিছে,
বোৱাগৈ এতিয়া। তেহে সকলো ধন ভৰি খাটি বাজাব
বৰ খাটনি, ভোগ বান্ধনি তেওঁকে ধৈলে। সি গৈ বাজাক
বোলে যি দেশ ঠাইত সন্ত মহন্ত নথাকে শান্তে আশানশাল
বুলিছে। আনে চপায় আপুনি খেদে দূৰকৈ ? বোলে
হুহু পুণ্য ভূমি খুইছে ? বোলে দহো আমাৰ দেশত আছে
হাজোএই পুণ্য ভূমি। বোলে হয় তেনো তাতে হুও
মাধও মতা নমতা থাৱকগৈ। পাচে কথা শুনালেহি।
আৰা সবে আহি কলেহি। তেহে গুৰুজনে ভাটোকুচীয়া
আতৈক বোলে ই কামৰূপ, ভকত বৰ পাৰিৰ, অধৰ্ম্মী খলুৱা
দেশ উজান অসমত হুহু বংশী যত্মনিৰ ঐশ্বৰ্য্য হৈছে,
আমাক নাও মানুহ দিয়াই নিব পাবে বা কোৱাগৈ যোৱা।
পাছে সেৱাকৈ গ'লগৈ। হাজোৰ নামে শোৱালকুচি।
তাতে কুমাৰ গৃহে কতো তাঁতিৰ কয়, খব গবলি ধৰি পৰি
আছেগৈ। তেহে গুৰুজনে হুৰ কষ্টকৈ বুৰী লুইতত নাও

হাজো
পুণ্যভূমি

শোৱালকুচি

তিনি কলাৰ
আৰ্হি

ভবা দিছে। তাতে এজন কলা ভকতে মাটি কাটিছে। ভকতে মাতে বোলে আহা, কি মাটি লাগিছে, তেওঁ কাটেহে। তেহে শুকজনে তিনি কলাৰ আৰ্হি দিছে।— এক কলা ঠাকুৰিয়া, এক কলা কোৰ ধৰিছে। এককলাৰ ছাগ হ'বাল। বিচাৰি গৈ কোৰধৰা কলাত সুধিলে বার্তা। সি বোলে সেই মোৰ মাটিৰ সীমা। ই বোলে ছাগৰহে বার্তা কৈছে। বুলি গ'ল। গৈ পালেগৈ। আনি তাক খুৱী ছাগটি দিলেনি তোৰ কথাই পালে। বুলি। সি বোলে মই তোৰ ছাগৰ ঠেঙ কাহানি ভাঙিছে। ই বোলে তোকে দিছে। এই বুলি দন্দ কিল। কিলি লাগি কলা ঠাকুৰিয়াত গোচৰ দিলেগৈ। সি আকৌ তাৰ ঘৰে দন্দকৈ লঘনে আছে। বোলে তইতে যতক মাত লাগে নেখাওঁ ভাত মই। ইহঁতে নেৰে। তেনেতে এটা গাওঁ খটুৱা পাই বোলে তাত ছাগ বান্ধি থৈ চাউল, লোন আনগৈ যা, তই কোৰ পাৰ যায়, ইটোক বোলে ভাত খাটৈ যা। পাচে সি লই গ'ল গুচি ছাগ। এতিয়াও তেনেহে হৈছে। তেহে শুকজন বুৰী লুইতে উজাইছে। ছুপাৰে ভেটি বস্তুৰে নিমিঙে আহিবই লুৱাবে। আৰ্হিহে পানীতে পৰেগৈ। লক্ষ্মীকান্ত, সনাতন আতৈ এ বোজ ধৰিছেহি, তাতে তিনি পক্ষ হ'ল। তেহে হাজোৰ নামে বামদিয়া বালাতে চৈ গৃহকৈ বৈছে। পাচদিনা মাধৱ হয়গুৱলৈ উঠিছেগৈ। দৈ কলা পোকা নাই, আতৈৰ হাতে কৰি চাৰি কাওন বায়ুনলৈ দি নিছিল। বোলে সি খলুৱা সূচক বায়ুণে পালেহে সজকৈ খলাগে, দিবা। তাৰে তেওঁ দুকাওণহে দিলে, দুকাওণ নিদি আনিলে, বোলে ই হবিবিসুখীয়া লোক, দিলে কি হব, সেৱকত লগাব লাগে এই বুলি একাদশীত শুব দুকুৰি আনি ভাঙিছে। তেহে শুকজনে বোলে এই

বামদিয়া

কব চুৰা? বোলে বাপ, তাৰে ছকাওন বাৰি দিয়া হৈছে।
অবাবত তাক দিলে কি হব? তেহে শুকজনে বোলে
হবি বিমুখীয়া অভকতব এবাকো খুৱাইহে আমাক ভক্তক
ভক্তি কৰে কানাএ। এ আটৈ সব যিহে শুকবাক্যত
থাকিব সি পৰ্বতব গুহাতে যদি থাকে, আমাব কটব কাথে
থাকে। বাক্য চৰা সব যদি কলাৰে ধুলাৰে সাৰি খায়, তেওঁ
সি পব, অম্বব। তাতে নাম কীৰ্ত্তন কৰি আছে। ডিমা
বাগ্গ, জগন্নাথ গায়ন, দিনে নিশা গাই বাই নহুৱা নাচ কাচ
কৰে। গোটে দেশ ভাগি আহিব থৈলে। ভাৰ অনা কান
মাৰিবে বহা সাজে, চাউল সিদ্ধায়, জ্বৰ্যে অবু'দ হ'ল খাব
নুবাৰা বামুণব দেখি চকু মৰি যায়। বোলে আমাব হয়-
গুৰ গোসাঁই ঢাকিবলৈহে আহিল।

আক হিৰাব ঘবৰ স্মালিনী বুৰী ধৰ্ম্মক ধৰি শুকসেৱা
কৰিছে। এদিন কল একম্বৰ নিছে পকাই দিগমোৱা।
বামুনে লগ পাই বোলে বুৰী কল লৈ আহ মাধৱলৈ।
বোলে আগত থৈ তহঁতে খাই নিবলৈ? বোলে তহঁতৰ
জানো মূৰ্ত্তিএ খায়? বোলে কিয়? এই যি মূৰ্ত্তিব আগে
দিয়, নাখায়, নলয়। “মৃতকব আগে যেন পিণ্ডক বঢ়ায়।”
আমিহে যি মূৰ্ত্তি পূজা সেৱা কৰোঁ, চিন্তো, চৈতন্ত, স্বৰূপ,
নিত্য, শুদ্ধ, বুদ্ধ, নিৰ্ম্মল নিগুণ, দিলে লয়, যি বাহে, কল
হয়। পাচে বুঢ়ীএ দি সেৱা কৈ কলে বামুণব লগ পাই বোলা
কথা। তেহে শুকজনে বুঢ়ীৰ বাক্যত সন্তোষ হৈ ঘোৰা
কৰিছে—

স্মালিনী বুৰী

‘মায়ী আদি কবি যত মানে, সমস্ত জগত জব

কৃষ্ণে চৈতন্ত আত্ম শুদ্ধ।

চৈতন্ত কৃষ্ণক এৰি জড়ক ভজিয়া মবে

কিনো লোক অধম নুগুণ।”

তেহে খেদকৈ বোলে আমি কাক মাতো, মোৰ গুৰু-
ধৰ্ম্মে কোনো দ্ৰব্য খান আনে, তাত দুষ্ট দুৰ্জনে দেই মৰে।
আক হাজোৰ গায়নে গৈ গুৰুজনত প্ৰাৰ্থনাকৈ ধৈলে বাজনা
শিকিবলৈ। তেহে গুৰুজনে গীত কৰি দিছে। তাতে
বাগ তাল মান, যাত, বাজনা সকলো উঠিছে। সিহঁতে
চাই দেখি আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ বোলে আৰা মনুষ্য নহয়,
সাক্ষাত ঈশ্বৰ, ছদ্মহে নবদেহ। বাগ গোৰি ॥ “বে বে
বিবিন্দাবনে মোহন গোবিন্দ বিজয় নন্দকু বালা”

উদাৰ গোবিন্দ

আক চুমৰিতে উদাৰ গোবিন্দ আতৈ আহিল, উদাৰ
গোবিন্দ মাথাত ত্ৰীশঙ্কৰদেউ বহা কমলৰ টুপিটি মাথাত
লৈ সেৱা কৈলে। তেহে গুৰুজনে দুখ কৈ, বোলে উদাৰ,
আমাৰ এতিয়া বুদ্ধ কালত প্ৰবাস কৰিব লগীয়া হ’ল। বোলে
বাপ হব পায়, তোমা এতেক ডকাইতেৰে থকা যায় ?
বোলে কি কৰিম, নহলেও তুৱাৰি যে ? আক পৰম তত্ত্ব
বস্তু কথা বাৰ্ত্তা হ’ল। হৈ গুৰুজনৰ পাও দিয়া পাটচলি
খুজি শিৰত লৈ গল। পাচে আৰা সৰে বোলে বাপ, এনে
সন্ন্যাসী সবেৰে দহো কথা নহয় আন খন ! বোলে আৰাহে
ত্ৰীশঙ্কৰ দেৱৰ মহাভক্ত, যি পৰীক্ষাত উঠিল। বোলে তেনে
যে আমাক দহো অসুয়াকৈ ডকাইত বুইলে ? বোলে নহয়,
তোৰা সৰুক নোবোলে, আমাবে লোটা বাটি কাঁহী, কলহ
বটা, চৰিয়া, ডাবৰ এই সব দেখিহে বুইলে। তাৰাৰ
লাউ আক কানি, নিগুণ ভক্ত। লৈ গৈছে। আতৈ
মনিয়াবি বোলে, তাতে হৰি গুৰু আতৈএ কেতুৰিয়নিত
ইলাজ বিচাৰিছে। পত্নীৰ লেজ হৈছে। দেখি উদাৰ আতৈএ
বোলে হৰি কি চাইছে ? বোলে আতৈ ঔষধ বিচাৰিছো।
বোলে মোৰ গুৰুজনে দহো থৈছে ঔষধ কীৰ্ত্তনত, ঘোষাত।
“ও হৰি ঝাম নাৰায়ণ যাদৱ, দুব কৰা মোৰ মায়া। বিষম

ব্যাধিৰ ঔষধ মাগো ভকতি অমিয়া ॥” বোলে আতৈ
আপোনা সবৰ হয়, আমি যে দেহধাৰী, কি কৰিম ?

আৰু হৰিগুৰু তলৈ তিনিজন ভকত গ’ল, কুলত শালৈ।
ভোজন কৰালে। পত্নীক বোলে পাত খানি গুচা। বোলে
মই এনে সব ছুৱাৰো। বোলে অ পাণীপ্ৰী, তই আৰ
যোগ্যই নহ, এই বন আমাবহে। এই বুলি চপাই মাথাতকৈ
পেলাই বোলে গুচ ছুপ্তা, “তোৰে কথা নহয় ভালৈ।
হৰিভকতক বোলে শালৈ ॥”

কুলবিচাৰ

অৰ্জুনত গীতাত কহিলা দেৱ হৰি।

কলিত বৈষ্ণৱে বিষ্ণু জ্ঞান নিষ্ঠ কৰি ॥”

আৰু উদাৰ আতৈৰ নাতিনীএক এটি আছিল গ্ৰামে।
এদিন বাটে পাই বোলে আপী এটি পাকৰি দিবি কস্থা
শিবলৈ। বোলে পাকৰি যে লাগে আবুক এৰিলা কিয়
এথানিকৈ বোলে আই, মোক নেলাগে, বোধহে দিলি।
পাচত খেদি যায় নিয়া বুলি, নেচালেই আৰু। কলা
চোচনিৰে কস্থা শিলে। পাচে বামুণে ভেটি ভাবে দেখি
মৰা মাধৱ, জীয়া মাধৱ বুলি অসুয়া কৰিব ধৈলে। গুৰু
শুনি খেদকৈ হৰিগুণ গাইছে হৰিক চিস্তি। তেহে
বেহাবতে আই ঠাই প্ৰমুখ্যকৈ সবেও শুনিলে দুখ কষ্টৰ
কথা। বাম বাম আতৈ, তেলী কৃষ্ণ, মহিতবা, গোপাল,
হাজৰা, হৰিকৃষ্ণ, বলাই, নৰসিংহ, সুৱালু কাজী, কলিয়া
কাজী, বঙ্গৈ কাজী মৰ্দন কাজী, দীঘলা বৰুৱা, নাৰায়ণ
লক্ষৰ, পদ্মনাভ লক্ষৰ সকলো একত্ৰ হৈ কৃষ্ণ মতবিয়া আতৈক
আই ধাএ টেমা ভৰি কেশ ছিড়ি কাতৰ কাকণ্য কৈ সবাবে
সম্মতে পঠালে দাস্তে তৃণ ধৰি মাতি। আতৈ উজাই আহি
সবাবে প্ৰাৰ্থনা কলেহি। তেহে গুৰুজন ছমাহ হাজোত
বৈ গ’ল ভটিয়ায়। গৈ প্ৰথমে মনদিয়া ঘাটে ব’লগৈ।

মনদিয়া
পৰিয়ালত

তাতে পৰিয়া আঠৈ সেৱা কৰিছেহি। কৰি বোলে বাপ, আমি যাওঁ। বোলে যাৰ নালাগে, তুমি থাক। বোলে বাপ, কাৰে থাকিম? বোলে তিনিকুৰি ঘৰ পঢ়িয়া দিছো লগ। বোলে বাপ মুৱাৰি। বোলে ছকুৰিকে দিছো। বোলে বাপ মুৱাৰি। বোলে একুৰিকে দিছো। বোলে বাপ, এখৰো নপাবো। বোলে তেনেহলে আমি জিহ্বাকে দিছো। বোলে বাপ, চচ্চি দিয়ক। দিলে। দি বোলে সদা সৰ্বদা নাম নেৰিবা। তেহে বোলে মেঘ থাকে এক লক্ষৰ উপবত, মৰা থাকে পৃথিবীতে। মেঘে গাজিলে মৈৰা নৃত্য কৰে। মিত্ৰ ঘটিছে তেও। আৰু সূৰ্য্য থাকে এক লক্ষৰ উপবে, পদ্ম থাকে একলক্ষৰ তলত, তেওঁ সম্বন্ধ ঘটিছে। সূৰ্য্য উদয় হলে পদ্ম ফুলে, আৰু চন্দ্ৰৰ মণ্ডল হুই লক্ষৰ উপবে, ভেট উৎপল হুই লক্ষৰ তলত, তেওঁ মিত্ৰ ঘটিছে। চন্দ্ৰৰ উদয়ে ফুলে। এতিয়া ঠাইতে বস্তু চিনাই দিছোঁ, নেৰ পাৰ চাৰ ভাষ। পাচে সদা সৰ্বদা নাম লৈ আছে। বৃদ্ধকাল হলহি। তৈতে গাবো খৰামীৰ বণ লাগিল। আঠৈৰ পুত্ৰ গোপালবৰ, ভোলা মধ্যম, নিৰঞ্জন ছোট মুৰাৰি সৰু, খাটে মাইলে হাবিত। এৰা তিনিজ আঠৈক নি জঙ্গলত সাল বৃক্ষৰ গুৰিত থৈ আছিল গৈ। তাতে নাম লৈ আছে বহি। নিশাবৰ বৃষ্টি বাত আনিলে, শাল বৃক্ষ ভাজিল হুহাত মানব উপবে। একাল মুঢ়াবে পৈল, আঠৈ নাম লৈ আছে। এৰা সবে পুৱা গৈ দেখি বোলে গাছ ভাগি মৰাহা পৰি, আহ। ধৰি আনিলতহে জানিলে। পাচে তাৰতে গৈ কাঠমি ঘাটে বৈছে। বিহু আভাব বেটা বহুমণিক পাচিলে পাত পছলা আনিবলৈ। তেওঁ গৈ বাৰী সোমাই কাটিছে। গোপালৰ ভাৰ্যা বউকে দেখি কলে। তেহে আঠৈএ কাটি বান্ধি থৈ আভাত কৈ

ৰাধাবাৰমীৰ
বণ

কঠাৰিখাট

সেৱা কৈলে গুৰুজনেৰ বাৰ্তা আহা। পাচে আতা বস্তু
দ্রব্য লৈ নাও ভৰি গৈছে। গুৰুজনে দেখি বোলে বিষ্ণুৰ
নাও সেইখিতে লাগিবহি, তোমাগকে একৱাই দিবাগৈ।
আক বিষ্ণুক সেবা কৰিবা। তেহে তাতে লাগিলহি। গৈ
আঁতৈ সবে একৱাই দি সেৱা কৈলে। তেহে আতা মাৰি
দি আহিছে নাও বৈঠা ঘোষা দি। শুনি ভকতে বোলে
গুৰুজনেৰ পয়াণে আতাৰে সমান হ'ল। আতা বোলে যদিহে
পালকৰ অংশে হও গাতে আৰ হব। পাচত শেষ কালত
বাতুল ভাও দেখালে। পাচে গুৰুজনে কি খুজিলে দহো
আঙ্গুলি দেখালে। বোলে যহ্মনিক দিছে। পাচে ভাৰতে
গৈ গজিয়া ঘাটত ব'ল। বাৰ্তা কলে বাউসী, বৰপেটা,
সুন্দৰীলৈ। তেহে শুনি পুৰোধোত্তম ঠাকুৰ, চতুৰ্ভূজ ঠাকুৰ,
হৰিচন্দ্ৰ ঠাকুৰ, বামচন্দ্ৰ ঠাকুৰ, ঠাকুৰ আতা, বুঢ়া আতা, মনপুৰ
ভণ্ডাৰি সকলো সমূহ গল আগবাঢ়ি। আতা বোলে বাপ,
আমাকো নিয়ক। বোলে সখি, তোম্ৰা যাব নেলাগে থাকা।
তুমি গলে ইৰাজ্য সিৰাজ্য তিনিও ৰাজ্যৰ সেৱক বস্তু
সুখিব ল'গে।

গজিয়াঘাট

আক শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ বৈকুণ্ঠে গ'ল, হহুমন্তক থৈ গল, ভক্তি
বস্তু ৰাখি। কৃষ্ণদেউ বৈকুণ্ঠে গ'ল পৰমতত্ত্ব থৈ উদ্ধৱত
পৃথিৱীত। এতিয়াও গুৰুধৰ্ম্ম প্ৰবৰ্ত্তাই থকা যক। আক
উপৰতো সূৰ্য্যৰ তাপ মূৰতো জয় চক তলতো পেঙ্গুলীয়া
সৰ্পে খায়। তেওঁ পিতৃৰ সাহন নেৰে। এতেকে তোম্ৰা
থকা যক। সত্ৰ নাপাতিবা, উদাসীন ঠাই নিদিবা। তেহে
বামচন্দ্ৰ ঠাকুৰে খেদকৈ বোলে আগে জনা হলে এক উপায়
কৰা হ'ল হতে। তেওঁ কামৰূপৰ লোকৰ বিধিবদ্ধ হ'ল।
গোকুলৰতে মথুৰালৈ যাওঁতে যেনেকৈ গোপীৰ ছদ্মিন, মথুৰা
নাগেৰীক সন্দিহন, আমি অভাগ্যৰ তেনে হৈছে। তেহে

বামচন্দ্ৰ ঠাকুৰক সাতশিৰীয়া দহ মহা সোণাৰ হাৰগচ দিলে
কলিয়া দলৈএ দিয়া।

বামচন্দ্ৰক
কীৰ্ত্তন গোটাৱা
আদেশ

আৰু গুহ্যতম ৰাজগুহ্য আতাত থলে, ললে। আৰু
বামচন্দ্ৰক বোলে মোৰ গুৰুজনে কীৰ্ত্তন ঘোষা খানি গোটাৱ
দিছিল, তুৱাইলোঁ। গুৰু বাক্য ৰাখিব। তই গোটাই নিবি।

আৰু মনপুৰ ভণ্ডাৰিএ গুৰুজনৰ সিমিৰি পঢ়ি খানি
খুজিলে দিয়ক বুলি। আমি এতিয়া বৃদ্ধ কালত প্ৰবাস
কৰিব লগা হ'ল। আন পঢ়ি দুখনো দিওঁ, তাক নধৰিবা।
বোলে বাপ, তাকে হে লাগে মোক। তাক এপিঠিএ ললে
জাৰত ঘাম লাগে, এপিঠিএ ললে জ্বহত শীত হয়। বোলে
আন কাপৰ কানি দিওঁ, নে! বোলে বাপ, আন কাপৰ
দহখান দিলেও নেলাগে! বোলে জাবে শীতে আমাক
লাগে, নধৰিবা। বোলে বাপ, দিলেহে সজ। বোলে মনপুৰ
মন পূৰি মোৰ বন খানি কৰিছিল। এতিয়ানো কিয় নিৰ্দ্দিয়া
হল? পাচে দি বোলে কি ঢেকেৰাদেশী নিদাকণ, গাৰ
ছালকো কাঢ়ি লয়। পাচে ঠাকুৰ দেউসাক শিকাই বোধাই
আতাক প্ৰবোধ কৈলে। আতা পদত পৰি সেৱা কৈ বোলে
“আউৰ কি আসিবা নন্দৰ পুৰ। কৈ সানি দেখিবো, মুখ
প্ৰভুৰ॥” তেহে গল মেলি। গৈ খাগৰি কটাৰ ঘাটে
ব'লগৈ। বৈ ভকত খৰি-পাত বিচাৰি হাবি সোমালগৈ!
মাখি মউ এপাহি পাই লৈ আহি দিলেহি। গুৰুজনে বোলে
হৰিবল্লভ, গুৰা কিছু খুন্দা। আতৈএ কুটিলে, উৰালতে
মিহলাই বাটলু গুটি মানকৈ সৰাকে দিলে, ললে। বোলে
তোত্ৰা সবে মৌ ভোজন কৰিলাইক, আমিও মৌ তৰিয়া
ঘাষা কৰোঁ, এই বুলি ঘোষা পটল কৰিছে—

মৌ তৰিয়া
ঘোষা

“বামকৃষ্ণ বামকৃষ্ণ বাম হৰি হৰি।

বামতে ৰমোহৌ অবিৰাম বাম বাম ॥”

বোলে বাপ, আমি পালেঁ, খালেঁ, গ'ল; বিদ্যাৰ
বচনা আপুনি চল্লী সূৰ্য্য থাকে মানে থাকিব। তাৰতে গৈ
বঠা পোতা ঘাটে ব'লগৈ, ভকত গা শুদ্ধিলৈ গৈ নলনি ডোবাড
শুকাই জাগিছেহি, মাছে পানীএ সমে অসংখ্য পক্ষীএ ধৰি
খাইছে উদাসিয়ালে বৰ ভোৰ আছে। দেখি বলে পৰা
একো বোকোচা আনি দ'ল কৈলেহি। দেখি গুৰুজনে বোলে
মোৰ গুৰু ধৰ্ম্মত পশু, পক্ষী, মাছ, হিংসা ধৰ্ম্ম বাধা, আমিও
কোৱা নাই তোত্ৰাসবত, কিয় কৈলা জীৱ বধ? বোলে
বাপ, শুকাই কালি পশু লৈ মৈল হতে, অনেক চৰাএ খাইছে।
তেহে গুৰুজনে এক দৃষ্টান্ত দিছে।” এক বৃদ্ধ ব্ৰাহ্মণ নগৰা
হৈ বাজ উলিয়াইছে চিপছিকটি হৈ আছে। তেনেতে এক
লোকে টাঙোন মাৰি মাইলে। এতেকে ব্ৰহ্ম বধ নেলাগেনে
তাৰ? বোলে বাপ, সেৱক গুৰু অৰ্থেহে অনা হৈছে দেহৰ
অৰ্থে অনা নাই আক। বোলে এই পোনে হলে গা বৈছে।
“ভকতৰ পদে বামে কবন্ত অগ্ৰায়।” ভোজন কাজ কৈ
গৈছে। তাৰতে গৈ সাৱধানি ঘাটে ব'লগৈ। গুৰুজনে
বোলে সকলোটি যোৱাহঁক, খৰিপাত শুধি কৈ আহ।
গ'ল। পাচত খৰি পাত চোকা খলা কৰি শুধি স্নান কৈ
টৌবাটি ধুই লেও দি চাউল শাক বুটি ধুই যন্ত্ৰ কৈলে।
আতৈ সব আহি অত্ৰাহি হৈ দণ্ডৱত পৈল বোলে বাপ, এনে
ছল কিব কৰা যায়? মৈলেঁ, সৰ্বনাশ হলু। তেহে
গুৰুজনে গীত কৰিছে—“ৰাম গোঁসাই চিন্তহ মন মেৰি”
“ৰামক বাণী জপহ মন ভাই।” “মই সেবোহৌ ৰাম চৰণ।
হজাত কৰি চচ্চিছে। বোলে কৃষ্ণদেৱে কৈছে,—

“মোৰ গুৰু, ভকতেহে স্বৰূপ স্বভাৱ।

যেন বায়ু আকাশৰ নাই ভিন ভাৱ।”

“সৰ্ব্ব তত্ত্ব ভকতক মই গুৰু মানো।

ভকত গুৰুত পৰে আনেক নেজানো।”

চৌপোতাৰ আঁট

ভকতৰ
হিসাবৰ কথা

সাৱধানিবাট

ভকতৰ

ভোজনকৈ গ'ল। মেলি গৈ শুকজনে বোলে ভাত খৰা ঠাই অটোলা? বোলে বাপ নহ'ল, ততে খাম গৈ নে? বোলে বলাইক উজাই। বোলে এমোচৰ আহিল বোলে বলা। তেহে উজাই গৈ অঁতালে। বোলে আতে লাগি কত গুটি জীৱ ছুখত পৈলহঁতে, বুলিব অমাগী লোক বৈছিল। এতিয়া বুলিব সম্ভ মহম্ভ বৈছিল। পাচে গৈ আৰিকাটি ঘাটে ব'ল। তাকে লুহিয়াও, বোলে বটাবাবিও বোলে। আবে পৰা বামে উঠি গ'ল, দোলা খানিবে ছলীয়া ভুলসীৰাম আতৈ, দিনবৈ নাৰায়ণ, গঙ্গাবাম, ঢঞ্জিয়া গোপাল, চাৰি ছলীয়া। এই চাৰিৰো শুকজনৰো বহুমণি আতৈ ভাবী লৈ গৈছে। তেহেবতে বঘুৰাজা আহে। এটি হোলা জেতিয়া, তাতে দোলা খানি ধৈ বহিচম্ভ, কাপৰ আঁৰ দি। তেহে বলাই নবসিংহ আতৈএ শুকজনক দেখি ঘোৰতে দূৰতে নামি সেৱা কৰিলেহি। চত মহা বৰ ধূপ। মুখ শুকান দেখি টেঙ্গা বৰি দিছে, ছুও খালে। তৃক্ষাত তত পাই বোলে বাপ, দাস, ভৃত্যৰ বহাতে যেন আজি বৰগৈ। বোলে আমি যাওঁ, বিচাৰ কৰিব। এই বুলি গ'ল ছুও। তেহে শুকজন ততে বলগৈ। সেই দিনা একাদশী, ভোজন নহ'ল। পুৱা তাৰা ছুই স্নানকৈ গ'ল। সেৱাকৈ বোলে বাপ, কালি নহ'ল চাউল সিজাবলৈ, একাদশী; এতি এমুঠি সিজাবলৈ হক। শুকজনে বোলে বাক, এটি বস্তু খুইছেঁ, দিম বোলা। বোলে বাপ, তোত্ৰাতকৈ কি বস্তু আছে? দেহেই আপুনাৰ চৰণতে সমৰ্পিছেঁ, বোলে তোত্ৰা ছুইব মাজত যি অমুয়া গোট আছে, দিয়াযক বুলি আঁচল পাতিলে। তেহে আৰা ছুয়ে বোলে বাপ, দিছেঁ বাক। তিনিবাৰ বোলাই চপাই, কোচাই লৈ টোকৰ মাইলে, জুই ধোঁৱা উৰি গ'ল। বোলে আজিতে তোত্ৰাসবৰ অবিদ্যাগোট আমি লৈ চাই মাটিকৈ

আমাৰ গুৰু মত ধৰ্মবস্তু গোট দিছে।। তেহে ছয়োজন পৰি সেৱা কৰি হুও হুইক কৰে। তাৰে পৰা গুচিল; কন্দল সজ্জ হ'ল। হুও ঘোৰাত যায় বাজা ঠাই, একে সমে এখানি গুৱাকে কাটি খাই একে গমচাবে। পাচে সেই সীমাৰ ভলুকা বাঁহ, জাৰ কটাই পোবালে।

আক একদিনা গুৰুজন কেহো হাজৰা গৃহে গৈছে। তাৰা আগ বাঢ়ি নি বহাই পদ পঞ্চালি পাদোদক লৈ পন্ধে, পুষ্পে ধূপ দীপে পূজা সেৱা কৈলে। প্রার্থনা কৈ বোলে কি আগমন? বোলে তোম্ৰাৰ বিত্ত বস্তু যি আছে দিয়া সবে। তেহে হৰ্ষে সোণা ৰূপা কাঁহ পিতল বস্তু যি আছিল আগতে দমালেনি। বোলে আক আছে নাই? বোলে বাপ, দাসী সবৰ হাতে কাণেহে আছে আক। বোলে তিনিভাগ কৰা আবে। বোলে কৈল, নিয়া যক। আকৌ তোম্ৰাৰ ধূলাবে প্ৰসাদে হব। বোলে তুমি কৰা। তেহে কৈলে। তেহে কৈলে। বোলে এভাগ বাজাৰ জঞ্জাল মাৰিবা, এভাগ পুত্ৰ ভাৰ্যা প্ৰবৰ্ত্তিৰ, এই ভাগ আমাৰ। আবে তিনিও বাজাৰ হুখীয়া ভকতক সুধিবা। এতিয়া খোৱা নি, পালে। আমি। পাচে হুখ কৰিব ধৈলে, কেলেই উলিয়ালে।, কিছু নিয়া যক। স্তুতি নতিকৈ নেৰাত তাৰে মুঠি মাৰি পাঁচ টকি ৰূপ লৈ গ'ল! থলে সামৰি। এতিয়াও গুৰুজনে দিয়া ভাগবহে মানি লয় যেয়ে দিলে লাগে। তেহে গুৰুজনে বলাই নবসিংহক বোলে ই বঘুৰ দেশত নেথাকৌ বুলি আহিছে।। কেনেকৈ পঠোৱা বেহাৰ লক্ষী বাজ্যে? তেহে তাৰা সবে ভৃগুবাস্তাক ধৈলে বোলে গুৰুজন যাৰ খোজে চকিত একৱাই দিয়া। সোনকোচতকৈ; হুই বাজাৰ সীমা টান। ভৃগু হুও বাজাৰ পুৰোহিত। ধৈলে। কেইজন? বোলে ছজন। হুলীয়া চাৰি ডাবী এক গুৰুজন। পাচে

গুৰুজন
কেহো পদ

গৈ ভৃগুএ চকিদাবক ধৈলৈগৈ বোলে আমাৰ বৃদ্ধ শহুৰ হয়, ঘৰ মানুহে চাব খোজে, আনোঁ, কি বোল ? বোলে কেইজন ? বোলে ছইজনহে সবহ নহয়। বোলে বাক নিশা কোকমোকতে আহিব। তেহে নিশাই আহিছে গুৰুজন। বলাই, নবসিংহে নাও যতাই থৈছে। পোহৰ হোৱাত বেগাই গৈছে। যত্নমণি আতৈৰ ভাৰ টান হ'ল। হেচি ধৰিছে, পাচত গৈছে। বোলে আহ বেগাই। বোলে বাপ, ভাবে টান, গধুৰ ছয়জনৰ। বোলে তেনো আমাৰ পটাখানিকে পেলোৱা। পাচে থৈ গুৰু বাক্যে ভাবতে উলিয়াই পেলালে। গুণি ভাবি বোলে বৃদ্ধ কালত বটন ফেৰি নহলে ভোজন নহয়। তেহে গাতি বোকোচাত লৈ গৈছে। পাই নাওত উঠিল। সিপাৰতে চকিয়ালে দেখে গোটে জলখল। তেহে উতৰি গৰা একেলাফে উঠিল। তত আদিত্য উদয় হৈ আহিছে, গুৰুজনকো সূৰ্য্য যেন দেখিলে। সি অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হৈ বোলে ছই ভাস্কৰ নেকি ? বৰ মহাত্ম্য দেখিলে। একো নলৈ সেৱাকৈ পঠালে। সেই দিনা গৈ ভৃগুততে ব'লগৈ। উপাসে ব'ল। বিহানে যাবলৈ ধৈলে। ৰাজগুৰুৱে সেৱা কৈলে পাঁচ টকা বস্ত্ৰ এজুৰি দি। গুৰুজনে বোলে তোমাকহে দিব পাওঁ ? বৰ কাৰ্য্য কৈলা আমাক আনি, এই সব দিছা কিয় ? বোলে বাপ, স্বভাৱতে আমি পৰৰ খোৱা ব্ৰাহ্মণ, তোমাক দিবলৈ যেন আগলৈ হাতটো বলে। এই বুলি সেৱা কৈলে। তেহে গৈ ভৃগুৰে ভাত সস্তোৰ গৃহতে বহিছেহি। ততে কপিলকেষো আতৈএ ধৰ্ম্মক ধৰিছে। গুৰুজনে কৰি পাঁচোটা ঘোষা দিছে বোলে পুৱা শোধাবা আওবাই।

সেৱা বচনা

শাস্ত্ৰ গুৰু সবে, শিষ্যক কৃপাএ, শুদ্ধ উপদেশ দিব।

শিষ্য সবে শুদ্ধ, ভাএ নাচৰিলে, তাৰা সবে কি কৰিব ॥*

আক চাৰি তলে। চাই—শোধাইছে। তেহে চাউল সিজাবলৈ যতনকৈ ধৈলে বোলে কবিব ছুৱাবি, বুদ্ধকালত বটন নহলে ভোজন নহ'এ, যত্নমণিএ ভাবে বলে নপৰাত পটা পেলাই আহিল, নকৰে।। তেহে আঠৈএ আঠু লৈ বোলে বাপ অনা হৈছে। বোলে দহৌ, আমি পেলাব নিদিছিলে।? বোলে বাপ, আপুনাৰ বাক্যে মাটিত থৈ শুনি বোলো কেনেকৈ চাউল লব, হোৱাত কৈ অনা হ'ল। তেহে বোলে মোৰ যত্নমণিএ মনৰ মনক বুজিলে। গোপী সবক কৃষ্ণে বুলিলে—

“ভৈলোহো বশু মই তোমাৰ।

সুচিৰ কালে শুজা নয়াই ধাব ॥”

তেহে ভোজন কৈ গৈ তেলী কৃষ্ণ আঠৈ ততে বহিচন্ত। তেওঁ মহা ভক্তি ভাৱে সেৱা ধৈলে। তিনি দিন বহি তাৰ পৰা গৈ মাইতৰা গোপাল ঠাই বহিচন্ত। তেওঁ বিক কাজীত বৰ খাটনি। কলে বোলে তোমাৰ দেশলৈ এজন মহা মহন্ত আহিছে কামৰূপতে। সি সম্যাসীক মানে। বোলে কেনে মহন্ত? বোলে মংস্ত, মাংস, পশু, তৈল, খাব উষ্ণ চাউল নেখায় আক খনা, খস্কা, পক্ষা, ডাহি, নিবভুক্ষ, নিৰামিষ প্ৰবৰ্ত্তন, বিশিষ্ট লোক। বোলে বাক জমি ব্ৰহ্মন্তৰ কৈ ৰখা যাৰ। পাচে আহি কলেহি বোলে বাপ, আপুনাৰ অৰ্থে খাটি আহিছে। বিকত, বাজা বাজা নহনে, কাজীএ বাজা। বোলে কি:কলা? বোলে বাপ এই ক্ৰমে কলু। বোলে গোপাল দহৌ মোৰ শুক ধৰ্ম্মে সৈতে ঢাকিলে, বুদ্ধ শৰীৰ, বায়ু টান কৰে আতপ চাউল খালে। বাৎশ নহলে তৈল ভোজন নহয় এ আঠ আঠ দিনে, নখ, কেশ শূণ্ণচালে নহয় স্নানেই, এই বুলি বাগকৈ গিঠি দিলে, দি গ'ল স্তাবপৰা, বাম বাম আঠৈৰ বাৰিত বহিচন্ত। আঠৈএ পৰম আত্মকৈ

তেলী কৃষ্ণ

গৃহ বান্ধি দিলে, তাতে আছে। লাউ দিছে হেদালি দি।
 তাৰ তলতে মচে নিতে, তাতে শুকজন পাচ বেলা হবি কথা
 চৰ্চে ভক্কে সমে। তেহে গোপালে সবাকে ধৈলে মাতিবলৈ
 শুকজনক। পাচে একাদশৰ পদ সুধিলে, শুকজনে বোলে
 ই গোপালে কি পদৰ অৰ্থ সোধে, ভকতিৰ গোব দুহতীয়া
 কুবান লগাই থৈছে। বাম বাম আটৈএ বোলে আমিহে
 প্ৰাৰ্থিছোঁ বাপ। বোলে তুমিএ লাউ দালি কইছা গোবৰ
 জাবৰ দি। আবে ভকতে গোট পাত ভোজন কৰিছে;
 চাইটা বাহলৌ বুৰা কৰিছা জল খাবলৈ। এতিয়া আক
 গোবৰ পানী দি লবাই কলে জীবনে আক? সকলো তেহে
 প্ৰাৰ্থনাকৈ হেৰাই ধৈলে বোলে তৰ্কিব মুৱাইলে, ভালক
 বুলিহে কৈলে মন্দত পৈল, ক্ৰমা কৰক বাপ। তেহে ধৰাত
 বোলে বাক।

আক বেহেকুয়া বিষ্ণু আতা আচাৰি ভকতে সহিতে
 শুকজনৰ লগৰতে ব'ল, চকীত যাব:মুৱাৰি বিজয়পুৰে বান্ধিএ
 হাবিএ ভূৰে বান্ধি সোনকোচ পাৰ হ'ল। হৈ এজোপা
 গাছৰ তলে বহিল পিঠি দি চাৰিওফালে। ক্ষুধাত গা বহিল
 সবাবে, উঠিব মুৱাবে। বোলে কাৰ লগে কি আছে বিচাৰ
 কৈ আতাৰ কঁকালৰ গাটিতে একটা চাউল আছিল। তাৰে
 ছটি চাইটিকৈ সকলো জলেৰে খালে। ঠাণ্ডা হৈ পুৱাতেহে
 গৈ তিনিপৰিয়া শুকজনক সেৱা কৰিছেগৈ। বাম বাম
 আটৈএ সবাকে সিধা পত্ৰ দি ভোজন কবালে।

বড়লা আতাৰ চৰিত্ৰ

বংশাবলী—আতাৰ উপৰি পুৰুষ মূৰৈকুণ্ডিল গৃহ।
তানে পুত্ৰ সুবৰাজ, তানে নন্দন সুবৰাজ তানে সুভ নলকুইহে,
তানে বেটা সাম চোমদাৰ, তানে তনয় গোপাল চোমদাৰ,
তানে সম্ভতি তিতা চোমদাৰ, তানে অমুজ নব চোমদাৰ, তান
পুত্ৰ চম্পা চোমদাৰ, তানে পুত্ৰ আতা বৰজান শঙ্কৰদাস।
আতাৰ জন্মভূমি বৰনাৰায়ণপুৰত, খেল বাকস্বতি। আঢ়ৈ
বৰ্ষত পিতৃ চলিল। মাকে ছুও পুত্ৰ লৈ ভায়েকৰ গৃহ
গহপুৰে গ'ল। তাতে ডাঙৰ হল। গক চাৰিছিল মমায়ৈ-
কৰ। এদিন বাখিছিল সুভাই বৰতলে গক মেলি শুলে।
গকয়ে গৈ হয়বৰ কাথৰ ধান খাইছেগৈ। সি খেদি আসি
ধৈলে! সব লৰা কলে বোলে হৈখন ঘৰ গকএ ধান খালে,
গৰখীয়া তাতে শুই আছে। সি বাগকৈ ভৰ্জি যায়। দেখে
বতাহী সাপে ডলাৰ মান ফেট তুলি ছাঁ কৈ আছে। মাৰক-
চাৰি অত্ৰাহি হৈ লৰ মাৰি গৈ মাকত কলে। সাপে খাই
মাইলে বুলি। মাক দদাএক হিয়াখাকুৰি গৈ দেখে, গ'ল
অস্তবহৈ। আতা সাৰ পাই বহে কি হ'ল বুলি। তেহে
কৈ চাই চিন্তি লৈ আছে।

কুমা আতাৰ
চৰিত্ৰ

কৰ
বৰনাৰায়ণপুৰত
বাকস্বতি খেল

আক এদিন ব্ৰহ্মপুত্ৰ চাপৰি লুহিয়াত গক মেসিছে।
কুমাৰে নাও বাখি চক সলাইছে। তাৰে আতা গোব টিকতে
উঠি শুলে। চ'ত মহা বৰ ধূপ। কুমাৰ আহি দেখে,
অনন্তে কনাৰে ছাঁকৈ আছে। তেহে মাতে। আতা
উঠিল, কণাও জলতে লুকাল, আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ বোলে আৰা
শুদা লোক নহয়, ঈশ্বৰ অংশ কোনবা আহিছে।

আক এদিন হবাই বৰ গুৰিত শুলে। বোলে ঘূৰি ব'দ
পৈল জেঠ মহা। বিয়াগম পক্ষীএ পথাৰে ছাঁয়া ছত্ৰ ধৰি

আছে। লগৰ লৰা গক ভেটি আহি দেখি আৰাও কৈলে।
তেহে উৰাও কৈলে, আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হ'ল। সকলো মানি
দলৈ পাতিলে, আজ্ঞাত চলিব ধৈলে।

আক এদিন শুকনা মাটিত গক মেলিছে, আহিন মহা
বৃষ্টি আনিলে। সব ছৱা স'ৰা তলে সোমালগৈ। আতা
বোলে আৰ ছায়া লব নেপায়, নেযাও মই। সবাবে ভিজি
কাপৰ জোল বলে। আতাৰ গা নিতিতিল। সকলো
বোলে আৰা নব নাতি গোসাই মনুষ্যভাও ছদ্মহে।

আক এদিন হৰাই দত গক চাৰিছে, বৰ দ গাহ গছানি
নাই, ফাফা, শিশুসবে ছ'। কৈ আছে। পাচে মেখে
ছ'। পেলাই ছত্ৰ ধৰাদি ধৰি আছে, দেখি নবনাতিএ কিবা
জানে হবলা।

আক আৰা সদা সৰ্বদা বালি ধূলি মাটিৰ কৃষ্ণ মূৰ্ত্তি
প্ৰতিমাকৈ ফুলে ধূপে পূজি যেই আহে নামহে গায়। প্ৰসাদ
বতৰ বস্ত্ৰ আম কঠাল, টেঙা, জৰা দি গাই সবেও বাটি
খাই যায়। তাৰতে লাক্ষ্মীয়া ডকলা গাওঁ ভক্তাত, আইৰ
নাম সত্যা, ভনীএক মইন্দ্রী, কল্পপুৰত পৰিছিল। ত'লকে
গই দুই বৰ্ষ বহি চলিল। আতা বৰজনে সৈত কৰ্ম্ম ক্ৰিয়া
কৈলে। তেহে গাওঁৰ ওজা বৰা সকলে গৈ দুও ভাতুক
আনি পূৰ্বৰ বাৰীতে গৃহ মকবাহিতে বান্ধি দি আদপহীয়া
পাইক ধৈলে। সকলো ধৰি বৰজনলৈ এটি কণ্ঠা বিহা
কবালে। তেহে আতাক খাটিবলৈ নিলে, দাদাএকে পঠালে।
ছাৱা ছোট দেখি দায়াকৈ বহাতে থলে। চাউল সিজাই
সবাবে হিঙ্গল মুকুতা পৰ্য্যন্ত গা গা দিএ, বান্ধি দিএ, উচ্-
পিচকৈ মৰে। দি ধৈ গা ধুই তিনি চাৰি দিনে চৌ মাৰি
এসাজ খাই, চাউল পাত খায়, উপাসে থাকে। তেহে
উপায় নেপাই এদিন পুৱা গা ধুই আহে। বাৰিৰ আগত

লগাই কুৰ্তাৰ বিষ্ঠা আনিছো সকলো দেখি বোলে কেলেই আন, হিজহিজাই উঠিল। বোলে তইতে খোৱাভোৰো আবে লগবেহে? বোলে ই কালিৰ ছৱা কুৰি লোকক নিন্দা কৰে দায়াকৈ খবৰ জহত। ছপোৱা পাইক দূৰে ধৈলৈ। খাটক ওলক হজলৈ, হবাই থাকক, বহাত চাৰ্ভ, মতাৰ চিন বাকৰতি দিছে। আক। হিংসাকৈ দিলে নি। খাটিছে ছয় মাহে। এশ লবাব মাজতে আতা পাকে চক্ৰে কোবেও চাটে বাকএ বাঢ়িল সবাতকৈ। পাচে এদিন চম্ভা বক্ৰা নি প্ৰশংসা কৈ শলাগিলে আতাক, কিছু নামহি নাই তাৰে নাসৰি নাই।

আক এদিন লেখ দিছে গৈ, খাতৰো চাউল শোধাইছেনি। লেখি বজতে ফুকনে বোলে আবে বাক চাট মাৰি দাস্তেবে কামুৰি চাই ছনীয়াটোপাটো য়েয়ে পাৰে তাকে কাকত কাটি পাইক এবিম মই। তেহে বিনাএ চাট মাৰি মাইলে, পানীপাচ পালেগৈ। পাচে হিনাএ মাইলে, মাজ পাচত পৈলগৈ। তেহে আতা উঠি পাক ধৰি বাক চাট মাৰি কামোৰ মাৰি পঠালে, চৰাতেই পৈলগৈ। ফুকনে প্ৰশংসাকৈ কাকত কাটি পাইক এবি পঠাই দিলে। আহি আছেহি হৰিগুণ গাই। পাচে ৰাজ্যে সভাইক ওজা বৰা ভাগি বোলে পূৰ্বৰ বাপেক ককাএক বিষয়ালবা পাতে। এই বুলি বৰজন কলি ওজা বৰা পাভিলেনি বক্ৰা আগকৈ।

দোপোৱা লিচকো পাইচে খেতি কৃষি কৰে, আতা যতে নাম লয় ততে ফুৰে হৰিগুণ গাই। তেহে ডকলাৰ বণ লাগিল চোছাবে নামি দেশ মাৰিছে। উদয়াদিত্য ৰাজা ভেবা ফুকনক দিলে, ঘূৰিয়া বাকৰতি হাজাবো দিলে। আএ শুনি খেদকৈ কান্দিব ধৈলে বোলে ডুমি হলে বাক, পাকে চক্ৰে টান পৈলে গা ৰাখি আহিব পাৰা, দদায়েৰ হোজা

ডকলাৰ
উদয়াদিত্যৰাজা

লোক, কটা মৰা ঠাই কি কৰে? বোলে বৌ, মাৰকে
 দিয়ানে? বোলে বাপু, গলে সজ্জ। তেহে গৈ পঠাই
 দিলে, আহিল। বগুৱা গৈ বুৰৈ আগাবিভ বণ লাগিল।
 কাটি শৰেৰে বগবাই আনিলে, বহু প্ৰাণী কাটিলে, ভাগিল।
 বি নাই হি নাই আতা আছে বাক খেলায়। সি ছুএ
 কাটিলে ছুকুৰি মান। আতাক কাটিব কাটিবলৈ আহে।
 তৰোৱাল আগে ঠেলি পঠায় বাক চাট মাৰি। কৰে জাঠি
 চপাবই হুৱাবে। গা বৈ আছে। তেহে সিহঁত ছুওক
 কাটিলেহি আগতে। পাচে এ ফলীয়া হৈ হাবি সোমাই
 আহিল, নিশাই দিনে, তিনিদিনে পালেহি। এখত দদা
 বউকে কান্দি কুৰিছে। পাই সন্তোষে আছে এক বৰ্ষ
 বহুলাভিটাতে। তেহে বহুলা উপাস খৰি আতা থাকে।
 এদিন মাচমৰীয়া গৈ আতাক দেখি বোলে তিবিৰ মুখ
 নেদেখা দেখিলো মাচো নেপাও, শুনি বএকৰ ছুখ লাগি
 সূৰ্য্য বাটৈৰ ছহিতা খুজি বাটি বিবাহ কৰালে। সূৰ্য্যো
 চন্দ্ৰে দৃষ্টিপাত বহে, মহা কপৱতী, আতা তাক চকুৰে
 নেচালে। পাচ দ্বাবে সোমালে আতা আগ দ্বাবে ওলায়।
 মহাবিৰকত বৈবাগ্য হৈ নাম লৈ ফুৰে; খেত কুৰি এৰি।
 দদাএকৰ মনে খজ। নিশা ছপৰ ডেবপৰত সোমায়হি
 লোকে খাই শোএ। আএ বহি থাকে, আহিলে খাই
 শোএ। এদিন বৰজনে শপিলে বোলে মোৰ খেত
 কৰিছে গৈ, খৰি পুৰি বহি থাকে, আজিতে থাকিলে
 শুদাই নেবৌ। তেহে আতা আহি পালেহি। আএ
 ছুখকৈ বোলে বাপু, কি কৰানো অত নিশা? লোকৰ
 খৰি খেৰ নাইকিয়া। তেহে আতা জানিলে শপিলে বুলি।
 বোলে বৌ আজিৰ্তে নেখাকিবা, মই বেলেগেই খাম।
 তেহে পাচ দিনা মজিয়াৰ চকুতে চক মাৰি খালে। একমাহ

খাইছে। আতা নিশা বাগকৈ ইয়ালৈ লোন, মাহ, শাক, পাত চাই থবলৈ কোন বন্দী আছে আৰু বাকি বাৰ্হি খাবলৈ? এই বুলি কুটা বেৰত দি চকটি মাইলে। নিশা আহি চাই দেখে ছিংসাকৈ মাইলে। পাচদিনা গৃহৰ সুৰতে বিহা ভিটাতে বহাকৈ আছে ৩ মাহ! গৰু কিনা এবাহ ব'লহি, তাতে ঠাই দিলে। সি ভাজি চিজি খাই চকটি মাইলে। নিশা আতা আহি বোলে তহঁতক কোনে ঠাই দিলে মোৰ বহাত? বোলে গৃহতে দিছে। তেহে এৰি হাতীশাল ভিটাত বহা কৰি আছে। চাউল পাত আএ থয়নি, আতা খায়। বৰজনে নসয় বাগকৈ। এদিন আহিন মহা ছাগ আনিছে দুৰ্গোৎসৱলৈ; ব'লহি, তাতে ঠাই দিলে। সি গোটে চুৱা কৈলে বগু ভগুকে। আতা দেখি বোলে দাদা আমাক বাৰীতো যে থাকিব নিদিএ, এই বুলি এৰি মোকালগুৰিতে বহা কৈ ব'ল। এদিন বৰজনে বোলে আত থাকি খাবলৈ উপৰতে পৰেনে? এই বুলি বাঁহ কাটি পেলাই ভাঙি পেলালে। তাৰ পৰা নি কৰদৈ গুৰিত সাজি ললেগৈ। তাতে হৰি গুণ গায়, দুই তিনি সাজে এসাজ খায়, মনৰ দুখে কষ্টে আছে। আজ্ঞা মহা সেনচোৱা মেললৈ ব'ল যাই। বোলে সেইটি মোৰে বহা, থাক তাতে। আতা নিশা আহি দেখে যৱন সোমাই সৰ্ব্ব সাজ কৈলে। পাচে খেদকৈ তাৰতে নবীন বাঁহ খেৰ কাটি কচক গুৰিতে বান্ধিলে নি। তাতে বোমাএ লুকাই চাউল পাত দিছিল। তাৰে ভূ পাই এৰিপাত ঠাল কাটি ভাজি পেলালে। আতা আহি দুখকৈ সব এৰি বোলে আত নেথাকোঁ আক। এই বুলি গৈ হৰি পুখুৰী পাৰতে এটি গৃহকৈ বহিচন্ত। তাতে মহা বিবস্ত বৈবাগ্য হৈ ঈশ্বৰক চিন্তি হৰি গুণ গাই আছে, লাউ কচু পাৰলৈ

কিছু নাই, মনেবে যেন সুখ, হাজ্জাব টকা গিবিহে, বিপ্ৰ
 দামোদৰ দৰে ভক্তি যোগত সদায়। তাতে আহি জগন্নাথ
 চৰণ আহি লাগ ললেহি, আতাৰ ভাগিন হয়। পৰিচৰ্যা
 সেৱা আছে। তাতে গৈ পানী কলহত নি আএ চাউল
 কঠি দিছিল। পাচে আঘন মহা ধান দাবলৈ কাচি চালে,
 লেখত এখনি নেপালে। বোলে দহো এখান নাই কাচি।
 আএ বোলে ছিগিল। বোলে আন যোৰাই কুটাই আনিম।
 বোলে বাপুএ ধবাই শাক কুটিছে নি। বেগেই গৈ বোলে
 জগন্নাথ চন্ন, ছিপা কাচি ফেৰাদে। বোলে মমা আমাৰ
 সেয়েহে শাক কুটা মাছ বছা, তামোল খোৱা তাৰেহে।
 বোলে আন, বতৰকালি কাচি খানে মানুহটো বাথে, দে।
 আতা বোলে বেজীৰতে বৰখিলৈ মই এভাগ পাওঁ, তেওঁ পায়
 এভাগ। সব এৰি আহিলোঁ, তেওঁলকে। তেওঁ যে
 ছিগা কাচি ফেৰাইহে জোৰে তেওঁ দিয়াহি। দিলে। পাচে
 ভোজন নহ'ল আক, উপাসে ব'ল অসন্তোষকৈ। সেই
 নিশা স্বপ্ন দেখিলে সূচুলি কমাৰে, ঈশ্বৰে গৈ এখানি
 কটাৰী খুজিলে। সাৰ পাই বোলে পুৱা আজি থাকে দেখোঁ
 তাকে দিম, এই বুলি প্ৰাতসে শাল পাতি গৰিছে গৈ।
 আতা পুৱা উঠি বোলে জগন্নাথ সূচুলি কমাৰ ঘ'লৈ যাব
 পাৰা? এখনি কটাৰী কথা কেৱাগৈ আমাৰ। তেহে
 আঠে গৈছে সিও গৰি উলিয়াই পাগ ধৰিছে। কলে, সিও
 বোলে তাৰালকে হে গৰিছে। দি বোলে কালৈ খুটি খৰি
 কটাকৈ দা এখানি গড়ি থম, নিবাহি যোৱাগৈ। আহি
 কলেহি দি। পাচে আতা বোলে জগন্নাথ, আমাৰ ছিগা
 গুলি নহৈছে? ঈশ্বৰে দিছে, নন বঢ়াব নেলাগে আক,
 আশা নদীৰ কোনে ভব পেলাব? আক মনক হয় মানে
 নাটে আক।

আক একবাৰ জেঠ মহা বৰ আকাল দেখন্ত, ধনলৈও
পাবলৈ নাই, বৰ বিকল প্ৰাণীৰ। তিনিটা লোকে ধান
বিচাৰি নেপাই, ধনলৈও, কুখা তুকা পুখুৰী পাবে বকুলতলে
পৰি আছে ধেবাই মেবাই অনাহাৰে। তেহে তাৰে এটি
লাহে লাহে আভাৰ শুৰিত পৈলগৈ বোলে কব লোকটি ?
বোলে দেব তিনি দিন উপাসে দেহ যায়, টকালো বিচাৰি
নেপালেঁ, কিবা খুদ কণ পাওঁ বুলি আহিলেঁ। বোলে
জগন্নাথ কি আছে ? বোলে একটি চাউল পাই ধুই থৈছে
দত্তজনৰ মাজত। বোলে তাৰে এপোহা দিয়া, ছুইলৈ
দোপোহা থাকক। দিলেনি, লৈগল। সিটিএ বোলে
হুটিমানদে। বোলে নোৱাৰেঁ। পা খালেঁ। পাচে সিও
গ'ল খুজিলেগৈ। বোলে জগন্নাথ চন্ন, এপোহা দিয়াহি,
আমি আক নবহাওঁ, চোবাএ খাম সেই পোহা। দিলেনি,
গললৈ খাই। সিটিএ দেখি সিও আহিল, দণ্ডৱতে পৰি কলে
প্ৰাৰ্থনাকৈ। বোলে জগন্নাথ, আজি আমি আক নামকে
ভোজন কৰিম দিয়াহি সিও পোহা। তেহে আতৈএ বেজাব
বাগকৈ দিলেনি জলে সমে। খাই তৎ পাই গ'লগৈ। আতা
হৰিশ্চন্দ্ৰ গাই হৰিক চিন্তি বহি আছে। তেনেতে গোপী
ৰাজখোৱা ঘোৰাবে যায় হকৰে গাওঁলৈ। দেখি বিস্মতি কৈ
বোলে নবনাতি গোঁসাই, ই বেলি পাক সৰাৰ পাৰিবানে ধৰিছা
দহো বাককৈ ? বোলে বুপা, খৰিয়া জীৱ, সংসাবত বাগবোতে
ঘোনী চেপা খাই অনাদি জন্মত পাক খাই জেটাতৎ ভু
হেবাল। আশা কৰিছেঁ। চিবকাল, কি কৰে জানো প্ৰাণ
গোপাল পা। বুলি গৈ আগ বাট বাঁই অৰে বিৰে ঠব হৈ
উভতি গৈ ঘৰত অচল হৈ পৈল। কিছু তৎ পাই চুলিয়া
ঘৰগিৰিক মাতি বোলে নবনাতিক এনেকৈ বুলিলেঁ, কি পা,
নি, মাতগৈ, দেহা যাবহে মোৰ বা শীঘ্ৰে। সি চাউল এভাৰ

গোপীৰাজ
খোৱাৰ
অপবাদ

কোমৰা, লোন, তেল, কাপৰ জুৰি লৈ গৈছে। পাই আগে
 ধৈ দণ্ডতে গৰি অনেক স্তুতিকৈ বোলে বাপ, আমাৰ ডাঙৰীয়া
 অপবাধ হ'ল, এবি আশীৰ্বাদ কৰক ক্ষমাকৈ। বোলে দেখো
 বক্ৰা সজ্জহে বুইলে, কলে দহো? যদি ঈশ্বৰে ধৰিছে ক্ষমা
 কৰক শুকজনে। তেহে গ'ল, সজ্জ হ'ল। আতা বোলে
 জগন্নাথ অখনি খঞ্জ কৰা? কলে দায়, দিলে পায়। খাব
 নপৰাকৈ দিছে ঈশ্বৰে, খোৱাহি এতিয়া।

আক আতা শুতে স্বপ্নন মুখত অমৃত পৰি থাকে, নিতে
 শুনি থাকে দিএ কি ঈশ্বৰে। তেহে আতাৰ নামৰ প্ৰভাএ
 কৰি, চাউল জ্বাব মিলিব ধৈলেহি। একদিনা বাসুদেব
 বিপ্ৰ গ'ল ভিক্কা চাবলৈ। বোলে শুক তোমাৰ বেটা
 কেইটা? বোলে আঠে ভাতহে নাই, পাচোটি। বোলে
 এটি দিব পাবা আমাৰ লগত? বোলে পাৰে', চাৰি কাণ
 কৰি লৈ বজুৱা আছে। কৰি হলে আনি দিব পাৰে'।
 বোলে জগন্নাথ, কৰি চোৱাটো। তেহে গনি দিলো। নিলে
 দেখে গেবেলা মেবেলা ওকনিএ লাক। আতা পানী তপতাই
 খাবে টেক্সা ঘৰি গাটি ধুৱাই লৈ ওকনি মাৰি আমনি হ'ল
 দ'ল। পাচে পিবত পেলাই বহুভাবে দলি মাৰি তেল দি
 কনিয়ালে। তেহে আঠে নিতে ন কৈ জী ধৰি আহিল,
 লেখৰ চিনৰ জীৱ পূৰ্বক। পাচে তাৰে পৰা অমৃত নপৈল
 আক। বোলে স্বপ্নব অমৃতৰ ফল ডিঠকত হল।

আক লোকটি ঘৰৰ গৈ দামোদৰ আঠে লগ ললেহি,
 আক কহুণি মাধচৰণ আঠে চাপিলহি, আক বামভঙ্গ
 আঠে আহিলগ ললেহি। সকলো হৰিনাম কীৰ্তন কৰে,
 জ্বাবন্ত অত্যাশয় হ'ল। যাব যেই মনে আগ কৰে প্ৰমাণ
 মিলি আহিব ধৈলে।

আক জয়জী বুৰীএ সদায় আতাৰ ঠাই আহি গৈ চাউল,

পাত, মাছ, শাক, যি পায়, সেৱা ধৰি থাকে। আতাও ছুই তিনি দিনে বুৰীগৃহে বহেগৈ। এদিন গৈ বহি বোলে তোৰ হেনো গৰুটি মাইলে হয়নে? বোলে আতা হয়, দিলাও আপুনি, বাঘ হৈও তোমাই মৰা গ'ল। তোমাত পৰে দিএ কোনে নিএ কোনে? তোমাৰ সৃষ্টি, স্ৰজন পালন, সংহাৰণ সৰ্ব্ব কৰ্তা। আতা বিমন হৈ বুৰীৰ বাক্যত কষ্ট পাই উঠি আহিল। পাচ দিনা বুৰী আহিল জ্বৰা বস্ত লৈ, সেৱা কৈলেহি। আতা বোলে বুৰী, তোৰ বস্ত নে, নেলাগে। বাঘ হৈ আমি গৰু মাৰোঁগৈ তোৰ? তেহে বুৰীএ কান্দি কাটি বোলে মোৰ মানত ব্ৰহ্মা, বিষ্ণু, কৰ্ত্তা তোমাই মোৰ আত্মা, কাকনো বুলিম? তেহে বুৰীৰ বাক্যত সম্ভাষ হ'ল ॥

ভাটোকুচীয়া আতাব বংশাৱলী—

টেপাই কাথৰ গৃহ বলিছিল। আদি চিদানন্দ ভূঞাৰ গুৰিত এই একে মুখে শুনা। তানে পুত্ৰ হ'ল বচুবৰ তানে বেটা বামেশ্বৰ, তানে সূত হ'ল হৰিবৰ, তানে নন্দন কৃষ্ণবৰ, তানে অম্বুজ জয়বৰ। তানে সম্ভতি শিৱবৰ, তানে বীৰ্য্যে জয়চন্দ্ৰ, তানে পুত্ৰ আতা কেশচন্দ্ৰ, ভাটোকুচি গ্ৰামে কাচিকটা নদী কাখে গৃহ। গুৰুজন হাতোধবাত ভটিয়াত স্বৰ্গনাবায়ণ ৰাজা যি থাকিল ভূঞা সবৰ নি সলখত পাতি-লেনি। আতা, পত্নী চিত্ৰমালী সৈতে ভক্কাটেকি বায়ুণৰ গৃহে ব'ল পলাই বায়ুণৰ বুদ্ধিবে গবনি ভাও লৈ। সাত মাহৰ অন্তে আতাব জন্ম, সাত বৰ্ষত আমু অন্তে আই আতা চলিল। গুনি চতুৰ্ভুজ আতৈ খুৰাএক নিলেহি সলখতে গৰু চাৰিছিল বায়ুণৰ। আতৈৰ মুখে গুৰুজনৰ গুণ, শীল, মহিমা গুনি চতুৰ্ভুজ আতৈক ধৈলে, তাৰাৰ মাতৃ কাহিলা গুনে পলম হয় দেখি বনমালী কটকীৰ নাও ধৰি দখিনৰ

ভাটোকুচীয়া
আতা

কাচিকটানদী

জালকুটি

আতাৰ দ্বাৰে বৰপেটাতে শুকজনক পালেহি। শুকজন
 বংশী যত্নমনি ঠাই পচাত গৈ স্ত্ৰীলকুচিতে গবনিএ ধৰি
 পৰি আছিল। আতা শুকজনৰ গুণ, শীল, মহিমা আকৃতি
 কৈ থাকে। শুকজন উজাই গৈ বালাতে বৈ স্নান কৰাত,
 কুমাৰ পত্নীএ দেখি গৈ বোলে ভোত্ৰা যেনে পুৰুষ জনৰ
 লক্ষণ কৈছিল। তেনে পুৰুষ এজন দেখি আহিছে। নাও
 ঘাটে। তেহে এৰা শুনি ল'ল লাহে লাহে উঠি। দেখে
 চায় হয় শুকজন। সেইতে পাৱত পৈলগৈ। কলে নপৰাব
 কথা। পাচে শুকজন চাউল সিজালে, ভোজন কৈলে।
 কৰাই হবাই নাওতে দোপাটি কাপৰ, টৌ, বস্ত্ৰালী, নলীয়া
 কটাৰী, চাইটি বস্ত্ৰ দি পঠালে উজাই। বোলে যোৱা,
 তিনটা ভয় পাব। সেৱাকৈ গৈ গান্ধৰতে উঠি গ'ল। যাওঁতে
 গৈ মহত পৈলগৈ। তাৰতে হস্তীয়ে বাট ভেটি আছে।
 বোলে শুকবাক্যত আহিছে, তেও আহ? অনাদি পুৰুষ
 বাক্যত, অন্তৰ হ'ল। শুনি গ'ল অন্তৰ হৈ। তেহে বাঘত
 গৈ ভেট হ'ল। বোলে তয়ো সৰ্জন সদাশিৱ পাৰ্বতীৰ,
 আমিও ফুৰিছে। শুক-বাক্যত। পথ দেখা। তেহে একাল
 হল গলগৈ। কেয়া কঠাল বায়ুণ চিনাকি। ততে বস্ত্ৰালী
 থৈ গ'ল। বোলে মোৰ শুকজন সৰ্বজ্ঞান পুৰুষ। তিনটা
 ভয়ৰ কথা কলে, ঠাৱৰে হ'ল। পাচে গৈ দেবেবাপাবেদি
 কৰজৰ কাখে বংশীগোপালৰ সত্ৰ, তাতে সোমালগৈ। বা
 বাৰ্ত্তা শুকজনৰ আদৰকৈ শ্ৰুতি, কলে, হুখ, নিবেদন, প্ৰশ্ন,
 কাৰণ। খেদকৈ নাও মাজী দি অনাওঁ বুইলে প্ৰকাৰে।
 সিধা পত্ৰ সমগ্ৰে দি স্নান কৰালে। গোঁসাই গৃহৰ মুখে।
 এক ঘৰ আছে, তাতে দিছে। চাউল সিজাইছে, ফুট
 আহিছে। গোঁসাই মুক্ত চাৰি পাত্ৰ, ধোবা, মুখী, কৰি,
 কুখী চাৰিও গৈ ভিতৰত থৈলে বোলে প্ৰভু, ভোত্ৰা যে

দেবেবাপাব
কব

গুৰুজনক আনিব খুইছে, তাৰাৰ আগত খাব নাইকাঁ হিলৈ,
কুলাৰ আগত তুহ, সোলোকা ঢেকী ধোবা, দাস্ত ভগা সৰ্প
তেনেহে হবা ; সূৰ্য্যৰ আগত দীপ জলোকা কি জলাবা,
বোলে আনো বুইলোঁ। অনাহে সজ। বোলে এনেকৈ কবা,
অসম ৰাজ্যৰ বিষম কথা, পূৰ্বে পাই গৈছে, অহা সজ
নহয়। পাচে একো নেমাতিলে বিপ্ৰে। আতা গুনি বোলে
মনে কৃষ্ণ দেউ যুধিষ্ঠিৰ ৰাজ্যৰ ছত হৈ গ'ল কোঁৱৰ গৃহে,
কাৰ্য্য নহ'ল একো দ্ৰব্য মোৰ লুপ্তি বিদূৰ ভগা গৃহে ব'লগৈ।
বামুনী পুতেকে ঐশ্বৰ্য্য গুৰুজনৰ গুণ পাহৰিলে, আৰ চাউল
লৈ থকা সজ নহয়। এই বুলি চক মাজেই ফুলাই গুচি
গ'লগৈ নেমাতি। গৈছে, হামৰা কাখে আতাৰ ভনীএক
আছে। বিহানে ভগিনীএকে বোলে মমা, মমা। আএ
বোলে আজি ছয় সাত বৰ্ষ মমায়েৰ বা কলৈ গল! যদিহে
আহে মানিকী গুচাই সোণামুঠ নাম থক। তেহে গৈ তিনি
পৰিয়া সোমাল। দেখি কান্দি বাউল হৈ, ধান হাতাইছিল,
সমাজ্জনী হাতে ধৰেগৈ। বোলে আমাক লুচুবা। আসন
দিলে, বোলে খেৰ পাত বাজতে দিয়া। দিলে, বহিল, বার্তা
বিদ স্মৃতি ভোজনলৈ যুগুত কৈ বোলে বাপু, চাউল কত হব?
পিবা, চৰাতে নবহা দহেঁ।? খা কি? ভোজন কত হয়?
বোলে আই, কৰিব লুৰাবো আত, গৃহ লবা লুৰিএ বিয়োগ,
নাম গোৱা আত ভকত বৈষ্ণৱ আছেনে কতবা? বোলে
হৰিপুখুৰীৰ পাৰতে বহাকৈ নৰনাতি গোঁসাই ভক্তে সমে
হৰিপুণ গাই আছে তাতে। বোলে আমি গুৰু ধৰ্ম্ম ধৰিছোঁ,
অসন্তোষ নকৰিবা, তালকে যাওঁ তেনো। সব দিলে।
লৈ গৈছে। আতা জয় ভবাবী ঘৰৰ বন্ধাৱলী আনি লিখিছে
তাকে পূব মুখে। আতা পছিমতে চায়, পুখি অশুদ্ধ।
আতাও চাইছে। পাচতে দেখি গা গধূৰ পাইছে। শাৰী যুৰ

পৈলে চাই' মাতিব খুইছে। পাচৰতে বোলে হৰি পো, হয়
 পুথি লিখিছো, অশুদ্ধ। তেহে চাই বোলে তোমাৰ নো
 কৰতে অহা যায়? বোলে এই শাস্ত্ৰ যি পুৰুষে কৰিছে,
 তবে পৰা অহা গৈছে। তাৰা পুৰুষনো আছেন পৃথিতে?
 আতা বোলে আছে। যেন মনে স্বৰ্গকে ঢুকিপালে। মৰাৰ
 মুখত অমৃত পৰাদি। তেহে আথে বেথে আসন আনি
 বসায়। প্ৰণামকৈ আদি অশ্ব সোধে। আতা সকলো
 খানি কলে বোলে আমাক নিব পাৰিবনে গুৰুজন ঠাই?
 বোলে কিয়? তেহে খুৱন ধুৱন কৈলে, বিচনাকৈ তৈল টেঞ্জা
 দি পদ মৰ্দিলে। পুথক আনি দিলে শোধন আৰ্হি। বোলে
 আবে লিখা আৰু আমি সলখবতে আহোঁ যাই। তোম্ৰা
 এখানি নাও কাটি চৈ বঠা চাউল যত্ৰ হৈ থাকা, আহি
 যামহি। তেহে দুদিন জিৰাই গ'ল উজ্জাই। সলঘ পাই
 খুৰাএকক উতৰা বাবী জৰাম বাৰি দীঘলা কাথ, অৰ্জুন মুদৈ
 মবল নাৰায়ণ, গোপী আটৈ সকলো চাপি গুৰুজনৰ বাৰ্তা
 বিদ স্নিধিলে। যাৰ যি চলে টকা মহা গমচা পচৰা দিলে, লৈ
 আহিল। এপক্ষে পালেহি ঘূৰি। এখেত নাও বঠা যত্ৰকৈ
 থৈছিল। সাদিন থাকি গল বৰগুৰু কটকী লগে। জগন্নাথ
 চন্দ্ৰ, হৰি আটৈ হৰি আটৈ, লোণটি দামোদৰ আটৈ,
 কণ্ঠাৰি মাখ চন্দ্ৰ, বাম ভদ্ৰ আটৈ, আতা দুজন সৈতে
 সাতজনে গ'ল ভটিয়াই। হাজো উঠি দখিৰ লক্ষীকান্ত
 আটৈৰ মুখে বাৰ্তা পাই অত্ৰাহি হ'ল, গুৰুজন বেহাবে ভটিয়াই
 গ'ল। তেহে কটকীৰ লগ এৰি গল। তেহে গদাধৰ সোমাই
 তোবোচাৰ শেষে দৈ ঘাটে নাওঁ বাখি কেশআতা সৈতে
 জগন্নাথ চন্দ্ৰেৰে গৈছে। আতা কিছু আগ হৈ গৈ গুৰুজনক
 সেৱা কৰিছে। বাম বাম আটৈৰ নঙ্গলাবতে মাত লগালে।
 আতা হৰি কোনটিএ বাম? বোলে এটেই অহা যক।

হাজো
 দিবলক্ষীকান্ত
 আটে

গুৰুজনে বোলে কোনে মাতে কাক ? বোলে তুমিও উজানে গৈ আতা নাম ললা ? বোলে বাপ, আমি কি আতাব পাত্ৰ ? এ বংশী যতুমনিএ সি বাজ্যে উলিয়াইছেগৈ, আৰু তাক ই সি আতা বোলে। বোলে নহয়, তুমিও আতাব মানুহ হোৱাই তেহে উজান দেশৰ বংশী যতুমনি সলখৰ বাৰ্তা শুধিছে, সকলোখানি কলে আতা, য'ত যি বুইলে, দিলে। বোলে এইটিনো ক'বতে আহিছে, নাম কি ? বোলে জনচাবেক লোক আহিছে এই চক্ৰকে আশাকৈ ধৰ্ম্ম ধৰিবলৈ। এবাটিৰ নাম জগন্নাথ চক্ৰ। বোলে উজান অসমদেশত নাম লোকৰ— ভগাজকাই, মুঢ়া, খালৈ, হাণ্ড, এনে।

এহুৱা কালতে আৰ এহুৱা প্ৰভাও।

কিনো তপ কৰিলে আহাৰ বাপাও, সজ সুবৰ্ণ কুক্ষী মা, খা জগন্নাথ, সোবহজা সদায় শ্ৰবে, ব্ৰহ্মহত্যা আদি মহা মহা পাপ নাশে ; ভাগ্যৱন্ত জীৱ। একে লগে আহি আগে দৰশন হ'ল। তেহে জগন্নাথ আঠৈএ নাম ধৈলে, গালে। অৱসানে প্ৰসাদ দিছে মনু দেউৰীএ ; লৈ ভোজন কৰিছে সবেও। আঠৈএ লোৱা নাই। গুৰুজনে বোলে দেখোঁ লোকটিএ প্ৰসাদ লোৱা নাই ? বোলে বাপ, বাৰাৰ চাতে আহিছে, তাৰা সৈতে আমি লমগৈ। বোলে সজ লোকটি, বুদ্ধি লগবজনৰ আৰু ডাঠহে। তাৰা সবলৈ প্ৰসাদ দিয়া বক দিলে। লৈ গৈছে আঠৈ। আতা দেখি আগ বাঢ়ি আহি আলিঙ্গি বোলে কৃষ্ণপদ পবনি আসি আছা বাপ। তোমাক পবনি হওঁ আমিও নিম্পাপ॥ এই বুলি নি বলো অতাই প্ৰসাদ লৈ গুৱা পান শবাই ধৈ গুৰুজনৰ বা বাৰ্তা শুধি লৈছে প্ৰসাদ। বোলে তোৰা আমাতকৈ ভাগ্যৱন্ত জীৱ, একেলগে আসি আগে দৰশন হ'ল। তেহে শৌচ শুদ্ধি স্নানকৈ গৈছে নজলা সবকি। আতা তুলি নি

ভেটাই দিছে। গুৰুজনে বাৰ্তা বিত স্মৃতি বহা সিধা দিয়ালে।
 ভোজনকৈ নিশা উপাসে ব'ল। পুৱা মহাপুৰুষক গুৰু
 দেখাইছে সবাকৈ। পাচদিনা জগন্নাথ চৰ্ম আঠৈ লাগ পাই
 গজা স্নানে গল। তাৰ পাচ দিনা কাপৰ কানি সব ডিয়াই
 দিছে। পাচৰতে গাঁথি দেখি বোলে সেই গাঠিত কি? তিতা
 নাই? বোলে বাপ, এক বুটীএ জালুক ছুটামান দিছিল গজাত
 লগাবলৈ। বোলে যাম বুলি অহা গৈছিল নে? বোলে বাপ,
 চকা ফাটতহে কোৱাইছিল, নেবে দেখি। ই ঠাইলৈ
 আহিছে। বোলে নহয় বাক্য ব্ৰহ্ম পূৰ্বে বোলা গৈছে,
 গলেই সজ। বাক্যত চল্ল, সূৰ্য্য, পৃথিৱী, সাগৰ গতিকৈ
 বৈছে, নগলে সজ নহয়। বোলে বাপ, এই পদ পঙ্কজত
 দেবদেবী, গজা, গয়া, কাশী, বাৰাণসী, আন যত তীৰ্থ আছে
 শুদ্ধ হওঁ বুলি সদায়ে ভ্ৰময় ভকতৰ পাচে। বাপ, তোত্ৰাৰ
 এই অভয় পাদপঙ্কজ বিনে গজাত কি কাম? এই পদপঙ্কজতে
 গজা উৎপত্তি হৈ জগতক পবিত্ৰ কৰিছে, কোটি গজা খাটে
 যত, আৰু কি আছে তীৰ্থত কাম? গুৰুজনে বোলে সত্য,
 শৌচ, ক্ষমা, দয়া, চাৰি ধৰ্ম্ম, অৰ্থ, কাম, মোক্ষ, চাৰি।
 সতে উৰ্দ্ধ, পুণ্য, অসত্যে অধঃ পাপ, ক্ষমা সম্পদ, বাগে
 আপদ, শৌচ নিচই যি বুলিব নেবিব, নকৈলে নুবুলিবই তাক
 ভূত প্ৰাণী সবৰ দয়াত মহাধৰ্ম্ম সিদ্ধে, পায়, হয়। এতেকে
 যোৱা যক, গলেহে সজ। পুনৰ কব খোজাত শ্ৰীৰাম আতা
 বোলে হৰিপো, গুৰু বাক্য হুবাৰ খৰ্ছিলা, শিব পাতি ধবা
 যক। তিনিবাৰত জীৱৰ সৰ্বনাশ। পাচে আতা শ্ৰীৰাম
 আতাক সাদৰে পাৱত পৰি সেৱাকৈ বোলে বাজসুইত যুধিষ্ঠিৰে
 যেনেকৈ মোহ সাগৰে তদ্ব হবাল মোৰো ভুলোকত পৰি
 ছু হবাল। আজি সৰ্বনাশ হ'লুহতে। তোজা জ্ঞান দীপে
 গুৰুবাক্য বোধাই বন্ধা পৈলোঁ। তেহে আতা বাবলৈ হ'ল

বাক্য ব্ৰহ্ম

তীৰ্থ আৰু
ভকত

লগ ভাবী নাই। গাভুৰখা, বামখা, কপখা, চতুখা, কেতাই
খা, হবিখা বাবেও ভূঞা ছুৰ্গোৎসৱত নাও খেলাইছে আৰি
কৈ দহ দহ টকাৰ। পাচ পৈলে বৈচা সামলৈ। গাভুৰ
খাৰ যত্নমনি গুৰিত ছাহিআল নাও পাচ হৈ হাবি লাজ পৰি
বাগকৈ পানীতে কলাকটাৰ পেলালে মৰক বুলি। পাচে
সাজুৰি উঠি ছুখ লাগিল, গল।

আক গজলা স্তুতি গৃহে বাৰাদিতে গুৰুজনৰ লগতে আছে
পৰিচৰ্যাটকৈ। সলখতে ভূঞা সব যাওঁতে চাই। আতা
বোলে এটি আমাক লোক দিয়া খৰি পাত চোৱাকৈ। বোলে
বাপ নাই, সব গৃহস্থী, ঘৰ বাৰী আদি। যিহে পঠৰীয়া
এটি লোক আছিল, নাও খেলত পানীত পৰি মৈল। বোলে
দিয়ানে হলে? আতা দিলোহঁত আক। তেহে আটৈক
মাতিলে, আগলৈ আহিল। দেখি স্বস্থ হ'ল, বোলে মৈল
বুলিহে আছিলোঁ, দিছো প্ৰভু। পাচে তেওঁক আতাৰ লগে
জোলাজা দি দিলে সেৱা বিদায়কৈ, ছুওজনা গলগৈ।

আক বেহাৰ বাম বাম আটৈৰ বাৰীতে আছে। ভকত
শৰণ হ'লহি, পাটে ঠাই। তেহে ঠাইতে খৰিখা দলৈৰ গৃহ,
তেওঁতে কলে গুৰুজনে। তেওঁগৈ ৰাজা লক্ষ্মীনাৰায়ণত কলে
যাই। বোলে মহাৰাজ তোমাৰ দেশলৈ মহামহন্ত এজন
আহিছে কামৰূপতে, পাতক মাটি বাৰী দি। বোলে বাক
মোৰ বাঘ দ্বাৰ মুখতে গৃহ সজ কৰি দিও আওক। বোলে
তাবা মহা নিৰ্বিকাকাৰী নিৰ্বিকষয়, নিৰসা, নিৰঙ্কুশ, নিৰ্ম্মৎসব।
আত কটা মৰা হাই হিহনি কেনেকৈ বব? তাবাক লাগে
নিজস্থান ঠাই হৰিপুণ গাই থাকিবলৈ ঈশ্বৰক চিন্তি। বোলে
ভেনে নিজজাল ঠাই ক'ত আছে? দলৈএ বোল তোভা
দিলে আমাৰ বাৰীতে আছে। দিলি ভই, তোৰহে ধৰ্ম্ম
হব, মোৰ হ'ল কি? বোলে মহাৰাজ কিয় বোলা যায়

ভেনেকৈ ? আমিনো কাৰ মাটিনো কাৰ, দেশ জমি, দহো
 তোম্ৰাৰে সকলো ? বোলে সেই পোণে হলে হয়, দেগৈ
 তেনো মাটি তাতে । তেহে বাজা কীৰ্তন গৃহ চাপকৈ দিলে,
 দলৈএ সাজি দিলে গুৰুজনৰ গৃহ । পুতেক দামোদৰ দলৈ
 হাটী চাইটি সজাই দিলে । চতমহা গজা ধানতে মাৰি
 সাজিলে, বহাৰ পোনে বিহু আলিত কলা কলে । সবাকৈ
 গুৰুজনে বহা বাটি দিলেগৈ । গজালৈ যোৱা চৈধ্য জন
 চৈধ্যটা বহা থলে । তেহে গুৰুজন কাৰ্ত্তিতে চ'তলৈ ছমাহ
 বৈ বামৰ বাবোতে ভক্তে সমে ভেলা মধুপুৰলৈ গৈছে । গজাৰ
 কেজনে বাৰ্তা পাই সেইতে বহি বেহাৰ বিনাজপুৰে পালেহি
 দিনে নিশা আহি । হৰিহৰ চিৰাম দেখো নাই ? গুৰুজনে
 বোলে । বাপ খব গবনিএ ধৰিছে, আমি বাৰ্তা পাই
 আহিছে', আৰু তাৰা দুই মাজে গ'ল কানি কন্না । গুৰুজনে
 বোলে কি তীৰ্থৰ জালে একা চিৰাম হৰিহৰ মাজতোয়ে
 লাগিল, এনেহে তীৰ্থৰ ফল ? দুইৰ মাজত এইখানি লাগিল ।
 হৰিহৰ ককালত এবুৰি কৰি আছিল । তাকে এটাই খোজে
 একবা, নিদিলে । সি লৈ থাকে খুন্দা মাৰি মৰে । চিৰাম
 আতা দিব দিএ । আতা বোলে দেহ প্ৰবৰ্ত্তিৰ লাগে নিদিএ,
 এই খানিও কিছু খানিক লাগিছিল । তেহে গা সজ হ'ল ।
 পাচত আহি পাই সেৱা কৈলেহি । গজাজল মৃত্তিকা ললে ।
 বহা দিলে বল হৰি গুণ গাই গুৰু সজ্জ । পাচে দেশত বৰ
 একাল পৈল । ভকতৰ টকা মহাও নাই । চিনা জনাও
 নাই, নগৰ মাটি কটকিনা ঠাই । প্ৰবৰ্ত্তাই টান হ'লহি ।
 দিনটো মাগে গৈ, ছকটি, তিনি কটি পাই আছে । জয়হৰি
 জীহৰি, ছও ভিক্কা চালে গৈ, দিনটো ফুৰি কিছু নেপালে ।
 গধূলিও উপাস, অত্ৰাহি হৈ আহিছে । বাম বাম আঁঠেএ
 পদূলিতে লগ পাই বোলে কলৈ গৈছিল ? বোলে আঁঠে

মাগিবলৈ গলু দিনটো কনটো নেপালোঁ। গধূলিও নাই এনেইহে। এতিয়াও হ'ল উপাস। বোলে, অহা বক। নি চাউল একলহি লোন আদপোৱা, চাল কোমোবা এটি দি পঠালে। আহি পাই স্নানকৈ, পাগকৈ, ভোজনকৈ ভাগব লাগি জুই শালে পৰি শুলে। গুৰুজনে নাম অৱলানে বোলে দেখো জয়হৰি জীহৰি কলৈ গল, নাই? আজি মাতাচো। মাতিলে, আহিল। বালে কলৈ গৈছিল। দহো দিনে নিশা নাম খতি? বোলে বাপ, দিনটো ভিকাকৈ পকা পান এগুচি মান পাই আহো, বাম বাম আঠেএ পাই নি চাউল এদোনমান লোন, ডেল, শাক দিলে আহি। পাগকৈ খাই পৰি নিজা আহিল বাপ। তেহে গুৰুজনে খেদকৈ বোলে জীবাম কা'লৈ ডাঙৰীয়া, ববকৰা সবাকে জ্ঞান দি আনা। আতা সবাকে জ্ঞান দিলে। কেহো, হৰিকৃষ্ণ, বলাই, নবসিংহ হাখোৱা লক্ষব, বপাবৰ লক্ষব, পদ্মনাভ লক্ষব, নাৰায়ণ লক্ষব গুৱালু কাজি, বঙ্গই কাজি, বিবণ কাজি, ধনঞ্জয় কাজি, সঞ্জয় কাজি, মৰ্দ্দন কাজি, দীঘলা বকরা, আই ধাই তিনি-কুকাই বাবে বিলাইতৰ কুকাই, খৰিখা দলৈ, দামোদৰ দলৈ, মাইদৰ গোপাল, কটা গোপাল, বাম বাম আঠে, সকলো চাপিল। তেহে গুৰুজনে বোলে এ আমি তোআসৱক দেখি ই বাজ্যে অহা গ'ল ভক্তে সমে, দেশতো পাবলৈ নাই, টকা শিকাও নাই, আক চিনাজনাও নাই, নগৰ মাটি কটাকিনা ঠাই, ভকতকেটি প্ৰবৰ্ত্তাব দুৱাৰোঁ কি উপায় কৰাইক? তেহে সকলো বোলে এই হুমাহলৈ তেনো আমি নিওঁহই। পাচে চাৰি ছয়, সাত আঠ ন দহ, বাৰ পা পা ললে। শক্তিএ যি যেনেকৈ পাবে, ললে ভাগকৈ। গুৰু জনে বোলে আমাক হে কেৱে নিওঁতা নহল। বোলে বাপ, তোআক নিওঁ বুলিবৰ কাৰ শক্তি আছে? তেহে ছটা দৃষ্টান্ত দিছে।

বোলে পক্ষীৰ পাখি কাঢ়িলে ক'লে বাব পাবে? এতিয়া আমাবো পথা সখা ডকড বন্ধহে। ডকড নিলে কোনেবে থাকিম হৰি গুণ গাই? আক এক বজা যুগয়া কবিবলৈ গৈছিল ব্ৰজা সৈতে। অবণ্যত জ্যেষ্ঠ মহা বব ধূপ। তাতে এজোপা আম পাই পবাই ডায়ুলীএ কাটি সবাকে দিলে। বাজা বোলে পাজ, মজী, বক্কা, মুকন, আম কেনে পাইছা-ইক? বোলে মহাবাজ বাজযোগ্য আম। তেহে বাজা মজীক আদেশ কৈলে বোলে মাহুহ লগাই বতহি কেবো জুৰি খনাই নি বচবা গাতে কই কে। তেহে বুঢ়া মজীএ বোলে মহাবাজ, বুঢ়া গাছ খানিকে কিয় জীব, অন্তমলিব, গুচিব। বখীয়া, পবীয়া দি ততে আম যোগাম মই, আতে খাওক। বোলে বাব তেনো। এতিয়াও যি যেইটি নিওঁ বুলিছা, খৰ্চা দিলে অতো কিনি দিব পাৰোঁ। সিংহৰ গবখীয়া কোন বাখে? পৰ্বত গছবত হে থাকে। ডকড বন্ধ সিংহ, গৃহ ফলজ কুকথা কাটত বব কিয়। মোবো হেবাব তোবো গুচিব। বোলে সেইদৰে হলে পাৰোঁ দিব। ছমাহৰ দৰটিকি চাৰি পুখীয়াকৈ দি নিলে, যি যেটিজন নিওঁ বুলিছিল। তেহে শুকজনে বোলে বাপ, মোৰ শুকজন উৰুৰি হাতে গল, আমি ডকডৰ পনে চিত্ত হস্ত কৰোঁ। দিব থৈলে, টকা, লিকা, আখলি, খবাই ডবি গ'ল। তেনেতে জীৱনি যত্নমণিৰ বাপেক পুতেক আছিল, খৰি, পাত, পচলা, ফল ফুল, উলু ছত্ৰাৰি লৈ দূৰতে আঠু ললেহি নজলাতে। শুকজনে দেখি বোলে সেই ছুই কোন? বোলে বাপ, জীৱনি যত্নমণি বাপ পো। বোলে এহেটৈ মাতা। মাতিলে, আছিল কিছুমান। বোলে আক আহোক। তিনি বাবেহে ওচৰ চান্দিছা। বোলে মাহা কিয় ওচৰে? বোলে ডাকঘীয়া সবে আজলিকৈ টকা দিছে, আমান নাই কিছু

লাজত নাহে ভাতে। বোলে কিনো পাইছা? বোলে খৰি পাত, পচলা, ফলফুল, উলু। বোলে হৰিবল্লভ, দিয়া ভকতক ভগাই। দিলে, খৰি পাত সবাকে। গুৰুজনে বোলে এ বাম বৰ লাগিব দিনা চাৰি পলমে, ভোজা সবৰ সত্য লাগিব। বোলে বামচন্দ্ৰ সেতু বন্ধতে বৰ বৰ বীৰে বৰ পৰ্বত ছুই তিনি সাত হুই এ নিছে, কেবকেতুৱা পত্নী সৈতে বাহ পাত মুখে লৈ গ'ল, ভালুক বানৰে দেখি হাস্ত কৈলে। ক্ৰীৰামে নিষেধি বোলে তোমালকেনো বলব বাহিৰে কি কৰিব পাৰা, আনিব পাৰা হক? তাতে মোৰ সম্ভাৰ, গুৰুচিতে আনিছে বিতেহে চিতক লেখে। এই বুলি আশীৰ্বাদ কৈ পঠালে সমে।

আক গুৰুজনে বহাৰ পোনে মাটি দিছে। তাকে চহাই কল, তামোল, পান, শাক, বৈছে, কইছে। ছইজনৰ মিত্ৰ বামদাস, ছইবো সীমাতে ছটি কলা পুলি কইছে। এওঁৰ ছটিতে তেওঁৰ এটি পুলি মেলিছে।

হৈদাহ ছথিত ভিক্ষাকৈ প্ৰবৰ্তে, দুকটি পালে একটি দিএ, একটি পালে এফালি দিএ। এদিন ভিক্ষালৈ গুলাই বোলে আতৈ, চাউল একটি আছে। নাই যদি আনি ভোজন কৰিব, মাছে সৈতে আনি। মাছ, চাউল, পচলা আনি ভোজন কৈ আছে। তেওঁ দিনটো ফুৰি একো নেপালে। আহি চাই বোলে মাছ চাউল হ'লনে পচলা সৈতে? বোলে হ'ল। আগ চাগ এফেৰি আছেন আমালৈ? বোলে থবলৈ ন'হল আমাকেহে কুলালে। তেহে স্নানকৈ উপাসে পৰি ব'ল। তেহে দেখি ভকতে গুৰুজনত কলে অনিৰ্বন্ধৰ কথা। মতাই বোলে ভোমাৰ চাউল নাই? বোলে আছে কটি চেবক। তেওঁৰ একটিকে আইলা? বোলে কলে দেখি আনিলা। বোলে মাছ পচলা, চাউল সবাকে আনি

হৈদাহ আঁজন
কিঁচি

খালা যে তেওঁলৈ নথলা কিয় ? বান্ধি নি যে খালা ? তেওঁ দহো একঠিৰে আদ কঠি দিএনি অনিৰ্বন্ধ ? এনেকৈ হলে দেখা দেখিকৈ জীৱৰ দুখহে হব, আৰাক আমি বাখিছোঁ। এওঁক চাৰিছোঁ দ্বাৰ বান্ধি। খেদকৈ বান্ধি খেদিলে গ'ল। পাচত তেওঁ গল জোলোকা বান্ধি। দেখি ভকতে কলে বোলে বাপ, এৰাও দহোঁ গ'লগৈ। বোলে মাতাচোঁ, মাতিলে, আহিল। বোলে তেওঁৰ অনিৰ্বন্ধে প্ৰবৰ্ত্তে দেখি খেদিছে, তুমি যোৱা কিয় ? বোলে বাপ, পূৰ্বে ভোত্ৰাৰ বাক্য, তাৰাৰ দুখে দুখ, সুখে সুখে, যবনি ভবনি গবনি নেপালে তবণ দুকৰ আপুনাৰ বাক্যে নগলে নপৰে ? বোলে আমি চাৰিলোঁ, তুমি বাখিলা। এখনি তামোল পানে কেউটি খাবাইক।

আক দুজনৰ মিত্ৰ। এজন ভিক্ষাকৈ প্ৰবৰ্ত্তে, এজন টকাৰে প্ৰবৰ্ত্তে, এওঁ যি পায়, ভিক্ষাৰ দিএনি এভাগ। এদিন ফুৰি কণটো নেপালে ; কৰ দিব তাৰাক ? লঘনে পৰি ব'ল। এৰা খালে বান্ধি। কি পালা খালা বুলি হুস্থুখিলে। ভকতে দেখি কলে গুলকজনত বোলে এনে নিদ্দয়া দেখা শুনাই নাই। দুইকো মাতাচো। মাতিলে, আহিল। বোলে এওঁহে ভিক্ষাকৈ দুকঠি পালে একঠি দিএ, একঠিৰে আদকঠি দিএ। তুমি বান্ধি খাই, উপবাসে থাকে, কিয় নিদিলা, স্তাৰা যে দিয়ে নিতে ? এনে নিৰ্দ্দয় হলে দেখা দেখিকৈ আনো জীৱ দুখতহে পৰিব, খেদকৈ বোলে থাকিব নেলাগে। বোলে বাপ, একপহা পাই পাগকৈ খালেঁ, মতা নহ'ল নটা দেখি। বোলে চিৰাম বহা চোৱা গৈছেঁ, চাই গৈ দেখে একলহি আছে। কলেহি বোলে আগে এগুণহে হৈছিল পাপ, এতিয়া আমাতো মিচাকৈ দুগুণহে হ'ল, যকগৈ। দ্বাৰ বান্ধি খেদিলে। গ'ল। পাচতে এওঁ গ'ল। ভকতে

বোলে এগাও দহৌ গ'ল। বোলে মাতাচৌ। মাতিলে আহিল। বোলে মই তেওঁকহে খেদিলে। তুমি যোৱা কিয়? বোলা যায় সুখে সুখে মৰণে গহঁনে এবিধ নাপায়, এই মাসতে এবিলে আপুনাৰ মুখামুখত বাক্যৰে নপৰে? বোলে বাক থাকগৈ। এনে নিৰ্দ্দয়া, এবি এযুটি এখানে গুৱাকে বাতি খাবাইক।

আক দিয়া ধন বলধি পাবাতে ভগুৰ এটা কিনি লৈ বোলে যত্নমণি সবাতো কোৱা আতৈ সবো ধান আনি খালেহে হৈ মই কিহেৰে অনাই দিম? সবাতো কলে বোলে বাক যা। বিষ্ণু আতা বোলে আমি যাব নোৱাৰোঁ, কবা। গুৰুজনে বালি চাহিতে হস্তীলৈ পোষণ পালন কৰিছে। মই এটা চৌৰাজী বিষ্ণুকহে পুহিব নোৱাৰে, নেযাওঁ। বোলে যত্নমণি কলানে? বোলে কলু, সকলো যাম বুলিছে, আমাৰ দদাহে নেযাও বুলিছে। বোলে নেযায় যে থাক। তেহে ভকত ওলাল। যত্নমণি আতৈক দোন দি বোলে যি যিমান পাবে জুখি দিয়া চাৰি তিনি পুৰা চৰাতে থবানি। সেইদৰে দিলেগৈ জুখি। আনি দমালেনি। বোলে যি যেটি পুৰা আনিছে সেইদৰে দিয়া জুখি। পাচে দিলে, জুখিলে, চাৰিপুৰা বাঢ়িলে। বোলে বিষ্ণুক দিয়া, দিলেনি। সকলো আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হল।

আক কতিমহা চিৰাম আতা গুৰুজনত প্ৰাৰ্থনা কৰিলে কামৰূপে আহিবলৈ। বোলে কেলেই নো যায়? বোলে বাপ, গোসানো মাতৃ, ঠাকুৰ আতা, বুঢ়া আতা, দক্ষিণৰ আতা, ভনিপুৰীয়া আতা, হৰিচন্দ্ৰ ঠাকুৰ, পঢ়িয়া আতৈ, লক্ষ্মীকান্ত, আতৈ, আনো সেরক সৰু আছে নৱ নৱ শ্ৰীতিপদ সাক্ষল চাই আহোঁ যায়। বোলে বাক যোৱা। তিনিমাহে ফুৰি ফুৰি চাই আহাগৈ। সেৱাটক আহিল। সকলো ঠাই

শ্ৰীৰাম আতা

সেৱাতকৈ চাই তিনিমাহে ঘূৰি ভবানীপুৰ পাই আতাৰ সঙ্গে হৰিকথা শুনি আছে। নিতে খাই চক সামৰি ওলাই আহে যাবলৈ। আতা কথা তোলে, অমৃত বৰষে, ক্ষণ নিমিষত গধূলি হয়, ভূ-কে নেপায়, ভূলি দেহা পাহৰি থাকে, কথাৰ সাগৰ গুৰুজন ভূলি ছিল বসত হাতৰ তামোল হাতে বয়। এদিন তেহে চ'তমহা মনত পৰি বোলে আতা, মোৰ গুৰুবাক্যে পৈল'। বোলে কেনেকৈ? বোলে তিনি মাহত যাব দিছিল, সকলো ঠাই হ'ল তিনিমাহে, আতে যায় তিনিমাহ। বোলে নোযোৱা কিয়? বোলে নিতে খাই যাবলৈ আহোঁ, তোমৰা কথা ভোলা যায়, ভূলি ভূকে নেপাওঁ, গধূলি হয়। এই ক্ৰমে গৈছে আজি তিনিমাহ। বোলে তেনো আজিএ মই বিদায় দিছোঁ, খাই সেইতে যাৱা কালৈ আক। তেহে শ্ৰীৰাম আতা সেৱা কৰিলে বোলে আতা, কেৱল সনাতন ধৰ্ম্ম যাৰাসবে একা শৰণ গুৰুভাৱে আচৰি প্ৰবৰ্ত্তি গ'ল, অহিকতো যাৰা সবে প্ৰবৰ্ত্তিছে, আগলৌ আশা কৰিছে, তানে বীৰ্য্য গৰ্ভত যি স্থিত হৈছে এই চাৰিতো নমস্কাৰ সেৱা, তোমৰা সমে যোৱা যক। নিশা বৈ ভোজনকৈ বিহানে গ'ল অমুক্তমে বেহাৰ, মধুপুৰ পাই সেৱা কৈলেগৈ। বাগটক গুৰুজনে পিঠি দি বোলে, আমাত কি কাম? য'ত ৰাজ্য ত'ত কাৰ্য্য। তেহে আতা বোলে মই মহাপাপীক হেলা কৈ সবাৰো পিঠি হ'ল। বাৰ্ত্তাহে ললে। তেহে সমুখ হৈ খেদে বোলে সখি, গোসানী, গোপাল, মথুৰা বিষ্ণু সবাবে বাৰ্ত্তা কোৱা। ভাল সুমবালা কমললোচন, আজি সৰ্কৰনাশ হলে। হতে তোমাৰ বেজাৰত। কলে সবাবে বাৰ্ত্তা বিত। নমস্কাৰ কৈ বোলে তুমিনো এই ছমাহ কি কৰিছিল। ক'ত? বোলে সকলো ঠাইতে হ'ল তিনিমাহ, অকল আতে হ'ল তিনিমাহ। অ ভালোহে, কথাৰ সাগৰ গোপালে পালে আমাকে ডুলায়।

আক ককবল্লভ বিকুবল্লভ দুজনৰ মিত্ৰ এজনে এটি কলাপুলি কইছে, পুৰাকল, সাব জাবৰ দি। এৰা গৈ দেখি বোলে আবে সমে আমাকো দয়া কৰিব। তাৰা বোলে আৰ মান যো ডোমৰাক দয়া কৰোঁ, ডোমৰা মোৰ জীৱন সৰ্বসাব। তেহে হুমাহত গৈ বৰ কলঠোক মেলি এটা চলিচা হৈছেহি। এৰা গৈ দা খুজি কাটি গ'ল। শুনি কপি, জলি বোলে পুঠ হোৱা হলে শুকতন্তু তাৰাত শেষ চাইটো আমাতে লাগিল হতে। অপতা কাটি নিনিলে কিয়? এই বুলি বাগটেক নি দাৰ মুখেত গিৰিপাই পেলাই বোলে খা, আমাক কোনো কথা কৰিবলৈ নেপায় হে। অপত্ৰা কলা কাতি আহ। তেৰা চাউল সিজাইছে, বোলে স্নান কৰা যক। যায়হে শুভনে ডাক। গৈ আগচি আনি স্নান ভোজন কৰাট বহি শুভা দি বোলে তেতিয়া দহো বোজায় কলৰ মান যো আপোনাক দয়া কৰিম, এতিয়া দহো কলৰ মানো নবলোঁ একা? পাচে জ্ঞানচাত হৈ তললৈ মূৰ কৰিলে, মোনে ব'ল। আক আই ধাই এ সেৱা কৈলেহি ভাবে ভাটএ, দুট নতিয়েকে সৈতে, বীৰনাৰায়ণ, বজ্জনাৰায়ণ। আএ বোলে সেৱা কৰা হৈক। বজ্জনাৰায়ণে কৈলে। শুকতন্তুনে বোলে বীৰ নাৰায়ণ ৰাজাও হয় শুকতো হব। ই বজ্জনাৰায়ণ শুকত ৰাজা দুও হব নোৱাৰে। তেহে হ'ল বীৰনাৰায়ণ ৰাজা লক্ষ্মীৰ পুতেক শুকতো হ'ল। বুঢ়ীও গোবিন্দ আঠে দ্বোহ কৈলে পুতেক প্ৰাণ নাৰায়ণ আক নবনাৰায়ণক শনিএ পাঠতে বৰনগৰ, দিক্কা নগৰে থাকি গোবত শনি হ'লত পণ্ডিতে কোৱাত বেলচন কৈ অসম দেশ ফুৰাত শুক্লা হস্তী মাণিক দেখি গৈ, পছমখা, আবুখা, চিলাবাই, গাভুৰুখা এই চাৰিক উতৰে দেখিণে চিপাহী চাকৰ দি ৰাজা উদয় আদিত্য তুঙ্গধুঙ্গ চৰাই খোবোলে খেদি মাণিক হস্তী লৈ যাওঁতে দলং পাঠৰ

বৰনাৰায়ণ
চিলাবাই

উদয় আদিত্য

সেই থিতে জীয়বী পাই সজ লক্ষণ দেখি লৈ গল।

আক থহটা সন্ন্যাসীক খেদিলত কোপ হৈ হেৰা দি গৈ
হাজোতে আছেগৈ। নবনাবায়ণ দিগ্‌বিজয় কৰি নমাহে গৈ
পাই শুনি আৰ্হ হৈ কান্দি খেদকৈ বিচাৰ কৈ অনালে।
সি বোলে হেৰা দি আহিছে, চালে বহু পাম জব্য ভজাই।
পালত উগ্ৰ হৈ ছুই নাওত ছুই ভৰি বান্ধি বৈচা দি মবালে
চেৰুৱা ফালি। তেহে ৰাজা বন্ধুক বৰ আদৰ স্নেহ কৰে।
নিতে গোসানীৰ মালা পূজাবীএ দিলে মাউৰা ভাতিজ বুলি
পিছায়। পাচে ছুৰ্গোৎসৱৰ মালা লক্ষ্মীক দিলে এদিন।
তেহে এওঁ বাপেকৰ তবোৱাল, বন্দুক, টুপি, ধৈলে একলাখ
টকাৰ। নিদিয়াত তাৰে পৰা পেটে বিৰাজী। তেহে কপাবৰ
আঠৈএ বুদ্ধি ভাবসা দিএ। তেহে বোহকৈ ফুৰি আহোঁ
বুলি বিজয়পুৰে ব'ল বাহবকৈ। তেহে পাত্ৰ মজী ৰাজা
পঠায় স্নেহত আনিবলৈ। নাহে। পাচে ৰাজা দায়াত
আপুনি গ'ল আনো বুলি। তেহে আঠৈত সুধিলে ভয় পাই
বুদ্ধি। বোলে মাৰ সৱক আগকৈ দে ঘোৰাত তুলি। গৈ
বোলে ৰাজ পাটলৈ খেদিলে নিকালি দেশৰ, অবণ্যত আছেহি
আতো ধৰেহি। আমিএ বা ভাই শহুৰেই। তেহে ৰাজা
লাজ হৈ গ'ল খেদকৈ। গৈ নগৰ, গৃহ, গৰ কৰাই সোণ-
কোহকে কলিয়াবৰ সীমাকৈ ৰাজা দিলে কন্দল ভাজি।
পাচে ৰাজা চলিল। লক্ষ্মী নাবায়ণ ৰাজা হৈ যুদ্ধ ধৈলে
পাচাত কৈ চাকৰ চিপাহী আনি। কপাবৰ আঠৈ
আহি মজী হ'লহি। তেহে বন্ধুএ সুধিলে কি কৰিম বুলি।
বোলে লেহোই দিওঁ, এক পলটন যৱন বজাল, সি কি কৰিব।
ধৈলে যুদ্ধ সি ঢালি ধৈলে ৰাজাক। আঠৈ ঘোৰা মেইলে
পাচত খেদি নিলে। কোটোহাত পৰি প্ৰাণ বন্ধা নপৰা,
আতা ভাইত পাচোটা দাক চাট মাট মাৰি কাটোতেই

বন্ধুবান্ধব
দেখ

বন্ধু আৰু
লক্ষ্মীনাথায়ণ
বুজ

ধৈলে, হাতীৰ গুৰ দি বাজা। জীয়াই নি গাহাকৈ জিৰিবি
দি বোলে বুদ্ধি শিকা এয়ে হে ঘাগি, আবে পৰাহে যুদ্ধ।
তেহে লক্ষীএ বঘুৰাজাক লগাই পাচাত নিয়াই বেবি দিবলৈ
দিলে, চিপাহী মৰা দোষে। লোহাৰ অনাত্ত বাজা বোলে
বোলে পাচাৰ বীস্তাৰ বজত সুবৰ্ণ নেপালে দৰিদ্ৰ আমি হেন
বিশ্বসিংহৰ নাতি লো দিওঁ ? তেহে সোণাৰ হাতৰ বলয়া
পেলাই দিছে তাৰে দিছে গৰি। দুই মাহত গৃহৰ্তে মইন্দ্রী
মাদৈ গৈ টকা ন শ ভৰি এবাইছে। ছনাই বাজা পাতি
বটা দি পঠাইছে। এক ছপৰ বাট অহাত কপিল পূবে
কপাল খোঁচা গণকে চাই পথে মৃত্যু কলে দিন বাৰ তিথিএ
সৈতে। তেহে তাৰতে উভতি গৈ গঙ্গাত দান দৰিণাকৈ
নন্দীঘাটে একঠ জলত প্ৰাণ এৰিছে। বাণীএ অনেক টকা
নিয়াই ভাঙ্গি ক্ৰিয়া কৰ্ম কৰি আহিছে। তেহে বেটা মুদ
নাৰায়ণ বাজা হৈছে। আচাৰি কুৰি বৰ্ষ ভোগকৈ চলিছে।
বেটা হ'ল দুই ধ্বজ নাৰায়ণ, পৰীক্ষিত নাৰায়ণ। বিবাদ
লাগি বাজ্যতে মানিক ধাই শুক্লা হস্তী নিয়া বাবে দৰজে
মঙ্গলকৈ কিনাবে হাউলিকৈ ছমাহ আছিল শুক্লধ্বজ।
তালকে পৰীক্ষিত আহিল। যুগিবি ঘোপা মানহাতে
কলিয়াবলৈ কামৰূপত বাজা হ'লহি। কামাখ্যাক নচাত
কেন্দুকলাএ বাজা ছন্দকৈ চাওঁতে শাপিছে। অচমৰ তল
কবতলীয়া হ'ল। কেন্দুৰো মূৰ চিঙিছে।

মুদনাৰায়ণ

ধ্বজনাৰায়ণ
পৰীক্ষিত
নাৰায়ণ

আক কপাবৰ আতৈ ছমাহ দুখতে আছি পৰি।
হৰিদ্ভাবতে বিভাগ মাল আহি বাজ্যত মাল খুজিলেহি।
বব সি লহ্মা, মোটা, গোটে ভব্য। দেখি বাজ্যৰ মাল আৰ্জ
হৈ বোলে মহাবাজ এনে মাল দেখা শুনা নাই। এই চণ্ডাই
আমাৰ ষাঠিজন পানী কৰিব পাৰে। তেহে লক্ষৰ আতৈক
লোৱা কটাই স্নান ভোজন কৰাই আনি বোলে তুমি পিতা

খুৰাৰ মন্ত্ৰী বাথিব পাৰা চুৱাৰা লাজটো ? বোলে ভাল
মহাৰাজ, চাব লাগে। তেহে পাচ বিনা আঁঠৈ বাক চাট
মাৰি একেধাৰে সাতেটো। তেনে তৰ্কিবই চুৱাইলে কেএ।
তেহে অক্লুত আশ্চৰ্য্য দেখি বোলে অনেক দেশ জিনি আহিহোঁ,
এনে মাল জামী দেখা শুনাই নাই পা। কোনে পাৰ
পাই বুলি ভজ্জমানি গুচি গ'লগৈ। তেহে ৰাজা সন্মানকৈ
বোলে তোমাৰ দৰে বাক পাকে চক্ৰে এশ লখা শুক্ল মনে
শিকাই দিয়া। তেহে মহা পৰিজ্ঞানকৈ একখৰ শিকাই তুলি
ৰাজাক খেলাই দেখাই সোধালে সবাতোকৈ ভাবে পাকে
চক্ৰে তিনিটি উঠিল। জয়হৰি, ৰামহৰি, জীহৰি। তেহে
ৰাজা থাক, উম্মি, পাটতুনি, মাটি একুৰি দি পঠাইছে।
একপৰ বাট আগ বাঢ়ি গৈকে আহি বল। সিহঁত তিনি দুপৰ
পথ গৈ প্ৰাৰ্থনাকৈ স্নুধিলে। তেহে কপাৰবি পাকটি
আছিল, দেখাই সম্বোধনকৈ গৈছে। এটিব'ল ছুটি গ'ল।
তিনিপৰ বাট গৈ এক বৃক্ষতলে ৰসি দায়াকৈ সোনাবৰি
কোবটি দেখাই বোলে নাই আক থাক পা। তাৰে এটি ব'ল,
এটি গৈ গৃহ পালেগৈ। পাই পৰিচৰ্যা কৈ দিনা চাৰি থাকি
প্ৰাৰ্থনাকৈ স্নুধিছে। তেহে পৰম সম্বোধ হৈ দায়াত এক
আছি কৈছে পুৰানৰ। বোলে সূৰ্য্যাসেন অধ্যাপক হৰিছাৰত
এশ ছাত্ৰপঢ়াই তুলিলে; তেহে চ'ত ফুৰি ভিকাকৈ এশ
টকা পাই দখিণাকৈ সেৱা কৈলে। তেহে গুৰু বোলে
মনপুৰি দখিনা দে ইঁক। বোলে তোমা মহা পৰিজ্ঞানকৈ
পঢ়াইছে। আমাক, দিমইক। বোলে উগজাতে সৰাবে মাংস
খাইহোঁ, মল্লব্যৰ খোৱা নাই। তাতে চিত গৈছে। এটি
ছাত্ৰ সৰে মিলি যাক হয়। বোলে গুৰু কাঁলৈ আলচি
দিমইক। তেহে শুনি সেই নিশাই আঁঠে ফুৰি পলাল।
পাচ দিনা বোলে দেইক। বোলে কাঁলৈ নিয়ম কৰিব

পুৰানৰ আহি
জকৰ খাৰ
জোজনৰ কথা

নপাইলো, কাইলৈ হ'ব। পাচে বোলে এনে দেখা শুনা নাইপা, শ্রাণব আশা কোনে এবিধ পাবে? এই বুলি বাত্ৰিএ পকিজন পলাল। পুৱা বোলে কেনে? বোলে কাঁটলৈহে পাবিম। সেই দিনা গ'ল পোন্ধেবজন। তেহে বোলে কেনে? বোলে কাঁলৈ এক বেহুতা ছ'ব। সেই নিশা গ'ল ডেবজন। তিনটি ব'ল। পৰদিনা বোলে এনেই সোৱাট ঢুকালা চা। বোলে কাঁলৈ হ'ব। সেই দিনা দুটি গ'ল, এজনহে ব'ল। উঠি বিহানে বোলে আতা। তেহে ডেও বোলে শুক সবটি পলাল জীৱব আশাট, আমাকে লোৱা যক। তেহে দা দৰাই গৰ দি গা পা ধুই পেল। দা দাজি যা মাৰিব খোজোতেই চকুৰ লোতক বাহি গল। তেহে বাগকে দা পেলাই বহি বোলে খেদ কৰ কদলিয়া দখিণা কি শ্রাণ কৰিম আক। ভোবো অসাথ মোবো অসাথ। তেহে অনেক কাতব কাপুণ্যক বোলে শুক, আতেহে খেদ আছিল, এণ লৰা পঢ়িলো, শ্রাণব ভয়ত সবটি পলাল। থকা হলে কুটি বাচি বাকি বাঢ়ি দিলেহতে, সুখে বসি ভোজন কৰা গ'ল হতে। আপুনি আমকৈ লব লাগিল, কি মোৰ অভাগ্য, এই বুলিহে খেদ কৈ লোহ ওলাল। তেহে বাক চাট মেলি বোলে মচখাক যো মাছহে খায়? বাকহে খায়, মই চিন্তক হে লেখিলো। তেহে সাখী, ভাল, মেদ, অপ, ডেজ, মাংস, অস্থি, মজ্জা, সাত আৱৰণৰ ভিতৰৰ পৰম তত্ত্ব, মহাত্মবত্ত, দায়াত্ত জেহকৈ পান কবালে। মনোময় অবানিত গতি চলা যেই বাহে সেই হয়। এই আৰ্হিকৈ আটেএ একাহবি কোবটি আছিল, মিথাই পঠালে। এণ ছকুবিএ খেটি থৈলেও বাক চাট মাৰি সাৰি আহে। তেহে আটেএ অনেক জ্বা বস্ত চপাই ভাব দাজি কৈলৈ সেৱা কৰিহেগৈ। বা বাৰ্তা সুখিহে শুকজনে সকলোখানি কৈহে

আদি অস্ত্বে । তেহে শুকজনে চৰ্চি বোলে আমাৰ শুক-
ধৰ্ম্মবো এই আৰ্হি, একান্তৰী যাৰ । জন্ম নিবাৰ তাৰ ।

আক গৌসাই ঘৰীয়া পো কৃষ্ণৰে খবাই লগা হবিবে
মিত্ৰ কৃষ্ণৰ টকা শিকা অনবস্ত্ৰে সম্পন্ন আচরন্তু । কঠেৰে
প্রৱৰ্ত্তে, সেরকতো নলগায়, তাৰাকো নোসোধে । তেহে
এদিন কুট ছাম কৈ-গৈ বোলে আতৈ আজি আমি স্বপ্নত
নিশা গৈ বৈকুণ্ঠ পাইছোঁ । গৈ, সেরক সমে শুকজন আহে
দেখো । তোমাৰ পিতা তাতৈক দেখি গলু ওচৰে । বয় বাৰ্ত্তা
শুধি বোলে আমাৰ লৰাত কবাগৈ, এই বৈকুণ্ঠত সবপায়,
বেজী নাই পাবলৈ । আতৈ এ প্রাণ পৈলে মনতকৈ
এটি বেজী আনিব, বস্ত্ৰ ভুনি ফাটি গল, বৰ দুখ
পাইছোঁ, দহোকুৰি কবা যাই । তেহে বাৰ্ত্তা শুনি
অধো মুখে শুনি বোলে আতৈ, মৃত্যুকালত মহা মহন্তবহে বাম
নাম ফুটি হে যায় । আমাৰ বেজী চাৰি শ্ৰেষ্ঠাত তত পাওঁ
নেপাওঁ, বাম নাম শ্ৰুত হুই হুই । বোলে তেনো অত দ্রব্যনো
কিয় সাঁচিছা, শুক ভক্তত নলগাই ? শুক বাক্যত দিছে—

মিলিবে মৰণ হাটে কি বাটে, যত দেখা ধন ধান । যায়
তেতিন্ধণে প্রাণ, সঙ্গে এক বাতিও নযায় ।

উজনিয়াবাপু ঘৰে কৈছে কলে দায়, দিলে পায় ।

যম পুৰী নিদান ঠাই । অত দিলে ত'ত পায় ॥

“আমাৰ সংসাৰ জ্ঞানীগণে কয় যিবা দেই, যিবা খায়, সেই
মাত্র বয় ॥” তেনে বাক্য বজ্জে ভেদি সব টকা কড়ি শুক
সেৱকত লগাই পেলালে ভাজি, তাৰাকো দিলে কিছু বাখি
শেষত প্ৰবৰ্ত্তিব পৰাকৈ ।

আক বাউলাৰ নবহৰি আতৈএ প্ৰসঙ্গ থলে খাৱা, দান্ধা
বিদয় কথা কয়, কতো সবে শুনেই, কতো কোটোহ কাটা
কৰে । এদিন শুকজনে শুনি বোলে আতৈ সব, বৃত্তি কৰচ-

লুৱা মৌ সিটাৰ যত্নকৈ মূৰ্ত্তি পাত্ৰটি কৰি মূৰ্ত্তিকাৰ লেও দি
বন্ধুটি থয়। তেহে বজ্জত সুবৰ্ণ, তাম, কাঁহ, পিতল, বাজ
সহিত তাৰ বস কৈ বাকি দিএ, বন্ধু সৈ সিটা পুৰি সব
অঙ্গপূৰ্ণ হৈ পাত্ৰ বা মূৰ্ত্তিখান হইলে ভাজি বাজ কৰে।
আমাকো আদি নিবঞ্জন মহাপ্ৰলয়ৰ অন্তে অণ্ডজ, চেদজ,
উদ্ভীদজ, জ্বায়ুজ চাৰিমুঠি জীৱ অংশে দেহবতে বাজকৈ
মহাপ্ৰকৃতিৰ হাতে দিলে সৃষ্টি পাতিবলৈ। কটাক্ষে পুৰুষৰ
মহামায়াৰ গৰ্ভ হ'ল, হৈ মহত্ব উৎপন্ন হ'ল। তাস্তে হস্তে
তিনি গুণে তিনি দেৱতা জাত, বাজ সভা সম সত্ব, গোল-
সবিষয় অধিষ্টা, তেৰকুৰি গুণে, তাতে এৰাৰে ইন্দ্ৰিয়, চৰিণ
তত্ব, সোতৰ বিকাৰ, পঞ্চ ভূতে সপ্ত আৱৰণ অষ্ট প্ৰকৃতিএ
সৈতে ব্ৰহ্মা দেহাটি স্ৰজন কৈলে পূৰ্বে। বালি চাহিতে
গজ হস্তীলৈ অনন্ত কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডত চৈখ ভুবন, স্বৰ্গ, মৰ্ত্ত্য,
পাতাল, সাত দ্বীপ নিশি সিজন্ম ভ্রমিছে। যোণী চেপা খাই।
গৰু মহ, পশু, পক্ষী, কীট, পতঙ্গ পৰ্য্যাস্তে শিৰত পৰি গৰ্ভে
সাচত পৰে। কানে নাকে আকৃতি স্বৰূপ সেই হয়। ভ্ৰমণত
পৰি মনুষ্য তনু পাইছাইক। তিনি বিধ লোক দেশতনবাকাৰ,
নবাধম, নবোত্তম, দেৱৰ বাঞ্ছনি, ব্ৰহ্মাৰ প্ৰাৰ্থনি, ধন্য কলিযুগ
ভাৰতবৰ্ষ, বাম নাম, গুৰু, নৰতনু, এনেত কলিমল মৌ সিটা
অবিজ্ঞাৰ পঞ্চপৰ্বা, হৰিনভজা সব নবাধম, নবৰ অধম।
বহুৰ দ্বীপ ভাৰত হাত সাধু দোকানত নেবেসাই ছুখী দৰিদ্ৰ,
নগা, মিৰি, সি ভূকে নেপায় নবৰ আকাৰহে গোটে বান্ধস
পিশাচ, ভোমৰা সব নবৰ উত্তৰ জন্ম পাইছাইক, কৰ্পপথে
বাম নাম ভৰি মিছা পাপ পুৰি চিদানন্দ হুই বৈকুণ্ঠে চলাইক,
কুকথাত তাম বাজত মৰা কিয় হিৰা বহু এৰি ? সেই বেলা
শীত মাতিছে গোবী—বোলে মোৰ গুৰুজনে দি গৈছে—

কমল নয়ন চিস্ত চেতন লাই

ভিন্নবিধ
লোক

চোৰি ৰাম নাম অমিলা উপহোগা

যেচে পুৰীৰ শুকবে কবে ভোপা।

আক এদিন জীৱাম আতা ডিকালৈ গৈ খান্ডাপাবে চুটা বুঢ়া লগ পাই। বোলে আতা কলৈ অহা গৈছিল? বোলে ডিকা চাওঁ। আমি এদিন ধান চাউল এগালি দিব লাগিছে, আজিলৈ যক। আকো লাগ পাই সেইৰূপে বুলিলে এদিন পথে। আক এবাৰত তাৰ পদূলি যুবে দেখি বোলে আতাক একঠি চাউল লগাব লাগিল, বিষয়াদি লোক, জজাল অবজৰ ঠিকনাত, পৰা নাই, এদিন দিব লাগিছে। তেহে আতা বাগটক বোলে বৈচালী পো চেলাৰ বেটা চেলা, তোত আমি কাহানি যথৈ গৈ ধান চাউল, খুজিছে। তিনদিন কুতুৰা ডই? ইওহু বিষয়া। শুনি ঘিন হে লাগে। আদি শ্ৰেষ্ঠা পুৰুষে সৃষ্টি পাতি তিনিজনৰ বিষয়া পাতিছে শ্ৰজন, পালন, সংহাৰণ, ভ্ৰজা, বিষ্ণু, কজ্জ, বজ্জ, সজ্জ, তম কৰ্ম অমুসাৰে পালিছে যুল দোৱাল তেৱাল 'সেই কৰে চৰ্চি আছে মহা-প্রলয় সীমাকৈ। ই নবাধম পাপী, ইও যে বিষয়া হয়! কি অহুত শুনিলে। দূৰ হুবাচাব। গৃহ অন্ধকূপ, নবকৰ পথ, টেতা গৃহ বাস। পুত্ৰ ভাৰ্যা নিহলত পৰি আছে, লৰা ভিৰোতা গক, মহ, বান্ধী, গোলাম ওপৰত বিষয়া, আবে জজাল ভাঙ্গিবই হুৱাব ডই? তিনিবিধ বিষয়া বাজাখোৱা কাবীৰ, চৰাৰ বাজখোৱা চকুৰি লিকটো খাই, দোলাতো ফুৰে, তিনিহাজাৰ দোনপোচ পায়, ভেটি মান পাই খায় উত্তম : খাত বাজখোৱা হুপুৰা দোপোৱা পাইক পায়, মান মধ্যম। বাট বাজখোৱা গতা কিল পায় প্রকৃত্য সিও বোলে মটো বাজখোৱা ॥ যুদৈবো তিনিবিধ-উত্তম হাজনিয়া দোকানী, হিৰা বস্ত্ৰ বজ্জত, সুবৰ্ণ, বাখৰ, পোৱাল, মানিক বেচে পায়। মধ্যম চামৰ, কমলবানাজ, পটলুছি, চাটন সিংখাপ, ডাও, বাজিচৰি

মথমল, পাটচিট বিকে পায়। প্রাকৃত্যে লোন খাব বিকে,
সিও বোলে মইও হুঁদৈ।

আক জীৱনী বহুমানি আটৈ এ চৈথ প্রসঙ্গ বৃষ্টি প্রার্থনা
কৈলে। গুৰুজনে দাৱাটক মূলবন্ত হুঠে কীৰ্তন কৈলে।
পুনৰ এবাৰ আহি বোলে বাপ, চৰ্চি বৃষ্টিবন্ত কৈ অল্পগ্ৰহ
কৰক। তেহে বোলে বাক, পাচোটি টকা, কাপৰ এজুবি,
শৰাই, খলা আনা। তেহে দিহে সেইকপে। পাচে আদি,
অনাদি, হেউ, গুৰু, মাংস, তুৰুত অস্ত্ৰজোবা, অস্ত্ৰবজ কৰণ
এই সাত প্রকাৰে জুৰি কলে মূল তব, তাতে ব'লগৈ খেৱালি
টিকনি ক্ৰমে। তেহে টকা বস্ত্ৰ দি এ আহি কৈছে জ্ঞানাপ-
পুৰানৰ। হৰিষাষত হৰবিদ্য নাম এক ৰাজ্যৰ ৰক্ষা ব্যাপাৰ
হ'ল। অনেক বৈদে লাখ বিলাখ টকা ডাকি ঔষধ কৰাই
খায়, একো নাই। তেহে জুব শৰ্মা নামে এক সন্ন্যাসী আহি
এক ঔষধ দি গ'ল। ৰাজ্য অৱহেলে খালে। পাচে এক
বৰ্ষৰ অন্তে সন্ন্যাসী আহি বোলে অ' মহাৰাজ, অৱহেলে
খালি অল্প বুলি তাতে সিদ্ধি নহ'ল, এইবাৰ গুচিব, এক
হাজাৰ টকা দে। দিলে। তেহে দাক কৈ বোলে মহাৰাজ
মোৰ হ'ল দাক একলাখ টকা দি কি নি লৈ খা। দি পাচে
খালে বেদনা হুত্ৰতকৈ নষ্ট কৈলে। সেই দাক এই, খেদ-
মানকৈ নিচই থাকে। এতেকে নিচএ পাৰ, অনিচত্বে সংসাৰ ॥
উপকাৰী আত্মনীয়া জীৱে খাই এহে তবিস বুলি বৈ বিচাৰি
বাচক পুহ। লাউ, কোমৰা লতা পদে জুত মাৰি বৈহে বহি
আগলৈ গৈ। হৰিতত্ত্বিৰো সেইদৰ মহলে সংসাৰ তবণ
হুত্ব। তেহে বি হ'তে আছিল তাতে নিচৰ হ'ল। আটৈএও
নিচৰ হৈ টকা বস্ত্ৰ লৈ গৈছে।

জ্ঞানাপ
আহি

আক তাত্ৰৰ গুণ-কীৰ্ত্তণ কৰি কাকত কুটীত তন্ত্ৰে সমে
সেৱা কৰিবলৈ গৈছে। বাটৰ কাখে শোৱালু কাজীএ ধান

কইছে। সজ হৈছে দেখি কান খচৰা গোবিন্দে বোলে সজ হৈছে। গৈ বহাতো ত'ত কলেগৈ, আহোঁতে পুহু বুলিলে। তেহে শুকজনে বোলে গোবিন্দ, তোমাৰ জন্ম হব, থাকি, পকিলে এসাজ খাই আহিবা। বোলে বাপ, কলিত কায়তহে পাপ, মন বাক্যত জন্ম পাপ নাই বুলি শুনো। বোলে হয়, এবাৰত নাই বজ, তমত কিছু চোএ, তিনিবাৰ তমত পৈলে বান্ধি লাগে আয়াযাত। এতেকে থাকা, বুঢ়া কালৰ দুখ লৰাতে শুচাই আহা, পাচে বৈ এটি পজাকৈ দুমাহ থাকি কাৰ্ত্তিৰ সাদিন থকাত দুদৰিত কাজীক কৰি এপোন দি আগ টিঙ্গি নি খুন্দি ঢেকি শুকজনকো দিছে গৈ পচলাৰ আঞ্জা। দি ভোজন কৰাইছে। আপুনিও কৰিছে। তেহে শুকজনে সবাতে কৈছে বোলে বাক্যতে তৰি, বাক্যতে মৰি, একো বাক্য খাগৰি খৰি, মনে ভ্রমাই, বাক্যে গজাই, কাএ মোক্ষ দেয়। এতেকে আতৈ সব, হঠাৎ নুবুলিবাঁক। কৃষ্ণদেৱে ধোবাক বধোতে আগ পাচ চাই প্ৰহাৰ কৰিছে। চাই, বুলিবা কৰিবাঁক।

ন, বাক্য,
কা

আক নাৰায়ণ লক্ষৰে জন:..ন আতৈত কথা শুধিছিল শুকবাক্য। এদিন শুকজনত প্ৰ না কৈ বোলে বাপ, আতৈএ কথাবাৰ্তাটি নকয়, পেটে ভা নেপায়, আমাৰো অকচি, মুকুন্দ আতৈক আঞ্জা কৰিলে ২তে আগ শুৰি দেখাবলৈ। তেহে এক আৰ্হি কৈছে। বোলে কাকৰিএ দ চাই ভাত্ৰ মহা গাতা কৈ গহণ জলত পৰি থাকে। গাটি মাংস জুৰে শাস্ত্ৰেৰে। ফুৰা কোকোবাৰ সকল খানে খানি বগাই ফুৰে, গাও কুশভা, জল, থল, ধিত নপাই। কুৰ্তা, শৃকালে, কাকে পালে ভঞ্জে। একে ঠাইতে খান্দিলে সজ, বহু ঠাইত ভ্ৰম। খানিলে যদি বাল্য পৰিজল শুখায় তেবে বিচাৰিব তেওঁকে হৃদিত লৈ। বিষত দেৱৰ বাক্য—মনকৈ সিজমেও যি

আছিল হৃদয় ভগ্নাবশ আকে দিলেঁ; নিচয় হলে জীৱ ভবে।
তেওঁ শেষ কালৰ টুপনি কথা বিচাৰ কৈ লবা। আমি বিচাৰ
কৰিবলৈ নহ'ল পূৰ্বে। যদি পাৱা আমাকে দিবাহে। পুত্ৰ
উপাঞ্জে অনেক ভ্ৰমকৈ খুৱাই খুৱাই, পাচে সামৰ্থ হ'ল,
হলে যায়। সেই বেটাই প্ৰতিপাল ভৰণ-পোষণ কৰে পুনৰ।
এই ৰূপে হলে জীৱৰ কুশল সাধে। সেই আজ্ঞা লৈ বিশিষ্ট
সন্ত লভি শিখি বুজি সেৱাকৈ ছয়ো লাৰে সংসাৰ।

আক আই ধাএ নিতে দুজন দুজন ভকতক চিবা ফলাহাব
কৰায়। এমুৰতে বুঢ়া ভগীয়া অনা নিয়া কৰে। কবি
চাৰি চাৰি পোন, পছৰা দুই, দখিণা দি থৈ আহেগৈ পুনৰ
আকৌ গৈ ভকতক। তেহে জীৱাম আভাৰ পাল পৈলহি।
আতা ওলাই আহিল, গামচা কপিঙ্গ পিন্ধি। গুৰুজনে বোলে
চিৰাম, এনে বেশে যোৱানে? বাটৰ লোকে বাট দিব
নিদিব? তেহে গুৰুজনে ভূনি পচৰা এমুৰি, টনা এগচি,
দিলে। তাকে উৰি গৈ বহিলগৈ দুগুজন, চিবাভোজন কৰা
গৃহতে। বুঢ়াভগীয়া ধাইতকৈ চিবা দিলেনি দুখ, মিঠে,
কলা সৈতে। তেতোল আমুলে সৈতে কৰিলে ভোজন।
বোলে এফেৰি ব'ব, আমি আহোঁ ভিতৰতে বুৰাভগীয়া বোলে।
আতা বোলে জলপান কৰিবলৈ মাতিলে কৈলোঁ, ব'বৰ বাব
কি আত? এই বুলি গলগৈ। পাচত পছৰা 'দুই, কড়ি
আঠপোনে, বুঢ়া ভগীয়া দি গলহি বহাতে।

আক কায়ৰা কৃষ্ণাই আঠৈ বিদেশে গজা, গয়া, কান্ধী,
বাণাগসী, প্ৰয়াগ বেবাই হৰিদ্ভাবত কাহিলা পৈল। পাচে
ভজাই সজ হ'ল। গাত বৰ ছতাহ মাছৰ। সি দেশ কচ্ছ,
মৎস্ত নেথায়, খোৱাকো মাৰে পালে। তেওঁ চাউল, চক,
লোন, তেল, জই লৈ সজা বিল কাখে গৈ খলা কৈ নামিল,
বিলে মাছ দ'ল। ছটা বো মাছ ধৈলে। আনি বাচি 'খুই

কায়দা ককাই
আঁতে

বহালে, এপুৰা চাউল, ছুই বোঁ সৈতে সিজাই বাহি বহিছে
খাবলৈ। তেহে গাওঁতে ধোঁৱা দেখি খেদি গৈ ছটা কেয়া
হানি মাৰিব খোজে, মচুলি খোৱা বন মানুহ বুলি। এওঁ
উপায় নেপাই ভাত মুখে লৈ ফুত ফুতকৈ ধুবি গালৈ মাৰিব
ধৈলে। সিহঁতে বোলে ই কান্ধবীয়া তত্ নাই বুলি এৰি
গ'ল, এৰা খাই গুচি আহিল উজাই, মধুপুৰে গুৰুজনক পাই
ধৰ্ম ধৰি হাটীতে আছে। তেওঁৰে পাল পৈলহি সান্দহ
খোৱা। হৰিবল্লভ আঁতৰে গ'ল। ছক্, চিৰা, গুৰ, কলা
এঠোকা, বৰবক এটা ভৰাই দিলেহি। বলে ছুইবো নে
মোঁলেহে? আগে বুজ পোৱা বোলে তাবাকেহে দিছোঁ।
এবলহ ছক্ পুহু দিলেনি। বাকি কল গুচাই লৈ কিলাকটিলৈকে
হাত সুমাই সানিলে, আদখান মান খালে, খাই ঠিয় হ'ল।
একেৰ বৈ সিও খানি খালে। লৈ হাত মুখ ধুই মুখ গুধিকৈ
বোলে এটি পাটি দিয়া দিলে, পাৰি শুলে। উঠিলত কড়ি
পাছৰা, দখিনা কৈলে, আহিল।

পুৰোক্ত
গজপতি
নাম মালিকা

আক বিক কাজী হাতত নাম মালিকাৰে শ্লোক পৈল।
পূৰ্বে গজপতি পুৰোক্ত নামে মোহনী মায়াতে সদাশিৱ
বীৰ্য্যহন্তে হ'ল জন্ম। তেওঁ বুলিলে ব্রাহ্মণক বোলে যেএ
নামৰ মহিমা খ্যাতি দিএ একোটকা সুবৰ্ণ দিম। ব্রাহ্মণ
ধনৰ লোভত অনেক পুৰান, ভাৰত, ভাগৱত, গীতা, সংহিতা,
কাব্য কোষ, ঋতি, তন্ত্ৰ, বেদ, বেদান্ত, বিচাৰী নামৰ মহিমা
দিলে। ৰাজা গোটাই থৈছিল। জয়দ্বাৰে হৰিপুৰিয়া ৰাজা।
বিষ্ণুশৰ্মা ভট্টাচাৰ্য্যে আনি বিক কাজীক দিলেনি অনেক
শাস্ত্ৰৰ কোঠৰ নাম মাহাত্ম্য পদ কবিলৈ টান। তেহে কাজীএ
সৌৰভ ব্রাহ্মণক দিলে পদ কবিলৈ। ছমাহে কবি দিলে নি।
পাচে পঢ়াই চাই শৃঙ্খল অৰ্থ নহ'ল ভাল। আক এজন
কায়দা দিলে ভয় কালী নামে। সি কবি দিলেনি তিনিমাহে,

প্ৰশস্তু নহ'ল অতি পদ। পঢ়াই চালে তাতোকৈ অভাল
হ'ল, তুষ, দীৰ্ঘ ছন্দ শৃঙ্খল কিছু নাই। তাকো এবি গুৰুজনক
দিলেনি ছুখানি ভাব সেৱাকৈ বোলে বাপ, এই নাম মালিকাব
আমাক শ্লোক ভাজি পদ পলাব কবি দিয়ক, দুই ঠাইতো
কবালোঁ, মনব কচি নেপালোঁ। ভাল, আপুনিহে মনব জোখাবে
পাৰিবা। তেহে গুৰুজনে শ্লোক ভাজি তিনি পক্ষে পদকৈ দিলে
নি। কাজীৰ উছাহ বঢ়াই মহাত্মা ভলভ দি। পঢ়াই চাই
বোলে ঈশ্বৰেহে ঈশ্বালি কৰ্ম, মনুষ্যৰ কাৰ শক্তি আছে
কবিব। প্ৰশুতিএহে পুত্ৰৰ মোল জানে, বাজীএ কি জানে ?
মনুষ্য ভাওহে ছন্দে, ঈশ্বৰ গোটে। এই বুলি টকা পাছে
বন্ধ এক দি সেৱাকৈ গ'ল।

দাম মালিকাব
পদ

আক মুকুন্দ আঠৈ বাঃ খতবত আশ্ৰম হ'ল। চলি বেটা
চাইটি হ'ল। মইনা গুৰিতে আছে। ইবিহৰ আতা ধৈলে
বাহিৰ বন্দৰে বাম নাবায়ণ ঠাই যাবলৈ। বোলে আতা
ছৱা ছলি মৰিব, খাবলৈ নাই অ'ব ত'ৰ আনিহে খাইছে"।
বোলে এই আদটকি দিছে"। কিনি দিয়া যাব, নাবাঙ। লৈ
কিনি দি গুৰুজনত বিদায় কৈলেগৈ। বোলে নেৰাব।
তেওঁ যাই সেৱক ঠাই, তুমি পাবা কি ? বোলে যাম বুলি
আখলী, ললে"। বোলে মুই টকা দিছে"। থাকোঁগৈ। কোচ
নেমেলে। তেহে গুনি টকা বন্ধা বকবানি মাৰি বোলে
অনিভাবতে বস্ত্ৰত লাগেগৈ। পাচে গ'ল। আহি সেৱা
কৈলেগৈ। বোলে যদি আমাৰ বাক্যে বাধি ব'লাহতে,
তোমাৰ চৰা গ'লহঁতে। যাতো আমাৰ পেলাই, ইবিহৰ
বাক্যে গ'লা, তুমি মোৰ হৃদয়তে আছা"।

মুকুন্দ আতা

আক কামৰূপতে ঠাকুৰ আতা পৰ্শ্বানন্দক পাচিলে
গুৰুজনৰ বাৰ্তা জানিবলৈ। ঠাকুৰ গৈ মধুপুৰে পাই সন্দেশ
এজুৰি কাপবদি সেৱা জনালে। গুৰুজনে আতাৰ গোসানীক

বুঢ়া আভাৰ সবাতে বাৰ্তা সুধি বোলে হৰিবল্লভ, আমাৰ
 ভোজনৰ লগৰ চাউল দিয়াহি ঠাকুৰক। দিলেন বোলে
 পৰ্ম্মানন্দ ভোজনকৈ আহাগৈ সখিৰ বা বাৰ্তা সুধি লাগিছে
 সজকৈ। ঠাকুৰে আহি ভোজনকৈ ভাগৰৈ থৈলে, শুলে,
 পুৱাহে পালে। তেহে শৌচ শুদ্ধি কৰাকৈ গল। বোলে
 পৰ্ম্মানন্দ, ভোজন কৰিলা কালি? বোলে বাপ, কিবা ছোট
 চাউল দিলে, কবা হ'ল। বোলে হৰিবল্লভ কিনো চাউল
 দিলা? বোলে ভোজনৰ লগৰে মাণিকী মধুৰী দিলে।
 বোলে ভালেহে, ঠাকুৰে বাউসীৰ মোটা চাউল খোৱা।
 আজিতে উষ্ণ চাউল দিবা। তেহে এক দৃষ্টান্ত দিছে, বোলে
 এজন লোক বিস্তৰ দিনে ৰাজ্যৰ খাটনিবৰ্তে আহিল গৃহলৈ।
 খাই দাই শুলে, ভাগৰুৱা, পুৱাহে সবে পালে। বিহানে
 পত্নী তাৰ পানীঘাটে গ'ল। চুবুৰীয়া দুই তিনিজনী হ'ল।
 বোলে কালি তাৰ ভাথৰ আহিল হবলা? বোলে আহিল
 নাহিল, কিহত লাগিল? গধূলি শুই পুৱা জাগিল।
 আমাকো পৰ্ম্মানন্দে তেনেহে কৈলা? বাট চাই আছিলে।
 সখিৰ বাৰ্তা সুধিবলৈ। শুই নাহিলা। বোলে বাপ, শুলে।
 ভাগৰ থৈলে, চেতন নেপালে। তেহে শুকজনে ডা-ডাঙ্গৰীয়া
 যি আছে বৰা বকুৱা, সবাকৈ জান দিলে, বোলে কামৰূপতে
 সখি আহিছে টকা মহালৈ আহক। বাৰ্তা বিদ শুনি সুধি
 যি আছিল, বকুৱা বড়া লক্ষৰ কাজী সকলো আহিল লৈ।
 শুকজনৰ কাচে ঠাকুৰ বহিছে। দেখি সকলো আসি বস্ত্ৰ
 আৰকৈ ফাহা ফুহা কৰে। শুকজনে বোলে তোহ্মা সবে কি
 কৈছাহঁক? বোলে দেখো কোৱা গৈছিল সখিৰ সখি বুদ্ধ।
 এতিয়া দেখো বুবা! বোলে সখিৰ চুখতে পৰ্ম্মানন্দৰ জন্ম।
 এঘাৰ দিনা শুদ্ধি গলতৈ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ পাৱত পেলাই দিছেনি।
 শুকজনে পদৰ বুদ্ধাভুতিৰে টিপা মাইলে। সেই ভৃগুপদৰ দৰে

শুৱ চিহ্ন হৈ আছে এতিয়াও। আৰু গুৰুজনহে নাৰ দিছে
পৰ্ম্মানন্দ, মাকে ছখীয়াহে দিছিল আগে। এৰোঁহে সখিৰ
প্ৰতিনিধি বৰবেটা যানিবা সখিএহে আহিছে। তেহে সকলো
টকা শিকা দি সেৱা কৈলে। পাচ দিনা স্নান ভোজনকৈ
গুৰুজনত কৈ হৰিহৰ আতা ঠাকুৰ আতাৰ গোসানীৰ বুঢ়া
আতা বাৰ্তা শুধিলে। কলে বোলে পৰ্ম্মানন্দ, মোৰ গুৰুজনলৈ
তোৰ মনত পৰেনে? বোলে আতা পৰে। বোলে কেইবাব
কেনেত পৰে? বোলে বিহুত পৰে, ভাজৰ কীৰ্ত্তনত পৰে,
আৰু ভোজন কৰোঁতে মাছ, ভাত, আঞ্জা দি থাকে এই
তিনিবাবত মনত পৰে। বোলে অ খাবলৈ পাই তিনি সময়ত
পৰে? তেওঁ বোলে মই বৰসদাগৰৰ বেটা তেহে গোপীসৰব
খেদ মাতিছে—

কণ্ডলৰ লাগি কাস্তি, গণ্ডস্থলে কৰে পাস্তি ॥

জলে মুখ কুঙ্কমে বঞ্জিত।

মহা অনুৰাগ ভাএ স্মৰি স্মৰি গাত্ৰ

সিটো প্ৰাণ কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ॥

তই সদা সৰ্বদা পাসৰিবই নেপা, বোলে তিনিবাবহে মনত
পৰে খাবলৈ পাই, গোপীভাব নাহে, সংসাৰ তৰণ পথ। তেহে
আতাক সেৱা কৈ আহি মধুপুৰ পাই গুৰুজনক সেৱা কৈলেহি।
আতাৰ বাৰ্তা গুৰুজনে শুধিলে। তেহে যাবলৈ হ'ল মনথৈলৈ।
গুৰুজনে বোলে যত্নমণি, সখিলৈ এযুৰি কাপৰ আনা,
পৰ্ম্মানন্দলো আনা এযুৰি। তেহে আনি দিলে মঠা কাপৰ,
সখিৰ বস্ত্ৰ যোগ্য নহয়, সজ্জ আনা চাই। তেহে একে যোৰকে
ঘুৰাই সলাইছে। বুলি। দোখ খেদকৈ বোলে আমি এতিয়া
বুদ্ধ কাল, কি কৰিম পৰাধীন, নিয়া, যি দিছে। তেহে ঠাকুৰে
বোলে আমাৰ যুৰিকে দিম আতাক। বোলে পৰ্ম্মানন্দ
মাকলৈ এখানি মাৰ কাপৰ আনা। আনি দিলে। তাকে

পৰ্মানন্দৰ হাতে দি বোলে “বাঞ্ছিব নালাগে, বাঞ্ছিব নালাগে, চুলিয়া নেদে ফু।

মাজত বহি থায় বেটা চান্দ বেন মু।” বোলে গৈ এইযাব দি কৰবাৰি মাতিবা। আৰু বোলে শেষ কালত এজন লোকে লাগ পাই বাৰ পঠাম আমাৰ সকলো ধাপ হিব, বন্ধ মানিক সব কৰাগৈ। পৰ্মানন্দে পাচে গুৰুজনক সেৱাকৈ বস্ত্ৰ দিলে। আতাও বাৰ্তা বিদ সুধি বোলে কেনে সুখে হুখে আছে, কাপবতে পাইছে। প্ৰমাণ। আইক দি সেৱা কৈলে বোলে মৰিবৰ সৰ্ব্বস পালে। আৰু খেদকৈ হুই ধাৰা লোতক বহি গ’ল আইব।

কাৰুণ্য আদৰ্শ

আৰু পদ্মনাভ লক্ষৰ বোলে,—তেওঁ আহি গুৰুজনক ধৈলেহি প্ৰাৰ্থনাকৈ, বোলে বাপ, দশম পুস্তকখানি দিয়া যক, লিখিবলৈ আশা কৰিছে। পাত কৰি। এটকা সুবৰ্ণ দি খুজিলে। পাচে গুৰু বোলে বাক সান্ধানৈ নিবা। পাচ দিনা আহি গায়নে বায়নে শিবতকৈ নিলেহি। গুৰুজনেও আগ বঢ়াই শিবত কৈ দি বোলে আজি তোমাৰ ঘৰলৈ ত্ৰীশঙ্কৰ দেউ যায়, সান্ধানৈ নিবা থবা। নি থৈ এপাতি এপাতিকৈ লিখিলে হ’ল। আতোলা সোনাৰ শলখা ঢকা দি, ভোগ শবাই দি সাগৰ চউ কাপৰ গিলিপ দি পুনৰ গাই বাই আনিলে। গুৰুজনে আগ বাঢ়ি গৈ শিবতকৈ আনি থলেনি।

আৰু পদ্মনাভ, নাৰায়ণ লক্ষৰ হুও ডাঙৰীয়া নিতে গুৰু-জনক একচাতে সেৱা কৰেহি। পদ্মনাভক চৰা গুৱা দি সেৱা সোধে অন্ধাকৈ। নাৰায়ণ আঠ লৈ থাকে, নেমাতেও, গুৱা নিৰ্মালি প্ৰসাদ নিদিএ। পাচত ধৰে ভকতে বোলে বাপ, সমান ডাঙৰীয়া হুও, এজনক প্ৰসাদ নিৰ্মালি গুৱাদি মাতে, এজনক সুখেৰেও নেমাতে, মাটিতে পৰি থাকে, কিয় ভাল পাব তেওঁ ? গুৰুজনে বোলে তোমালোকে ছু-নোপোৱা মনৰ মন,

যি যি মনেৰে আহে আমি তাক জানিহে দিওঁ, পদ্মনাভ যি আহে মানক ইচাবে, নাৰায়ণ আহে আমাক আশাকৈ কুশলৰ হেতুৰে। মাতো যে তেওঁ সন্তোষ, নেমাতো যে তেওঁ সন্তোষ।

তকতন এতি
জিৱ দায়বাহ

আক একদিন চিৰাম আহি হৰিহৰ আতা গুৰুজনক বিদায় কৈ বাহিৰ বন্দবলৈ গ'ল। গৈ নিশা বৈ পুৱা জীৰাম আতা বোলে যাওঁক বলা। হৰিহৰ আতা বোলে শৌচ, শুদ্ধি, স্নান, গুৰুসেৱাকৈ নাম গাই ভোজন কৈও গৈ পাম যাই। চিৰাম আতা বোলে মই যাওঁ, কালিৰ্তে গুৰুজনক নেদেখাত এক যুগ যেন গ'ল, যাওঁ মই, বোলে গুৰুজনো ক'ত আছে, গাৰ্তে ৰাতি চেতন নাই, গৃহত অগ্নি, বাহিৰত বিচাবে ক'ত পায়? হিয়াত হবাইল হৰি বাহিৰত ক'ত পায়? বোলে তেনো আপুনি চাউল সিদ্ধাই আহক। গুৰুজনক নেদেখি ব'ব ভুৱাৰোঁ মই যাওঁ। এই বুলি বায়ু বেগে লৰি গ'ল গৈ, পালেগৈ। ছপৰ বাট পৰতে পাই গুৰুজনক সেৱা কৈলে। বোলে হৰিহৰ একা? বোলে তেৰা ভোজনকৈ আহিব। মই আজি নেদেখাতে যেন যুগ গ'ল, আহিলোঁ বিহানে, তেহে ৰাগকৈ গুৰুজনে বোলে গুচ, উঠ, উঠ। অ, সাহ এৰিবাহ, মুকুতা এৰি শুকুটা চাবলৈ আহ খেদি? গুচ। তেহে আতা অত্ৰাহি হৈ লৰ ধৈলে পুহু। ত'ত আতা শুদ্ধি শৌচ হৈ নাম পাঠ গাই ছকটি চাউল লৈ বহাই ছখানি পাত পাৰি বাঢ়ি চকটি সামৰিছে। তেনেতে আতা পাই দণ্ডৱতে পৰি কান্দিব ধৈলে। তেহে আতা স্নান কৰাই ভোজন কৰি ছগুজনা গৈছে আনন্দ স্নখে। বাটত আতা কয়, বোলে গুৰুজনে মোক একোদিনে ৰাগ কৰা নাই। আতা বোলে মই তেতিয়াই কওঁ। পাচে পাই ছগুজনে সেৱা কৈলে। তেহে গুৰুজনে বোলে--

লাখ টকাৰ ভাই, মনত যি নাই, ঘৰতো নাই। মই

এইকপে দেখিলেহে সন্তোষ মনত। যাৰ যি মনত অনিচয় আছিল, আতাৰ খজত সবাবে দাঠ হ'ল।

আক গলা মাছ খোৱা বাম আঠৈএ কৰি চাৰি কাওন লগাইছিল ওচৰতে। তালকে গ'ল। পাই বোলে আমাৰ কৰি খানি দিয়া। সি বোলে নাই দিবলৈ। বোলে নাই যে ছকাওন দে। বোলে সিও নাই এইবাৰ দিবলৈ বোলে কিছু নাই। বোলে নাই যে আঠ পোনকে দে পা। বোলে নাই চাৰিপোনকে দে ধাৰে নিৰে। তেনে আনি দিলে কৰ্জাকৈ। বোলে বিচনাকৈ দিয়া। দিলে। পাৰি শুই বোলে পদূলি মূৰে ঘোৱা : মধুপুৰ ভকত পোৱা যে মাতি আনা, আমাৰ শৰীৰ পৰেহে। সি গৈ ছজন ভকত পাই মাতি আনিলে। তাৰা ছইক দেখি বাম বুলি গ'ল। তেহে গুৰুজনে শুনি বোলে এ আমাৰ বহিৰ লগটি গুচিল আজিতে, আছিল।

এদিন গুৰুজনে বোলে দশম কীৰ্ত্তন গুৰুজনৰ মূৰ্ত্তিৰ সমান, ঘোষা, বজাবলী আমাৰ থাকিবৰ থান। যাৰা সবে ভক্তি কৰিব, ঘোষাতে পাব। শুনি বৈকুণ্ঠ আঠৈএ পাচ ফালে কাস্তিত বহি ঘোষা খান মেলি পাচ পাচকৈ থাকে। ভকতে দেখি গুৰুজনত কলে। বোলে বাপ দেখোঁ বৈকুণ্ঠ আঠৈএ ঘোষা খান নেচানেচ কৰে, নপঢ়েও। বোলে মাতাচেঁ। মাতিলে, আছিল। বোলে ছহু ঘোষা খান মেলি চোৱা, কিয় ? বোলে তোহ্ৰা বোলা যায় দেখোঁ, ঘোষাৰ মাজত থাকোঁ, দেখো বুলি চাওঁ তাকে। তেহে গুৰুজনে ঘোষা মাতিছে—

অজ্ঞান আন্ধাৰে, পৰিয়া জীৱৰ

জ্ঞান পথ ভৈল নাশ।

নাম অঞ্জনীয়া বিনে জ্ঞান যতে,

নেপায় হৰিৰ পাশ।”

দশম কীৰ্ত্তন
গুৰুজনৰ মূৰ্ত্তি
ঘোষা-বজাবলী
মাধৱেশ্বৰ গান

এ চোৰে এঠাইত গভাইত নহলে চুব কৰিব নোৱাৰে।
গিৰিহঁতেও বিপুৱা নথৈলে চোৰ ধৰিব নোৱাৰেগৈ। ভকত
আঞ্জনীয়া আশ্ৰয় লৈ নোসোধ, এনেকৈ ক'ত পাবা ?

১২৪
(খ)

আক বৈকুণ্ঠ আতৈক ঠাকুৰিয়া সুধিলে কাপৰখানি
কোনে দিলে। বোলে গুৰুজনেহে দিয়াই আক দিব কোনে ?
তেহে শিয়বৰে বোলে হয় তুমি বামচন্দ্ৰ দৰে কৈছা, গুৰুজন
কি বস্তু চিনাই নাই দহৌ ? আতৈএ এদিন গুৰুজনত
প্ৰাৰ্থনা কৰিলে বোলে আপুনাক কি বস্তু দেখি মানি সেৱা
কৰিম ? বোলে এই কথা সুধিবলৈ তোমাত কোনে কলে ?
বোলে বাপ শিৱবৰে সংশয় লগালে। বোলে জনাৰ্দ্দন ঠাই
অহাযোৱা কৰিবা। তেহে মাছটি, খৰি, পাত, শাক, গুৱা-
পান, দি থৈ পাচ মাহ আছে। এদিন কাস্তিতে আছে।
জনাৰ্দ্দন আতৈ ভোজনকৈ পাচ দ্বাৰে কাস্তিৰ ওটাতে মুখ
ধুইছে। এৰা আগ দ্বাৰে পাত খানি পেলালে। আহি
দেখি বাগকৈ বোলে তোম্ৰা ব্ৰাহ্মণ তহু, মাছ, শাক, খৰিদাল
দিছা খাইছে। দায়া অৰ্থে। এই বনখানি কৰা কিয়, অযোগ্য।
বোলে গুৰুজনত এই ক্ৰমে সুধিলে। দিহা কৈলে। তেহে
আতৈৰ গুৰুবাক্য শুনি দায়া জন্মি পৰম তত্ত্ব কীৰ্ত্তন কৈলে।
পাচ দিনা কৰি ছুও গৈছে। গুৰুজন চ'ৰাতে ওলাই বহিছে
ভক্তে সমে। জনাৰ্দ্দন আতৈ মুখৰ পোনে আঠ ললে, বৈকুণ্ঠ
পাচে আঠ ললে গৈ। পাচে গুৰুজন ঘূৰি বৈকুণ্ঠলৈ সমুখ
হ'ল, জনাৰ্দ্দনলৈ পিঠি দি। মনতে আতৈএ বোলে পৰমাৰ্থ
ক'লতহে অপৰাধ হ'ল হবলা ! এই বুলি ঘোৰা মাতিছে।—

বৈকুণ্ঠ আক
জনাৰ্দ্দন আতৈ

“কিনো অপৰাধ কৰি আছে। আমি মাধৱ বান্ধৱ প্ৰাণ।

নাম ধৰি ডাকো, হিয়াত থাকিয়া, কেনে নেদা সমিধান ॥”

“কতনো অমোষ অপৰাধ ঘোৰ”—শুনি গুৰুজনে সমুখ
হৈ বোলে মই তোমালৈ পিঠি দিলে। ঘোৰাহে সমুখ

গুৰু হান
ভকতৰ হৃদি

কৰাইছে। তোমাৰ হৃদয়তে এখিনি দিন আছিলে। আজি তোমাৰ হৃদিতে বৈকুণ্ঠৰ হিয়াত গৈলু। সেইতে আতা চাচাই পৰি কালি বাগৰি অজাহি হৈ বোলে মই পাণীৰ্ত কৈল ক'লু! তেহে কুপালু গুৰুয়ে দায়াকৈ বোলে উঠা উঠা, মই তোমাৰ হৃদিতো থাকোঁ, বৈকুণ্ঠতো থাকোঁ ॥

আৰু বৰহৰি আঠৈ স্নানে গ'ল তেৰোচতে, সিপাৰতে আই দায়াল আহে তেলীকৃষ্ণ আঠৈ পত্নী, গুৰুজন ঠাই। বোলে আমাক পাৰ কৰা যক। নেমতে, গা ধুইছে। বোলে গুৰুজনৰ ঠাইলৈ যাওঁ, পাৰ কৰা। নেমাতি যায়হে। তোম্ৰাৰ বৈকুণ্ঠত বাসা হব, পাৰ কৰা হে। বোলে কিয় গালি পাৰাহে? তোৰে হক বৈকুণ্ঠত বাস, এই বুলি আহিল। পাচত পাৰ হৈ গুৰুজনক সেৱা কৈলে। বোলে এজন বৰ লক্ষ্য ভক্ৰে পাৰ কৰা বোলাত এনেকৈ বুইলে দহোঁ? তেহে বোলে যত্নমণি, হৰিগুৰুক মাতা। মাতিলে, আহিল। বোলে হয় নে এবাই? বোলে বাপ, হয়। বোলে এবা মবে এনেকৈ বোলাত গালিপাখা বুইলা, হয়নে? বোলে বাপ, হয়। ঈশ্বৰত আমি বাহানি বৈকুণ্ঠ খুইছোঁ? দিব বা কৈলৈ? কি আপাহ কৰিছোঁ? আমি? মৰোদৰ মাতা পৰাৰণীএ কৰাটো দিনে গুৱা খানি দিএ, জ্ঞান জুৰিটি পাৰ কৰোঁত! নাই চাউলকঠা গুৱাটি নহলে। অপাৰ সংসাৰ, পাৰেই নাই, কি গুণত পাৰ কৰিব আমাক।

“লোভে মোহে কামে ক্ৰোধে পাতি আছে জেঙ্গা।

বৰাখুণৰ পাণীত যেন টানি মৰোঁ হেঙ্গা ॥”

ভকতৰ কায়না

আমাৰ এনেহে হৈছে। চুকৰ ভেকে ক'ত পায় পায়স? আমাৰ কৰ্মদোষে যৈতে জন্ম হক প্ৰাৰ্থনা, যুখে নাম, হৃদি নম, সৰু ভকতৰ, এই হৈ আছে। আবাসবে বিগতি কৰে দেখি বুইলোঁ।

আক ভকতক মাটি বাটি দিছে বহাৰ পোনে বাঁহৰ ঢাপ-
লকে। গা গাই অভাই চহাই বার্তকি একালি কাকিবল শাক
বৈছে। জনাৰ্দ্দন আঠৈৰ পাচি হাবি হৈ আছে। তেহে
গুৰুজনত ভকতে কলে বোলে বাপ, জনাৰ্দ্দন আঠৈৰ পাচিএ
আমাৰ মাটি ফেদেলা কৈলে, তেহে গুৰুজনে বোলে জনাৰ্দ্দন,
ভকতে অনুয়া কৰে, মাটি নতোৱা কিয়? বোলে বাপ,
আজবিকে নেপাও দহো? বোলে কিনো কৰা? তেহে কৈ
নিৰ ধৈলে বিহানতে। বোলে প্ৰাতৰে ঠাই অভাই শোঁত
শুদ্ধ হৈ স্নান, গুৰু সেৱা গুণ গাই কৰি গৈ চ'ৰাত আহি
একেবি বহৌ, হৰিকথা শুনে। তাৰতে গৈ কীৰ্ত্তন গৃহত
নাম গাওঁ। পাঠ শুনি আহি চাউল সিজাই খাই এফোৰ
শোওঁ। ধুতিএ উঠি নাম সেৱাকৈ বহৌ। বহি বিবলা নাম
গাই পাঠ শুনি গৈ আপুনাৰ পাশে বহি ঘোষা গীত চৰ্চা
শুনে। গধূলি হৰি গুণ, লীলামালা, শুনি নাম গাই পাঠ
শুনিগৈ কথা প্ৰসঙ্গ কৰা যায়। আপুনি গৈ বহি নাম সেৱাকৈ
বহা যায়। তাৰতে গৈ শুই ছয়, সাত, কীৰ্ত্তন গাই আপুনাৰ পদ
পৰশনি ছায়াত নিজা আহে। তেহে গুৰুজনে বোলে জনাৰ্দ্দন,
বাৰিহে হাবি বাজে, অন্তবে বৈকুণ্ঠ লকে জুৰি মুকলি হৈ
আছে। তোত্ৰাসৰৰ বাহিৰেহে মুকল, অন্তবে জট।

জনাৰ্দ্দন আঠৈ

আক বিজয় পুৰতে হৰিকৃষ্ণ আঠৈ ভাৰ দুখানি টকা
একুৰি সেৱা কৈলে গৈ বামহৰি, শ্ৰীহৰি ভক্তেৰে। গুৰুজনে
বোলে এৰা ছটি ক'ব থাকে, কৰে কি? বোলে বাপ,
আমাৰ ঠাইতে আছে। এইটিৰ আৰতেহে আছে। গুণ-
মালা লীলামালা, গীত, ঘোষা, কীৰ্ত্তন চাৰিও প্ৰসঙ্গ কৰে।
আক দেউৰী বলো মাহ চাউল, ফুল, তুলসী, মচা, সব
সকলো খানি কৰে। সিটি একা? বোলে তেওঁ বুঢ়া ভকত
সবৰ খৰি পাত পৰিচৰ্যা কৰি এৰা তিনিব সব, বনা, খৰি,

বিজয়পুৰ
হৰিকৃষ্ণ আঠৈ

পাত, শাক, মাছ, বন্ধা বঢ়া মচা সবাকালো খানি কৰে। এটি একা? বোলে তেওঁ একা গোটে ভোটঙ্গ, ধূলা ফেৰিও নলয়, হৰিগৃহ বাবেবৰ্ষ বাট, জখা মুখ। বোলে কিনো কৰে? 'বোলে তেওঁ তিনি হালচা মাটি লৈছে। প্ৰাতৰে কোদাল পাৰি ছপৰীয়া আহি গা ধুই ভাত কেটা খাই, আকৌ যায়, বেগেই টঙ্গলৈ যায়। বোলে এৰা যি নাম লয় এপোৱা, পৰিচৰ্যা কৰা জন আদসেৰ। তাৰাহে তিনিপোৱা গোটে। তিনি উধানতহে চক বয়, ভকতিৰ গুৰি তেওঁতেহে, আমি সন্তোষ। আঠৈৰ বেটা যত্নমনিএ গুৰুজনক বাৰ বৰ্ষ পৰিচৰ্যা সেৱা কৈলে, নিতে শয়ণৰ বেলা পুৱা কল তিনি চকলি, আদা তিনি চকলি, গুৱা তিনি খানি কাটি শৰাইত থয়। গুৰুজনে ছপৰ চাই দণ্ডত নাম সেৱা স্মৰি, ভোজনকৈ উলু, পানী, মুখ, হাত ধুই শোৱে। এদিন নিদ্ৰা আহিল, পাহৰিলে থবলৈ। গুৰুজন চাই দেখে নাই। কিছু কষ্টকৈ শুলে। যত্নমনি সংসাৰেহে হব এই বুলি গুৱা তিনি খানি আদা কল কাটি শৰাইত থৈ বোলে যত্নমনিএহে দিএ এই বুলি লৈ কৃপালু পুৰুষে মুখ হাত ধুই শুলে।

যত্নমনি

আৰু কামৰূপলৈ যত্নমনি আঠৈ আহিবলৈ জ্ঞানজি বান্ধি গৈ গুৰুজনক সেৱা বিদায় কৈ বোলে বাপ, এ তিনিও ৰাজ্যৰ লোক সুখী হ'ল, আমি এভগীয়াহে এক কণিকা জীৱৰ সৰ্ব্বস নাপালোঁ। তেহে গুৰুজনে বোলে আজি বাবে তেৰ বৎসৰ আছা পৰিচৰ্য্যাকৈ, তেও মনত নাই সুধিবৰ, এতিয়া থৈলা বান্ধি ওলাইহে সোধা, এতিয়া জো ই বস্ত্ৰৰ বেলা। তেওঁ বাক পা থুম হৰ্ষ বিষাদ মান অপমান গাই গঞ্জিয়াম পেটে ভণ্ডাৰ এই ছটা কথাৰ বাহিৰে থাকিবা, মৰনক কাচতে দখিবা, আমাক নেপাসৰিবা, যোৱা যক। পাচে গ'ল। গ বৰপেটা বুঢ়া আতা ঠাই চাপিলগৈ। আতা গুৰুজনৰ

বা বাৰ্ভী স্মিলে। ভোজন পাতি কৰালে। গধূলী হ'ল। পাঠত বামায়াণ পঢ়িছে, লক্ষা পোৰা ওলাল, তাম কাঁহ, বজ্জত সুবৰ্ণ, পাথৰ কিকপে অগ্নি লাগি দহিলে। সকলো আতৈত স্মিলে সংশয়। আৰা বোলে মই ভূ নাপাওঁ। শুনা নাই। তাৰা সবে বোলে বাৰ তেৰ বৰ্ষ গুৰুসেৱা কৰিছে, নকয়হে। বোলে আমি ই কথা মোখা নাই গুৰুজনত। তেৰা সবে বোলে হয় পাত নেখায়ে ছত কাটিছে আপুনি। কালৈ কব আজিলৈ বক। পাচে কীৰ্তন গৃহতে শুলে। নিশা গুণি বোলে কালৈ ধৰিব কি কম? লাজহে হম, যাবহে লাগেগৈ। গৈ উঠি বাট ঘৰ পাই বোলে গুৰু বাক্য পৰে। বিষাদ অপমানতহে যাওঁ। গুৰুজনে দেখোঁ আৰ বাহিৰ হৈ থাকিব দিছে একা? এই বুলি উভতি আহে গুণি, আকো থিত কৰিব নোৱাৰি বোলে বৰ লঘু হম, যাবহে লাগে বুলি যায় উঠি। এই ক্ৰমে সাৰা নিশা আহে যায়, পালাধৰী। সবে বোলে এবাৰ কি হ'ল আজি? তেহে পৰেকীয়া প্ৰসঙ্গ কৈ ধৈলে আকো। পাচে পালাধৰীয়া সবে বোলে আজি কি হৈছিল নিশা, আহিগৈএ পুৱাল দহো আৰাৰ? আতৈএ বোলে আমি বাবে বৰ্ষ গুৰু সেৱা পৰিচৰ্যা কৰা হ'ল, পৰমার্থ স্মিৰিলৈ নহল। থৈলা বান্ধি ওলাই প্ৰাৰ্থনা কৰা হ'ল। গুৰুজনে বোলে এতিয়া যো ই কথাৰ বেলা, আগে কাণ নকৈলা, তেও পামথুম, হৰ্ষ, বিষাদ, মান অপমান গাই গজিয়া পেটে ভণ্ডাব আৰ বাজ হৈ থাকিবা, মৰণক কাচতে দেখিবা, আমাক নেপা-সৰিবা। তাতে নিশা কব মূৰাৰাত অপমান বিষাদত যাওঁ গুৰুবাক্য মনকৈ আহোঁ পুনৰ। গুণি বুঢ়া আতা চৰ্চ্চি বোলে চাৰিও তৰু বেদৰ তোম্ৰাৰ, এনে গুৰু বাক্যত বহিছা। ভকতি পৰমার্থ নকৰিবলৈ মুস্মিৰিলৈ নহল আক। এই

বুলি অনেক সাদৰ-সম্মান প্ৰশংসাকৈ পঠাইছে। দখিন পাৰ হৈ বিষ্ণু আতাক সেৱাকৈ পুহু আহিছে গুৰুজনৰ ঠাই।

আৰু হৰিকৃষ্ণ আতৈ এ কীৰ্ত্তন গৃহত বিয়লা জঞ্জাল পাই বাকৰা জঙ্ঘলে গৈ হৰিকথা স্মৃথে বহেগৈ। হাজৰা আতা বিজইপুৰে বঘুৰাজা ঠাই থাকে। শুনি অস্ময়া, নিন্দা কৰে। বোলে আমাৰ সেই ছটা কিবা অৰীতি মত ললে, কতুবা পাই গুৰুধৰ্ম্ম হৰিকথা চৰ্চা হলে, হৰিগৃহ হাটীত কব গাব লুৱাবে হাবিত বুদ্ধ মাতহে শুনিছোঁ, প্ৰবৃত্ত কয়, পথ নহয়, পাষণ্ড মতহে কিবা ধৈলে। পাচে সেই কথা গুৰুজনে শুনি বেদকৈ, মোৰ গুৰুজনে দি গৈছে পাষণ্ড মৰ্দনত—

বিষ্ণু ভকতক দেখিলে হাসৈ।

আপুনিও নষ্ট আনকো নাই।

কীৰ্ত্তন শুনিয়া সম্যকে মবৈ।

জানিবা নিতে মহাপাপ কৰৈ।

এই বুলি ব'ল খেদকৈ।

বিষ্ণুপুৰ
বঘুৰাজা
হাজৰা আতা

আৰু হাজৰা আতৈ দুই এক মাহে দহ, বাৰভাৰ সাজি লৈ গুৰুজনক সেৱা কৰে যায়। সেই বাৰো লৈ গৈছে। দেখি গুৰুজনে পিঠি দি বোলে গুচ, তই মোৰ শিষ্য নহ, মই ষ'ত সন্তোষ তই তাকে নিন্দা কৰ, মোৰ ষ'তহে অসন্তোষ তোৰ ত'তে সন্তোষ। শুনি আতৈ অত্ৰাহি হৈ দণ্ডৱতে পৰি কান্দি অনেক স্তুতি কাকণ্য-কাৰ্পণ্য কাকুতি কৈ বোলে বাপ, মই মহা মুৰ্খ বিষয়া, হোজা, একো ভু নেপাওঁ দোষ গুণ। খোৰাৰ খোজপতি দায়। তেহে গুৰুজন সন্তোষ সমুখ হৈ বোলে শুনচোঁ, এক আহি কওঁ। ব্ৰহ্মাণ্ডত বিষয় পৰমার্থৰ চাৰিবিধ লোক, উত্তম, উত্তমোত্তম, মধ্যম, প্ৰাকৃতা, উত্তমোত্তমে প্ৰাতসে শৌচ, শুদ্ধি, স্নান, গুৰুসেৱা কৰে, বিষয়া হলে মেলকে চৰ্চে, চিৰা চেনী পগা গাখীৰ খাই

ডেৰ পৰত ভোজন কৈ শোএ, উঠি বাজ কাখ'নাকৈ মাল
ভোগ চাউল কল দৈ চেনীৰে ভোজন কৈ বিয়লি বহে, গধূলি
নানান ভব্যেৰে ভোজন কৈ অনেক প্ৰাক্ৰে মন্ত্ৰণা কৰি গৈ,
ছপৰ চাইদণ্ডতো মাণ্ডা, মনোহৰা, বাতাচাৰ, ফেনি, লুচি,
জেলোপি খাইহে শোএ। এমোৰ ঈশঙ্কৰ দেৱৰে ধৰ্মবন্ত
তেনে ক্ৰম আহি চাইটি প্ৰসঙ্গ যাবা সবে কৰে উত্তম,
তিনিটি বহিলে মধ্যম, দুটিত বহি কৈলে নবম, এটিত কৈলে
প্ৰাকৃত দুখী। চাইটি কৰিও যাবা সবে কথা শূখে বহে
উত্তমোত্তম সন্ত, সাধু কৃষ্ণদেৱে কৈছে হৰি কথা অৱণত আব
হব নোবাৰে', মই দৃঢ় হৈ থাকোঁ বেকত হৈ সাখী প্ৰমাণ
আৰ মেৰমূলে ব্ৰহ্ম সভাত ব্ৰহ্মা, বিষ্ণু, হৰ, ইন্দ্ৰ, চন্দ্ৰ,
দশ দিগ্-পাল, ব্ৰহ্ম ঋষি, দেউ ঋষি, গন্ধৰ্ব, চান্দুৰ, কিল্বৰ,
সকলো বহিছে। তেহে বৈকুণ্ঠতে নাৰদ দেউ পালেগৈ,
জগতৰে উপকাৰী, অবাদিত গতি, ভূত, ভবিষ্যৎ, বৰ্ত্তমান
তিনিও লোকত অবিদিত, চৈধে ব্ৰহ্মাণ্ডত। চাই দেখে
কৃষ্ণৰ নিজ শক্তিটো নাই। খেদকৈ মনে, এনে সভাবতে কলে
গ'ল ? তেহে ধ্যান কৈ চাই দেখে ঐতদেউ, জনক একে
বস্ত, কেৱল ৰচ বাম, প্ৰেম, ভক্তি আচৰণ, কথা শূখে বহিছে,
দুইব মাজতে ব্যক্ত হৈ আছেগৈ, তাৰে শেষ দশমৰ শ্লোকৰ
আমি ঘোষাত দিছোঁ।—

একান্ত ভকত যবে নিষ্ঠুৰ কৃষ্ণৰ শৃণ

গাৱে সদা বসিয়া যথাত।

বৈকুণ্ঠকো পৰিহৰি যোগীৰো হৃদয় এৰি

থাকা হৰি সাক্ষাতে তথাত ॥

আক ভগবতৰ আগে গঙ্গাৰ বাক্য।

ভকতৰ হিয়া এৰি যাইবাক নপৰা হৰি

লগাই আছে পাএ প্ৰেম জ্বৰি

শেৰ দলমব

শ্লোকৰ ঘোষা

এক মই হৰি চৰাচৰ, মই বশু ভকতৰ,

ভূৰ্বাসাৰ আগে দামোদৰ ।

এতেকে চাইটি বস্তু এ মূল, সহস্ৰ নামে শিলা, পুৰান
ভাৰত ভাগৱতে ইটা, বেদ, বেদান্ত, উপনিষদ শিবোৰত্ব, কৰাল
চুন, গুৰ, মাহ, মাছ, বাইশ অৱতাৰে গা দশ অৱতাৰে চাল,
শতনামে গলধা, আশীবিধ ভক্তিএ চৰিয়া, চাৰিবিধ শ্ৰবণে
পাঁচ বিষ, কীৰ্ত্তনে এই ন বিধে বববুটা, ন বিধ ভক্তিএ কলচি,
আঠাৰ বসে ছোট বুঢ়া, চৈধে প্ৰসঙ্গে কলচি, নিগুণা ভাগৱতী,
অম্ববজ্জা, বিৰলা কেৱলা, সপ্ৰেমা, দহটকা খপিলে একটা কৰ
খালে সুবৰ্ণ হয়, সেই খপিলে দহ হেম বোলে, তেনে দহে
বহু । তেনে দহে হিৰা, তেনে দহে খপিলে বাৰ্থা হয়, তেনে
দহে মাণিক হয়, কলচিৰ পূৰ্ণে এই ছয় বিধ ভক্তি, পঞ্চবসে
বহণ, পঞ্চতত্ত্বে জ্যোতি, মূলমন্ত্ৰ কথা প্ৰসঙ্গে শ্ৰৱণে চক্ৰ,
নিজ নামে ধৰে, পাপ মাখি দোহাৰ কৰে । এনে পৰম তত্ত্ব
হৰিভক্তি মুখত মোৰ হৰিকৃষ্ণে বহে । তেনেকৈ তই অমূয়া
কৰ, বামকৃষ্ণ বাণি । বাশালি ধানৰ আগত নগল গুৰিএ
লুচুলে পানী” তই বৰ নহলে মোৰ হৰিকৃষ্ণেহে জেহু,
চাৰিতোকৈ ছোট জন্ম তোৰ । শুনি কেহো আএ অত্ৰাহি
হৈ পৰি কাতৰকৈ বোলে বাপ নেজানো, মই গৰু পশুৰ
লগৰ, কি জানো মূৰ্থ পাপীএ অজ্ঞান দোষ ক্ষমা কৰক
দাসৰ । আহি তাৰে পৰা অমূয়া এৰি মান সৎকাৰ সেৱা
কৰিব ধৈলৈ বোধ হৈ । তেহে হৰি কৃষ্ণ আঠৈ গৈ মাতি
বুলি গুৰুজনক সন্তোষ কৈলে ।

আক গুৰুজনে সবাকে চপাই বোলে বৃদ্ধকাল এতিয়া
উষ্ণে শীতে চাউলি মুঠি বহাব লুৱাৰোঁ এজন ভকত দিয়াযক ।
তেহে সমূহে আলচি বলাই আঠৈক দিলে,—উত্তম কায়স্থ
দেখি । পাচে এসাজ চাউল সিজাই চেলেঙ্গ কাঙ্গে হাতে

বিচনি বেতৰ লৈ গুৱা খাই হাটী কান্তি খলাত ফুৰিছে।
গুৰুজনে দেখি বোলে, এ আমাৰ চাউল মুঠি সিজাই আঠ
মুৰ দি তুলিবই নেলাগিল, অপৰাধ অচিহ্নে কেনেকৈ সিজাও
বুলি। অ লোকক দেখাইছে কিনে মই বান্ধনি হ'লু। ই
নালাগে আমাৰ চাউল সিজাব। এসাজবে নাম হ'ল বান্ধনি
বলাই আতৈ।

বান্ধনি বলাই
আতৈ

আৰু যত্নমণি আতৈক গুৰুজনে পাচিলে বোলে সবাতো
কোৱাগৈ বিষা এৰি শ্রীতি ভক্তি কৰোক। গৈকলে যাই
চাৰীও হাটীত গুৰু আজ্ঞা। সকলো শলাগিলে। বিষু আতা
বোলে এ যত্নমণি তই গুৰু বাক্য কি শুনাই কুৰ? তোৰ
কথা কোনে ৰাখি ধৰিব কৰিব? আহিলত শ্রুধিলে বোলে
কলানে, কোনে কি বুইলে? বোলে সকলো শলাগিলে
দদাহে এনেকৈ বুইলে। বোলে আনৰ শলাগাইহে যাব, ধৰে
যদি বিষুএহে। পাচে নাম গাইছে ছদিন মান। এদিন গাৰ
বস্ত্ৰকে দি পাচিলে যত্নমণিএ নিছে মাথাতকৈ, বোলে বস্ত্ৰ
আহিছে গুৰুজনৰ। তেহে সকলো আঠ ললে। বোলে
যত্নমণি, কিয় আমাক মাৰ? আমলৈ যো গুৰুজনৰ গাৰ
বস্ত্ৰ লৈ আহ! বোলে মই ছুবাৰ খাচিলোঁ। প্ৰাৰ্থনাকৈ,
তিনিবাৰত গুৰুবাক্য পৈলে সৰ্বনাশ হওঁ দেখিহে আনিছোঁ,
ছধৰিয়া খণ্ডতে পৈলোঁ, ইও ধাৰে কাটে, সিও ধাৰে
কাটে কি উপায়? অ'ত বাগ কৰা, ত'ত বাক্য পৰে,
শ্রীতিভক্তি কৰবি দিছে সবাকৈ। বোলে মই যে এক কণিকা
গুৰু বাক্য ক'লু, দোষত পৈলোঁ, মোক ৰাখক।

আৰু কামৰূপতে বুঢ়াআতা গ'ল আঠাৰে জনে সৈতে,
গৈ বো মাৰিত ঢেকেৰী এঘৰত ব'লগৈ। সি সিধা পত্ৰ দিলে,
ভোজন কৈলে। পুৱা বোলে চাউল সিজাই য'ক, আতা বোলে
কালি কৈলোঁ; অথিতে এসাজ খাব পাই, বেদৰ সম্বত

বুঢ়া আতা
বোমাণি
ঢেকেৰী এঘৰত

অবিচাৰে ; যাৰে হয়, দোষ নাই। এতিয়া আমি মহাপুৰুষকে গুৰু বুলিছোঁ, তুমি আছা অভজনে, চাউল খাব নেপায় অধলৈ জীৱক চানে। তেওঁ বোলে আমি ওহৈছোঁ ভকত। বোলে কেহানি, ক'ত ? কাৰ মুখ প্ৰমাণ আৰ ? বোলে গুৰুজন বৃন্দাবনলৈ যাওঁতে বাবে জন ভক্তেৰে বৈ ভকত কৰাইগৈছে, এটা গীত কৰি দি গৈছে। বোলে আনাচো। আনিলে চাই,

“বাম, মেৰি হৃদয় পঙ্কজে বৈছে !

ভাই চিত্ত না চিস্তস কৈছে”

বাটমৰা
হাকমা
বঁদামাটি
বলিচন বৰুৱা
গদাধৰনৈ
বৰুণ ডোবা
বামৰায় কুঠি
বৰষৰি জান

আতা বোলে আতৈ সব, আওবাই খোৱা গীতটি। ললে, তেহে ভোজনকৈ গৈছে। গৈ বাটি মচাত কৈ হীকমাত বৈ, পাচ দিনা বঙ্গামাটিত বৈ বলিচন বৰুৱাৰ বাঢ়ীত বৈ গদাধৰ উতৰি বাঢ়ণ ডোবাত বৈ গৈ, বামৰায় কুঠিত বৈ পাচদিনা মধুপুৰ নগৰ সমীপে ঘৰবৰি জান পাই। আতা বোলে পালেই গুৰুজনে চাউল সিজাবলৈ ধৰিব। আতে স্নানকৈ চিৰা ভোজন কৰা হল। তেহে কৰি গৈ গুৰুজনকে পাই সেৱা কৰিলেগৈ, তেহে গুৰুজনে গোসানী, ঠাকুৰ আতা, সেৱকৰ বা-বাৰ্ভী সূধিলে কলে বোলে ক'ত বৈছিল-হ'ক ? বোলে প্ৰথমে এঘড় ঢেকৰি বাঢ়ীত ব'লু, পুৱা ভোজন নকৰাত বোলে ভকত হৈছোঁ বুলি এই গীতটি দিছে, নাতি দেখালে, বোলে হয়, মহাপুৰুষ গুৰু কৈছিল, আমাত, লিখিবলৈ, থাকিল। তলতে লিখি থলে। তেহে গুৰুজনে বোলে মধুবাদাস সংকীৰ্ত্তন কৰা। পাচে উঠিল আতা, লক্ষ্মণ ওকা পদ বুলিছে। আতা ঘোৰা ধৈলে—

লক্ষ্মণ ওকা

মধুৰা আতাৰ

বাম চন্দ্ৰ স্বৰ্গে চলি গৈলা।

অৰোধ্যা পুৰী সবে শূণ ভৈলা ॥”

“কৃষ্ণ সূৰ্য্য ভৈলন্ত উদিত।

নামধৰ্ম কৰিলা বিদিত ॥”

“মাধৱক দৰশন পায়।

আনন্দ কৰি হৰি গুণ গায়।”

“মাধৱ বান্ধৱ দেৱ হৰি।

কৰা কৃপা দোষ ক্ষমা কৰি।”

এই চাইটি ঘোষা গাই সেৱা কৈলে। তেহে গুৰুজনে বোলে দেখোঁ এই ঘোষা আমি কৰা নাই? বোলে বাপ, তোম্ৰাৰ পাচত খেদ অহুভৱ কৈ কৰা হৈছে। তেহে সন্তোষ হৈ আশীৰ্বাদ দিছে আতাক। বোলে আমাক ঘোষাত সন্তোষ কৈলা, তুমিও আমাৰ ভক্তি বস্তুৰে সন্তোষ লভা, আতা দিনা চাৰি আছে, জীৱনা নবন্তম আঠৈএ গুৰুজনে পৈখনালৈ যাওঁতে সেৱা কৈলে। বোলে নবন্তম যোৱা নাইনে? বোলে বাপ, যাবাত আশা ভৰষা, তাবাকে বখা গৈছে, আমি কাৰে যাম? বোলে আমাৰনো পোৰা ভিটাত বস্তি জলিছেনে? বোলে বাপ, সেই দিনাই চাই গুচাই বালাই মাক আএ লগালে, একনিশা দিয়া খতি নাই, আপুনাকেহে দেখিবলৈ নাই। তেহে বুঢ়া আতাক বোলে তুমি থাকিব নালাগে যোৱা, খান ভৰু প্ৰবৰ্ত্তাব লাগে শলা বস্তি। বোলে বাপ, কিহেৰে প্ৰবৰ্ত্তাম? বোলে হৰি বল্লভ, টকা দুটি লৈ আহ। আনি দিলেনি। পাচে মালতি ফুলৰ চোপ, টকা, দি বোলে তোমাক অধিকাৰ পাতি বৰপেটা খানৰ এই টকা দিছে। শলা বস্তিৰ, তিনিও ৰাজ্যৰ লোকে সেৱাতে কৰ দিব। তেহে আঠাবেও জনে প্ৰাৰ্থনা কৈ বোলে বাপ, আমাৰ সকলো সৰ্ব্বস্ব ধূলা, মালা, কীৰ্ত্তন গৃহতে পুৰিলে, অহুগ্ৰহ কৈলেহে হয়। তেহে গুৰুজনে বোলে বৰ ঠাকুৰ গুৰু নাতি দুটি শব্দৰ বেনে, ত'তে নল'লা ইক কিয়? বোলে বাপ, আপুনি পৃথিবীত থকাত কিয় কৰিম সি কথা! কৈলে বা বগীব পোৱালি

নান ঘোষা

কলী, কি মৰম জানিব, জানিলে বা পিব কিয়? তেহে বোলে ত্ৰিশঙ্কৰদেউ, পূৰ্বে আমাত শক্তি ভক্তি বল পৰাক্ৰম থৈ বৈকুণ্ঠে গ'ল। শুকবাক্য পালি শুকন্তৰ শুক ভাব স'লু, ব'লু। শুক নাতি সামৰ্থ হ'লত সোধালোঁ। কলিয়াদলৈ সভাতে কঠমালা দি, যি আছিল ভাগে ভাগে দিলোঁ। সাহ দি বাহ চোহোদ্দাত কি পাবা? ততে লোৱাগৈহঁক। বোলে বাপ এই তযু পদ পঙ্কজ বিনে কাক জানোঁ। আপুনি অনুগ্ৰহ নকৈলে। লাগে এনেই থাকিলোঁ। আনত আশা ভাববা নাই নাই নিচই। তেহে শুকজনে বোলে মই শুকসেনাকৈ যি পালোঁ, তাকে ঘোষাতে থৈছোঁ, অনেক শাস্ত্ৰ বিচাৰি যি বস তত্ত্ব পালোঁ, তাকো ঘোষাতে থৈছোঁ, আৰু পৰমাত্মা ইষ্টে হৃদিত থাকি যি বুদ্ধি দিলে তাকো মই ঘোষাতে থৈছোঁ। এতেকে পদাৰ্থে ভাবাৰ্থে, তত্ত্বাৰ্থে, নিজাৰ্থে, গুঢ়াৰ্থে, পৰমাৰ্থে, অন্তৰ্জোবাসৈতে, সম্ভব কুপাত পাব, আমাক সম্পূৰ্ণে দেখিব। তেহে আতা আতৈ সবে, ঘোষাতে বিচাৰি নিচই কৈলে বোলে—
 “কাঠৰ মালা ফুটে ফাটে। মনৰ মালা কাহা চুটে॥”

“বঙ্গদেশী”

পাচে তেলীকৃষ্ণ আতৈএ চাব্ দিএ, লোৱাগৈ। গ'ল, দেখে, বোলে তাৰা কলৈ গল? বোলে লাগ নপায়, বিশ্বাসত আছে, বোলে কিনো বিশ্বাস ভকত বস্ত্ৰক নেমাতে? বোলে লৰা শৰণ কৰাইছে। বোলে কি আশ্চৰ্য্য, সেই খিতে শুকজনে থাকে, এই খিতে লৰা সেৱা কৰায়, কি বঙ্গদেশী লোক! পাচে সেইটে সকলো গৈ বাজাব দোপদৰে হৰিবোল ডাকিলেগৈ। বোলে কৈব লোক? বোলে বৰপেটাৰ অধিকাৰ, বোলে কি হৈছে? বোলে খত লাগে যাবলৈ। বোলে বাক দিয়ক। তেহে দিলে, চাবলৈ আহিল। শুকজনেক সেনাকৈ বোলে বাপ, এই খিতে অহা গৈছে;

সেই খিতে কৃষ্ণে লৰা সেৱা কৰায়। বোলে ই বেহাৰ
ৰাজ্যৰ লোক এনেহে এটাইতো বোলাবন্ধা কথা। এ ৰাম
ৰামৰ ভকত খানিহে পাতিছে। তেহে আতা সমে সেৱা
বিদায় কৈ আহি বৰপেটা পালেহি। শুনি ঠাকুৰ আতা,
ৰামচৰণ ঠাকুৰ আতাত বাৰ্তা সুধিলেহি। আতা সকলোখানি
কলে। তেহে ঠাকুৰ আতাৰ ঠাইলৈ যি যায়, বৰপেটালৈ
দিএ, জগতে ভাগি পৈলহি।

আক ৰামচৰণ ঠাকুৰ গল বেহাৰে। পাই সেৱা কৈলেগৈ।
বা বাৰ্তা সবাৰে সুধিলে। সুধি বোলে ৰামচৰণ কীৰ্তন
ঘোষা পুথিখান আনিছানে গোটাঈ? বোলে অনা হৈছে।
হৈছেহে, বিজয়পুৰতে বলে হুৱাৰি থৈ আহিছে। বোলে
যত্নমণি, দুজন ভকত দিয়া চাউল লোন দি বিহানে যাব,
দিনতে গৈ পোৱাকৈ দিলে। গ'ল বেগাই লৈ, সন্ধ্যা
পালেহি। দেখি গুৰুজনে আগবাঢ়ি গৈ মাথাতকৈ আনি
থৈ পাচদিনা হৰি গৃহত মেলি চাই দেখে, যি ছোৱা য'ত
দিব হব লাগে সেই ক্ৰমে হৈছে, দিছে। অমৃত মথনৰ
প্ৰেমকলহৰ কীৰ্তনহে জ'ইতা কছাৰীত থাকিল, নেপালে।
পাচে প্ৰশংসাকৈ বোলে মোৰ গুৰুজনে গোটাৰ দিছিল,
মই হুৱাইলোঁ, গুৰুবাৰ্য্য পৰি আছিল সাৰ্থক, ভাগিনধন,
গুৰুবাৰ্য্য বাখিলে মোৰ। তেহে দহ বাৰ দিন বৈ প্ৰাৰ্থনাকৈ
বোলে পিতৃ মাতৃ বৃদ্ধ কাল আক বেটা পুত্ৰও নাই
আমাতেহে আশা, যাবই খোজে। তেহে ৰামচৰণ, তোৰ
পিতাৰ মোৰো পৰম উপকাৰী, শঙ্কৰদেৱক তাৰাৰ পৰাহে
পালে। এ তোৰ পিতা মাতাএৰ দহবৰ্ষতো একো নাই।
এই তিনি মাহ থাক, যাব নেলাগে, ব'ল।

আক লক্ষ্মীকান্ত আঠে গ'ল চোপৰ গুৰিতে বেটা
সনাডনে সৈতে। মধুপুৰ পাই নাৰায়ণী টকা এটি বস্ত্ৰ এযুৰি

ৰামচৰণ ঠাকুৰে
কীৰ্তন গোটাঈ
আনে।

প্ৰেমকলহৰ
কীৰ্তন

চোপৰি
লক্ষ্মীকান্ত
আঠে

নাৰায়ণী টকা

দি সেৱা কৈলে। আতাৰ, গোসানীৰ, বুঢ়া আতাৰ, বিষ্ণু আতাৰ বাৰ্তা বিদ স্থিলে, কলে। মনপূৰ নহাত সভাত খেদকৈ এক আৰ্হি দিছে। বোলে কোনো লোক মহা আধ্যাত্ম, কোটিলাখ হাজাৰ টকা আজি হাট বাটে বেপাৰ কৈছে। পাচে সেই পুৰুষতে খুনী, চুৰী মোকদ্দমাত পৰি সব টকা ভৰিও ধৰ লাগে। পুত্ৰ নাতিএ দুখ কালত থ'ক চাৰি—সদ্যে সি থকাতে দুখ হয়। এ আমাৰো মন পৰিচৰ্যা খানি কৰিছিল একে ক্ৰমে তিনিজন্মৰ বাৰ্তা পৰজন্মত আহি পুত্ৰ ভুলোকত নৰ্ক সাৰি ভুঞ্জি চাৰি সদ্যে থকাতে দুখত মোহ তুষে পেলালে, কি কৃষ্ণমায়াৰ বল উপা। তেহে পাঁচ দিনা সনাতনে ধৰ্ম লভি আছে। এদিন প্ৰাৰ্থনাকৈ বোলে প্ৰভু, একে ব্ৰহ্মজীৱ, ব্ৰহ্মাৰ স্ৰজনা স্ৰষ্টা পুৰুষৰ বাক্য সৃষ্টি বালিচাহিতে গজলৈ চাৰিও মুষ্টিতে চৈতন্য প্ৰভু আত্মা ৰূপে সবাতো সমভাৱে আছে বমাই দহো উত্তম মধ্যম, প্ৰাকৃত্য সুখী দুখী চক্ৰবৰ্তী বাই বই কতো হস্তী, হএ দোলে, কেহো বৈ ভাত নেপায়, এই কৃষ্ণৰ বিষম শ্ৰেষ্টিত হ'ল। তেহে গুৰুজনে বোলে হিৰণ্যকে প্ৰহ্লাদক বোলে সবাতো বিষ্ণু আছে বুলি যে ক, সকলো একে সমান কিয় নহয়, সুখী, দুখী, ভিক্ষাবী অনেক বিধ দহোঁ? বোলে পিতৃ কল্পতক যেনে সবাতো সম তথাপি মাগন্তাইহে ফল পায়, এতেকে ভজনি ভক্তিযে হে বিষম কৰাএ কৰ্ম অল্পসাবে বাসনা দুখ দুখ ধনী মানী, ঈশ্বৰ, দৰিদ্ৰ ৰাজা ৰায়ত হৈ আৰ্জিত ফল ভুঞ্জি ফুৰে সংসাৰত আয়াযাতকৈ যোনী চেপা খাই গৰ্ভবাস নৰ্ক ভুঞ্জি ভ্ৰমে, ঈশ্বৰত হস্তে জীৱ অংশে হৈছে, তাৰাকে ভজিলে তৰোঁ, নভজি মৰোঁ, ভ্ৰমে। আকে যি-এ মনৰ সঙ্গ এৰি মোহনিজাৰ চেতন লভি গুৰুকে ঈশ্বৰ মানি হৰি ভক্তিকৈ ভজিলে সাবে, ভুলোকত পৰি ভু হৰায়, দেহ, গেহ,

পুত্ৰ, দাৰা, ধন, জন, স্বক, চক্ষু, নাসা, শ্ৰবণ, এই বাহু ছয়ত
ছএ মজাইহে বেবাইছেনি সি সিদ্ধান্ত যিএ।

আক ঘোৰাঘাটতে অনন্ত আতৈ আহি ধৰ্ম ধৰি আছেহি
হাটীতে। সেই দ্বাৰে ঠাকুৰিয়া, মেনা, দলৈ আহি গুৰু ধৰ্ম
ধৰি বোলে এই লঠাবিয়াক দেখিহে বস্তু লভিছে। আমাৰহে
পৰিচৰ্যা কৰিব, আমি পাইক এৰি দিছে।। তেহে আতৈএ
অহো পুৰুষাৰ্থ কৈ সেৱা বন কৰিছে। গুৰুজনৰ নিশা
দোভাগলৈ পাও জাস্তে, বিচে, তৈল টেঙাদি। তেহে লক্ষী-
কান্ত আতৈ এদিন বোলে আমি আজি কৰে। দিয়া। বোলে
মোক গুৰুজনে বাগ কৰিব, হুৱাবে।। বোলে দিয়া' গোপী
সবে ভুগিছে কৃষ্ণ অধৰাগত সৰ্বস সবাৰে, তুমি সৰ্বভেদে কৰা,
ইটো অমৃতত আমাৰো দায় আছে। তেহে দিছে। সহজে
অভ্যাসে কোমল, অনভ্যাসে মোটা আতৈৰ। সাৰ পাই
বোলে অনন্তে দুঃখ পালা? বোলে বাপ, তাৰা নিদিএ,
আমিহে প্ৰাৰ্থনাকৈ কৰা হৈছে, এ খৰিয়া কোবে কটা
বগৰা জীৱ, কিবা বাসনা লাগে। বলিএ এই পদ অৰ্চি মহা
ঐশ্বৰ্য্য পালে, গঙ্গা জলত উৎপন্ন। ইটো হস্ত বহো মৃতকৰ
প্ৰায়, কিবা এফেৰি কৰ্তব্য কৃত্য হয় বুলি কৰা হৈছে। তেহে
গুৰুজনে হনুমন্তী কাব্যৰ এক আৰ্হি কৈছে। বিকুসিং দেশৰ
বিবৰল ৰাজা চাকৰক দিএ দৰমহা এক এক টকা লিগিৰা
পাঁচনি তামুলীক দিএ পাঁচপঞ্চ টকা। ৰাজা মাদৈ সোবল্লিকা
বোলে ৰাজা তোমাৰ বৰ অধৰ্ম হৈছে, মাহেকে মাটি কটা
পাই—এটকা বহি কথা চলাহি কৰাক দিয়া পাঁচ টকা। ৰাজা
বোলে মই যাৰ যি যোগ্য অনুসাৰে দিছে।। বোলে দুই পাঁচ
কঠিয়া পেটত দিবা একঠা একঠিয়াক দিবা, পাঁচ কঠা ধৰ্ম
কৰিছা। তেহে হয়কৰ দেশৰ হইবৰ সদাগৰ গৈ জ্ঞান দিলে
শ্ৰৱণ কৰিবলৈ। তেহে তাৰ দুই চাকৰ পাচি দিলে ৰাজ

গুৰুগণ শেৰী

হনুমন্তী কাব্যৰ
আৰ্হি

আজ্ঞা কৈ। সি দেখি দৰ কৰ দিয়ক চাৰি নেমাতিলেই।
কলেহি, তেহে ৰাজা হৰি গোঁৰী ছই বৰ তামুলী পঠালে
আজ্ঞাকৈ। দেখিএ সন্মান কৈ ছইক দশ ৰাজ লৈ চাৰিশ দি
পঠাইছে। তেহে ৰাজা ৰাণীক বোলে চা। বোল অন্না
কৰা, তাক নেমাতিলে দিয়ক চাৰি। ইহঁতে তাৰো মেলালে
মোলো আইলে শে। এতেকে মই যোগ্য অনুসাৰে দিছোঁ।
এই জ্ঞান কি শাস্ত্ৰ তত্ত্ব, এ তোত্ৰাও মোৰ পাঁচ টকীয়া।

আৰু বজ্জয় কাজী গৈ টকা বস্ত্ৰ দি চৈধ প্ৰসঙ্গৰ মূৰ্ত্তি
প্ৰাৰ্থনা কৈলে। তেহে গুৰুজনে এক আৰ্হি কৈছে। বৰ
সদাগৰে হিৰা, বস্ত্ৰ, মাণিক, পৱাল, বজ্জত সুবৰ্ণ কৰি অনেক
চিজ বাখৰ দি খাত পাম হালগিৰি পুত্ৰ নাভিক দি থৈ যায়
পৰলোকে। পাচত পুত্ৰ নাতিএ সেই সেৱক মাটি বিধান
ভক্তি দি যোগ্য অনুসাৰে দ বাম চাই বৰ, লাহী, ফৰমা,
ফাফৰি, বৰা, জহা, বাও মঠঙ্গা, মাইগুটীয়া, এই ন বিধ
ভক্তি দি লগাই আৰ্জি প্ৰবৰ্ত্তি প্ৰবৰ্ত্তাই যায়। উদ্ধৱত
কৃষ্ণে একাদশতে কৈছে ছুঠ, শঠ, দান্তিকত বাধা, ধিতিক্সা,
সৰপা, চৌৰ, মচল এই সবত কলে থলে হ'ল চাৰিকটিয়া
মূলে হৰাই। এতেকে সাধু সবে মন বুদ্ধি অনুসাৰে কয়,
পাত্ৰ চাই লয়নু থয়।—

ন বিধ ধনৰ
নাম
(ন বিধভক্তি)

ভক্তি লয়নু
সংপাত্ৰত থয়

প্ৰমাণ নকৰি যিটো হঠাতে কহয়।

গুৰুদ্রোহ বিশ্বপাপ তাহাতে লাগয় ॥

বিশিষ্ট শ্ৰদ্ধালু পাই নাম নকহয়।

জানিবা জীৱৰ বধ তাহাতে লাগয় ॥

এ তোত্ৰা সব ধিতিক্সা, সৰপা, বিষয়া, তিনিতাৰে তাপিঙ,
ৰাজা, ভাৰ্যা, পুত্ৰ, হৈ বৈএ বিশ্ৰেষ্টা, কি কৈ ৰাখি পালিবা।
ই বস্ত্ৰ যোগীন্দ্ৰ সববহে যোগ্য। আৰু তোত্ৰা সবত যি কৈ
থেছোঁ, সংসাৰ ভব্য বস্ত্ৰ টকা শিকা দিছা, এএহে সেৱকত

কোৱা একা যদি কৰ্ম গতি ভ্ৰমণেই হয়, সেই সবে দাজিৰ
পৰা লোকত, তেও বাক যোৱা, শৰত, বহু ভাটি দিলে বিষয়
এৰি সাধুসঙ্গ লবাহি, মহা গুহ্যতম বস্তু পাৰা পূৰ্ব পুণ্যে
হ'লে লভিবা।

আক দীঘলা বকুৰা চাউল সিধা ফলাহাৰ দি, পাচ টকা,
পাট ভূনি পছৰা দি প্ৰাৰ্থনা কৈলে হংস নাম। তেহে গুৰুজনে
বাগকৈ বোলে গৰ্ব পৰ্বত বিষয় চাক্তত উঠি আছ, উচলতে
বৃষ্টি জল কাহানি বয়? দ খালতহে বয়গৈ। চাইটি বস্তুৰ
আগন্তুৰি জঞ্জাল নাই মৰা, জকাই, বাবৰ নৌ, পল খোজ?
কোনে কলে তোত? বোলে বাপ, গুণ মালাত শুনিহে
সোধেঁ। “তুমি মহা হংস, আমি নিজ অংশ, বধিলাহা
কংস।” গুৰুজনে বোলে সত্যযুগে দেৱতা সবে আগম কৰাই
ই বস্তু ঢাকিলে স্বৰ্গ লোভ দেখাই, তপ জপ, হোম দান
ব্ৰত, তীৰ্থ-বজ্জ আনো তন্ত্ৰ মন্ত্ৰ কৈ। মোৰ পৰম গুৰু
কলিযুগত দুখীয়া জীৱক কৃপাকৈ বেদৰ গোপ্যনি প্ৰচাৰ
কৈলে বিহঙ্গম, পিম্পলায়ণ দুই যোগ, ভক্তিৰ সিদ্ধাল,
বিহঙ্গমে অঙ্কুৰতে চৰে পুনেই ৰূপ মাৰি এ, পিম্পলানৰ
একা, পিম্পৰা শিফাদি ক্ৰমে মূল লয়গৈ। পশু পক্ষীয়ান
দুই গতি সম্পদা পশু গুৰুএ বীৰ্য্যবান কৈ তোলে, আহাৰ
আধাৰ দেখায় বুজায়। পক্ষী পিতৃ গুৰু মাতৃভক্ত সংযোগে
দুই পুত্ৰ জীৱ দুয় আহাৰ জ্ঞান তত্ত্বকৈ তোলে। অমূল্য
বন্ধৰ মোলেই নাই। গা জোখে টকা দিলেও বোলে টকা
বস্ত্ৰ আনিছেঁ। মোল, অনেক কাল কৃত্য সেৱাকৈএ বৃদ্ধ
হৈছেগৈ ভ্ৰাণে পোৱা নাই ই বস্তুৰ। শুনি আশা কৰিছেঁ।
আগলৈ হে। ভক্ত গুৰু চৰণ, কৃত্য বিত চিত সেৱাকৈ থাক-
ভাগ্যে ভাগিৰথী, ভাগ্য হলে পৰে পাবিগৈ।

আক ফটা গোপাল আহি তেলী কুকাই ত'তে ব'লহি,

পুৱা আঠৈৰ পাচ চোতাল বান্ধি স্নান ধূলা লৈ গুৰুজনক সেৱা কৈলে গৈ। গুৰুজন নাম গাই গৈ চ'ৰাত বহিছে। বোলে নামত দহোঁ নেদেখিলোঁ, বুলি গৈছিলো, বোলে আতা আঠৈৰ আগিলা বান্ধিলোঁ। বোলে নাম গাই কৰিব লাগে খেতি কৰা কিয়? বোলে সেৱাৰে মুখে শুনে। নাম মূৰ্ত্তি ভকতৰ কৃত্য সেৱা কৈলে হয়। বোলে সিও হয় প্ৰপন্নৰ প্ৰণতৰহে টান। নবৰ উপৰে ৰজা নৰোত্তম, ঈশ্বৰে গীতাত বিভূতি কৃষ্ণে কৈছে 'পাত্ৰ, মন্ত্ৰী পাতে অনেক' তিনি গোহাইৰ দৰমহা লগুৱা লিকচৌ, গা বিলাতীয়া, চহা জাৰৰ চাৰি চাৰিশ গা গাহি, বৰবকুৱাৰে চেঙ্গা সোনধনি, ৭৫ ৰজিয়া সূকনৰ দুশ, ৰাজখোৱাৰ ৭ টুকুৰি, মেলদগিয়া বকুৱাৰে ৪৫ কুৰি, নেওগ শইকীয়াৰ ৫০টা, বৰাৰ গা ভাগী দোপাৱা, টাৰৈ বাৰিকৰ কিছু পাই, গাহে বয়। ভাৰী পছা দিএ দাই কৰিব পাইলে গাটি ৰ'ল, বৈ কিছু লাভ নাই। এ যাৰহে বন কৰিছা, কৰাইছে তোমাক ঢাকি লাভ দিয়ক চাৰি তেওঁৰ বা গা বৈছে নবৈছে, পেট চাই ভাত, মানুহ চাই মাটি, যি দই আঠ পুৰা ৰোএ, ৰন্ধ, তাৰ খয়া বলেহে খাই হালছা পায়, সিএ হালছা কলে বলে তাৰ বন কৈলে, তাৰে গা নৰম, তাক দিব ক'ব পাব খাব ক'ব! এতেকে ভকত বস্তু সিদ্ধ এক শৰ্ণ পৰিপাকহৈ সেৱা মুখে নিপুন, ৰাজগুহত যাৰা সব প্ৰবৰ্ত্তিছে, আপুনিও বৈছে, আনকো নিব ভাৰষা কৰাক উপদেশ দি পুৰুষো তাৰিব এতেকে চাই কৰিব কৰাব লাগে।

আক জনাৰ্দ্দন আঠৈএ প্ৰাৰ্থনাকৈ শূধিলে গুৰুজনত বাহু বৈষ্ণৱ নিগুণা কেৱলাৰ ভাগ। পৰম সন্তোষ হৈ গুৰুজনে বোলে চাৰিও ভাগ বাহুতে, ব্ৰহ্মা, মনু, ভীষ্ম ভাগৱতী; কপিল, কুমাৰ, গুৰু নিগুণা; যম জনেক,

(১) ভাগৱতী

(২) নিগুণা

(৩) কেৱলা

(৪) সন্তোষ

ভাগ

প্ৰহ্লাদ কেৱলা ; হৰ, নাৰদ, বলি সপ্ৰেমা । সবাৰে চাৰি
চাৰি বিধ ধৰ্ম প্ৰবৰ্ত্তন, স্ত্ৰীৰামৰ বামাউত, নিমাউত, জ্ঞানি,
দিগন্তবী । সন্ন্যাসীৰ হংস, মহাহংস, কোটিশ্বৰ, বহুবুদ এই চাৰি ।
ব্ৰহ্মচাৰীৰ গিৰি, পুৰী, ভাৰতী, বনসি এই চাৰি । চৈতন্ত্যৰ
গৌৰাঙ্গ, অদ্বৈত, নিত্যানন্দ, মাধুৰ্য্যচাৰ্য্য এই চাৰি । হ।ব
ব্যাসৰ হৰি, হৰাঙ্গ, হৰমেজ্জ, হৰজ্ঞাত এই চাৰি । সদা
শিৱৰ—গৃহী, বানপ্ৰস্থ, সন্ন্যাসী, ব্ৰহ্মচাৰি এই চাৰি ।
আমাৰ গুৰুজনৰ চাৰি ভাগে প্ৰবৰ্ত্তিব—ব্ৰহ্মঘটি, পুৰুষ
ঘটি, নিকা ঘটি, কালঘটি এই চাৰি । কালঘটিৰ নিগুণা
ভক্তি হব—গুৰুত নিষ্ঠা ; ব্ৰহ্মঘটিৰ ভাগবত ধৰ্ম—গাব ;
পুৰুষ ঘটিত নামত নিষ্ঠা হব । কেবল নিকাঘটিৰ গুণ, যশ,
একান্ত ভক্তত নিষ্ঠা সপ্ৰেমা হব । শৰণো হব চাৰিবিধ
শৰণো চাৰি ভাগে চাৰি বিধ হব, গাব, যাব । ব্ৰহ্মৰ দেৱত
নিষ্ঠা, কণিকা শৰণত, মলয়া শৰণ, কালঘটিৰ হব গুৰুত
কাৰ্ঠা, পুৰুষ ঘটিৰ কেৱল শৰণ হব, নাম মালাত বত,
নিকা ঘটিৰ অমল শৰণ হব, গুণ যশ, কথন, শ্ৰৱণ, হব,
গাব । আৰু শ্ৰৱণৰ চাৰি সিদ্ধাল, ভুজঙ্গম, দাহুৰি,
বৈঠগোবচান । কীৰ্ত্তনৰ ছবিধ ৰাজসতামসংসতি কবিৰ নিবিৰ
কেৱল । বৈবাগ্যৰ চাৰি শতমান বৃত্তিবেক একন্দ্য
বশীকৃত্য । নাম চাৰি, জয় চাৰি, বেদ চাৰি, মূল শৰণ, জ্ঞান
বিজ্ঞান, তদঙ্গ, বহুস্ত চাৰি, ভজন চাৰি, সঙ্গ, সচঙ্গ, শৰণ,
ভজন ; প্ৰসঙ্গ চাৰি আনন্দ, ধাপন, বন্দন, খেলা । ভক্তিৰ
ছয় নিগুণা, কেৱলা, ভাগৱতী, সপ্ৰেমা, অস্তবঙ্গা, বিবলা ।
প্ৰাণী সৰো চাৰিবিধ চাৰিভাগ, উত্তম, উত্তমোত্তম, মধ্যম,
প্ৰাকৃত্য, ভাগ নবোত্তম, নবাধম, নবাচাৰ, নবাকাৰ ।
নবোত্তমে লোকত হে লগায় লোকৰ নেখায়, উত্তমে লোকৰো
খায় দিয়ৈও ; মধ্যমে নেখাও, নিদিও, প্ৰাকৃত্য খায়হে

গণিত
শ্ৰীৰাম,
সন্ন্যাসী,
ব্ৰহ্মচাৰী,
চৈতন্ত্য,
মাধুৰ্য্য,
শ্ৰীৰাম,
ভক্ত

ধাব। নবোধমে হৰি ভজি বৈকুণ্ঠে যায়, নবাধমে নবতনু
পাই নভজে হৰি আয়াযাত, নবাচাবে ধৰে, এবে, নিন্দে,
বন্দে, নবাকাৰ একা আকাৰ হে নবব, বান্ধস।

সুৰিপৰ্ণা

আৰু হাজৰা আঠৈৰ পত্নী হৰিপৰ্ণা, দয়াল। এক দিনা
ৰাজ্যৰ ঠাইতে নাথৰ সিন্দূৰ, মণি আনি দিছে। দি বোলে
আমালৈ আনিছা এইভৌৰ গুৰুভকতলৈ আনিছা কি ?
বোলে আবে যি হয়, দিবি তএ। বোলে মই দিলে মোব হে
হব ভাগ্য, তোমাৰ কি হ'ল ? বোলে তইনো কাৰ ? বোলে
ধিৰ কৈ বিচাৰি চালে কাৰো কেউ নহয়, ঈশ্বৰ অংশীজীৱ,
বৃক্ষ ছাঁত জিবোৱাদি জিৰাইছে। আমাক যি দিছা, হাতে
কাণে বকাৰানি থলতহে পেলাইছা, গুৰুসেৱকৰ কঠিহে
পাবা পৰজন্মত। পশুপক্ষী যোনী ভজি পাই বিষয়ৰ পুত্ৰ
ভাৰ্যা, আত বিশ্বাস, দায়া, স্নেহ কৰা।

আৰু এদিন নপকা কঠাল ভাঙ্গি দিছে বানত, খাবলৈ
তুলি নিছে। বোলে হা হা। বোলে কি ? বোলে ন
কঠাল বুলি কলু, গুৰু ঠাই দিয়া অচা নাই, লুপ্তখিলা কিয় ?
বোলে তই নিদি মোক দিয় ? বোলে তাকে স্তম্ভিৰ না
লাগিল ? ব্ৰহ্মাৰ চিন এয়ে নহয় ? অ অপাৰ সংসাৰ যি
তৰাব, তালৈ স্নেহ ব্ৰহ্মা খেদাই অনাদি জন্মত বাগৰি যি পাই
আহিছা তাত আমাত হৈছে বিশ্বাস, কেনেকৈ সংসাৰ তৰিব,
ই কথা ভুল'ভ।

আৰু এদিন পাটৰিহা তুখান আনি দিছে। আএ বোলে
মোলালৈ আনিলা হয়, ভকতলৈ আনিছা কি ? পাচে তাৰে
এখন বেচি চাউল পিঠা দিলেনি।

আৰু এদিন গৃহতে কথা হৈ ৰহিছে। আএ বোলে
আমি বুইলে হে দ্ৰোহ বাগ কৰিব।

গুৰুজনক কীৰ্ত্তনত শুনিছে।—

কক কথা এৰি সাতে পাঞ্চে বেড়ি

আন কথা কৈ থাকে ।

অমৃতক তেজি যেন বিষ্ঠা ভুঞ্জে

গাণ্ডি শুকবৰ জাকে ॥”

এই কথা চোবোৱাতকৈ শুকজনততে হৰি কথা জমৃত
পান কৈলৈগৈ একা ? তেহে গ’ল। তাৰে পৰা আঁতৰ
বুধি দাঠ হ’ল।

আক এদিন বোলে গোপীনাথৰ বাপ, এশ কপাহ আনি
দিয়া। বোলে টকা মহা হাতে নাই। তেহে আতা
আতোলা সোনাৰ হিৰাপতা আঙ্গটিটো দিলে, বোলে নে, ই
শৰীৰত গা নুজুৱায় আক পিন্ধিলে। তেহে ভজাই আনিলে,
কটাই বোৱালে, হ’ল। চাৰিকুৰি পাঁচজন ভকত মুৰি গৈ
সেৱা কৈলৈগৈ।

আক লক্ষ্মীনাৰায়ণ বাজাৰ ছয়কুৰি মাদৈ। সকলো ভকত
হ’লহি। তাৰা সবৰ মেথী পাতিলে তেলীকুৰা আঁতৰ পত্নী
দায়ালক। তাৰা গৈ বহে হৰিগৃহত, ছওকুৰি মাদৈক ঘোৰা
কীৰ্ত্তন গীত শিখাই প্ৰসঙ্গ কৰে নিতে। কৰ তৰ যাৰ যি
চলে দিএ, তাৰা নি দিএনি শুকজনক।

ভিবোতাক
মৌ পাতে

আক বাজা আই ধাইক গাঞ দিছিল খাজানা, এদিন
বোলে দাছহু খাজনাৰ টকা নুকুলায়, দৰমহাকে কুৰিচাৰক
দেপা। বোলে সাতখান নিদিছোঁ গাওঁ ? বোলে দিছা,
নুকুলায়। বোলে তুমি দেশৰ উদাসীন পুহিবলৈ। বোলে
হয়, শুক ভকতকো দিব লাগে। বোলে দ’ল পুখুৰী আলি
শাকো এনে ভজাচিয়া ধৰ্ম্ম হয় বয়। উদাসীনক দিছা, খাব
শুব হাগিব, কি কাম কৰিছে কৰাইছা দেশৰ ? আএ বোলে
তই ছকুৰি ভ্ৰামনি, দেশৰ খাব চাই, শাক্ত, হৰি বিমুখিয়া
বামুণক দি খুৱাই বৰ ধৰ্ম্ম ভক্তি কৰিছ। মোৰ হৰিশুণ গৱা

ভক্তক দিয়া গুণ নেদেখিলি ? পাপময় তনু, পাপ ছগুণ হে—
“গীতাত কহিলা দেৱহৰি। কলিত বৈষ্ণৱে বিষ্ণু জ্ঞান
নিষ্ট কৰি।”

যাব যি গুণ গাত থাকে তাকে দেখে পাপ পুণ্য পা।

আৰু পণ্ডনিধি মুৰাৰী আঠৈৰ মিত্ৰ। এদিন মুৰাৰি
আঠৈএ কলে গুৰুজনত বোলে আমাৰ আঠৈৰ গৃহৰ ফালে
বৰ বত। আহিল হৈ ত’তেহে মন থাকে। বোলে কোন আছে
তেওঁৰ ? ছই ভাতিজা, বৌ, নাতি সৰু আছে। তেহে গুৰুজনে
খেদকৈ হিত উপদেশ এক আৰ্হি কৈছে বোলে এক চাতৰ
চাৰি চৌৰ, ছই গ’ল সভালৈ, ছই গ’ল চুব কৰিবলৈ। ছঠাই
নেপাই খেদ কৈলে বোলে হৰি হৰি সিহঁতৰ মহাভাগ্য হব,
আমাৰ হে গুচিল। সি ছয়ে খেদ কৈ বোলে সিহঁতে আজি
ঘেৰ্টালে, আমাৰ শুদাই গ’ল পানীত, ই ছইৰ পুণ্য নিশা
বঞ্চা, ধন পোৱা হাতৰে ঝক, চক্ষু, ছয় শত্ৰুৱে কাঢ়ি ললে।
সি ছইৰ লোভ মোহ, কাম, ক্ৰোধে নিলে মন চিন্ত বুজি
খেদ অনুৰাগে আবিজ্ঞা পঞ্চপৰ্বা পেলাই পুণ্য ধন দিলে।
এ বাপু সব মন মাতঙ্গ কাৰ শক্তি ৰাখিবৰ ? চাৰিপৰত
লাজ পাটে স্ৰজ্ঞান সবে ৰাখে ৰাখে ঘাঁহ দি গুৰুবাৰ্য্যে।
আপৰত আশে ফুৰে হস্তীক কোনে ৰাখে, তাত দোষ ছগুণ
দেখা, তোমাৰ নচলাকৈ পাৰিচা ৰাখিব, গাৰ যদি এপাচি
থাকে নেদেখে অন্ধকূপ কুৰি হতীয়াৰ অৱস্থা তহু লেগাকট-
নেপা। অমৃত ছদ্দ এচকতে মাথিটত নেবাচি চককো পেলায়,
তেহে মন দাঠ হৈ ঈশ্বৰ বুজি হ’ল।

আৰু খবাই হৰি গোসাঁই ঘৰীয়া কৃষ্ণাইৰে মিত্ৰ। গৈ
গুৰুজনত কলে বোলে আতা আঠৈৰ পূৰ্বে যিটো খেদ দেখি
বস্তু লভা হ’ল সেই খেদ এতিয়া গ’ল। দেহ প্ৰবৃত্তি পথত
সদায় বত। নামগুণ গুৰুভক্ত হৰি কথাত অন্ধা গুচিল।

তেহে খেদকৈ গুৰুজনে বশিষ্ট সংহিতাৰ এক আৰ্হি কৈছে। এক বশো ব্ৰাহ্মণত গুৰু মানি মন্ত্ৰ ললে। থাকি কতো কালে ছুখী দৰিদ্ৰ হ'লগৈ। গুৰু চোৰ বস্তি থৈলগৈ, শিষ্য পৈ জমিদাৰ পাটগিৰি মজিদাৰ হ'লগৈ মাৰও দেশত বৰ আচাৰ্য্যন্ত হৈ বস্তি বায়তে। গৈ দেখে এক গিৰিএ চোৰ ধৰি খুন্দি মাৰি কুন্দ দি থৈছে। চাই মনকে পূৰ্বৰ সেই গুৰু এই। বোলে এইটো সৰ হ'ক অ। বোলে কৰ্ত্তা চুৰি ধৰি মাৰি থৈছে। বোলে কি লৈ এৰ ? বোলে মহা অষ্টম ছুখী দৰিদ্ৰ, কষ্টা নাই কি দিব ? বোলে মোক দে, তোক টকা পাচ দিছোঁ তাৰ। বোলে এনেই দিছোঁ বাপ হে। তেহে বাজ কাজ এৰি লৈ আহি গৃহ পাই মাহ হলিজা সৈতে পক্ষিষ ঘট জলে স্নান কৰাই দীব্য বস্ত্ৰ ওৰাই চাৰি কঠে বালিশ তলচা বসাই টেমা শৰাই দি আঠু লৈ বোলে এ বাপ বৃন্দাবনে গোপ শিশু সঙ্গ গোপীৰ গৃহে যি চোৰ চাতুৰি লীলা খেলা কৰা গ'ল, সি কাল গ'ল তেতিয়াই। এতিয়া ঘোৰ কলি হ'ল, এবক সিকথা। মই দাস আছোঁ, হৈছে আপোনাৰ প্ৰসাদে ! এই বুলি টকা, বস্ত্ৰ, গৰু, দাসী, দাস দি পঠাইছে। এতেকে যি যাক গুৰু বোধে মানিব এই ভাও হলেহে সংসাৰ সুখ। কৃষ্ণদেউ যজুৰংশে অৱতৰি কংস, কেশী, বাঘ, কুজী, বোল হাজাৰ পত্নী কৃত্য কৈলে। সেই দোষকে গুণ গাই তৰি পৰমপদ বৈকুণ্ঠ পাই গৈ যি-এ উপকাৰী অজ্ঞীয়া সুহৃদ এই ভাও মান নহলে, নীচ বুদ্ধিৰে মনুষ্য দেখি ছুখান ই সংসাৰ তৰণ ছলভ হৈছে বাপু সব। শুনি সবাবে মন দাঠ হ'ল।

ভকত এতি
ভাব

আক কেহো হাজৰা আঠেৰ বেটা গোপীনাথে সুধিলে বোলে আতা ভেলী কৰু গোপাল বাম এই সবে দহো ভকত বঢ়াই পাতিছে, কতো এ অজ্ঞাতে পাতে। কেহো চমতে

ভাগৱতৰ
আৰ্হি

কয়। ধৰা কোৱাব কি হ'ব থান খিতি? তেহে গুৰুজনে
লবু ভাগৱতৰ এক আৰ্হি কৈছে বোলে মন সদাগৰে নবতলু
নৌকা পাই ভাবত হাট বেপাবে গল, কলে নদীএ। আশা
কাল নদী হ'ল। ধনে জল লোভ, মোহ, কাম, ক্ৰোধ, ডকা,
চাকনৈয়া, পাক, ঢৌ, খেদ, তৃষ্ণা বেগ চৰখৰিয়া, তাতে পৰি
স্বৰূপ পাসবাই নাওঁ বু'লে, সব তত্ত্ব গ'ল ভাসি। সান্থৰি
শ্ৰেষ্ঠা হবাই কলমতিয়াই গৈছে। তেহে বুদ্ধি চাপৰি,
ধোঁৰ্য্য খহনিয়া খহাই গা পালেগৈ। পঞ্চপৰ্বা পাপ পলস
ক্ষমা তুষ্টি, বিবকতি; শিমলু, মদাৰ, পোজাৰ তিনি গাচ,
বজ্জ, সন্ত, তম, তিনিএ মূল দশেশিয় চাকলিয়া শিকা খহাই
বেগত পৰি আছে। গাত লাগি তত্ত্ব পাই ধৈলে অধিভূত
অধ্যাত্মা, অধিদেব, তিনিতাপে গুৰি ছিগা পৰি গুৰু শিষ্য
চৰা কোৱা অপাৰ সংসাৰত উটি বেবাই আয়া যাতকৈ ফুৰিব,
কল্প সীমাকৈ সচঙ্গী সব।

খজালদা দেশ
ভকলদা ভক্তি

ৰাজা লগা দেশ, গুৰু লগা ভক্তি, শাহুতী, বহাৰী সচঙ্গী
আজ্ঞাপৰ সব, উপদেশী, উপকাৰী, বাঞ্ছনীয় সুহৃদ, জ্ঞান,
বিজ্ঞান, তদঙ্গ, বহুশ্ৰ, অৱগণ, স্বৰণ, বন্দনত নিষ্ঠা হলে, বাত
বুষ্টি, গুৰুত মৃত্যু সঙ্গে দোষ নহলে তিনি প্ৰবৰ সাবিত, জীব,
কলা কলে তিনি পিৰি বলি যেনে পৰে চফৰা হয়গৈ। হৰি
পাদ পদ্ম হিয়াত প্ৰকাশ কোৱাৰ শুনাওঁ, অহৌ পুৰুষাৰ্থকৈ
ধৰি কৰি হৈ তৰিব কালনদীএ। এ 'আঠৈ সব আজ্ঞাত
বাৰিনা আজ্ঞা, নবতলু নৌকাত আগ ফটা বাঁহ শিশু বান্ধিলে
এভৱ গহণ বনে লাগি গুৰু বাক্যত নবহা শিশু মূৰ ফটা
বাহে ধৰি দেহ মাৰ মেলা সবক। মুখ জপোৱা সব শুদা
নাওঁ মেৰি দিব আগে গোৰে উপকাৰী আঞ্জনীয়া কহালি
অনুকূল বায়ু কৃষ্ণদেউ, অৱগণ কীৰ্তন, বৈঠা; নিজৰ্না সে পাল
শত সহস্ৰ নামে বজ্জু, খেদ অনুবাগে টানি তৰি দিব একে

চাটিএ বৈকুণ্ঠত তুলি ধৰিলে প্ৰয়াস কি ?

আৰু যাবা সবে গুৰু বাক্যে যি সৱত বৈছে তাৰা সবেও অহো পুৰুষাৰ্থকৈ উপকাৰী, আঞ্জলীয়া সূৰ্যদ তিনি খুটিত প্ৰেম বজু লগাই মন মাতঙ্গ জীৱ সৈতে বান্ধিলে। তাৰা সৰব অতে সংসাৰ শুখাই বংশ পদহে বৈছেগৈ, অভ আইটে বস্ত তত্ত্ব মুক্তিৰ বণ্টা খানিএ যিহে পৰ্বত বব পাৰে তেওঁ তুলাকে নলয় যিহে তুলাকে ধৰিব বব হুৱাবে হুতে উৰায় সি হুবে পৰ্বত লব ববলৈ। অন্ধালু সবে কৈছে লৈছে। যদি কৰ্মগতিএ মনেই হয় সেইসবেই দাঙে, এতেকে কোৱাত গুণ দুগুণ দুওটা আছে। থল চাই বিচন দুহুপাই মূলো হৰায়। এ ভাৰীএ ভাৰ বয়, দেখায় কি তোমাৰ কেকো জেকো ?

আৰু বাবে বিলাতৰ কৃষ্ণৰে তেলী কৃষ্ণৰে মিত্ৰ। তেলী কৃষ্ণাই চলিলত তাৰা গুৰুজনত প্ৰাৰ্থনা কৰিলে। হৰিগতি আঠে লৈ পৰমাৰ্থ ভাগে। তেহে গুৰুজনে বাগকৈ বোলে বিষয়াৰ বুঢ়া একো নাজানা গোটে মুখ। ভালেহে সখিএ কয় কথা তত্ত্ব নেজানিলে বাপেকৰ পুখুৰীত পৰি মৰে পুতেক। উপকাৰী পিতৃ আঞ্জলীয়া মাতা, চাৰিটি বস্তএ চাৰি পাব বিচাৰ সন্তোষে জল। তত্ত্ব নেপাই বাক্য পাব ভাঙ্গি মৰি মৰি সংসাৰ আয়াযাত হয় কল্প সীমাকৈ।

আৱা সূতাৰে পুৰ্বত আৰি থয় খুৰৰ শাকো হে, তই মই মনত আহিলেও, মৃত, দোষ ছিগি কাটি মৰে সৰ্বনাশ হৈ। নলগাকৈ খানিক নিছিগি চলিলে নৃত্য কৰে সূজান লোকে। বৰ্তিলো গুৰুজনৰ কৃপাত ইবাৰ তাৰাৰ খুলাৰ প্ৰসাদে। তোম্ৰা সবে বন্ধা পৰাত হুনাই জঙ্ঘাল পাতি শিল আৰিবলৈ ধৰা পুনৰ। তেহে ঘোৰা মাতি এক আৰ্হি কৈছে।

“কলিত হৰিৰ কীৰ্তন এৰিয়া, আনমতে চাহে গতি।

যেন কুল বধু, নিজ স্বামী এৰি, ভজ্ঞে গৈয়া উপপতি ॥

কলিত হৰিব কীৰ্তন এৰিয়া

অন্তত্ৰ কৰ্ম আচৰে।

মিচাতে কেৱলে শ্ৰম মাত্ৰ পাএ

একোএ ফল নধৰে ॥

তৰ্জনাৰী

আক ভৃগু ৰাজ্যৰ দেশত এক চাকৰে মেঘ মণ্ডলৰ ৰাগ
 দিলে, দুহিঅ ভূতাৰ্ণি নাম শুনি মোহ গৈ বৰিলে স্বামী ভাএ।
 পাচে অনেক পাত্ৰ মন্ত্ৰীৰ কুমৰ, দেখি ৰূপৱন্ত মোহ গৈ চিত্ত
 দিলে। দি নিজ পতি খৰি ভাবীক হাঁহ ছাগ বখীয়া দি
 অশ্ৰদ্ধাকৈ নোসোধে। নৰ্বিননামে এক পতিব্ৰতা শাস্তীৰ
 স্বামী বিহীন হ'ল, আনি জাহ্নবী গঙ্গাৰ তীৰে থৈ গুণ বৰ্ণাই
 কান্দিছে। তেহে ৰাজ্যৰ নন্দিনী স্নানে গৈ দেখি বোলে
 হেবা তুমি ৰূপ যৌবন, সুন্দৰ নাৰী হৈ কুচিত বিকৃত কুৰূপ
 লোকত লৈ কান্দ খেদকৈ? ৰূপে যৌবনে এটা পুৰুষ
 দিম এৰি পেলা শোক দুখ। তেহে শাস্তীএ বোলে পতিব্ৰতা
 নাৰীৰ স্বামীসে তপ, জপ, গুৰু, বন্ধু, সুহৃদ, সোদৰ, পিতা,
 মাতা, ধন, জন। তেনে ভৰ্তা এৰি যি পৰ পুৰুষত ইচা বতি
 কৰিব, বেণী, আনক পৰশে হে স্নান। সেই সবক দৰশনে
 স্নান পাপ হয়, ৰাজনন্দিনী হৈ কিয় এনে বাক্য বুলিলা মাই?
 আৰাকে চিন্তি কৈ কাল দিন যাব। চাইদিনীয়া দেহা যাব
 আত্মীৰ্বাদ কৰিবা মাও। তেহে ৰাজ কুমাৰীএ শুনি বোধ
 হৈ গৈ নিজ স্বামীত পুনৰ শ্ৰদ্ধা বতিকৈ ব'ল। তেহে ফকৰা
 দিছে বোলে “পৰ্বতৰ হাতীএ চুৱা পাত খায়। কুৰি গঞা
 পাপ কৰে বহাবখান গৰ্বে যায় ॥” এ আতৈ সব, গৰ্বে
 পৰ্বত, মন মাতঙ্গ, পৰ জী, পৰ ধন জব্য অবন্ত, পাপ, চুৱা
 পাত বৃত্তিৰে লোটে গৈ। ৰাজ্য গলে পাত্ৰ মন্ত্ৰী এঘাৰে
 ইজিয় চৰিত তত্ত্ব, বোড়শ বিকাৰ মাই পাপ আচৰে, বহাবখাৰ
 যাতনা নিকাৰ আয়াযাত হয়। তেহে শুক বাক্য শুনি

একমন হ'ল সবাবো।

আক শুৱালু কাজীএ কথা প্ৰসঙ্গৰ মাজতে বাজাবব
কথা কাৰ্বনা প্ৰস্তাৱত বয়। তেহে শুকজনে ঘোৰা কবি
মাতিছে—হৰিব কীৰ্ত্তন, সমএ যিজনে।

থাকে আন কথা পাতি।

অন্তকালে নিয়া, যম ছুতে ধৰি

কৰে তাক উগ্ৰ শাস্তি ॥

দেবৰ বহু হৰিব কীৰ্ত্তন

হুস্তনিলে সাৱধানে।

যম ছুতে নিয়া তপত শলাক,

বাহএ তাহাৰ কাণে ॥

এ আতৈ সব বুধা কথা পুত্ৰ, দাৰা, ধন, জন, আৰাৰ
কেসাৰ কৈ সংসাৰত আয়াযাত বেৰাইছে, ভ্ৰমি বাৰে বাৰে,
এই বাৰ তাক এৰি হৰিকথাত বতি কৰা বাপুসব, অমৃতব
মুখত তিতা গুটি লোৱা কৈলে পুনৰ ?

আক বৰনগৰতে শ্ৰীহৰি আতৈএ প্ৰাৰ্থনাকৈ বোলে বাপ,
আমাৰ মন গোট আশা সমুদ্ৰৰ পৰা তুলিব হুৱাবে। অনেক
প্ৰৱন্ধকৈ, ধন, জন কনক কামিনীৰ পৰা। তেহে শুকজনে
বোলে অনাদি জন্মত বগৰা খৰীয়া জীৱ সহজ হৈ আছে
ভাটিমুখে, উজ্জাবলৈ টান। বিষয়ৰ কুঠাৰ জলাবলি আছে,
প্ৰৱৃতি নিবৃতি হৰিভক্তি আজুৰিও টান আনিবলৈ। ব্ৰহ্মাৰ
সৃজিত এঘাৰ ইন্দ্ৰিয় চৰিণ তন্ত্ৰ, বোড়শ বিকাৰ অভগন,
পঞ্চভূতবহে ভগন, গজবতে হস্তীলৈ কীট পতঙ্গ, স্থাৱৰ,
জঙ্গম, এৰা এৰি নাই, দেহ জীৱৰ। এতেকে স্বভাৱক
শুকবাক্যে জ্ঞান অক্লেশে এৰে সম্ভৱ সঙ্গ বৃজাই ধ্যানি সেৱা
পৰত চলে বলে। এ নবনৌকা ভাগি গৈছে, ঘাটে বেজি
আয়ু তিনি পৰ গ'ল, খোৱা হৈছে অপাৰ, ব'ঠা হল ভগ্ন,

হৰি আতৈ

প্ৰসঙ্গ হুই বা একত বহা। আশা নদীত লোভ, মোহ, ঢৌ, বতাস ডকা কাম ক্ৰোধ, কুস্তীৰ মগৰ, কহুৱালি গুৰুভক্ততো ব্ৰহ্মা প্ৰীতি নাই বত, বাব বাহ চাইটি বস্ত্ৰ চিন্তন ভাৱন নাই। নাওঁৰ বাব পিৰি পচি গৈছে। দাঁত, চুলি, চক্ষু, নাকলৈ, জ্বা কালে দেহা, খেদ অমুবাগে তৃষ্ণা, ধাম খুমীয়া পাক চবখীয়া সঙ্গ, সচক্ৰত দোকল্লা বানি ফটা চুৱা বিদ্ধা, অনিচএ কবসাল পচা। ঢৌ-বাতাসে বুৰাতো যাৰা সবে নিচয় কৈ কহু শাল মাৰি অৱণ, কীৰ্ত্তন, বঠা চাব নোৰিব, ঈশ্বৰে পাৰ কাখ চপাবগৈ। এৰিলে একা গ'ল ভাৰতবৰ্ষ নবতনু যন্ত্ৰ কলি দেৱৰ ছল্লভ ব্ৰহ্মাৰ প্ৰাৰ্থনি হাতে চাপবদি। তেহে আতা সেই দিনা গৈ মাঠে উতিৰি মন্ত্ৰা গুৰিতে বহি পাচ দিনা হাইঠা গুৰিত বৈ কুৱৰী হাটতে যাত্ৰ চাতে লগ লাগি গৈছে। কিস্তা পাৰ হৈ কালডোবা গজ্জ বৈছে। নিশা যত্নমণি আতৈএ ভাটিমা গাইছে—

“ব্ৰহ্মা মহেশ্বৰ যাকব চাকব।”

সন্ন্যাসীৰ
জগৰ

হুৰিনা সন্ন্যাসীৰ চাতে এশ ব্ৰহ্মচাৰী সন্ন্যাসী গুনি জলি উঠিল। কেন চেলা দোচোৰা বাত বজাই গুৰু নিন্দা, বেটা কৈবা যাত্ৰী? এই বুলি গালি উঠাই বাগি চোটাৰি দাঙ্গি গৈছে। আতা দেখে প্ৰাণ বধে। তেহে বোলে ৱৈ চালীৰ বেটা হুৰ্জ্জন। ব্ৰহ্মা সদাশিৱ জগতৰ গুৰু, কাৰ চাকব কেগ' নেকব? বুলি পিঠিৰ উপবত হাত দি চাৰি চকা মাইলে ফাকটে। যত্নমণিএও বাও কৈলে মৈলোঁ। মৈলোঁকৈ। আতা বোলে চেলাৰ বেটাক তোৰা সবৰ হৈ মএ দণ্ড কৈলোঁ। তেহে চুপে ব'ল সব দণ্ডী। পাচে আতা আতৈ সৈতে নিশা গুনি আলচি বোলে আৰা তে গ'লে দেহ মাৰিব, কিৰূপে সাৰো। তেহে চলকৈ

বোলে কাহিলা গা হাঙিৰ নগাৰোঁ। গুৰুজনক পাই
 তিনি দিন থাকি জগন্নাথ চৰ গ'ল গজালৈ। সেই ক্ষেমান
 ব্ৰহ্মচাৰীতে বাৰ্তা কলে। বোলে হামাব চাতে ভাগিন
 হই জগন্নাথ চৰণ, আগাবি গৈ আছে। মমাখান কাহিলা,
 বৈ যাব দিছে। তেহে সি সব বাস্তা বাওকৈ গৈছে
 জগন্নাথচৰ কাইবে। তেহে গবাজ উতৰি পুণৰ্তবা গজাব
 কিনাবেদি নাইগজত লাগ পাই কলে বাৰ্তা মমাখানৰ গা
 বিৰাম বুলি। শুনি আতৈ কিবি দাউবি আহিছে। আতা
 ধীৰে স্মৃতে গৈছে। কবতীয়াৰ কিনাবে লগ পাই গৈছে
 তিনিও। গৈ জাহ্নবী পাৰ হৈ সোমনগজতে বহি
 কালিন্দী উতৰি ভক্তিপুৰে বৈ পৃথ্বীয়া গঞ্জে বহিচিলম
 পুৰ ঘাট আঠ দিন গজা পাই স্নান, পান, দান, দৰ্শনা
 কৈলে। জল, মৃত্তিকা, ছদ ছবাই লৈ আহি বিনাজপুৰতে
 তেনী একচেৰ, চেনী একচেৰ লৈ সাদিনে পাই, জল,
 মৃত্তিকা, চেনী, অশ্বল গুৰুজনক দি সেৱা কৰিছেহি। বাজা
 আজ্ঞাকৈ দিছে যত যাত্ৰী বৈবাগী আহে মানে গুৰুজনক,
 জল মৃত্তিকা, দিব পায়। ভবি আছে, লোৱা নাই আমি।
 বোলে বাপু, গজোদকত পোহ দিহানে? বোলে বাপ,
 তু নেপাওঁ, কিবা পোহ? বোলে টুটে পতি নদীৰ ভৰি
 আনে পানী। তেহে মেলি চাই বোলে আয়ুকএ গজা
 সম্পূৰ্ণে আনিছে, লব লাগে। গুৰু ভক্তে লৈছে, লৈ বোলে
 হৰিবল্লভ বাপুঘৰক কাতব-কলঠি কাইকৈ দিয়াযক গহন
 জলৰ মংস্ত বাঁহু শাস্ত কৰে, দিলে, ভোজনকৈ ব'ল।
 তেহে চাইদিন বৈ পৰমার্থ দিলে। নিশা স্মৃিছে গুৰুজনেও
 গৃহুৰো সাব থলে। পাচে গুৰুজনে বোলে মোক বাবে
 তুঞা ধবাত বাউসীতে আমাক পাচিছিল, সখীএ বাখিলে
 গুৰুবাৰ্য্যে পৰি আছে, যাব নগাইলোঁ। আমাব গা বদলে

অসম ৰাজ্যৰ
বিষয় কথা

উজনিয়া
বাপুঘৰক
বন্ধ সৰ্কস
উজানত
বন্ধ এচাৰ
কৰিবলৈ
পঠায়

তুমি যোৱা। তেহে আতা প্ৰাৰ্থনাকৈ বোলে বাপ, অসম ৰাজ্যৰ বিষয় কথা, দদা, খুৰা, পুত্ৰ, ভাৰ্য্যা, ধন, জ্ঞান, মায়াময় সংসাৰ পথ পশুপক্ষী কীট পতঙ্গ আদি যোনীত আয়াযাতকৈ বেবাই ভুমিছে। মহামুনি গনবো মতিভ্ৰমকৈ জন্ম লগায় কণক কামিনীৰ সম্পৰ্কে বিশ্বামিত্ৰ, পৰাশৰ যোগীন্দ্ৰ মুনি সবৰ মনৱা হৰণ কৰে। এতেকে প্ৰভু কাতৰ হে কৰিছে। তেহে বোলে হৰি বল্লভ, ভৰালে নিয়া বাপুঘৰক। নি দেখাইছে, পশু, মৎস্য, কচ্ছপ, বজ্জ বজ্জত, সুবৰ্ণ সবাকে দেখি সেৱা কৈলেহি। তেহে গুৰুজনে চৰ্চি কৈছে। আক বোলে বাপুঘৰ, আমাক তুমি দেখিছানে? বোলে বাপ, দেখিছে। বোলে নাই দেখা। বোলে দেখিছে। তেহে গুৰুজনে নাইদেখা বুলি মুখ পদ্ম মেলি দেখাইছে। এক ভাও দেখি আতা বিস্ময় বিক্ৰতি হৈছে। আক বোলে বিষ্ণু ঠাই যাবা, মোৰ সখি ঠাই যাবা, বুঢ়া মথুৰা তক যাবা, যদি যোৱা গোপাল ঠাইও যাবা। এতেকে আমাক সম্পূৰ্ণে দেখিবা। পাচে আতা খেদকৈ কান্দিব ধৈলে বোলে বাপ, তোমাক যেনে দেখিলে, কাকনো হৃদয়তো লৈ চাই-চিন্তি যাম? যদি আতা সবৰ ঠাইত সোমালাগৈ কি চিন ঠিকনাবে কব আমাত? বোলে বিষ্ণুত ধৰিবাগৈ আহোঁতে বৰ নাওৰ আহনটৈ তলে যি সুখ কীৰ্ত্তন কৰিছে। চৈ দাজি দেখাব, আক মথুৰাত কবাগৈ নেওৰাতলে দোমজাড গুৰা ভোজন কৰোঁতে যি বস্তু কৈছে, নাওৰা চিতাই দেখাব। মোৰ সখিত প্ৰাৰ্থনাকৈ ধৰিবা গৈ একাদশীত মজিয়াত চিৰা ভোজন কৰাত পৰম আনন্দত মজি বহন্তু চাল হাব অস্থি মজ্জাবে বস্তু কীৰ্ত্তন কৰিছে। চাবি বাৰ গুচাই মাজবো বাৰ দাজি দেখাব। নকলে পদ কৰছে ধৰি নেৰিবা। এতেকে আমাব সম্পূৰ্ণ

দেখি পাবা যোৱাগৈ। পাচে আতা অনেক কাতৰ তুতি নিবেদন কৈ গুৰুজনত প্ৰাৰ্থনা কৈলে, বোলে বাপ সংসাৰৰ তিনিতাপে দিন হলে পোবে, নিশি যায় মোহ নিত্ৰা মায়া শয্যাত পৰি। দাৱাগ্নি জীৱক দধ কৈ ত্ৰেষ্ঠা জ্ঞান হবাল। তযু পাদ পদ্ম খেত ছত্ৰ প্ৰায়। অমৃত বৰিষে সৰ্বদায়।' আতে পৰি সতাইহোঁহি চেতনকো দহো নৌলভেঁ, অধম পাপীকনো কেলেই ঠেলে তিনিতাপলৈ আকৌ? গুৰুজনে বোলে বংশীয়তুমণিক পঠালেঁ, গোপালক থৈ আহিলেঁ, এ কুকুৰিকণা নাওঁ বাই গালৈহে আওকালে, মোৰ পৰম গুৰু শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ নাও নকয়। তুমি যোৱা, তোমাত হস্তে মহাশুদ্ধ ভক্তি পদ্ম প্ৰচাৰ হব। তাতে ধৰি অনেক জীৱ উঠিব গুৰুজনৰ পক্ষ পথ বাঢ়ি মুকলি হব, কব, এতেকে পাঁচিছেঁ, যোৱাগৈ। পুনৰ আকৌ নাহিবলৈ প্ৰাৰ্থনা কৰিব খোজোঁতে শ্ৰীৰাম আতা মাত লগাইছে বোলে হৰিপো, গুৰুবাক্যে শিব পাতি ধৰা, ছুইবাব খৰ্চিলা, আৰু বাৰ পাৰিলে জীৱৰ সৰ্বনাশ। তেহে আতা উঠি গৈ শ্ৰীৰাম আতাক প্ৰণাম কৰিছে গৈ, বোলে মই অধমে আজিএ সৰ্বনাশ হলু হ'তে, তোমাত হস্তেহে গুৰুবাক্য ভক্তি বুলি জানি বন্ধা পালেঁ। তেহে আতা প্ৰাৰ্থনা কৰিছে বোলে বাপ, প্ৰথমৰ অক্ষৰ মুৰ্ত্তি চিনাই দিয়ক, শেষৰ তিনি মুৰ্ত্তি মনে ধৰি গৈছে। পাচে গুৰুজনৰ পূৰ্বৰে একে বস্তু চিনৰ কাৰণ কৰিবহে লাগে পাচলৈ আহি।

যাব যেন বুজি হিয়া, পৰম প্ৰসাদ দিয়া

ভৈলা প্ৰভু জগতৰ বাজ।

ভাটোকুটী আতাক বোলে কেশ অৰ্জ্জা কল তুজিবলৈ ভাল, কিনো বোলা? বোলে বাপ তোম্ৰা হৃদয়ৰ বস্তু পেটে ভাবিছিলেঁ, মনৰ মন বুজি বোলা গৈছে এনে স্থপক

গাথি কথা

কল ভুজিবলৈ পালেনো মোৰ কি ভাগ্য থাকিল একা
 আপুনাৰ প্ৰসাদত ? তেহে হুওজনা আতাৰ পৰম বহন
 অমৃত ভাণ্ড বাকি পান কৰালে আৰু বোলে আয়ুকাই আমাৰ
 পিতা পুত্ৰে লগ ব্যৱসা কৰা গীত দি চাইটো কথা কৈছে—
 পূৰ্বাপৰ চাবা, পূব মুখে যাবা, বাচি খাবা, জাগি শুবা । সেই
 দিনা একাদশী, চিৰা দিছে সাত জনলৈ বেজিনি কলেবে বোলে
 মৰৈডোৱাৰ মুখেতে হুপৰ চাই দণ্ড হবগৈ, স্নানকৈ তাতে
 ভোজনকৈ যাবাটৈ । পাচে আতা সেৱা কৈলে অভয় পদত
 মাথা দি । গুৰুপদ পঞ্জৰত শুদ্ধ ব্ৰহ্মক থৈ অভয় ব্ৰহ্মক
 হৃদি পদ্মে লৈ ধূলা শিবে লৈ আহিল বিদায়কৈ, গুৰুজনৰ
 লগে পঞ্চ প্ৰাণৰ চিতৰ পুতলি ক্ৰমেহে আহিল । গুৰুজনে
 চৰাতে গৈ চাই আছে, একে দৃষ্টিএ, প্ৰেম ৰবি বোলে জীৰাম
 আমি গলু নে আছোঁ । তিনিবাৰ বুলিছে গলু । আতাৰ
 লগৰ সবে উভতি চাই গৈছে । গুৰুজনে বোলে আনে নিব
 পৰা নাই, নবনাতিএ নিলে আমাক । ভাটো কুচিৰ আতা
 আতাক গৈ আগবঢ়াই নৌকাত থৈছেহি । আতাও সেৱা
 গুৰুবাটৈ নাও মেলি গৈচন্ত । পাচে গৈ আহলতে ওলাই
 বেলা চাই দেখে হ'ল । বোলে সৰৈবোডানো কত ? বোলে
 আতা, ত'তে ব'ল । বোলে নাও ফিৰাই দিয়া । বোলে
 একমোৰ আহিলোঁ । বোলে হক দিয়া সাইথে গুৰু বাক্য
 পৰে । তেহে ভাটি মাৰি গৈ চিৰা ভোজন কৰোঁতে এক
 ভাও সুখ আনন্দ দেখিছে আৰু কাপৰ ভিতৰে, আতাৰ আঁত
 সবে পুহু উজাই আহিছে দখিণে উজাই সিদ্ধবা সোমাই চাবুৰিয়া
 দখিণকুলীয়া আতাৰ ঘাটে নৌকা ৰাখি যত্নমণি আঁত উঠি
 গৈ গুৰুজনৰ আতা আহিবৰ বই বাৰ্তা কৈছে । শুনি আতা
 নাৱলকে আগ বাঢ়ি গৈছে, আতাক দেখিএ দূৰতে চিনিলে
 শ্ৰীম শৰীৰ, চক্ৰাকৃত্য মাখ, আকৃষ্টিত কেশ, সুদীৰ্ঘ পুৰুষ,

আত্মা হয়। দক্ষিণৰ আত্মাও দূৰতে চিনিলে, গৌৰবৰ্ণ, চত্ৰাকৃত্য শিৰ, নীল আকৃষ্ণিত কেশ, আৰাই বাপুঘৰ হয় উজ্জানব। মাত লগাগে বোলে বাপুঘৰ, উঠি অহা হক। আত্মা, সজ, যোৱা গৈছে, এই বুলি উঠি গৈ বোলে আত্মা আগ হক। বোলে নহয় বাপুঘৰ আগ হোৱা হক। বোলে তোহ্মা যি কালতে লাগ পাল। প্ৰথম পুত্ৰ অমৃত পান কৰা গ'ল, আমি এতিয়া শেষ কালত খোল পানীকে খুজি খাবলৈ জানো পাত্ৰ নহওঁ? তেহে দক্ষিণৰ আত্মা এক দৃষ্টান্ত দিছে বোলে বুঢ়া সদাগৰৰ চাৰি পাঁচ বেটা বেহা বণিজ বাজ কাৰ্য্যে বাখে ঢাকে, তাত তেও স্নেহ নাই, ভুমলীয়া বেটা শেষ কালত যি হয় বঢ়া স্নেহ। বৰ সৱক কাটা মূৰা ফিচাহে দিএ, সকটিলৈ মাকে তলিয়াতে কাটা মূৰা বাচি খুল মাংস দি ভোজন কৰায়। এ বাপুঘৰ সাঁচতীয়া হিৰা বস্ত্ৰ ছোটটিকেহে দি যায়। তোমাকো সেই মতে গুৰুজনে দিছে। এই মতে কখনতে ছুওজনা আত্মা গৈ কীৰ্ত্তন গৃহ সোমাই এখানি কট পৰা আছিল, তাতে সেৱা কৰি বহিচন্ত। বহি দিছে বটা বোলে এক লোকে বিল মূৰে জান আছে। তাতে ভেটা মাৰি খাদ কাটি ডিঙ্গৰা, পাউৰি, চেপা, খোকা, পল, জুলুকি, জাল, জকাই, ঘনি পাতিবৈ বাট চাই আছে পানী উঠে বুলি। নেপাই গ'ল। প্যাচতে হ'ল পানী, মাছ। পথুক নাৱৰীয়া পাই সেই সজুলিৰে দৌলাই মাইলে। গৃহত পালতহি ভেটা চেপা উটিল। পাচে সেই পথুকতে খুজিহে খালে। এ বাপুঘৰ, তোহ্মা তেনে শেষ কালত পথুকে গৃহস্থ হ'ল। তোহ্মাত খুজিহে খাব লাগিব।

আক এক অনাদি এক বুঢ়া সদাগৰৰ ন পুত্ৰ ন বহাবীৰ বত্ৰ স্বৰ্ণ, হিৰা বস্ত্ৰ, মাণিক, পোৱাল, বাখৰ ঘাইনী পাতিবৰ ঠাই নপাই কোন পাত্ৰ বাখিবৰ যোগ্য। পাচে একদিনা

সদাগৰে মনে পৰীক্ষাকৈ বোলে সেনে পটা পুত্ৰ নিলে চাহি চা হি হাঁক। শুনি সবেও চালেহি ওলাই। সৰু বধু নাছিল ? সদাগৰে বোলে মই কথাটো কলু, সবেও চালেহি। কিয় সৰু বহাৰী নাছিল ? বোলে শত্ৰুবে কথাটো কলে হয়, মোবে মনে নধৈলে পটা পো নো সেনে নিত্ৰ, ই কথাই নহয়। তাতে নেচালোঁ। তেহে বুঢ়া সদাগৰে অনেক হিৰা বস্ত্ৰ সবাবে ঘৈনী পাতিলে বোলে যাক যি লাগে পাচে খুজি খাব যাৰ ছোট বহাৰীত। এ বাপুঘৰ, আমি জ্যেষ্ঠ হওঁ হয়, তোত্ৰাতেহে খুজি খাব লাগে ঘৈণী।

আৰু এক সদাগৰ বণিজ্জে ওলাল। তেওঁৰ ন পুত্ৰ সবেও বহাৰী, জীয়াৰী টকা, শিকা মণি, সিন্দূৰ বাখৰ আনিবলৈ দিলে। সৰু বহাৰীএকে দিলে কৰি একৰা। শত্ৰুবেকে উপহাস কৰি বোলে দিয়া নিয়াবো লাভ। আৰু কি পাৰি, দিম ? বোলে শত্ৰুবে মূলে কৰাত কৰা মূলত দুনকৈ দিব। পাচে গৈ বেহাই আহিল সদাগৰ। যাৰ যি দিছিল দিলে নিলে। ছোট বহাৰীএকে বোলে আমাৰ জেজ্ঞা ভাজক। তেহে লেখি চাই কৰাত কৰা হয়, দুইত চাৰি, চাৰিত আঠ, আঠত লোম, এই ক্ৰমে নাওখানৰে বস্ত্ৰ এ নাটিলৈগৈ। বোলে মই সৰু বহাৰীতে বিক্ৰয় গলু, লক। এ বাপু ঘৰ, তোত্ৰাত গুৰুজনে যি পৰম বহস্ত্ৰ অমৃত দিছে, তাবাই প্ৰেম বজুত বিক্ৰয় হ'ল, কিনিলা, আমি নো কোন বলু আৰু ?

আৰু এক সদাগৰ ন পুত্ৰ। বজ্জত, সুবৰ্ণ, বস্ত্ৰ, হিৰা মাণিক, আঠ পুত্ৰক ভাগকৈ দিলে বাটি। পাচে বৃদ্ধ শেষ কালত ভ্ৰমলীয়া পুত্ৰ এটি হ'ল। বিস্ত, বস্ত্ৰ নাই দিবলৈ। এখান বাৰী কৰিছিল। দেশত থকা বস্ত্ৰ সবে আছে। সৰু পুত্ৰক তাকে দিলে। বৰ সবৰ হিৰা বস্ত্ৰ ভাজি, লগাই, মূল পৰি খুকাগৈ। সৰুবেটা বাজীৰ লঙ্কাৰ বণিজ্জ হাততে হ'ল।

তাকে লগাই মূল বাখি লাভকৈ দেশকে কিনিলে। জ্যেষ্ঠ ভাতৃ সবেও তাৰাতহে খুজি প্ৰবৰ্ত্তিলে। এ বাপু ঘৰ, আমাৰো তেনেহে হ'ল। তোত্ৰাতহে আশা।

আক এক সদাগৰৰ আঠাৰ পুত্ৰ। তাম, কাহ, পিডল, বাক্স, সীহ, কবি, কাপৰ, কম্বল, বজত, সুবৰ্ণ, বস্ত্ৰ, হিৰা, মাণিক, পোৱাল, মুকুতা, শিংখাপ, এই আঠাৰে ভাগ কৈ ভগাই দিলে। সবাতকৈ বঢ়া কোটি লাখ বিলাখ যাৰ মূল্য নাই কাকো নিদি পৰম স্নেহত গোপ থাপে থৈছিল। শেষ কালত এটি পুত্ৰ হ'ল। দি, গ'ল। আমাৰ তোমাবো গুৰুজন পিতৃ, ঠাকুৰ আতা মাতৃ, আমি আঠ পুত্ৰ বামচৰণ, বৰ ঠাকুৰ দেউ, গোমাৰ গোবিন্দ, লচাকনিয়া গোবিন্দ, লক্ষ্মীকান্ত, পঢ়িয়াৰ মাধৱ, লাৱটিয়া জীহৰি, বংশী যত্নমণি, অচ্যুত গুৰু, এই আঠাৰ জন পুত্ৰ। মাধৱৰ আশীৰ্বিধ ভক্তি তাতে শ্ৰেষ্ঠ ন বিধ। তাতে সন্ত বিধ উত্তম। নিগুণা বিবলা, অস্তবঙ্গা, ভাগৱতী, কেৱলা, সপ্ৰেমা এই ছই উত্তমত্তম। তাকে যাৰ যি যোগ্য পাত্ৰ চাইভাগ কৈ দিলে, পৰম বহুস্ত স্নেহৰ অমোদ্য সৰ্ব্বস কেৱলবো চৰাৰ সপ্ৰেম ভাগ দি পঠাইছে। আমাৰ সবাবো তুমিহে ঘৰ ধিতি। আক বোলে বাপুঘৰ, তোত্ৰাৰ দেহৰ সম্বন্ধৰ কোন আছে? আতা বোলে কিছু নাই, বৌ মাতৃ এখানি আছে। জগন্নাথ চলে বোলে বৰ মমা আছে। আতা বোলে সেই দহো আছে? বোলে আতা পূৰ্বে দুখ দুৰ্গতি বিস্তৰ দিলে। তাতে চিতে নাই বুলি ত্যাগি থৈছে। মোৰ মানত জানিবা নাই হে, তাতে কলু। তেহে আতা এক দৃষ্টান্ত দিছে। বোলে নিৰালস্য দেশৰ নিৰাকুল ৰাজা যুগয়া কবিৱলৈ অৰণ্যে, গ'ল তিনি পুত্ৰ, পাত্ৰ, মন্ত্ৰীএ সৈতে। ৰাজা ললে এক পালি তিনি পুত্ৰক দিলে। পাত্ৰ সবেবে তিনি পালি।

অঙ্গীকাৰ কৈলে যাৰ পালীএ পশু যায় অৱশ্যে কাটিম।
 পাচে পশু সক পুত্ৰৰ পালী ফালি গ'ল। কুমৰো পাচতে
 ঘোৰা চিটি মেলি, অগাৰ অবণ্য সোমালগৈ। নিশা হ'ল। এক
 বৃক্ষৰ গোৰে ছুখে কঠৈ ব'ল। পুৱা মনে কাটে মাৰে যি কৰে
 যাওঁগৈ। তেনেতে উপৰতে কাকে শিৰতে নাছিলে। পাচে
 মনে নিচয় কৈ বোলে গ'লে অৱশ্যে কাটিব, অঙ্গীকাৰ
 সাফলি। তাতেহে এই অমঙ্গল। এই বুলি অবর্ণে গৈ
 দিকঙ্গ ৰাজ্যৰ দেশ পালেগৈ। সেই বৃক্ষ ৰাজ্য অপুত্ৰক।
 মন্ত্ৰী-এ পাই গুৰি সঞ্চ সুধি ৰাজ্যক দিলেগৈ। ৰাজ্য মানস
 পুত্ৰ কৈ ৰাজ্য দি স্বৰ্গী হ'ল। ৰাজ্য হৈএ আকাশ জাল পাতি
 ভাত দি অনেক কাক ধৰে। ৰাজ্য হস্তীৰে গৈ চাই-ডবিয়াত
 চাই মেলায়গৈ নিতে। এই ক্ৰমে এক বৰ্ষৰ অন্তে সেই
 চিনৰ লদা কাক পৈলগৈ। পাই আনি সুবৰ্ণ পক্ষা ঠোট
 নখ বন্ধাই সূত, মধু, পায়স, ভোজন কৰাই মেলিছে। বোলে
 মোৰ ছুই জ্যেষ্ঠ ভাতৃ, পিতৃ, ৰাজ্য ভোগকৈ মৰাতহে আয়ুসে
 টনা হলে হনুহ'তে ৰাজ্য। এয়ে বিবক্ত লগালতহে সন্তে
 ৰাজ্য ভোগ পালে। ই মোৰ পৰম উপকাৰী এই বুলি দিলে
 এ তোত্ৰাকো বৰজনে বিৰক্তি দুখ নিদিয়া হলে গুৰুজনক কৰ্ম
 অল্পসাবে কত দিনত লাগ পালাহতে। সেই বৈবাগ্যতহে
 সন্তে গুৰু ভক্ত শুদ্ধ ধৰ্ম্মক পাই ধৰিছাগৈ। এতেকে তাৰা
 তোত্ৰাৰ পৰম উপকাৰীহে, অপকাৰী নহয়।

আৰু পূৰ্বে সীতাক অগ্নিত পৰীক্ষি দশবৰ্ষৰ বাক্যে
 সম্বৰিছে। ৰাজ্য বোলে তোত্ৰাৰ প্ৰসাদে যুদ্ধত ইন্দ্ৰৰ অৰ্দ্ধাসন
 পাইছোঁগৈ, তেওঁ এনেহেন পুত্ৰক মোৰ বঞ্চিলে। আজিও
 কৈকেৰ শোক শত্ৰু সালে হিয়া বিদাবে। তেহে জীৱামে
 আচল পাতি মাগিছে বোলে মোৰ ইচাতহে দেৱ কাৰ্য্যৰ
 নিমিত্ত মাহত কিছু দোষ নাই। সেই মাহৰ শাল আজি যোক

দিয়ক দিছে বাজাৰ মন সুস্থ হৈছে। এ বাপুষৰ, আমিও আজিতে বৰজনলৈ অপুনাৰ হিয়াৰ শোকশাল হৃদিত আছে, মাগিছোঁ। দিয়া যক মোক। তেহে, আতাৰ বাক্য অমৃতত আতাৰ শোকাগ্নি বৃষ্টিপ্ৰায় হৈ মুম্বাই জাবকৈ শাস্ত হৈল, আৰু গুৰুজনে আহোনাৰ যি সুখ কৈছিল ঠিকনাৰে প্ৰাৰ্থনা কৈলে। আতা চৈ দাজ্জি কীৰ্ত্তন কৈলে আৰু নাম মালিকা লিখাই পঢ়াই চাই বোলে গুৰুজনে তাবিলাকো মাৰিলাকো এনে নামৰ মহিমা শুনি পাপ কৰিবলৈ কি চাব, আগে কৰাহে পাচে নামে দহে, ধৰ্ম্মক ধৰি কৰিলে ক'ত সাৰিব আৰু নামৰ দশ অপবাধ মাৰি গালেহে দহিব নাম গাব, গুৰুত নিষ্ঠা প্ৰীতিত ৰতি নাই, নামতো কাষ্ঠ নহব, অস্ত্ৰ দেউ হাত কাচনৰ হব, নামে পাপ কেনেকৈ দহিব। এতেকে তুলি বগবালে পুনৰ। এই ৰূপে সাদিন সাত নিশা পৰম আনন্দত মজ্জি কথা সুখে ৰহি সাটোটা দৃষ্টান্ত গুৰুজনক সম্পূৰ্ণে দেখাইছে। আতা বিদায়কৈ আহিছে। আতাও আগবঢ়াই নৱত থৈছে গৈ। আতা নাও মেলি উজ্জাই মকৰাহি ঘাটতে বান্ধি চৈ বহা দিছে। কৰুণাময় আতৈএ গৰু ৰাখিছে। দেখি বোলে খুৰা কি কৰা? গৃহলৈ নোযোৱানে? বোলে বাপু, কেনেকৈ যাম? খুৰীএৰ নাছে? বেলে মই এতিয়াই দূৰ কৰোঁগৈ। লৰি গৈ বোলে খুৰী, পিতাএৰক বাজ উলিয়াইছে যোৱা যে দেখিবা, নেযোৱা যে নেদেখা। আএ তাত তৰিছিল, এৰি লৰ মাৰি গৈ দেখে বাজতে বহি আছে, পৈলগৈ কেফাই জেফাই। বোলে আই, কি হ'ল? বোলে দহোঁ কৰুণাময়ে বাপেৰক বাজলৈ উলিয়াইছে, তাতে লৰি আহিছোঁ। বোলে আজলী জী নবনাতী গোসাই আহিছে হবলা। তাতে তোক খেদিলে আৰু। পাচে ঠাই ঘৰ আওতাই-কৰুণাময় আতৈএ তুঙ্গি নিছেহি। পৰম সাদৰে

পতিলা জোবাই ভোজন কৰালে। পুৱা যাবলৈ ওলাল। বৰজনে বোলে বাপ, কলৈনো যায়? থকা হক। আতা বোলে দদা আমি আহিছোঁ, মহাপুৰুষক গুৰু বুলিছোঁ, তুমি আছা অভজনি ৰূপে গধূলি অথিত ৰূপে এসন্ধ্যা ললু। এতিয়া আক লব থাকিব নেপায়। বোলে বাপু, আমাকে দিয়া যক, আশা কৰিছোঁ।। গুনি আতাৰ পেটে দয়া লাগিল। বৈ হবিচ কৰাই চক, চাক্ৰ, চিলিঙ্গা, বস্ত্ৰ, মাহ, চাউল, গুৱা, বস্ত্ৰ, আগত থৈ মহাপুৰুষক গুৰু বোলাইছে, কৰুণাময় আতৈকে, বৌ মাতৃকে। বৰজনক কতো কয়, গুৰু বোলাইছে আতাই। কতো মুখে ভাটোকুচীয়া আতাক আনি গুৰু বোলাইছে। ত'তে বিচ দিন বহি গৃহবাসত জঞ্জাল পাই বৰ জনত ভালেৰে কৈ কলানি ভিটালৈকে গৈছে। তৈতে নন্দৰাজখোৱা মহাপুৰুষক গুৰু বুলিছে। দলৈৰ দুই ভাতৃ ভাৰ্য্যা পুত্ৰ সবেও আতাৰ মুখে মহাপুৰুষক গুৰু বুলিছে। বৰজন নাযায়, বামুণে কৈছে নবনাতিএ কিবা দীখা ভাটিবতে আনিছে, লাগ পালেই পিতৃ, মাতৃ, ধৰ্ম, কৰ্ম, শ্ৰাদ্ধ, বিধি সবাকে একৱায়, আগে কৰাও একৱায়, নাযাবা। আতা ভাএক হঁততকৈ মাতে, নাহে একো ৰূপে আতাৰ সেইতে। এদিন মেল গৈছে, আহো আতা আগচি বোলে আজি ক'ত সাবিজা, মাতোঁ যে কিয় নাহা? বোলে বাপ বামুণে বাধা কৰে ধৰ্ম কৰ্ম গুচে বুলি। বহালৈ নি বোলে পুখুৰী খানি ধৰ্ম কৰিবা, তাৰ পুণ্যে, স্বৰ্গস্থ ভূঞ্জিবা, ক্ষয় হলে পৰি। তাতে বেজ হৈ পৰি থাকিবা। আলি বান্ধি তাৰ ভোগ ভূঞ্জি পৰি সংসাৰে গৰ্ভবাস নকৰ্ক ভূঞ্জি যোনী চেপা খাই বেবাই ফুৰিবা। বৈতৰণী বৃষোৎসৰ্গ কৰিবা, লোমৰ সম্মে স্বৰ্গ ভোগ কৰি চৌবাশি নকৰ্ক ভূঞ্জিবা পুনৰ। হবিভক্তিৰ একা অপতন। “স্বৰ্গ স্থ কোন বস্ত্ৰ ভকতৰ

কলানি ভিটা

নন্দৰাজখোৱা

আগে! পুণ্য কয় ভৈলে পুখু পৰিষাক লাগে ॥” ইশ্বৰ পতন আছে ভোগ্যৰ কাৰণে।

ভক্তৰ পতন নাই ইতিনি ভুবনে ॥ দলৈব শুনি মন মজি গৈ পাত্ৰ দিনা গুৰু ধৰ্ম লভিছেহি ভাঙু সবতকৈও আতাত ঈশ্বৰ বুদ্ধি নিষ্ঠা হ’ল। মাছ মাৰি পুখুৰীত জীয়াই থয়। এটাত বঘলৈ থয়। তাৰে ধৰি আতা লয়। খোৱাটোৰে এদিন ধৰি বান্ধিছিল খাওঁতে সোধতে কলে, ইটৰ নাই দেখি আতাটৰে অনালো। বাগকৈ এৰি মুখ ধুই মেললৈ গলগৈ। বান্ধনী আতাত কয় বোলে দাসীক আপুনি নেবাখিলে বন্ধা নাই আজি। আন দিন য’লৈ যায়, আতাক সেৱাকৈহে যায়, বেজাৰত সেই দিনা বাজেই গ’ল। তেহে মতাই আনি আতা বুজাইছে বোলে ভঁৰাল ধান গৃহতে খালে গুৰুভক্তলৈ শেষ জানো? গাছৰ ফল এটা খালে জোপাই এটা হয় কি? পুখুৰীৰ মৎস্যতো দোষ নাই। গৃহত একো নুবুলিবা আক।

লখৰঙ্গ দ্বাৰে নীলবৰ দ্বিজ, তানে পুত্ৰ নেপাল। গুৰুজনে বেটা গোবিন্দ আঠৈ মাতৃ চলিল। ছোট মাকৰে বিবাজী। বৈবাগ্য ভাৱে চলে বনে ফুৰে বাগকৈ ধৰি আনে। এদিন খেদা মাৰি নিছে। দেখে চাইটি হস্ত। বৈ কান্তৰ স্তুতিকৈ আনি বামুণীক বাগকৈ তাৰতে একো নোবোলে য’তে ফুৰে লাগে। তেহে গৈ দৰীয়া মুকুন্দ ঠাই এক বৰ্ষ পঢ়িছে। চাৰি গঢ় উএ কৰি দিছে। যেই বোলে হয় কয় অবিদিত। দেশ ৰাজ্য ভাৰ ভেটি দ্ৰব্য বস্তু দ’ল, এশ ছাত্ৰে খাই ওব নাই। খোৱা ৰাজ্যত শলিকী বৰা, কেকাই নেওগে খল দিলে, ৰাজ্য হব খুইছে বুলি। তেহে নিশাই চাওডাঙ্গ বৰাক দিলে নিবলৈ। বিহানে কালি পকুৱা বেৰি গল। সবাতে কলে আমাক নি কটাৰ ৰাজ্য, সব সাৰা হান। গ’ল।

বেগাল

ধনেশ্বৰ
অধ্যাপক

আঁতেএ বোলে চাওঁএ মই। তেহে গধূলি বেৰি থৈলেহি।
দেখি এৰা দাউৰ দিলে, খেদি নিছে গাৰ বস্ত্ৰ পৈলওঁতেই
সাৰিল তেওঁ নি ছেদন কৈলেগৈ। পাছে আহি সইল্লী
বুৰীৰ গৃহে বৈছে, চাউল দিছে। তাৰতে গৈ ছাত্ৰশাল পাল
পাইছে, ধনেশ্বৰ অধ্যাপকৰ। তাত বৈছে চাইদিন। গৈ
লুতা বুৰা কুহিয়াৰ কইছে। তাৰ পাচে বৈ সুধিছে। মহন্ত
ভক্তৰ ঠাই হৰিগুণ গৱা? বোলে সেই বৰগুৰু বাৰীতে
নৰনাতি গোসাই আছে যা। তেহে আহি পাইছেহি।
হৰিগতি আএ পাই খুৱন ধুৱন বস্ত্ৰ দি বাখি পাচ দিনা সি
আতাক ভেটাই দিছেগৈ। পূৰ্বৰ ভাগ জীৱ চিনৰ পাই বস্ত্ৰ
প্ৰকাশকৈ বাখিছে।

* মাত্ৰৰ ভকত দাহৰ বাৰীত দুগুজনা আতা আছে। বৰ
যত্নমণিৰ দদাএক বলোভদ্ৰ জগৰা তলৰা ৰাজাৰ দিনত। ভয়
পাই বৰ কলাতলীয়া গৈ সোমাল। আৰা সব হৰি গতি
আই ব্যাকুল হ'ল। জয়কৃষ্ণ ভূপাই বিচাৰি গৈ পাই আহি
চাউল পাত লৈ গৈছে। হৰি গতি আএ প্ৰাণ দান দিয়া
বধ দি বাৰ্তা সুধি তত্ত্ব পাইছে। গৈ পাচ দিনে আনিছে
কাতৰকৈ। আতা বোলে ভকতদাহ, আমাকনো বাখিব
পাৰিবানে? বোলে আতা আপুনাৰ প্ৰসাদে পৰা যাব।
বোলে কেনেকৈ বাখিবা? বোলে আতা, কৃষ্ণ জাতিৰাম
দুই বহাৰী হাত কাণক গৰু, তামা, কাঁহ, টকা কৰি জপা
দি থৈ নৱাইলে গা বিক্ৰয় গৈ ৰখা যাব। পাচে আতা
হাস্তকৈ সন্তোষ হৈ বোলে এ ভকতদাহ, কোনে কাক মাৰে
ৰাখে অন্তৰ্বোধে চালে, আৰ শুক পৰমাত্মাবিনে সংসাৰত
আছে কোনে দেখা অদ্বৈত জ্ঞানী সবৰ।

ভিনিকুৰীয়া
হাট

আক সতাই মহৰা বোলে, গুৱা পান টেকা, জৰা, এভাৰ
লৈ গৈহে তিনি চুকীয়া হাতে বিকিবলৈ। বৰ শুক বৰ তলে

গৈ জিৰাইছে। হবিচর আট্টে গুৰি গীত মাতিছে। “ব্যৱস্থা
কৰিও তাই হবিচ চৰণ ধন সাৰ” চৰ্চিছে। শুনি মহা বিবস্ত
হৈ বোলে মোক নিয়া। গৈ সেই ভাবে সৈতে ডেটাই দিছে
গুণ ব্যৱস্থা কৈ গৈছে। পাচ দিনা অনেক উপহাস কৰা
বস্ত লৈ আহি পত্নী সৈতে আৰ্হনটক শৰণাপন্ন হবলৈ বৈলে।
আতা বুজি দাঠ দেখি পৰীক্ষাটক পাঠাইছে। পাচ দিনা
মাহ চাউল টকা বস্ত লৈ গৈছে। তেহে আতা বোলে আহি
চাই চাইটা পৰীক্ষা আছে উত্তৰিৰ পাৰা যদি তেহে ধৰ্ম
পাৰা হুৱাবা জানোচা তুমিও মৰা আমাৰো হুল নাঠি কৰাবা।
বোলে আতা কেনে পৰীক্ষা? বোলে সন্তো অনেক দেৱতাসৰে
পূজা নপাই গক, পুত্ৰ মাৰি ধন দেহত হানিকৈ হুখ দিব। যদি
ভাৰত বৰ পাৰা তাত পাচে কুৰি গজা জাতি বংশে নেথালে
থালে নিষ্কাবাদ সব হিংসা কৰি হুখ দিব। তাতো যদি বৰ
পাৰা ভোমাৰ গৃহে ডাৰ্খা, পুত্ৰ, বহাবী, তাই, ভাতিজ, হুহিডী
পূৰ্ণ দৰে ধাৰ কুৰিৰ মুকলি যুবে অনেক দন্দবাদ দৰ্ভা, অপূৰা,
পৈশ্ৰুত কৰিব। তাতো যদি বৰ পাৰা দেহৰে বংশজিয় চৰিণ
তত্ত্ব বোৰণ বিকাৰ মন বুজি চিত অহকাৰ চাই শক্ত এই সৰে
পূৰ্ণ ক্ৰমে চলি কৰিব নপাই অনেক পীৰা কৰিবৰ পাইলেহে
ধৰ্ম বস্ত পায়, বয়। বোলে আতা মই বৰৰ কি শক্তি,
আপুনাৰ ধুলাই বাখিলেহে হয়। তেহে বস্ত কীৰ্তন কৰি দাবি
কমাই বাম নাম দিছে, পত্নীৰ হবি পূৰী নাম দিছে। আহি
সেৱা গুৰুবাটক আছে। এদিন কণনা বিলে মাই কল্যাণিন
মাৰিছে। আট্টেও গৈছে পল লৈ। মাৰি উঠি ভিন্নবি
মেলি বহিছে। এটি লোকে হু হুয়াই গলে হাত দি
আছে। দেখি আট্টে বোলে কিয় হু কৰ পা? বোলে
কি সোণা বান, হু কৈলেও আমাক দিবৰে বক্তিতা
কৰে। দেশে মাহ পালে, এটি বপালোঁ, সেৱা: বোলে

লগা ছুখ চাব, মোৰ এটা নে। বোলে সিনো কি কৰিম,
 খাব দাবৰ ঠাইএ নাই, গৃহ বাৰী, ডকুৱা, জাতে কিছু নাই।
 বোলে তেনো আহেই, মোবো কিছু নাই, ঠাব গিৰি বৈশীহে
 পা। তেহে আহি আছে, ভাত মাৰ ঘৰে দিএ। এদিন
 স্মিলিলে। বোলে আমি শুদ্ধমত শুক ধৰ্ম্ম ধৰিছোঁ, তই
 অভজনীয়া দেখি দিওঁ। তেহে খেদকৈ বোলে মোকো নিয়া
 আতা ঠাই। তেহে ভাব ভেটি লৈ পাচ দিনা সি দিছেনি।
 আতা দেখি চিনবশুদ্ধ জীৱ পাই কীৰ্ত্তনকৈ পঠাইছে, বৰ ঘাটে
 গৃহ আছিল বাম নাম দি। আক এদিন গৈ সেৱা কৈলে।
 চাই বোলে দেখোঁ মনটি কৰা? বোলে বাপ এটি লৰা
 জন্মিছিল, মৈল। ছই তিনি হৈ মৰে, কিবা ছম্ব মৰকুচীয়া।
 তেহে আতা আশীৰ্বাদকৈ নিৰ্ম্মালি দি বোলে যোৱা, ইবাৰ
 এটি ছহিজী ছব, যোগাই নাম দিবা। গৃহৰ বামতে বিহা দিবা,
 এটি পুত্ৰ হব, আমাকে দিবা। সেই ৰূপে হ'ল। গৈ শুদ্ধিত
 সেৱা কৈলে পত্নী সৈতে। আশীৰ্বাদ কৈ বোলে এইটি বব,
 আমাৰহে। তেহে জোন হল, বিবাহ দিলে বামত। হ'ল পুত্ৰ।
 আতাক মাহেকতে নি অৰ্পণাকৈ দিলেগৈ। চাই নাম দিছে
 ববজনা শতানন্দ। বোলে ব্ৰহ্মাণ্ডত চাবি বিধ জীৱ কতো এ
 আপুনিও তৰে, আনকো তাৰে। কতোএ আপুনি তৰে, আনক
 ছুৱাবে, কতোৱে আপুনাৰ গা নবয়, আনক কি তাৰিব?
 কেহো তৰিও মৰে, আনকো মাৰে, কতো মৰা জীয়াৰ ভু-কে
 নপায় শুবাৰ। আক লোকো চাবি ভাগ, জ্ঞানী, কৰ্ম্মী, পাণী
 পুণ্যৱন্ত। কতোএ লোকৰ খায়, দিএও, কতোএ নিদিএ
 নখাইও, কতোএ দিএহে, নখায়-পৰব, কেহো খায়হে দিবলৈ
 নাই। আমাৰ ববজনা তৰি শুবাৰ, দি দিয়াব।

দামোদৰ
 বাউ

আক দামোদৰ আতৈ শুভিবৰ সিত গ্ৰামে গৃহ। গিৰি
 বৈশী ছই। তেওঁ বাজাব কামে থকাড পত্নী পৰ পতিবে

থাকে। সেই কথা লোকে কয়। তাৰা গৈ জিজ্ঞাসি চুপ্লি
 থৈলে। সি দণ্ডহাতে পৰি অনেক কাঁড়ৰ কৈলে। তেহে
 নিৰ্ভয় দি গঞা, বৰা, বংশ, মাতি আনি সোধালে। সি সৈ
 ললে। তেহে আঠৈ দৰ বাবী গক, জৰা, বস্ত, তাম, পিডল,
 সব দি বোলে মোৰ খাটনি খানি দিছে, কি বোল। বোলে
 তোত্ৰাৰ চোৰ এশ কিলব যোগ্য, কুলব পুৰুষ হৈ দাৱাকৈ
 দিছা, নলম কিয়? পাচে লোটা, বাটি সুৰি লৈ গুচি আহিল,
 গালপো খাটে পাব হয়। এক পৰাবী এ কলা এপাচি নি
 জিৰাই দাজি লব হুৱাবি। বোলে বুপা বোজাটি দাজি দিয়া।
 বোলে মই চুব নোৱাৰো, এক বুদ্ধি কওঁ বাক। কল
 আদখানি নমাই থৈ গৰাত পাচি থ। লৈ পুহু ভৰাই ল। থলে,
 ললে সেইদৰে। তেহে এআখি কলা দিলে। লৈ কুহিয়াব
 শালে পাই চাই আক ভাজি দিলে। সি ছুদালি কুহিয়াব
 দিছে, লৈ গৈছে। গৰখীয়া হবিষনি দিছে। পেলাই দিলে,
 লৰাব জেঁটা পোটা লাগিল। কাটি দি দন্দ ভাজি গৈ
 ঘাটে পৰ্ম্মানন্দৰ গৃহ পাই বৈছে। নীতি সদাচাৰ দেখি
 সুখিছে। তেহে ভাটোকুচী আতাব কথা কৈছে। বোলে
 মোক লৈ যোৱা আতা ঠাই। আঠৈ নি দিছে গৈ। আতা
 পাই পূৰ্বৰ চিনৰ বস্ত গুৰু ধৰ্ম্ম দি নীতি সদাচাৰ দেখাই
 লৈছে।

বাৰে তৰ আঠৈ

আক সক গুণিব নাও জানত বাৰে গুৰু আঠৈৰ গৃহ।
 দদা বউএকেবে দন্দ লগাই বিবকত হৈ আহি পাতকটা
 পাব হৈ হাটখৱা পৰ্ম্মানন্দৰ গৃহে বৈ আছে তিনিমাহন বঁতৰ
 বতৰী সাজি খাই লৈ। তাৰা সবে জৰা বস্তখানি পালে
 দিএ। আদৰ নকৰে নোচোৱে। এ দিন কাটখৱা পৰ্ম্মানন্দ গৈ
 বোলে বিপ্ৰ, “হবিষজি হবি নাম নলৱা সাকাত। আপুনাকে
 আপুনি কৰিলা আত্মবাত ॥” তেহে বোলে আঠৈ আতা

ঠাই মোক নিয়াযক। পাচদিনা নি দিছে। আতা বোলে হয় আহি চাই শুক ধৰ্ম পিতৃ মাতৃ এৰা। বোলে আতা মই ককপ পাবিম, বাম বুলিম ? অল্পগ্ৰহ হলেই হয়। তেহে নীতি সদাচৰ কৈ বস্ত কীৰ্ত্তন কৰিছে।

আক গক গাখীৰ খাবলৈ এজনীৰ দিএ। জয়হৰি আতৈএ নিতে স্নানকৈ খীৰাই আনৈগৈ।

জয় ভাবতী

আক এক দিনা জয়ভাবতী বিপ্ৰ কাপৰ জপা এটি আজব বহাতে ধলে। তাৰে পৰা অৰ্ত ত'ত দিব লাগিলে খোজা মগাক দিএগৈ। বোলে আতাকো এখানি দিব লাগিছে, জোখাৰ কাপৰ নাই আত। বায়তত সভালৈ মাতে, খনো আতাকো মাতে যায়। চাৰি পোন চেলেক দিএ, বিপ্ৰকো সেই মণতে দখি কৰে। তাৰে এখান জাল যেন পাই আহি আতাক দিলেহি। আতা নলৈ জগন্নাথ চক দিলে। বোলে বিএ, এই খানহে জোখাৰ কাপৰ পালে আমালৈ ?

আক এদিন জয় ভবতীএ কৈ গ'ল হৰি আতৈক কামলৈ যাওঁতে বিহানে, বোলে আমালৈ ভজা গুৰা এমুঠি কৰি ধৰা। আতৈএ আতাত কলে গৈ বোলে কবাগৈ, যি পৰব খোৱা বায়ু নেপালে লোকত কৈ নিন্দিব। পাচে কৰি থৈছিল। গধূলি খাই বোলে মোৰ ঘৰত জানো নাই ? আতকৈ সজহে আছে। এই যে তোত্ৰা সবৰ আধা খুন্দাকে খুজি খাইছে, হৰিগুণ গোৱাহন্তৰ অমৃত প্ৰায়, কিবা বাসনা লাগেই জীৱৰ ? তাতেহে খাইছে। আতাৰ শুনি আতাৰ বাসনা শুনি পেটে কিছু দায়া লাগিল, আক ভৈতে বৰ মুকুন্দ, পিঠিকটা মুকুন্দ, বৰ জগন্নাথ, সহবি কান্ধ, কেহেকৰা কান্ধ, বেহাৰ সোণাল, আলধৰা সোণাল, ভকতদাহ, শুভিৰ দাৰোণ, উজিৰ কুক, সাহুৰ কুক, কাকতী কুক, বহুধী বাহ, চবাইমৰিয়া বলাই, নগাৰ বলাই, খাটোৱাল পৰ্ৱানন্দ,

কাটোৱাল পৰ্শ্বানন্দ, লখবুল গুৰু, ইকাদশ, বাবীচোৱা গোবিন্দ
চিলা-ভলিৰ গোবিন্দ, অৰবিন্দ এইকপে আত্মৰ যশে গুৰুজনৰ
প্ৰসাদত, চণ্ডা ভিটাৰ চাৰি চণ্ডা সৈৱক চাপি মহাপুৰুষক
গুৰু আত্মৰ মুখে বুলি সজতে বহিছে হৰিগুণ গাই।

চণ্ডা ভিটা

আক মুকুন্দ আঁঠেৰ পত্নী হৰিগতি আই ভগবান গুৰু
বাএক হয়। প্ৰতি জোপ একাদশীত ধুতিএ শুদ্ধ সদাচাৰে
মুখ বান্ধি কলহত ভৰাই চাই পাচীতকৈ ন, বস্ত্ৰ পিন্ধি দিএনি,
এ জোপত কৰি নিছে সেইকপে। পথতে চোৰা কাক ছুটা
যুদ্ধ লাগি উপবতে পাচীৰ ছুহাত মান অন্তৰে গ'ল। পথাৰ অন্ন
বা লাগিল নলাগিল মনত বৰ সংশয় পালে। জিজ্ঞাসি
মনেৰে চাই বাত সুৰা নহয় যেন জানি দিলেনি। আহি
নিশালৈ তন ছুটা ফিকি কট্ কট্ কৰে খাব ধৈলে; জবে
বিষে অত্ৰাহি হ'ল। প্ৰাৰ্থনাকৈ পঠালে আসংখ্য কৈলে,
নহয় ভাল। মন্ত্ৰ তন্ত্ৰ কৰে, টান হয়। আতা বোলে কি
দোষ কৈলে ভাজি কক। তেহে আএ বোলে আন দোষৰ
মনে নপৰ্শে। আজি কাকত সংশয় পাই ধুদকৈ দিলোঁগৈ
আতা বোলে সজ। তেহে ব'ল। হয় দোলাই মন কব
লাগিছিল। এই বুলি আশীৰ্বাদকৈ গুৱা দি পঠালে।
দিলতে দুই তনবতে ছুটা কাক ওলাই উৰা মাইলে। দেখি
আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হ'ল।

হৰিগতি আই
বৰ

আক তিপামৰ গুপী, সজুলিবাম, সলুৱা সনাতন, হইমুখৰ
সনাতন, চুকবিয়াল সনাতন, এই পাঁচজনে মহাপুৰুষক গুৰু
বুলি একদিনা নাম অৱসানে আতাত পৰমার্থ স্থিৰিছে।
আনন্দ, মজ্জি পৰম বহুত কীৰ্ত্তন কৰিছে তত্ব। জয়হৰি
আঁঠেএ চাউল সিজাই বৈ আছে। বনমাগী আঁঠেক পাঁচিলে
জনাৰলৈ। গৈ জনালেহি আতাক। বড়সুটি দি বোলে
জজাল নকৰি এবি ৰা।, গ'ল। আলখৰা আঁঠেক পাঁচিলে।

জনালত সেইৰূপে বিচলি দিছে। দামোদৰ আঠৈক বোলে চাউলটি শুখাল আজি, আতা লব ভুৱাবে, যোৱা। তাৰা গৈ জনালত গাব বন্ধকে দি সেইৰূপে কৈ পঠালে। তেহে কথা সম্বৰণ কৈ বোলে হইমুখৰ সনাতন, সলুৱাল সনাতন, চকৰিয়াল সনাতন, মাজুলি বাম, তিপামৰ গুপী দেখিছে, আতে ধৰিবা খুপি। এই টুপনি মাৰি উঠিল।

আক কাকতীৰ কৃষ্ণাই, গজপুৰ কমললোচন, হেৰমাই বাম আঠৈ দশমৰ পদ সুধিছেগৈ। আঠৈটো এচৰণ মাতি চৰ্চ্ছিলে। বোলে সি তিনি ফাঁকি চৰ্চ্চা। বোলে আতা আতে লাগিহে তিনিও সুধিবলৈ আহিছে। বোলে পঞ্চ পঙ্কে গো পৰি থাকে। এটি ছটি পথুকে দেখি ধৰে ভুৱাবে। তিনি চাৰি হলে কাণে সিঙ্গে পদে লাঙ্গে ধৰি তোলে। এ ভাল সুধিছা। পদবো চাৰি চৰণ, গো-বো চাৰি চৰণ। ধৰি ধৰিকৈ চৰ্চ্চাইক।

আক তিপাম মলখৰ জয়হৰি, মেতেবিৰ হই ঠাকুৰিয়া, জহাই দলৈ, মবল নাৰায়ণ, গুপী, জয়বাম এই সবে আতাত প্ৰাৰ্থনাকৈ হ-বাম আঠৈক নিলেহি সোধ পোচ যুৰকে। আঠৈ গৈ একবৰ্ষ থাকি আহিল, তাৰা সববে সেৱা কৈলেহি। কৰি গোচৰ দিলে বোলে বাপ, আঠৈএ খতি খাই অন্তায়কে জ্ঞায় কৰে, নিয়াইক অন্তায় কৰে। আতা বোলে হইনে? বোলে বাপ, তোহ্ৰা জন্মদয়ৰ বন্ধ, তাৰা সবে কৈছে স্বৰূপ বুলি, মই কি কম? হয়। পাছে আতা এক দৃষ্টান্ত দিছে—বোলে এক সদ্ধাগৰ বহাবীএকে অমাতব মাত বুঝে। নদীত স্নান কৰিবলৈ গৈছে। এটা মাঝুহ মৰি উঠি আহে। বনৰ কিনাৰতে খুকালী বাও দিলে। ই বুজিলে বোলে খটো চপাই দে, মই ভৰ্ণে, ভই ৰূপা সোনা ল। সাহোৰ মেলি চপাই গাতি মেলিব নপাবি দাঙেৰে মেলিছে। তাকে লোকে

দেখি বাজাত খল দিলে। বাজা হুত দি ধবাই নিছে। এক বৃক্ষৰ তলে জিৰাইছে। কাকে বটিলে। তেহে সাঙদনি ককৰা দিছে, বোলে এক শৃগালীএ বাও কৈলে, “ধাকিব নগাইলোঁ। ঘৰে। কি কাকা কব বায়স, ধৰি লৈ বায় পবে।” পাচে বাজাক ছতে যোগালেনি। সুখি হস্তী গচকাই মাৰিবলৈ দিলে। তেহে দুখকৈ এক বাত ধুইলে। “শাহ লবব, শহব লবব যে ছোটকৈ সক। যিহে বাজা বোল বুজে সিও পালব গক।” শুনি তেহে বাজা সোধালে। বোলে আমাব কথা পতিয়াব কোনে? বোলে কটোঁ। কাকব, শৃকালব, শহব টকা অমাতব মাত বুজা প্ৰমাণকৈ খনালেগৈ। পাই বাজা, সুলক্ষণ দেখি বাজ মাইদকৈ ললেনি। এতিয়াওঁ তাৰা সবে কক, মই বৃজিছোঁ। আমাব চাতে তুমি হৃদয়তে থাক।

আক নিতে আতা ব্ৰহ্ম মুহুৰ্ত্তে জগাই হবিচয় জুইহবি, বনমালী, গোবিন্দ, উঠা উঠা, বিষয়াব খেতি খেলা, ভকতৰ নাম গাই, গুৰুসেৱা। জয়হবি আঠে উঠি পাটচলি দিএ বহা পাৰি। আতা বহি তৈল চোৱে, পৈসনা ৰাই, গা শুদ্ধিকৈ মাটি পানী লৈ স্নান কৰে। বনমালী আঠেএ গামচা আঙ্গচ দিএ, জয়হবি আঠে জুইহবি কট কব নি দিএ। তাতে বসি গুৰুসেৱা কৰে। হবিআঠে লখবঙ্গ আঠে, আলখৰা আঠে, ভকতদাহ আঠে, জগন্নাথ আঠে, বৰজনা আঠে, জয়বাম আঠে, এই সব অৰ্দ্ধচন্দ্ৰ মণ্ডলাকাৰে বসি নাম সেৱাকৈ হালি থাকে। তাৰা প্ৰায় আতা শবতৰ পূৰ্ণ শশী সব প্ৰকাশ কৈ গুৰুসেৱা স্মৰি হবি আঠেক বোলে মোব গুৰুজনৰ এটি চৰিত্ৰ কীৰ্ত্তন কৰা। এ আতা তোআৰ মুখপদ্মে কলে অনন্ত প্ৰায় সকলো শুনি জ্ঞেয়স পায়,—আমি কি কৰ, কীৰ্ত্তন কৰা যক। আতা কীৰ্ত্তন কৰে সবেও শুনে। সম্বৰণ কৈ

ପକି ଶୁବା, ଲୋନ ଜାଲୁକୀରା, ସବାକେ ଛୁଟି ଚାହିଁଟି ଦି, ଆତାଓ
 ଛୁଟିଯାନ ଯୁଧେ ଲୟ । କୀର୍ତ୍ତନ ଗୁହତ କେହୋ ଆତେଓ ଶୀତ ଯାତି
 କୁକ ବୁହଲେ, କୁକ ମୂର୍ଧ୍ୟ ଉଦୟ ହ'ଲ, ଉଧା ହିକ । ଗୈ କୀର୍ତ୍ତନକୈ
 ଜୟହାରି ଧନି ପାଠ ଅରସାନେ ନିର୍ଦ୍ଦାଜି ପ୍ରମାଦ ଲେ ଉଠି, ଆତା
 ଚବାଡେ ବହେଗୈ । ହରିଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରୟୁଧେ ଆତେ ସବୋ ବସେ । ଆତା
 ବାୟବ କୁକବ, ଶ୍ରେଷ୍ଠବଦେଶବ ଶୁକଜନ ଆତାସରବ ବାଏ ଠାହିବ
 ଚରିତ୍ର କୀର୍ତ୍ତନ କବିବ ଆତେ ସବେ ପବୟ ଶ୍ରଦ୍ଧାବେ ଶୁନେ । ଆଳକବା
 ଆତେଓ ଜନାବଗୈ, ଜୟହାରି ଆତେଓ ଚାଉଳ ଲିଜାହି ଯୁକ୍ତ କୈ
 ଧୟ । ଆତା ଗୈ ଚଳାଟିତେ ବହି ଗୋବିନ୍ଦ ଆତେକ ସୋଧେ, ଅର
 ପର୍ଯ୍ୟ । ଆତା ପର୍ଯ୍ୟ ଧକ । ଲେ ଆତେକ ସୋଧେ ନହ'ଲ ?
 ଆତା ନୌ, ଡାକ ଲବ ଲାଗେ । ଲେ ଆକୋ ସୋଧେ । ତିନିବାବ
 ଲୋଚାର । ପ୍ରାସେ ପତି ହାତ ଧୋଏ, ଆତେ ଜଳ ଦି ଧାକେ ବାକି ।
 ହ'ଲ ବୋଲେ ଯୁଧ ଧୋଏ । ଯୁଧ ଶୁଦ୍ଧି ହେ ଏକେବି ଧୂତିଏ ଧୟନ କବେ ।
 ତିନିପବ ଯାହିଲେ ଉଠି ଯୁଧ ହସ୍ତ ଧୁଇ ବିରାଜା ପ୍ରମୋଦେ ଯାୟ ।
 ଗାହି ପାଠ ଶୁନି, ଚରିତ୍ର କୈ ସହାବି ବହାତ ବହେ ଯାୟ । ଆତା
 ଶୀତ ଘୋବା, ବନ୍ଦାବଳୀ ଡାଟିମା ଚର୍ଚ୍ଚେ । କତୋ ଚରିତ୍ର ପବସାର୍ଥ
 କର । ଶକ୍ତା ହଲେ ହାବିଗୁହେ ଗୈ ଶୁଣଲୀଳା ଅବଗଣକେ, ଶୀତ
 ଶୁନି, ନାୟ ପାଠ ଶୁନି, ଗାହି, ଚରିତ୍ରକୈ ସହାବି ବହାତ ବହେଗୈ ।
 ଯୁଧା ବଳିକ ସବ ଗୈ ବସେ ଯାହି । ଆତା ଚରିତ୍ର ବହନ୍ତ
 ପବସାର୍ଥ କୀର୍ତ୍ତନ କବେ ଅୟୁତ ପ୍ରାୟ, ଆତେ ସବେ ଶ୍ରଦ୍ଧାବେ
 ପାନ କବେ । ହାବିକଥାତେ ଛୁପବ ଚାହି ନଓ ହୟଗୈ ନିତେ ।
 କତୋ ତିନି ପବେହି ଯାବେ । ତେହେ କଥା ସହାବି ପୁବା କାଚା
 କଳ ଆନା ସେତେ ତିନି ଚକଳି, ଶୁଦ୍ଧା ତିନି ଡୋଜନକୈ
 ଯୁଧ ହାତ ଧୁଇ ଧୟନ କବେ । ଡାକି ଧବ୍ୟାତ ନିଶା ଚାହି ନଓ
 ଧକାଡେ ଉଠି ବହି ଶୁଣ, ଶୀଳା, ଡାଟିମା, ଡୋଟର, ଚମାର, ଧାନ,
 ବନ, ଶୁଣି, ମୋମାଳ, ଶତ ଶୁଣି କେରଳ ନାୟ ବୈକବ ଡାକ
 ଇସବ ଯାବି ଗାହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଯୁକ୍ତେ ଶୁଦ୍ଧି ଜାନ ହର । ଏହି କ୍ରମେ

হৰি ভক্তি বসে দিবা নিশা যায়।

আক মুদৈ জীয়েকত গগনা পৰ্মানন্দলৈ খেদকৈ আতাব
এক আৰ্হি কৈছে। বিষয় প্ৰমাণ বজ্জ গৃহস্থৰ খোৱা বন্ধা,
গোলাম, গবখীয়া, চাৰি পাঁচ বৈশী। সজ্জ জনীৰ পাল পৈলে
বজ্জ মুখ হৰিৰ সজ্জ বান্ধনীৰ হলে। কঠিন কঠুৱা মুই পালত
কষ্ট লুঙ্গসকলো মাছ, পশু, ছক্ক, মধু, হলে হৰ্ষ ভোজনত।
সেৱক হৰি কথাত লুঙ্গ সবলো ভেনে নাম পাঠ নলগা হলে।
পানত হৰ্ষ মন লাগি অৱণত প্ৰশংখলা লড়ে বিবাদ আশুখ।
আতাব সজ্জ চাৰি চণ্ডা মুখ্য সেৱক। পশু মৎস্ত অনেক
দ্ৰব্য মিলাত অনেক হ'লহি। বহাত চাৰি পাঁচ জন বহা
বান্ধিবলৈ ঠাই নাই। এদিন হৰি আঁঠেও সুধিছে বোলে
অনেক লোক অনেক আশাবে সোমাইছে ধৰি গাইছে
নাম, তৰিবলৈ। আতাব (চতুৰ্বক্ৰ) ? চিন্তামনিৰ তুলি
এক আৰ্হি কৈছে—সজ্জল দেশত সুবুদ্ধ ৰাজা, সত্যভ্ৰত
হুজ্জন লোক স্বত পান নিতে কৰাই দখিনা কৰে। তাকে
দেখি অনেক লোক লগ লাগি যায় পায় লয়। তেহে
ভাগ্যবীৰ্য ৰাজাত কলে। দ্বাবত ছব্বীক বোলে মুখ সুজি
জ্ঞান পালে পঠাবি। পাচে গুনি সব লোকে মুখে স্বত
সানি যাই খায় লয়। দিব নপাবি পুত্ৰ ভগ্যবীৰ্য সুজ্ঞান
মজ্জীত কলে বোলে উগাব বুজি এনি দিবি। তেহে উগাব
যে বুজ্জ নাই, নেবে সব ভাগিল। পূৰ্ব্বৰ হুজ্জনহে ব'লগৈ।
পাই খাই বৈ বেহাই ভাবত হাট বেসাই গ'ল, সাৰি অপাৰ
সংসাৰ।

চিন্তামনিৰ
আৰ্হি

আক নাহব নবস্তমে পৰমার্থ কথা আতাত সুধি নিচই কৈ
পুনৰ সোধে যেন আক আছে, আবে নতবে। তেহে আতাব
বেয়ন কাব্যৰ এক আৰ্হি কৈছে। নৈবেধ দেশৰ চৈতন্য
ভট্টাচাৰ্য্য বিপ্ৰত সন্তসুমনে গুৰু মানি যত্ৰ লৈ চিন্তন ধ্যান

বেয়ন কাব্য
আৰ্হি

“নিচয়েশব,
অনিচয়ে
সংসাৰ”

কাশ্যপ
কাব্য আৰ্হি

স্থিৰে। কিবাত দেখি উৎসংকৈ মহৰ ৰূপ চিন্তিব দিলে।
তাকে নিচইকৈ চিন্তি তদৰূপ হ’ল। পাচে হৰিগৃহতে
ওলাওঁতে বোলে শুক ওলাব নপাৰোঁ, সিদ্ধে ধৰে, গা ধৰে।
বোলে মই ধৰোঁ আহ। পাচে বিপ্ৰে খেদকৈ আপুনাৰ
গৰিহি ঈশ্বৰৰ ধ্যানৰূপ দেখাইছে। নিচইত তৰি গৈছে,
“নিচএ পাব, আনিচএ সংসাৰ ॥”

আক ছেকেতলিয়া হৰি আতৈএ প্ৰসঙ্গ তালৰ চৰ্চা
স্থিৰে। আতা কাত্যায়ণ কাব্যৰ আৰ্হি কৈছে। হেমন্ত
ৰাজ্যত হেমকুট সদাগৰে চাৰি ৰাজহংস পুহিছে সৰোবৰে।
তাৰে লগলৈ অনেক বহবুদ ধৃতৰাষ্ট্ৰ মেহৰাজ চাপিল।
তেহে এক খলুৱা দেখি বোলে অতভোৰ পুহিব
কাম কি? বোলে চিন যে নপাওঁ? বোলে আছে আৰ
চিন প্ৰমাণ। তেহে বাচৰিয়াত খীৰ সৈতে নীৰ দিছে,
খাইছে, হংসৰ জীহ্না টেকা, খীৰ পৰি গোট হয়, পান কৰে,
নীৰ দুই কোৱাবিএ পৰে কেৱল ভাগ। ই তিনিবিধ নীৰ
ভাগৱতী, নিগুণা অম্বৰজ পান কৰে, মিঠা জীহ্না পৰি
কেৱল ৰাজ হয়। ততে নিএ খায়, বিতৰ্কে থাকে চাই।
ফুট বনিয়া সেৱক বস্ত্ৰ শুদ্ধ সৰ্ব বাচি খায় লয়।

আক মৌখৱাৰ্ণে আতাত প্ৰাৰ্থনাকৈ গোপাল আতৈক
নিলেহি, আৰ্হি যুক্তি দেখাবলৈ। গৈ আছে তাতে বেহাৰ
খেত এহালিচা লৈছে। লৈ ততে ৰাজ কলাবাৰীতে জৰাম
আতৈএ বেহাৰ তলিলৈ গৈ গৰু দুহাল ৰাছা সৈতে আতৈ
কাখে। আতৈ কোৰ পাৰিছেগৈ আতি গুৰি স্থিৰ। বোলে
হালোৱাসব, আতৈৰ মাটিখানি মেলা সমত্ৰ এটি এটি আচ
বাই মেলিবি। হলে বৈ দিবি, আতৈ যকগৈ। সম্ভৱ সম্পৰ্কে
শুদ্ধ হল, ইচ্ছা ধৰ্ম লৈ। সেই সমত্ৰ বেহাৰ টুট হ’ল। আতা
ভক্তেৰে নাহৰ গুটি বিচাৰি দলগাঞে যাবলৈ ব’লগৈ। তেহে

গোপাল আতা দ্বাবে ধৰ্ম্ম ধৰি, আতাক বেহাৰ তৈল্য বস্ত্ৰিৰ
দি পঠালে ফিৰাই। পাচে ভাঙ নেখাই নোচোএ দেখি
নিন্দা হিংসা কৰে। দামোদৰী ভটৰ মানস বনমালীৰ সঙ্গ
শুকপথ নসয়। বব নপাৰি আতাত কলেহি। আতা বব
শুকত কলে আহিব খোজে, গঞা ৰায়তে নেৰে। বোলে
আতা উপায় আছে, অনা যাব। কৈ পঠালে বাব ৰাস্তিকৈ
বুদ্ধি। তেহে চাৰিকুৰি জন লৈ গ'ল। বাটৰ কাখে তেওঁকো
দেখি বোলে সেইটি জ্বাম নহ? বোলে ক'ব জ্বাম অ? বোলে
হয়, ধৰি আন, আইলে। দেখি গঞা চুবুৰীয়া চাপি
বব মেল হ'ল। বোলা সোখাচো ছয়কুৰি টকাৰ লোন,
পোৱাল, বাখৰ, চিত, তাও, সিন্দূৰ, জিনিচ দিলে। বেপাবে,
হয় নহয়? বোলে হয়, মূল ছন পৈল, পলাই ফুৰিছে।।
সাত বৰ্ষৰ স্মৃত সৈতে লেখিলে পাঁচশ টকা হল। অনেক
তৰ্জি দাৰি ছকি দিএ লোক দেখাই। ঘৰে নি পৰিকৰে
সৈতে আদ পাচ কুৰি ভাৰ যুৰি একেবাবে সব দ্রব্যে তুলি
আনিলে পাৰকৈ। সব ৰায়তে চাই থাকিল। আতা
প্ৰশংসাকৈ বোলে অত বুদ্ধি চলে তোমাৰ!

আক সাধকোমাৰ সভালৈ জনালেহি ভাটোকুচীৰ আতাক
বোলে যাবলৈ হক। বোলে হৰিপো, আপুনিএ যোৱা যক।
আমি গলে বাৰ্তা বিদ্ সুধিলে কাৰ কৰা? তেহে ভক্ত
সমে গৈছে। সাদৰি নি সভা কৈলে। দখিণা টকা দহ,
সোণা এটকি, কাপৰ এযুৰি। আতা বোলে মোৰ আতাবহে
ই বস্ত্ৰ। পাচে সেইদৰে পুনৰ দিলে। আদৰে থৈছে নি।
পাচ দিনা বোলে আতা ঠাই যাওঁ ভক্ত ওলক। হৰি আউএ
বোলে আজি বক হুখ পাইছে ভক্ত, কালৈ যামহক। বোলে
বব হুখ হ'ল, লোকৰ গৃহে প্ৰাণ তস্থ নাছিল। ওকনি লাক
গিৰাত চুলাবেহে মাৰিছিলে।। বোলে আপুনাবো পুৰি

নাছিল। বোঁ খানে কলহত আঁৰকৈ নিদিয়া হলে বনেই।
 আঠৈ সবে বোলে লাগিলহে আক। পাচে গৈ পাই সেৱা
 জনাইছে। তেহে আতা গুৰা এটি চকত দিলে তুকটি মানব।
 বোলে স্নানকৈ লক। আতা চাই মনে বোলে কাক দিম ?
 বালি পুখুৰীতে আমি লৈ যাম, লৈ থকা লৈ গ'ল ছুইপৰত।
 পাই স্নানকৈ আতা দিছে। সেএ বাঢ়ি খাই ব'লহে।
 মাজতে এটা পদ্ম ফুলিছে। আতা বোলে কোনে পাবা
 আনাইক। কলাবৰীয়া জৰাম আঠৈ সান্ধুৰি আনিলে।
 আতা হস্তে লৈ সবাকৈ একো পাহি দি বোলে চকাবটিৰ
 কোন পাত্ৰ। বোলে আতা আপুনাৰ ইচ্ছা যাকে তাৰ পাত্ৰ।
 বোলে মোৰ হৰিচন্দ্ৰহে আৰ যোগ্যপাত্ৰ। বুলি দিছে।
 তেহে আশ্চৰ্য্যহৈ লাগি হে বুলিছিল দেখে যে দায়া স্নেহ।

কলা কল
 আঠৈ

আক কলা কৃষ্ণ আঠৈএ চাইটাপ মাৰি কলাবাবীকৈ কলা
 পাত পচলা, তিল, খাৰ কঠ, আঠৈ সৱক নিতে যোগান ধৰি
 আছে। সবেও মাহ, প্ৰসাদ, কল, লাক, গুৰা, লোন, ভৈল
 দায়াত দিএ। আতা বৰ্ষত, ভূমি পছৰা দি ভোজন কবাস্ত
 চাৰি পাঁচ দিনে। মাঘৰ ভীম একাদশীত পাত পচলা কল
 এভাৰ নি দি চাৰিও হাটী সেৱা ধূলা লৈ আতাত বিদায়
 কৈলে। কতো যবে হাস্ত বিগতি কৈলে। পাচে গৈ ছুই
 পুখুৰী মাজে কঠ পাৰি বহি বাম বাম গল। দেখি আশ্চৰ্য্য
 হৈ সবে ভক্তে যাত্ৰা ঘোষা গাই নি দহনকৈ সিধা সভা তুলি
 মাসান্ত কৈলে।

আক প্ৰহ্লাদ মুদৈৰ পত্নী মৰাত বেটা নিৰণ ডমাইব
 ককণা ভূঞা টকা একুৰি নিছিল ধাবে। তুকলা দি আছিল
 একবৰ্ষ। প্ৰহ্লাদ ভাতৃ ককণামএ বাঢ়ি মাৰি গক হালি
 কাৰি আনিলেগৈ। আতা দিৰ দিএ, অশ্বৰ্য্যকৈ বোলে,
 পাণ্ডৱ চাউল খাই কোঁৱৰ গুণ গায়। আতা কঠ পাই

গল গুচি ককণা ভূঞাব গৃহে। ছয় মাহ আছে। হৰি আঠে মৰিচ, বাজন, আদা আতা হাক দিয়াত আঠে বোলে মুদৈব গৃহে বাবৰ মন আছে হৰলা? আতা বোলে মই প্ৰহ্লাদৰ হৈ আভেসে আছে। তেহে মুদৈএ গুনি গৈ প্ৰাৰ্থনা কাকণ্য কাতৰ কৈ আনিলে গৈ।

আক মৌখদ্যাব নিবন্ধন আঠে, কসাৰিয়া সৰ্বানন্দ দলবগাঞে গোপাল, শিল পোতাৰ বামানন্দ, আলধবা মুকুন্দ আঠে, সৰ্বানন্দ আঠেব বুদ্ধকাল হ'ল, সমুহত সুধিলে গোপালকে বুলিলে। তাৰা সবত সুধিবলৈ পঠালে মুকুন্দ আঠেক। মৌখদ্যাত কলে যাই। বোলে আঠে সবে বোলাত আঠেএও বুলি অত সুধিবলৈ পঠাইছে। বোলে তেনো চাউল, লোন তৈল আনা। তেহে সিধা নি চাউল সিজোৱাই ভোজন কৈলে। শিলপোতাতে কলে সেইদৰে দি বান্ধনী লৈছে। দলব গাঞতো সেইৰূপে দি লৈছে। তেহে আঠেত কলেহি সিধা দি লৈছে বান্ধনী।

বান্ধনী লোৱা

আক বৰদলৈএ এটা পশু দি পঠালে। সন্ধ্যা পালেগৈ। আতা বোলে নিশা থক, পুৱা কাটি দিব। বেহাৰ গোপাল আঠে বোলে এতিয়াই দিয়ক কাটি ভগাই। গুৰুজনে বেহাৰত , ধাএ দিয়া পশু বাক্সিএ দিয়াইছে। বোলে কোনোজনৰ কিবা গোবিন্দৰ কবমান হৈছেই; লক। আতে আশা লাগিলে পুনৰ জন্ম হব। গুৰু, আৰ্হিহে কৈছে, আতা বাক্য নখৰ্চো আমি। পাচে আতা কটাই দিয়ালে আঠেব বাক্যে।

আক নিহুৰি বিকু আঠে আহি আতাক পাই ধৰ্মকে বৰি আছে। তাবাকে লাগ পাই বিবকত হৈ আছে। পাওবে হবাই ধবে ভোজ হৈছিল, ভালকে মাডিলে গৈ। চাই গৈ দেখে ভাত সিজাই দলাই থৈছে। নিহিৰি বৈ

নিহিৰি
বিহু আঠে

গৈছে। খচি সবে ঠাই পুৰিছে। অত্ৰাহি হৈ বোলে এ ভোৰকে খাবলৈ মাত ? বুলি গুচি আহিল। এনে বিবকত হৈ আছে। আতা শুনি বোলে সেই লোকটি আনি দিয়া। তেহে আতৈ গৈ আতাৰ গুণ শীল, মহিমা ক'লত আহি ভাব এখানিবে সেৱা কৈলেহি। আতা বোলে এই শুদ্ধ সম্বৰ্ণক ধৰা, তুমি বব পাৰিবা। বোলে আতা ছটা কথাহে এৰিতো টান, টিলা ধৰিছে। বোলে কি টান, কি টিলা ? বোলে নাম টান, টিলা সকলো ভক্ষণ কৰিছে। মহি মহাপাপী ই বস্তুত কি কৈ বম ? বোলে পবা যাব। তুমি পূৰ্ববে পাচটীয়া। তেহে গৃহৰ পৰিক্ৰিয়া কৈছে। কৰি পাচ দিনা আহি ভাৰ্যা পুত্ৰে বস্তু লভিছেহি। মহা বিবকত হৈ অনেকক বিবকত লগাই ধৰাইছে।

আক গুপী ৰাজখোৱা মাচ দিছে। ভগাই দিলে, নিলে ভক্তে। মাছৰ লগত লাগি যোৱা টোৰা, ডলিকা, মোৱা, মাছ দুমুঠি মান ব'ল। ভুল্‌বাত পেলালে। আতা গধূলি পাও চলাই হাটীলৈ গৈ দেখি বোলে বগৰা, খৰিয়া, ব্ৰহ্ম অংশী জীৱ সংসাৰে বেবাই ফুৰিছে। হৰিগুণ সেৱকত লাগি কিবা সাৰেই, পেলোৱা কিয় ? অনাই দিয়াইছে সবাকে।

হৃদয় হুঁচি

আক এটা শ্বেত কুত' আতাৰ চৰাৰ কাস্তিতে পৰি থাকে সৰ্ব্বত্ৰে। হৰিগৃহে গ'লে পাচতে কাস্তিতে যাই নাম শুনি থাকে। প্ৰসাদ নিৰ্ম্মালি দিয়াই যায়। আতা সবে ভক্তে দিএ, অন্ন খাই আছে। ৰঙাচন্ন নাম দিলে। ভকতদাহ আতৈ নিদিএ নেপেলায় এটিও। এদিন আতৈক দাৰিলে সেই কুটা। তেহে আতা চাই বোলে সেৱকত অপৰাধ লাগি ভ্ৰম হৈছে। সাৰিব লগা হৈছিল, আকৌ লগালা। তেহে সেই নিশাই কীৰ্ত্তণ গৃহৰ দ্বাৰ মুখে শিলতে শিৰ দি চলিল। পুৱা আতা দেখি খেদকৈ গমচাখানি দি পোতালেনি।

আক এটা খেতবিবাল আতা আতৈত সবৰ হাটীতে থাকে ।
সবাৰে মাহ ভাত চক ভাজি খায়, ডকুৰব । বেজাই পাই ধৰি
মাৰি বান্ধি থৈছে মাৰিবলৈ । সি মাছুহৰ দৰে মাতি বোলে
আতা মোক মাৰে । আতা শুনি আচৰ্যা অদ্ভুত হ'ল ।
কোনে মাতে বুলি দেখে, মাজাবী । পুনৰ মাতিলে আতা
বোলে ভকত শুক দোষে জন্ম পাইছাহি । এবাৰ লগালে
কত জন্ম বেবাৰ লাগিব, নকৰিবা আক । তেহে নিশা মাৰ
গ'ল আঠু দিয়া শিলাতে মাথা দি । পুৱা দেখি খেদকৈ
গমচা দি পোতাই থোৱালে । নিশা স্বপ্নত ভক্তে দেখে শুক
বস্ত্ৰ পিন্ধি দ্বাৰে পতি ধূলা লৈ বোলে আতাৰ কৃপাতহে জন্ম
মাৰি যাওঁ আজি ।

দেউৰীৰ মুক্তি

আতা ঠাইলৈ বংশীগোপাল গৈছে । আতা পাও চলাই
ওলাই গৈ লাগ পাই কথা বাৰ্তা পথে হৈছে । হেৰমাই
গ্ৰামতে এক লোক আহে । হাত বাৰ দি বাম বামকৈ
আতাৰ কাখে গ'ল । গোপালে বোলে আতা, এই জীৱটি
শুদ্ধ ভক্ত হব আপুনাৰ ভাগব জীৱ । পাচে আহি ধৰ্ম্ম ধৰি
হাটী লৈ আছে, নাম দিছে বাম ।

কম্বী গোপাল

আক পচতীয়া ভিটাত জ্বাম আতৈতৰ বেটা মুকুন্দ আতৈত
দেউৰী । চাউল, মাহ তিনি খবাহি নি ধুই ঢুকাঙ্গলি লৈ গ'ল
দলঙে এ খবাহি লৈ গল । আহি চাই, নাই । অত্ৰাহি হৈ
চাৰিও ফালে চাই দেখে বৰ মলুৱা বানবটে আম গাছে তিনি
কেৰোজাত থৈছেনি । আতাত কলে মাই । আতা গৈ
বোলে ভক্তত অপবাধে এই জন্ম হৈছে । পুনৰ লগালে
ধানি । কিছু নপৰাকৈ ধলে নি । আতা বোলে বৰ্জিত
হোৱা নাই, ধুই আনা । তেহে ধুই আনি দিছে ।

আক মুদৈৰ বৰবেটা মৈল, নিশাই কান্দিছিল । আতা
পুৱা বোলে হেৰাম চলিল বোলে আনচো । বোলে আতা

কম্বী কবি সৈ
অম

এভাও হ'ল; কি চাব? বোলে আনা। আনিলে। আভা পাও চলাই গৈ চোতালে চায়। মবাই চাৰিও কালে চাই আতাক নমি বাম বুলি গ'ল। আতাৰ নামৰ মহিমা দেখি বায়তে আচৰ্য্য অধুত হ'ল।

নিভ্যানন্দ
আঠে

আক পৰিতিয়া গ্ৰামৰ পেৰা পাত্ৰৰ ঘৰৰ নিভ্যানন্দ আঠে আতাৰ গুণ, জীল, মহিমা, শুনি গৈ চৰাতে বহিল। হৰিগতি আএ পাই সোধ পোচ কৈ গুৱা পান দিয়ালে। তেহে বোলে আমাৰ গুৱাত কাম নাই। জীৱৰ সৰ্বস, পবলোকৰ বিতহে বিচাৰি অহা হেছে। আতা বোলে তোম্ৰা সব ব্ৰাহ্মণ বৰ লোক মহা গৰ্বী পূৰ্ণব্ৰহ্ম কৃষ্ণদেৱৰ বৃন্দাবনে গুৱালৰ লৰা বুলি মানিব মুৱাইলা। ই ধৰ্ম কেনেকৈ ৰখা যাব, যকগৈ। তেহে বিপ্ৰে বিমন হৈ হৰি আঠেত পৈল গৈ। আঠে গৈ আতাক বোলে ইজন এৰা যাব বায়ুণ বুলি, সিজন এৰা যাব শূজ বুলি, আগলৈ ওক ধৰ্ম লোপ নহব? যেই সেই মতে বাঢ়ক শুক ধৰ্ম, জীৱবো কুশল হক, বোলা যক। পাচে আঠেৰ বাক্যে পৰিক্ৰিয়া কৈ শুক বাক্য কীৰ্তন কৰিছে। পাচত ভাতৃ শতানন্দ ধৰ্মক ধৰিছেহি।

আক জীৱাম আঠেৰ গৃহ বাবী গুভিবত। সম মৰি একল ব'ল। পাত কাতিয়া আতা চলি হাতৰ নাৱশালীৰ ওজা বৰ পোড কাতিবলৈ ধৰিছে। বিবকত লাগি গুচি আহি শিবছা গাওতে আছেহি, ছমাই বিঠৈ শৰীয়াৰ গৃহেৰে জঞ্জাল পাই বাটৈ মুকুন্দ আঠেৰ আশ্ৰয়তে ঘৰ বান্ধিছে। বাম ভজ আতাক পাই ধৰ্ম ধৰিছে, পত্নীয়ে সৈতে আতাক সেৱাই আছে। পাওতে মাক বাপেকৰ ঘৰ। আঠে সোমাইছে, আই বাটে আছে। জীৱাম আতা গৈ পাই সুখিছে বোলে আমাৰ ভাবা গৈছে গিতাক মাত লগাবলৈ বোলে তুমিনো নগলা কিয়? বোলে গ'লে খাবলৈ ধৰে

তাবাক সাহ নাপায়, নধৰে। বোলে নোখোৱানো কিয় ? বোলে ভাটো কুচীয়া আতাক পাই শুদ্ধ মত ধৰ্ম্ম ধৰিছে^১; তাবাসব অভজনীয়া কান্ধে নখাওঁ। বোলে আজি গৃহ পাবাগৈনে ? বোলে বেলা ছোট হ'ল, নেপায়গৈ। বোলে তেনো সেই বস্তি মূলতে ন গৃহটি বান্ধিছে^১, তাতে বব যাই, আমি আগ হওঁ। পাচে আইএ আতৈত সেই কথা কৈ গৈ বৈছে। আতৈএ পৰম আদৰকৈ ভোজন কৰাবলৈ ধৈলে, সামগ্ৰী দি। বোলে কৰা যক, গুৰুসেৱা প্ৰসঙ্গ আছে আমাৰ। পাচে নাম কীৰ্ত্তন কৈ ভোজন কৈলে। নাম শুনি মুকুন্দ আতৈও আহি বোলে আমাকো নিয়া যক। বোলে আমি বহুলা আতা ঠাই নিব নোবাৰোঁ^১। বোলে তাবানো কি ধৰ্ম্ম ক'ব ধৰিছে। বোলে এক ধৰ্ম্ম আতাহে নিছে, তাকো মহাপুৰুষ গুৰু ঠাই বস্তু লভিছে। তেনো অলকে নিয়া যক। বোলে বাক দহ বাৰ দিনে আহিম; যো হৈ থকা যক। তেহে নি দুওজনা আতাক ভেটাই দিছে। আতা পাই চিনৰ বস্তু শুদ্ধ জীৱ। বোলে আজি যোৱাযক, আমি ত'লকে যাম, বুঢ়া সাধুৰ ঠাইতে বমগৈ। ততে এই বস্তু পাবা। তেহে গৈ...আছে, আতা ভক্তে সবে গৈ বৈছে। ততো দুওজনে সাৱধানে গৈ জীৱাম, আতৈ বস্তু লভিছে। মুকুন্দ আতৈ গুৱাপান চোট হ'ল, বিচাৰি গৈ পাচ হ'ল। পালত আতা বোলে যি আগ হব লাগিছিল সি পাচ হ'ল। হক, পাচেও আগ আগেও পাচ, একে বস্তু। ছয়োবো মনৰ নিচয় ঘটিছে। ই কাৰণ হে হব লাগিছে। তেহে ধৰ্ম্ম দিছে। ছয়োজনাক এককৈ অজ্ঞপ্ৰহ কৰিছে। গাওঁৰ শইকীয়া বাৰীৰ বাঢ়ৈ পাতিছে। ছয়োজনা যি দ্ৰব্য বস্তু পায়, আতাকো দিয়েনি, তাৰা ছয়ো খায়। মুকুন্দ আত্মম, জীৱাম আতৈ উদাস এখনি গুৱাকে বাটি খায়। চ'তমহা

বস্ত্ৰবি গুটি তিয়াই লৈ আগৈ থৈ খেদ কৰিছে। "তেতিয়কণে পালেহি। ছয়োজন্য ভোজনকৈ মুখে বহিছে।

আক উদয় আদিত্য ৰাজ্যৰ দিনত ভকতৰ বৰ জগৰ হৈছিল, পলাইছিল। সত্ৰ, সভা, নাম, গুণ, এৰি চকি, কাট দি পালে ধৰি খাটোৱাল কৰি বেবেজীয়া কৰেনি। আতা গৈছে চুকাভটা পলাইছে। সেৱাৰ সৰ্ব বস্তু লাউ তৰুৱা বুঢ়াৰ গৃহে কপা বান্ধি থৈ। লখবজৰ গুৰু বাবেজনে সৈতে বৰকলালৈ গ'ল। চবাই মৰা বলাই আতা ঠাইতে আহি, জগৰা কিছু ঢিল হৈছেহি। বোলে আতা সেৱাৰ বস্তু আনো যাই বোলে বলাই কতুবা পায়, মউ হয়। বোলে আতা পাই যদি বৰ চলিহা পাইক বুলি গালে প্ৰহাৰকৈ আহিম। বোলে বাক্য বান্ধিল, চাই যাবা। গৈ পাই নিশা বস্তু লৈ আহে। হাহিএ চকী মাৰি। মহব খোজত ভৰি পৰি তাল খিটিক কৈলে। সেই ভকত বুলি বেৰি ধৰি মাৰি বস্তু লৈ শিৰে দিলে গৈ। লোৱা দি থৈছে। আতা পুৰতুম বৰুৱা লৈছে। ৰাজা ৰাজ্য মেলাব নপাবে। গোবিন্দ তব ধৰা বৰা বখীয়া অধিকাৰ কয়, কান নকৰে সি। তাৰ গুৰু গোমথা মাহৰা কতো মুখে কয় শিলিখাতল বুলিও কয়। তেহে তাৰ মহন্তৰ বৰুৱা জগৰ লাগি নিশা পলাই গৈ নগৰে বৰুৱাৰ কলানিত সোমাই আছে যাই। পুৱা দেখি বৰুৱা গৃহে নি পোহপাল দি থৈ তালৈ কলে বোলে মোৰ যি ভকতেহে নেবে। তাৰ গুৰুজনক পাইছোঁ। মই। ৰাজা লৈ কৈ স্বামীও কোৱাম আতা বোলে বৰুৱাত কৰা যাই আমি এদিন বৰুৱা গৃহে বনকে কৰি দিয়, ভকতিৰ অৰ্থে পুৰুষাৰ্থ কৰক। বোলে আমি কৰা হৈছে। ৰাজ্যৰ কথা ক্ৰমেহে পাবি গৈ। তেহে বৰা বুদ্ধি দিলে বোলে চাৰি পাঁচ দিনে গা ধুৱাওঁ নি। দিখোঁ দিখিণে নাও মাছুহ ধৰ। ভকত বুৰ মাৰি পলাব, তুলি নিব

গোমথা মাহৰা

বেবি কটাব। সেই দৰে থৈ গা ধুৱাওতে গ'ল, পাই নিলে, গৈ বেবি দিয়া সবে বোলে কপে বহু হাবে চালে ভক্ত পানীতে কি বামেবে গ'ল কিবা? তেহে একটিকৈ চুপে কমাৰ অনাই বেবি কটাই তিনি পক্ষেহে দুটি চাইটি কৈলগৈ। সাত বৰ্ষত এবাল। পাচে আতা লখবল আঠে কলে বোলে, শুকত কবা বলাএ পূৰ্বে যিহন কৰিছিল এতিয়াও কবাব। মই চিচা কবা হ'ল, বাজা দণ্ডিত দোষ নাই।

আক ভাটোকুচি আতা উঠিও বহুলা আতা কৈ গ'ল বোলে, মুকুন্দ চিৰাম অৰ্থে মই মাতিছোঁ, শত অপবাধ আমালৈ চাই ক্ষেমিব। পাচত পুঠিখৱাত আঠে সব গৈছে। হৰি আঠেও ভেটাইছে। বোলে নিচিনোও দহো আমি? আহিল খেদকৈ বোলে, খবে খোৱা বগবা জীৱ যোনী চেপা খাই ফুৰা সংসাৰত। আতা বৈকুণ্ঠৰ বস্ত আমাক কাহানি দেখিছে। পুনৰ এখানি ভাবলৈ গৈছে। হৰি আঠে জনাইছে। পিঠি দি বোলে আ দেখাই নাই আমি, ক'বণো? আহি মহাখেদকৈ বোলে, মহাপাপী পাপবৃত্ত হৈ চৌবাশি নৰ্কত বেবাই ফুৰোঁ, অনাদি জন্মত। আতা শুদ্ধ ব্ৰহ্ম বৈকুণ্ঠৰ বস্তক লগ পাইছে, দেখিবলৈ। এবুবি ভূনি পৰঠালৈ গৈছে। আদৰকৈ সুখি দুই ধ্বালো বৈ গ'ল। মই অধমে আতা স্বাক্য পেলাই দেহ অহম্মমৰ বাজ, এনে ভকতকো পৰীক্ষো, অপবাধ হ'ল, কমা কৰিবা আঠে সব।

অক তিনিমাহৰ পাচে আতা আগে বাক্য বোলা ভক্তে সমে বকৱাব খাতে গৈ হৈখন ছালসিকিএ দাস দাসীৰে খান কাটিছে। আতা বোলে কাচি খাওঁবে। দিলে। এটি বৃষ্টি কাটিলে। সেই দেখি দণ্ডৰে পৰি অনেক কাতৰ কৈলে। এবি গ'ল। সি গৈ বকৱাত কলে বাই বোলে ডাকে স্বৰ্যকৈ ছহালিচা খান জুপি দাৱ মাৰি আত্মাৰ

সেৱাৰ পাত্ৰ

ভ'বালে শুমাই দেনি। সেই ক্ৰমে দ্বিছে নি। আক এবাৰ মুকুন্দ চিৰাম আঁঠৈ আতাক সেৱা কৰিলে গৈ। আতা বোলে আমাৰ কোন্ধ নাও এখানি আছে, কেটি দিব পাৰা ? বোলে আতা সজা। তেহে বাজ চচা হ'ল, কলেহি চিটাবলৈ। ভকত দিছে, বোলে, নাওঁ দাঙ্গি সকলে চিতামক সেৱা কৰিবা হ'ক। কৈলে। আহি, আতা বোলে আঁঠৈ সবে ডকা দিলে আজি একো নৰ,ল। বোলে গা এবাই সেৱা লব লাগে। কাক কোনে কৰে, পৰমাত্মা শুক এঘাৰ ইন্দ্ৰিয়, চক্ৰিশ তত্ত্ব, পঞ্চভূত, দশ বায়ু, জৰ সকলো সচেতন কৰাইছে দেখিহে জীয়া; এবিলে দৰশনে স্নান। সেই যন্ত্ৰহে সেৱা কৰে। জৰ জীৱক কোনে কৰে? আত কি খেদ কৰা হ'ক ?

আক বোলে শ্ৰীৰাম, আগী, ৰামচন্দ্ৰ বাৰ্তা লৈ আহা যাই। গৈছে। বাটতে বুঢ়া গোপাল আঁঠৈএ দলি কোবাইছে। বোলে কলৈ যোৱা শ্ৰীৰাম ? বোলে ৰামচন্দ্ৰ আপীৰ বাৰ্তা লবলৈ পাঠাইছে শুকজনে। আজি কি চৰিত্ৰ ওলাইছিল ? বোলে মহা বিবকত হলে ছনাই ভ্ৰষ্ট হয়। এই চৰিত্ৰ কৈছিল। বোলে বলাচোন নাগাগে যাব। সূন্দৰীত দহো কৈছিল মহাবিবকত হৈ হৰি ভক্তি কৈলেহে সংসাৰ তৰে, বেহাৰ পালতে লবিল নে ? লগ পাই বোলে অ'ত কৈছে হুহু বিবকত হলে নতৰেহে। বোলে হয় শুকজনেৰ ভক্তি উত্তম সবৰ বিহঙ্গম যোগ। দেহ ধাৰী মধ্যম সবৰ শিঙ্গলায়ন ভক্তি যোগ। ক্ৰমে বিৰাজ হৈ তৰে। খব হলে ফাটে, শুদ্ধা হলে ফুটে। নিম্বিলে বন্দিব লাগে। অতি বিবক্তি হলে গোসাঁই নসয়, পুনৰ পৰে অৰ্দ্ধে। শিঙ্গলা ক্ৰমে সিপা উঠি আগ লয় গৈ।

বিহঙ্গম
শিঙ্গলায়ন
ভক্তি

আক ভীমা ভকত চৰণ আঁঠৈ গৈ জগন্নাথ হুমাহ

আছিল। কবাল খহিছিল দলব খাকপাত উঠি মজ্জকৈ দিছে। পাণ্ডা সবে প্ৰশংসা আটিকা ভাগ দিছে। পাচে উজাই আহি সকলো থান সেৱাকৈ হেবেমদতে বৈছে। পানী খাব আনি পুৰি খালনকৈ সবাকৈ দিছে। হৰি গৃহৰ দ্বাৰমুখৰ শিল চলা ভক্তৰ ধূলা পৰি খালন, হ'ল। আতৈএ চিনি ভাজি সবাকৈ দিছে, আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত দেখি শুনি খাই হৈছে।

আক পাবলিতে হৰি চৰদাৰ এটা পশু দি পঠালে ভকতলৈ। গুৰুজনে বোলে দিয়ক ভক্তক কাটি। জইবাম ভণ্ডাৰিএ বোলে গোধূলি হ'ল, কালৈ দিম। গুৰুজনে বাগ কৈলে। মনুষ্য তমু খানিক প্ৰায়, কিবা কোনো জনব নিশাই দেহা পৰেই, তাতে আশা লাগি যাব, পুনৰ জন্ম হব, এতিয়াই দিয়ক। তেহে কটাই বাটি দিছে। লৈছে সবেও।

আক মৰিচাতে লুটুৰা বুৰা ভাব দুখানি লৈ পৰমার্থ শ্ৰমিবলৈ গ'ল। পাই দি সেৱা কৈলে। বোলে কিয় আহিছা? বোলে প্ৰভু, আপুনাকে দৰ্শন হবলৈ। মায়াত মোহ হৈ সিটো কব হুৱাইলে। তিনিবাৰ সোধাত বোলে চাবলৈ আহিছোঁ। তেহে গুৰুজনে বাগকৈ বোলে বৈ চালীৰ পো, ভুলোকত পৰি তু হকৱালি? এই বুলি উঠি কাপৰ দাজি দেখাই পঠালে। পাচবাৰ আহি ধৰ্ম্মক খৰিছেহি।

আক চবাই মৰা বলাই এযুৰি কুপউ চবাই ভেটি বোলে আঁৰকৈ চুপে মাৰি আনোঁ গৈ। চাই দেখে যে চন্দ্ৰ সূৰ্য্য পৃথিৱী, দিগ্, আকাশ সবে দেখে। পাচে বন জঙ্গল সোমাই মাৰিবলৈ চায়, শুক, তৃণ, লতা, কীট, পতঙ্গ, পশু, পক্ষী, নাগ, বন্ধ, বন্ধা ভূত প্ৰেত দেখে। কাপৰ ওলে

গহপুৰ আড়াই
বছৰ

চাই মাৰিবলৈ চায়, পঞ্চ ভূত, এঘৰে ইন্দ্ৰিয়, দশ বায়ু, চবিশ তত্ত্ব, ষোড়শ বিকাৰ, অষ্ট প্রকৃতি সবে দেখে। উপায় নেগাই মাৰিবৰ দিলেনি। আতা উবাই বোলে পঞ্চাশ কোটি ব্ৰহ্ম ডিম্ব তলে উপৰে চৈধ্যভুবন, জম্বুদ্বীপ এক লক্ষ। তাতে নভাগ ন দ্বীপ, সীমা দণ্ড আঠ সাগৰ সাতন মূৰ্ত্তি। ক্ষুদ্র ব্ৰহ্মাণ্ডে সবে পালা বব হব ধৰ্ম্ম পাত্ৰ। তেহে পৰিক্ৰিয়াকৈ বস্তু দিছে পৰম তত্ত্ব। বক্ৰাক বাজা বিচাৰ কৰা শুনি চাৰিবৰ্ষ বৈ উজাই গহপুৰতে তৰিকাল পথাৰতে বৈছেগৈ। তাতে আৰ্হে বৰ্ষ বৈ ছুটা খেতকৈ খাই মাটি বাৰী পৰদেশে ঠেক পাই বোলে বাজানো কি কৰিব, আপুনাৰে দেশেই যাওঁ। এই বুলি চিৰামখা, নিৰামখা গদাইখা গ'ল ভটিয়াই। গাভুৰ্থা বোলে বাজা বা কৰে কি, নাযাওঁ আক। এই বুলি ঢেকিয়াল বক্ৰাত কৈ বাজালৈ মাটি বাৰীৰ কথা জনালে। বাজা সি তিনি ঘাবৰ শুনি খেদকৈ সলালগোহাইকে আজ্ঞা কৈলে পাতিবলৈ। তেহে নি উজাই আগব বাবে ভুঞাৰ লগে মলখতে পাতিলেনি। আতাও সেই লগে গ'ল। আই পাচ বিয়া ততে কৰাইছে।

চতুৰ্ভুজ
আঁঠে

আক চতুৰ্ভুজ আঁঠে এটি হৰিগৃহ কৰি নাম গাই শুক চাবত্ৰ কৈ থাকে। আতা শুনি বোলে সেইজন পুৰুষ নো ক'ত আছে? বোলে বৰপেটাতে আছে। বোলে খুৰা, মোক নিয়া। মাতৃৰ নপাৰাখানি কি হয় চাওঁ, মাহ চাৰি অপেক্ষা কৰা আছে। কাতি মহা আকাল পৈল। মলখৰ বৰ ঘতি নটি লোক নাও বান্ধি বৈ আছে। আতা স্নানে গৈ দেখি স্মিলে, কলে সিহঁতে ধানলৈ যাওঁ উত্তৰে, শুৰিয়াল নাই। পালে ধান আনিব ভেৰণ নাই কিয়া কৈয়ে নিওঁ দিওঁ। তেহে আতা গৈ

খুড়াকত বোলে এনে লাগ পাইছে। বাই ত'বো আক
 ভুঞা সব যি আছে ধান কিছু আনে। খুজি। আটৈ বোলে
 বাপু, যোৱাই তেনো। গৈ পাই ধান একুবি লৈ দিহিলে
 আহে উজ্জাই। কোটোহা ঘাটে গাওতে মানুহে যাই দেখি
 নিলি কব খোজোতে বোলে নকৰ, মানুহে বৰ তাপ পাব।
 এটা বোলে তুমি দীঘলা কাথৰ জমাই হোৱানে? বোলে
 হৰ্ষ। তোমাৰ ভাৰ্যা মৃত্যু হ'ল। তেহে আতা মহা হৰ্ষে
 বঠা খান তিনিপাক ঘুৰাই জাপ মাৰি পৰি উঠি বোলে, “ভাল
 ভৈল, গুচিল বিষয় মহা বিষ। নিশ্চল ভৈলোঁ, আত পৰম
 হৰ্ষি।” সিহঁতে বোলে কবলৈ হাক দিলোঁ, পানীতে তাপে
 পৈল। পাই ধান তুলিছে। খুৰাকটে মাহেকে খেদকৈ
 কান্দিছে বোলে জীয়া হলে অতৈ সোমাল হতে। তেহে
 খুড়াকে বোলে কিছু দে। বোলে খুড়া কিছু ধৰ্ম নাই আত।
 পাচে আটৈ চাৰি পুৰা দি চলিছে। আতা। ছমাহ হ'লহি,
 বুৰীমাক ঘুমুৰিয়া ভাল নহয়। খেদকৈ বোলে খুৰা আজি
 কালি কৰি দিন আলচোঁতে যায়। এই সময় যদি দেহা
 পৰে, কৰিম কোন উপায়? ধন্য কলি, ভাৰতবৰ্ষ, নৰতনু
 বাম নাম হাতে চাপৰ দি যায়। মোক লাগ ধৰাই পঠাই
 দিয়া। তুমি পাচতো যোৱা। খাই পাই আছা বস্তু, পেট
 জুৰ তোহাৰ। তেহে আটৈএ আতাক নি খায়না সৈতে
 চণ্ডিবৰ কটকী গজালৈ যায়, ততে তুলি দিছেনি। কৰি
 চাৰি কাওন দিবলৈ। আগত তুলি ব'ঠা বোৱা হৈছে।
 আহম ঘাটে ব'ল যায়। আতা উঠি ঠাইখানি সজকৈ অতাই
 খৰি দুমুটি বান্ধি আনি স্নানকৈ চাউল শাক ধুই লৈ ধুতি
 সলাই খুটি মাৰি বেৰা দি চাউল বহাই গুণ, লীলা, গীত, ঘোষা
 গাই ভোজনকৈ শুলে। পুৱা কটকীএ বোলে বাপু, মোৰ
 আহনে আহা, নাও বাব নালাগে, গীত, গদ, শুনাই

দিলি
কোটোহাট

আহমটি

অমৃত পান কৰাই বহি যাবা। আৰু তোমাৰ দৰে ঠাই
খৰি খানিক দিবা। সেই দি গাই গৈছে। কতো মুখভেদে
কয় দধিৰ লক্ষ্মীকান্ত আতৈ ঠাইতে উঠি সাদিন বৈ বিষ্ণু আতাৰ
মাতৃ তিথিলৈ গৈছে ভক্ত, সেই চাতে গৈছে। কতো কয়,
কাঠনি ঘাটে তুলি থৈ কটকাএ বোলে মোৰ ছকাল এৰিলেঁ।
চাকৰ ছকান দিয়া। দি ঘাটে আছে। তুলসী বাম আতৈএ
আহি পাই সুধি নি আতাক ভেটাইছেনি। তাত বহাগতে
আহিলত গুৰুজন মাতৃ তিথিলৈ আতা যাওতে আতাক
ছমাহত নিছে খটখটিত নাও মানুহ—আতা কাপৰ ধৰাই নি
গুৰুজনক ভেটাইছেনি। সুধিছে ক'ৰ বুলি। কৈছে চতুৰ্ভুজ
আতৈ ভাতিজ বুলি। আৰু কাক চিনা জানা? বোলে
জয়হৰি, মেতেৰি বহাই ঠাকুৰিয়া, জহাই দলৈ, গাভুৰখা,
দীঘলা কাথ, উতৰা বাৰী জবাম, বাৰি অৰ্জুনা মুদৈ এই সবক
জানেঁ। পাচ দিনা বস্তু প্ৰকাশকৈ দৈৱজ্ঞ নাৰায়ণ আতৈ
নপৰা তাত বহা দিছে। আতা দিনে নিশা হৰি গুণ গাই
থাকে। আতৈৰ বেদনা কিছু সস্তা কৈলে। এদিন চাউল
সিজাই লৈছে, আদখান ব'ল বোলে বাপু, দৈ একটুক আনা
বলোভদ্ৰত কৈ। বোলে নিচিনেঁ। বোলে দুই বহা এৰি
কৰাওঁ। আনি দিছে। ভোজন কৈলে। আতা গুৰুজন
পাশে হৰি কথা শুনে সৰ্বদা।

কথামুখ

আৰু বুঢ়া দামোদৰ আতৈ মৰজিত থাকে, আতাক সেৱা
কৰেওঁ। এবাৰ একো নাই। কৰি চাৰি পোন পাই লৈ
গৈছে। মহুৰা মুখে মাছ আনে। এটা দৰাইছে। আৰি
মাছ এটি চাৰি-পোন কৈলে। সি বোলে তিনি পোনেই
নিদিএ। সি বোলে মোৰ বাবে বুৰিহে আছে কৰি। আতৈএ
চাই আছে লাঠিত ভিৰদি। বোলে তই নিদিয় চাৰি পোন
নেপালে? বোলে হয়। তোৰ একা? বোলে মোৰ কৰিএ

নাই আক। তেহে আতৈ চাবি পোন দি লৈ ধুই পাত বান্ধি গৈছে। মৰনৈ কাখে ঢেকিয়া পাই ললে, দেখে ঠেটেকা আছে। তাকে পাবি লৈ গৈ আতাক সেৱা ভাটোকুচিতৈ কৈলে। আতা বোলে অ'তে আমাৰ প্ৰীতি জানি আনিছানে ? বোলে আতা ভু নেপাওঁ, বাটে পাইহে অনা হৈছে। বোলে আমি গঙ্গাতে অহাত খৰগবনি ধৰাত ভেলাত গুৰুজনে আৰি মাছে, ঢেকিয়া, ঠেট বান্ধি দিলে, ভাল হলু। তাৰতে আমাৰ আত বৰ প্ৰীতি। বাক কৈলা পাই। অ'ই বান্ধি আতৈকো দিছে, আতাও লৈছে।

আক বলাই হৰিচন্দ্ৰ ছজনৰ মিত্ৰ। হেন ছচা হোৱাত কোৰ আতা শুনি এক আৰ্হি কৈছে। নও দেশৰ বজা বেশ-চন্দ্ৰকৈ দেশ চাই ফুৰাত এক অলুৱাত পথৰ বাৰ্তা সুধিলে। সি দেঙ্গাৰা মাৰি কৈ পঠালে। তিনিমুৰা বুঢ়া চিনে। শুনি অত্ৰাহি হৈ বোলে সৰ্ব্বনাশ হ'ল। গৈ সজ্জমনি পুৰেদি যাব, নিব, জিহ্বা বিনে মহামাৰ। বুলিব লাগিলত নৃপতি বুইলে তো কুমাৰ।

আক পাচনৈৰ নিৰাময় আতৈএ চুবাক্সৰ হৰি আতৈত পৰমার্থ সুধিছে আহি গৈ জব্য বস্ত্ৰ লৈ। তেওঁ উপকাৰী শুদ্ধ সুহৃদক কাতো বিশ্বাস নিষ্ঠা নাই—মটহা, ছটা, কেচা। তেহে জই আতৈএ দেখি এদিন আতাত সুধিলে বোলে আৰা দেখো তিনি ঠালত ধৰি উঠিবলৈ অনিশ্চএ চুকাৰে নেপায়, সিটোক টানি তোলে কেনেকৈ ? সি ধৰিছেহি উঠিবলৈ, আৰ হস্তে ফল খাবলৈ। তেহে আতা এক আৰ্হি কৈছে বোলে জঙ্গলৰ হোলাৰ কাখে আম কঠালৰ গাছ থাকে। সমীপে উলুবাট, ফল ধৰে, বনপোৰা জুইএ বামৰ ফাল পোৰে। সবে ফলে সমে, অপইতাতে পোৰা ফালে উইএ সাৰ খাই চাল বলখেহে যি পাত ফলৰৈ থাকে, তাতে তাৰ গুবোজা

স্বৰ্গ পৰে, তিনি চাৰি সাজ উপাসে ক্ষুধাতুৰ পথুক বাটে যায়, দেখি খায়, ভোকা নপলায়, স্বাদো নাই, তৃপ্তি নলভে, গুটি পচালে হাঁসিও নগজে, যদি সাকৰা মাটিত পৰি কোনো মতে গাজি হয়, তাৰ ফল ফুল কিছু নধৰে। যি ধৰে, নবয়। ইয়ো কথা তেনে হৈছে। শৰণ, ভজন, সঙ্গ, সম্বন্ধ। গুৰু, দেৱ, নাম, ভক্ত, চাৰি খুৰাত যেনে আসন গহন সম্পূৰ্ণ, উপকাৰী আঞ্জনীয়া তিনি উধানত থালিৰ যুত নি সংশয় তোলে, দখি, ছফ, লৱন, অমৃত, ভুঞ্জি খাই অজব অমৰ অভয় থান, ভোগ সম্পত্তি বৈকুণ্ঠ পাই বহে।

আৰু বলাইৰ হৰিক আতা পাচিলে, মাটি খুজিবলৈ, গৈছে। বতন চোমদাৰ পছমাৰি আহে ঘোৰাবে জালে খাপৰে কুতা পথ। আৰা ছই দেখি অন্তৰ হ'ল পস্থা চাৰি। পূৰ্বে বুঢ়ীপো আতৈক লাগ পাইছে। সেই কথা মনত পৰি পাচ পৰি ঘোৰাতে নামি চপাই নি সুধিলে। আৰা সবে কলে আতা পাচ মাটিৰ কথা ৰাজখোৱা তলৈ। পাচে এক দৃষ্টান্ত দিছে। বোলে গুৰুৱা ভৱৰে সখিত কৈলে। বোলে মই বিষ্ঠা মুত্ৰ পোতো ভক্ষো, তোমাৰ কি আহাৰ? বোলে মই মধু পান কৰোঁ। বোলে মোকো নিয়া। বোলে বাক। গ'ল লৈ, পদ্যত পৈলগৈ। ভৱৰে ইট সিটত পৰি পানকৈ গ'ল চলি। গুৰুৱা এটাতে ব'ল। সন্ধ্যা হ'ল পদ্য জাপ গৈ ব'ল। পুৱা মলিয়া নি পূজাৰীক দিলগৈ। গোঁসাই পূজা কৈলে। পাচদিনা পৰিচাৰকে সবাইতকৈ ৰাজ্যক দিলেনি। ৰাজ্য শিৱত লয় দিনমান। সন্ধ্যা লিগিৰা নি গজাত পেলালেনি। ওবে নিশা গৈ পুৱা পদ্য মুকলি হ'লত উৰি পূৰ্বৰ স্বভাব নি পুনৰ বিষ্ঠাত পৈলগৈ বালান্ত। মোৰ তেনে হ'ল। সঙ্গ সঙ্গে ফুৰিলোঁ। মধু পান কৈ গোঁসাইত লাগি ৰাজ্যৰ শিবে চৰিলোঁ, গজা স্নান কৰিলোঁ, অনাদি অবিজ্ঞা

বাসনাএ নৰ্কত পেলালেগৈ। মোৰো তেনে হ'ল। যাব নালাগে গুণীএ কি মাটি দিব, মোৰ পালন যকগৈ। স্বামী আতাৰ মনব ইচ্ছা মাটি দিম। জনাবাগৈ তাৰা দুখানি চৰণে ছুৰ্ৱাসনা পাপ নৰ্কতে মোক দাস ভূত্য কিঙ্কৰকৈ জীৱটি লব সেৱকৰ মাচতেই কাৰ্য্য হব।

আক একদিনা এক গঞা বাজসভালৈ আতাকো জনালেহি। জয়ভাৰতীকো মাতিলেহি। পাচত এক বিপ্ৰে পুখুৰী উচৰ্গালৈ মাতিলেহি। আতা বোলে পূৰ্বে এঠাইলৈ যাম বুলিছে, তোমাৰ ঠাই যাব ছুৱাৰী। বিপ্ৰে বোলে যাম যা। আতা বোলে আগে লোকক আশ দি এনে কথা এৰা। বিপ্ৰে বোলে নবনাতি, তুমি হোজা লোক, ভূ নোপোৱা ৱাৰ। আত চাৰিপোন পচৰাহে পাম, ইঠাইত পুখুৰী উচৰ্গাতো পাম, সভাৰো পাম চাৰি পাঁচ টকা বাব। তেহে আশা বোলে আতাত থাকিবলৈ সজ নহয়। লোভৰ আশাত বাক্য ব্ৰহ্ম এৰে! এই বুলি আঠ বৰ্ষ ৰহি এৰি গৈ পচতিয়া ভিটাতে ৰহিচন্তু সেৱক সনৱিতে আতা সুখে সন্তোষে।

জনাবাজী

পচতিয়া ভিটা

আক মইনাগুৰিতে বামধন, জয়ধন দুই জনা ভক্ত আহি গুৰু ধৰ্ম্ম ধৰি হাটী লৈ গুৰুজনৰ সঙ্গতে হৰিগুণ গাই কতো দিন আছে। হুও মিত্ৰ কৰিবলৈ জনালে। গুৰুজনে বুদ্ধি যোৰা দেখি সোৱাই চাইছে আগ পিচ কতো দিন। পাচে হেৰাই ধৰাত মনকষ্টে বোলে বাক পশু'লৈ একাদশীত হব। তেহে সাৱধানে বজ্জ, গুৱাপান, শৰাই লৈ গৈ হুও আঠ পাৰিছে। গুৰুজনে ধূলা লৈছে। যত্নমণি আঠেএ কৰচ পাতি ধুই বাবত ধৈছে। দেখি বোলে সজ গৃহটি হৈছে। ইজনে বোলে হয়। গুনি গুৰুজনে মনে জিজ্ঞাসি বোলে কোটিক প্ৰাস্তবে বালি চাহি পৰা গজ হস্তীলৈ খৰিয়া জীৱ যোনী চেপাত গৰ্ভ নৰ্কত বাগৰি ব্ৰহ্মাৰ প্ৰাৰ্থনি দেৱৰ ছল'ৰ

মইনাগুৰি

নৰতলুটি পালেহি। তাতে বিশেষত ভাৰতবৰ্ষ, ধন্য কলি,
বাম নাম, গুৰু কণ্ঠাৰ, কৃষ্ণ বায়ু। অনেক পুণ্য দ্বাৰে হৰিগুণ
গাইছে। ভৱবন্ধ অপবৰ্গৰ সীপা হৈছিলহি, জন্ম, মৃত্যু
আয়াযাত নিবাৰণৰ। বলিৰ সভাত চক্ৰৰ ভয়ত কপটে পাষণ্ড
বুদ্ধি বাসনা নেৰিলে পাও দঙ্গাত নাও বুৰালে হৰি হৰি।
কতো বেলি গুনি ভাবি নিশ্বাস তেজি বোলে আজিলৈ যক।
পাচে গল ছয়ো। তেহে গুৰুজনে খেদকৈ জীৱক কৃপাবে
গীত কৰিছে ভাটিয়ালি—“মই পাপী কমনে তৰিবো হৰি এত,

তুমি কৰুণা কৰা মোৰে।

পাপ মতি মন, বাসনা নচাৰে,

মজিলে। সংসাৰ ঘোৰে।

নয়না কামিনী, কপ নচাৰয়,

বসনা এ ষড় বস।

গীত মধুৰ ধ্বনি, শ্ৰৱণে নচাৰে,

চৰমে স্মৃথ পৰশ ॥”

পাচে কৰচ পাতি আপুন হস্তে লৈ পাও গতিকৈ ভেলা-
ডোৱাৰ মাজলৈ থেলে, আতে লাগি উঠা জীৱ ছটা ব'ল
বুলি।

আক একদিনা শ্ৰীৰাম আতা ব্ৰহ্ম মুহুৰ্ত্তে গুণ লীলা গাই
উঠি বহা মুক্তকৈ প্ৰাতসে গুৰুজনক সেৱা কৰিলেগৈ। গুৰু
উঠি গুণ লীলা থান বন গুপী গোপাল স্মৰি বহিছে। শুদ্ধিলৈ
যাবলৈ তৈল মাজিছে। বোলে শ্ৰীৰাম, হৰি ভক্তি বব পৰা
সবৰ। বোলে হয়, বাক আমি পানীতে কোবাব দিছোঁ,
কোৱোৱাগৈ কি ভক্তি হয়। তেহে কলা ঠহুবা ভিবডাল লৈ
ভেলা ডোৱাবত এবুকুত পৰি কোবাই আছেগৈ। পুহ মহা
ডেব পৰ হ'ল, জাৰে, শীতে, বতাসে, হিমে ঠৰ হ'লগৈ।
তেহে বুঢ়া আতা শৌচ শুদ্ধি হৈ স্নানে গৈ দেখে পৰি বিতত

হলহি। বোলে অ আতা গুৰুজনক কুটনিকৈ বুইলে, তাতে পৰি আছাহি, উঠি অহা যক। বোলে আতা কিয় বোলা যায়? দেহ গলেও কিয় যাম, গুৰু বাক্য পেলাই? পাচে আতা আহি গুৰুজনক নিবেদন দুখকৈ প্ৰাৰ্থনা কৈলেহি। বোলে মই বন্ধ কৈলোঁ, যোৱা তুলি আনাইগৈ। তেহে আতা পুনৰ গৈ গুৰুবাক্য কৈ আনিছেগৈ। তেহে দুওজনা আতা গৈ গুৰুজনক সেৱা কৈ বোলে বাপ, পূৰ্ব আদি পুৰুষে শৰীৰ পৰা মহা প্ৰকৃতিক বাজকৈ সৃষ্টি পাতি দশ দিশ পালক বন্ধকৈ দশদিশে দিলে। সেইকপে গুৰুবাক্য শিৰে ধৰি পালি ৰাখি আছে। আজিকো প্ৰভৃতি তোম্ৰাৰ বাক্যত চন্দ্ৰে সূৰ্য্যে দিবা নিশা আবিছেদে গতি কৰিছে। সাগৰে মৰ্য্যদা সীমা চৰা নাই, অনন্তে সাতো দ্বীপ সাগৰ মেক মন্দৰ পৰ্বত বহিছে পৃথিবীএ সহিছে। এতেকে এতিয়াও যাৰ যত নিচয় পৰিব, বাক্যত ৰব পাইলে ভক্তি হব। গুৰুজনে বোলে এ শ্ৰীৰাম ভৰিএহে ভাৰ বয়, অভাৱি কিছু নাই, গৃহ পাই গুদা খায়। এই চৰিত্ৰ কতো সবে সুন্দৰী বুৰী লহিতত বুলিও কয়।

আৰু জীৱনা শ্ৰীহৰি আতৈ দুওজনা মিত্ৰ কৰিবলৈ আশা কৰি জনালে গুৰুজনক। বাক বুলি থৈছে। একদিনা জীৱনা আতৈ গৈছে। তাৰা কোৱ পাৰিছে। বোলে আতৈ সবহ বেলা নেজাগে কৰিব। এবাৰ হলে এৰি নাম লব। বোলে ইও নামৰহে গুৰি। আপুনাত একঠি লাগিবৰ অৰ্থেহে শ্ৰম কৰা হৈছে। তোম্ৰা গালে মই আপুনাক সেৱা কৈলেই হয় মোৰ নাম। পাপীএ কৰিব নুৱাৰোঁ দেখিহে দুৰ্বাসনাৰ হেতু। তেহে আছিন মগ ধান গেৰ হৈছে। আৰা গৈ এবোজা কাটি আনি গৰু দিছেহি। তাৰা আহি দেখি বোলে, ধান ভোৰ কোনে কাটি নিলে? পত্নীএ বোলে তাৰা আহি কাটি খুজি কাটি নিলে দেখোঁ। বোলে তই কিবা বুইলিনে? বোলে

কি বুলিম? তেহে আৰাও বলে পৰা এমুঠা কাটি নি দিলেগৈ। বোলে আতৈ, মই আনিছোঁ, তোত্ৰা আকোঁ কলেই কটা গ'ল? বোলে এতিয়াও তোত্ৰাতে লাগিছে পকিলেও আপুনাতেহে লাগিব। কিবা নিজনি বান্ধবে খাই এহুই হয়। সন্তে গছে পাতে আপুন হস্তে ভৃত্যৰ জৰা অনা গ'ল। মোৰ হস্তৰ ভৃত্য কৰা সাফল হ'ল। তেহে ধুন ধুনকৈ পঠালে। তেহে গুৰুজনে শুনি পৰম সন্তোষ হৈ পৰম তত্ত্ব বস্তু কীৰ্ত্তন কৰিছে হুও জনাত।

বাজখোৱা
গোবিন্দ আতৈ

আক চিলাৰাইৰ খাতৰ বজাখোৱা গোবিন্দ আতৈ আহি মহাপুৰুষক গুৰু বুলি হাটীতে আছে পৰিচৰ্য্যাকৈ গুৰুজনৰ। পাচ ফালে বা লৱা সজকৈ এটি গৃহ কৰি দিলে। তেহে তিনি মাহ বহি গুৰুজনক বিদায় কৈ গৃহে গৈছে। পাই এটি কলাপুলি পুতিছে সাঁকৱা খালত ধিবমণি কলাৰ। মনেবে বোলে আবে হলে এআখি কল গুৰুজনত লগামনি। অৱশেষ আগ পাচলি আমি খাম। পাচে ডিল ঠোক মেইলে, আগ পাচ মুনিয়া হ'ল। মাজৰ কল আখি দহনখে নোপোৱা ইতিয়াই পকিল। কাটি পাচি ভৰি নি দিছেগৈ। গুৰুজনে দেখি বোলে কলা দেখা নাই পা এআখিএ এচকলৰ সমান এপাচি হৈছে, কেনেকৈ বঢ়ালা? বোলে বাপ এনে ভাবি বোৱা হ'ল, হলু ভেনে। মই পাপীএ যদি ঠোকাকে বোলোঁ, তেও হয়। তেহে গুৰুজনে কটাই সবাকে ভগাই দিছে, তেওঁৰ গৃহলো দিছে। পাচে গৈ একনিশা স্বপ্নত দেখে বৈকুণ্ঠ পাই বৰ উশ্ণত গৃহ তত বাবে চালে কৰা কামিত্ৰ চতি মাৰজি ডাক ফুল চতিএ সহস্ৰ ঠোকা কল আৰি থৈছে। বোলে এইটো কাৰ বৰ অত কলাবে? বোলে খাত কৰা গোবিন্দ আতৈএ কল এখা লগালে গুৰু ভক্তত। চক অনেক ঠোকা হৈছে। গৃহ কৰি দিলে খেব বাবে বহুমন মন্দিৰ হ'ল,

অক্ষয়। তেহে চেতন পাই বিহানে গৈ গুৰুজনত কৈছে।
গুৰুজনে বোলে কলিতা দিব ঠাই নাই, কলে সমে দেখিছা
তুমি। তেহে দেখি শুনি অহো গুৰুবাৰ্ধক কৈ সেৱকে গুৰু
ভক্তত দ্ৰব্য বস্তুখান লগাব ধৈলে।

আক যতুমণি আঠৈএ গুৰুজনক বোলে বাপ, আখাউনি
তুফা সাগৰ পৰি ওৰ নাপাওঁ। দলে গলত হেবাই ধৰিছে।
আপুনাৰ নীতল পদ পঙ্কজৰ ছায়া চাপোঁ। এখানি তিখান
খাণ্ডা দিয়ক, মোহ, মায়া দল এবালি ছেদিবলৈ। বোলে
বাক্য ফাকত বব জুৱাবিবা, দল ছেদোতে গল ছেদা বা।
বোলে আপুদাৰ জ্ঞান থাকুৱা দিব ফাকত মেবাই বখা
যাব। তেহে বিষ্ণু আতা বেটা যতুমণিৰে মিত্ৰ কবাই দিছে
বোলে, মামৰ নধবাব, ভক্ত জাবণত সনাই গুচাই থাকিবা,
পাপ মাখি পৰিলে দোহাব হব।

যতুমণি
আঠৈএ

আক কৃষ্ণ বল্লভ, বিষ্ণুবল্লভ মিত্ৰ। দুইৰ মাজত
খানিক লাগিছিল। গুৰুজনে শুনি কঠেৰে মৌনে বসি
আছে, হৰি কথা তোলা নাই। তেহে জীৰাম আতা বোলে
বাপ, আজি মেঘে বব ওন্দোলাপাব কৰিছে, বৃষ্টি কৰিব।
ভিত্তি ভিজি স্নান, পান ক'ত কৰিমহক? বোলে জীৰাম
খাল, জান, পুখুৰী, নদী, নদ লোহিত সাগৰতহে বহি
ববগৈ। উখৰা টিক্ত কিয় বব, ভিজিব? বোলে বাপ,
চৰ্চ্চি কীৰ্তন কবক। বোলে জীৰাম গুৰুজনৰ ভক্তি হু বিধ
—নিগুণা, ভাগৱতী, অন্তৰঙ্গা, বিবলা কেৱলা, সপ্ৰেমা।
উত্তমোত্তম, উত্তম, মধ্যম, প্ৰকৃত্য, খলুৱা তলুৱা। উত্তমে
দোষ এৰি গুণ লয়, উত্তমোত্তমে অল্প গুণকে বিস্তৰ কৰে,
মধ্যমে দোষ গুণ বিচাৰ কৈ লয়, অধমে গুণ এৰি দোষকহে
কলে। খলুৱা আৰু কথা তাত কয়, তাৰ পৰা তাত ধয়।
তলুৱা একা আতো সোধে, তাতো সোধে, কিছু লয়,

কৰ্ম ভক্তি

কিছু এৰে। কাতো মান বিশ্বাস নাই; নিন্দাবাদকৈ ফুৰে
 ছিদ্ৰ লখি। খাল তলুৱা, জ্ঞান তলুৱা, পুখুৰী নিগুণা, নদী
 ভাগৱতী, নদ অস্তবঙ্গা, বিবলা, লুইত কেৱল, সাগৰ সপ্ৰেমা,
 টিঙ্গ পণ্ডিত, উখৰা নৰাকাৰ। তেতে বিক কাজিৰ ভণী-
 একক হাঁহখোৱা লঙ্ঘন দিছিল। তাৰা গুৰুজনক লাগ
 পাই মহাপুৰুষক গুৰু বুলিলে। তেহে চ'ত মহা চতুৰ্থীত
 বপেকৰ কৰ্ম হ'ল। তালকৈ ভণীএক আগ দিনাই গ'ল
 দ্ৰব্য বস্ত্ৰ লৈ। গধূলি ভাত খাবলৈ মাতিলে আগৰ ক্ৰমে।
 তেহে আৰা বোলে তহঁতৰ লগত খাব লুৱাৰোঁ। বোলে
 কিয়? আগে দেখোঁ খাইছিলি, এতিয়ানো কি দেখিলি?
 ক'ত বামুন হ'লি? বোলে আমি মহাপুৰুষক গুৰু বুলি
 গুৰু সৎ ধৰ্ম্মক ধৰিছোঁ, তহঁত আছ অভজনে, ভাতে
 খাবলৈ হাক দিছে। তেহে কষ্ট ভাৱে চক, চাউল দিলে,
 পাগকৈ খালে। তেহে শয়নত নিশা বউএকে কলে বিকত।
 শুনি জ্বলি উঠিল, ৰুদ্ৰ ৰূপ হৈ, ক্ৰোধকৈ অঙ্গীকাৰ কৰিলে
 বোলে মহাজনক নেখেদোঁ মানে দেশৰ, জিভা কাটি ঐষ্ঠাৰ
 গৰ্ভত পেলাম। বোলে ভালেহে অচম কামৰূপত থাকিব
 লুৱাইলে? অতু অহি এনে পিতাপুত্ৰে ভাই ভাতিজাক
 খাব লব, নিদিওঁ, মোতে বাধা কৰে! মই ঈশ্বৰ বুদ্ধিকৈ
 মানো ওজাক, জাপগতা পালীত কোন কথা? এই মতে
 গৰ্জি আছে। এই কথা সূচক বামুণে শুনি উল্লচি খালে।
 আগে মানি থকাত সাহ নেপাইছিল। দেখে বিক মজ্জী
 অনিষ্ট হ'ল। আগে একাদশীএ পতি পাঁচ পাঞ্চ টকা দি
 আছিল, দুৰ্দ্ধ চিৰা বাবে জলপানলৈ। তেহে বামুণে সাহ
 পাই খল দিব ধৈলে—বাজা পাত্ৰত, বামুণক নেমানে,
 সন্মশিৱক নমানে, দেৱী দুৰ্গা শবত কালী মহামায়া গোসানীক
 নমানে লুপুজে, গঙ্গা, গীতা, তুলসী, চণ্ডী, শালগ্ৰাম,

শ্রীকৃষ্ণবিধি বেদ-নমনে পিতা পুত্রে খাবলৈ বাধে, সন্ধ্যা
তৰ্পণ, অহ্নিক, জীৰ্ণা, গায়ত্ৰী সবাকৈ শুচাই লোপকৈ
গোটে দেশ অনাচাৰ কৈলে। আৰু মালাবো মেক শুচালে
মহেশ্বৰ জড় অংশ বোলাত হে সহিব নপাৰি। এনে অৰ্ধশ্ৰে
বেদ লোপকৈ যি দেশ প্ৰবৰ্ত্তাই প্ৰবৰ্ত্তে জ্ঞান, আগম, তৰ্ক,
কয়, সেই দেশৰ ছত্ৰভঙ্গ, পাত্ৰ মন্ত্ৰী নাশ। তেহে এদিন
বিকএ মতাই অনালে। গুৰুজন বামচন্দ্ৰ, ভক্তে সমে গৈছে।
তোবোচাত নৌকাত গুৰুজনে একপদ তুলি বাম পদ
দাঙ্গিছে। যত্নমণি আটৈএ চৰণামৃত অঞ্জলি ধাব পান
কৈলে। দেখি জীৰাম আতা ঘোষাকৈ সেই বেলা মাতিছে—

“মাধৱৰ বজা হুই চৰণে ধৰিয়া।

বাম নাম বস পিও অঞ্জলি ভৰিয়া ॥”

উঠি গৈ চ’ৰা পালেগৈ। আগৰে পৰা খানোৰ মাধৱ
ভটাচাৰ্য্য বসি আছে। দেখি বিক কাজীএ বোলে তাৰাৰ
লগতে বহক। গুৰুজনে বোলে তাৰা নিব্বিষয়, নিৰ্মৎসব
উদাস, বিপ্ৰ, আমি তাৰাৰ লগত কেনেকৈ বহিম? আমাৰ
ভাৰ্য্যা, পুত্ৰ, ভাতৃ, বন্ধু সব আছে। বিক কাজীএ বোলে
দেখোঁ তোত্ৰাহে উদাস, তাৰাবহে আশ্ৰম বিষয়? তেহে
গুৰুজনে পুৰঞ্জান পুৰঞ্জী আখ্যান তুলি সবাকৈ দেহতে
দেখালে। তেহে বেলেগ কামলি পাৰি বসিলতে বোলে
তোত্ৰা হুহু শবত কালী হুপুজে। বোলে হুই আমি কৰিব
নেপাঞ। আমি একশত ধৰ্ম্মলৈ আশা কৰিছোঁ। ঈশ্বৰ
কৃপাত, কিয় পূজিম? আৰু ভিক্ষুক গৃহৰ পুৰুষে যেই
চাই তাকে দিব পাবে, ঘাইগীএকে কোনো জব্যখান স্তুতিছে
দিয়ে স্বতন্ত্ৰে দিব হুৱাবে, কি ভববা কৰিম তাৰাত?
বাৰা সবৰ পুনৰ ভোগক ইছা আছে সিহে তাৰঘাকৈ
পূজে। বোলে বাক মহেশ্বৰ জব বোলে, নে চৈতন্ত অংশ,

মাধৱ ভটাচাৰ্য্য

এক শত ধৰ্ম্ম
আৰু
কালী পূজা

মালাত
মেক দিয়া
চৈতন্ত পছনে
অমিল

শঙ্করদেবের শিষ্য
চন্দ্র, সূর্য্য বিপ্র
সকল

নে পূর্ণ? বোলে তেওঁ জব অংশহে। তেওঁবো আত্মা
নাৰায়ণেহে চলাই চৈতন্ত্য কৰাইছে। তাৰাৰ মোহ ভ্রম
সবে আছে। মোহিণী ভস্মাতুবত লৰা, আৰু অনেক ভাৰত
পুৰাণ, কাব্য কোষ, ব্যাকৰণ আনি জব অংশকৈ দেখালে।
বোলে বাক, ইওটো ভঙ্গ গলে। মালাত মেক দিয়া
যায় নেযায়? বোলে মোৰ গুৰুজনে দিয়া নাই, আমি
কিয় দিম? বোলনমীয়া চৈতন্ত্যৰ হে দিএ? আমাৰ চাৰি
নাম, চাৰি বস্ত্ৰ, চাৰি বেদ, চাৰি শ্লোক, চাৰি পোৱা
গোটা সব। আৰু মেক ডেৱালে যি দোষ হয় ভাগৱত
অতিৰে দেখালে। পাচে বামুণে অনেক মুখে হাই দি
ধৈলে। তেহে গুৰুজনে বোলে হেৰ, তহঁততকৈ বিবেগী
পণ্ডিত সকলো শাস্ত্ৰক বিচাৰকৈ পাই মোৰ মহাপুৰুষ
শঙ্কৰদেৱক গুৰু মানি ভজি তৰি গ'ল, চন্দ্র সূৰ্য্যবিপ্র
কওঁ শুন—চন্দ্র বিপ্র প্ৰথমে তৰ্ক বিত্ৰাপতি, ভানু ভট্টাচাৰ্য্য
বৰ, বাঘ আচাৰ্য্য, সবস্বতী, শ্ৰীকান্ত, গজেন্দ্ৰ, মহাদেৱ,
বামচন্দ্র, কামদত্ত, কৃষ্ণদত্ত, বিষ্ণুদত্ত, নাৰায়ণ, গোপাল,
জৈমুনি, বাসুদেৱ, জনাৰ্দ্দন। সূৰ্য্যবিপ্র—কালিদাস, ভানু,
হৰিহৰ, চন্দ্রচূৰা, চুৰামণি, বজ্জমণি, সৰোবৰ, জ্যোতিচন্দ্র,
ভিলকচন্দ্র, শিৱকাম, নৰোত্তম, চন্দ্রখৰি, সূৰ্য্যখৰি, সূৰ্য্যশৰ্ম্মা,
বিজইখৰি, উদিত, উদয়খৰি, দিবাকৰ, কামখৰি।

“সৰ্বকালে গৃহ উপাসক সৰ্বক্ষণ।

শঙ্কৰক গুৰু মানি পশিল শৰণ ॥

তাৰা সবে আপুনাৰে কুল তুচ কৰি।

শঙ্কৰক গুৰু মানি ভজিলন্ত হৰি ॥”

তহঁতে কুৰি বৰ্ষো যদি পঢ় তেও পঢ়াব পাৰে, কি অনেক
মুখে বক্তৃতা কৰ ইঁক?

বলিঙ বুলিলে ঞ্জেক উত্তৰ, আসে পুৰুষ, যিহেতু

মাধৱ সহায়। তেহে একেবি তললৈ যুগুঠৈ আছে ;, তেনেতে বামচন্দ্ৰ বোলে ব'ৰা বৰা ইক। মমাব বায়ুখানি টান কৰিছে। গুৰুজনে বোলে, বাম চৰণ, কি বায়ু টান কৰিছে আমাব ? তই কটা যাওঁ বুলি ভয় কৰ হব লাগে ? আজি মোৰ টিটিয়া জগন্নাথে নেপালে। ভোক বায়ুনক তুলা ধুনাদি ধুনিলেহঁতে। তহে বিক কাজীএ বোলে বাপ যকগৈ। তেহে গুৰু ভক্তে সম্মে আহিছে। বামচন্দ্ৰে বোলে অচমতো এই বায়ুণবেই বাদকৈ অহা গ'ল কামৰূপলৈ। তাতো বাদকৈ এই ছুই বায়ুণবে বেহাবে অহা গ'ল। আতো এই বায়ুণ বাদেই নেবিলে অক। এতিয়া বুদ্ধ শেষ কাল হ'লহি, কলৈ যাবা ? আমাব বিশ্বাসত কুক্ষেহে পূৰ্ণব্রহ্ম। বায়ুণৰ ' আগত বাক্তত শিৱকে পূৰ্ণ বুলিলে এতেকে অম্ময়া একো নাই, ছুই দুৰ্জনেৰে কোনে বাদকৈ থাকে ? তাতে বিক হ'ল অনিষ্ট অপক্ষ আমালৈ। তেহে গুৰুজনে বোলে বামচন্দ্ৰ, ভোক আলকে পঢ়ালে' লেখালে' ? তোৰ ভয় লাগিলে হবলা খেদে বুলি ? এতেকে ছুই, ষষ্ঠ, সূচকৰ ভয়ত তেনো মোৰ মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ ধৰ্ম-বস্তু এৰিব দিহ হবলা। তেহে মধুপুৰ পাই ছুখ কষ্টে ৰহিছে। নিশা স্নান-ভোজন নকৰে। পাচে সকলো ভকতে হেৰাই ধৰি মাতিছে। সেই বেলা খেদকৈ গীত কৰিছে—“যশোৱাকো আগৈ” ঘোষা মাতিছে—“ভকত সবে বাম নাম গাৱে” তেহে এহেলৈ বাদে হুৱাবি বিক কাজীএ অনিষ্ট আচৰিব ধৈলে। তাৰ পহাৰী, লিগিৰী, বেটী, এনেভাব কেটাই ভকতত বাদ পেলাবলৈ চল চন্দ কৰাইছে। গুৰুজনে ভকতক টান দিছে বোলে ভোজা সবে একল ছএ গাওঁ হাটে খৰি পাটে শৌচে নেযাবাইক। চাবি ছএ ফুৰিবা। জব্যখান লোৱা

খোৱাত, কবজৰ নকৰিবা। যি বোলে তাকে দি লবা
 দিনে সোমবা, নিশা নোলাবা, নাম নেবিবা। সেই সমএ
 মায়ী নিবাবণি গুৰুজনে ঘোষা কৰি দিছে কৃপাকৈ।
 পাচে বিক কাজীএ চান্দি বান্দি একো পোনে বাদ পেলাব
 নপাবি, বাজাক লগাব ধৈলে বোলে মহাবাজ বাউসীৰ
 মহন্তে দেশ অনাচাব কৈলে, ত্ৰাঙ্কণ পণ্ডিতে কৈছে, যি
 দেশত বেদ ধৰ্ম্ম এৰি অনাচাবে প্ৰবৰ্ত্তে সি দেশত হুহু
 ছত্ৰভঙ্গ, পাত্ৰমন্ত্ৰী নাশ, হুভিক, দেশত প্ৰাণী ক্ষয়, শস্য
 হানি, ত্ৰাঙ্ক, বেদ, বিধি, পিতাপুত্ৰে এৰা এৰি, গোটে দেশ
 অনাচাব কৈলে। বাজা মনতে বোলে ই দহো আগে বৰ
 গুণ কৈছিল, কিবা লগাই হুগুণ কৈছে আকৌ। একদিনা
 বাজাক বোলে মহাবাজ, মহাজন ভকত এটা পৰীক্ষা চাওঁহক
 ধৰ্ম্মকে প্ৰবৰ্ত্তি প্ৰবৰ্ত্তাইছে নে অধৰ্ম্মকে গাইছে নে, বেশ
 ধৰিছে। এই বুলি বুঢ়ীপো গোবিন্দ আতৈক কেৱলীয়া
 কৃষ্ণাই আতৈকে নাম অৱমানতে ধৰাই নিলেহি হৰি কথা
 শুধিবলৈ মাতিছে বুলি। হুও সেৱা বিদায় কৰাত গুৰুজনে
 বোলে বাস্তৱে বুলিছে,—“নামৰ সজ্জাত ত্ৰুব বীকৰ
 বচনে।

গোবিন্দ আতৈ
 আৰু
 কৃষ্ণাই আতৈ
 পৰীক্ষা,
 নাম ধৰ্ম্ম
 পৰীক্ষা

আন বুলি আন কৰে, অসতী হুৰ্জনে।
 হৰিক মন্ত্ৰিতকৈ সাৱধানে বাবা, বাধিব মোৰ গুৰুজনে॥”
 সবে ভক্তে চাউল সিদ্ধাবলৈ এইলে। গুৰুজনে বোলে হুই
 বিকৱেহে নিয়াইছে কিবা বাদ পৰীক্ষিবলৈ। সকলো আতৈ
 সবে চাউল সিদ্ধাক, যাৰ যি আহে গ’ক ঈশ্বৰক চিন্তি
 বিক সাগৰত যেন ধৰ্ম্ম বস্তু বৈ আহে। সেই বেলা ঘোষা
 কৰি মাতিছে—

“বিটৌজনে শুদ্ধভাৱে হৰিত শৰণ লৈয়া
 হৰিক শুদ্ধ বুলি আছে।

হৰিৰ প্ৰসাদে সিটো বিঘ্নিৰ মুণ্ডত ভৰি

দিয়া হৰি গুণ গাইআ নাচে ॥”

গাই চিন্তি সিজাইছে সবেও। ত’ত নি পাণ্ডুবিগাচ
কলহত ভৰাই সাত ডব প ডুলা পাতেবে বান্ধি লাৰ চাব
মাৰি ভকতৰ আগত ধলেনি। বান্ধা পাত্ৰ মন্ত্ৰী পতিত
ব্ৰাহ্মণ অনেক লোক হৈছে চৌবাত। তেহে বিকএ বোলে
ভকত, বান্ধা সুবিছে আৰ ভিতবত কি আছেইক? আৰা
সবে সেইটে অত্ৰাহিহে বোলে মহাবান্ধ কি আছে আমি
কেনেকৈ জানিম? ব্যাস, বশিষ্ট নাবদ এই সবেহে কৃত
ভবিষ্যৎ বৰ্তমান কৈছিল। আমি জানিম কেনেকৈ?
পাচে কাজীএ ক্ৰোধকৈ বোলে কব জুয়াইলে বান্ধা দণ্ড
কৰিব, পাইলে বটা দিব। দেশ গোটে অনাচাৰ কৈলিইক
ভেশ ধৰি, ক। শুনি বিক্ৰতি হ’ল। মনে বোলে আজি
আমাৰ জিপ ভঙ্গ, গুৰুজনক বা কি কবে! ধৰ্ম্মে সৈতে
সৰ্বনাশ! বোলে ক,কইক। বোলে আমাৰ জ্ঞান বুদ্ধিএ
নপৰ্শে, মনে এএ ‘কালে’ নিমিত্ত, আমাৰ সমজী। বোলে
কৈছনে কাল বুলিএ? বোলে হয়। বোলে বাক মেল
মুখ। পাচে মেইলে। দেখে হুহাতমান বব ফেট ডুলি
বোন্দা গোজবাদি ফোকাৰ ধৈলে। বান্ধা ভয় উচাব খাই
সিংহাসনে পৈল। বিক বামুন চবাত কবকাল খাই খলাত
পৈলগৈ। সভা ভাগি পৈল। বিকএ বোলে আতৈ জুয়াই
বান্ধা। তেহে বোলে বুপা বান্ধ আজ্ঞা গুৰু ধৰ্ম্মো বব লাগে
সোমা পা। তেহে ক্ৰমে সোমালগৈ। মুখ মাইলে।
তেহে বান্ধা সন্মানকৈ ছইক ছই টকা ছই পচৰা ছচক বচা
আতপ চাউল দালি দি বোলে তোহ্মা সবে। সত্য, নাহো
সত্য, ধৰ্ম্মো সত্য, গুৰু সত্য। ভাল চাউল খাইছাইক,
বোহাগৈ। পাচত বাকতি পচা বজন বেৰি লৈ মুখ মেলি

চায় সেই পাণ্ডবিএ। অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হ'ল। পাই গুৰু-জনক সেৱাকৈ সকলো খানি কলে। তেহে গুৰুজনে বোলে মোৰ মহাপুৰুষ গুৰু আপুনাৰ ধৰ্ম্মবস্ত্ৰ আপুনি কিয় নবাখিব? সেৱকৰ বাক্যত কৃষ্ণদেৱে অৰ্জুন ভাঙিছে, প্ৰহ্লাদৰ বাক্যে তন্ত্ৰতে বেকত দিছে, ভীষ্মৰ বাক্যে শৰ ধৰিছে। সেই বেলা ঘোৰা কৰিছে—

“জ্ঞানে বা অজ্ঞানে, মাধবৰ নাম

যি জনে ফুৰে সুমৰি।

তাক মোৰ বুলি হাতে অস্ত্ৰ তুলি

বাখিয়া ফুৰন্ত হৰি ॥”

আঠেচৰ
পুনৰ পৰীক্ষা

আক একদিন ৰাজা বিকএ নগৃহকৈ ভকতক জনালে সন্ধ্যাতে ভোজ খাই গাব খাব লাগে বুলি। তেহে গুৰুজনে বোলে আঠৈ সব আজি সাৱধানে থাকিবা, যাবা, খাবা। আক সবাবে লোভ, মোহ, কাম ক্ৰোধ, মই আঁচল পাতিছোঁ। আজি নিমাই লৈ দি যোৱাইক। বিক পাপ সাগৰত হস্তে যেন গুৰুৰ গুৰু মত ধৰ্ম্মবস্ত্ৰ বন্ধা পৰি আছে। তেহে সকলো আঠৈ সবে একঠি চাউল, লোন, একোটকি কাখে বান্ধি লৈ, গুৰুজনৰ কোঁচত সবেও দিলে। বুলি গ'ল। ত'ত ৰাজা মাছ, কাছ, গুৰ, গাখীৰ, তৈল, লোন অনেক সম্ভাব কৰিছে। নাম গুণ গাই আহিব খুজিলে, বাখিলে। নিশা ভোজন সম্ভাব ভগাই দিলে কৰক বুলি। পাচে আঠৈ সবে লৈ গাভ খানি সবাকে পুতি কাখৰ কঠি গুৰুজনক চিন্তি খাই শুইছে। পাচে ৰাজা বিকৰ যত লিগিৰী পিঙ্কি উৰি টাব তৈল টেজা বাটিত লৈ গৈ পাই পাৰ জাস্তিব ধৈলে গা পতি ধৰ্ম্মত বাদ পেলাবলৈ। আঠৈ সবে ঈশ্বৰক চিন্তি আছে তিনিপৰ মান নিশালৈ, অনেক প্ৰকাৰে চাই চাই জুৰাইলে ধৰ্ম্মত কুটা পেলাব। শুচি গ'ল। ৰাজাভ

কলেগৈ বোলে ভকত মৰা। তাল'কে আমাক পাঁচে ?
পূৰ্বে শুনিছে। বিভাস্বৰ স্ততক লোমপাদে অনাত বিচশ্ৰুত্বেহে
স্ত্ৰী পুৰুষৰ গুণে পাই নিবমায়া ভকতো মায়াৰ বাহিৰ নাম
যোগীএ দহি থৈছে ভক্তে। তেহে বাজা অঙ্কুত আশ্ৰয়া
মানি দখিনাকৈ পুৱা পঠাইছে। আহি গুৰুজনক সেৱাকৈ
বহিছে।

আক বাজাৰ গৃহৰ কাখে ফুলনিবাৰী। ত'তে বাজা
পাত্ৰ মন্ত্ৰী সহিতে টঙ্কি বজ্জ ঘৰত উঠি বহিছে। তালকে
গুৰুজনক নিয়াইছে কাজীতকৈ। আই ধাইএ বুজ পাই
ছৰবিত কলে বামুণ সবহকৈ নপাঠাবলৈ হাক হাই মাৰে
দেখি। তেহে বামুণ ছটি ভকতো ছটিহে সন্মালে। বসাই
বাজা সুধিব ধৈলে। আক শেষা গলা ছই ভটাচাৰ্য্য
সুধিলে বোলে মহাশয়, কোন যুগৰ কি নাম বেদ, কি
পূজা কৰিছে। তেহে গুৰুজনে ককৰা মাতিছে—

‘সত্য, ত্ৰেতা, দ্বাপৰ, কলি,

এই চাৰি যুগ গাব মলি।’ আক,

কথা থৈছে। বোকণ্ডি ভৰি।

সবে যুগ পূজা মন্ত্ৰ বৈছে সম্বন্ধত ঝৰি ॥

এই চাৰি যুগৰ কথা নোসোধে। তোত।

উপৰ চাৰি যুগৰ কথা কৈ দে মোত ॥”

তেহে হুও ভজ মানি অৰাক হ’ল। বাজা বোলে শবত
কালী পূজা যায় নাযায় ? বোলে মহাবাজ, আমি চণ্ডী
পূজিব নপাওঁ। মোৰ গুৰু ত্ৰীশঙ্কৰ দেউ কৈছে ‘হংস,
ছাগ, কাটি দেৱক পূজয়।

কথিবে কৰ্দম কৰে।

সি যে যায় স্বৰ্গ, নবকত কোন পৰে ?” সেই ব্ৰাহ্মণত
সোধে বাজা হয়নে বুলি। বোলে মহাবাজ হয়, ব্ৰাহ্মণে

ভাল বাত বুজাইছে। ৰাজা যি যি সুধিলে মানে গুৰুজনে কয়। বায়ুগত ৰাজা সোধে হয় বোলে। সবে খানি শলাগিলে। ৰাজা বিক কাজীক বোলে, দহো মহাজনে যি ভোব কলে, আমাৰ পণ্ডিতে হয় বুইলে দহোঁ একা ? বোলে মই কোচ মেচ মানুহ কি জানোঁ ? বায়ুণে যি কয় তাকেহে কওঁ মই ? পাচে আই ধাইএ বোলে মই আগেই কওঁ বোলোঁ। ৰাজাত কৈ থওঁ, বোলে নালাগে কব। মোৰ ৰাজা বিক এই এতিয়া বিকৰ প্ৰমাণ পাইছে। তেহে ৰাজা শ্ৰদ্ধাবে সুধিব ধৈলে বোলে তোম্ৰাৰ গুৰু কোন ? বোলে আমাৰ গুৰু শ্ৰীশঙ্কৰ দেউ। বোলে অ' তাহানি দেৱ বেবা সহিতে শাস্ত্ৰ আলাপনকৈ থাকে। আমি উমালোতে দেখিছোঁ, মনত পৰে। এহাওমান সবাতকৈ চৰা হৈ থাকে, সিংহ প্ৰায়। অসু তোম্ৰাৰ মহা বিশিষ্ট গুৰু। আৰু তোম্ৰাৰ যৌবন কাল গ'ল কেনেকৈ ? বোলে আমি ছোট ছৰাতে দুখ হ'ল। পিতৃ-মাতৃক কৃষি ভিক্ষাকৈ পুৰিলোঁ। যুবা কালে গুৰু সেৱাকৈ শাস্ত্ৰ পঢ়িলোঁ। যৌবন হ'লত গুৰুজনক লগ পাই কৃত্য সেৱা ধৈলোঁ, মধ্যম কালত অনেক শ্ৰমকৈ অনেক শাস্ত্ৰ পঢ়িলোঁ, তাৰে বসতত্ত্ব বিচাৰিলোঁ। গুৰুজন বৈকুণ্ঠে গ'লত মহাগুৰুতৰ ভাৱ দি গ'ল, ভৰত শ্ৰেষ্ঠাকৈ নেপাওঁ, কিৰূপ বম, দাস্তো গুৰুতে ভাবোঁতেই গ'ল। এতিয়া তাৰ বাটি দি অৱজৰ হলু। বুদ্ধ কালো হ'লহি। যি এক কণিকা মোৰ পৰম গুৰু বস্তু দি দেখাই গৈছে চিন্তি ভাবি গাই চাই থাকোঁতেই শৰীৰ পৰিব। শুনি ৰাজা প্ৰশংসাকৈ বোলে হয় শাস্ত্ৰ পঢ়িলেও কলৈও মন নচলে, গুৰু সেৱাতো নচলে। শাস্ত্ৰৰ অৰ্থ লাগিলেও মন নচলে। এতিয়া একা শবতেই পৈলহি। ধন্য ধন্য সম্ভৱ জন্মৰ সাফল ধৰা গৈছে। বাক তোম্ৰাৰ দিন

কাল এইৰূপে গ'লহি আক। আপুনাৰ ভক্তসবৰ একা ?
 চাৰিও মুঠি জীৱৰ আহাৰ মৈথুন নিজা চাৰিবলৈ ঠেক।
 বোলে তাৰা সবে খনো এক চিত্ত ধৰিছেহি। কতো এ
 এৰি ধৰিছে, কেহো ছৱাতে আহি ধৰিছেহি। ৰাজা
 বোলে ধৰা সব ভাল, এৰি বিৰক্ত হৈ ধৰা সবে
 সজ। যৌবন ছৱা সব মন নচলাকৈ বৰলৈ টান। বিবাহ
 কৰাই হৰি ভক্তি কৈলেও আমাৰ মনে নপৰে দম্ভ।
 গুৰুজনে বোলে মহাৰাজ, সিংহে পাঁচোটা হস্তী ভোজন
 কৰে, তেও বাহু বৰ্ষতহে শৃঙ্গাৰ। ছাগ ঘৰ্শ্কা তুহ, কণ,
 বন, বিহপাত, তেও ৰাত্ৰি দিনে শৃঙ্গাৰ। এতেকে ভকত
 বস্তু সিংহ। প্ৰহ্লাদৰ বাক্যে আহি ছোটৰে পৰা
 কৰে, ভক্তিএ জিনি কাম ক্ৰোধৰ বাহিৰ, কি কৰিবহি ?
 তেহে ৰাজা বোলে মোৰ দেশত যি খানি সত্ৰ মহন্ত আছে
 সবাৰে উপৰত অধিকাৰ পাতিছে। আপুনাৰ, যকগৈ এতিয়া।
 পাচে আহি মধুপুৰ পাই বোলে লুইতৰ অঠেৰ সোতা, ধন বা
 যায় কোন সোতা ? ৰাজা মোক বৰ সম্পতি দিলে পা।
 অনেক অনেক পথে মতে হৰি ভক্তি ধৰি আচৰিছে। তাৰ
 উপৰত গৰুখীয়া পাতে, মহৰ তাপত গৃহতে দণ্ডিবলৈ। তেহে
 নিশা প্ৰসঙ্গৰ অৱসানে সবাৰে গুৰুজনে বোলে আঠৈ সব,
 যাৰ মন চলে, বিবাহ কৰাইক। যদি অলঙ্কাৰ পাতি নাই
 বুলি নকৰা, মনহে চলে, আমি দিম, কৰা। তিনি জনৰ নাম
 ধৰি বুইলে। হৰিহৰ আতালৌ কলে, মুকুন্দ, জনাৰ্দন
 আঠৈতো কলে। আৰা সব জুএ গুৰুবাক্যে নেদাঙ্গিলে।
 মুকুন্দ আঠৈএ বোলে বাপ, ভোত্ৰাৰ লগতে আমাৰ আদ
 বয়স গ'লহি নাম ধৰ্ম্মতে ৰাখিবৰ চাৰি বিষয় বিষত পেলাই
 যাবে। পাচত গুৰু বাক্যে ধৰি হৰিহৰ আতা কৰাইছে।
 মায়া মুহিব মুৱাইলে মায়াৰহে মুহি নচালে। বাহিৰ বন্দবত

বিবাহ
 কৰাৰ
 উক্তক আতা
 কৰে,

জনাব্দিন আঠৈএ কৰিছে, বাক্যত খতৰ খাই। মুকুন্দ আঠৈএ
শুক বাক্যত নকবাওঁ বোলাত হাটলৈ গৈছিল, এক কায়ধৰ জী
যৌবন হৈ আছিল, কোম্বুত ধৰিলে বৰিছে” বুলি। অবিষ্টয়ে
তাতে ব’ল।

আক এদিন সবেও আতে সবে চাউল সিজাইহে।
শুকজনৰো সিজাইহে বামচন্ন ঠাকুৰে। যত্নমণি আঠৈ বোলে
কাৰ কেনেকৈ চাউল সিজাইছে, কোনে কি গাইছে, হাটী
ফুৰি চাই আহা। গৈ চাৰিওহাটৰী ফুৰি চালে। আহি
আঁঠু লৈছেহি। শুক, বোলে যত্নমণি, কাৰ কেনে দেখিলা ?
বোলে বাপ, কতোৰ বাহিছে, কাতোৱে নমাইছে, কেহোএ
খাইছে, খনোৰ আঞ্জা বহাইছে, কতোএ গুণ, লীলা, ভটিমা,
চপয়, টোটয়, গীত, পদ, যাৰ যি আহে সবেও গাইছে। আমাৰ
দদাহে দহোঁ চাউল বহাই মুৰ ঘুমাই বহি আছে, একো গোৱা
নাই। বোলে যোৱা সোধাগৈচো, সবেও যে গাইছে তেওঁনো
কিয় নেগায় ? গৈ সুধিলে, শুক আজ্ঞা কৈ বোলে দদা সুধি
পঠাইছে। বোলে যত্নমণি কবাগৈ শুকজনে যি সুন্দৰীত চৈধে
গোটা প্ৰসঙ্গ মূৰ্ত্তিমন্তকৈ চৰ্চ্চি পাতিছে, তাকে চিন্তি ভাবি
গাই চাই সেৱাকৈ ধূলা লৈ অৱজৰ হাবিআহে নপলাই দহো
মোৰ ? গীত, পদ, ঘোষানো গাম কত’ বাক। আহি সেই
ক্ৰমে কলেহি। তেহে শুকজনে শুনি পৰম সন্তোষ হৈ বোলে
যত্নমণি, আন সবে গাই যি থান পাবগৈ, এ মোৰ বিষ্ণুএ
নগাএ তাতকৈ বঢ়া থান ফল পাবগৈ। পৰম শুক মোৰ দি
গৈছে প্ৰথম কঙ্কত—

শুনা যেন গুণ আছে বামৰ নামত।

উচবন্তে উপজে পৰম পুণ্য যত ॥

ধৰাকো জীয়াৱৈ হেন পৰম ঔষধ।

হেন নাম নধৰি আপুনি যায় বদ ॥”

আক আই ধাএ বিক কাজীত বান্দি ফেটাই ভিবন্ধাব
কৰায়, চবাত সাজ নি অৰায়, ভাত খাবই মূৰাবে। উপায়
নপাই বাজাত কলৈগৈ। বাজা বোলে, তেওঁ মুহূৰ মাএ দণ্ড কৈলে
নো মই কি কৰিম? মোত কবলৈ নাহিবি যা গুচ। এই
বুলি বাজাও খজ কৈলে। গালিত মূৰাবি সোমাই থাকে।
বোলে ওলাই নহে কিয়? সপত অঙ্গীকাৰ ক'ত থলি, দেখো
খেদিব মূৰালি একা? তেহে বিকএ উপায় বুদ্ধি হবাই গালি
মূৰ খুৰাই সৈকনাত পেলাই জিহ্বাতে এক ককিলা দাব পাচি
তেজ পেলালে। লাজ লঘু বিপৰীত হ'ল, কৰালে।

বিক
অভিজ্ঞান পাশে

আক লক্ষ্মীনাৰায়ণ বাজাব ছয়কুৰি মাদৈ। সবেও আহি
গুৰুজনত ভকত হ'লহি। সিবোলাকৰ মেধী পাতিলে তেলী
কৃষ্ণ আঠৈৰ পত্নী আই-দায়ালক' ছওকুৰি গীত ঘোষা কীৰ্ত্তন
শিকাই প্ৰসঙ্গ কৰাই হৰি গৃহকৈ সবাৰে কৰ তব টকা বস্ত্ৰ
তুলি সোধায়। গুৰুজনত বৰ ভকত স্নেহৰ।

আক আই ধাইক সাতখানি গ্ৰাম দিছিল জামিন লবলৈ।
একদিনা বাজাক বোলে বাপু মোক আক দুখানি মান গাওঁদে।
বোলে সাত খান নিদিছেঁ? চাৰি ছয় শ টকা নো কি কৰা?
বোলে নোষোৰে দাসী, দাস, গুৰু, ভকত সুধিবলৈ। বোলে
অ' তুমি উদাসীনক পুহিবলৈ? বোলে হয়। বোলে বাক
পোহা। আগৰ চাৰিসিদ্ধ, নসিদ্ধ, দশ প্ৰচেত, নাৰদ,
প্ৰহ্লাদ, গুৰু, উদ্ধৱ, মৈত্ৰেয়, বিছ্ব, ইন্দ্ৰমন্ত, জাম্বৱন্ত এই
সবৰ নিচিনা হলে গা সয় পোহাত। আএ বোলে বাক,
ত'ত আগৰ বজা সবৰ নিচিনাহে, বলি, যুধিষ্ঠিৰ, অশ্ববিষ,
নিমি, সৌভৰি, ভবত, পৃথু, প্ৰিয়ব্ৰত, হৰিচন্দ্ৰ এই সবে
দেহ দেশ সবাকৈ অৰ্পনা কৰিছিল ঈশ্বৰত। সাতো দীপেন্দ্ৰব
আছিল, ধৰ্ম্মশালী অৱতাবী। তুমি তেনে? তেহে বাজা
নিজ দিশ গাঁৱ দিছে।

আক আই ধাএ চতৰ বিহুত বৰ কাপৰ মজালি চেলেক, পচৰা, গমচা দি পঠালে। বোলে ভকতক গুৰুজনে ভগাই দিব। মানকইচা, উত্তমোত্তম, উত্তম, মধ্যম, সামান্ত প্ৰাকৃত্য মানব মানে বৰ সৰু। গুৰুজনে বোলে বুঢ়াভগীয়া লৈ যা, কোচৰ্জীএহে বৰ সৰু ছোট প্ৰাকৃত্য ভকতৰ চিনে, আমি তু নেপাওঁ। সবেও হৰি ভক্তি কৰিছে। ভজনৰ ইছা যাক যি ফল ঈশ্বৰে দিব বৃক্ষ চাই ছায়া, তেহে গৈ সেই মতে কলেহি। সমান কাপৰ দিছে পুনৰ। বাটি দিছে সবাকে।

আক হৰি বল্লভ আঠৈ আল ধৰে। মুগ, মচুৰ, কলাডিল, অনেকৰ বাটি পতৰাকৈ দিএ। ইটি দিয়ক, সিটি দিয়ক বুলি। আবে ভুৱাইলে তাৰে লব, তাৰে নপাবে যদি তাৰেই দুগৰহি খাব। গুৰুজনে বোলে হৰিবল্লভ, আমাৰ বায়ু টান কৰিছে, এই ভোৰ জঞ্জাল নকৰিবা। পাচতে বহি বোলে বাপ, এইটি দিয়ক, সিটি দিএ, আকৌ এই ক্ৰমে দিয়ায়। ভোজনতো সেই মতে খুৱায়। তেহে ভোজনকৈ বোলে যশোদা মাএ খুৱাদি খুৱালে হৃদয়ত হাত ফুৰাই। শুনি আই ধাএ বোলে হৰিবল্লভ আঠৈৰ হতোৱা পৰিচৰ্যা খানি নকৰাব। ব্ৰাহ্মণ কাৰণে শুনি অসুয়া কৰিব। তেনে তিনিদিন কষ্টে কৈ উলিয়াই থৈছিল, ভোজনো কৰা নাই। পাচে সবেও ধৰাত বোলে মা হই, এই বাজাই বাজা। এই ভকতে ভক্ত। তেহে বোলে বন কৰাতেহে বাধা কৰিছে, হৰিবল্লভে সিজাই নিদিএ মানে ভোজনকে নকৰোঁ। পাচে আঠৈএ গুৰুবাক্য শিৰে ধৰি নবীন পাগকৈ জুই খৰি দলিয়াই দিছে, কৰিছে তিনি সন্ধ্যা মুৰে। ধাইৰ গুৰুজনৰ কষ্টে তিনি জন্ম লাগিছে। আনে কৈলে সন্তোষ নেজানে, ব্যৱস্থা নেজানে। ভোজনকৈ বোলে কোচৰ জীএ মোৰ এনে সুখকো গুচায়। মনৰ মনক বৃজি দিএ খুৱায় মোৰ।

আক এদিন গুৰুজনে বোলে বলোভদ্ৰ, হাটী ফুৰি আহা।
আঠৈ গৈ চাৰিও হাটী চাই আছিল। বোলে কেনে দেখিলে ?
তেহে আঠৈএ ঘোষা মাতিছে—বস্তু প্ৰকাশ—

“হৰিনাম বসে বৈকুণ্ঠ প্ৰকাশে

প্ৰেম অমৃতৰ নদী।”

“গোবিন্দৰ প্ৰেম অমৃতৰ নদী, বহে বৈকুণ্ঠৰ পৰা।”

“ভক্তি সৰোবৰে কৃষ্ণ-পাদ পঙ্কজত পৰি নিবস্তুৰে॥”

মাতি বোলে বাপ, বৈকুণ্ঠতেহে শুনিছিলে। এক বস
ভকতিৰ প্ৰেম। তোম্ৰা পৃথিবীতে বেকত কৰা গৈছে।
তেহে গুৰুজনে মাগুৰ সংহিতাৰ দুটা দৃষ্টান্ত দিছে।
বোলে হৰিৰ পৰা বাজা যন্ত কৰিবলৈ ধৈলৈ।
সৰ্ব্ব সুলক্ষণ বুযভ লাগে। ফান্দ শুক্লা সোবন খুৰা গুৱা
সিদ্ধা বিচাৰি পাই আনিলেগৈ। নোৱাই ধুৱাই লেজুৰ দাঙ্গি
চাই দেখে কাৰলা বীৰ্যন্তম নহয়।

মাত্ৰ সংহিতা

আক বাহুলিএ দিনটো খনে আলচি থাকে বোলে আজি
সোন্দা মালভোগহে খামগৈ। গৃহস্থে বাৰী পাচতে চাপ
তুলি সিঁজু বাঁহক জেওবা দি তাৰ ভিতৰত কল বোৱে, ভীম
আঠিয়া, বজৰিয়া, তাৰ ভিতৰে মনোহৰ কল, তেহে পুৰা,
বৰতমনি, তাৰ অভ্যন্তৰেহে মালভোগ, সোন্দা গজোৱা।
ভোকত গৈ আঠিয়াতে লাগে, আলচা কথা পাহৰে। ভোক
গুচে এৰি যায়। আমাৰ ভকতৰো কথা তেনে হৈছে এতিয়া।
পাচে সেই কথা ভকতে শুনি নাম গুণ এৰিলে। গুৰুজনে
বোলে জীৱাম দেখোঁ ভকতে নাম এৰিলে! কিয়? বোলে
বাপ, তোম্ৰা যে বুযভ, বাহুলিৰ আৰ্হি কোৱা গ’ল তাকে
শুনি এৰিছে। আকৌ দুটা দিছে দৃষ্টান্ত কল্প পুৰানৰ।
বোলে বুযহুট বাজাৰ মনধৰজ তামুলি লিগিৰা বৰ বল্লভ
খাটনি বাজাত। তাৰ বাপেক বুদ্ধ; চাই দেখে গাৰ গতি

কৰ পুৰা

উনশত গোটে। বোলে ই-যি মৰিব, জগৰ লগাই আমাকো মাৰিব। এই বুলি মনে নেমাতে নেচায়, আহিলে পিঠি দি ভৰি মেলে। ইফাল হয় যদি সিফাল হয়। পাচে সি বুঢ়া নেমাতে। দেখি মনে নিচয় কৈলে মৰিবলৈ। নগৰে ষাওঁ বুলি গৈ ঘূৰি জুপি আছে। তেহে বুৰা ভাত খাই নিশা জুৰত বহিছে। বুৰীএ তামোল কাটিছে, দিছে। বোলে সি গ'ল হবলা আজি। বুৰীএ বোলে এই কি মোৰ লৰাৰ বাৰ্তা সোধ? আগে আছিল কি? এতিয়া তাৰ জহত গৰু, মহ, ধান, ধন, বেটী, বন্দী, বান্ধা, তাম, কাঁহ, লিকচৌ, কি নহৈছে? তেও নেমাত, নেচা, কি শোধ লৰাৰ বাৰ্তা? তেহে বুৰাই বোলে অ বুৰী, তোৰ পুতেৰ, মোৰ নহয়? তোৰ স্নেহ আছে মোৰ নাই? এ সি দেখোঁ বাজাৰ মাত কথা পাই মূৰে বুজি ফুৰিছে। কাকো নগনে। খুব হলে ভাগে ও দা হলে ফুটে। ভই নহলে সি লোকৰ অন্ধকালে মৃত্যু। এতেকেহে নেচাওঁ, নেমাতো, খুব খাণ্ডা তলে থাকে, বোলে। মোতে ভয় কৈ কিবা হব, ধীৰ শাস্তে ফুৰে গা বাখি। তাৰ হিতকেহে চিন্তিছে। মই। তেহে কলাৰ আৰতে সি শুনি দেখে মোৰ উপকাৰীহে। পাচে ওলাই দা শেল আগত পেলাই দণ্ডতে পৰি কান্দিব ধৈলে। এন্ধাৰত বুৰা বোলে তই কোন? বোলে মই গুৰু পিতৃদ্রোহী। নেমাতা দেখি আজি মৰিব খুইছিলে। শুনো দেখো মোৰ হিত উপকাৰ হে চিন্তিছা। মহাপাপী মই, মোক ক্ষমা কৰা।

আৰু এক ব্ৰাহ্মণৰ বেটা বাৰ বৰ্ষ পঢ়ি অগাধ পণ্ডিত হৈ আহিল। বাপেকে দেখে উগ্র পণ্ডিত হৈ গুৰু ভক্ত নাম বেদ শাস্ত্ৰ কাকো মান কৰ নাই। জীৱ হুখতহে পৰিব। এই বুলি নেমাতো নেচায়। সি বোলে মই এনে পণ্ডিত, দেশে

মান কৰে, বুৰাইছে নেমাত্বে, নেমানে, এই বুলি এঠাইলৈ
 যাওঁ বুলি জুপি আছে মৰিবলৈ। বায়ুণীত বিপ্ৰে স্মৰিছে
 নিশা, বোলে সি কলৈ গ'ল আজি? বোলে তুমি লৰাব
 কি বান্ধা সোধা? বংশৰ পদ্ম, বজা প্ৰজা দেশে মানে, এই
 মুখেৰেও নেমাত? বোলে বুৰী ভোতকৈ মোৰ বঢ়া স্নেহ।
 নেমাতো কিয়, এনে অগাঢ় পণ্ডিত হলে কাকো মানিব
 হুৱাবে, নকী হয়। তাতে বোলে। মোতে ভয় কৈ কিবা হব
 মানি জীৱ বয়? সি শুনি দেখে মোৰ হিতকেহে চিন্তিছে।
 ওলাই দা আগত পেলাই দণ্ডৱতে পৰি কাতৰ কৰি ব'ল। সেই
 বেলা চাইটা ঘোষা কৰিছে কণা, খোৰা, শিং-ভজা, গৰ্ভিণী।
 কণা—“বেদাগম আদি কৰি যত, বিস্তৰ শাস্ত্ৰত নাহি কাৰ্য্য।”
 গৰ্ভিণী—“নামে পুৰুষক শুদ্ধি কৰি বৈল, নাম তাতে ভৰি পূৰি।
 খোৰা—“সমস্তে তপকে আচৰোক, পৰোক পৰ্বতে উঠি যত ॥
 শিংভজা—“সেহিহে চতুৰ যিটো পুণ্যৰ নিদান ভূত,

নাৰায়ণ নামক উচ্চৰে।

অচতুৰ যিটো আতি—।”

তেহে গুৰুজনে বোলে অ আমিও চাইছে। দেখো আৰা সব
 কাতো ভয় নাই। যম কাল মায়া মৃত্যু, গুৰু, নাম, দেউ,
 ভকত। তাতেহে মই তাৰা সববহে হিত চিন্তিছে।।
 পুনৰ ছটা ঘোষা মাতিছে—

“যম কাল মায়া মৃত্যুৱে বেঢ়িয়া

আছে বাঘজালি কৰি।”

“মিনতি বচন বোলে। সৰ্ব্বজনে

শুনিও শাস্ত্ৰৰ মৰ্ম।”

“...ইটো বাম নামে আপুনাৰ গুণে ঈশ্বৰকো কৰে বশ্য।”
 বোলে বাপুসব, নাম নেবিবাইক, লোৱা। তেহে আকৌ
 লব ধৈলে।

আৰু বহুবাহুৰ খাতৰ বাজখোৱা মহাপুৰুষক গুৰু বুলি আছে হাটীতে। গুৰুজনক হাটীৰ পাচে বাবীতে এটি গৃহ কৰি দিলে সজ সুন্দৰ কৈ। বা—লৈ কথা সুখে বহে নিজহাতে। পৰিচৰ্চ্যা সেৱা ধৰি ছমাহ বহি গুৰুজনত বিদায়কৈ গৃহলৈ গ'ল। পাই এটি কল পুলি কলে গৰে জাবৰদি, মনে বোলে আৰে এআখি গুৰুজনত লগাম নি। পাচে ডিল মেলি বৰ ঠোক মেলিলে। ই ভোৰ মুনিয়া হল। মাজৰ আখা বৰ হ'ল ঠোকাৰে সাৰ গৈ। পাচে বুৰা হৈ পকিল, কাটি পাচি ভৰি নিছে, বলেহে পাইলে। দি সেৱা কৈলে। দেখি বোলে বাপ, মই মহাপাপীএ বোঁতে বুইলোঁ। একাখি গুৰুজনক দিম। তাতো সিভোৰ চেচেৰা হ'ল, কেলে বা ঠোককে বুবুইলোঁ। দিম? তেহে গুৰুজনে সবাকৈ বটাই দিলে, ঘলো ছুটি দি পঠালে। পাচে এক নিশা স্বপ্নত দেখে বৈকুণ্ঠ পাই বৰ আঠাৰ খুটলীয়া গৃহত চালে বাবে খুট চ'তিএ দাজে মাৰলিএ সহস্ৰ ঠোকা কল আৰা আছে। বোলে কাৰ গৃহ এইটো দহো অনেক ভোৰ ক'ল? বোলে গোবিন্দ আঠৈৰ, তত গুৰুজনক কলা গৃহ কৰি দিছে। তাতো অ'ত কল চকলে পতি একো ঠোকা হৈছে। সাৰ পাই বিহানে গুৰুজনত কৈছেহি বোলে আমি ফলিতা দিবৰ ঠাই নাই। তুমি ফলিতা.....দেখিছা পাইছা আৰু।

আৰু একদিনা শ্ৰীৰাম আতা, বিষ্ণু আতা, হৰিকৃষ্ণ আঠৈ, বলাই, নৰসিংহ আঠৈ, নাৰায়ণ, পদ্মনাভ, আৰা সবাকৈ মুখ্যকৈ সমূহে নিশা নাম পাঠ অৱসানে প্ৰাৰ্থনাকৈ স্তুতিলে বোলে বাপ, তোম্ৰা পূৰ্ণ বৈকুণ্ঠৰ পূৰ্ণ ঈশ্বৰ, জগ্ন, মৃত্যু, জৰা, যুবা, নাই, চিবন্তন পুৰুষ। তথাপি কাৰণবাদ বহুকাল যেন পৃথিবীত থাকিব আমাক কৃপাকৈ, এইহে আমাৰ আশা ভাববা। তেও দেখিছোঁ। মল চক্ষুএ নবদেহাত

কাল পূৰ্বা-পৰেও সংজ্ঞা আৰ্হি আছে। ত্ৰীৰামচন্দ্ৰ বৈকুণ্ঠ
গ'ল পৃথিবীত ধৰ্ম্য দি হৰুমন্তত থৈ গল। বংশক সংহৰি
কৃষ্ণদেউ বৈকুণ্ঠে গ'ল, উদ্ধৱত ধৰ্ম্য থৈ। ত্ৰীশঙ্কৰদেউ বৈকুণ্ঠে
গ'ল পৃথিবী এৰি, আপুন পুত্ৰ ভাৰত নথৈ বৈকুণ্ঠৰ সৰ্বস
ধৰ্ম্যবস্ত্ৰ আপুনাত থৈ গৈছে। এতিয়া আপুনাৰ পিচত
কাক আগত লৈ আজ্ঞাৰে চলিম কৰিমহঁক আপুনাৰ তহু
মুখে শুনিলে সবাৰে দোলাইমান গুচিব, এক মন হয়।
পাচে গুৰুজনে গুনি ভাবি দান সমিধান একো হুতুইলে।
তাৰ পাচ দিনাও সেই ক্ৰমে আকৌ প্ৰাৰ্থনাকৈ স্তমিলে।
তেহে গুৰুজনে গুনি ভাবি কতো বেলি নিশ্বাস তেজি বোলে
মোৰ বন্ধু সব, সৰেও আছাইক, আজি হুদিন সোধ। আমি
গুনি ভাবি কব বুলিবৰ ঠাই নেদেখোঁ, মোৰ মহাপুৰুষ
ত্ৰীশঙ্কৰদেউ কৈ গৈছে, ব্ৰহ্ম ডিম্ব পঞ্চ কোটি পৃথিবী যি হে
বৃদ্ধগুৰু দাঙ্গিব সিহে এটি জীৱ তাৰিব। ঋষভ দেউৰ
বাক্য, বিষ্ণুপুৰী দিছে বহুৱালীত—

নাথকসেৱক.
পিচত
গৰাকী কোন
হয়

ভকতিৰ উপাদি মেলাইতে নপাৰে সঙ্কটে।

গুৰু আদি একো তাত সম্বন্ধ নঘটে ॥

ইও গুৰু আদি নাম নধৰোক। যি খেদিব হাতী, সি
পলাল ৰাতি, যিহেতু লাৰ ভাৰ বৰ হুৱাৰে, সি ফুৰে পৰ্বত
ববলৈ, যি পৰ্বত বৰ পাৰে, সি নবই তুলাৰে। কাক বুলিম
মই, বুলিবৰ ঠাই নেদেখোঁ, তোমাসব সমূহে অধিত
অভাগতী, স্তম্বিলৈ যাক হয় লবাহক।

“গুৰু সেৱা কৰিলে মাৰ্কণ্ডে বিৰি।

লক্ষ্মণেও গুৰুসেৱা কৰিলে হৰিবি ॥

প্ৰহ্লাদ গুৰুসেৱা কৰিলে বিজ্ঞান।

আমিও গুৰুসেৱা কৰিছোঁ কিছুমান ॥

এতিয়াৰ আচক গুৰু ভক্তৰ সেৱা, ঈশ্বৰ সেৱা নাই।

আক এক ইকাদশীতে আই ধাএ দিনে নিশা সভা পাতি ভক্তে সমে গুৰুজনক জনালেহি। বোলে বাক ভকতেহে ছুখ পাব, ইকাদশীত নিশা বঞ্চা। পাচে গধূলি এক ভাৱে গুৰুজনে কলে। সেইকপে প্ৰবৰ্ত্তি গ'ল গুৰু ভক্তে। দিনটো গাই বাই কীৰ্ত্তন কৈলে, নিশা চাই দাঁৰ মান হ'ল। তেহে গুৰুজনে কৈ পঠালে বুঢ়া ভগীয়ায়কে ধাইলে বোলে ক'গৈ দিনটো গাই বাই আছে', ভকতে সভা গাক, আমি যাওঁ। তেহে কলৈগৈ। বোলে গুৰুজন গলে সভাখানি ভাগিবহে, দাসীএ প্ৰাৰ্থনাহে কৰিছে'। কলেহি সেইকপে। আকৌ কৈ পঠালে, মোৰ বাউ টান কৰিছে, যাব খোজোঁ'। কলে যাই। বোলে গুৰুজন গলে কোন থাকিব আক, প্ৰাৰ্থনাহে কৰিছে'। বান্ধীএ। পুনৰ কলেহি। আকৌ কৈ পঠালে তেও কাভবহে কৰে। বোলে ক'গৈ কোচৰ জীএকে খৰি কাঠ যত্নহে কৰিব লাগে আমালৈ। ক'লত বোলে বাক তেনো সভাটি নভগাকৈ যাব। তেহে বামচন্দ্ৰকে ঐচ্ছ্যত গুৰুকে ধৈ মুখ হাত ধুব চলে উঠি আহিল। শ্ৰীৰাম আতা কমণ্ডলু পাচত লৈ গ'ল। বাটবৰ্ত্তে দোলা খানিবে আহিছে। বাজাৰ বাজানবাৰী পাইছেহি। পাচত তাতে মধুপুৰ হ'ল। তাৰ কাখে ভিতৰ চাপ বৈদপো বলোবামৰ সত্ৰ। তাতে বৰকৈ নাম উঠিছে। গুৰুজনে বোলে শ্ৰীৰাম, মধুপুৰ পালোহিনে? বোলে বাপ, নহয়। বোলে কতনো নাম গাইছে? বোলোবামৰ সত্ৰত দামোদৰী মতে গাইছে। বোলে জানিছা শ্ৰীৰাম, যেনে অনেক লক্ষণেৰে বজ্ৰিণ অলঙ্কাৰে কছালে শিৱ নহলে অশোভন দেখি এই নামবো তেনে শিৱ খিত নাই, উলামূলা, অমূলক। তোমাসবে যেনেকৈ খিতি লভি মূলেৰে নাম লৈছা, ইয়াৰ শিকা মাইকিয়া। আতা বোলে বাপ, ই নামবনো কল লাভ আছে

নাই? বোলে জুইশালে হাত সাৰটি থকাতকৈ সজ্ঞ নাম
মহা বলৱন্ত বস্তু এঠাইত ঠেকাবনি। অহিংসে অপৰাধ
পৰদাৰা বিভিচাৰ ভকত জোহ মাৰি পালে, মোক্ষ পাব,
জন্ম মৃত্যু, আয়াযাত নেপায়। এ ভোক্তাসৰ এক শব্দীয়া
লোকলৈ থৈছে বিষ্ণুপুৰী—

কলোবামব :

“কৃষ্ণৰ অভয় চুই চৰণত ধৰি।

স্বৰ্গ সুখ, নবক মনে তুল্য কৰি।

আক সেই চাৰিজনক বোলে তোহা সবে কি ভাগ্য
কৰিছা একা? এ আমি বুঢ়াটোকে বহিবলৈ পাইছা,
অপৰাধ ক্ষমিবাইক। তেহে মধুপুৰ সন্নীপ পালেগৈ।
নাম ঘূৰিছে গুঞ্জ গুঞ্জ শব্দ উঠিছে। গুৰুজনে বোলে ত্ৰিৰাম,
আমাৰ ভেলা মধুকুৰ পালেহিনে? বোলে হয় বাপ। বোলে
যেন মধুহে অবিছে, নাম বসে খান পাই বহিছে। তেহে
সেই নিশাই আই খাইক নি বাজা হেবাই থৈলে গুণ শীল
মহিমা দেখি। বোলে আজি একাদশী ত্ৰতবে আছে।
কাইলৈ গুৰুজনক অনাই তুমি মোক ভকত কবোৱা কুকত।
বোলে তুমি বাজ চৰ্চা, দেৱ দেবী অনেক পূজিব লাগে।
কেনেকৈ হৰি ভজি গুৰু ধৰ্ম বাখিবা? বোলে সবাকে
চাৰিম তেও ভজিম, মোক কাইলৈ আনি দিয়া তুমি।
বোলে বাক, মই আনি ধৰোঁ, নিদিলেও বলেবে হয় ভকত।
তেহে আইএ আজি কালিকৈ বাক বাক অনাৰ্ঠ বুলি ন
দিন সোৱাই আছে। গধূলি বৰ বধুৰ শপত দি থৈলেগৈ।
ভগীয়াক পঠাই প্ৰাৰ্থনাকৈ পঠালে বোলে গুৰুজন আহক
ভক্তে সমে, দৰ্শিণা সভাব কৰোঁ, সেৱা সম্মান কৰোঁ। সৈ
কলে বোলে ছাদশীয়া ভকতে ভোজন কৰিছে, আমাবো
বান্ধু টান, বুদ্ধ শবীৰ, যাব জুৱাবে। কটৈ। কলেগৈ
জুৱাবে বুলি। বোলে পাও গতিকৈ যে নপাবে, বান্ধীৰ

১ বধুপুৰ

কথা শুক চৰিত

দোলা খানিকে ধুই দিওঁ, দায় এৰি আহক তাতে। সেই ক্ৰমে ক'লত বাগকৈ বোলে কোচ জীএকে মোক বৰ সম্পত্তি দিলে, খচকা দোলাত উঠিবলৈ। বাক এই ছদিনৰ অন্তে একাদশীলৈ যাব বাক। তেহে বৈ আকৌ পঠালে বুভাভগীয়াক নিবলৈ। বোলে ত্ৰীৰাম, যাব লাগিলে সজকৈএ যাওঁ, কাপৰ কানি দিয়া। তেহে তুনি কাপৰ মাথা বন্ধা কঠ চাৰি লোটা পাক ললে, জাপী লাঠি। বামচন্ন ঠাকুৰে বোলে মমা, বাজাৰ অভ্যন্তৰে যাব লাগিছে, মুখ হাত ধুব ঠাই নাই। অ'তে ধুই লক। বোলে হয়, লোটা দিয়া। দিলে। কৰি আহি বহিলহি মৌনে ঈশ্বৰক নিচয় দৃঢ়কৈ। আতৈ সবে দেখে এক ভাও, হলি যায়, বাক্য থকবক! সেই বেগে বামচন্নে ছজন ভকত পঠালে হৰিহৰ আতাক আনিবলৈ। গৈ পাই কলে গুৰুজন প্ৰয়াণৰ কথা, মাতিছে বুলি। বোলে গুচ যা, মই মৰা মাধৱৰ ভকত নহওঁ। মোৰ গুৰু জন্ম মৃত্যু জৰা যুবা আদি অন্ত নাই, অনাদি পুৰুষ। পাচে সবেও প্ৰাৰ্থনা কৈলে বোলে বাপ, ঈশ্বৰো আবিৰভাৱ, তিবোভাৱ আছে। তোদ্ৰাৰ দেখো এক ভাও ধৰা গৈছে। এ পাচলৈ বুলি যোৱা যায় কাক কি? তেহে গুৰুজনে বোলে আমি কাক কি বুলিম? ত্ৰীশঙ্কৰ দেউ বুলি যোৱা নাই পুত্ৰ নাতিত। গুৰুভাৱ ৱবৰ পাত্ৰএই নাই। আচোক গুৰুসেৱা ভকত সেৱা কৰোঁতে নাই। সমূহে আতিথ গুৰুয়া কৰিবলৈ যাকে বোলা বুলিবাহক। আক বান পানীত যেনেকৈ গুৰি পিন্ধবা জাকে উঠিলে মৃত্যু নাই এ তোদ্ৰা সবেও লগ নেবি ত্ৰীতি ভাবে গুৰুবাক্যত বৈ হৰিশুণ গাবা, সংসাৰ ভৰিবলৈ কি প্ৰয়াস? মথ ভাগিলে একা যেনেকৈ পকৱা সাপে বেজে জলে মাৰে, সেৱকৰো সেইমতে লোভ, মোহ,

কাম, ক্ৰোধ, কাল, কলি মায়া আবৃতকৈ জীৱ বাখে জন্ম
লগাই। এই সন্তোষনকৈ বস্তু স্বৰি মন্তকে সহিতে বস্তু
উৰি শয়ন কৈলে। ভকতে বোলে ঠাকুৰ কাপড় দাজি
চোৱোচোন। চাই দেখে স্বাস নিশ্বাস নাই। তেহে সেই
খিতে এটা বৰ শব্দ উঠিল। বোলে মহাপুৰুষ পাত হ'ল,
মহাপুৰুষ পাত হ'ল, এনে শব্দ উঠি গ'ল বজাৰ ঠাইলৈকে।
তেহে খাট খানিতে তুলি বামচৰণ ঠাকুৰ, বান্ধনি বলাই
আতৈ, নবহৰি মুকুন্দ দুই ভাই এই চাৰিজনে নিলে
তোৰোচাৰ কাখবলৈ। ভকতে আগে পিচে জয়হৰি,
প্ৰাণহৰি, ঘোষা কীৰ্ত্তন গাই কান্দি গৈছে। থৈ চিতা
নিৰ্ম্মিত তাতে তুলি সবেও দণ্ডৱতে পৰি সেৱা কৈলে। বামচৰণ
আঠু লৈ নমি অগ্নি দিলে। সবেও পুনৰ সেৱাকৈ ব্যাকুল
বিহ্বল হ'ল অনেক গুণ বৰ্ণাই। অৰ্জুন, উদ্ধৱ, দাককে
যেনেকৈ কৃষ্ণলৈ কান্দিলে সেই ক্ৰমে আতৈ সবেও
গুৰুজনলৈ তোৰোচাৰ তীৰে বাগৰি লুটি বিলাই কান্দিলে।
তেহে ৰাজা গুনি মাথা চপবাই খেদ কৰে বোলে, মই
মহাপাপী ৰাজা, মোৰে কি শৰণ ভজন আছে, ৰাখিব পাৰোঁ।
অধমে? মএহে কাৰনি হলু। আকবা গুৰুজন পৃথিবীতে
কত দিন থাকিল হতে। আই ধাএ গুনি বিহ্বল ব্যাকুল
বিশ্ৰুতি হৈ নিঢালে পৰি মুৰ্ছা গ'ল। চেতন পাই মাটিতে,
ফৰ আফলি হিয়া ধাকুৰি গুণ স্বৰি কুস্তী দ্ৰোপদীএ পাণ্ডএ
কৃষ্ণদেৱে এৰি বৈকুণ্ঠে যাওঁতে যেনেকৈ কান্দিলে সেই মতে
কান্দি বিশ্ৰেষ্ঠী হ'ল। তত পাই বুঢ়া ভগীয়াতকৈ জাতি
আগৰ ঘিউ দি পঠাইছে। তেহে ডা-ডাঙ্গৰীয়া ভূ পাই তেল
হুত খাবি লৈ আহিল! ৰাজাও জাতি পদ্ম তৈল হুত দি
পঠালে মৰ্দন কাজীত কৈ। তেতি সময়ে বৰ বৃষ্টি আনিলে।
পাচে সেই ডাঙ্গৰীয়া সবৰ নাৱৰ চৈ আনি দি ঘন খুটাকৈ

গৃহ কৈলে। তাতে দহন কৰিছে। বৃষ্টিও এবিছেহি, তেনেহে কবতিয়া পজাব কাখে গৃহ, বাম নাৰায়ণ, আতৈ ছুও একে বস্তু, আহিছে ছুখানি ভাব লৈ, যাৰ যশ গুৰুজনে কয় বোলে মোৰ বাম নাৰায়ণ হৰি নাৰায়ণ হৃদয়ৰ বস্তু, দিহে খায়। তোত্ৰা সব হাটীতে থাকিও শেষ হে দিয়া। আগে খাই। বোলে বাপ কেনেকৈ? বোলে, আমালৈ ভেটি জ্বা খান আনিলে তোত্ৰা সবৰ মনে আৰ্হি নকৰেগৈ আমাক দিব পাম খাম বুলি? পাচত এহাহে আমি পাঞা ষাঞ। তাৰা সবে ছুই দিন বাটতে শস্ত্ৰ গুটি বোঁতেই দৃঢ় মনেবে মোক দিয়ে, পাঞ। এনে প্ৰপন গুৰুজনৰ। অক্লুৰ পমনে আহিছে বোলা কৰাকৈ ছুও, গুৰুজনক সেৱা কৰিমগৈ। আমাক সুধিব কি পাইছা বুলি, কেইদিন আহা, বৈছিল ক'ত, ভোজন হ'ল নহ'ল? এনে কথনতে কাল সাৰিষলকে ভু নেপায়। এইৰূপে আহি আহি বাহিৰ বন্দৰ খানি পাইছেহি। সেইখিতে এহেতে গুৰুজনো গৈছে, জীৱাম আতা পাচত কন্থলি কমণ্ডলু, হাতে লাঠি মাখে জাপি। লাগ পাই ভাব থৈ ছুও অভয় পদে মাথা দি সেৱা কৈলে। যি পথে বাঙিলে অক্লুৰ মতে সবে সিদ্ধি হ'ল, সুধিলে। সেই বেলা ঘোষা মাতিছে গুৰুজনে—

“মাধৱৰ নাম বংস প্ৰায় ভৈল,

ভক্তে তাক লৈয়া যাস্তু।”

বোলে ভাবত কি পাই আনিছা? বোলে বাপ, এই ছুতুপলি আতপ চাউল, ছুতুপলি উখুৱা, এই ছুখুকি কল। বোলে নিয়া চাউল কল বামচৰণ হাতত দিবা, ভকতক দিব বাটি, লৈ বোৱাগৈ। আমি সেই খিতে আহো। বোলে প্ৰভু, আহা বক, আমি বঞ; বোলে বৰ নেলাগে, বোৱাগৈ, আমি সেইতে যাম। তেহে আহিছে ছুও তোবাচাৰ

কিনাবে। দেখে পাক ওলাই, হৰিধ্বনি কৰিছে। জুই, ধোৱা, নাম গাইছে। সোধে বোলে কোন বাম বুইলে, সাধু মহন্ত নে ডা-ডাকৰিয়া? বোলে জগত শুক। এৰা সবে বোলে মনিবৰ ইচা, কোনোবা চলিচে, সুধিব নেলাগে। গৈ আকৌ সিপাক ওলাই দেখে জুই, সোধে, কয় তেনেকৈ বোলে জগত শুক বৈকুণ্ঠে গ'ল। বোলে কোন জগত শুক? বোলে সেই জীৰাম দেউ, যধুপুৰ। আৰা হুএ বোলে বলা এতিয়া দেখি, আহিছেঁৱা, মিচা। তেহে আহি পাই দেখে জীৰাম আতা, বামচন্দ্ৰ, সকলো দহনকৈ গৈ মূৰ সূমাই কান্দিব লাগিছে। আৰা হুই দেখি দণ্ডৱতে পৰি মুচ্ছা গ'ল। কতো বেলি তং পাই কব ধৈলে, বোলে আমি সেই খিতে লগ পাই আহিছেঁৱা, এৰা জীৰাম আতা গৈছে পাচতে কামলি কমণ্ডলু লৈ। ভাব ধৈ সেৱা কৈলেঁৱা। ভাবত কি পাইছা বুলি সুধিলে, কলু। বোলে নিয়া আতপ চাউল, মালভোগ কল বামচন্দ্ৰ হাতে দিবা, আমাক দিব। উথুৱা বৰতমণি কলে যত্নমণি হাতে দিবা ভকতক বাটি দিব। আমি সেই খিতে আহোঁ এই বুলি গ'ল শুক। পাচে গুনি সবেও উৰ্দ্ধ্বকৈ কান্দিব ধৈলে। কতো মুচ্ছাগৈ অচেতনে পৰি আছে, কতো বাগৰিছে, কতো হিয়াত জাৱলে মাৰিছে, কতো মাথা আকলিছে। জীৰাম যত্নমণিএ অৰ্জ্জুন দাকক দ্বাৰকাত কৃষ্ণ বৈকুণ্ঠ যোৱাত পালত যত্নবংশৰ উৰ্দ্ধ্ব লাগিল, সেই মতে আঠে সবে গুণ বৰ্ণাই শুকজনলৈ খেদকৈ কান্দিলে কৃষ্ণ অৰব্ধৰ তলে উদ্ধৱৰ আগতে খেদ কৈলে বিহুৰলৈ যমুনাৰ তাঁৰত উদ্ধএ ক'লত সূমৰি মহাখেদে কান্দিলে। সেইমতে বামচন্দ্ৰ, যত্নমণি, জীৰাম আতাও খেদকৈ কান্দিলে গুণ বৰ্ণাই। তেহে সেই আলোৱা চাউল কলে নি পিণ্ড

অচ্যুত গুৰু

দিলে ঠাকুৰে। লখুৱা ভাৰি যত্নমণি আতৈ এক পোহাকৈ কলে সৈতে বাটি দিলে আতৈ সৱক। তেহে সমূহে আলচ কৈ অচ্যুত গুৰুক সত্ৰীয়া পাতিছে। তেওঁ ডাঙৰীয়া সবক জ্ঞান দিলে, চাপিলে বেহাৰ বিজয় পুৰতে। দশা কৰ্ম কৰিলে, হ'ল। তেহে মাহেকীয়া হ'লহি। ডা-ডাঙৰীয়া সবেও চাপি দহ, পাঁচ, চাৰি, ছয়, বাহু, ষোল, কুৰি, দিলৈ টকা বজ্জও সেই ক্ৰমে ধাএ টকা এশ কাক্ৰব সমগ্ৰে তুলি তলচা গাক পাতি চাৰি লোটা বাটি কাঁহী বেৰা টউ, জাতি, বাউলি কৰচ, পিৰা চৰিয়া খৰম জাপি, লাঠি বজ্জ সৰাকে দিয়ালে বামচন্দ্ৰ দিলে। অনেক সহস্ৰ ব্ৰাহ্মণ হৈছিল। দান দক্ষিণা কৈলে। ভকতে গাই বাই কীৰ্ত্তন কৈলে। মহা মহোৎসৱ হ'ল। গুৰ, দধি দ্ৰৱা, বস্ত্ৰ অনেক খাব লুৱৰা হ'ল। প্ৰজাও অসংখ্য, তিন দিন লৈ খালে, কতো ব'ল। এই মতে মহা উৎসৱ মাহেকীয়া গ'ল। তাৰ পাচ দিনা ভকতক চাউল সিজাই ভোজ দিলে ঠাকুৰে, বৰ সভা কৈলে। তেহে সৰাতে বিদায় লৈ বামচন্দ্ৰ ঠাকুৰ উজাই আহি আতা ঠাই পালেহি। ঠাকুৰ আতা শুনি ব্যাকুল বিহ্বল, আই সমে খেদকৈ গুণ বৰ্ণাই কান্দিলে। দধি, চিৰা, কলা থৈৱিল পুছালৈ। সেৱাকৈ চাউল সিধা দিলে। বুঢ়া আতা ভনীপুৰ আতা, দক্ষিণ কুল আতা, গোসানী, ঠাকুৰ দেউ, পঢ়িয়া মাধৱ, লক্ষ্মীকান্ত, চকেনিয়া গাবিন্দ, গোমাৰ গোবিন্দ, দধিণে উত্তৰে সবেও চাপি বৰ পেটাত সাদিনলৈ ৰাতিএ দিনে বৰ মহোৎসৱ কৈলে। ৰাচামতো (আচামতো) বহুলা আতা, ভাটোকুচীয়া আতা শুনি খেদ কৈ সেৱক চপাই ছদিন কীৰ্ত্তন কৈলে। কৃষ্ণ দেউ বৈকুণ্ঠ গ'লত যেনেকৈ তিনিখন পুৰি উচল হ'ল, গুৰুজনে পৃথিৱী এৰিলতো সেই মতে তিনিও ৰাজ্যত খেদ শোক পালে, সেৱক

বৰপেটাত
সাদিনীয়া
তিথি উৎসৱ

উজনীত
হৰিশীৰ
উৎসৱ

বাপু সবে। জন্ম, মৃত্যু আদি, অমৃত, মধ্য, জ্বা, যুবা নাই
সনাতন পুৰুষ। তথাপি নবদেহা ছন্দে কাৰণৰ জন্ম।
হৰিসিংহ বৰাৰ গৃহে চাৰি বৰ্ষ, বাৰীত চাৰি বৰ্ষ, লেটেৰু
পুখুৰী পাৰে ছবৰ্ষ, ভাগি কুৰাবৰ একালত ৩ মাহ, বগুৰাত
পিতৃ চলা প্ৰকৰি কৰোৱা মজ্জিলাৰ কাহিলা পৰা সৈতে পাচ
বৰ্ষ, শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ তিনি কুৰি পোন্ধৰ বৰ্ষ যোৱাত শ্ৰীমাধৱদেৱ
একুৰি বা বৰ্ষ যাওঁতে লবণ পাইছে খুৱাহটা বেলগুৰিত।
আহি গৈ গুৰু সেৱা ধৈলৈ এঘাৰ বৰ্ষ, হাতী ধৰাত পোৰা
নগৰ বৰহুৱাৰ মুখে আহত গুৰিতে ছমাহ, কপলা ৩ মাহ,
মাতৃও চলিছে। বাবাদিত তিনি বৰ্ষ, কলানি কুচিত ৩ মাহ,
গণকুচিত ঠঠৰ বৰ্ষ, আই গোসানী লগে পাট বাউসীত এক
বৰ্ষ। খিৰামবল বাৰি সোন্দৰাত ৩ মাহ, সুন্দৰীত বাৰ বৰ্ষ,
গোমুৰাত ৩ মাহ, হেৰেমদত ৩ মাহ, বৰ পেটাত আঠ বৰ্ষ,
বাখৰ ভণ্ডাবত ছমাহ, হৰিবল্লভ ঠাই মাগুৰিত ভূষণ গুৰু ঠাইত
৩ পক্ষ, ক্ষেত্ৰচৰা বৰিত ৭ দিন, ৰামচৰণ ঠাকুৰ পাট গোহালিত
পুহু ৩ মাহ, হাজো ৰামদৈয়া বালিত ৩ মাহ, বিজয় পুৰে
বলাই নৰসিংহ ঠাইত কুৰিদিন। বেহাবে ৰাম আতৈ বাৰীত
৩ মাহ, খৰিমাৰলৈ বাৰীত ভেলা মধুপুৰে দুইবৰ্ষ ৰহি বৈকুণ্ঠে
উঠিছে। মুঠে আদ পাচ কম এশ বৰ্ষ সকলো ধানে মূলি
পৃথিবীত শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ পাচত গুৰু ধৰ্ম প্ৰবৰ্ত্তাই জীৱক
কুপাকৈ একুৰি আঠ বৰ্ষ ৰহি মধুপুৰে ভাজ মাহে কৃষ্ণাপঞ্চমীত
সাতাইশ দিন যাওঁতে পূৰ্ব-ভক্ত নক্ষত্ৰে মজলবাৰে ইতি
বাজ্জশক ১৫১৮। নবনাট সম্বন্ধিছে পৃথিবী এৰি।

শঙ্কৰদেৱ

৭৫ বছৰ বয়সত

জাৰ

মাধৱদেৱ

৩২ বছৰ বয়সত

ছমাবে দেখা

হয় খুৱাহটা

বেলগুৰিত

মাধৱদেৱ

জীৱনকাল

হবিহৰ আতাৰ চৰিত্ৰ

হবিহৰ আতাৰ
চৰিত্ৰ

বিবৰুৱা ভিটা, মধুপুৰে বাম বাম গোসাই পাঠক আছিল। গুৰুজনত বিদায় প্ৰাৰ্থনাকৈ আই গোসানী ঠাকুৰ আতা, বুঢ়া আতা, বিষ্ণু আতা, কামৰূপে সেরকক চাবলৈ উজাই আহিল। পাচে গুৰু ভাটিৰ কেশ, তেওঁকে পাঠ পঢ়িবলৈ দিলে। পঢ়িছে একাৰ ইকাৰ এৰি অশুদ্ধে যায়। আতা তাকে ধৰি যায়। তাৰে পৰা পাচলৈ অশূয়া লাগিলগৈ। আতাক বাক্যে বচনে হিংসা ক'ৰে আৰে পৰা পঢ়িব জুৱাৰে। বুলি। তেহে এদিন গুৰুজনত কলেগৈ, বোলে বাপ হবিহৰ নিমিত্তে পঢ়িব জুৱাৰে। অশূয়াকৈ সজ্ঞে মাতিলেও তেওঁ ধৰে এৰিছে বুলি। গুৰুজনে একো নেমাতিলে। পুনৰ পঢ়িছেহি। আতা আকৌ ধৰে। পাচে বৰ দন্দ লগালে। তেওঁৰ ফলীয়া কেইজনে ধৰে আতাক। পাচে গৈ কলে বোলে বাপ, পঢ়িবও জুৱাৰে, থাকিবও জুৱাৰে; আমি পাঁচক লাগেনে তেওঁ একলকহে লাগে? নাই তেওঁকে উলিয়ক, নাই আমাকে খেদক। তেহে গুৰুজনে আতাক মাতি বোলে, তুমি মোৰ হৃদয়ৰ বস্তু, দোকান খান যে ভাগে কাস্তিতে বহা। সিহঁতযে চাৰিও গুছে। বোলে সজ্ঞ বাপ। প্ৰসঙ্গত সৰাৰে আগত বোলে হবিহৰ, তুমি কাস্তিতে বহিবা, এৰা সৰে যে ভাল নেপায়। তেহে আতা গুৰু বাক্য শিৰে ধৰি কঠ লৈ কাস্তিতে বহিল। পঢ়িছে। তাৰো পৰা অশুদ্ধ হলেই ধৰে। আকৌ কলে বোলে বাপ, তাত থাকিলে পঢ়িব জুৱাৰে। হিংসাকৈ ধৰেহে তেওঁ শুদ্ধকৈ মাতিলেও। বোলে তেনো হবিহৰ খলাতে বহক। তেহে তাতে বহিছিল। তাৰো পৰা একাৰটো এৰিলেই ধৰে। পুনৰ কলে বোলে বাপ, তাৰে পৰা অশূয়া কৰেহে। বোলে হবিহৰ তুমি হাটীৰ কাস্তিৰে

শ্ৰৱণ কৰিবা। তেহে কাস্তিতে বহিছে। পঢ়ে। অশুদ্ধ
হলেই তবে পথা ধৰে। তেহে কেউজন গোট হৈ কলেগৈ
বোলে বাপ, হবিহৰে পাঠ শুনিলে মাতিলে, পঢ়িবও ছুৰাবো
অত বৰও ছুৰাবে। এদিকি যাম হে। তেহে গুৰুজনে
আতাক সন্ধান ভাববাবে বোলে, আপুনি নিশ্চিলা শাস্ত্র
তাকো পঢ়া ছয়া ছাত্ৰ। নগাই গুণনি এ ছন্দয়তে দহো পাই
আছা তুমি। সিহঁতে যে ভাগে পাঠকে শুনিব নলাগেই
চোন। হাটীতে থাকিবা বহি, নেমাতিবাও আক। আতা
হাটীতে বহি গীত পদ, ভটিমা, 'ঘোষা চৰিত্ৰ তোলে' ইটি
সিটিকৈ সাবটি বহে। নাম পাঠ শুনোতা নাই। পাঠ প্ৰসঙ্গ
সেবেঙ্গা হ'ল। আকৌ লগালে বোলে বাপ, হবিহৰে আপুনাক
ভাঙি অধিকাৰ হব খুইছে। বাতিএ দিনে, মেল আলচহে
বহাত। মানুহ দি চকচোন, মিচা কওঁ যে। মতো কিবা
এটাহে উলিয়াইছে। বঙকৈ গুৰুজনে বোলে হবিহৰ তুমি
ছনু আমাৰ উপৰি মহন্ত হব খুইছা হয়নে? দহো আগবে
উপৰ অধিকাৰ অধিক। এতিয়ানো কি ছব লাগে। তাকে
কয় দহো খলুৱা। তেহে আতা দুখকৈ এটা দৃষ্টান্ত দিছে
বোলে বাপ, এক মঙ্গল বৰীয়া শিয়ালৰ বাজাৰ শ্ৰীমুখ চাবৰ
চিন্ত গ'ল, নেপায়। একদিনা বাজা ওলাওঁতে বৰ দাব মুখতে
মৰা ভেশ জুৰি পৰি আছেগৈ। আগলিয়া পাই ইটে বোলে
মঙ্গল বৰীয়া শিয়ালৰ লাজ লাগে ঔষধলৈ। নিএ কাটি'
সিটে পাই নিএ কাণ, সেই বুলি। আক এটা নিএ নাক।
কোনোটে। নিএ দাস্ত, কতো নিএ নখ। বাজা ওলাই
আহিছে। এটা বোলে আৰ 'আগ মঙ্গল লাগে। তেহে
বোলে নাক কাণ সব নিলে, শুলোঁ। বজাৰ শ্ৰীমুখ চাবলৈ
বুলি। এতিয়া আগ মঙ্গল হাত দিলে, বধে। এই বুলি
উঠি প্ৰাণৰ কাতবে লব মাইলে। এ আমিও গুৰুজনৰ শ্ৰীমুখ

মঙ্গলবৰীয়া
শিয়ালৰ
আৰ্হি

চাই শৰীৰ পেলাবৰ মন দিলে। সেৱকৰ পাচতে। দুৱাৰি আগ মঙ্গহত হাত দিলেহি, যাব লাগে। কৃষ্ণদেউ কৈছে গোপীআই সৱত—

“বিদ্বৰত থাকি কৰা শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন।

বাঢ়ে মোত ভকতি নিৰ্মল হোৱে মন ॥”

দেখন্তে শুনন্তেহে লাহেবা হয়। এই বুলি উৰল, স্মল একেবাৰে দ্বাৰ বিৰাল চাৰি বস্তু লৈ গ’ল গুৰুজনক সেৱা বিদাই কৈ। তেহে গুৰুজনে দুখৰিয়া খাণ্ডাত পৰি খেদকৈ ছটি গীত কৰি পাছে পাছে গৈছে। বসন্ত ভাটিয়ালী। আতাক বাখিলে সাতজন ভকত ভাগে কেশৰে গোট হৈ। নেবাখিলে কৃষ্ণৰ লগত পঞ্চ প্ৰাণ গ’ল বসুদেউ দৈৱকীৰ যোৱাদি। বিহ্বল প্ৰেম খেলে বুলিছে। “হৰিহৰৰে বাপ, পশিলে। শৰণে।” “মোৰে পতিত পাৱন প্ৰভু, হৰি হেৰৰে বাপ, কিনা গতি হৈল হামাৰে।” তেহে আতা গৈছে পেটি মৰা বিল পাৰ সৰিহতলি চালিতে নিশা ৰহিছে, পুৱা গৰখীয়া লৰা বহা কৰি দি খৰি পাত মাছ শাক দিয়ে, ভিক্ষাকৈ প্ৰবৰ্ত্তে সন্ধ্যা। তেহে কামৰূপ অন্তমতে ভাটো কুচিৰ আতা পাই চাই দেখে আতা নাই। বোলে বাপ দেখো আতা নাইকা ‘বোলে আমাক হৰিহৰে এৰিলে। বোলে বাপ জল সাগৰ এৰি যো ৰাঘ জীএ। বোলে বাপ, চাব খোজোঁগৈ। বোলে যোৱা, পাৰায়ে অনিবা। তেহে আতা গৈ বিলৰ ইপাৰতে মাতি বোকে লৰাহঁতক কেশ মাতে বুলি। কলে আতা বোলে কেশ কালে আতো পালেহিহে। সবাকে বান্ধি যাবলৈ ওলায়। বোলে লৰাহঁত সোধাচোঁ, কেশ উজানৰ নে ভাটিৰ। সুধিলে বোলে উজানৰ বুলি কইক। কলে। তেহে থৈ বঠা, ধনু, শৰ ফুকন হাট পূৰ্বে গৃহ দাতিত ফলাব অভ্যাস। লৈ গ’ল না এৰে কাতলে উষা লৈছিল—ভকতৰ

পদে বামে কবন্ত অন্তায় বুলি কৈ নেমৰ শবত বজু টানি ধৈলে।
 নি বোলে উঠক। উঠি বোলে আমি বাঞ ব'ঠা দিয়ক।
 বোলে নহয়, মইহে নিবলৈ আহিছোঁ। বুলি নিছে বাই। বোলে
 আতা তোজ্জা যেন পুৰুষক কহুৱালি পালে। যদি কি ভৱ সংসাৰ
 তৰিবলৈ নোকা যান হৈ পাব কৰিবলৈ পালে। মোৰ নো কি
 ব'ল আক। এই আনন্দ সুখে গৈ মাচ কাটি মাজৰে আঠ
 আঙ্গুল গুৰুজনলৈ থৈ চাউল বহাইছে। প্ৰসন্ন কৰি থৈ
 গৈছিল বোলে তোজ্জা পাঠ পঢ়া। পঢ়িছে সৰ্বে—অচিৰ
 কালতে পায় হৰি ভকতক মিত্ৰ। বোলে শত্ৰু বুলি মতা যক।
 বোলে অক্ষৰ পাঠত মিত্ৰ হৈ আছে। বোলে মাতা, পাছলৈ
 হবগৈ। তেহে মহা প্ৰেম আনন্দমুখে ভোজন কৰি বহি
 মুহুৰ্দ্ধি কৈ মোধে। কাহানি পালাহি? আহিলা কিয়?
 বোলে সেৱাকৈ, চাবলৈ আহিছোঁ। আৰু গুৰুজনক এবিনো
 কিয় অহা গ'ল? বোলে হৰিপো, সদাগৰে চাম নও লৈ লাখ
 টকা ঘটে বণিজ্যকৈ। ডোৱাৰ ডোবাত থয়, বদে বৃষ্টি হিমে
 ভাগি ফাটি পচে হেলাতে। আৰু চহকী আচাৰ্যস্তু গৰু মহ
 লৈ লাখ টকাৰ ধান, মাহ, সবুছ, গুৰু আৰ্জি খায়, বিকে।
 বুঢ়া হলে দল পত্ৰত পৰি মৰে, কি হৈছে বুলি নেচায়, ঘাঁহ
 পানী চালি দিয়ক চাৰি।” আগে আছিলো লাগী। ভাল
 খালে। ললে। জাগি। এতিয়া হলু চেবেলী গাই। জাকতো
 নিদিয়ে ঠাই। বোলে নহয় আতা, গুৰুজনে নিবকে দিছে।
 বোলে কিয় মিচা কোৱা? এই কঠতে বহি নাম গাই কথা
 সুখে আছিলোঁ। গুৱা খাই চোৱা, এই দেখি আচৰিত হ'ল।
 তেহে সেৱা বিদায় কৈ আহে। আতা মাচ খুটুৰ দি বোলে
 গলতে কবা' মোৰ চৰণ নপাসৰিব। পাচে বাটত আহিছে
 আতা খেদকৈ এনে বচন গুৰুজনক কিয় আতা বুইলে। পাই
 সেৱাকৈলে মাচ দি। গুৰু বাৰ্তা বিদ সুখি লৈ আতা কলে

বোলে কি কলে আমাটলৈ ? যেহাই বোলে নাই একো কোৱা। বোলে কিবা কৈছে হবলা ? বোলে বাপ, নেলাগে সুখিব। বোলে কোৱা তাৰা বুলিছে, তুমি কি, কবলৈ ? বোলে দহো এইকপে কলে ভুলিএ বুইলেনে কেনে জনা লোক দেখে ? তেহে গুণজনে খেদকৈ আৰ্হি কৈছে। বোলে এক আত্মা শ্ৰুতনদী তীৰে ধৈৰ্য্য বৃক্ষ আছিল, মোহ পাকে খসাই পেলালে অনেক বিকাৰ লতা সৈতে ; কাল নদী পৰি খেদ কৈলে। বোলে নাও যায় কেনি, পক্ষি জিৰায় ক'ত ? লতা বগায় কাহা ? মৰি বৃক্ষ দৰে হৰিহৰে পৰোক্ষতো আমাৰ হিতকেহে চিন্তিছে। তেহে আতা শুনি খেদ বিৰকত লাগি ছমাহ বৈ চাইটি বস্ত্ৰ লৈ গ'ল গুচি। গৈ কৃষ্ণ সতৰীয়া বাৰীত ব'লগৈ। জিকা পুলি ভিটা মাছৰ বিৰকত। এটি গৃহকৈ দিছে মহাশ্ৰদ্ধাবে গুণবোধে সেৱা কৰিছে। চাউল পাত, লোন, তৈল, মাছ, খৰি। আতা নাম কীৰ্ত্তনকৈ থাকে। এদিন হৰিপ্ৰভা মাকে বাট মাছ এটি পাই বাচিছে। নাতিএক কান্দিছে পানী দিয়া ভাত লৈ গুণ চৰিবলৈ শুদা, তাৰে এখুটুৰি ফিচাতে কাটি দিলে, পুৰি খাবলৈ। আতা আজ্ঞা সিজাই দিবলৈ জোবাই চায়, এখুটুৰ নাই। বুৰীক মাতি সুখিলে। বুৰীএ কলে প্ৰাৰ্থনাকৈ দিলে। বুলি। আতা বাগকৈ বোলে অ পাণীপ্ৰী, দিয় যদি দেখাই মোত কৈহে দিব পা ? এহাকে অত দিন জুখুৱা তই ? এই বুলি বিৰকত লাগি উৰল, উৰল বাৰি, দ্বাব মাৰ্ঘাৰি গৈ গ'ল গুচি একবৰ্ষ। তেহে গৈ বহুপতি সতৰীয়া বাৰিত ব'লগৈ মৰিচ বাৰি ভিটা গ্ৰাম নাম। তেওঁ এটি বহাকৈ মহা শ্ৰদ্ধাবে সেৱা কৰিছে, সমগ্ৰে বিৰকত গুণৰ আতা সৈতে পচলি হাতে গৈ গুণ ছুটি আনিলে। সি আনিলে এটি। আতা এটি আউসী, একাদশীত ভোজন কৰিছে, এটি থৈছে। ছিদাই ঠাকুৰিয়া মহা এখণ্ড

ছুই আহি ধৈলেহি ধাবলৈ তাক। হবাই দেখি নিদি আতাৰ কথা কলে। সি আহি হবাই ধৈলেহি দিম দিৱক বুলি পৰে। আতা দি পঠাই বোলে তাৰ গঞা সি দিব পায়, নিদি ছুই, শঠক লগাই দিয়ে। নিদিলে অনেক নিন্দা বাদ কৈলে হতে। আত থকা সজ্জ সজ্জ নহয়। এই বুলি বিবকত লাগি চাইটি বস্ত্ৰ লৈ গ'ল গুচি আঠেঁ বৰ্ষ বহি। গৈ লক্ষ্মীপতি সতবিয়াৰ বাৰিত ব'লহি' জালুক বাৰি ভিটা, বিবকত ধানৰ। তেওঁ এটি গৃহ বান্ধি লৈ মহাপুৰুষাৰ্থ সেৱা শুক্ৰবা কৰিছে তিনি বৰ্ষ। তেওঁ বোলে আতা আমাৰ গোলামে খেত কৰিছে, তাৰে চাহ মাটিএহালচি; অৰে বিচ নলি সিঁচি থব আপোনাৰ নাৱে, মই চাউল কবাই দিম। তেহে আতা নি বিধান থলে বৈ। আতা জেঠত খস্তা লৈ নিবাবলৈ গ'ল। সিহঁতে বোলে আতা তাম্ৰা কি নিবাব, যককৈ আমি অতাম। পকিল, দাবৰ দিনত গ'ল কাচি লৈ আতা। সি বোলে যক গৈ, মই দাই নি মাৰি বাখক পাতি দিমগৈ ভবাই। তেহে আনি ভগাবত জাপি থলে নি। আতা বোলে ধান? সি বোলে আতা তোম্ৰা কি সবাব? নামি ষোৱা শুকুৱা জ্ৰম কৰা যাৰ। পূৰ্বৰ দৰে চাউল কবাই দিম মই। আতা বোলে আত মঞ কাহানি ধন মাটি খুইছে? দিওঁ বুলি তু তুৱাই লঘু কৰে। আত থকা সজ্জ নহয়। এই বুলি বিবকত লাগি চাবি বৰ্ষ বহি চাইটি বস্ত্ৰ লৈ গুচি গ'ল তাৰতে। তাৰতে গৈ পদ্মপানি ঠাই বৈছে গৈ। ভিটা চটাৰি বিবকত কাপৰৰ। তাৰা এটি গৃহ কৰি গুৰু বোধে সেৱা শুক্ৰবা কৰিছে। একদিনা চ'ত মহা চৌৰ সোমাল আতাৰ গৃহে। সব বস্ত্ৰ লৈ আতাৰ গাৰ বস্ত্ৰ চুব খোজে। আতা বোলে মুচুৰি মোক। তাকে লৈ যা গুচ। সি আন্তৰি গৈ পুনৰ আহে। এখানি বাখি পেলাই দিলে বোলে নে যা গৃহতে পালে মাৰিব দেহ। সি বান্ধত উলিয়াই

চাবকণা হয়

আকৌ আহিল চুবলৈ আতাকে। বোলে লৈ যা পাগী গুচ।
 লৈ সিদ্ধি সবকিবলৈ নেদেখে অন্ধ হ'ল। এৰি ওলাই এখানি
 লৈ যাই কণামুৰি লাগি ভু হৰাই ঘূৰি ফুৰিছে বাৰী এৰি গৈ
 বাজ হৈ চাপৰ। আশে পাশে আহি পুনৰ লৈ যায়।
 নেদেখি থৈ দিয়ে। এই ক্ৰমে আহি গৈ পুৱতিয়া হ'লহি।
 তেহে আতাৰ আগে থৈ দণ্ডতে পৰি স্ততিকৈ বোলে তোম্ৰা
 জ্ঞেব। বোলে লৈ যা শুদ্ধমনে দিছেঁ, তই বৰ দুখ পাইছ।
 সি থৈ কাতৰ কাকুতি কৈ গ'ল গুচি। তেহে আতা পদ্বপাণি
 মাক জৰাখী বুৰীক মাতি সব দ্রব্য বস্ত্ৰ দি বোলে নে। বুৰীএ
 বাগকৈ দিবৰ দেখি বোলে বাপ। লৰা সপিব কিয় নিম
 আপুনাৰ গাৰ বস্ত্ৰ? বোলে নে বুৰী মই শুদ্ধ মনেহে দিছেঁ।
 বুৰীএ ভু নেপাই বোলে দাসীএ চুবই নোৱাৰেঁ। বোলে
 একুৰা জুই দে। দিলে, আনি আতা জালি সব কাপৰ
 তালে পেলাই দিলে। বুৰীএ দেখে পোৰেহে। চাব মাৰি
 নিলে আধা পোৰা ছুডোখৰমান। আতা বাগকৈ বোলে
 পিশাচী, মই দিয়াত নিনিয়, এতিয়া হলে নিয় আমাৰ বাক্য
 পেলাই? এই বুলি বিৰকত লাগি উৰাল বাৰি দ্বাৰ বিবাল লৈ
 গ'ল গুচি, গৈ সুখবৰ দলৈ বাৰীত ব'ল গৈ। ভিটা নাগৰ
 খলা। বিৰকত নবাৰিৰ। আতা তাতে চাইটি চাপ দি কলা
 তামোল পান, টেঙ্গা, জৰা কই আছে। লাগিছেহি পাঁচ
 বৰ্ষত। দলৈবে দুহিতা এটি আছে, আতা জাপৰী বোলে।
 নিতে পৰিচৰ্যা কৰে, জুই, পানী, খৰি, মাছ, শাক পাত, ঠাই
 মচে, সাৰে। এদিন জেঠ মহা সৰু মাছ জকাই বাই আনি
 বাচি ধুই দিলেনি। আতা চায়, শামুক এটি গৈছে। বোলে
 এই অনাচাবে এনেকৈহে দি খুৱাই জাত মাইলে বুলি চাইটি
 বস্ত্ৰ লৈ বাৰী ঘৰ এৰি গুচি গ'ল। পাচে আতা ডাৰতে গৈ
 বেতনাৰ হৈনাথ চৌধাৰী ততে ব'লগৈ। ভিটাৰ নাম মাধপুৰ।

বেতনাৰ
 হৈনাথ চৌধাৰী
 মাধপুৰ

আতা এটি গৃহ বান্ধি আছে তাতে তিক্কাটকৈ প্ৰবৰ্ত্তি হবি গুণ গাই। চৌধাৰীএ মাহ পশু পক্ষী মাৰি ভাজি পুৰি খায়, নিতে গৈ আতা ক কৈ যশস্তা কৰে খালে। ললে। বুলি। আতা শুনিব ভুৱাৰি এদিন যোগবলে এবাহ শুকৰ আনি আওটনি খানত বিষ্ঠা মূত্ৰ ভক্ষকৈ ফুৰিছে। আতা বোলে দেখচো শুকৰে লুটিছে। মোৰ পৰম গুৰু ক্ৰীশঙ্কৰদেৱে কীৰ্ত্তনত দি গৈছে—

“কৃষ্ণ কথা এৰি সাতে পাঞ্চে বেঢ়ি

আন কথা কৈ থাকে।

অমৃতক তেজি, যেন বিষ্ঠা ভুঞ্জে

গাণ্ডি শুকৰৰ জাকে ॥

এ গুৰু ভক্ত বৈষ্ণৱ ব্ৰাহ্মণ অধিত অভ্যাগতক দিলি হুঁতে খুৱাই তেহে। সিফে উদৰত ভাৰ্যা পুত্ৰে খাই নিতে যশস্তা কৰহি। সেই দেখ গুৱৰে পুৰীষ লৈছে, কোনে তাক প্ৰশংসা কৰে। তোৰো তেনেহে। খাই যশ কৰহি মোত। এই বুলি বিৰকত লাগি চাইটি বস্ত্ৰ লৈ গ'ল গুচি। তেহে আতা বাম বাম আঠৈৰ গৃহে ব'ল যাই। আঠৈএ এটি গৃহ বান্ধি গুৰু বোধে সেৱা ধৰি আছে। বিৰকত গাখীৰব। ভিটা মইনাবৰি। একদিনা তেওঁৰ পত্নী সূচৰিতাত মাহেকীয়া লঘন। এটি গাই দোৱে, আতাক দিএ নিতে। তেহে ভায়েকে ছদ কৰ্ম্মলৈ খুজিলেগৈ। আঠৈএ ছুই এটি পাত্ৰত থৈ গ'ল পথাৰে। সি আহিল। বাএকে চাই দিনা গা ধুই আছে। আতা লৈ সবকৈ থৈছে বুলি চাই দি পঠালে। আঠৈ আহি স্নান গুৰুসেৱাকৈলে। দৈ নি দিলেনি। আতা বোলে নে ছদ বৰ্জনীয়। বোলে আতা মইহে ছদ থৈছে। সজ। বোলে তোৰ পত্নীত সোধ গৈ নে। নি শুধিলে বোলে ভৰাইক দ্বিগুণে চাবৰ হয়।

মইনাবৰি

হাইঠামাণী

তেহে মেলি চাই তেজ হৈ আছে। আতা শুনি বিৰকত হৈ
 বোলে আজি মহাপুৰুষ গুৰু নবখা হলে সৰ্বনাশ হলুহতে।
 এই বুলি ন মাহ বৈ চাইটি বস্ত্ৰ লৈ গুচি গ'ল। গৈ বস্ত্ৰিব
 দূৰহৈ হাইঠাবাৰীত বহিল এটি গৃহ বান্ধি। একদিনা
 এক গুৰুজন তত থকাতে লক্ষ্মীনাৰায়ণ ৰাজা বুহিলে
 বোলে বাপ আহাৰ, মৈথুন, নিদ্রা চাৰিও মুঠি জীৱ প্ৰকৃতিৰ
 মায়া ব্ৰহ্মাৰ স্ৰজনা সাৰিব পৰা নাই। মহা সিদ্ধ যোগেশ্বৰ
 নাৰদ, প্ৰহ্লাদ, সনক, সুনন্দ, গুৰু এই সৰ্বত ৰাজে বিষয়
 কৰি ধৰা সব সজ্জ, নকৰা সব মন ৰাখিবলৈ টান হৈছে। তেহে
 গুৰুজনে আহি সবাকৈ কৈ বোলে আতৈ সব, যাৰ মন চলে
 বিষয় কৰা হক। যাৰ নাই, অলঙ্কাৰ আমি দিওঁ। দেহৰহে
 দুখ, ভক্তি হানি নাই। পৰশ্বী হাত কাচত হে জীৱৰ দুখ।
 হৰিহৰ আতা, জনাৰ্দন, মুকুন্দ এৰা তিনিক নাম ধৰি কলে।
 মুকুন্দ আতৈএ বোলে বাপ, তোম্বাৰ পাশে দহ ষোল কুৰি
 কতোৰ হ'ল গ'ল। ৰাখিব চাৰি মন বঢ়াই কৰিবহে দিএ।
 এৰা দুয়ে গুৰু বাক্য ৰাখি কৰালে। মুকুন্দে দঙ্গাত অবিবাহে
 ব'ল হ'ল। তেহে আতা গুৰু বাক্য ৰাখি আই ঠাইলৈ কলে
 বুধা ভগীয়াত কৈ বোলে এটি চাই চন্দ্ৰ বিপ্ৰৰ কণ্ঠ দিয়ক
 বিবাহ কৰাওঁ। কলেগৈ। আয়ে বিসাই হৈ বুঢ়ীপো আতৈ,
 বুঢ়া জয়ানন্দ, চাৰিন্দীয়া চিৰাম, এৰা সবলৈ সোধালে।
 বোলে আতা গুৰু বাক্যহে ৰাখে, তাৰাক মায়া কি কৰিব ?
 আনক নচায় মায়া, তাৰা মায়াকে নচাব, দিয়ক। চাই এটি
 পাই কৈ বোলে বোলে সৰ্বশূলক্ষণ সূন্দৰ পাইছে। বোলে
 নহয়, সহজ আনএটি চক। পুনৰ চাই এটি পাই কলেগৈ
 বোলে সজ্জ গোৰা সূন্দৰ এটি কণ্ঠা পোৱা হৈছে। বোলে
 আন এটি চক, সজ্জ নহয়। তেহে আএ উপায় নেপাই
 সোধালে ৰাচে বুলি। বোলে গেছেলী বুলি কব। পাচে

চাই সত্য বৰদলৈৰ ছহিতা সত্যা নামে পাই কলেগৈ। বোলে কেনে? বোলে আতা সজ্জ সব বচা গল, গঢ় পিত নাই, ফেদেলী। বোলে সেয়েহে সজ্জ, আনক। তেহে ধাএ চকুৰি টকাৰ অলঙ্কাৰ সজ্জাই বিবাহ দিছে। তাতে আতা বোলে বিয়া কৰাইছে। হয়, বাক্যাত নৰলে চৰা যাব। আনি বোলে কানী তই পৰ পুৰুষৰ মুখ নেচাবি, পৰ দ্ৰব্য গ্ৰহণ নকৰিবি, বেদ বস্ত্ৰ নেদাঙ্গিবি। আমাৰ বাক্য বাখ যদি উৰ্দ্ধগতি হব, বাখিম, চাৰিলে চাৰিম। তেহে দহ ত্ৰাহু দিনে মনি, থাক, টাৰ হাৰ আঙ্গুঠি, উৰাণ্টি, কুণ্ডল, হোড়ৰ, শাংস, সিন্দুৰ পাটনি পাট বিহা, পিন্ধাই চাই চন্দ্ৰে সূৰ্য্যো বধ নজৰে তন্তাই বাখে, সতী পাৰ্বতী সম। বোলে ঐ ছৰ্জন পামৰ বিবাল মন, বিষয় ভোগ ইচ্ছা কৰ যে কৰ। এই বুলি উৰাল বাৰি তিনটা খুন্দা মাৰে মাটিতে। আইৰ সেইতে আঠ অঙ্গ কুচি অত্ৰাহি হৈ কম্পমান হয়। বোলে কানী, অনাদি পশু পক্ষী অনেক জন্মত আকে ভোগ কৰা হৈছে। ভাৰতবৰ্ষ ধন্য, কলিত বামনাম লৈ তৰিবৰ ইছা কৰ, ই বস্ত্ৰ আন জন্মত নাই, আক পাই আশা নকৰিবি, ক্ষুদ্ৰ বিভৎস বিষয়।

আক এদিন আই ধায়ে বুঢ়া ভগীয়াত কৈ প্ৰাৰ্থনা কৈ পঠালে বোলে মোৰ আইটি সৰ্বস্বলক্ষণা স্তম্ভবী শুনিবলৈ অভাল, আতা কানী বোলে। বোলে আমাৰ গণকৰ গণকালি দেখি কানী বোলাত দোষ নাই যা কৰি।

আক এদিন হজ্জাৰ গাওঁতে এখান বিয়া যায়। আই অল্প বয়স চেবেকা কাল, বাৰ জুপি চালে। আতা অন্তৰ্ধ্যামী দীৰ্ঘদৃষ্টি পুৰুষ। বাজতে বোলে কানী আমাৰ বাক্যটি পেলালি চা।

আক এদিন চমা স্মৃতি উতৰি পেহীএক তলৈ গৈছিল। বোলে কানী পানী কিমান হ'ল? বোলে আঠসম হ'ল।

বোলে আমাৰ বাক্য পেলালি ঘূৰি দহো ভিজা নাই, দাঙ্গিলি ? দুইবাৰ ক্ষমিছোঁ। তিনিবাৰত চৰা যাব। তেহে চ'তৰ বিজ্ঞৰ তিনি দিনৰ পাচে সত্যধৰ খুৰাকে নিয়েহি। আতা বোলে সাঁদহ পিঠা নেখাবি যা, গ'ল। গধূলি পাই চকু ঘুটি দিছে। গা ধুই বহিছে। মাকে চিৰা পিঠা হুন্ধ চেনীৰে দিছে। বোলে খাই চাউল সিজা। আয়ে বোলে আতা বাধা কৰিছে খাবলৈ। বোলে ভকতে বাধা যে কৰে আমিনো অন্ধলীনে বছেবেকৰ সংক্ৰান্তিতো ? মোৰে শপত, খা। আয়ে পিঠা হাতে নি কামোৰ মাৰিছে। আতা গৈ চুপে বৈ চাই আছিল। বোলে বাক কানী, খা। তই বাক্য পেলালি তিনিবাৰ হ'ল ; থাক, চৰা গ'ল। শুনি অত্ৰাহি হৈ মুখতে সৰিপৈল। সেহিতে কানি কাতি ভাত পানী এৰিলে। পুৱা খুড়ায়েকে লৈ গ'ল। আতা বোলে আমি কালিএ চাৰি আহিলোঁ। নিয়া যক। বোলে বাপ, নি আমি এটা অসন্তোষ হে পালোঁ। পূৰ্বে তোমাৰ পদতলে মৰিবলৈ দাসীকৈ দিয়া হ'ল, কিয় নিম ? আয়ে বোলে খুড়া, তুমি যোৱাগৈ। তাৰা চাৰিলেও আমি এৰিম কিয় ? এই জন্মৰ দাসীনে ? তেহে গ'ল। আতা সোমাৰ নিদিলে। চালিতে তিনি পক্ষ আছে। তেহে এটা দিব্য কামদেউ সদৃশ পুৰুষ আহিল। বোলে কানী, তোক দিছোঁ। যা। সি নিলে। আই গ'ল পাচে পাচে। গৈ দিব্য গৃহ বাৰী পাই ব'ল। নিশা একো ভোজন নকৰি শুলে। সি নিশা কামবাণে ধৰি যায়। অগ্নি'লগা দি লাগে, হুহকি আছে। এনেই গৈ পুৱালগৈ নিশা। পাচে গৃহতো বব মুৱাৰে দাহ তাপত, আনি শোধাই গ'লহি। তেহে আতা বোলে, বাম বাম, মাৰক এটি গৃহকৈ থনি, আমাৰ ভাবনা আঞ্জিতে এৰি পেলক। আএ বোলে মোৰ জন্মে জন্মে চৰণৰ দাসী, কিঙ্কৰী, টিকৰ স্বামী। সীতা বুইলে দশৰথ,

ৰাজা শম্ভুৰ হৈবন্ত, কোঁসল্যা শাপ্ত। তেহে আতা দাঠ বুদ্ধি দেখি বোলে স্বামী ভাও এৰি গুৰু বোধে চিন্তিব। ৰাম ৰাম কৈ ধান চিৰি দিনতে যি মুঠি চাই উলপ খাব, আমাক পাবগৈ পৰজন্মে। আঠেএ নি এটি গৃহকৈ থলেনি। সেই দৰে গাই খাই অলপতে চলি পালেগৈ। আতাও বিৰকত লাগি চাইটি বস্ত্ৰ লৈ গ'ল গুচি তিনি বৰ্ষ ৰহি। তৈব পৰা গৈ থুকহা বাৰীত এটি বহাকৈ বলন্ত। অজ্ঞপ্তে চাউল তাতে মিলে গৈ।

একদিনা আতা হৰিপুৰ গ্ৰামে গৈছে ওলাই। এটি আপীএ পাৱত পৰি সেৱা কৈলে। আতা বোলে তই ক'ৰ কোন? বোলে আতা মই সেই জাপৰী, আমাৰ বাৰীত যে আছিল। অ বোলে এমান জনী হলি চিন হৰাল, নিচিনোএই। অনেক গুৰুশ্ৰদ্ধা কৰিছিলি। এই বুলি দায়া কৈ, গৰ্ভ হৈছিল, কপালতে বুদ্ধান্ধুৰ্ঠে তিপা মাৰি বোলে তোৰ এটি পুত্ৰ হব ভকত ধূলি নাম দিবি, বুলি গ'ল। তাৰে পৰা চাউল, পাত, মাছ, শাক, খৰি, লোন, তেল দি সেৱা কৰেগৈ। তেহে বেটা জন্মিল। কপালত আতা তিপা মৰা লোম গুৰু হ'ল ভৃগু পদ দৰে, নাম দিলে ভকত ধূলি। সেই দৱনীয়া গ্ৰামৰ হৰি চৰদাৰ মুখ্য সাউদ জমিদাৰ, কাহিলা, টান, ৰাজ উলিয়াইছে। বৌ জীউ সব চাবলৈ গৈছে। জাপৰীও গৈছে বেটা কোলে লৈ। যমদূতে ধৰি পাপময় যাতনা সজাত ভৰিব খোজোঁতেই পঞ্চগ্ৰহ অনিষ্ট ভকত ধূলিক দেখি বান্ধ মেলি লৰ মাইলে; অকাল মৃত্যু এৰি বুঢ়া উঠি বহিল, ভকত ধূলি ধূলি বুলি। তেহে বিচাৰ লগালে কোন ভকতধূলি বুলি। মাকে কলে আতা ধূলা দি গৰ্ভতে নাম দিলে। তেহে নি একটকা বস্ত্ৰ দি সেৱা কৈলে। পাচে সজ হৈ গঞাখনেই ভাৰ ভেটি লৈ আতাৰ ধূলাৰ মহাশ্ৰা পাই বিচাৰি গৈ পাই

কৈ অনেক কাতৰ স্তুতি নিবেদন কৈ শৰণ প্ৰাৰ্থে। আতা বোলে ই গুৰু ভাৰ মহন্তবহে। হাট, ফাট, খৰা হে দান কাটে। আমি সমাএ বেহাববহে গিৰি। দান ললে জগব ছইবো, অনন্তে ব্ৰহ্মাণ্ডে ভাৰ বৈছে, সৈছে। ভকতে তুলাবে নলয়। মূল ভাঙ্গিলে লাভ কৰিম ক'ত! গুৰুজন মধুপুৰে আছে, যোৱাইক। তেহে গৈ শৰণ ললেগৈ। তেহে আতা বিৰকত হৈ বোলে পচা নাৱন্ত শিলা ভৰাদি বুৰাব খোজে। চাইটি বস্ত্ৰ লৈ সাত মাহ বহি গ'ল গুচি। তাৰে পৰা গৈ ধুৰিয়নি বাৰীত বহিল।..... এটি গৃহ কৰি আছে, তাতে হৰমণ্ডলৰ বেটা হৰাই জেমাদাৰ, তেঞি আতাক গুৰুবোন্ধে পৰিচৰ্যা শুশ্ৰূষা কৰিছে। আতা জিজ্ঞাসি চাইছে পাবা ব'বা বুলি। এদিন তাক লৈ ওলাই গল ভাঠিবেলা। গৈ পথাৰত দেখে এটা কলাৰ চো দি থৈছে জাপী, লাঠি দি। আতা লাঠিৰে ছুটা টাঙোন মাৰি বোলে আৰ দৰে হব পাৰি-বিনে? সি বোলে, ই জড়, চো, ব'দে বৰখনে ভিত্তে শুখায় উষ্ণে, শীতে, হিমে পচে, অচেতন প্ৰায়। আৰ দৰে কি কৈ হম? তাৰতে গৈ সোনকো নৈ পাই বোলে সান্ধৰি পাব হ। বোলে আতা সিহু ঘৰিয়াল, বহু, ভয় লাগে, নিব। তাৰতে গৈ ধুৰিয়া বিল পাই মাতিলে, লম্বা শিলা আহিল বাবে হাত পানীতে উঠি। আতা উঠি হাত পাও ধুই বোলে যা। গ'ল। বোলে আৰ দৰে হব পাৰ নে? বোলে বাপ, ই জড় অচেতন, শিলা, ই বোল লৈছে। সেই আৰ ক্ৰম কিকৈ হম? তেহে আতা বোলে ৰৈ চাৰি পোএই হৈ পৰমার্থ সোধ? তিনটা কথা কলু, এটাত বৈ পাবে। বুলিব জুৱাইলে; চেলাৰ বেটা গুচ। শুদা মৰনৌকা মোৰ একে চাবে দৃষ্টি বৈকুণ্ঠ পাবগৈ, সাল শ'ল বাঁহ বন্ধাই জোপাত লগাই মাৰিব খোজ আজোৰ পিজোৰ কৈ, এই বুলি ন মাহ বৈ চাইটি বস্ত্ৰ লৈ গ'লগৈ।

তেহে গৈ বেলাই থানাদাৰ সমীপে বহিছে। সি পৰম অন্ধাবে
গুৰুবোধে সেৱা ধৰিছে। বৰ ঠাকুৰ দেউ ভাটিয়াওঁতে ঠাকুৰ
আতা বিলবৰিয়াৰ যুৱৰাৱ ঠাকুলাৰ আহি দি বোলে
আগে নিবিচাবিলা, এতিয়া ওলালা, ক'ত পাবা ? যোৱা,
হবিহৰ ঠাই যাবা। সেই বাক্য মনকৈ গ'ল আতা ঠাই।
আতা আদৰ সন্মান কৈ আগ বাঢ়ি আনি পৰমতত্ত্ব শেষ কথা
অনুগ্রহ কৈ পঠালে শ্ৰীকৃষ্ণে সৈতে।

আক গুৰুজন বৈকুণ্ঠলৈ উঠাত বলাই হবিচন্দ্ৰ আটৈএ
বাৰ্ডা কলেহি মাতিছে বুলি। বোলে যোৱাইক, মই তুলাৰ
ভাব সব বৰ লাগে বুলি পলাই কৰিছোঁ, পৰ্বত দিবলৈ
মাতাহি। গৈ দুধৰিয়া খাণ্ডাত পৰি ধৰিব, কৰিব, সব, বৰ,
মুৱাৰি মৰিম গুৰু বাক্য পৰি। আক মোৰ গুৰুজন চলাৰ
যি কৈছা মই মৰা মাধৱৰ ভকত নহওঁ বা। মোৰ গুৰুজন
অযোনীজাত পুৰুষ আদি, অস্ত, জবা, মৃত্যু, শিশু, যুৱাত
সনাতন নিগুণ, ব্ৰহ্ম, হিয়াতে পাই আছোঁ, একতিলো এৰা
এৰি নাই। এই বুলি তাৰতে পাঁচমাহ বৈগ'লগৈ।

তাৰ পৰা গৈ মৰণাবাবীত ব'ল এটি পজাকৈ। তাতে
হৰাম পাটগিৰি এ হৈ ৰাম পাটোৱাবী এ দুই চাইদিনে আহি
গৈ আছে, পৰমার্থৰ আশাবে! মাছ, খৰি, চাউল পাত,
লোন, তৈল, গুৱাপান, শাক সমগ্ৰে সেৱা ধৰি আছে এঘাৰ
মাহ। আতা বাক পাবা ইঁক বুলি থৈছে সোৱাই। একদিন
হুয়ো আহিছে বস্তিতে, দৃষ্টিৰ অস্তৰ মাজ পাইছেহি। তেনেতে
চত মহা বাত বুট্টি শিলে দলে খুন্দি আইলে। চাই, গ্ৰামলৈ
ও দূৰ হ'ল। আতাৰ কাললৈকে লৰ থৈলে গ্ৰাণৰ কান্তবে।
দেখি আতা ছাৰ দি সোমাল। আৰা সব বাটতে বাও দি
গৈ মেলা মেলা বুলি অজাহি হৈ। আতা চুপে বৈ নেমাতে,
জাবে বতাহ শিলে ঠব অচেতন হ'ল, নেমাতে নেমেলে।

বলাই চৰিত্ৰ
লাভ

হৰাম হৈবাম
পৰীক্ষা

তেহে বাগকৈ পটোৱাবীএ বোলে মৰোতেও নেমাতে, মগনিয়া ভকতৰ গৰ্ব, আমি একোটা লোক, টেলাই নকৰে নোসোধে, ভকতি আত পাম? এই বুলি গুচি গ'লগৈ। তেহে দ্বাৰা চোৰি হবামক সুমাই ভুনি পছৰা দি সলোৱাই জুই সেও দিলতহে সত শ্ৰেষ্ঠী পালে। তেহে জলপান গুৱা দি পৰম তত্ত্ব পৰামার্থ অনুগ্ৰহ কৈলে। বোলে আজি সৰ্বনাশ হলুই। পৰীক্ষা নকৰি লোৱা হলে। ভাল বাখিলে মহাপুৰুষ গুৰু মোক আজি। এই বুলি চাৰি মাহ বহি চাইটি বস্ত্ৰ লৈ গল গুচি'।

তাৰতে হিৰা বাৰীতে এটি বহা বান্ধি ৰহিছেগৈ। তালকে মতাই যত্নমণিকে বামচন্দ্ৰ বুঢ়া গুৰুকে গোপাল আতা পঠাই চাইটা কথা সোটাইছে আতাত। বোলে ভকতক সাঙ, বোলে কিয়? গুৰুজনক গ'লা বুইলে কিয়? গুৰুজন চলাত কিয় নগল? ছকুৰি টকাৰ অলঙ্কাৰ সেৱকত নলগাই নদীত পেলালে কিয়? তেহে আতা প্ৰশ্নৰ সিদ্ধান্ত দিছে।

গোপাল আতাৰ
আতাত এৰ

বোলে গুৰুজন প্ৰশ্নাগত নেযাবৰ অভিপ্ৰায়-যি কালত অনুগ্ৰহ কৈলে, যিকপ নাম চিন্তনত আছে। সেয়ে শেষ, কালত বিভৎস শৰীৰ দেখি লবিব, আৰু মাইলু পালে সাধনত নাহি কিছু প্ৰয়োজন, থাকে ব্ৰহ্মএৰে একে হুই। আৰু কিবা বলে হুৱবা ভাৰকে দিও বৰ সব এবিধ ধৰিব হুৱাবিম। আৰু বিহুৰ চিন্তন মৰ সমীপৰ জৰ এতেকে নগলু। আৰু মোৰ পৰম গুৰু দি গৈছে উত্তৰৰ উপদেশত। “একে কাক মাংস সিও এৰা কুকুৰৰ। তাকো অল্প দেখা সিও হুহিকে বিস্তৰ। এতেকে জীৱ এৰা শেষ, জীও মায়া, ধনো মায়া, তাৰে লগাই কি ভকতি কৰিম উত্তম উশ্ৰুত শ্ৰেষ্ঠ বস্ত্ৰত লগাই চাৰ দ্ৰব্য? এতেকে নলগালোঁ। আৰু গ'লা যি বুইলোঁ। গ শব্দে গুৰু গুঢ় পৰম তত্ত্ব অভয় দান দি। গু শব্দে তুস অবিদ্ভাৰ পঞ্চ পৰ্বা

বিনাশী, ক বিপু সংসাৰ গুচাই শুখাই পৰম্পদ বৈকুণ্ঠ দিলে। অকাৰে জগৎ মৃত্যু নিবাৰি লয়, শব্দীৰ ছয় শত্ৰু নাশ কৈ পৰমাত্মাত অভয় ব্ৰহ্মত শুদ্ধ ব্ৰহ্মক লই কৈলে। এতেকে গলা বুলিলোঁ। আৰু ভক্তক সাঙ বুলিলোঁ, ৰাজা প্ৰজা গঞা, ভাৰ্যা, পুত্ৰ, যম, কাল, মায়া, মৃত্যু, পাপ পুণ্য এই বাৰৰ ৰাজ বাখিৰ ভুৱাৰে হৰি ভক্তিৰ বলে। আৰু কুলালি, বিছালি, যৌবনালি, ধনালি এই চাৰি গৰ ভাজি ভক্ত সাঙে ভক্তি সহ খাই বাখিৰ ভুৱাৰে, গ অম্বই সন্ম, সত্য গুণ, চ শব্দে ধৰ্ম, অ কাৰ আচৰণ, আলি ভাঙ্গা, পুখুৰী ভাঙ্গা, যাত বুৰ দিয়া ততে গজা। এই ৰূপে কবান্ধৈ, যোৱান্ধৈ।

গান্ধী

তেহে তাৰতে তিনিমাহ ৰহি গ'ল গুচি। তেহে গৈ খলামৰা বাৰীত এটি বহা বান্ধি ৰহিছে। তাতে আতাৰ গুণ শীল, মহিমা দেখি খৰতিয়া গঞা খানেই সেৱা শুশ্ৰূষা কৰিছে গুৰু বোধে। তাতে সৰু ঠাকুৰ দেউ গজা জগন্নাথতে আহি মধুপুৰে বৈ পৰমার্থ আশাৰে আতাৰ ঠাই গৈছে। ধাৰি কঠতে সামৰাই জাপী, লাঠি তাও তুলি পছৰা, পাগ পিচোৰা ব্ৰাহ্ম বোল লোকৰে। আতা দেখি অনাদৰ, বোলে কিয় অহা গল? তেহে পৰম তত্ত্ব প্ৰাৰ্থনা কৈলে বোলে তোম্ৰা মোৰ গুৰু নাতি বিজয় শঙ্কৰ, গৌকা তামোল, ঠোকা কল ঠোট পান ৰাগি মুখে খোৱা লোক, দোনেৰে খোৱা, টেমি মূৰত কি মুখ বুৰিব, এখান এবিৰাত? এটা একেখাত কি তৃপ্তি সন্তোষ হ'ব পাৰা? আমি ক্ষুদ্ৰ ভিক্ষুক, মগনিয়াত কুবেৰে ভিক্ষা কৰা, সাগৰ কি জ্ঞান জুৰিএ বুৰায়, দহিসাগৰ চক গাখীৰে জোৰে, চল্ল, সূৰ্য্য কি দীপে পোহৰায়, বাৰ অগ্নি কি ফিৰিঙ্গতিএ প্ৰকাশে? তোম্ৰা অনন্ত কণাত গজিছে, ভূঞিখোৰা হলে ঠেঙ্গুলি কি আটে? এই বুলি সম্বোধন কৈ পঠালে বাক্যে শুভে মুহি সন্তোষি। বিতুষ্ট মনে ঠাকুৰ দেউ

সৰুঠাকুৰদেউ

গ'ল। নিশা স্বপ্ন দেখে মহাপুৰুষ গুৰু গৈ বোলে যে হৰিসে
 হৰ অনন্ত শক্তি, তেনেত বজ গুণে ধুনতহে ভক্তি বিচাৰ
 জাত লৈ। আতাকো স্বপ্নতে বোলে মোৰ চতুৰাত যে
 পৰমার্থ নথ, নক, কাতনো কোৱা ? যাৰে ধান তাকে গুটি
 মুঠি কৰা ? বাম অৱতাৰে চাৰি পূৰ্ণ, কৃষ্ণ অৱতাৰে বলোভদ্ৰ,
 প্ৰহ্লাদ, অনিৰুদ্ধ, ঐতো আমি বৰাপো পুৰোত্তম, চতুৰ্ভুজ,
 চাৰি তোত্ৰাসব সথান পাত্ৰৰেহে ৰাজ দোকান, এই কৈ
 অন্তৰ্জান হ'ল। আতা সাৰ পাই খেদকৈ চাই আছে বাটলৈ।
 ঠাকুৰ দেউ বিহানে শৌচ, শুদ্ধি স্নান, গুৰু-সেৱাকৈ গৈছে
 গাইদোৱা নাৰায়ণ আতৈক লৈ। আতা দৃষ্টিতে দেখি আগ
 বাঢ়ি গৈ আদৰে আনি বসাই গুৰু আজ্ঞা স্বপ্নৰ কথা কলে।
 ঠাকুৰ দেৱে নত্ৰতা হৈ কলে স্বপ্নৰ কথা। কৈ বোলে আতা
 মোত অপৰাধ হ'ল, ক্ষমা কৰক। পাচে আতা পৰম তত্ত্ব
 বস্তু কীৰ্ত্তন কৈলে ভাণ্ড মুখে বাকি অমৃত। নাৰায়ণ
 হলাউদ্ধ সমে বীৰ্য্যভূম ঔষধ পান কৈ আহিল। আতাও
 চাৰি মাহ বহি চাইটি বস্তু লৈ গ'লগৈ। উত্তৰে হৰা,
 দখিণে জৰা, পূবে হৰমিয়া, পছিমে বিহবৰি, এই চাৰি
 গাওঁৰ মাজত দৃষ্টি যোজন মুকল, চাৰিও গঞাৰ লৰা গৰু
 চাৰি সেই বৰ আহত তলে জিৰায়। আতাক দেখি সব
 লৰা খেৰবাঁহ নি পাচ দিনা বহা কৈ দিলে। বতৰ বস্তু
 যাৰ যি চলে আম, কঠাল টেঙ্গা জৰা, লেতেকু, পনিৰল,
 কলা, কুহিয়াৰ চাউল, মাহ নি দিয়ে। আতা ধুই কাটি
 গোসাইক দি নাম দিয়ে, সবে লৰা বেৰি গায় দিনমান। চাই
 দণ্ডিয়াই ছনিকৈ বোলে লৰাইঁত যাৰ নাম তালৈ যক। বোলে
 আতা যক হক। বিলাই দিয়ে খাই যায় নিতে। সব লৰা
 গাই ছুই দিয়ে ছুন্ধ মাহ, প্ৰসাদে সৈতে লই ছন্ধ মাহ পাক
 অন্ন নহল ভোজন। কতো হৰি কথা কয়, শুনে সবে।

পাচলৈ বিবৰুত হৈ কতো লৰা গৃহ বাৰী ভাত এৰি নিশাও থাকে হৰি গুণ গাই। পাচে জেঠতে আজ্ঞণৰ দিন যাওতে বোলে লৰাইত, কোদাল চাৰিখানিমান আনিবা কাইলৈ। আনিলে পাচদিনা বোলে আঠৈ এটি কুৱা কবইক বাৰ হাত মান। দিনতে কৈলে, দহ বাৰ হাত। বোলে যা ইঁক। কাইলৈ যাৰ যি চলে মাহ চাউল, উপাধি, সবহকৈ আনিবিইক। সেইকপে আনিলে। আতা ধুই দি দিনটো নাম গাই চাই তৰিয়াত হৰি ধ্বনি কৈ বোলে যাৰ নাম তালৈ যক। বোলে বাক যক। তেহে বিলাই দিলে খালে। পাচে চাইটি বস্তু লৈ নাদ পাৰে বহি পাচে যোগ ধাবনা ধৰিলা। আপুনাৰ আত্মা পৰমাত্মাত ধাপিলা। বোলে লৰাইত, মই আজি গাততে থাকোঁ, তহঁতে সমানলৈকে মাটি দি যাবি ইঁক। পাচে আতা সোমাল। সিহঁতে পুতি সমকৈ গ'ল দিশা দিশি। গৰু বান্ধি খাই বৈ জুৰত জুহাল গুৰিত কয় বাপ মাকত। শুনি অত্ৰাহি হৈ চাৰিও গঞা চাপি বোলে মৈলোঁ ভকত বধ হ'ল। ৰাজাও দণ্ডিব। হুই ছৱা মাইলে। এই বুলি খানি চাই, দেখে নাই। আশ্চৰ্য্য অন্তত হৈ বোলে মনুষ্য নহয়, সাক্ষাত ঈশ্বৰ, ছদ্মকৈ নৰভাও দেখাই আছিল। তেও নজানি নভজিলে। হুৰ্ভগীয়া পাণী আমি। লৰাইতহে মহা ভাগ্যবন্ত ধন্য, আতাক, সেৱা ধৈলৈ কৈলে, সাকল জন্ম ইহঁতৰ। এই বুলি খেদকৈ গ'ল ঘৰাঘৰি।

বোম্বে
তত্ত্বাৱ

বৰ ঠাকুৰ দেউৰা চৰিত্ৰ

বৰ ঠাকুৰ চৰিত্ৰ

শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ পিতামহ চলাত সাত বৰ্ষ, ফাগুণৰ সাদিন যাওঁতে কৃষ্ণ ইকাদশীত বুধবাৰ ধনিষ্ঠা নক্ষত্ৰ। হৰিচন্দ্ৰ ঠাকুৰ পাঞ্চবৰ্ষে বৰ : গুৰু চলাত বাহু বৰ্ষ। নমাহত চুচৰি ফুৰে। একদিনা গৈ পক্ষ্বেৰ গুৰুজনৰ উকতে হাত দিলে। গোসানী মাএ দেখি থপা মাৰি অন্তৰালে জেকৈ মাৰি। গুৰুজনে ধূলা গুচাই কোলে লৈ বোলে তোমাৰ আমাৰ পিণ্ডজলৰ নাতিত হে আশা। তাৰতে বৰ দয়া কৰে গোসানী মাএ।

আক এদিন গুৰুজনে দশমৰ বাঘৰ পাত পিঠি লিখি শুকাবলৈ থৈছে। চুচৰি গৈ কৰনিতৈ চোতাই আনি তিনি চিটা কৈলে। গুৰু বোলে বৰাপো কিয় পৰম ব্ৰহ্মে ফাইলে ? বোলে বাপ, তৰ্কিবই নুৱাইলোঁ জানোঁ ? বোলে তোমাৰ আমাৰ পাচত তিনটা পথে প্ৰবৰ্ত্তিব ধৰ্ম্ম !—নিগু ১, কেৱলা, ভাগৱতী। আকৈহে দেখালে ব্ৰহ্মঘটি, নিকাঘটি, কালঘটি।

তিনিপথ
ব্ৰহ্মঘটি
নিকাঘটি
কালঘটি

আক হৰিচন্দ্ৰ, পুৰুষোত্তম, বামচন্দ্ৰ, পৰ্মানন্দ, ঐচ্যুত গুৰু, সক গুৰু, লক্ষ্মণ ওজা এই সবক পঢ়াইছে গুৰুজনে। এদিন পাট ভুনি এখানি পিঙ্কাই উকত বসাই চাইছে আগ পিচ। শ্ৰীৰাম আতা বোলে বাপ থাক উস্থি যুৰি হলে সজ দেখি। তেহে আনন্দ কৈবে গল উদাসীনৰ চটুৱাই দিয়াবৰ মন। পাচে গঢ়াই পিঙ্কাই বোলে চোৱাচোঁ। বোলে বাপ, এতিয়া শুৱাইছে।

অধ্যাপনা

আক এদিন খৰি মাটি নিয়াত মনপুৰ ভণ্ডাৰিএ লগাই কওঁতে বোলে হৰিচন্দ্ৰ, পুৰুষোত্তম গুৰু নাতিপুত্ৰে বিনা নদিলে নগলে নকৈলে পাবোঁ হবলা, বহুত খৰি মাটি নিলে তাৰে কথা কহি।

আক দাস, দাসী, বন্ধা, গোলাম, ভক্ত মৰি গুচি ভাগিল।
বাৰী ঘৰ ভাগি হাবি হ'ল। ঠাকুৰ সব চোট ছৱা, দুখ হ'ল।
শ্ৰবাম এতিয়া খৰি পাত লুৰি কাটি খায়। এদিন পাত
কাটিছিল। পৰি তালু ফুটি তেজ গৈল। গোসানী মাৱে
খৰি গুৰুজনলৈ মনত পৰি খেদকৈ অনেক কান্দিলে।

আক এদিন হাথীয়া গৈ বোলে বৌ কমললোচন বহাবীক,
বগৰি বৰীয়া জয়বৰ চৌধাৰীএ ধৰে, দিবলৈ কি বোলা?
বোলে বাক মই সুধি চাওঁ বাপুত। তেহে বোলে বাপু,
আমাৰ কমললোচন বহাবীক দিব খোজে কেনে দেখা?
বোলে তাৰাতে সোধা যক। সুধিলে। বোলে এই হাতে
মাথে গুৰুজনক সেৱা পৰিচৰ্যা কৰিলে। এতিয়া কুচিত
বিভৎস বিষয় ভোগৰ ইছাবে সামান্য ঘৰে যামনে?
নেখেদিলে দাসীএ কৃত্যসেৱাকৈ থাকিমহে। কলে এইদৰে
বুলিছে বুলি। বোলে তেনো সেএ কথা। তেহে নযায় বুলি
কলে। পাচে উদাসীনে বুদ্ধি দিলে জানি অনেক ছন্দে মন্দে
বাক্য বুলি খেদিও বঘুৰাজাত কলেগৈ বোলে তিনটা বংশ
আছে সুন্দৰ, দুই তিনি হাত চুলি, আনক। ৰাজা তেতিয়ক
সেবা দিলে। আহি ধৈলেহি। মাজু আএ পটাপোৰে দশন
সৰালে। এৰি স্তমতি আইক লৈ গ'ল। ঠাকুৰকো কোনে
লৈ গ'ল, অক খেদি যাওঁতা নহ'ল। ভাতৃ দদাএকে আঠেই
কুৰি টকা ভৰি আনিলে ৰজা ঠাই মেলাই। ছমাহ মমাএকৰ
গৃহে আছে মা পুত্ৰ। তেহে গোসানী মাৱে হৰিচন্দ্ৰ ঠাকুৰ
পঠালে নিবলৈ। গৈ কলে বোলে আগে নিবিচাৰা আজি
ছমাহ। টকা আঠেই কুৰি দি নিয়া। পাচে আয়ে বোলে,
দাদা গোসানী মাতৃ আছে, বাপু অহাতে পঠোৱা, যাওঁগৈ।
তেহে ভাব ভেটি দি থোৱাইছেনি।

কমললোচন
বহাবীক

আক গুৰুজনে পদ পয়াৰ ঘোষা, কীৰ্ত্তন, গীত, পদ ভটিমা

পাটকীয়া
জয়ব অধ্যাপক

চৰিত্ৰ লিখক
কমা আৰ্ঘন

পঢ়ালে। ভাগৱত পুৰান পঢ়িলে কিছু। ব্যাকৰণ, অমৰ, কাব্যকোষ তন্ত্ৰ, শ্ৰায়, নীতি, সংহিতা, বেদ, বেদান্ত, উপনিষদ, শিৰো বস্তু, এই সব পঢ়ি বুদ্ধিবলৈ থাকিল। তেহে গৈ পাটকীৰ জইবৰ অধ্যাপকৰ ঠাই পঢ়িলেগৈ। পাছে বিপ্ৰে পৰম শ্ৰদ্ধাৰে পঢ়ালে একবৰ্ষে। একবাৰ কলে মাত, জাত, সকলো আহে। একো উত কষ্ট নাই, পঢ়াইছে। আন ছাত্ৰে দহ বাহু, ঘোৰ বৰ্ষ পঢ়িও সম হব নপাবে। বোলে এৰা মনুষ্য নহয়। কৃষ্ণে পঢ়াৰ দৰে ক্ৰম। প্ৰথমে পাঠ আৰম্ভিলে বেদ বঢ়া টুটা বুদ্ধিৰ মাখি পকুৱা বাচি সন্ত সাধু সবে পান কৰ্মে কৰিব। আৰু ৰাজ হংস মানস সৰোবৰে চৰে গতিকৈ, নীৰ এৰি খীৰ পান কৈ তৃপ্তিক লভে। ধৃতবাষ্ট্ৰে একা খীৰ এবে, নীৰহে পান কৰে। উত্তম উত্তম সাধু সন্তে ৰাজ হংসে কুকথা নিন্দাবাদ এইসব নীৰ এৰি গুৰুজনৰ সেৱকৰ লীলা চৰিত্ৰ অমৃত খীৰ পান কৈ সংসাৰ এৰি পৰম্পদ বৈকুণ্ঠ পায়গৈ। সঙ্গ, মাৰ্গ, সৰোবৰে চৰে। ঠাকুৰ দেউ ঘোষাত দি গৈছে—

ঘোষা

মলয়া চন্দনৰ বাও যিটো বৃক্ষ সবে পাৱে

তেখনে হৰয় তদাকাৰ।

তাতে যিবে বাৱ পালে তুহি যেন একো কালে

চন্দন কেৱলে তথি সাৰ ॥

ভক্ত লগত থাকে যিটো হুষ্ট দুৰাশয়,

কেৱলে দেখয় দোষ তাৰ।

একেলগে বসে খায়, তথাপি বিশ্বাস নাই

জানা সেই পটন্তৰ তাৰ ॥”

হুষ্ট, ষষ্ঠ, খলুৱা একা ছিদ্ৰ চায়, দোষকেসে নীৰ ধৃতবাষ্ট্ৰে পান কৰে, খীৰ হৰি কথা এৰি। বঢ়া টুটা আগ পাচ নীৰ এৰি ৰাজহংস সন্ত সাধু সবে ভকতভক্ত যশ বস, লীলা

চৰিত্ৰ অমৃত খীৰ পান কৰিব। আত পুকুৰৰ প্ৰাৰ্থনা। মধু মাখিব কপ, গুণ, কুল, শীল কিছু নাই। অনেক অবস্ৰব মুখে বস নি মধু সঞ্চে। অনেক ৰূপে হৰি পূজা বজ্জত লাগে, সন্ত সাধু সবে লয় দোষ এৰি। বঢ়া টুটা আগ পাচ হুস্থ দীৰ্ঘ অনেক অস্পৃশ্যব বস মই মাখি পাপীৰ এৰি গুৰু সেৱকব লীলা চৰিত্ৰ যশ বস শুনিব। পছিম দেশত কিৰিজিএ সুবা খাই চিচা পেলায়। যাত্ৰীএ কিনি গজাজল আনে, অনেক সাধু-সন্তে লয়। যদি কৰ্দমে বৃষ্টিত মিশ্ৰিত হএ গজাজল তাৰ দোষ কোনে ধৰে? জগত পবিত্ৰ কাৰী বিষ্ণু পাদোদকী। আগ পাচ, হুস্থ দীৰ্ঘ, বঢ়া টুটা, বৃদ্ধিৰ দোষ চিচা বৃষ্টি কৰ্দম দোষ ক্ষমা কৰি অমৃত গুৰু চৰিত্ৰ লীলা খেলা শুনিব।—

পশ্চিম
কিৰিজি

শুনা যেন গুণ আছে বামৰ নামত।

উচ্চবস্ত্ৰে উপজে পৰম পুণ্য যত ॥

বামৰ নামেসে অমিয়া ৰবে।

এনে ছজনা গুৰু, ছজনা ঠাকুৰ দেউ, ন জনা আতা অনেক মহাভাগৱতৰ চৰিত্ৰ অমৃত সংসাৰ ব্যাধিব মৰাক জীওতা ঔষধ, কৰ্ত্তাৰ দোষ নিন্দা এৰি পানকৈ মুখে তৰি বৈকুণ্ঠে বাওঁ। স্বভাৱতে সন্ত সাধু পণ্ডিতে মূৰ্খাধমক নিন্দিতে লজ্জা হে বাঢ়ে। আৰু মহাপুৰুষ গুৰু দিছে —

যিটোজনে অজিজ্ঞাসি, হঠাতে নিন্দয় আসি

তাত মোৰ অঞ্জলি সম্পূষ্ট।

কহো মই সঞ্চে সাচে, তাতো মহা লাভ আছে,

নিন্দি মাত্ৰ হোক মোত তুষ্ট ॥

নিজ পুণ্য কৰে ক্ষয়, পাপমানে উপাৰ্জয়,

দেখা কেন সিটো উপকাৰী।

তাকো নেকেমিলে ৰেবে, মোত পৰে নাহি তেবে,

মহা অহঙ্কাৰী ॥

অস্ত্যজ্ঞে যিবা কৰি আছে গীত । বিষ্ণুৰ নামে অলঙ্কৃত ।
 সবাবে সন্ত সাধুৰ চৰণত কাকণ্য কাতৰ নিবেদন কোটি নাম,
 সহস্ৰ শত সংসাবত, চৈধ ভুবনত, সাতো দীপত মোৰ মান
 অধম, নবাধম, পাপী পামৰ নাই নাই নাই । হৃদীশ্বৰ আত্মা
 ইষ্টে হৃদয়ে থাকি যি অহুমতি দিলে দাক পুতলাৰ দৰে টাটকে
 তাকে একত্ৰ কৰা হ'ল । কৃত্যৰ ফলে সমে শীতল চৰণতে
 সন্পিলা । হাতে দাস্তে মাথে তৃণ ধৰি প্ৰাৰ্থনা নিবেদন
 কাতৰ কাকণ্য ইহ পৰ জগ্নে সুসেৱকৰ সঙ্গ মুখে নামে,
 হৃদিকপ, অন্তকালে নাৰায়ণ শ্ৰুতি প্ৰাৰ্থৱত । দাসবো দাসৰ
 ভূত্যবো ভূত্যৰ কিস্কববো কিস্কৰ প্ৰাৰ্থনা । শ্ৰীকৃষ্ণায় নমো
 নমঃ । শ্ৰীশঙ্কৰায় নমো নমঃ । শ্ৰীমাধবো নমো নমঃ ।
 পুৰ্ণোত্তম নমো নমঃ, চতুৰ্ভূজ নমঃ, শ্ৰীঅনন্ত নমঃ শ্ৰীচন্দ্ৰ চাক,
 শ্ৰীলক্ষ্মীকান্ত নমো নমঃ ॥

[সমাপ্ত]

পৰিশিষ্ট

ছপাত বৈমোহা কথা :—

গ্ৰন্থৰ আদি শ্লোক—

শ্ৰীশঙ্কৰায় নমস্তভ্যং মাধৱেন সমৰ্পিতঃ

পুৰুষোত্তমং চতুৰ্ভুজং শ্ৰীঅনন্তং কৃষ্ণং পাণিচক্ৰং

লক্ষ্মীনাথং বাম শ্ৰীৰামেতি নমো নমঃ

শত সহস্ৰমহং বন্দে ॥

২নং পৃষ্ঠাৰ ১৩ শাৰীত মনিপু আঠেৰ ওপৰত সংযোগ আছে এইদৰে—“তাৰাৰ দিনত হালধিয়াৰ দয়াময় আঠে বববহাত : চক্ৰপাণি বৈবাগী আঠে পুৰুষ: তিনিও ৰাজ্য বেবাই ফুৰাত জট্টিয়াৰাজ ৰবৰুতে নাম সেৱা কৰাত—বাম গোৰ্ণাৰ্তে চাইটা গীত চাৰিগ্ৰকাৰে চৰ্চ্চাত ববকাপৰ দি মানকৈ বববহাত চৰিত হুখিছে বোলে, শৃশঙ্কৰদেৱৰ জন্মৰ্তে পয়াপলৈ কক, আমি তেনেকৈ নপাঞ। তেহে, আঠেএ চমাহ বৈ কৈছে; জি ৰই তাকো পুৰকৈলৈ আহিচে : বববহাত বৈচেহি : তাত গায়ণ বাপু, সিদ্ধাপু, লিখক বাপু, কলিয়া মূৰা বাপু, লিখক বাপু, হৰিনাৰায়ণ, হৰিনন্দন, শ্ৰেছ্ঠায় আঠে, সহজানন্দ, সৰ্ৱানন্দ, হৈদাস, গতি আঠে বামবাই দেউৰি, এইসবে প্ৰাৰ্থনাকৈ হুখিছে, আঠেএ কৈচে জন্মৰ্তে পয়াপলৈ দুৰ্ভজনা গুৰব। সেৱক সমে সাৱ সেবে ॥ * ॥ তাৰৰ্তে তাৰাসবৰ ব’ল, সেই ভালে গল, আমাৰ হ’ল এই ক্ৰমে।

২ পৃষ্ঠাৰ ১৩ শাৰীৰ “এই সৰ” কথাৰ আগতে সংযোজনা এইদৰে আছে—“এইসৰকে মুখাকৈ প্ৰশ্ন কৈলে : দুজনা গুৰ, নজনা আতা, দুজনা ঠাকুৰৰ চৰিত্ৰ, আনো সৰ সেৱকৰ; আঠেএ বোলে, ‘নাৰদক কৃপাসে কবিল। যাতো গোবিন্দৰ গুণ কহিবে বুলিলা ॥ মোকো তোমা সবে কৃপাসে কবিল, দাসক এই তিনি তাপে পুৰি মাৰে, প্ৰাণ গুৰ হুমবাইলা আজি।”

৭ জট্টিয়াৰাজ বিন্ধনাথ ঘাটৰ পোনে পোনে লুইতৰ দক্ষিণত—(ভূংখুৰীয়া বুৰঞ্জী ৮৪, ছেদ—চৰিত তোলা প্ৰথা—নতুন অসমীয়া ১৪ আত্মজাৰী, ১২৫০

—শ্ৰীমহেশ্বৰ নেওগ।

২ পৃষ্ঠাৰ ১০ শাৰীৰ “সকলো বাদ্যৰ শিৰোমণি” “সকলো ৰাজ্যৰ শিৰোমণি” হ'ব লাগে, আৰু ৬ শাৰীৰ “বৰবহাত” শব্দৰ পিছতে পঢ়িব লাগে।

ছপা পুথিৰ ১৫৪ পৃষ্ঠাৰ শেষত বৈবোধা কথা :—

তেৱে আহি পুনৰ বিধৱা হ'লহি। বৃদ্ধ পিতৃ আছে, মাতৃ বিহীন হ'ল।
বিধৱাৰ শিৰ ভানে পাঁচদিন উপাসে থকাত বিগ্ৰে আঠৈ দুম্বত মন্দাকৈ দিওঁতে
বৰ্ষ বিন্দু পৈল। সেএ গৰ্ভে ৰিত হৈ বিৰাট অংশে পাঁচ মাহে বাজ হ'ল।
দেখি বাপে জীএ বিস্তৃতি হৈ নিশাই নি জোলা এক ঘৰনৰ বাৰীচুকত এৰি
আহিলগৈ। অগুজক জোলা পাই পৰম শ্ৰদ্ধাবে তুলিলে। পাঁচ বৰ্ষতে
তাৰ অন্ন জল এৰি মহাসদাচাৰী, বৈৰাগী, বিৰক্ত হৈ হুৰে। তেহে সবে
ঘৰনে পাংসাত থলদিলে, আমাৰ ছৰাই বাচে, ঘিনায়, বুলি। পাছে ধৰাই নি
বোলে মোৰ লগে ভাত খাব লাগে আজি। বোলে তোহ্মা ৰাজা, ঈশ্বৰৰ
বিভূতি অৱতাৰ, মই সামান্ত প্ৰাণি কিয় খাম? বোলে হক, মই দোষ
এৰিছোঁ। বোলে নপাৰি খাব। বোলে শাস্তি কৈ কটাম, কি উত্তম
ওলাইছা? বোলে বাক দণ্ডি কৈ মাৰা যে খাওঁ। তেও আমি সামান্ত,
তোহ্মা উত্তম ৰাজা, একালে তুমি খৰা, এই কালে মই খাওঁ। এই বুলি
অন্নতে আকুলিবে আঁক দিলে। পাছে স্বৰ্গৰ মাইহাজ ঠাত কৰে দুফাল
হ'ল আঁকৰ পোনেই। ৰাজা দেখি ভয়, আশ্চৰ্য হৈ অনেক সন্মান, নমস্কাৰ
কৈ পঠাই দিলে।

আৰু চৈতন্ত গোসাই পালক বিষ্ণুৰ অংশ। কবিৰা বিৰাটে সৈতে
পৰমার্থ বস্তু লভিছিল। কবিৰা চলিলত নিশা চৈতন্তে গৈ কান্ধে বৈ সাগৰ
বালাত নি সহকাৰ কৈলে। দুষ্টে, খলুৱা দেখি পাতচাত থল দিলে। ৰাজা
ভনি ৰাগি বোলে দেশ অধৰ্ম হ'ল, ব্ৰাহ্মণে ঘৰনক চোএ। ৰাগ কৈ পিয়দা
দিলে বোলে ধৰি আন এতিক্ষণে। নি স্থিছে বোলে আমি, ঘৰন ক'ব কি
নাজানোঁ। আজি নিশা মহানন্দা ভীৰে এখতৰ জাতি চন্দন পাই তাকে
নিশাগৈ বালাত পুতি থৈছে হয়। বোলে দেখাব পাৰিবা? বোলে কিয়
মহাৰাজ, সূচকক বোলে তই পোতা ঠাই নেদেখিছ? বোলে কিয়?

০০ (ক) তেহে দূত দিছে, দেখাইছেনি। চৈতন্ত গোসাঁই বোলে
আতে পুতিছোঁ। সি দুষ্টেও বোলে হয়। খান্দি চায়, জাতি চন্দন গন্ধে
মলমলাব ধৈলে দশোদিশে। সেই মুখে দেখা ৰাজাত কলেহি দূতে। বোলে
ব্ৰিহাস নকৰা হলে ব্ৰাহ্মণ মহন্তক অকাৰ্যত দণ্ড কৰা হ'ল হতে দুষ্টৰ কথাৰে।

এই বুলি তাক ফাহি দিয়ালে। চৈতন্ত গোসাঁইক অনেক টকা বজ্জ দি সন্মান প্রার্থনা কৈ পঠালে। এই মতে নিতে হৰি কথাতে দিন যায়, তু-কে নপায় যায় বুলিএ।

একদিনা ব'ল বিনাইগঞ্জৰ কাখে বটৰ ডলে বাসা কৈ। তাতে বৌ বাহনে বিনাইগঞ্জ গঙ্গা আহি স্বপ্নত দিব্যৰূপে দেখা দি আগ বঢ়াই সেৱা কৰিছেহি। তাৰ পৰা গৈ নেলাই হাটে বহি, চাৰি বাটৰ মূৰ তাতে, বৃন্দাবনলৈও, জগন্নাথলকু, সেতুমণ্ডলকু, গঙ্গালকু। মহাপুৰুষ গুৰু হুখিছে সবাত, বোলে কলৈ ঘোৱাইক আগে? গঙ্গালৈ যোৱানে, বৃন্দাবন লকে, সেতুমণ্ডলকে নে জগন্নাথলকে? পাছে বাএ বোলে দদা, আহিছে। বৃন্দাবনলকে যাওঁ আগেই। সকলো বোলে হয় বাপ। ছোট আতা মতা নাই। বোলে আমিহে কৈছে। হয়, সৰু আতা নমাতো দহো? গুৰুজনে বোলে হয়, বৰাপো দেখোঁ নমাতা? বোলে বাপ, আমি হলে যাব নপাৰিম। সবেও বোলে কিয়? বোলে বাপ, তোম্ৰা যিকপে যেনেকৈ কোৱা গৈছে এতিয়া গৈ তেনেকুপ গুণ নেদেখিম, হয় ভাব হব, আৰু খৰ্চাও নাই। বাএ বোলে আমি দিম। বোলে বাপ, কিহেবে হুজ্জিম? গুৰু বোলে জানিছা বৰাপো, এ বৃন্দাবনত ৰূপ সনাতনে এক শৰণ ধৰ্ম প্ৰকাশ কৰিছে বুলি শুনিছোঁ। আমাৰে সৈতে একে হয়, নহয় চাওঁগৈ বলাইক। বোলে বাপ, এনে হলে এটা ষোজো নকাটোঁ। যাৰা সবৰ সংশয় আছে বৃন্দাবন দাসৰ দেখি পতিয়াবলৈ সেই সব যাক। যদি আহে একে, তেহে মানিম, নহয় যদি এৰিম, এনেহে হ'ল, আমি হলে নযাওঁ নযাইবোঁ। পাছে গুৰুজনে বোলে আমাৰ জ্ঞান কাঙাৰী বৰাপো হে, বৰাপো নগ'লে আমি যাব নপাৰোঁ। তেহে তাৰে পৰা দক্ষিণ দিশে গৈ দোলামাৰি ঘাটে পদ্মা উত্তৰি জিয়াগঞ্জে দোলামাৰি ঘাট গঙ্গা আন, দান, পান, কৰি মুখচোৱা বাজে বহি কাটুৱা জিয়াগঞ্জ গঙ্গা পাৰ হৈ গ'ল। বাম বাম গুৰুৱে বোলে গঙ্গালৈ নো কেনি যায়? গুৰুজনে বোলে ব'ল গয়াৰ পথ। আৰা হুতনিলে। আকৌ হুখিলে বোলে ত'তে থাকিল সি পদ্ম, পুত্ৰ তাকে সোধেহে। পাছে গুৰুজনে গীত কৰিছে। বোলে হয় তুমি উজাইছা, সোজা পথ পোৱা নাই। গীতবন্দো "ওজা সোজা" গীতটি কৰিছে সেই বেলাত। সকলো বোলে সাগৰ কিনাৰেই জগন্নাথলকে যাওঁ বাপ। তেহে ভীৰে ভীৰে গৈছে। গুৰুজনে দেখালে বোলে সেই কল্পিণী দেৱীৰ বস্ত্ৰৰ মন্দিৰ ঘাট সমে, যাক

মধুসূদনে ক্রণেকো নেবিছিল। তেহে সবেও চাই দেখে গুরুজন তাতে আছে।

কল্পিত বসিবে অতো চাই দেখে অতো আছে। আশ্রয় অতুত হ'ল।
তেহে গৈ সেই দিনা তুলসীচৰাতে বৈছে। পুত্ৰা আঠাবে নলা চাৰি গৈ
পুৰি প্রবেশ পুৰিত প্রবেশ হৈ সিংহাবতে খিত হৈছে। সোমাই যাওঁতে
পাণ্ডা বোলে কোব লব লাগে একোটি গা-পতি। তেহে ছোট আতা ঘোষা
মাতিছে, "হৰিৰ গৃহৰ দ্বাবে বেজৰ প্রহাৰ যোগ্য—

ব্রহ্মাইব্র আদি দেব জাক।

হেনয় দ্বাবত বেজ প্রহাৰ পাইবার যোগ্য,

হওঁ আমি কমন ববাক ॥"

ক্ষছে গৈ নাট মন্দিৰতে বসিছন্ত। আক মহন্ত সব বহিছে। কৃষ্ণ চৈতন্য
ত্ৰিচৈতন্য, হৰিব্যাস, বামানন্দী, নিত্যানন্দী, শিশু জগন্নাথ, ছোট জগন্নাথ,
গৌৰিয়া, শিশু গাৰিম, বংগাৰিয়া, সক গাৰিয়া, হুয়ান, জাহ্নবন্ত, উদ্ধব,
অশ্বখামা, বিভীষণ, এই সব মহন্ত একত্ৰ হৈ বহিছে। আৰতি প্রসঙ্গ হ'ল,
দানীচা সময়ত দাগী নচাইছে, এটাৰ কুলবিন খসিল, গুরুজনে অল্প হস্ত
শব্দৰ ইহি কৈলে। দেখি তাৰা সবে বোলে এনে লঘু কাৰ্য্যত উত্তম
লোকে ইহা নহয় সজ। গুরু বোলে কিহত? দেখালে তাৰা সবে। বোলে
আক আমি দেখাই নাই। বোলে কিয়নো হস্ত কৰা গ'ল? বোলে পাণ্ডা
ভোগ নমাইছে ঠাকুৰ, উতল হাতে পৈল, এৰিলে পৰে, নেৰিলে
পোৰে, উপায় নেপাই চেলেকা মাৰি থাই থলে, তাতেহে হস্ত কৈলো
সুধুলে দেখি।

শকুৰদেৱৰ বংশাবলী

পূৰ্ণানন্দ

|

ত্ৰপদগিৰি

|

ত্ৰক্ষগিৰি

|

চত্ৰগিৰি

|

কৃষ্ণগিৰি

|

সুবৰ্ণগিৰি

|

গজকৰ্ণগিৰি

|

ৰামগিৰি

|

হেমগিৰি

|

হৰিবৰগিৰি

|

হৰিগিৰি

|

কৃষ্ণকান্তী

|

লণ্টাদেৱ বা লণ্টাবৰ

|

চণ্ডীবৰ (দেৱীদাস)

|

ৰাজধৰ

|

সূৰ্য্যবৰ

|

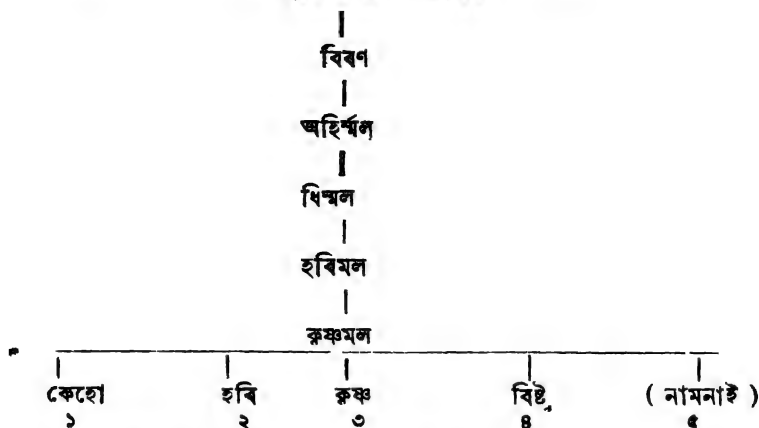
কুহুধৰ

|

শকুৰদেৱ

[শঙ্কৰদেৱৰ দশ নাম :—কোতি গন্ধাধৰ, পিতৃদত্ত শঙ্কৰ, বংশে ডেকাগিৰি
ভক্তে, আতা, বাপ, মহাপুৰুষ, আৰ্ত্তে, হৰি, গোপীনাথ, কিঙ্কৰ ।]

হিৰণ কাজী—বেহাৰৰ

এই পাঁচজন বেহাৰৰ পৰা নাওপথে আহি মাধদেউত শৰণ লয় ।

ভাটোকুটীয়া আতাৰ বংশাবলী

(টেপাই কাথৰ ঘৰ)

চিদানন্দ ভূঞা

|
বঘুবৰ

|
ৰামেশ্বৰ

|
হৰিবৰ

|
কৃষ্ণবৰ

|
জয়বৰ

|
শিৱবৰ

|
জয়চন্দ্ৰ

|
কেশচন্দ্ৰ (পত্নী—চিজমালী)

} ভাতৃ

(৭)

বহুলা আতাব চবিত্ৰ

মুনি কুণ্ডিল

|

শুবৰাজ

|

মুবৰাজ

|

নলকুইহৈ

|

সামচোমদাৰ

|

গোপাল চোমদাৰ

|

|
তিতা চোমদাৰ

|
লব চোমদাৰ

|

চল্লা চোমদাৰ

|

আদা বৰজ্ঞন

(৮)

ঠাকুর আতাব বংশাবলী

(ববতুইব)

পৃথিবী

|

নবক

|

ভগদত্ত

|

শিশিব

|

বিষিব

|

তুপাচ

|

স্ববাহ

|

মিহিব

|

অশধব

|

যশধব

|

কপধব

|

সগব (মালো)

|

ধবম

|

ভবানন্দ (ঠাকুর আতা)

ମାଧବ ଦେବ ବଂଶାବଳୀ

ଆଦି—ବୃଷ ଭୂଞ୍ଜ

|

ବିଷ୍ଣୁ ଭୂଞ୍ଜ

|

ଗୋପାଳ ଭୂଞ୍ଜ

|

ରୁପାଳ ଭୂଞ୍ଜ

|

ବାମ ଭୂଞ୍ଜ

|

ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ଭୂଞ୍ଜ

|

ଚିରାମ ଭୂଞ୍ଜ

|

ମୁକୁନ୍ଦ ଭୂଞ୍ଜ

|

ଗୋବିନ୍ଦ ଭୂଞ୍ଜ

|

ମାଧବଦେବ

ନାୟୋଦେବ (ପତ୍ନୀ—ଶଚୀ)

|

ଅନିରୁଦ୍ଧ

|

ପରାଶରାମ

|

ବାମଦେବ

|

ପରମାନନ୍ଦ (ବନ୍ଧୁକାନ୍ତ)

ভাটোহুটীয়া বদলা আতাৰ পৰা পৰম্পৰ ভক্তিবন্ত কত বয়—

বদলা আতা

|

ভোগপুৰ দামোদৰ আটৈত আৰু জয় আটৈতত ধৰ্ম জয়

|

কুকুৰাবহীয়া পৰীক্ষিত আটৈত

|

মণিপু আটৈত

|

বকজনা আটৈত

|

সকজনা আটৈত

|

গৰলীয়া বাপু

|

বৰবহাত জয়বাপুৰে সত্ৰীয়া—ধনঞ্জয় আটৈত

|

বিৰবাপুৰ, তেৰা

|

কৃষ্ণকাম—জয়বামক ।

চোট ভাহ

চিলি গ্রামৰ—চক্ৰপাণি দ্বিজ ভট্টাচাৰ্য্য—বৈকুণ্ঠ

|

ৰাম

|

ভূষণ গুৰু

ভবানীশুৰ আতাৰ বংশাৱলী

আদি কলিতা দেশত চেকখামহাটাজি নৈ গ্ৰামে

কলা কলিতা

|

বাহুদেৱ

|

শঙ্কৰদাস

|

চতন গিৰি

|

শঙ্কৰষণ

|

নৰদেৱ

|

কামদেৱ

— — — — —

|

(হৰিবৰকলিতা গৃহৰ সত্যা নামে ২য়
পত্নীৰ)

গোপাল আতা (অসম দেশত জন্ম)

অবা মটেল গৃহ

বাব ভূঞাৰ সভাপণ্ডিত দৈবজ্ঞ

হৰেশ্বৰ

নৰেশ্বৰ

|

ধনেশ্বৰ

কামদত্ত

|

ৰামদত্ত

|

দেৱদত্ত

|

হৰদত্ত

|

|
হৰিবৰ

|
হৰিহৰ

|
হৰিচন্দ্ৰ

হৰিবৰ

|

কামবৰ

|

কৃষ্ণদত্ত

|

ধৰ্ম্মাউ

|

কৰ্ম্মাউ

|

গোপাল মুদৈ (গোপাল আতা)

বুঢ়া আতা—নিবাহ—খনাখোকাৰা পুখুৰী পাৰে বৰুৱাৰ গৃহ বুলিছিল।

চিৰাই

|

বিৰাই

|

বিৰিঞ্চি

|

বিৰচন

|

বিৰপাঙ্ক

|

বিৰমাদ

|

গোপাল আতা

ভাটোছুচিয়া আতাৰ উপৰি পুৰুষ

টেপাই কাথ

|

চিৰা খা

|

বিৰাম খা

|

হৰাম খা

|

গাঙুৰ খা

|

দৌঘলা কাথ

বগুৰাত গ্ৰাম দেশ আছিল

শুধৰনি

শিঠি	অশুদ্ধ	শুদ্ধ
২	চিঙি	চিঙি
৪	কণক দণ্ড	কণক দণ্ড
৭	নিনিঞ্চ	নিদিঞ
.	বেটাৰ	বেটাৰ
৮	ববছী	বুবছী
১৬	সাদীন	সাদিন
১৭	ছই	ছই
১৯	নাপই	নপাট
২০	হুমলে	হুমাল
২৪	মাৰণৰ	কাৰণৰ
.	গুৱা	গুৱা
২৮	নিজন্ত	নিকন্ত
	সদ্ব	পদ্ব
২৯	আছিল	আছিল
৩০	মৰিব ধৈলে	সৰিব ধৈলে
৪২	আজ্ঞালৈ	আজ্ঞা লৈ
৪৩	মাৰিগৈ	সাৰি গৈ
৪৪	পাৰিণাতি	পৰিণাতি
৪১	পাইকলে	পাই কলে
৫৬	বস্ত্ৰকাত	বস্ত্ৰকাত
৪৯	"	"
৫৫	উপাৰজ	উপা, বজ
৫৭	বেহি	ৰাই
৬৫	আছিল	আছিল
৬৭	শ্লোক নাতি	মাতি
৬৯	সংহাৰ	সংসাৰ
	কলা কাউতে	কলা কটাতে
	উঠালে	উটালে
	ব্ৰহ্মাণ্ড	ব্ৰহ্মাণ্ড
	গুৰাখানি	গুৰাখানি
	বেদেনাটি	বেদেনাটি
	যয়	থয়
	মন্ত্ৰকথা	মন্ত্ৰকথা
	খীলাই	খীনাই

শিঠি	অশুদ্ধ	শুদ্ধ
৭২	পাস্তা	পাঙা
	দস্তৰতে	দণ্ডতে
	তুলিখৰি	তুলিখৰি
৭৪	এনে চুকত	এটা চুকত
৭৫	একদিনামান	একদিনা নাম
৭৮	অব্যগ্যএ	অস্থয়ে
৮৪	খুব	খুৰী
৯০	নাৰায়ণ লৈএ	নাৰায়ণ নাম লৈএ
	তোকাকে	তোমাক
	মাৰ	সাৰ
	পৰম	পৰম
	তবু গুণ	তযু গুণ
	ঘৈমানি	ঘৈমানি
	হিয়তে	হিয়াত
	সগতহে	লগতহে
	লস	লম
৯৭	কৈদৰ	কৈদৰ
১০১	অন্নবে	অদ্বয়
১০	নঙ	মঙ
১০৯	আলচিদলৰ	আলচি দলৰ
১১৫	মা এৰাতি	মাড় ৰাতি
১১৬	পুৰিবই	পুৰিবই
১২০	চলিব লগ—	চলিব লগা
	পাছে পাছে—	গৈ পাছে গৈ
	মুখে বকিলে—	স্থখে বকিলে
১৪৫	ভূমি পছৰা	ভূনি পছৰা
১৫০	কিলাও	তেহে কিলাও
১৬৫	কোনেকৈ	কোনে কৈ
১৭৬	দেশ গেটে	দেশ গোটে
১৯৫	পৰাগৈ	পৰা গৈ
৩৩৯	৬ ফলা	মাৰণত ডফলা
		মাৰণত
৩৫৩	কপেটাৰ মঠ	বৰপেটাৰ মঠ